

سورة الاحقاف

اجوبۃ المسائل

یاپنخ بہ جدیدترین استفتات

حضرت آیت اللہ العظمیٰ

علوی کرگانی دام عزہ

اجوبه المسائل يا پاسخ به جديد ترين استفتائات

مؤلف: حضرت آيت الله العظمى علوى گرگانى
ناشر: فقيه اهل بيت ۱۲/۳
تیراژ: ۲۰۰۰ جلد
قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳
قطع و صفحه: وزیرى ۶۹۷ صفحه

نشانی دفاتر حضرت آیت الله العظمی علوی گرگانی

قم/ خیابان شهدا، کوچه ۲۶، پلاک ۸ تلفن/۳۷۷۴۱۱۳۲ دورنگار/ ۳۷۷۴۳۶۸۹ (۰۲۵)

تهران/ خیابان ری، میدان قیام، بلوار قیام تلفن ۳۳۱۲۴۴۷۶ (۰۲۱)

مشهد/ چهار راه شهدا، خیابان آزادی (آیت الله بهجت)، آزادی ۷، تلفن ۲۲۵۲۹۳۲ (۰۵۱۱)

گرگان/ خیابان امام خمینی «ره» کوی سرچشمه، جنب درمانگاه هاشمی، پلاک ۱۰ تلفن/۲۲۴۷۷۷۷ (۰۱۷۱)

پایگاه اطلاع رسانی www.gorgani.ir پست الکترونیکی info@gorgani.ir پیامک ۱۰۰۰۰۶۰۲۰

فهرست مطالب

۳۱	مسائل تقلید.....
۳۱	تقلید و شرایط مرجع تقلید.....
۳۳	مسائل تقلید و احتیاط.....
۳۵	تبعیض در تقلید.....
۳۷	بقاء بر تقلید از میت.....
۳۸	اعمال انجام شده بدون تقلید.....
۳۹	مسائل تکلیف.....
۴۱	مسائل متفرقه تقلید.....
۴۳	عدول از مجتهدی به مجتهد دیگر.....
۴۳	نقل فتوای مجتهد.....
۴۴	ولایت فقیه.....
۴۵	مسائل طهارت.....
۴۵	احکام آبها.....
۴۶	مطهرات.....
۴۶	روش تطهیر.....
۴۶	متفرقات مطهرات.....
۴۹	مسائل نجاسات.....
۴۹	خون.....

- ۵۰ کافر
- ۵۲ بول
- ۵۲ شراب
- ۵۲ روش تطهیر چیزهای متنجس
- ۵۳ احکام نجاسات
- ۵۵ استبراء حیوان نجاستخوار
- ۵۶ احکام تخلی
- ۵۶ احکام نجاسات
- ۵۹ مسائل وضو
- ۵۹ طریقه وضو
- ۵۹ وضوی قطع عضو
- ۵۹ مسح
- ۶۲ وضو گرفتن قبل از وقت
- ۶۲ کمک کردن به دیگری در وضو
- ۶۲ وضو گرفتن در مقابل نامحرم
- ۶۳ شرایط وضو
- ۶۵ بودن زخم در محل وضو
- ۶۶ مخلوط شدن آب وضو با غیر آن
- ۶۷ متفرقات وضو
- ۶۹ مسائل غسل
- ۶۹ شرایط غسل

۷۰	مسائل غسل
۷۳	محرمات و مکروهات جنابت
۷۴	غسل بانوان
۷۴	غسل مس میت
۷۵	غسل جیره
۷۶	متفرقات
۷۸	مسائل حیض
۷۸	احکام حیض
۸۰	مسائل محرّمه بر زن حائض
۸۰	احکام استحاضه
۸۱	احکام نفاس
۸۲	متفرقات حیض، نفاس و استحاضه
۸۴	مسائل اموات
۸۴	غسل، کفن، دفن و تیمّم میت
۸۶	غسل مجروحین و مصدومین
۸۸	نماز میت
۸۹	مسائل دفن، نبش و تعمیر قبر
۹۲	مس میت
۹۲	تغییر شکل قبرستان
۹۲	شهید
۹۳	مسائل متفرقه اموات

- ۹۵ مسائل تیمم
- ۹۵ کیفیت تیمم
- ۹۵ شرایط تیمم
- ۹۶ احکام تیمم
- ۹۷ تیمم بدل از غسل در ماه رمضان
- ۹۸ چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است
- ۹۹ مسائل نماز
- ۹۹ اهمیت نماز
- ۹۹ وقت نماز
- ۱۰۰ قبله
- ۱۰۱ بدن و لباس نمازگزار
- ۱۰۵ همراه داشتن چیز نجس در نماز
- ۱۰۵ مکان نمازگزار
- ۱۰۶ جا گرفتن برای نماز
- ۱۰۶ مسائل محرمه در مسجد
- ۱۰۷ عنوان مسجد به چه تحقق می یابد
- ۱۰۸ مسائل متفرقه مسجد
- ۱۰۸ احداث، توسعه و تخریب مسجد
- ۱۱۰ واجبات نماز
- ۱۱۰ نیت
- ۱۱۰ عدول نیت

۱۱۱ تکبیر الاحرام
۱۱۲ قیام
۱۱۲ قرائت
۱۱۶ رکوع و سجود
۱۱۷ موارد سجده سهو
۱۱۸ قنوت
۱۱۹ تشهد و سلام
۱۲۰ نماز مضطر
۱۲۱ تعقیبات نماز
۱۲۱ شکایات نماز
۱۲۲ مبطلات نماز
۱۲۳ جاهائی که نماز خواندن در آنجا مکروه است
۱۲۳ متفرقات نماز
۱۲۳ نوافل
۱۲۴ احکام جماعت
۱۲۸ پیدا شدن خلل در نماز جماعت
۱۲۹ شرایط امام جماعت
۱۳۲ امامت شخص ناقص
۱۳۳ امامت غیر روحانی
۱۳۴ تقیه در جماعت
۱۳۴ مسائل متفرقه جماعت
۱۳۵ اهمیت نماز جمعه

- ۱۳۵ وجوب نماز جمعه.
- ۱۳۶ احکام نماز جمعه.
- ۱۳۷ احکام نماز مسافر (وطن).
- ۱۴۱ اعراض از وطن.
- ۱۴۲ قصد اقامت.
- ۱۴۴ مسافت شرعی.
- ۱۴۵ شرایط شکسته شدن نماز.
- ۱۴۷ حکم دائم السفر، کثیر السفر و کسی که شغل او سفر است.
- ۱۵۴ تبعیت زن و بچه از پدر.
- ۱۵۵ سفر معصیت.
- ۱۵۵ مسافری که نداند چند روز در محلی می ماند.
- ۱۵۶ بلاد کبیره.
- ۱۵۶ متفرقات.
- ۱۵۷ احکام نماز قضا.
- ۱۵۸ ترتیب نماز قضا.
- ۱۵۸ نماز قضای نیابتی.
- ۱۶۱ نماز قضای والدین.
- ۱۶۱ نماز استیجاری.
- ۱۶۲ جواز اقتدا در نماز استیجاری.
- ۱۶۲ ترتیب در نماز استیجاری.
- ۱۶۳ نماز عید به جماعت.
- ۱۶۳ احکام نماز عید.

۱۶۳	شرایط وجوب نماز آیات
۱۶۴	موجبات نماز آیات
۱۶۵	شرایط وجوب نماز آیات
۱۶۵	قضای نماز آیات
۱۶۵	متفرقات نماز آیات
۱۶۷	مسائل روزه
۱۶۷	نیت روزه
۱۶۷	خوردن و آشامیدن
۱۶۸	دروغ بستن به خدا و پیغمبر
۱۶۹	فرو بردن سر در زیر آب
۱۶۹	باقی ماندن بر جنابت و حیض و نفاس
۱۷۱	قی
۱۷۲	استعمال دخانیات
۱۷۲	احکام مبطلات
۱۷۲	روزه در حال جنابت
۱۷۳	روزه بیمار
۱۷۴	روزه مسافر
۱۷۵	نذر روزه در سفر
۱۷۵	جاهائی که فقط قضای روزه واجب است
۱۷۷	جاهائی که قضا و کفاره واجب است
۱۷۸	جاهائی که فقط کفاره روزه واجب است

- ۱۷۹ مسائل كفّاره
- ۱۷۹ احكام كفّاره روزه
- ۱۸۱ روزه استيجارى
- ۱۸۲ استفاده از قرص براى روزه
- ۱۸۲ قضای روزه والدين
- ۱۸۳ غسل جنابت در بين اذان در ماه رمضان
- ۱۸۳ هلال ماه
- ۱۸۴ متفرقات
- ۱۸۶ مسائل خمس
- ۱۸۶ قصد در خمس
- ۱۸۶ سال خمسى
- ۱۸۹ درآمد مازاد بر مؤونه
- ۱۹۵ مصرف خمس
- ۱۹۶ سرمايه
- ۱۹۹ لوازم ضرورى زندگى
- ۲۰۱ اراضى و املاك
- ۲۰۵ مسائل بانكى خمس
- ۲۰۶ خمس و ماليات
- ۲۰۷ مسائل طلاب
- ۲۰۸ جهيزيه
- ۲۰۹ هدايا و نذورات

۲۱۲	مصالحه در خمس
۲۱۲	مهریه
۲۱۳	درآمد زن
۲۱۴	خمس مال قرض گرفته شده
۲۱۶	درآمد کارکنان
۲۱۶	مال میت و میراث
۲۱۷	طلا
۲۱۷	سادات
۲۱۹	بیمه
۲۱۹	وجوب اعطاء خمس به مرجع تقلید
۲۲۰	دست گردان
۲۲۰	اموال متعلق خمس
۲۲۱	متفرقات
۲۲۵	انفال
۲۲۶	مسائل زکات
۲۲۶	زکات مال
۲۲۶	استفاده از زکات برای غیر فقیر
۲۲۷	احکام مصرف زکات مال
۲۲۹	شرایط زکات
۲۳۲	مسائل زکات فطره
۲۳۲	احکام زکات فطره

- ۲۳۴ مصرف زکات فطره.
- ۲۳۵ صدقات.
- ۲۳۶ متفرقات.
- ۲۳۷ مسائل امر به معروف و نهی از منکر.
- ۲۳۷ شرایط امر به معروف و نهی از منکر.
- ۲۳۸ وجوب امر به معروف و نهی از منکر.
- ۲۴۰ مراتب امر به معروف و نهی از منکر.
- ۲۴۱ صلہ رحم و قطع رحم.
- ۲۴۱ متفرقات امر به معروف و نهی از منکر.
- ۲۴۱ احکام دفاع.
- ۲۴۳ مسائل معاملات حرام.
- ۲۴۳ خرید و فروش اعیان نجسه.
- ۲۴۳ کم فروشی.
- ۲۴۴ ربا و رشوه و زورگیری.
- ۲۴۵ غش در معامله.
- ۲۴۶ شعبده‌بازی، شطرنج و پاسور.
- ۲۴۷ خرید و فروش مواد مخدر.
- ۲۴۸ خرید و فروش کتب ضالّه.
- ۲۵۰ دعانویسی، رمل و جفر و ستاره‌شناسی.
- ۲۵۰ فیلمبرداری و عکاسی از نامحرم.
- ۲۵۱ نقاشی، مجسمه سازی و تصاویر ذی روح.

۲۵۴	اجرت تراشیدن ریش.....
۲۵۴	احتکار.....
۲۵۵	قمار.....
۲۵۶	خرید و فروش آلات موسیقی.....
۲۵۷	درآمد خوانندگی.....
۲۵۷	درآمد فروش نوار و فیلم مبتذل.....
۲۵۷	فروش طلاجات.....
۲۵۷	متفرقات.....
۲۶۰	مسائل معاملات.....
۲۶۰	معامله با اطفال.....
۲۶۰	معامله با اطفال.....
۲۶۰	شرایط بیع.....
۲۶۲	فروش مال دیگران.....
۲۶۳	شک در مالکیت.....
۲۶۴	خرید و فروش جنس به قیمت.....
۲۶۵	بیع فضولی.....
۲۶۸	ترقی قیمت.....
۲۶۹	احیاء زمین.....
۲۶۹	خرید و فروش اوراق بهادار.....
۲۷۱	خرید و فروش بصورت نقد و نسیه.....
۲۷۳	وکالت در خرید و فروش.....

- ۲۷۳ شرط ضمن عقد معاملات.....
- ۲۷۵ خيار در معامله.....
- ۲۷۶ معاطات.....
- ۲۷۶ معاملات ربوی.....
- ۲۷۹ عقود شرعی.....
- ۲۸۰ سرقتی.....
- ۲۸۱ مسائل بانکی.....
- ۲۸۸ معاملات اینترنتی.....
- ۲۹۰ اصلاحات ارضی.....
- ۲۹۰ متفرقات.....
- ۲۹۳ مسائل شرکت.....
- ۲۹۳ تصرف شریک بدون اذن شرکاً.....
- ۲۹۴ تعریف و تقسیم شرکت و هزینه‌های شرکت.....
- ۲۹۷ احکام شرکت.....
- ۲۹۹ قرعه.....
- ۳۰۰ متفرقات.....
- ۳۰۲ مسائل بخشش.....
- ۳۰۲ احکام بخشش.....
- ۳۰۵ احکام صلح.....
- ۳۰۶ هبه معوضه.....
- ۳۰۶ متفرقات بخشش.....

۳۰۸	مسائل اجاره.....
۳۰۸	اجاره ملک.....
۳۰۹	متفرقات اجاره.....
۳۱۱	مسائل دین.....
۳۱۱	مستثنیات دین.....
۳۱۲	فروش اموال بدهکار در مقابل دین.....
۳۱۲	پرداخت دین.....
۳۱۳	خسارت تأخیر اداء دین.....
۳۱۴	متفرقات دین.....
۳۱۶	مسائل غصب.....
۳۱۶	رد کردن مال غصبی.....
۳۱۶	تقلب در کارها.....
۳۱۶	تصرف در مال غیر.....
۳۱۸	مسائل ضمان.....
۳۱۸	ضمان در مال غصب.....
۳۱۸	ضمان در مصرف آب و برق.....
۳۱۹	ضمان اموال غیر.....
۳۲۲	ضمان ید امانی.....
۳۲۳	ضمان در مالکیت.....
۳۲۳	قیمت گذاری مال تلف شده.....
۳۲۴	ضمان در مورد بیمار.....

- متفرقات ضمان ۳۲۵
- مسائل وكالت ۳۲۷
- وكالت ۳۲۷
- مسائل وقف ۳۲۸
- تبدیل و تغییر وقف ۳۲۸
- تبدیل و تغییر وقف ۳۳۱
- استفاده از موقوفات ۳۳۲
- شرایط وقف ۳۳۴
- وقف و شرایط آن ۳۳۵
- نامعلوم بودن کیفیت وقف ۳۳۸
- ضمان وقف ۳۴۰
- تولیت در وقف ۳۴۱
- مسجد و حسینیه و مسائل مربوط به وقف آن ۳۴۲
- متفرقات ۳۴۷
- مسائل وصیت ۳۴۸
- ولی و قیم و وصی ۳۴۸
- عمل به وصیت ۳۴۹
- وصیت در ثلث مال میت ۳۵۱
- احکام وصیت ۳۵۴
- وصیت مازاد بر ثلث ۳۵۶
- وصیت به اهداء اعضاً ۳۵۷

۳۵۷	اداء دین میت
۳۵۸	وصیت جهت عزاداری
۳۵۹	مسائل نذر
۳۵۹	انعقاد نذر
۳۶۲	نذرهای باطل
۳۶۲	از بین رفتن متعلق نذر
۳۶۴	مسائل قسم
۳۶۴	احکام قسم
۳۶۴	متفرقات
۳۶۶	مسائل صید و ذبح حیوانات
۳۶۶	شرایط صید و ذبح
۳۶۷	احکام حیوانات
۳۶۸	مسائل ماهی
۳۶۹	متفرقات
۳۷۰	مسائل خوردنیها و آشامیدنیها
۳۷۰	حکم خوردن چیزهایی که شک در نجاست آنهاست
۳۷۱	مستحبات و مکروهات خوردن و آشامیدن
۳۷۲	پرندگان حلال گوشت
۳۷۲	متفرقات
۳۷۳	مسائل چیزهایی که انسان پیدا می کند
۳۷۳	حکم چیزهایی که انسان پیدا می کند

- ۳۷۴ اموالی که صاحب آنها پیدا نمی شود.
- ۳۷۵ حکم اموالی که پیدا شود و سپس تلف می شود.
- ۳۷۶ مسائل حقوق.
- ۳۷۶ حقّ الله و حقّ الناس.
- ۳۷۷ حقّ والدین و اولاد.
- ۳۷۸ حقّ تقدّم.
- ۳۷۹ حقّ طبع و تألیف.
- ۳۷۹ حقّ طبع و حقّ تألیف و تحجیر.
- ۳۸۰ حقّ ضبط صدا و تصویر و نرم افزار.
- ۳۸۰ حقوق حکومتی (بیت المال).
- ۳۸۱ تنبیه بدنی دانش آموزان.
- ۳۸۲ مرزبندی زمینها.
- ۳۸۳ متفرقات.
- ۳۸۴ مسائل نکاح.
- ۳۸۴ عقد نکاح.
- ۳۸۷ عیوب موجب فسخ.
- ۳۹۰ مهریه.
- ۳۹۲ ازدواج موقت.
- ۳۹۴ شرط ضمن عقد و تخلف از آن.
- ۳۹۷ وکالت، ولایت و اذن در عقد.
- ۴۰۰ محرمیت.

۴۰۴	موارد حرمت ابدی.....
۴۰۸	الحاق ولد و فرزند خوانده‌گی.....
۴۰۹	شیر بهاء.....
۴۱۰	حقّ حضانت.....
۴۱۱	ازدواج با اهل کتاب و دیگر فرق مسلمین.....
۴۱۲	نگاه به نامحرم و لمس او.....
۴۱۲	نفقه.....
۴۱۶	تمکین.....
۴۱۶	متفرقات.....
۴۲۰	مسائل طلاق.....
۴۲۰	صیغه طلاق.....
۴۲۱	محرّمیت بعد از طلاق.....
۴۲۱	شرایط طلاق.....
۴۲۳	وکالت در طلاق.....
۴۲۴	طلاق بائن.....
۴۲۵	رجوع.....
۴۲۶	صحّت طلاق در فرق دیگر.....
۴۲۷	عده.....
۴۲۹	متفرقات طلاق.....
۴۳۲	مسائل ارث.....
۴۳۲	موانع ارث.....

- ۴۳۳ ارث زوج و زوجه
 ۴۳۵ مسائل تقسیم مال ارثی صغار
 ۴۳۵ ارث در جهیزیّه و مهریه
 ۴۳۶ مسائل تقسیم اموال ارث
 ۴۳۹ ارث پسر و دختر
 ۴۳۹ ارث ورثه‌ای که قبل از تقسیم اموال بعضی از ورثه فوت کنند
 ۴۴۰ ارث کسانی که تقدیم و تأخیر فوت آنان معلوم نیست
 ۴۴۲ محروم کردن بعضی از ورثه
 ۴۴۲ ارثهای باطل
 ۴۴۲ متفرقات ارث
 ۴۴۵ **مسائل قضا**
 ۴۴۵ احکام قضا
 ۴۵۰ علم قاضی
 ۴۵۱ اقرار
 ۴۵۸ شهود
 ۴۵۸ احکام کودک و ممیز
 ۴۶۱ **مسائل حدود**
 ۴۶۱ حدّ زنا
 ۴۶۴ حدّ لواط
 ۴۶۴ قیادت
 ۴۶۶ حدّ قذف

۴۶۷	حدّ سرقت
۴۶۹	حدّ محاربه
۴۷۰	تعزیرات
۴۷۴	حکم فرار مجرم
۴۷۵	هزینه درمان
۴۷۶	هزینه درمان مصدوم
۴۷۶	بیماری مجرم
۴۷۸	سنّ اجرای حدّ برای دختران و پسران
۴۷۸	پناه گرفتن مجرم در حرم
۴۸۰	رجم
۴۸۱	متفرقات
۴۸۴	مسائل قصاص
۴۸۴	قصاص نفس و شرایط آن
۴۸۹	قصاص اطراف
۴۹۲	اجرای حدّ توسط حاکم شرع در صورت عفو صاحب حقّ
۴۹۳	قسامه
۴۹۵	فاضل دیه
۴۹۹	قتل شبه عمد و خطائی
۵۰۰	استیفاء قصاص و شرایط آن
۵۰۱	متفرقات
۵۰۳	مسائل دیات

- انتخاب ديه ۵۰۳
- ديه و انتخاب نوع ديه و ارش ۵۰۳
- ديه زن ۵۰۵
- ديه كودك ۵۰۷
- ديه جنين ۵۰۷
- ديه اعضاً ۵۰۸
- بخشش ديه ۵۱۳
- ديه عمل دكتر ۵۱۴
- ديه عمل، راننده ۵۱۴
- تقليل و تغليظ ديه ۵۱۵
- ديه ميّت و قطعه مبانه از ميّت ۵۱۵
- عاقله ۵۱۷
- اعسار ۵۱۷
- مشخص نبودن قاتل ۵۱۹
- موارد دادن ديه از بيت المال ۵۲۰
- مستحقّ ديه ۵۲۱
- ديه اهل كتاب ۵۲۱
- متفرقات ۵۲۱
- مسائل عزاداري ۵۲۴
- احكام عزاداري ۵۲۴
- مرثيه و مديحه سرائي براي ائمه اطهار و مسائل آن ۵۲۵

۵۲۶	اطعام در مجالس عزاداری
۵۲۷	پوشیدن لباس سیاه برای ائمه
۵۲۷	استفاده از آلات موسیقی در مراسم عزاداری
۵۲۷	قمه زنی و امثال آن
۵۲۸	تعزیه
۵۲۸	متفرقات عزاداری
۵۲۹	مسائل خانواده
۵۲۹	احکام خانواده
۵۳۱	مسائل حجاب و پوشش
۵۳۱	احکام زنان
۵۳۳	حجاب
۵۳۴	پوشیدن لباس بدن نما
۵۳۴	سخنرانی زنان در انظار نامحرم و ارتباطات
۵۳۵	آرایش کردن
۵۳۵	ورزش بانوان
۵۳۶	متفرقات
۵۳۸	مسائل پزشکی
۵۳۸	احکام تلقیح
۵۴۱	احکام کالبد شکافی
۵۴۳	پیوند اعضاء و فروش آن
۵۴۵	مسائل پزشکی زنان

- ۵۴۷ کنترل جمعیت
- ۵۴۸ تزییقات
- ۵۴۸ سقط جنین
- ۵۴۹ آزمایشات
- ۵۴۹ متفرقات پزشکی
- ۵۵۲ مسائل کسبهای حرام و افعال محرّمه
- ۵۵۲ غیبت
- ۵۵۴ عکس و ارتباط با نامحرم
- ۵۵۵ تراشیدن ریش
- ۵۵۷ رقص و کف زدن
- ۵۵۸ استعمال موادّ مخدر
- ۵۶۲ اختلاط زن و مرد و گفتگو با یکدیگر
- ۵۶۳ سبّ و لعن
- ۵۶۳ استفاده از لباسهای بیگانگان
- ۵۶۴ شبیه شدن مسلمان به بیگانه از نظر ظاهری و فرهنگی
- ۵۶۵ شبیه شدن مرد به زن و بالعکس
- ۵۶۵ استمناء
- ۵۶۵ اهانت و آزار و اذیت مؤمن
- ۵۶۶ متفرقات افعال محرّمه
- ۵۶۹ مسائل موسیقی و فیلم و نمایش
- ۵۶۹ موسیقی و غنا

۵۷۲	فیلم و نمایش.....
۵۷۸	به تصویر کشیدن چهره معصومین ۷.....
۵۷۹	دیدن فیلمهای ناهنجار.....
۵۷۹	دیدن زنهای بی حجاب در فیلمها و عکسها.....
۵۸۰	استفاده از ماهواره.....
۵۸۰	استفاده از برنامه‌های رادیو و تلویزیون.....
۵۸۱	هنر.....
۵۸۲	لباس روحانیت و فیلم.....
۵۸۴	مسائل امدادرسانی.....
۵۸۴	امدادرسانی به نامحرم در صورت اضطرار.....
۵۸۵	شرکت زن و مرد در امدادرسانی و کلاس آموزش.....
۵۸۵	گرفتن اجرت در مقابل امدادرسانی.....
۵۸۶	متفرقات.....
۵۸۷	مسائل شهریه.....
۵۸۷	گرفتن شهریه.....
۵۸۷	لباس روحانیت.....
۵۸۸	حق الوعظ.....
۵۸۹	مسائل دعا.....
۵۸۹	دعاها.....
۵۸۹	کرامات.....
۵۹۰	اهل بیت ۷.....

- ۵۹۳ فرق ضالّه
- ۵۹۳ استخاره
- ۵۹۶ متفرقات اعتقادی
- ۵۹۸ مسائل عيد الزهراء
- ۵۹۸ عيد الزهراء
- ۵۹۸ جشن در اعياد اهل بيت
- ۵۹۸ حجيت خواب
- ۵۹۸ عيد نوروز و نظر اسلام
- ۵۹۹ سوزاندن ابليس در آتش و حال آنکه خود از آتش است
- ۵۹۹ رعايت بيت المال
- ۶۰۰ زمان ولوج روح
- ۶۰۰ اسامي روز جمعه
- ۶۰۰ دست دادن بعد از نماز
- ۶۰۰ وجوب شرکت در انتخابات
- ۶۰۰ اهميت در انتخاب اشخاص مؤمن
- ۶۰۱ پوشيدن لباس سياه
- ۶۰۱ ورزش
- ۶۰۱ مسائل متفرقه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطيبين الطاهرين

از آنجا که انسان در حیات اجتماعی خود همیشه با سوالات گوناگونی روبرو بوده و در جهت حل آن از هیچ کوششی فروگذار نکرده، که یکی از راههای مطمئن و پذیرفته شده بین تمامی جوامع بشری جهت حل این گونه مسائل مراجعه به متخصصین فن است و یکی از مهمترین ابوابی که انسان مومن و متعهد به اسلام عزیز به آن نیاز دارد احکام و مسائل دینی است و لذا جهت پاسخ یابی به این گونه سوالات به فقهای جامع الشرائط مراجعه می کند که طبق دستور ائمه هدی سلام الله علیهم باید به آنان مراجعه گردد که فرمود: «و اما من كان من الفقهاء صائناً لنفسه حافظاً لدينه مخالفاً لهواه مطيعاً لامر مولاه فللعوام أن يقلدوه» از این رو کتاب حاضر، اجوب المسائل یا پاسخ به جدیدترین استفتائات می باشد که از محضر مبارک حضرت آی الله العظمی علوی گرگانی استفتاء شده و ایشان به آنان پاسخ داده اند و در اختیار شما مومنان و استفاده کنندگان عزیز قرار گرفته تا انشاء الله به آنها عمل نموده و عند الله مأجور باشید

دفتر حضرت آیت الله العظمی علوی گرگانی دام عزه

مسائل تقلید

تقلید و شرایط مرجع تقلید

- س ۱ - آیا زن مجتهد می‌تواند از خودش تقلید کند یا خیر؟
✓ ج ۱ - انسان وقتی مجتهد شد، باید به فتوای خودش عمل نماید، مرد باشد یا زن، فرقی نمی‌کند.
- س ۲ - آیا زن در مسائل مخصوص خودش، مثل حیض می‌تواند از زن تقلید کند یا خیر؟
✓ ج ۲ - یکی از شرایط جواز تقلید آن است که مرجع باید مرد باشد و فرقی بین مقلد زن و مرد و مسائل زنانگی نیست.
- س ۳ - مراد فقهاء از شیاع مفید علم چیست و آیا شیاع باید از اهل خبره بدست بیاید یا از عموم مردم هم مکفی است؟
✓ ج ۳ - شیاعی که مفید علم است از هر راهی و در هر صورت صحیح و حجّت است ولی اگر مفید علم نباشد، اگر چه هم از اهل خبره حاصل شده باشد حجّت نیست.
- س ۴ - ترویج از مرجعی که انسان یقین دارد دیگران از او اعلم هستند چه صورتی دارد؟
✓ ج ۴ - اگر تقلید از کسی کند که تقلید اعلم را واجب میدانند در فرض مذکور این کار جایز نیست.
- س ۵ - ترویج از مرجعی که مروج نمی‌داند اعلم است یا نه یا مشکوک به اعلمیت یا مساوی با دیگران می‌باشد چه صورت دارد؟ اگر یقین دارد دیگری به جهاتی از مرجع مورد نظر مروج بهتر است یا طبق شهادت چند نفر که گفته‌اند از فلانی می‌شود تقلید کردو شخص مبلغ هم طبق شهادت چند نفر از آن مرجع تبلیغ می‌کند در تمامی صور حکم تکلیفی چیست؟

- ✓ ج ۵ - بنظر حقیر، چون تشخیص اعلیّت و احراز آن مشکل است در این صورت با احراز جواز تقلید از شخصی که توسط اهل خبره و با تقوی مورد تائیدند جایز است. والله العالم.
- س ۶ - آیا تقلید از مجتهد اعلم واجب است یا از غیر اعلم نیز می‌توان تقلید کرد؟
 ✓ ج ۶ - چون تشخیص اعلیّت بنظر ما مشکل است لذا تقلید از مجتهد محتمل الاعلمیه افضل است مگر اینکه کسی مدعی احراز باشد که در اینصورت احتیاط در تقلید اعلم است.
- س ۷ - آیا تقلید ابتدایی از مجتهد میّت نظیر امام جایز است؟ در صورت اعلیّت مجتهد میّت نسبت به مجتهدین حیّ وظیفه کسانی که تازه به تکلیف رسیده‌اند چیست؟
 ✓ ج ۷ - تقلید ابتدایی باید از مجتهد زنده باشد.
- س ۸ - آیا شهادت علی نفسه مقبول است یا نه یعنی آنکه شخصی بگوید من مجتهد یا اعلم هستم و یا امام جماعت بگویم، من عادل هستم یا در مقام شهادت به طلاق، شخص شاهد می‌گوید من عادل‌م؟
 ✓ ج ۸ - اگر شخص، مهذب و باتقوی باشد و او را به این صفت بشناسند، کلامش در حقّ خودش هم قبول است، چون موجب اطمینان شنونده است.
- س ۹ - تقلید از زن مجتهد چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۹ - تقلید از زن مجتهد حتی برای مثل خود او هم جایز نیست.
- س ۱۰ - حکم ولایت امر یا فتوای او در صورت مخالفت با رأی مرجع تقلید کدام رجحان دارد؟
 ✓ ج ۱۰ - در صورتی که فتوای مجتهد با فتوای ولایت فقیه متفاوت باشد مقلد هر کدام باید به فتوای مجتهد خود عمل نماید ولی اگر حکم حکومتی ولیّ فقیه با حکم مجتهد شخص متفاوت باشد، حکم ولیّ فقیه مقدم است.
- س ۱۱ - اگر اعلم بودن مجتهدی ثابت شود، آیا بر دیگر مجتهدین واجب است که اعلمیّت او را اعلام کنند؟
 ✓ ج ۱۱ - لازم نیست و این اتفاق نمی‌افتد.
- س ۱۲ - آیا زن در انتخاب مرجع تقلید خود تابع شوهر باید باشد؟
 ✓ ج ۱۲ - زن در انتخاب مرجع تقلید مستقل است.

س ۱۳ - اگر بینه‌ای گواهی دهد که زید در اکثر مسائل لا علی‌التعین اعلم از دیگران است در این صورت آیا واجب است در تمام مسائل از زید تقلید کنیم و آیا می‌شود از دیگری تقلید کرد یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - اگر خبره نفی اعلمیت در بقیه مسائل را ننماید، واجب است در تمام مسائل از مجتهد مذکور تقلید شود به احتیاط واجب.

س ۱۴ - چرا ولدالزنا نمی‌تواند مرجع تقلید یا امام جماعت شود و حال آنکه هیچ گناهی نکرده است؟

✓ ج ۱۴ - این ظلم از پدر و مادرش در حق او صورت پذیرفته و اینکه نمی‌تواند این دو منصب را متصدی شود، از باب عظمت این دو منصب در پیش شارع مقدس است.

س ۱۵ - وقتی بینه گواهی داد که زید در اکثر مسائل لا علی‌التعین اعلم از دیگری است اگر ما در مسئله‌ای خاص احتمال اعلمیت بکر را بدهیم در این مسئله باید از زید تقلید کنیم یا از بکر؟

✓ ج ۱۵ - با فرض اینکه ما تبعیض در تقلید را جایز می‌دانیم در مسئله‌ای که بکر اعلم است می‌توان از او تقلید کرد.

مسائل تقلید و احتیاط

س ۱ - چه فرقی بین ضروریات و یقینیات است که می‌گویند نیاز به تقلید ندارد؟

✓ ج ۱ - ضروریات مربوط به دین و مذهب و یقینیات اعم است.

س ۲ - اگر مرجعی از دنیا برود و مرجع تقلید دیگری نباشد وظیفه مقلد چیست؟

✓ ج ۲ - در صورت امکان، عمل به احوط اقوال مراجع گذشته کند و اگر ممکن نبود به هر طرف که مطابق با احتیاط بنظرش میرسد انجام دهد تا بعد از دسترسی به مجتهد اگر صحیح بود کفایت کند و اگر نه اعاده نماید.

س ۳ - مراد از لفظ احتیاط در کلمات فقهاء چیست؟

✓ ج ۳ - منظور، احتیاط در هنگام عمل است.

س ۴ - افرادی که محتاط هستند آیا می‌توانند در بعضی مسائل تقلید کنند یا خیر؟

✓ ج ۴ - در صورتی که تقلید را اختیار نکرده باشد در هر مسئله مختار است که تقلید کند و یا عمل به احتیاط نماید.

س ۵ - شخص محتاط، وجوهات خمس خود را باید به مجتهد اعلم بدهد یا به هر مجتهدی بدهد کفایت می‌کند؟

- ✓ ج ۵ - در صورتی که اعلمیت را احراز کرده باشد باید وجوه را به مجتهد اعلم پرداخت کند زیرا از مصادیق عمل به احتیاط است.
- س ۶ - احتیاط حضرت تعالی را به کدامیک از مراجع رجوع کنیم؟
- ✓ ج ۶ - رجوع به هر کسی که واجد شرایط باشد با رعایت الاعلم فالاعلم جایز است.
- س ۷ - شخصی مقلد زید بوده، مدت پنج سال بعد از رحلت او رجوع کرده به عمرو، سه سال بعد از رحلت او هم رجوع کرده به بکر و به تقلید زید باقی است حال آیا می‌شود در يك مسئله که زید احتیاط واجب دارد مقلد غیر بکر شود یا نه، البته بر فرض اعلمیت زید، ضماندر جواز تقلید غیر بکر بی‌ینه موجود است؟
- ✓ ج ۷ - در احتیاطهای زید باید به بکر رجوع کند در صورت تمایل و رجوع به غیر جایز نیست اگر آن غیر با بکر در اجتهاد مساوی باشد.
- س ۸ - مفاهیم احتیاط واجب و مستحب را توضیح فرمائید؟
- ✓ ج ۸ - در احتیاط واجب، مقلد می‌تواند در آن مسئله که مرجعش احتیاط واجب کرده به مجتهد دیگر رجوع کند ولی در احتیاط مستحب، حق رجوع به غیر را ندارد و باید به فتوای مرجع خود عمل کند.
- س ۹ - برای شخص محتاط، آیا حدود دائره احتیاط، در احکام بین فتاوی فقها موجود است؟ و آیا واجب است داخل کردن فتاوی فقهای گذشته؟
- ✓ ج ۹ - مدار در احتیاط، تحصیل علم در انجام تکلیف واقعی است و لو این که با عمل به فتاوی فقهای گذشته باشد.
- س ۱۰ - در عبارات ذیل که در رساله استفاده شده در کدامیک از موارد می‌توان از مجتهد دیگر تقلید کرد:
- الف - به احتیاطی که در کنار فتوای آید احتیاط مستحب گفته می‌شود
- ب - احتیاط واجب که معمولاً مطلق می‌آید.
- ت - موردی که مجتهد می‌فرماید اشکال دارد.
- ث - موردی که مجتهد می‌فرماید مورد تأمل است.
- ج - موردی که می‌فرماید این مورد مشهور است.
- ح - موردی که می‌فرماید این چنین گفته شده.
- خ - موردی که می‌فرماید این مطلب اشهر است.

- د - موردی که می‌فرماید اقوی این است.
 ذ - موردی که می‌فرماید اظهر این است.
- ✓ ج ۱۰ - الف - جایز نیست. ب - جایز است.
 ✓ ت - جایز است. ث - جایز است.
 ✓ ج - جایز نیست. ح - جایز است.
 ✓ خ - جایز نیست. د - جایز نیست.
 ✓ ذ - جایز نیست.
- س ۱۱ - آیا مسئله حرمت تقلید، شامل طلاب و فضلائی که در بعضی از مسائل مجتهد هستند هم می‌شود؟
 ✓ ج ۱۱ - در مسائلی که اجتهاد کرده باشد جایز نیست از دیگری تقلید کند.
- س ۱۲ - کسی که در حد احتیاط است در این صورت واجب است احتیاط کند یا می‌تواند تقلید کند و یا می‌تواند بعضی از مسائل را احتیاط و بعضی را تقلید کند؟
 ✓ ج ۱۲ - مخیر است، می‌تواند تقلید نماید و می‌تواند احتیاط کند.
- س ۱۳ - آیا فرد عامی باید تقلید کند یا اینکه می‌تواند وظایفش را بر طبق احتیاط انجام دهد؟
 ✓ ج ۱۳ - افراد عامی نمی‌توانند احتیاط کنند زیرا بدست آوردن موارد احتیاط برای عامی معمولاً امکان ندارد لذا باید تقلید نماید.
- س ۱۴ - فرق بین احوط لزومی و عبارت "افضل این است" چیست؟
 ✓ ج ۱۴ - اگر در کنار قید احوط لزومی قید فتوایی نباشد دلیل بر این است که این احتیاط باید عمل شود و عبارت افضل هم دلالت بر استحباب می‌کند.

تبعیض در تقلید

- س ۱ - آیا انسان می‌تواند در اعمالش از دو مجتهد تقلید کند؟
 ✓ ج ۱ - اگر در دو عمل متفاوت باشد اشکال ندارد ولی اگر در یک عمل باشد باید طوری عمل نماید که مستلزم بطلان نباشد ضمناً در هر دو صورت باید دو مجتهد مساوی باشند.

س ۲ - در فرض اعلمیت مجتهد میت نسبت به مجتهدین حی و وجوب تقلید از وی آیا می‌توان در بعضی از مسائل از مجتهد حی تقلید کرد؟

✓ ج ۲ - چون قائل به جواز بقاء بر میت هستیم، لذا رجوع به حی غیر اعلم در بعضی از مسائل هم جایز است.

س ۳ - آیا جایز است قسمتی از مسائل خود را از يك مجتهد و قسمت دیگر را از مجتهد دیگر تقلید کرد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که مستلزم بطلان عمل به نظر مجتهد دیگر نگردد و هم چنین هر دو مجتهد را مساوی بداند اشکال ندارد که در تقلید تبعیض کند.

س ۴ - آیا می‌شود در باب نماز و روزه و مسائل دیگر از دو مجتهد تقلید کرد؟

✓ ج ۴ - در صورتی که در یک عمل نباشد اشکال ندارد و یا اگر در یک عمل است طوری نباشد که عمل به هر دو مستلزم بطلان باشد.

س ۵ - شخصی مقلد حضرت امام ۶ بوده پس از ارتحال ایشان از آیت الله خوئی ۶ و پس از آیت الله گلپایگانی ۶ و بعد از آیت الله اراکی ۶ تقلید نموده و در عین حال، با توجه به این که همه مراجع بزرگوار یاد شده بنحوی بقاء بر تقلید از مجتهد میت را جایز می‌دانستند بر مجتهد قبلی نیز باقی مانده است در حال حاضر تکلیف چیست؟ آیا می‌تواند در عمل به مسائل شرعی تبعیض قائل شود و از همه آنها تقلید کند؟

✓ ج ۵ - تبعیض در صورتی جایز است که در حال حیات مجتهدی در مسئله‌ای بفتوای او عمل کرده باشد و با اجازه مجتهد حی بعدی باقی بر میت مانده باشد اما اگر در حال حیات آن مجتهد به آن مسئله عمل نکرده و یا عمل کرده ولی در آن مسئله رجوع به مجتهد زنده بعدی نموده دیگر نمی‌تواند در آن مسئله به مجتهد قبلی باقی بماند، نتیجه آن می‌شود که چه بسا انسان در چهار مسئله از چهار مجتهد به ترتیب باقی بماند یعنی مسئله اول از مجتهد اول که عمل کرده در حال حیات و با اجازه مجتهد بعدی باقی مانده و در مسئله دوم از مجتهد دوم با اجازه در بقاء از مجتهد سوم نسبت به هر دو مسئله و همچنین در مسئله چهارمی. والله العالم.

س ۶ - دقیقانمی‌دانیم در چه مسائلی بین فقهای اسلام اختلاف نظر است تا به اعلم رجوع شود؟

✓ ج ۶ - با فرض مذکور تقلید از مجتهد جایزالتقلید اشکال ندارد.

بقاء بر تقلید از میت

س ۱ - به فتوای حضرت امام رضایت از کسی که غیبت او را کرده‌ایم لازم نیست و لو آنکه به او دسترسی داشته باشیم حال در این مسئله کسی که بقاء بر تقلید را جایز می‌داند آیا می‌توان تا آخر عمر بر او باقی ماند یا خیر؟

✓ ج ۱ - در صورتی که مرجع حی، قائل به جواز بقاء بر میت باشد و مقلد نیز رجوع به

مرجع دیگری نکرده باشد می‌تواند در این مسئله به فتوای مرجع میت خود عمل نماید.

س ۲ - شخصی که به مرجع حی رجوع کرده بعد از مدتی مرجع مرجوع فوت کرد، آیا باید دوباره به حی دیگری رجوع کند یا این که به فتوای مرجع اولی و دومی می‌تواند عمل کند؟

✓ ج ۲ - به نظر ما باید به احوط قولین عمل نماید.

س ۳ - آیا در مسئله بقاء بر تقلید مجتهد میت می‌توان در مسائلی که انسان به آنها عمل ننموده از میت تقلید کرد؟

✓ ج ۳ - جواز بقاء، فقط در مسائلی است که در زمان حیات مجتهد به آنها عمل شده است.

س ۴ - آیا در فرض اعلمیت مجتهد میت نسبت به مجتهدین حی تقلید از میت واجب است، در فرض تساوی میت و حی وظیفه چیست؟

✓ ج ۴ - بقاء جایز است و اگر مساوی باشند، احتیاط در رجوع به حی است.

س ۵ - آیا بقاء بر میت جایز است؟

✓ ج ۵ - با اجازه از مجتهد زنده که بقاء بر میت را جایز می‌داند می‌توانید فقط در

مسائلی که به فتوای مجتهد میت عمل کرده‌اید باقی باشید.

س ۶ - شخصی مقلد حضرت امام ۶ بوده و پس از ارتحال ایشان، با تقلید از آیت الله اراکی ۶ در مسئله بقاء بر تقلید از مجتهد میت بر امام باقی مانده است در صورتی که این شخص در زمان حیات آیت الله اراکی ۶ به جز مسئله بقاء بر تقلید از مجتهد میت در مسئله دیگری از ایشان تقلید ننموده باشد، آیا می‌تواند در حال حاضر در مسائل دیگر، نظیر تمام بودن نماز شخص کثیر السفر از آیت الله اراکی تقلید کند در صورتیکه بر اصل تقلید خود از امام ۶ نیز باقی باشد؟

✓ ج ۶ - در مسائل دیگر نمی‌تواند به مجتهد دوم باقی باشد، چون در حال حیات

مجتهد دوم به آن مسائل عمل نکرده است.

س ۷ - شخصی پس از رسیدن به سن تکلیف، در میان دو مرجع تقلید (زید و عمرو) زید را اعلم تشخیص داده و از وی تقلید نموده ولی پس از فوت هر دو

مرجع تقلید به این نتیجه رسیده که تشخیص وی در آن زمان صحیح نبوده و عمرو اعلم بوده مستدعی است بفرماید با فرض وجوب تقلید از مجتهد میت اعلم تقلید از زید واجب است یا تقلید از عمرو در صورتی که مقلد در زمان حیات عمرو از او تقلید ننموده است؟

✓ ج ۷ - باید رجوع به حیّ نماید و برای او بقاء صحیح نیست زیرا نسبت به عمرو

تقلید ابتدائی است و نسبت به زید بقاء غیر صحیح است.

س ۸ - اگر انسان بر تقلید میت باقی باشد در مسائل مستحدثه چگونه باید عمل کند؟

✓ ج ۸ - باید در مسائلی که فتوای مجتهد میت معلوم نیست، به مجتهد حیّ جایز

التقلید رجوع کند.

س ۹ - شخصی بدون تقلید و اجازه از مجتهد حیّ تاکنون بر امام راحل ۶ یا یکی از مراجع میت باقی مانده است آیا در حال حاضر میتواند با فتوای مراجع حیّ به تقلید خود از مجتهد میت ادامه دهد و وضعیت اعمال سابقش که بدون اجازه مجتهد حیّ از مجتهد میت تقلید کرده چگونه است؟

✓ ج ۹ - در صورتی که بقاء و عملش مطابق با فتوای مجتهد حیّ که باید از او تقلید

کند بوده، از لحاظ خصوصیات و حدود که اختلافی است اعمالش مقرون به صحت

است در غیر این صورت، صحتش مشکل است.

س ۱۰ - آیا جایز است برای کسی که بر تقلید از میت باقی مانده است در مسائل مستحدثه به فتوای مجتهدش عمل کند در حالیکه نمیتواند نظر مجتهد میت را بدست بیاورد و آیا در اینگونه مسائل هم باید از اعلم تقلید کند و اگر امکان شناخت اعلم نباشد وظیفه چیست؟

✓ ج ۱۰ - نظر به آنکه در مسائلی می توان باقی بر میت بود که عمل شده است و لذا در

کلّ مسائل مستحدثه باید از مجتهدش تقلید کند و در صورت تعدد از شناخت

اعلم باید از کسی که جایزالتقلید است، تقلید شود.

اعمال انجام شده بدون تقلید

س ۱ - وضعیت جوانان مسلمانی که بواسطه گرایش به مسائل روشنفکری، تقلید از مجتهدین را قبول ندارند چگونه است در حالی که اعمال آنها بدون تقلید از مجتهد می‌باشد؟

✓ ج ۱ - اعمالشان در صورتی صحیح است که یا موافق احتیاط باشد یا مطابق فتوای

مجتهدی که وظیفه دارند از او تقلید نمایند، در صورتی که قصد قربت در امور

عبادی از آنها متمشی شود.

س ۲ - شخصی متوجه عنوان تقلید نبوده اما مسئله‌ای که برایش پیش می‌آمده از رساله مجتهد وقت اخذ می‌نموده و عمل می‌کرده آیا این مقدار برای تحقق تقلید و بقاء پس از فوت او کافی است یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر عملش مطابق با فتوای مجتهدی که می‌بایست از او تقلید کند بوده

اشکالی ندارد و در بقاء هم باید نظر همان مجتهد را ملاحظه نماید.

مسائل تکلیف

س ۱ - در چه سنی بچه ممیز و رشید می‌گردد؟

✓ ج ۱ - این یک امر عرفی است که نسبت به افراد و محیط تفاوت می‌کند و لذا

هرگاه خوب را از بد تشخیص دهد او ممیز است.

س ۲ - جاهل قاصر و مقصر به چه کسی گفته می‌شود؟

✓ ج ۲ - جاهل قاصر کسی است که تمکن از تعلم مسائل نداشته و جاهل مقصر مقابل

آن است یعنی کسی که می‌توانسته یاد بگیرد و کوتاهی کرده و یاد نگرفته است.

س ۳ - تعیین سن برای انجام فرایض دینی با احکام امضائی و معاملاتی با هم فرق دارد و آیا بین سن انجام فرایض دینی از قبیل نماز و روزه با احکام امضائی و معاملاتی فرقی قائل هستید یا هر دو را در دختران نه سالگی تمام و در پسران پانزده سالگی تمام می‌دانید؟

✓ ج ۳ - به نظر ما اگر توان بدنی و بعبارت دیگر قدرت و رشد کامل باشد تفاوتی بین

وجوب احکام عبادی و صحت در احکام غیر عبادی وجود ندارد، البته در احکام عقود

به معنی‌العام اضافه بر بلوغ، رشد هم لازم است و لذا اگر رشد کافی وجود نداشته

باشد، صحت عقد مشکل است و همچنان که در احکام عبادی اضافه بر بلوغ، توان

بدنی و قدرت هم شرط عمل است و لذا اگر قدرت وجود نداشته باشد بسیاری از احکام عبادی واجب نیست مگر در وصیت که روایتی وارد است که قبل از بلوغ در پسران یعنی ۱۰ سالگی می‌تواند وصیت کند.

س ۴ - آیا بین بلوغ عقلی و بلوغ دینی و بلوغ جنسی فرقی قائلید یا نه و یا به تعبیر دیگر به نظر جناب عالی برای همه تکالیف سنّ واحدی (۹ سالگی در دختران) جعل و تشریح شده یا اینکه هر تکلیفی سنّی را اقتضاء می‌کند؟

✓ ج ۴ - به نظر می‌رسد فرقی وجود نداشته باشد مگر قرینه‌ای بر خلاف وجود داشته باشد که مثلاً بلوغ عقلی نیست.

س ۵ - با توجه به اینکه در قرآن و سنّت فقط بر نشانه‌های بلوغ تأکید شده و تفسیری از آن ارائه نشده حیض و قاعدگی و موی زهار از نشانه‌های خارجی بلوغ شمرده شده‌اند و فقهاء و بزرگان بدان فتوا داده‌اند، و موی زهار در دختران نشانه بلوغ شمرده نشده و ادّله اختصاص به پسران دارد و با توجه به اینکه روایات ۹ سالگی معارض با روایات ۱۰ و ۱۳ سالگی است نظر مبارک حضرت عالی در سنّ بلوغ دختران چیست؟

✓ ج ۵ - به نظر ما ۹ سال تمام، علامت برای بلوغ دختران است و علامت موی زهار مخصوص پسران است زیرا اصلاً دختران زهار بمعنای علامت بلوغ ندارند.

س ۶ - به نظر حضرت عالی دختران در چه سنّی به بلوغ می‌رسند و آیا ۹ سال تمام موضوعیت دارد یا مثل مرحوم صاحب جواهر (در ج ۲۶ ص ۴) آنرا اماره برای بلوغ طبیعی می‌دانید چنانچه از نظر مرحوم شیخ طوسی و قاضی ابن برّاح، محقق حلّی و شهید اول نیز این مسئله استفاده می‌شود. خلاصه اینکه آیا بلوغ يك مسئله تعبّدی و فقهی است یا اینکه يك موضوع خارجی است و علائم و امارات بیان شده از طرف شارع مقدّس از قبیل سنّ، احتلام، حیض و... موضوعیت ندارند؟

✓ ج ۶ - بلوغ یک امر طبیعی و واقعیت خارجی است که اماراتی دارد، که یکی از علائم، گذشت ۹ سال تمام قمری برای دختران است و امر تعبّدی نیست بلکه شارع ۹ سال را برای دختران حدّ آخر و آخرین علامت برای بلوغ طبیعی دانسته که

ممکن است توأم با علائم دیگر هم باشد و گاه علائم دیگر هم نیامده ولی شارع

اخبار کرده که با اتمام ۹ سالگی بلوغ طبیعی مورد نظر شارع تأمین می‌گردد.

س ۷ - با توجه به آیات و روایات باب آیا روایات ۹ سال در بلوغ موضوعیت دارد یا خیر؟

✓ ج ۷ - موضوعیت ندارد و علامت و اماره است.

س ۸ - آیا ۹ سالگی را در بلوغ اماره تعبیدی می‌دانید یا خیر؟

✓ ج ۸ - اماره است در فرا رسیدن بلوغ طبیعی و واقعی.

س ۹ - با توجه به تعارض روایات ۹ سالگی با روایات ۱۰ سالگی و ۱۳ سال خصوصاً با موثقه عمار ساباطی (وسائل الشیعه ج ۱ ص ۳۲ باب ۴ ج ۱۲) و با توجه به عدم تطابق آنها با واقعیت خارجی (حیض نشدن دختر در ۹ سالگی) نظر مبارك را در صورت مصلحت صریحادر باب بلوغ دختران بیان فرمائید؟

✓ ج ۹ - روایت عمار ساباطی مورد اعراض اصحاب است و روایت ۱۰ سالگی محمول

به ۹ سال تمام است و لذا بلوغ دختران با ۹ سال تمام تحقق پیدا می‌کند.

مسائل متفرقه تقلید

س ۱ - شخصی بر اساس بینه شرعیّه، یعنی دو مجتهد عادل که گفته‌اند زید جایز التقلید است بر اساس همین بینه افراد زیادی را ارجاع به زید داده و بعد برای این مبلغ علم یا ظن حاصل شده و یا احتمال می‌دهد که عمر و اعلم است حال آیا لازم است که به آن افراد مرجوع اعلام کند یا نه؟

✓ ج ۱ - اگر قابلیت شخص مجتهد را به نقل دو خبر عادل بیان کرده عوض شدن

عقیده خودش موجب اعلام نمی‌گردد ولی اگر خودش مستقیماً مردم را به ایشان

ارجاع داده بدون ذکر دو بینه در این صورت بعید نیست که لازم به تذکر باشد.

س ۲ - زید طبق بینه شرعیّه مقلد بکر شده است به اعتقاد این که این دو خبره عادل هستند ولی بعداکشف شد که آنان عادل نبودند تقلید زید چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - اگر خبر دو خبره موجب وثوق و اطمینان باشد کافی است و لو عادل هم نباشند.

س ۳ - مرحوم صاحب عروه در بحث تقلید مسئله ۵۲ می‌فرماید: «اذا بقی علی تقلید المیت من دون أن یقلد الحی فی هذه المسأله کان کمن عمل من دون تقلید» از طرفی

حضرتعالی در رساله مسئله ۱۴ فرموده‌اید اگر مکلف مدتی... حال در همین مسئله ۵۲ عروه نظرتان با صاحب عروه مطابق است پس اگر این مقلد طبق بینه یعنی دو عالم عادل بگوید از فلانی می‌شود تقلید کرد و یا جایز التقلید است از همین آقا تقلید کند و اعمال گذشته او مطابق فتوای این مرجع انتخاب شده باشد آیا اعمال او صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۳ - در صورتی که عملش مطابق با فتوای مجتهدی باشد که باید از او تقلید کند عمل گذشته او صحیح است و الا باید اعاده کند.

س ۴ - فردی هنوز به تکلیف نرسیده و می‌خواهد اعمال عبادی را انجام دهد آیا باید مطابق فتوای مرجعی باشد یا خیر؟

✓ ج ۴ - خوب است عملش را با فتوای مرجعی تطبیق دهد، مخصوصا اگر قائل شویم که اعمال نوجوانان عبادی و شرعی است نه تمرینی.

س ۵ - مرجع تقلید زن و شوهری با هم فرق دارد که این دو مجتهد در مسئله شستن لباس با هم اختلاف دارند، زن هنگام شستشوی لباس شوهر، باید طبق فتوای کدام مجتهد عمل نماید؟

✓ ج ۵ - زن می‌تواند به وظیفه خود یعنی طبق فتوای مرجع خود عمل کند و به شوهر خود اعلام نماید.

س ۶ - اگر مجتهدی به هر طریقی برای او ثابت شد که اعلم است آیا بر او معرفی و اعلام واجب است یا خیر؟

✓ ج ۶ - همین که خود را در معرض شناسائی قرار دهد بوظیفه خود عمل کرده است و کفایت می‌کند.

س ۷ - در عروه مسئله ۲۹ مرحوم سید ۶ فرمود: یجب التقلید فی الواجبات و المحرّمات... او العادیات حال مراد از عادیات چیست؟

✓ ج ۷ - مراد کارهای معمولی روزانه انسان، اعم از خوردن و آشامیدن و غیر آن است که در این موارد باید از نظر حکم، تقلید نماید.

س ۸ - چنانچه بر طبق فتوای مجتهدی مسائلی را انجام داده و مجتهد بعدی فتوایی خلاف فتوای مجتهد اول دارد آیا باید آن اعمال اعاده گردد؟

✓ ج ۸ - اعاده لازم نیست.

س ۹ - اگر دو مجتهد مطلق بگویند فلان مرجع تقلید اعلم است و ما با اینکه این دو نفر را مجتهد مطلق می‌دانیم شك داشته باشیم که خبره هستند یا نیستند لطفاً فرمایید آیا این دو نفر چون مجتهد مطلق هستند لزوماً خبره به حساب می‌آیند یعنی آیا هر کس مجتهد مطلق باشد حتماً خبره است یا می‌شود کسی مجتهد مطلق باشد ولی خبره نباشد؟

✓ ج ۹ - خبره می‌باشند گرچه ممکن است اطلاعات آنها در مورد شخص دیگر کافی نباشد ولی اهل خبره می‌باشند.

س ۱۰ - آیا در فتاوی عبارت (جایز نیست) با (حرام است) يك معنا دارد؟
✓ ج ۱۰ - در بیشتر موارد تفاوت نمی‌کند.

عدول از مجتهدی به مجتهد دیگر

س ۱ - اگر شخصی از مرجعی تقلید کند سپس عدول به مرجع دیگری نمود که فتوای او مخالف فتوای مرجع اول باشد آیا اعمال گذشته را باید اعاده کند؟
✓ ج ۱ - اعاده لازم نیست.

س ۲ - در احتیاطات واجب به اعلم مراجعه کردم حال بعد از ۶ ماه عمل به فتوای مجتهد دوم، می‌خواهم برگردم آیا می‌توانم برگردم یا خیر و در صورت اعلم بودن مرجع اول یا مساوی بودن چگونه؟

✓ ج ۲ - در صورتی که مرجع دومی اعلم از مرجع اول بوده و کشف شود که اولی اعلم نیست، نمی‌تواند برگردد.

س ۳ - عدول از مجتهدی که اعلم بودنش ثابت شده نیست به مجتهدی دیگر که او هم اعلمیتش ثابت نشده چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - عدول از مجتهد مساوی به مجتهد دیگر اشکال ندارد.

س ۴ - آیا عدول از مجتهدی به مجتهد دیگر در صورت تساوی جایز است؟

✓ ج ۴ - در صورت تساوی عدول جایز است.

نقل فتوای مجتهد

س ۱ - اگر سخنران می‌داند که مردم به فتاوائی که در منبر نقل می‌کند عمل می‌کنند، آیا واجب است مشخص نماید که فتوای کیست تا مردم قبل از عمل به فتوای مجتهد خود توجه نمایند و اگر کسی سئوالی را مطرح کند آیا باید بپرسد که فتوای چه مجتهدی را سئوال می‌کنید؟

✓ ج ۱ - اگر سخنران می‌داند یا گمان قوی دارد که مردم عمل به فتاویٰ نقل شده می‌کنند باید تذکر بدهد و هم چنین در سؤال دوم باید بداند که فتوای چه مجتهدی را سؤال نموده‌اند.

ولایت فقیه

س ۱ - لطفاً ولایت مطلقه فقیه را توضیح دهید؟

✓ ج ۱ - این مسئله جای بحث بسیار دارد لکن آنچه از روایات فهمیده می‌شود این است که در زمان غیبت حضرت ولی عصر (عج) مجاری امور مسلمین به دست فقیه جامع شرایط سپرده می‌شود تا اموری که در زمان حضور، باید امام انجام دهد، ولی فقیه آن را انجام دهد.

س ۲ - آیا ولی فقیه در زمان غیبت امام معصوم ولایت مطلقه دارد و اگر چنین باشد کسانی که ولایت مطلقه فقیه را قبول ندارند آیا به مسلمان بودنشان خللی وارد نمی‌شود؟

✓ ج ۲ - به نظر ما ولایت فقیه ولایت مطلقه است ولی چون یک بحث نظری است کسی که این مطلب را قبول نداشته باشد بر مسلمان بودن او مشکلی ایجاد نمی‌شود.

س ۳ - آیا هر مرجع تقلیدی ولی فقیه است؟

✓ ج ۳ - اگر مراد از ولی فقیه اصل ولایت فقهاست، هر مجتهد جامع شرایطی ولایت دارد ولی نه بعنوان ولایت فقیه اصطلاحی.

مسائل طهارت

احکام آبها

- س ۱ - با توجه به اینکه درصد نمک آب خلیج فارس و دریای عمان در هر متر مکعب ۲۰۰/۳ کیلوگرم است، آیا حکم آب مضاف را دارند؟
- ✓ ج ۱ - چون عرف به آب مثل خلیج فارس و دریای عمان آب اطلاق می‌کند گرچه دارای درصد بالائی از نمک است حکم آب مطلق را دارد.
- س ۲ - آبهای مخلوط با کلر که از شیر خارج می‌شود چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲ - حکم آب مطلق را دارد.
- س ۳ - آیا در اتصال آب قلیل با آب کرّ امتزاج شرط است؟
- ✓ ج ۳ - امتزاج شرط نیست.
- س ۴ - آب غساله آیا نجس است؟
- ✓ ج ۴ - غساله نجس در شستشوی اول نجس است و باید اجتناب گردد ولی در شستشوی بعد پاک است.
- س ۵ - آیا قول صاحب منزل در کرّ بودن آب حجّت است؟
- ✓ ج ۵ - بلی حجّت است.
- س ۶ - اگر به آبهای لوله‌کشی کلر بزنند بطوری که آب سفید شود آیا مضاف است یا نه و غسل و وضو با آن چگونه است؟
- ✓ ج ۶ - اگر عرفاً صدق آب مطلق کند، مضاف نیست.
- س ۷ - آبی که در هنگام طهارت به بدن ترشح می‌کند آیا پاک است یا نجس؟
- ✓ ج ۷ - بستگی به شرایط دستشوییها دارد و معمولاً در توالتهایی که آب لوله‌کشی با شیلنگ نصب است ترشحات پاک می‌باشد.
- س ۸ - آبی که از کولر مقطر می‌شود آیا رافع حدث و خبث است؟
- ✓ ج ۸ - اگر جمع شود و آب مضاف صدق نکند، هم می‌تواند رافع حدث باشد و هم رافع خبث.

مطهرات

- س ۱ - اگر کفش آدم نجس باشد، آیا با راه رفتن روی برف پاک می‌شود؟
 ✓ ج ۱ - با راه رفتن روی برف، نجاست کفش پاک نمی‌شود.
- س ۲ - لباسهایی که به لباسشویی برای شستشو و اطوکنشی داده می‌شود با فرض آنکه همه گونه لباس از متنجس و پاک با هم مخلوط می‌شوند و شسته می‌شوند چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۲ - اگر کسی بداند که لباسها تطهیر نمی‌شوند، باید اجتناب کند و در صورتی که یقین نداریم و متهم به لابی‌گری نباشند، پاک است.
- س ۳ - آیا ته کفش یا پای نجس، با راه رفتن روی موزائیک و آسفالت پاک می‌شود؟
 ✓ ج ۳ - با راه رفتن روی موزائیک پاک می‌شود اما آسفالت پاک نمی‌کند.
- س ۴ - اگر بواسطه بمبهای ابر زار در آسمان ایجاد باران شود آیا باران آن از نظر طاهر بودن مانند بارانهای طبیعی است؟
 ✓ ج ۴ - وقتی صدق عرفی باران بر آن بنماید حکم آن را دارد.
- س ۵ - کفشی نجس شده آیا در حال راه رفتن پاک می‌شود؟
 ✓ ج ۵ - با ملاحظه شرایط زمین پاک می‌شود.
- س ۶ - کف اتاقي که موزائیک و یا سیمانی است اگر نجس شد و با آب قلیل خواستیم پاک کنیم باید چند بار آب بریزیم و حکم غسله آن را بیان فرمائید؟
 ✓ ج ۶ - امکان پاک شدن کف اتاق موزائیکی و یا سیمانی با آب قلیل نیست مگر آن که محدوده پخش شده نزدیک راه فاضلاب باشد تا هر دفعه که شسته می‌شود، آب آن داخل فاضلاب هدایت شود.
- س ۷ - در مواردی که شیئ متنجس احتیاج به تعدد شستن دارد آیا موالات لازم است؟
 ✓ ج ۷ - موالات شرط نیست ولی تا زمانی که مرتبه اخیره نیامده، طهارت حاصل نمی‌شود.

روش تطهیر

- س ۱ - کف اتاق یا حیاط منزلی که موزائیک و یا سیمان است اگر به بول و غیره نجس شود آیا با یکبار شستن شیلنگ آبی که به لوله شهر متصل است پاک می‌شود یا خیر؟
 ✓ ج ۱ - اگر عین نجس برطرف شود، یکمرتبه شستن با آب لوله کشی کفایت می‌کند و غسله آن هم پاک است.

متفرقات مطهرات

س ۱ - اگر تفاله انگور و غیره را در يك ظرف دو ماه نگهداری کنند و ترش شود آیا پاك و حلال است یا خیر؟

✓ ج ۱ - تفاله انگور به ترش شدن نجس نمی‌شود اگر سکرآور نباشد خوردنش هم حلال است.

س ۲ - با توجه به استفاده چند نفر از يك لباس در مأموریت‌های مختلف، حکم طهارت لباس مذکور جهت اقامه نماز چگونه است؟

✓ ج ۲ - تا یقین به نجاست پیدا نشده، پاک است.

س ۳ - آیا منبر مسجد در حرمت نجس نمودن و لزوم تطهیر فوری مانند مسجد است؟

✓ ج ۳ - ظاهر احکم مسجد را ندارد، اما اگر موجب نجس شدن مسجد یا هتک آن گردد تطهیر آن لازم است.

س ۴ - اگر بخوایم پروتئین موجود در پوست و استخوان حیوانات را از کلاژین مشتق کنیم باید آن را با جوشاندن بشره و پوست، استخوانها و بافت حیوانات پس از قلبایی کردن یا اسیدی کردن استخراج کنیم، پروتئینهای غذایی خالص که به راحتی هضم می‌شود از نظر ارزش غذایی در امینو اسیدهای خاص نارسا و پروتئین آن ناقص می‌باشند.

رنگ ژلاتین بی‌طعم و خرد شده که تقریباً بی‌مزه و بی‌بو می‌باشد. از زرد پزیده تا رنگ کهربایی تغییر می‌کند. ژلاتین همچنین زمینه آمیفره مناسب در دسترس می‌باشد که می‌توان آن را با شکر، اسانس، اسیدها و رنگها ترکیب نمود. اگر آن را به صورت خشك در دمای معمولی اطاق با ظرفی که در آن هوا نفوذ نکند ذخیره کنیم به مدت طولانی تغییر نخواهد کرد حال آیا این ژلاتین با وصفیات بالا پاك است و خوردن آن چه صورتی دارد؟

✓ ج ۴ - در بحثی که مطرح کرده‌اید دو حالت وجود دارد، حالت اول آنکه ژلاتین و

کلاژین از حیوانات مأكول اللحم گرفته شود و تذکیه هم شده باشد که پاک است و

خوردن آن هم جایز می‌باشد، حالت دوم اینکه ژلاتین و کلاژین از استخوان حیوانات

مأكول اللحم گرفته می‌شود و تذکیه نیز شده باشد که به نظر ما پاک و خوردن آن

جایز است و حالت سوم اگر از اجزاء حیوان غیر مأكول اللحم گرفته شود و یا از

حیوان مأكول اللحم گرفته شده ولی تذکیه شرعی نشده باشد، اگر به نظر کارشناسان

فن، آن موارد استحاله شده یعنی تبدل حقیقیه نوعیه انجام پذیرفته شده باشد (نه آنکه

تغییر شکلی پیدا کرده باشد) در این صورت پاک و خوردن آن هم اشکال ندارد ولی

اگر استحاله نشده باشد به همان معنا که ذکر شد و یا آنکه شک در استحاله شدن باشد، خوردن آن حرام و نجس می‌باشد که این به نظر اقرب می‌رسد.

مسائل نجاسات

خون

س ۱ - سه کیسه آرد را نانوا خمیر کرد، سپس متوجه شد که مقداری از خمیر به سبب خون آمدن دستش خونی شده است آیا همه خمیر نجس است یا مقداری که خونی شده؟

✓ ج ۱ - در صورتی که بداند یا اطمینان داشته باشد از اول خمیر کردن خون آمده همه آنها نجس می‌باشد در غیر این صورت مقداری را که خونی شده بردارد بقیه پاک است البته در صورتی که خمیر سفت باشد.

س ۲ - خون در زرده تخم مرغ، آیا نجس است یا پاک و آیا می‌شود آن را خورد؟ خونی که از لای دندانها بیرون می‌آید و نیز خون پس از کشیدن دندان در دهان چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - خون در زرده تخم مرغ نجس و خوردنش حرام است و خون لای دندان اگر بقدری کم باشد که با آب دهان مستهلک شود پاک است و الا نجس و خوردنش حرام است.

س ۳ - آیا پوششی که روی زخمها بوجود می‌آید و معمولاً از خون و ترشحات زخم تشکیل شده حکم نجاست را دارد یا خیر؟

✓ ج ۳ - در صورتی که یقین دارد خون است باید اجتناب نماید و در صورتی که پوشش سفت شده و حالت پوست خشک شده پیدا کرده است پاک است.

س ۴ - اگر دندان مصنوعی به خون دهان نجس گردد آیا با زوال عین نجاست دندان مصنوعی پاک می‌شود یا احتیاج به تطهیر دارد؟

✓ ج ۴ - در صورتی که دندان مصنوعی متحرک باشد باید از دهان خارج کرد و تطهیر نمود.

س ۵ - تماس با خون خشک شده روی زخم بعد از طهارت چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - اگر جنس خون باشد نجس است ولیکن اگر تبدیل به حالت پوست خشک شده باشد بعد از تطهیر پاک است.

- س ۶ - خونابه‌ای که پس از طهارت و برطرف کردن خون، محل زخم را فرا می‌گیرد چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۶ - نجس است در صورتی که صدق خون کند و الا پاک است.
- س ۷ - خونابه‌ای که از زخم بعد از قطع شدن خون جمع می‌شود و بیرون می‌آید چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۷ - نجس است در صورتی که پاک نشده باشد ولی اگر پاک شده است و همراه آن زرد آب، خون نباشد پاک است.
- س ۸ - اگر لباس شخصی به منی، خون یا غائط نجس گردد سپس این شخص لباس را آب بکشد بعد از طهارت به وسیله آب در محل نجاست لکه یا لکه‌هایی ببیند آن وقت شك کند که این عین نجاست می‌باشد یا رنگ آن وظیفه‌اش چیست؟
 ✓ ج ۸ - باید واریسی کند اگر رنگ نجاست در آن باقی مانده باشد ولی عین نجس وجود ندارد، پاک است ولی اگر سفت باشد و لکه‌هایی از نجاست باقی مانده نجس است.

کافر

- س ۱ - آیا اهل کتاب نجس هستند و آیا می‌شود با آنها محشور و هم غذا شد؟
 ✓ ج ۱ - بنظر ما نجاست ذاتیه دارند و از مباشرت با آنها با رطوبت باید اجتناب نمود.
- س ۲ - آیا تارك الصلّاتی که عمدانماز نمی‌خواند کافر و نجس است؟
 ✓ ج ۲ - تا زمانی که انکار نکند مسلمان و پاک است.
- س ۳ - در بعضی از مناطق عده‌ای از مردم آن منطقه علی‌اللهی هستند بفرمائید که:
 الف - آیا آنها نجس هستند یا نه؟
 ب - رفتن به منازل آنان و استفاده از غذایشان چه صورت دارد؟
 ج - غسل و وضو در منازل آنها چه صورت دارد؟
 د - گرفتن پولی که هدیه می‌کنند چگونه است؟
 ✓ ج ۳ - الف - اگر حقیقتاً حضرت علی ۷ را خدا بدانند نجس هستند در غیر این صورت جزو متجاوزین از حد آن حضرت می‌باشند.
- ب - در صورت نجاست، رفتن به خانه آنها باید با اجازه حاکم شرع باشد چون مالک نیستند.
- ✓ ج و د - از پاسخ به دو سؤال فوق جواب غسل و وضو و.. روشن می‌گردد.

- س ۴ - به نظر شما حکم طهارت و نجاست کفار اعم از اهل کتاب و غیر اهل کتاب چگونه است؟
- ✓ ج ۴ - به نظر ما کفار نجس هستند چه کتابی و چه غیر کتابی.
- س ۵ - مجوس و صائبین را در چه گروهی از کفار می‌دانید و حکم نجاست یا طهارت آنان چیست؟
- ✓ ج ۵ - مجوس و صائبین را از اهل کتاب می‌دانیم و هر دو گروه نجس هستند.
- س ۶ - منظور از نجس بودن کفار چیست؟
- ✓ ج ۶ - مراد، نجاست حکمی است یعنی حکم نجس را دارند.
- س ۷ - آیا هم غذا شدن با کفار و خوردن غذایی که آنان تهیه نموده‌اند جایز است؟
- ✓ ج ۷ - با فرض نجس بودن، جایز نمی‌باشد و به نظر ما نجس هستند.
- س ۸ - حکم وضو با نیم خورده آنان چگونه است؟
- ✓ ج ۸ - جایز نیست و موجب نجاست است.
- س ۹ - طرح بحث پاک یا نجس بودن کفار در جوامع امروزی را چگونه ارزیابی می‌فرمائید؟
- ✓ ج ۹ - حکمی است که از ادله بدست آمده و ما موظف به عمل هستیم و لزومی هم ندارد که خیلی به این مطلب پرداخته شود.
- س ۱۰ - در افغانستان طایفه‌ای بنام غلات موجودند که خود را اسماعیلیه می‌گویند آیا مباشرت با آنان جایز است یا خیر و آیا ذبیحه‌شان طاهر است و نیز مناکحه با آنان چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۰ - اگر اسماعیلیه هستند پاک می‌باشند و ذبیحه آنها حلال است ولی اگر در حق ائمه ۷ غلو می‌کنند و معتقد به الوهیت آنها می‌باشند، نجس هستند
- س ۱۱ - آیا از نظر عقل پاک یا نجس بودن کفار قابل اثبات می‌باشد؟
- ✓ ج ۱۱ - اینگونه مسائل، حکم نقلی است نه عقلی.
- س ۱۲ - در زمان کنونی کافر بر چه کسی صدق می‌کند تا احکام کافر حربی بر او جاری شود؟
- ✓ ج ۱۲ - البته کفاری که در ذمه اسلام نیستند از نظر فقهی مصداق کفار حربی هستند اما کفاری که در کشورهای مختلف زندگی می‌کنند و با جمهوری اسلامی ایران قراردادهای صلح دارند، نباید معامله کفار حربی با آنها شود.

بول

- س ۱ - اگر پای شخصی به بول نجس شود آیا دوبار باید شسته شود و آیا فشار دادن لازم است؟
 ✓ ج ۱ - فشار لازم نیست و با آب قلیل دو مرتبه باید شسته شود.

شراب

- س ۱ - اگر مویز در داخل طعام یا روغن نفخ کند و پاره شود خوردن آن چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۱ - خوردن غذا اشکال ندارد ولی خود کشمی که غلیان کرده و پاره شده را نمی‌توان خورد.

- س ۲ - شخصی مواد الکلی (مشروبات) مصرف می‌کند ولی خودش می‌داند که اگر به علت بیماریش مصرف نکند می‌میرد تکلیف چیست؟
 ✓ ج ۲ - در حرام شفا نیست ولی اگر یقین دارد که حیاتش به آن بستگی دارد در حد اضطرار و لزوم، اشکال ندارد.

- س ۳ - آیا هر ماده‌ای که در آن الکل باشد نجس و حرام است؟
 ✓ ج ۳ - اگر مخلوط با الکی باشد که مست کننده است نجس است و لو آنکه مخلوط به چیزی شده باشد که مست کنندگی آن را از بین برده باشد.

- س ۴ - آیا الکل نجس است؟
 ✓ ج ۴ - الکل طبیعی چون مست کننده است نجس می‌باشد ولی الکل صنعتی اشکالی ندارد.

- س ۵ - آیا ادکلن پاک است یا نجس زیرا کمی الکل اتیلیک دارد؟
 ✓ ج ۵ - ادکلنهایی که الکل اتیلیک مخلوط دارد پاک است و اما اگر با الکل طبیعی مخلوط شده باشد باید اجتناب شود و کم بودن مقدار آن، دلیل بر جواز استفاده نمی‌گردد.

روش تطهیر چیزهای متنجس

- س ۱ - اگر چاقو و یا سوزن نجس را در میوه‌ای از قبیل سیب و خیار و... فرو کنند چگونه آن را می‌توان پاک کرد؟
 ✓ ج ۱ - باید کاری کند که آب کرّ یا جاری به جای متنجس برسد.

س ۲ - در تطهیر آب قلیل بین مراجع اختلاف است در این که آیا مطلق اتصال کافی است و یا اتصال با قید امتزاج لازم است در صورت لزوم امتزاج مراد از امتزاج چیست مثلاً وقتی ۴ لیتر آب قلیل در یک ظرفی است آیا به محض باز کردن شیر آب کر امتزاج حاصل می‌شود یا نه؟

✓ ج ۲ - امتزاج آن است که عرفاً بگویند آنها با هم مخلوط شده است البته اگر با دست به هم بزنند بهتر است، پس کسانی که امتزاج را شرط می‌دانند حصول آن به محض اتصال آب شیر محل اشکال است.

س ۳ - کیفیت تطهیر موکت نجسی که به زمین چسبیده چگونه است؟

✓ ج ۳ - بعد از ریختن آب کر بوسیله شیلنگ و جمع کردن آن بوسیله چیزی که به زمین فشار آورد، اگر عین نجاست نداشته باشد، پاک می‌شود.

س ۴ - بنظر جنابعالی چیز نجس با چند مرتبه شستن بوسیله آب قلیل و آب کر پاک می‌شود و مقدار آب کر طبق نظر شما دقیقاً چه مقدار است؟

✓ ج ۴ - بستگی به آن شیء نجس دارد اگر مثل بول باشد شستن در آب قلیل دو بار لازم است ولی در نجاسات دیگر یکبار کفایت می‌کند و مقدار آب کر عبارت است از سه وجب و نیم طول در سه وجب و نیم عرض در سه وجب و نیم عمق.

س ۵ - تصفیه فاضلاب و آبهای زائد به آب زلال که در بعضی از مراکز انجام می‌شود آیا پاک هستند با فرض این که در بسیاری از موارد آب مضاف و چه بسا متنجس هم بوده است؟

✓ ج ۵ - با فرض سؤال اگر با آب کر مطلق ممزوج گردد، پاک می‌شود.

س ۶ - شستن لباس بوسیله ماشینهای لباسشویی تمام اتوماتیک چه صورتی دارد؟

✓ ج ۶ - اگر در حال حرکت گردونه به آب کر متصل باشد پاک می‌کند و الا پاک شدن لباس نجس به وسیله این نوع ماشینها مشکل است.

احکام نجاسات

س ۱ - استعمال ادکلنهایی که از خارج وارد می‌کنند و نمی‌دانیم از چه موادی ساخته شده چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - پاک است.

س ۲ - تجارت با غیر مسلمان چه حکمی دارد، گوشتها و کفش چرمی یا لبنیاتی که از کشورهای غیر مسلمان وارد می‌شود آیا محکوم به نجاست است؟

✓ ج ۲ - تجارت با غیر مسلمان اگر موجب تقویت کفر و تضعیف مسلمین شود حرام است، گوشت و چرمهایی هم که از خارج وارد می‌شود اگر مستقیم از کافر گرفته شود، حرام و نجس است ولی اگر در بازار مسلمین به فروش می‌رسد، اشکال ندارد و پاک است.

س ۳ - در کندوی زنبور عسل جاشکری که در وسط شانه‌های عسل قرار دارد در آن فضله موش مشاهده می‌گردد در نتیجه آن شکر مایع موجود نجس می‌باشد و زنبورها آن شکر نجس را با عسل مخلوط می‌کنند و قسمتی را هم خود مصرف می‌کنند و هم چنین آب نجس را از بیرون به کندو برای درست کردن عسل می‌آورند حکم آن عسل چیست؟

✓ ج ۳ - گرچه احتمال می‌رود پای زنبور یا دهانش حامل نجاست مایع نباشد ولی اطمینان به آن مشکل است لذا احوط، اجتناب از خوردن آن است و عسل را به مصرف دیگری برسانند.

س ۴ - فضله لاک پشت چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - فضله لاک پشت پاک است.

س ۵ - آیا پوستهائی که از خارج وارد می‌شود و در ساختن کفش و امثال آن بکار می‌رود پاک است یا خیر؟

✓ ج ۵ - در صورتی که کفش و امثال آن در بازار مسلمین فروخته شود، پاک است و استفاده کردن از آن اشکال ندارد.

س ۶ - آیا الکل که در انواع ادکلنها و عطرها و برخی رنگها و داروها بکار می‌رود پاک است؟

✓ ج ۶ - تا یقین به نجاست پیدا نشده، پاک است و ظاهرالکل صنعتی به آن افزوده می‌شود که این قسم از الکل پاک است.

س ۷ - با توجه به اینکه اخیراً از سگهای تربیت شده برای تجسس مفقودین در حوادث استفاده می‌گردد حکم شرعی نفس سگ و برخورد با امدادگران چیست؟

✓ ج ۷ - استفاده از سگ اشکال ندارد ولی در برخوردهای سگ با انسان اگر رطوبتی هست باید اجتناب شود و از ترشحات دهان سگ باید اجتناب گردد و در صورت نجاست باید تطهیر شود.

س ۸ - اگر بدن خیس عرق باشد و يك جائی از بدن نجس گردد آیا تمام بدن نجس می‌شود؟

✓ ج ۸ - اگر عرق جریان پیدا کند، تا هر جا که جریان پیدا کرده و از روی نجس عبور کرده نجس است ولی اگر جریان پیدا نکرده، فقط اطراف نجس متنجس است.

س ۹ - گاهی برخی حیوانات غیر معمول برای معاینه نزد ما آورده می‌شود که از نظر نجاست و پاکی مورد سؤال است از این جمله نژادهای مخلوطی است که از اختلاط گرگ و سگ ایجاد شده است انواعی از این نوع حیوان که شباهت زیادی به گرگ دارد با توجه به پاك بودن گرگ بفرومائید این نژاد مخلوط از نظر نجاست و پاکی چه حکمی خواهد داشت؟

✓ ج ۹ - حیوانی که متولد از دو حیوان است و مخلوطی از نژاد مثلاسگ و گرگ است، حکم آن تابع اسم آن حیوان است اگر عرفاً آن حیوان گرگ نامیده شود ولو آنکه بعضی از خصوصیات سگ را دارا باشد، حکم گرگ را دارد و پاک می‌باشد و اگر عرفاً آن حیوان سگ نامیده شود نجس است ولو آنکه بعضی از خصوصیات گرگ را داشته باشد و اگر عرفاً حیوان سوّمی باشد این قسم هم پاک است.

استبراء حیوان نجاستخوار

س ۱ - چنانچه بخواهند بچه حیوانی را که مادرش از اول انعقاد نطفه او تا ولادتش جلال بوده استبراء نمایند، آیا لازم است از شیر غیر مادر به او داده شود یا به خوردن شیر مادر هم استبراء حاصل می‌شود و در صورت لزوم دادن شیر غیر جلال، آیا با استبراء مادر استبراء بچه که شیر او را نمی‌خورد حاصل می‌شود یا باید استبراء بچه پس از انقضاء مدت استبراء مادر و یا از غیر شیر مادر باشد حکم چیست؟

✓ ج ۱ - گرچه صدق جلال بر بچه‌ای که شیر جلال را می‌خورد بعید است لکن در فرض مزبور، احوط استبراء بچه بوسیله شیر غیر مادر می‌باشد و لذا استبراء بچه‌ای که شیر چنین مادری را می‌خورد با استبراء مادر حاصل نمی‌شود بعبارت دیگر تبعیت بچه از مادر در حصول استبراء پس از ولادت مشکل است.

س ۲ - بچه حیوان جلال اگر قبل از استبراء بدنیا بیاید گوشتش حرام است یا حلال؟
✓ ج ۲ - این مسئله چند صورت دارد: اول این که انعقاد نطفه‌اش در حال جلالیت بوده و قبل از استبراء به دنیا آمده بعید نیست حکم به حرمت گوشت آن شود دوم این

که انعقاد نطفه قبل از جلال شدن بوده و پیش از استبراء بدنیا آمده، احوط اجتناب است سوّم این که انعقاد نطفه قبل از جلال شدن بوده و پس از استبراء بدنیا آمده یا انعقاد نطفه در حال جلالیت بوده ولی پس از استبراء مادر بدنیا آمده و یا از نطفه نر جلال پیش از استبراء به رحم مادّه غیر جلال منتقل شده اقوی حلیّت گوشت همه اینهاست.

احکام تخلی

س ۱ - شخصی بعد از بول استبراء می‌کند و خود را تطهیر می‌نماید سپس چند قطره بول یا تری از او خارج می‌شود و این عمل تکرار می‌شود آیا باید هر بار لباسش را عوض کند و آب بکشد؟ و اگر مشقت داشته باشد، چه حکمی دارد؟ و اگر حکمش را نمی‌دانسته نماز هائی را که خوانده چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - اگر بداند بول است در صورتی که مستلزم عسر و حرج نباشد باید محلّ

تطهیر و لباسش را پاک کند و در غیر این صورت می‌تواند چیزی را به آلت ببندد که موجب سرایت نشود و نماز بخواند و نماز هائیکه خوانده اگر به دستوری که گفته شد عمل نکرده باشد باید اعاده نماید.

س ۲ - در رساله‌ها آمده آبی که بعد از ملاحظه از انسان خارج می‌شود پاک است آیا مراد بازی کردن با همسر است یا مطلق بازی حتی با آلت خود؟

✓ ج ۲ - مراد مطلق است گرچه دوّمی از نظر شرع، مذموم و چه بسا حرام است.

احکام نجاسات

س ۱ - آیا این مطلب صحیح است که اگر چیزی را به کسی عاریه می‌دهند و آن شیء معمولاً در کارهائی استفاده می‌شود که شرطش طهارت است باید به آن شخص تذکر داده شود؟

✓ ج ۱ - مسئله به همین صورت است که تقریر گردیده است و در کارهائی که طهارت شرط است باید نجاست آن شیء عاریه داده شده اطلاع داده شود.

س ۲ - آیا بخار بول نجس است؟

✓ ج ۲ - تا تبدیل به قطره آب نشده پاک است.

س ۳ - آیا غذائی که گربه از آن خورده نجس است؟

✓ ج ۳ - پاک است.

س ۴ - کرمهایی که داخل میوه‌ها می‌باشند آیا نجس است و خوردن آنها چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - نجس نمی‌باشند ولی خوردنش حرام است.

س ۵ - اگر چیز نجسی در ظرف آبی که کمتر از کرّ است بیفتد و به بدن یا لباس ترشح کند آیا بدن یا لباس هم نجس می‌شود؟

✓ ج ۵ - در صورتی که به کرّ وصل نباشد ترشحات آن مثل خود آب نجس می‌باشد.

س ۶ - کود شیمیایی (سفید و سیاه) اگر نجس شود آیا لباس و بدن را نجس می‌کند یا خیر؟ و در صورت نجاست اگر تا به حال نمی‌دانسته آیا نمازها و روزه‌های گذشته نیاز به اعاده دارد یا خیر؟

✓ ج ۶ - ۱. در صورتی که کود شیمیائی از عین نجس گرفته شده باشد یا نجس شود و با بدن یا لباس تماس پیدا کند در حالی که هیچیک رطوبت سرایت کننده نداشته باشد لباس و بدن نجس نمی‌شود.

✓ ج ۲. در صورتی که یکی از آنها دارای چنین رطوبتی باشد با تماس نجس نمی‌شود.

✓ ج ۳. روزه‌هایی که گرفته اشکال ندارد، و در صورتی که علم به نجاست بدن یا لباس خود نداشته باشد نمازهایی که خوانده نیز صحیح است و اعاده ندارد گرچه اعاده مطابق احتیاط استحبابی است.

س ۷ - اگر روی انگشتری الله نوشته شده باشد و به چاه توالت بیفتد و امکان خارج کردن آن و جود دارد ولی آن را خارج نکنند اما توالت را تعطیل کنند، آیا خارج کردن آن لازم است؟

✓ ج ۷ - بیرون آوردن انگشتر در فرض مذکور در صورت امکان واجب است.

س ۸ - تماس دست با الکل طبیّ چه حکمی دارد؟

✓ ج ۸ - اگر از جنس الکل طبیعی باشد نجس است و الا پاک است.

س ۹ - تماس با عرق جنب و نجس چه حکمی دارد؟

✓ ج ۹ - عرق جنب از حلال پاک و از حرام نجس است علی الاحوط.

س ۱۰ - آیا تخم پرنده نجاستخوار نجس است؟

✓ ج ۱۰ - نجس و خوردن آن حرام است.

س ۱۱ - ظرف آبی است به اندازه کرّ بعد سگی به آن دهان زده یا خورد که از کرّ کمتر شد آیا نجس می‌شود؟
✓ ج ۱۱ - نجس می‌شود.

مسائل وضو

طریقه وضو

- س ۱ - اگر دستها را زیر شیر آب گرفته، یا در آب فرو ببریم و بقصد وضو بیرون بیاوریم آیا بدون دست کشیدن، وضو صحیح است؟
✓ ج ۱ - رسانیدن آب به عضو ملاک است و این عمل کفایت می کند.
- س ۲ - اگر در وضو گرفتن سهوا دستها از پائین به بالا شسته شود چه حکمی دارد مثلاً از نوک انگشتان به طرف آرنج شسته است؟
✓ ج ۲ - اگر سهوا انجام گیرد بشرط آن که آب را دوباره از طرف آرنج به سر دست برساند، وضو صحیح است.

وضوی قطع عضو

- س ۱ - کسی که دست چپ او از بالای آرنج قطع است آیا مسح پای چپ از او ساقط است؟
✓ ج ۱ - باید با دست راست هر دو پا را مسح نماید.
- س ۲ - دست راست اینجانب فقط دارای يك انگشت است آیا برای مسح سر و پاها فقط با همان انگشت مسح کنم؟
✓ ج ۲ - با کف دست یا با یک انگشت بصورت عرضی مسح نماید.
- س ۳ - کسانی که دو دست آنها در جنگ قطع شده چگونه باید وضو بگیرند؟
✓ ج ۳ - اگر قسمت پائین تر از آرنج قطع شده باشد باید همان مقدار که مانده است باید شسته شود و با همان مقدار باقی مانده مسح کند و اگر تا آرنج قطع شده باشد باید در وضو گرفتن نائب بگیرد که مسح سر و پا را نائب انجام دهد.

مسح

- س ۱ - آیا انگشت اضافی دست یا پا لازم است شسته شود؟ در صورت لزوم آیا می شود فقط با همان انگشت مسح کرد و در پا در صورت کفایت مسح روی يك انگشت آیا همان انگشت اضافی برای مسح کافی است یا نه؟

- ✓ ج ۱ - انگشتی که اضافی است چون در بین حدود شستن در وضو و غسل قرار گرفته باید شسته شود و در مسح اگر معلوم باشد کدامیک زاید و کدامیک اصلی است مسح با اصلی کفایت می‌کند و اگر معلوم نیست باید با هر دو مسح بکشد و در پا احتیاطاً باید مسح روی اکثر انگشتها باشد و به یکی از آنها خصوصاً انگشت زاید کفایت نمی‌کند.
- س ۲ - کشیدن مسح سر از پائین به بالا چه صورت دارد؟
✓ ج ۲ - به نظر ما به احتیاط واجب باید از بالا به پائین سر مسح شود.
- س ۳ - شخصی به قصد وضو دستها و صورت را می‌شوید، قبل از مسح کشیدن کف دست چپ را از آرنج دست راست بطرف انگشتان می‌کشد و بعد مسح می‌کند آیا این وضو صحیح است یا اشکال دارد؟
✓ ج ۳ - اشکال دارد زیرا مسح پای چپ باید به آب کف دست چپ باشد و با آب دست راست مخلوط نشود.
- س ۴ - شخصی صورت و دستها را شسته و ۲۰ قدم راه می‌رود آنگاه مسح می‌کشد وضوی او چه صورت دارد؟
✓ ج ۴ - در صورتی که فاصله بین شستن اعضاء زیاد نباشد بطوری که دستها برای مسح خشک شود وضو صحیح است.
- س ۵ - اگر روی اعضاء مسح کمی تری باشد آیا مسح کشیدن صحیح است یا خیر؟
✓ ج ۵ - اگر تری دست بر پا غالب شود این مقدار رطوبت اشکال ندارد.
- س ۶ - آیا می‌توان روی سر و پاها را دوبار مسح کرد؟
✓ ج ۶ - به قصد ورود محل اشکال است مگر شک در وقوع مسح داشته باشد.
- س ۷ - اگر کسی قبل از مسح سر شیر آب را که مقداری آب روی آن می‌باشد، ببندد و بعد مسح کند و رطوبت روی شیر هم زیاد باشد وضویش چه صورت دارد؟
✓ ج ۷ - برای مسح پا باید از قسمتی از دست استفاده کند که با خیسی صورت برخوردار نکرده باشد و الا احتیاطاً باید دوباره وضو را بگیرد
- س ۸ - اگر هنگام مسح کشیدن سر، رطوبت دست با صورت تماس پیدا کند چه صورت دارد؟
✓ ج ۸ - احتیاطاً دوباره وضو بگیرد.

س ۹ - اگر کسی به علت مشکل مفاصل کمر به هیچ طریقی نمی‌تواند مسح پاها را انجام دهد البته با سختی و درد تمام می‌تواند بنشیند و با دست چپ پای راست و بالعکس را مسح بکشد البته ممکن است موالات بهم بخورد تکلیف چیست؟

✓ ج ۹ - اگر برای او مشقت فراوان دارد باید نایب بگیرد تا مسح کند و احتیاطاً بعد از وضو تیمم هم بنماید.

س ۱۰ - شخصی بعد از گرفتن وضو شك می‌کند که مسح پا کرده است یا خیر تکلیف چیست؟

✓ ج ۱۰ - اگر مسح پای راست را شك کند وضو صحیح است و اگر شك در انجام مسح پای چپ نماید، اگر مدت زیادی از وضو گرفتن گذشته و شك کرده و یا آنکه وارد نماز شده، گرچه زمان زیادی هم نگذشته باشد، وضو صحیح است.

س ۱۱ - حدّ راه رفتن در وضو و مسح کشیدن چه اندازه می‌باشد و چقدر تأخیر انداختن اشکال ندارد؟

✓ ج ۱۱ - باید به اندازه‌ای باشد که عضو قبلی خشک نشود و موالات هم بهم نخورد.

س ۱۲ - در هنگام کشیدن مسح سر، آیا برخورد دست با خیسی موهای جلوی سر که معمولاً در اثر شستن صورت خیس می‌شود اشکال دارد؟

✓ ج ۱۲ - اگر دست بوسیله تری صورت خیس شود باید برای مسح پا از قسمتی از دست که تری صورت به آن نرسیده مسح نمود.

س ۱۳ - به فرمایش فقهاء مسح سر بر بالای موهائی که هنگام شانه زدن به صورت می‌افتد جایز نیست لطفاحدود دقیق آن را بیان فرمائید که آیا منظور، رسیدن مو به اول پیشانی و یا به ابروها و یا به وجنات و گونه‌ها ملاک است؟

✓ ج ۱۳ - باید قسمت جلو سر مسح گردد و اگر موها به صورتی بلند است که اگر روی آن مسح شود نگویند جلو سر مسح شده، مسح باطل است ولی اگر یک مقدار کمی که شانه زده شود به روی پیشانی ریخته می‌شود و عرفاموی جلو سر است این مسح اشکال ندارد.

س ۱۴ - کسی که بعد از اتمام شستن دست چپ در وضو و قبل از اینکه مسح کند دست چپ او به دست راست تماس حاصل کند یا دست راست به دست چپ، آیا می‌تواند با آن دست مسح کند؟

✓ ج ۱۴ - اگر آب سر دست غلبه کند به آب دست دیگر مسح اشکال ندارد ولی اگر آب دست بر آب سر دست دیگر غلبه کند، مسح اشکال دارد و به احتیاط واجب نباید آب دست به دست دیگر برسد.

وضو گرفتن قبل از وقت

س ۱ - شخصی که وضو گرفته و یا غسل جنابت و یا حیض نموده سپس نماز خوانده بعد از نماز متوجه شده که نمازش در غیر از وقت شرعی بوده حال بفرمائید برای اعاده نمودن نماز، وضو یا غسل مجدد لازم است یا با همان وضو و غسل می‌توان نماز خواند؟

✓ ج ۱ - در صورتی که وضو یا غسل را برای داشتن طهارت گرفته که بتواند عمل مشروط به طهارت را انجام دهد، اعاده لازم نیست ولی اگر مقید به همان نماز خاص کرده و یک رکعت آن هم در وقت درک نکرده، باید نماز را اعاده و غسل یا وضو را دوباره انجام دهد.

س ۲ - گرفتن وضو ۲ الی ۳ ساعت قبل از نماز برای خصوص نماز چگونه است؟
✓ ج ۲ - وضو صحیح است.

کمک کردن به دیگری در وضو

س ۱ - اگر کسی آب به دست دیگری می‌ریزد تا او وضو بگیرد، آیا این وضو صحیح است؟
✓ ج ۱ - در صورتی که عرفاً صدق کمک و یاری در وضو نماید، اشکال دارد و الاً مانعی ندارد.

وضو گرفتن در مقابل نامحرم

س ۱ - در صحنهای حضرت معصومه (س) بعضی خانمها در کنار حوض در حضور نامحرم وضو می‌گیرند آیا وضوی آنها صحیح است؟
✓ ج ۱ - وضو گرفتن در محلی که نامحرم زن را می‌بیند، جایز نیست و وضو باطل است.

س ۲ - اگر مرد در جائی که زن نامحرم او را می‌بیند وضو بگیرد، چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - اشکال ندارد.

س ۳ - اگر وضو گرفتن زن منحصر به حضور نامحرم باشد تکلیف چیست؟

✓ ج ۳ - باید تیمم نماید.

شرایط وضو

س ۱ - شخصی وارد یکی از مساجد شده وضو گرفته وقتی وضوی او تمام شد خادم درب مسجد را بست در این صورت آیا می‌شود با این وضو برود به جای دیگر نماز بخواند در صورتی که آب و وضوخانه هم برای مسجد و نمازگزاران همان مسجد وقف گردیده است؟

✓ ج ۱ - در فرض سؤال خواندن نماز با آن وضو اشکالی ندارد و در حال اختیار

نمی‌توان چنین کاری کرد.

س ۲ - در صورت عدم صحت در سؤال فوق، آیا بدون ابطال این وضو، وضوی دیگری گرفته شود صحیح است یا نه؟

✓ ج ۲ - اگر فرض، عدم صحت وضو شود، احتیاجی به ابطال نیست زیرا بخودی خود

باطل است و باید وضوی دیگری بگیرد گرچه در مسئله قبل متعرض شدیم که

وضو صحیح است.

س ۳ - پس از شستن صورت و دستها و کشیدن مسح سر آیا می‌شود چند قدم راه رفت و بعد مسح پاها را کشید؟

✓ ج ۳ - اگر موالات عرفی به هم نخورد اشکالی ندارد.

س ۴ - آیا می‌توان در مسجدی وضو گرفت و با آن وضو در مسجد دیگر نماز خواند؟

✓ ج ۴ - اگر آب مسجد وقف در خصوص نماز خواندن در آن مسجد نباشد اشکالی ندارد.

س ۵ - حضرتعالی در رساله احکام در باب طهارت مسئله ۲۲۷ فرموده‌اید وضو گرفتن در نهرهای بزرگ یا کوچک اگر چه انسان نداند که صاحب آنها راضی است، اشکال ندارد حال آیا این حکم درباره وضو است یا شامل غسل هم می‌شود، مثلاً رودخانه‌ای حدود ۵۰۰ نفر سهم دارند، شخصی هم نیاز به آب دارد و در آن رودخانه غسل می‌کند هیچگونه علمی ندارد درباره رضایت و عدم رضایت تکلیفش چیست؟

- ✓ ج ۵ - اگر بگونه‌ای باشد که غسل کردن در مثل آن مکانها موجب عدم رضایت صاحبش نباشد مثل گل آلود شدن آب و امثال آن در این صورت غسل هم حکم وضو را دارد و الا محل اشکال است.
- س ۶ - شخصی کنتور آب را دست کاری کرده شماره کنتور کمتر از میزان مصرف شده را نشان می‌دهد، با توجه به این که علم داشته که این کار حرام است در این صورت وضو و غسل او چه حکمی دارد؟ و آیا جلب رضایت مسئولین لازم است؟
- ✓ ج ۶ - بطلان وضو و غسل در فرض مذکور مشکل است ولی باید احتیاط نمود و با چنین وضو و غسلی نماز خوانده نشود و اگر قائل به فساد شویم رضایت مسئول نسبت به صحت عمل انجام شده فایده‌ای ندارد بلکه نسبت به آینده فایده دارد، اگر در حدود اختیارات او باشد.
- س ۷ - اگر خون مردگی زیر پوست جمع شود چگونه باید وضو گرفت؟
- ✓ ج ۷ - لازم نیست خون را از زیر پوست خارج کند، مگر آنکه پوست سوراخ شده باشد که خون زیر پوست موجب گردد، اطراف آن نجس شود که در این صورت باید خون را خارج کنند و اگر امکان نداشته باشد وضوی جیره بگیرد.
- س ۸ - اگر کسی وضو گرفته و بعد متوجه شد که در یکی از اعضاء وضو پولک ماهی چسبیده، آیا مانع از رسیدن آب است یا نه؟
- ✓ ج ۸ - ظاهراً مانع از رسیدن آب به عضو است و باید دوباره وضو بگیرد.
- س ۹ - منطقه ما جویبار است از این جویهایی که بین مردم مشترك می‌باشد بعضی از شرکاء به سن تکلیف نرسیده‌اند آیا وضو گرفتن از این آب که مشترك است چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۹ - چون عرف معمولاً اینگونه موارد را تصرفات نمی‌گویند که موجب اضرار به صغیر شود، اشکال ندارد و اگر هم تصرف صدق کند چون بناء مردم در اینگونه تصرفات است اشکال ندارد.
- س ۱۰ - آیا در وضو، شستن هر عضو (صورت یا دستها) يك دفعه به صورت ارتماسی و يك دفعه به صورت ترتیبی جایز است و آیا چنین وضویی صحیح است؟
- ✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد.
- س ۱۱ - شخصی مدت ۱۵ سال بدین صورت وضو می‌گرفته که يك مشت آب می‌ریخت روی آرنج و با همان يك مشت آب، همه دست را می‌شسته ولی شك دارد بعضی از قسمت‌های دست فقط خیس می‌شده یا دست هم کشیده می‌شده آیا این وضو صحیح است؟

- ✓ ج ۱۱ - وضوها صحیح است و لو آنکه فقط تر شده باشد.
- س ۱۲ - آیا مسح پا در وضو از پائین ناخنها جایی که ظاهر است مسح گردد یا از سر ناخنها کفایت می‌کند؟
- ✓ ج ۱۲ - از سر ناخنها کفایت می‌کند ولی مقدار بیشتر از باب مقدمه علمیه انجام می‌شود.
- س ۱۳ - بعد از زخم معمولاروی پوست و در مکان زخم زردآبه‌ای بسته می‌شود که معمولاسفت می‌گردد و با کندنش خون جاری می‌گردد آیا این زردآبه سفت شده حکم پوست را دارد و به گرفتن وضو و غسل اشکالی وارد نمی‌کند؟
- ✓ ج ۱۳ - اگر زردآبه است، پاک و با آن وضو گرفتن یا غسل کردن اشکال ندارد.
- س ۱۴ - اگر در بین وضو مانعی ببیند آیا باید مانع را برطرف کند و وضو را از سر بگیرد و یا اینکه می‌تواند مانع را برطرف کند و وضو را ادامه دهد؟
- ✓ ج ۱۴ - اگر موالات به هم نمی‌خورد مانع را بر طرف کند و با رعایت ترتیب وضو را ادامه دهد، و اگر موالات به هم می‌خورد مانع را بر طرف کند و وضو را از سر بگیرد.
- س ۱۵ - آیا وجود اثر خودکار در اعضای وضو مانع از رسیدن آب است؟
- ✓ ج ۱۵ - جرم اولیه آن مانع است ولی بعد از آن که جرم اولیه پاک شد و رنگ مختصری باقی ماند، اشکال ندارد.
- س ۱۶ - گاهی پیش می‌آید انسان در بین راه به مسجدی می‌رود و تطهیر می‌کند و وضو می‌گیرد آیا بدون تحقیق از وقفی بودن آب آن مسجد، می‌تواند با آن وضو در جای دیگر نماز بخواند یا خیر؟
- ✓ ج ۱۶ - به نظر ما تحقیق لازم نیست مگر اینکه قرائنی باشد که آب مخصوص نمازگزاران، وقف شده باشد.
- س ۱۷ - اگر هنگام وضو يك نفر آفتابه را بگیرد و روی دست ما آب بریزد ولی خودم دستم را بشویم آیا وضو اشکال دارد؟
- ✓ ج ۱۷ - اگر صدق اعانت در وضو را بکند، اشکال دارد ولی اگر صدق اعانت در وضو را نکند اشکال ندارد گرچه در فرض مزبور صدق اعانت بعید نیست.

بودن زخم در محل وضو

- س ۱ - اگر از محل زخم خون بیاید و قطع نشود و از طرفی آب هم برای آن ضرر ندارد چگونه باید وضو گرفت؟

- ✓ ج ۱ - اگر وقت وسیع است بطوری که می‌تواند صبر کند تا خون بند بیاید، باید منتظر باشد تا خون بند بیاید و بعد وضو بگیرد و الا باید خون را از محل زخم پاک کند و با دست فشار دهد تا خون نیاید و به نیت وضو داخل آب کر کند یا زیر شیر آب بگیرد و در صورتی که خون جریان پیدا می‌کند و زخم در دست باشد دست را بالا بگیرد تا سر دست نجس نگرود بعد مسح نماید.
- س ۲ - اگر محل زخم بیش از حد معمول با پارچه بسته شده است آیا وضوی جبیره احتیاج به تیمم هم دارد؟
- ✓ ج ۲ - بعد از وضوی جبیره باید تیمم هم انجام دهد.
- س ۳ - در صورتی که در اعضای وضو بیش از يك مورد زخم وجود دارد و امکان آب رساندن به آنها نیست، وظیفه چیست؟
- ✓ ج ۳ - باید به وظیفه وضوی جبیره‌ای عمل کند و تعدد زخم تفاوتی را ایجاد نمی‌کند.
- س ۴ - اگر زخم در محل مسح سر باشد و امکان پاک کردن آن نیست، وظیفه چیست؟
- ✓ ج ۴ - در صورتی که در طرفین سر امکان مسح وجود دارد باید بر آن طرف مسح کند و الا بر جبیره (پارچه یا چیز پاکی که روی سر می‌گذارد) مسح نماید.

مخلوط شدن آب وضو با غیر آن

- س ۱ - شخصی در وضو بعد از شستن صورت و دست راست يك مقدار آبی مجدداً روی صورت می‌ریزد و بعد دست چپ را می‌شوید و سپس مسح سر و پاها را انجام می‌دهد آیا این وضو صحیح است؟
- ✓ ج ۱ - وضو صحیح است ولی اگر آب دست برای مسح به هر عنوان کم بیاید، نمی‌توان از آب صورت استفاده کرد.
- س ۲ - شخصی زیر باران با شیر آب وضو می‌گیرد در حال شستن دست راست و چپ قطرات باران هم بر دستهایش می‌ریزد آیا اگر آن قطرات را هم با نیت شستن دست چپ و راست بشوید وضوی او اشکال دارد؟
- ✓ ج ۲ - اگر آب وضو غلبه بر آب باران کند، وضو اشکال ندارد و یا اگر آب باران فراوان باشد و نیت کند که جز آب وضو باشد، وضو صحیح است.
- س ۳ - شخصی صورتش را شست و مشغول شستن دست راستش بود که بادی از او خارج شد وضو را باید از سر بگیرد ولی هنوز رطوبت و آب بر صورتش

هست آیا می‌تواند بدون ریختن آب مجدد به نیت وضوی دوباره صورت را دوباره بشوید با همان آب قبل؟

✓ ج ۳ - باید از اول به نیت وضو آب به صورت بریزد و اعضاء وضو را بشوید.

س ۴ - اگر حین شستن دست چپ برای وضو، دست چپ یا راست را بدون اختیار به هم بزنند آیا وضو اشکال دارد؟

✓ ج ۴ - اشکال ندارد.

متفرقات وضو

س ۱ - پولهای اسکناس که آرم الله دارد و بنحوی است که اگر مقابل نور قرار بگیرد معلوم می‌گردد آیا مس آن بدون وضو جایز است؟

✓ ج ۱ - اگر روکش نداشته باشد مس آن بدون طهارت، اشکال دارد.

س ۲ - اگر در زمان وضو گرفتن دو نفر کنار هم باشند و آب وضوی شخص اول به دست شخص دوم بریزد آیا وضوی شخص دوم صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۲ - وضو در دو صورت صحیح است ۱ - در صورتی که آب خارج مستهلک با

آب وضو شود. ۲ - آب خارج زمانی به دست متوضی نریزد که هنگام مسح باشد.

س ۳ - اگر لگه‌ای در اعضاء وضو بوسیله جوهر بوجود آید که دیگر پاک نشود وضو گرفتن چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که لگه دارای جرم باشد و امکان پاک کردن آن نباشد با همان

حالت وضو بگیرد و وضوی او حکم وضوی جبیره را دارد و اگر امکان پاک کردن

هست باید پاک کند و اما اگر لگه را پاک کرد و جرمی نداشت ولی رنگ آن

باقی باشد ضرری به وضو نمی‌زند.

س ۴ - آیا بستن شیر با توجه به تر بودن شیر آب، پیش از تمام شدن شستن دست چپ در صحت وضو اشکالی وارد می‌کند یا خیر؟

✓ ج ۴ - در صورتی که آب دست غلبه بر آب شیر کند اشکالی ندارد گرچه خلاف

احتیاط است.

س ۵ - فردی که بعد از تخلی طهارت ننموده است آیا می‌تواند وضو بگیرد یا خیر؟

✓ ج ۵ - اشکال ندارد ولی احتیاط مستحب آن است که وضو را بعد از تطهیر بگیرد.

س ۶ - آیا آب وضو در صورت و دستها باید بر غیر آب وضو غلبه نماید، یا این که باید مواضع شستن وضو خشک باشد، مثلاً بنده چند مرتبه برای خنک کردن یا برطرف کردن گرد و غبار آب می‌ریزم و دست یا صورت را می‌شویم، آیا می‌توانم بلافاصله نیت وضو کرده و آب بریزم و وضو بگیرم یا این که باید صبر کنم تا مواضع یعنی دست و صورت خشک شود، بعد نیت کرده آب بریزم و وضو بگیرم؟

- ✓ ج ۶ - خشک بودن لازم نیست ولی باید آب وضو بحدی باشد که بر آب دست و صورت غلبه کند و الا اکتفاء به آن وضو مشکل است.
- س ۷ - وضو گرفتن قبل از غسل مس میت و غسل حیض و نفاس و... در وسعت و تنگی وقت جایز است یا خیر؟
- ✓ ج ۷ - وضو گرفتن قبل از هر غسلی بجز غسل جنابت جایز است، بلکه مستحب است، گرچه اگر در غسل مس میت وضو را بعد از غسل انجام دهد، بهتر است.

مسائل غسل

شرایط غسل

س ۱ - عده‌ای از مردم زمین سرمایه‌داران را گرفته‌اند و از پول همین زمینها حق آب مصرفی می‌دهند، حال اگر فرد غریبی از این آب وضو گرفت و غسل نمود عملش چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - اشکالی ندارد چون عین پول، حرام نیست بلکه ذمه آنها مشغول و مدیون است مگر آنکه بخواهد در زمین غصبی نماز یا غسل یا وضو انجام دهد، که در این صورت باطل است.

س ۲ - شخصی به نیت غسل مس میت سر و گردن را شست بعد یادش آمد غسل واجب دیگری هم به ذمه دارد آیا می‌تواند قبل از شستن طرف راست و چپ به نیت غسل واجب دیگر سر و گردن را غسل دهد هم چنین طرف راست و چپ بعد غسل اول را تمام کند یا نه هم چنین اغسال مستحبه دیگر؟

✓ ج ۲ - چون در غسل موالات و پی در پی بودن شستن اعضاء واجب و لازم نیست، می‌تواند غسل بقیه اعضاء را بعد از غسل دوم انجام دهد و هم چنین است در سایر اغسال واجبه و مستحبه.

س ۳ - آیا کسی که برای غسل به حمام عمومی می‌رود اگر پول حمام را نداد غسل او باطل است؟

✓ ج ۳ - اگر از اول تصمیم داشته که پول حمامی را ندهد غسل باطل است

س ۴ - بعضی از حمامها خزینه‌ای است و همه افراد داخل آن می‌شوند با احتمال این که ممکن است بدن بعضی نجس باشد حکم غسل چگونه است؟

✓ ج ۴ - تا زمانی که انسان یقین نداشته باشد که رنگ یا بو یا مزه آب بوسیله نجاست تغییر کرده و آب هم از مطلق بودنش خارج نشده باشد، می‌تواند در آن آب غسل کند.

س ۵ - اگر شخص بدهکار فوت کرد و ورثه از ترکه دین او را اداء نکردند و از آن ترکه خانه خریدند غسل، وضو و نماز در آن خانه چه صورت دارد؟

✓ ج ۵ - اگر به عین مال خریده، وضو و غسل و نماز در آن خانه باطل است.

س ۶ - اگر کسی ملکی را اجاره کرد و خود او پول آبش را می‌پردازد اگر پسرش به خانه او بیاید و در آنجا غسل کند آیا غسلش باطل است؟

✓ ج ۶ - اشکال ندارد.

س ۷ - در یکی از شهرها فشار آب لوله‌کشی شده کم می‌باشد و به همین جهت بیش از نیمی از مردم از پمپ آب استفاده می‌کنند بطوری که اگر از پمپ آب در منازل استفاده نشود در طول روز ساعتهای مدیدی (۹ تا ۱۰) ساعت آب یافت نمی‌شود حال در پشت قبضهای آبی که برای صورتحساب آب به منازل توسط اداره آب فرستاده می‌شود نوشته شده است (استفاده از پمپ ممنوع است) با توجه به اینکه در صورت استفاده از پمپ آب پول آب را تمام و کمال پرداخت می‌نمائیم لطفاً بفرمائید آیا غسل و وضوی ما درست و صحیح می‌باشد و به تبع آن نماز و روزه؟

✓ ج ۷ - خلاف مقررات حکومت اسلامی عمل کردن حرام است ولی با فرض مذکور

غسل و وضو ظاهر اشکال ندارد.

س ۸ - شخصی با هیزم غصبی آب گرم کرده و غسل جنابت می‌کند چه صورت دارد؟

✓ ج ۸ - غسل صحیح است ولی در مورد هیزم ضامن است.

مسائل غسل

س ۱ - آب غساله بدن نجس در حال غسل چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - غساله بدن در صورتی که در غیر آب قلیل غسل داده شود، پاک است.

س ۲ - شخصی ناچار است در مسجد بخوابد سپس در نیمه‌های شب محتلم می‌شود، آیا باید فوراً از مسجد خارج شود و غسل کند؟ اگر عذر دارد، آیا می‌تواند با تیمم در مسجد بخوابد یا خیر؟

✓ ج ۲ - در صورت امکان، باید فوراً خارج شود حتی برای تیمم هم توقف ننماید چون

توقف به همان مقدار هم حرام است، خوابیدن با تیمم در عذر موقت در مسجد

خالی از اشکال نیست، مگر ضرورت اقتضاء کند.

س ۳ - آیا بر ذمه کسی که بی اختیار از او منی خارج می شود غسل جنابت واجب می شود؟

✓ ج ۳ - اگر علم به منی بودن دارد باید غسل کند ولو بی اختیار خارج شود.

س ۴ - کسی که شك دارد آیا غسلش را صحیح انجام داده یا نه چه وظیفه ای دارد؟

✓ ج ۴ - اگر بعد از فراغ از غسل باشد غسلش صحیح است و اگر در اثناء باشد باید

تدارک کند.

س ۵ - انسان در اثناء غسل ترتیبی و یا ارتماسی شك می کند که بولی از او خارج شده یا نه باید چه کند؟

✓ ج ۵ - اعتنا نکند.

س ۶ - شخصی مدتها گمان می کرده که رطوبتی که بعد از ملاعبه خارج می شود منی است و لذا غسل جنابت می نموده و با آن نماز می خوانده بعد برای او معلوم شده که غسل نیاید انجام می داد حال نمازهایی که با آن اغسال خوانده چه صورتی دارد؟

✓ ج ۶ - هر نمازی را که یقین دارد بدون وضو بجا آورده باید قضاء کند.

س ۷ - اخبرادر مردان با عمل طنبی که انجام می گیرد مجاری خروج منی را گره می زنند بطوری که در هنگام مقاربت فقط مقداری آب لزج که همیشه همراه منی است خارج می شود بفرمائید حکم احتلام این افراد که منی از آنها خارج نمی شود چیست و آیا غسل بر آنها واجب است؟

✓ ج ۷ - اگر جنابت به سبب دخول نباشد و احراز هم نکند که مایع خارج شده منی

است معذک شرایط منی را از سستی بدن و خروج آن با شهوت داشته باشد در این

صورت احتیاط واجب این است که غسل کند و برای نماز هم وضو بگیرد.

س ۸ - مردی با زنش بدون دخول ملاعبه می کند از او منی خارج شده و جذب رحم زن می گردد و بدینوسیله زن حامله می شود آیا زن جنب است؟

✓ ج ۸ - دخول منی در فرج زن بدون نزدیکی موجب جنابت زن نمی شود، اگر چه با

جذب منی حامله شده باشد.

س ۹ - اگر کسی تیمم بدل از غسل کرد و نماز صبح را خواند و برای نماز ظهر دسترسی به آب پیدا کند و غسل نماید آیا باید وضو بگیرد با فرض آنکه ناقض وضو بین تیمم و غسل واقع شده است؟

✓ ج ۹ - اگر بعد از غسل ناقض واقع شده است باید وضو بگیرد والا وضو نباید

بگیرد.

س ۱۰ - اگر کسی غسل جنابت انجام داد و بعد از مدتی متوجه شد که طرف چپ او مانعی از رسیدن آب داشت و بعد از غسل حدث اصغری هم از او سر زده وظیفه چیست؟

✓ ج ۱۰ - بقیه را به نیت غسل بشوید و برای نماز وضو هم بگیرد.

س ۱۱ - شخصی که بعد از نماز صبح جنب می‌شود و امکان غسل کردن هم دارد ولی تا ظهر غسل را به تأخیر می‌اندازد آیا تأخیر آن حرام است یا خیر؟

✓ ج ۱۱ - واجب نیست که فوراً غسل را انجام دهد.

س ۱۲ - کسی که ساعت ۱۰ صبح جنب می‌شود اگر همان ساعت به نیت نماز ظهر غسل کند آیا صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۱۲ - غسل او صحیح است.

س ۱۳ - آیا شخص جنب می‌تواند ادعیه و زیارات و توسلات را بخواند یا باید ابتدا غسل نماید؟

✓ ج ۱۳ - اشکالی ندارد ولی آیات سوره سجده واجبیه اگر در دعا باشد (مثل آیه اُفمن

کان مومنًا). در دعای کمیل) در آن حال قرائت نشود و البته اگر با غسل دعا خوانده شود بهتر است.

س ۱۴ - آیا بیرون آمدن منی بدون شهوت و بی اختیار و بدون جستن و سست شدن بدن غسل دارد؟

✓ ج ۱۴ - اگر علم به منی بودن دارد غسل دارد و اگر شک دارد چنانچه احتمال می

دهد بعد از جنابت منی در مجری مانده باشد، قبل از استبراء غسل دارد، و الا با فرض مزبور غسل ندارد.

س ۱۵ - اگر از آلت تناسلی شخصی آبی خارج گردد که هیچکدام از نشانه‌های منی را نداشته باشد ولی شخص علم دارد یا ظن قوی می‌دهد که این منی است آیا باید غسل کند؟

✓ ج ۱۵ - اگر علم به منی بودن دارد حکم منی را دارد و باید غسل جنابت کند.

س ۱۶ - آیا با غسل جمعه می‌توان نماز جمعه را خواند؟

✓ ج ۱۶ - با غیر غسل جنابت نمی‌شود نماز خواند و از وضو کفایت نمی‌کند.

س ۱۷ - منی از محل خود حرکت کرده ولی خارج نشده در این صورت بعد از مدتی همراه بول مستهلک شده بیرون می‌آید در این صورت جنب هست یا خیر؟

- ✓ ج ۱۷ - تا یقین به منی بودن نیست و علائم منی را ندارد، حکم جنابت بار نمی‌شود.
- س ۱۸ - کسی که در اثر ندانستن مسئله یا اهمال کاری، غسل‌های واجب خود را انجام نداده عبادات او مانند نماز و روزه‌اش چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۱۸ - تمام عباداتی که انجام داده از قبیل نماز و روزه را باید اعاده یا قضا نماید.
- س ۱۹ - اگر شخصی در وسط غسل بول کرد آیا غسل او صحیح است یا خیر و اگر صحیح است آیا با همان غسل می‌شود نماز خواند یا باید وضو گرفت ضمناً اگر دوباره غسل برای بار دوم انجام داد آیا می‌توان با آن غسل بدون وضو نماز خواند یا خیر؟
- ✓ ج ۱۹ - آن غسل را تمام کند و یک غسل دیگر به نیت تمام و یا اتمام انجام دهد و وضو هم بگیرد.
- س ۲۰ - اگر شخصی ساعت ۹ صبح غسل جنابت کند و نیز چند غسل مستحبی همراه آن انجام دهد و قصدش خواندن نماز ظهر و عصر باشد چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲۰ - صحیح است.

محرمات و مکروهات جنابت

- س ۱ - اگر جنب و زن حائض و نفساء از دستکش استفاده کنند با این وصف می‌توانند حروف قرآن را مس کنند؟
- ✓ ج ۱ - با فرض مذکور مس قرآن اشکال ندارد.
- س ۲ - آیا حائض و جنب می‌توانند وارد حیاط و صحن مسجد شوند؟
- ✓ ج ۲ - اگر جز مسجد نیست و احکام مسجد را نداشته باشد کما اینکه اغلب مساجد اینگونه می‌باشد، ورود و مکث جنب و حائض اشکال ندارد.
- س ۳ - آیا حائض و جنب می‌توانند اسم جلاله را بنویسند؟
- ✓ ج ۳ - نوشتن اشکال ندارد.
- س ۴ - آیا زن حائض می‌تواند سر خود را حنا بگیرد یا رنگ کند؟
- ✓ ج ۴ - خضاب نمودن زن در ایام عادت مکروه است.
- س ۵ - آیا می‌توان با تیمم بدل از غسل جنابت وارد مسجد شد؟

✓ ج ۵ - در صورت نبودن آب می‌توان با تیمم بدل از غسل وارد شد ولی به محض پیدا شدن آب باید خارج شود و غسل نماید ولی اگر به جهت کمی وقت تیمم بدل از غسل کرده، احتیاط واجب آن است که وارد مسجد نشود.

غسل بانوان

س ۱ - آیا زن بدون عمل آمیزش هم جنب می‌شود یا نه؟ و در صورت مثبت بودن، آیا غسل جنابت بر او واجب است؟
 ✓ ج ۱ - تا یقین به جنابت نکند محکوم به طهارت است و اگر در حال ملاحظه به اوج لذت رسید احتیاطاً غسل جنابت نماید و برای نماز، وضو هم بگیرد.
 س ۲ - زنی جنب بوده است و فراموش کرده و نماز می‌خوانده و در همین اثناء غسل حیض نمود حال تکلیف او نسبت به نمازهایی که خوانده چیست؟
 ✓ ج ۲ - نمازهایی که یقین دارد قبل از غسل حیض انجام داده باید قضا کند و نمازهایی که بعد از غسل حیض انجام داده و وضو هم گرفته، صحیح است.
 س ۳ - زن در حال حیض یا نفاس اگر غسل جنابت کند آیا رفع جنابت می‌کند یا خیر؟
 ✓ ج ۳ - آثاری که مخصوص به جنابت باشد مثل کراهت غذا خوردن یا خوابیدن برطرف می‌شود.

غسل مس میت

س ۱ - اگر شخص نابالغ مس میت کند و انسان او را ببیند آیا واجب است که به ولی او بگوید یا این که واجب است بعد از بلوغ به او بگوید؟
 ✓ ج ۱ - در هر دو صورت تذکر دادن به آن فرد لازم نیست.
 س ۲ - اگر بچه ممیزی مس میت کند و غسل کند آیا کفایت از غسل بعد از بلوغ می‌کند یا خیر؟
 ✓ ج ۲ - کفایت می‌کند، اگر چه بعد از بلوغ هم احتیاطاً غسل کند.
 س ۳ - پس از دفن و کفن مقتول قطعه‌ای از استخوان وی پیدا شده آیا این قطعه نیز غسل می‌خواهد و آیا مس کننده آن، باید غسل مس میت کند و حکم دفن و کفن این قطعه چگونه است؟

- ✓ ج ۳ - باید غسل داده شود و مسّ کننده احتیاطاً غسل مسّ میّت نماید و هم چنین باید آن را در یک تکه پارچه پیچیده و در صورتی که مستلزم هتک یا نبش قبر نباشد به بدن ملحق شود.
- س ۴ - اگر کسی غسل مسّ میّتی به عهده اوست و فراموش کرده، و در این بین غسل واجبی انجام داده است، آیا کفایت از غسل مسّ میّت می‌کند؟
✓ ج ۴ - بعید نیست که کفایت کند.
- س ۵ - اگر یقین دارد که غسل مسّ میّت بر او واجب شده و به حمام رفته و بعد از مدتی شكّ می‌کند که آیا غسل انجام داد یا خیر وظیفه چیست؟
✓ ج ۵ - در صورتی که یقین به التفات و توجه در زمان حمام رفتن را داشته است، کفایت می‌کند، و الاّ باید نمازهایی را که خوانده قضا کند، در صورتی که در این بین غسل واجب دیگری انجام نداده باشد.
- س ۶ - آیا مسّ میّت مسلمان فقط موجب غسل است یا هر میّتی و لو کافر یا مشرک باشد؟
✓ ج ۶ - غسل مسّ میّت واجب است و فرقی بین میت مسلمان و غیر آن نیست.
- س ۷ - آیا دست زدن به عضو قطع شده دیگران غسل مسّ میّت دارد؟
✓ ج ۷ - موجب غسل است در صورتی که عضو دارای استخوان باشد.
- س ۸ - دست زدن به غیر مسلمان حتی دشمنان اسلام جهت نجات جان او چه حکمی دارد؟
✓ ج ۸ - از نظر غسل مسّ میّت تفاوتی نمی‌کند ولی اگر غیر مسلمان است و بدنش خیس است هر جا که به بدن تر او تماس داشته نجس است.
- س ۹ - اگر امدادگری در حین انجام مأموریت با عضو قطع شده‌ای از بدن يك مصدوم یا میّت برخورد نماید و عضو قطع شده را لمس نماید آیا غسل مسّ میّت بر او واجب است یا خیر؟
✓ ج ۹ - اگر عضو قطع شده دارای استخوان است غسل مسّ میّت واجب می‌شود.

غسل جبیره

س ۱ - زخمی روی پای اینجانب حادث شده است که سفت شده و خونی می‌باشد و کندنش نیز مشقت دارد تا اینکه بعد از مدتی خودش بهبود می‌یابد حال اگر اینجانب بخواهم غسل کنم چگونه باید غسل کنم؟

✓ ج ۱ - اگر امکان پاک شدن و برداشتن خون خشک شده نیست و برداشتنش

مشقت دارد باید جبیره غسل کنید یعنی یک پارچه و یا پلاستیک پاک روی آن

ببندید و دست تر روی آن بکشید و اگر خون خشک شده عرفادپگر خون نباشد و

طوری سفت شده که عرف آن را خون نمی‌گوید، ظاهر آن را بشوید و غسل کند.

س ۲ - اگر زردآبه سفت و خونی باشد و سفت شده باشد و یا اینکه شك کنیم خونی است آیا باید از روی پوست کنده شود (که در این صورت خون هم جاری می‌شود)؟

✓ ج ۲ - اگر سفت شده و روی خون از زردآب گرفته باشد کندن آن اشکال ندارد ولی

اگر خون روی زردآب است باید شسته شود و اگر امکان ندارد و ممکن است خون

بیاید باید وضو و یا غسل جبیره‌ای انجام شود.

متفرقات

س ۱ - اگر شهیدی که در معرکه به شهادت می‌رسد قبل از شهادت وصیت کند که جنب است و باید او را غسل جنابت داد آیا عمل به این وصیت واجب است یا این که غسل از او ساقط است؟

✓ ج ۱ - شهید در معرکه، غسل از او ساقط است اگر چه جنب باشد، چرا که ظاهر

ادله آن است که سقوط غسل از شهید عزیمت است نه رخصت، پس غسل دادن به

نیت جنابت هم مشروعیت ندارد و وصیت فقط در امر مشروع نافذ است.

س ۲ - آیا قاعده تجاوز در وضو و غسل و تیمم جاری است؟

✓ ج ۲ - در وضو جاری نیست و جاری بودن آن در غسل و تیمم بدل از غسل خلاف

احتیاط است.

س ۳ - آیا ارتداد موجب بطلان غسل می‌شود؟

✓ ج ۳ - چون مرتدّ بدنش نجس است لذا امکان غسل برای او نیست اما اگر بعد از

غسل کردن مرتدّ شود، ارتداد موجب بطلان غسل او نیست.

س ۴ - آیا غسل واجب از غسل واجب دیگر کفایت می‌کند؟

✓ ج ۴ - بلی کفایت می‌کند ولی در اغسالی که وضو احتیاج دارد باید وضو هم بگیرد.

مسائل حیض

احکام حیض

س ۱ - کسی که عادتش مثلانش روز است بعد از پاک شدن غسل می‌کند و ترشحاتی می‌بیند، آیا در این صورت غسل واجب و روزه باطل است؟ اگر در روزه ماه رمضان لك ببیند آیا روزه‌اش باطل است یا خیر؟ (چه قبل از حیض چه بعد از حیض)

✓ ج ۱ - بعد از پاک شدن اگر ترشح متمایل به رنگ زرد ببیند و قبل از ده روز قطع شود، همه آن حیض است و اگر از ده روز بگذرد مدت عادتش حیض است و باقی استحاضه و اما لکهائی که قبل از شروع حیض می‌بیند و قطع می‌شود، حکم استحاضه را دارد، پس حکم غسل معلوم می‌شود و اگر خون دیده شده حکم حیض را داشته باشد روزه باطل است.

س ۲ - آیا نزدیکی کردن با زنی که از حیض پاک شده ولی غسل نکرده جایز است؟
✓ ج ۲ - اشکال ندارد.

س ۳ - خانمی بعد از پنج روز ایام عادتش پاک شده و غسل کرده، روز هشتم يك قطره خون می‌بیند این خون چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - ملحق به ایام عادت است و باید کل هشت روز، حیض حساب شود.

س ۴ - رحم زنی را طی عمل جراحی برداشته‌اند، خونهایی که بعدامی‌بیند، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - اگر بداند خون جراح است، حکم آن را دارد و اگر صفات حیض را داشته

باشد، حکم حیض را دارد و در غیر این صورت استحاضه است و اگر هم شک دارد احتیاط کند و جمع بین اعمال مستحاضه و تروک حائض نماید.

س ۵ - زنی که غسل حیض را فراموش کرده و نماز خوانده البته وضو هم می‌گرفته، آیا نماز او صحیح است؟

✓ ج ۵ - باید قضا کند.

س ۶ - زنی پس از ایام عادت که معمولاًشش یا هفت روز است پاک شده ولی بعد از آن باز خون زرد رنگی می‌بیند، شك دارد خون حیض است یا نه و آیا تا ده روز تمام می‌شود یا نه، وظیفه‌اش چیست؟

✓ ج ۶ - ملحق به ایام عادت است و باید کل روزها را تا ده روز تمام نشده حیض حساب کند ولی نماز و روزه خود را احتیاطاً بجا آورد و اگر بعداً معلوم شد که این مدت حیض بوده دوباره احتیاطاً روزه را قضا کند.

س ۷ - زنی جنب بوده و قبل از غسل جنابت حیض شده آیا می‌تواند قبل از پاک شدن از حیض غسل جنابت کند؟

✓ ج ۷ - اشکال ندارد ولی در هنگام غسل حیض احتیاطاً غسل جنابت را هم نیت کند و برای نماز، وضو هم بگیرد.

س ۸ - زنی که وظایف خود را، در مورد حیض و استحاضه دقیقاً انجام نداده و تقریباً لایبالی بوده و نماز هم خوانده چه وظیفه‌ای دارد؟

✓ ج ۸ - اگر به وظایفش عمل نکرده، هر مقدار از عبادات را، که یقین به بطلان آن دارد، قضا کند.

س ۹ - اگر زنی در یک ماه، چند مرتبه خون ببیند و در هر مرتبه، ده روز پاک است و در ماه آینده موعد قاعدگی‌اش، خونی را که می‌بیند صفات حیض را ندارد، وظیفه او نسبت به چند مرتبه خون دیدن در یک ماه و خون دیدن بدون صفات حیض چیست؟

✓ ج ۹ - در ماه اول که دو مرتبه خون دیده، اگر بین آن دو خون ده روز پاک بوده هر دو را حیض قرار دهد و در ماه آینده که صفات حیض را ندارد، حیض نیست بلکه استحاضه است و از اینجا معلوم می‌شود که وقت عادت او تغییر کرده است.

س ۱۰ - زنی برای جلوگیری از حاملگی از دستگاه آیو دی استفاده می‌کند اگر خونریزی داشته باشد چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۰ - اگر شرایط و علائم حیض را دارد، طبق احکام حیض باید عمل شود.

س ۱۱ - اخیراً خانمها برای جلوگیری از بارداری آمپولی را تزریق می‌کنند که از آغاز تا پایان تأثیر آن به تدریج از آنان خون جاری می‌شود بفرمائید چه خونی است و حکم نماز و روزه آنان چگونه است؟

✓ ج ۱۱ - اگر در ایام عادت ماهانه خون می‌بیند و صفات حیض را داراست حیض است و الا باید وظیفه مستحاضه را انجام دهد.

س ۱۲ - خونی که به اندازه چند قطره است و ۸ روز بعد از عادت ماهانه دیده می‌شود چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۲ - اگر قبل از تمام شدن ده روز است حکم حیض را دارد ولی اگر بعد از ده روز از آغاز عادت ماهانه است استحاضه می‌باشد.

س ۱۳ - اگر کسی به علت مرض زنانگی چند سالی عادت نشود و بعد برای مرضش به دکتر مراجعه کند و دکتر او را از رحم معاینه کند و خون از رحم او خارج شود آیا غسل دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - اگر یقین ندارد که خون حیض یا استحاضه است، غسل ندارد و مخصوصاً اگر احتمال دهد که خون زخم باشد.

مسائل محرّمه بر زن حائض

س ۱ - اگر زن در مسجد حیض شود تکلیف چیست؟

✓ ج ۱ - هر چه سریعتر از مسجد خارج شود.

س ۲ - آیا دخول زن حائض و نفساً، در حرم حضرت معصومه (س) جایز است یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر در قسمت مسجد آن نباشد، اشکالی ندارد ولی بهتر آن است که بیرون حرم بماند.

س ۳ - اگر زن حائض باشد، آیا آویختن گردنبندی که نقش الله دارد و با بدن او تماس دارد، جایز است؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

س ۴ - خواندن قرآن، برای زن حائض چگونه است؟

✓ ج ۴ - خواندن سوره‌های سجده دار حرام و غیر آنها مکروه است.

احکام استحاضه

س ۱ - اگر زنی بعد از ده روز ترشّحی زرد رنگ ببیند که شك دارد آیا خون است یا ترشّح وظیفه او چیست؟

✓ ج ۱ - اگر ترشّح قطع شده باشد یعنی زمانی هیچگونه ترشّحی نداشته و بعد این حالت برایش پیش می‌آید و شك در ترشّح بودن یا خون می‌کند محکوم به طهارت است.

- س ۲ - اگر زن حامله‌ای لحظه‌ای خون ببیند این چه خونی است؟
 ✓ ج ۲ - استحاضه است.
- س ۳ - آیا زن مستحاضه کثیره و متوسطه، هنگام غسل کردن، لازم است قصد نوع استحاضه را که از کدام قسم است بنماید؟
 ✓ ج ۳ - لازم نیست که قصد نوع شود.
- س ۴ - اگر زن حامله ترسید و یا صدمه‌ای به او وارد شد، سپس چند روزی خون دید و سقط جنین کرد خونی که دیده محکوم به چیست؟
 ✓ ج ۴ - خون قبل از سقط جنین، استحاضه است و خون همراه جنین و بعد از آن نفاس است.
- س ۵ - آیا در ایام استحاضه هم نزدیکی با زن حرام است؟
 ✓ ج ۵ - اشکالی ندارد.
- س ۶ - اگر زنی دو روز خون دید و قطع گردید سپس روز پنجم خون ببیند اگر يك روز باشد چه صورت دارد و اگر سه روز باشد وظیفه چیست؟
 ✓ ج ۶ - در صورتی که خون روز پنجم یک روز بیشتر ادامه پیدا نکند، کل خونی که دیده استحاضه است و اگر خون روز پنجم بیش از سه روز ادامه پیدا کند، این مدت حیض می‌باشد و روز اول و دوم استحاضه است.
- س ۷ - کسی عادتش اول ماه تا هفتم هر ماه است يك ماه تا روز سیزدهم ماه ادامه پیدا کرد حال از روز هشتم تا روز سیزدهم چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۷ - عمل به وظیفه استحاضه کند.
- س ۸ - لکه‌های خونی که قبل از ایام عادت ماهانه دیده می‌شود چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۸ - حکم استحاضه را دارد.

احکام نفاس

- س ۱ - آیا مرد و زن می‌توانند، مفعول برای حیوانات مثل سگ و گوسفند واقع شوند؟ در صورت تحقق، آیا جنب می‌گردند یا خیر؟ و در صورت وطی، اگر زن حامله شد، در وقت وضع حمل خونی که می‌بیند، آیا نفاس است؟
 ✓ ج ۱ - مفعول شدن، به هر صورت حرام است و در صورت وقوع، جنابت حاصل می‌شود ولی احتیاطاً باید با غسلش، وضو هم بگیرد و اگر زن حامله شود، خونی که

در هنگام ولادت می بیند خون نفاس نیست، مگر آنکه متولد شده بصورت انسان باشد.

س ۲ - اگر نوزاد را بوسیله عمل جراحی از شکم خارج کنند و خون از رحم خارج شود، آیا حکم نفاس را دارد؟

✓ ج ۲ - حکم نفاس را دارد.

س ۳ - اگر دماء ثلاثه، مثل نفاس و حیض را از شکم زن خارج کنند و هیچ خونی از مجرای طبیعی خارج نشود، آیا احکام حیض و نفاس بار می شود؟ و طی این زن چه صورت دارد و آیا غسل بر او واجب است یا خیر؟

✓ ج ۳ - در مثل نفاس که خون به همراه بیچه می باشد به هر صورت باشد و لو در فرض

مزبور، نفاس صادق است و باید غسل آن را انجام دهد ولی در خون حیض که می بایست سه روز متوالی خون در مجری دیده شود، صدق حیض در اینجا مشکل است و به هر حال احتیاط ترک نشود مخصوصاً در صورتی که بداند، این همان خون حیضی است که اگر عمل جراحی نمی کرد، از مجری خارج می شد.

متفرقات حیض، نفاس و استحاضه

س ۱ - تفاوت سن قمری و شمسی دوران یائسگی در زنان قرشیه و غیر قرشیه چند سال است؟

✓ ج ۱ - در غیر قرشیه یکسال و چهار ماه و ده روز از پنجاه سال کمتر است و در

قرشیه یکسال و هفت ماه و بیست روز کمتر از شصت سال است.

س ۲ - آیا مراد از زنان قرشیه همان زنانی که سیده هستند می باشد و نسل آنها به عبدالمطلب و هاشم منتهی می شود یا اعم از آنها و شامل زنانی که از سلاله قریش هستند هم می شود؟

✓ ج ۲ - مراد از زنان قرشیه همان زنهایی هستند که به نضر بن کنانه جدّ اعلاّی

حضرت رسول ۹ می رسند گرچه اکنون کسانی که به هاشم می رسند و جز سادات هستند معلوم النسب هستند ولی اگر از اقوام دیگر قریش هم معلوم النسب باشند

حکم آنها در یائسه بودن همان است.

س ۳ - سن یائسگی قرشیه چند سال است؟

✓ ج ۳ - ۶۰ - ۳ سال تمام قمری.

س ۴ - خونی که دختر پس از شب عروسی به مدت يك یا دو روز مشاهده می‌کند غسل دارد؟

✓ ج ۴ - ظاهراً خون بکارت است و غسل ندارد.

مسائل اموات

غسل، کفن، دفن و تیمم میت

س ۱ - اگر مرجع تقلیدی فوت کرد، آیا غسل و کفن و نماز را باید به فتوای خودش عمل کرد؟

✓ ج ۱ - غسل دهنده باید بوظیفه‌اش عمل کند و لو خلاف فتوای میت باشد.

س ۲ - اگر فردی بمیرد و اصلاً تقلید نکرده است، احکام بعد از مرگش را باید به فتوای چه کسی انجام داد؟

✓ ج ۲ - این هم مثل مسئله فوق است.

س ۳ - شخصی از دنیا رفته و معلوم نیست، مرد است یا زن وضعیت نماز این فرد و غسلش چگونه است؟

✓ ج ۳ - در مورد نماز، ضمایر را به تناسب لفظ جنازه و یا میت بصورت مونث یا

مذکر بیاورد و در غسل اگر محرم برای غسل وجود دارد، او غسل دهد و الا هر فردی می‌تواند، مباشر غسل دهد.

س ۴ - اگر در غسل میت، ترتیب غسل از آب سدر، کافور و خالص رعایت نشود، وظیفه چیست و اگر میت را دفن کرده باشند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - در صورتی که بدن از هم پاشیده نشده، باید او را نبش قبر کرد و به ترتیب

لازم، غسل داد.

س ۵ - خانمی در حین وضع حمل، در حالی که سر بچه از رحم خارج شده، فوت نموده و بچه هم مرده است، برای غسل و کفن مادر و بچه، چگونه باید عمل کرد؟

✓ ج ۵ - بچه را از رحم، خارج می‌کنند و نسبت به هر کدام، به وظیفه‌ای که معین

شده عمل می‌کنند.

س ۶ - شخص مسلمان، با افراد غیر مسلمان دیگر، در محلی کار می‌کردند، بعد از حادثه آتش سوزی و سوختن همگی، جنازه هیچ یک تشخیص داده نشد، که کدامیک مسلمان است، در مورد نماز و غسل چگونه عمل شود؟

✓ ج ۶ - باید عمل به احتیاط شود و لذا، همه را باید غسل و کفن کرد و نماز خواند و

دفن نمود.

- س ۷ - در صورت عدم امکان غسل، با سدر و کافور چه باید کرد؟
 ✓ ج ۷ - باید با آب خالص، سه مرتبه غسل داد.
- س ۸ - در صورت نبودن محرم و مماتل، درباره غسل میت چه باید کرد؟
 ✓ ج ۸ - غسل باید از دستکش استفاده کند و نگاه به بدن میت نکند و اعمال غسل را انجام دهد.
- س ۹ - اگر در حادثه‌ای مثل زلزله، عضو قطع شده‌ای پیدا شود و معلوم نباشد، مال مرد است یا زن و وظیفه چیست؟
 ✓ ج ۹ - هر فردی می‌تواند، به وظایف آن نظیر غسل و دفن عمل کند.
- س ۱۰ - اگر پارچه‌ای برای کفن یافت نشود، تکلیف چیست؟
 ✓ ج ۱۰ - با غیر پارچه، کفن شود.
- س ۱۱ - آیا شخصی که کمک غسل، میت را غسل می‌دهد، باید نیت کند؟
 ✓ ج ۱۱ - کسی که آب روی میت می‌ریزد، احتیاطاً نیت کند.
- س ۱۲ - مس نافع طفل که بریده شود موجب غسل است یا خیر؟
 ✓ ج ۱۲ - غسل ندارد.
- س ۱۳ - حکم احتضار، غسل، کفن و دفن و نماز میت مسلمان در حوادث چگونه است آیا امدادگر باید به مسائل فوق بپردازد یا به خدمات امدادسانی به مصدومین، کدامیک برتر است؟
 ✓ ج ۱۳ - در صورتی که مزاحمت با امدادسانی نداشته باشد، مسائل واجب میت را باید انجام دهد و اگر مزاحمت دارد امدادسانی اهم است و باید امدادسانی شود.
- س ۱۴ - اگر میت زن باشد و زنی نباشد که او را غسل دهد و محرم هم نباشد که غسل دهد آیا نامحرم می‌تواند غسل دهد؟
 ✓ ج ۱۴ - نامحرم باید از زیر لباس و بدون نظر، میت را غسل دهد.
- س ۱۵ - آیا می‌شود میت را با لباس تنش غسل داد یا خیر؟
 ✓ ج ۱۵ - اگر ضرورتی باشد و ملاحظه نجاست و پاکی گردد، اشکال ندارد.
- س ۱۶ - کسی میتی را غسل می‌دهد قبل از اتمام غسل از گوش میت خون می‌آید و قطع نمی‌شود تکلیف چیست؟
 ✓ ج ۱۶ - باید با وسیله‌ای داخل سوراخ گوش را مسدود نماید و غسل داده شود.

س ۱۷ - هرگاه شوهر بمیرد و چند ماه جسد او در سردخانه بماند به حدی که زن از عده خارج شود آیا زن بعد از اتمام عده خود می‌تواند شوهر خود را غسل میت دهد یا خیر؟

✓ ج ۱۷ - به نظر ما به احتیاط واجب ترک شود.

س ۱۸ - آیا می‌شود در تیمم دادن میت از دستکش استفاده کرد؟

✓ ج ۱۸ - خالی از شبهه نیست و باید با دست تیمم داده شود.

س ۱۹ - اگر مقاربت با زوجه بعد از اتمام غسل میت زوجه باشد آیا غسل جنابت بر زوجه واجب می‌گردد یا خیر، اصلاً فرض تحقق جنابت در میت وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۹ - احتیاط آن است که زوجه را دو مرتبه اغسال ثلاثه بدهند.

س ۲۰ - در غسل میت اگر ۲۰ لیتر آب خالص به اندازه يك گرده سدر و به اندازه يك گرده کافور باشد کافی است یا خیر؟

✓ ج ۲۰ - کافی است.

غسل مجروحین و مصدومین

س ۱ - اگر شخصی در حادثه‌ای بسوزد، بطوری که اعضاء وی قابل تشخیص نباشد، مثنی استخوان سیاه شده، آیا واجب است بر این استخوانها، غسل و نماز را بجا آوریم و نیز کفن مخصوص میت لازم است یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر استخوانهای باقی مانده، از قبیل استخوان قفسه سینه باشد در صورت

امکان، باید غسل داد و در پارچه‌ای کفن نمود و پس از نماز دفن گردد و اگر

استخوان غیر سینه باشد غسل و کفن دارد ولی نماز ندارد.

س ۲ - جنینی که بیش از چهار ماه داشته، به ناچار قطعه قطعه می‌کنند و از رحم خارج می‌کنند، وظیفه چیست؟

✓ ج ۲ - اگر روح در او دمیده شده باشد، مادر باید غسل مس میت کند و در صورت امکان، بچه را غسل یا تیمم دهند و اگر امکان ندارد، باید آن را در پلاستیکی پیچید و احتیاطاً از روی پلاستیک تیمم داد.

س ۳ - شخصی در حادثه رانندگی، بدنش متلاشی می‌شود، نسبت به غسل او چگونه عمل شود؟

ج ۳ - در صورتی که امکان غسل دادن باشد، باید غسل داد و الا، باید تیمم داده شود و در صورتی که، هیچکدام مقدور نیست، غسل و تیمم ساقط است.

س ۴ - شخصی در آب غرق شده و بعد از مدتی از آب بیرون آورده شده، اکثر بدن او را ماهی خورده و بدن او متعفن شده، او را در پلاستیک گذاشته‌اند، آیا می‌شود از روی پلاستیک او را تیمم داد؟

✓ ج ۴ - اگر امکان تیمم بر صورت و دست او باشد، بر روی همان صورت و دست تیمم شود و الا احتیاطاً از روی پلاستیک تیمم داده شود.

س ۵ - اگر خون از جراحات میت قطع نشود تکلیف غسل او چه می‌شود؟

✓ ج ۵ - اگر امکان دارد، با وسیله‌ای جلوی جراحات را ببندند و غسل دهند و اگر امکان ندارد غسل جبیره‌ای انجام گردد و اگر این هم ممکن نیست، تیمم داده شود.

س ۶ - مرده‌ای را وقتی می‌شستند خونریزی داشته که به هیچ وجه بند نمی‌آمد تکلیف چیست؟

✓ ج ۶ - باید روی زخم را با وسیله‌ای که از خونریزی جلوگیری می‌کند ببندند و بعد غسل دهند.

س ۷ - از حضرت‌عالی نقل شده که اگر یکی از اعضای بدن انسان قطع شود و استخوان داشته باشد غسل و کفن و دفن و نماز دارد آیا صحیح است یا خیر و یا تفصیل دارد؟

✓ ج ۷ - اگر قطعه جدا شده از میت دارای استخوان است، باید غسل داده شود و در پارچه‌ای پیچیده شده و دفن گردد و اگر قطعه جدا شده سینه یا قسمتی از سینه است که قلب در آن جا دارد باید هم غسل و هم کفن شده و بر آن نماز خوانده شود.

س ۸ - شخصی در حادثه رانندگی تمام جسد او می‌سوزد و منجر به فوت می‌شود بنابراین جسد او تحمّل غسل را ندارد منتهی فقط يك دست او و یا ساق پای او سالم است و یا اینکه قسمتی از دست و یا پای او سالم باشد تکلیف تجهیز او چگونه است، غسل است یا تیمّم؟
 ✓ ج ۸ - اگر امکان غسل دادن نیست، تیمّم داده شود.

نماز میت

س ۱ - فردی مدت طولانی بر اموات، نماز میت می‌خوانده بعد متوجه شده‌ایم که قرائت او درست نیست، حکم اموات و نماز آنها چیست؟

✓ ج ۱ - در نماز میت، همین که تکبیرات صحیح باشد، کافی است مگر آن که معلوم

شود، آن هم غلط بوده است که در این حال، باید یک نماز میت دسته جمعی، برای

تمام اهل قبرستان بخواند، انشاءالله کافی است.

س ۲ - شخصی را آب دریا برده است، حکم نماز میت او چگونه است و اگر در يك نقطه خاص فرو رفته باشد، حکمش چیست؟

✓ ج ۲ - اگر عرفاطوری باشد که از بین رفته حساب شود، نماز بر او واجب نیست و

الاّ واجب است، نماز خوانده شود، پس حکم صورت دوم هم معلوم می‌شود، که باید

در همان نقطه که فرو رفته، نماز خوانده شود مثل قایق و کشتی.

س ۳ - آیا باید شفاهاذن ولیّ را در مورد نماز میت گرفت، یا رضایتی که از قرائن بدست می‌آید کافی است؟

✓ ج ۳ - احتیاط آن است که اذن شفاهی گرفته شود.

س ۴ - آیا در نماز میت، اجازه وصیّ لازم است؟

✓ ج ۴ - از ولیّ باید اجازه گرفت، مگر خود میت، شخص خاصی را در وصیت، برای

اذن معین کرده باشد.

س ۵ - نماز خواندن، بر بیکر افرادی که خودکشی کرده‌اند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۵ - اشکال ندارد.

س ۶ - آیا در نماز میت شهادت ولایت گفتن جایز می‌باشد؟

✓ ج ۶ - اشکال ندارد.

س ۷ - آیا فرد لال می‌تواند نماز میت بخواند و بر فرض جواز آیا نمازش اکتفاء از نماز میت فرد صحیح می‌کند؟

✓ ج ۷ - نمازش از نماز میت فرد صحیح اکتفاء نمی‌کند.

س ۸ - آیا نماز میت شخصی که زبانش عیب دارد مثل الثغ (فردی که راء را غین یا لام تلفظ می‌کند) یا (الیغ کسی که کلام را واضح ادا نمی‌کند و حروف را صحیحانی آورد) صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۸ - نمازش از نماز صحیح کفایت نمی‌کند.

س ۹ - در رساله حضرت آقا در مسئله ۶۱۲ آمده اگر میت وصیت کرده باشد شخص معینی بر او نماز بخواند احتیاط واجب آن است که آن شخص از ولی میت اجازه بگیرد... تا آخر حال اگر وصیت نکرده باشد آیا باز هم اجازه می‌خواهد در صورتی که اجازه واجب باشد در هر دو صورت کسی که ۵ پسر دارد و ۵ دختر از چه کسی باید اجازه بگیرد و اگر اصلا پسر نداشته باشد چطور؟

✓ ج ۹ - اجازه از ولی جهت نماز میت لازم است گرچه وصیت نکرده باشد و از

پسرها باید اجازه بگیرد.

س ۱۰ - آیا افرادی که خودکشی می‌کنند نماز میت دارند؟

✓ ج ۱۰ - تمام واجبات میت باید در حق او اجراء گردد.

س ۱۱ - بعد از اتمام غسل میت خونی از بدن او جاری شود آیا می‌شود قبل از تطهیر بدن و کفن نماز میت بر او خواند؟

✓ ج ۱۱ - به احتیاط واجب قبل از نماز، بدن و کفن میت تطهیر گردد و بعد به میت

نماز خوانده شود.

مسائل دفن، نبش و تعمیر قبر

س ۱ - در قسمتی که برای احداث مسجد در نظر گرفته شده است اگر هنگام کندن پی ساختمان مسجد، به قبر پوسیده مؤمن و استخوان برخورد کردیم، تکلیف چیست؟

✓ ج ۱ - اگر بدن و جثه کامل است، نبش قبر نمائید و اگر بدن متلاشی شده است،

استخوانها در جای مناسب دیگری دفن شود.

س ۲ - شخصی را دفن کردند، بعد معلوم شد که طبق وصیت باید در اعتاب مقدسه دفن شود، آیا نبش قبر او جایز است؟

✓ ج ۲ - جایز است نبش قبر گردد.

س ۳ - میت مجهول الهویه‌ای را دفن کردند بعد بازماندگان او، در شهرستان دیگر مشخص می‌شود، آیا می‌توانند میت را ببرند؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

س ۴ - اگر به قبری که رو به قبله نبود، برخورد کنیم، آیا جایز و یا واجب است که نبش قبر کرده و میت را رو به قبله دفن کنیم؟

✓ ج ۴ - در صورتی که از هم پاشیده نشده باشد و موجب هتک حرمت میت نشود، نبش نمودن جهت رو به قبله نمودن جایز است.

س ۵ - نبش قبر تا چند وقت، پس از دفن حرام است؟

✓ ج ۵ - تا زمانی که بدن از هم پاشیده نشده و موجب هتک حرمت می‌گردد، نبش قبر حرام است و الا در موارد مقررہ جایز است.

س ۶ - بدون اذن ولی میت را دفن کرده‌اند، وظیفه چیست؟

✓ ج ۶ - نبش قبر جایز نیست.

س ۷ - همزمان سه میت را غسل داده‌اند، بعد معلوم شد که غسل یکی از آنها باطل بوده و حال آنکه همه را دفن کرده‌اند وظیفه چیست؟

✓ ج ۷ - در صورتی که قابلیت غسل دادن را داشته باشند و موجب هتک حرمت آنها نباشد جایز است نبش قبر نموده و همه را غسل دهند.

س ۸ - بعد از گذشت دو روز از دفن میتی، متوجه شده‌اند که رو به قبله دفن نشده است، وظیفه چیست؟

✓ ج ۸ - در صورتی که بتوان او را مقابل قبله قرار داد، باید نبش قبر نمود تا رو به قبله قرار داده شود.

س ۹ - با توجه به حرمت طلا برای مردان، اگر مردی را با حلقه طلا دفن کنند، آیا نبش قبر واجب است یا خیر؟

✓ ج ۹ - عرفاً برای مرده دفن شده، حلقه طلا زینت حساب نمی‌شود.

س ۱۰ - آیا دفن کردن میت، در جائی که معلوم نیست صاحبش راضی است یا نه جایز است؟

✓ ج ۱۰ - جایز نیست.

س ۱۱ - مقداری گوشت و یا غده بر اثر عمل جراحی از بدن شخصی جدا می‌کنند و این مقدار گوشت و غده‌ها در شیشه‌ای که الکل دارد نگهداری می‌شود سپس بعد از چند روز و یا چند ماه این شخص فوت می‌کند تکلیف این مختصر گوشت و غده که در ایام حیات از او جدا کرده‌اند چیست و آیا باید آن را غسل داد و با جسد دفن کرد؟

✓ ج ۱۱ - دفن آن با بدن واجب نیست گرچه مستحب است که دفن شود و غسل لازم ندارد.

س ۱۲ - شخصی میتی را غسل داد بعد از ۳ روز متوجه شدند که غسل کافر بوده آیا نبش قبر کنند یا خیر؟

✓ ج ۱۲ - در صورتی که متلاشی نشده باشد و بدن سالم است و هتک حرمت نمی شود باید نبش قبر شود.

س ۱۳ - شخصی مدرسه علمیه بنا نهاده و از سهم امام و کمکهای مردمی زمین خریده آیا می تواند محل دفن خود را مدرسه علمیه قرار دهد، البته زمین مدرسه وقفی نیست؟

✓ ج ۱۳ - در صورتی که از اموال خود برای ساختن این مدرسه مقداری صرف نموده که شرعاً در زمینی که از اموال خود تهیه شده می خواهد دفن گردد، اشکال ندارد اما در صورتی که خواسته باشد در زمینی که از اموال دیگران تهیه شده و یا مدرسه وقف است دفن شود، خالی از اشکال نیست.

س ۱۴ - آیا دفن کردن میت بطور امانت جایز است؟

✓ ج ۱۴ - تا ضرورت ایجاب نکند بصورت امانت دفن نشود.

س ۱۵ - آیا نبش قبر به جهت خارج کردن انگشتر که همراه میت می باشد جایز است؟

✓ ج ۱۵ - اگر انگشتری است که قابل اعتناست و موجب هتک حرمت میت نباشد اشکال ندارد.

س ۱۶ - نظر به اینکه امواتی که در قبرستان وادی السلام قم مدفون گردیده اند در زمان دفن زمین قبر به اولیای اموات فروخته نشده است و فقط وجهی که گرفته شده است به عنوان حق الدفن گرفته شده حال بعد از سی و چند سال آیا می توان قبور را باز کرد و کسانی دیگر را در آن دفن کرد؟

✓ ج ۱۶ - اگر یقین داشته باشند که بدن پوسیده است و یا اینکه قبل از رسیدن به لحد قبر بسازند و صاحب قبر مراجعه کننده ای نداشته باشد اشکال ندارد.

س ۱۷ - اگر کسی مرد و او را حنوط نکنند آیا می توان او را نبش قبر کرد و حنوط کرد و آیا مثل نماز که بعد از حنوط انجام می شود باید دوباره تکرار شود یا خیر؟

✓ ج ۱۷ - در صورتی که بدن متلاشی نشده و هتک حرمت نمی شود، نبش قبر کنند و حنوط نمایند و لازم نیست نماز را تکرار نمایند.

س ۱۸ - يك زن حامله مرده و بچه هم در شکم او مرده است بچه پشت کمر مادر، پشت به قبله است تکلیف دفن چیست؟

✓ ج ۱۸ - باید طبق دستور شرع، مادر دفن شود.

مس میت

س ۱ - اگر جسد میت قبل از اینکه سرد شود غسلش بدهند آیا بعد از اتمام غسل و سرد شدن بدن کسی به او دست بزند باید غسل مس میت نماید؟

✓ ج ۱ - غسل مس میت واجب نیست.

تغییر شکل قبرستان

س ۱ - در منطقه ما قبرستان مخروبه‌ای وجود دارد که فعلا در آن هیچ مرده‌ای دفن نمی‌شود و سندی و مدرکی راجع به این که وقف یا ملک شخصی است یا مرتع باشد در دسترس نیست، ولی نظر اهالی قاطبه، این است که قبرستان از اراضی مراتع می‌باشد، دولت وقت در وسط این قبرستان سه باب مدرسه احداث نموده است، بنابراین قبرستان عملا به دو بخش تقسیم شده و نیز در نظر دارد که در بقیه طرح خیابان کشی قرار گیرد و این زمین از نظر موقعیت برای اهالی بسیار مهم است، زیرا در وسط محله واقع شده است و هیچ اثر دفن جدیدی و یا آثار و علائمی از قبور احتمالی وجود ندارد و جوانان در آن قسمت، فوتبال بازی می‌کنند و برخی از مردم در آنجا زباله و مواد زائد خود را می‌ریزند، آیا از نظر شرعی، می‌توان در این قبرستان قدیمی متروکه، مسجد ساخت یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر مدرکی و دلیلی در دست نیست، که قبرستان وقف یا متعلق به شخص یا

اشخاصی باشد و آثار قبری هم باقی نمانده که انجام این کارها موجب هتک

حرمت باشد، ساختن امثال مسجد و یا سایر اماکن عام المنفعه، با اذن حاکم شرع

در آن زمین، اشکال ندارد.

س ۲ - همچنانکه در سؤال بالا گفته شد در اثر احداث سه باب مدرسه قبرستان مذکور به دو بخش تقسیم شده است، در قسمتی آثار و علائم قبور کاملاً پیدا است ولی مرده‌ای آنجا دفن نمی‌شود، این قسمت قرار است توسط دولت به پارک و یا فضای آموزشی تبدیل شود آیا در این قسمت می‌توان مسجد بنا کرد؟

✓ ج ۲ - پاسخ داده شد که اگر واجد شرایط است، ساختن مسجد اشکال ندارد.

شهید

س ۱ - افرادی که در چند کیلومتری خط مقدم قرار دارند، لکن بوسیله توپ دوربرد و یا هجوم هوایی دشمن به شهادت می‌رسند، آیا غسل دارند یا خیر، و در صورت مس بدن‌ها، باید غسل مس میت نمود؟

✓ ج ۱ - خط دوم، عرفاً معرکه جنگ حساب نمی‌شود و لذا احکام غسل و کفن باید

انجام گیرد، و مس بدن اینگونه شهداء موجب لزوم غسل مس میت می‌گردد.

س ۲ - اگر شك داریم، شهیدی در معرکه شهید شده یا در پشت جبهه، تکلیف غسل و کفن او چیست؟

✓ ج ۲ - باید غسل و کفن انجام شود.

س ۳ - در چه حالتی می‌توان شهید را با لباس خودش دفن کرد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که در معرکه شهید شده باشد.

مسائل متفرقه اموات

س ۱ - آیا فردی که زنش فوت کرده، می‌تواند با او عمل جنسی انجام دهد؟

✓ ج ۱ - گرچه عمل بسیار زشتی است، ولی دلیل بر حرمت این موضوع ثابت نیست.

س ۲ - اگر شخص مرده عرق کند، آیا پتو و رختخواب او نجس است؟

✓ ج ۲ - بدن میت تا قبل از پایان غسل محکوم به نجاست است و وسائلی که قبل از

اتمام غسل با بدن او تماس پیدا کند در صورت سرایت رطوبت بدن میت به آن

وسیله نجس می‌شود.

س ۳ - اگر کسی هنگام قبض روح شهادتین را بر زبان جاری نکرد، آیا از نظر فقهی محکوم به کفر است؟

✓ ج ۳ - وضعیت چنین شخصی در اختیار حضرت حق است، بر ما نیست که حکم به

کفر او نمائیم.

س ۴ - قبل از دفن همسر، زن می‌تواند بعد از اتمام عده وفات ازدواج کند، حالا بعد از چند ماه شوهر اول قرار است دفن شود، آیا زن می‌تواند به او دست بزند و یا او را به خاک بسپارد؟

✓ ج ۴ - اگر ضرورتی نباشد، احتیاط در ترک است.

س ۵ - آیا غسل و نماز و دفن اشخاص اعدامی یا منافقین در قبرستان مسلمین چگونه است؟

✓ ج ۵ - در صورتی که ارتداد آنها ثابت نشده باشد، باید در قبرستان مسلمین دفن

شوند.

س ۶ - آیا احکام میت مسلمان را بر کسی که خودکشی می‌کند، باید عمل کرد؟

✓ ج ۶ - بلی باید احکام میت مسلمان را بر او عملی کرد.

س ۷ - مسئولین تا مبلغی از صاحبان میت نگیرند، مجوز دفن را صادر نمی‌کنند، گرفتن این وجه چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - چون پول در مورد خدماتی است که ارائه می‌شود، اشکال ندارد.

س ۸ - آیا تلقین میّت فردی که زبانش عیب دارد مثل الثغ (کسی که راء را غین یا لام تلفظ می‌کند) صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۸ - اشکالی در جواز تلقین میّت توسط فردی که زبانش عیب دارد نیست.

س ۹ - اگر با فردی روبرو شویم که دارد جان می‌دهد بعنوان يك امدادگر مسلمان شرایط برخوردمان با محتضر چگونه باید باشد؟

✓ ج ۹ - القاء شهادتین و کشیدن پای محتضر به طرف قبله و باز کردن دکمه‌های

پیراهن مخصوصا قسمت سینه.

س ۱۰ - اگر برداشتن دندان مصنوعی میّت موجب بدن‌نما شدن میّت می‌شود برداشتن دندان مصنوعی در دهان میّت جایز است یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد و برداشتن آن هم لزومی ندارد.

مسائل تیمم

کیفیت تیمم

- س ۱ - کسی که دو دست او تا مچ قطع گردیده، تکلیف او در مورد تیمم چیست؟
✓ ج ۱ - صورت را به خاک بمالد و احتیاطاً بین صورت به خاک مالیدن و مسح کردن صورت بوسیله ساق دستش جمع کند.
- س ۲ - آیا تکان خوردن اعضاء تیمم، موجب بطلان تیمم است؟
✓ ج ۲ - باید کیفیت حرکت بطوری باشد که خلاف وظیفه انجام نگیرد.

شرایط تیمم

- س ۱ - آیا تیمم در زمینهای که زمین شهری از صاحبانشان میگیرد و در اختیار دیگران میگذارد، صحیح است؟
✓ ج ۱ - در صورتی که با شرایط شرعی واگذار گردیده، اشکال ندارد.
- س ۲ - کسی بدلیل رماتیسم از وضو گرفتن با آب سرد، معذور است زیرا باعث تشدید درد اعضاء وی می‌شود، در صورتی که آب گرم در اختیار او نباشد آیا می‌تواند با تیمم نماز بخواند؟
✓ ج ۲ - در صورتی که وضو گرفتن با آب سرد برای او ضرر دارد، با نبودن آب گرم باید تیمم کند.
- س ۳ - برای تهیه آب جهت غسل و وضو باید ۲۰۰ گام تحقیق کرد، آیا برای تهیه چیزی که تیمم با آن صحیح است همین مقدار لازم است، یا به اندازه‌ای که عرفاً از پیدا شدن آن مأیوس شود؟
✓ ج ۳ - باید بقدری فحص کند که عرفاً از پیدا شدن چیزی که تیمم به آن صحیح است، مأیوس شود.
- س ۴ - آیا غلّو سهم، یا سهمین برای فحص موضوعیت دارد، یا طریقیّت؟
✓ ج ۴ - این امور برای تعیین مقدار حدود جستجو است که در سابق بدینوسیله فهمیده می‌شد ولی آنچه لازم است اصل مقدار و مسافت است.
- س ۵ - آیا در تیمم موالات شرط است؟
✓ ج ۵ - در تیمم موالات شرط است.

احكام تيمم

- س ۱ - آیا با تيمم می‌شود، امام جماعت شد؟
✓ ج ۱ - مشکل است.
- س ۲ - شخصی که چشمش را عمل کرده که هم آب برای آن ضرر دارد، و هم تيمم مضر است، چه وظیفه‌ای دارد؟
✓ ج ۲ - اگر نمی‌تواند، وضو و حتی تيمم کند، باید نماز را بخواند و بعد هم قضا نماید.
- س ۳ - تجدید وضو که مستحب است، آیا تجدید تيمم هم مستحب است؟
✓ ج ۳ - اگر بقصد رجاء آورده شود، مانعی ندارد.
- س ۴ - اگر بیماری به جهت خوف از ضرر تيمم جبيره‌ای انجام دهد و پس از نماز معلوم شود، خوف او بی مورد بوده، چه تکلیفی دارد؟
✓ ج ۴ - اگر قبل از نماز متوجه شد که خوف او بی مورد بوده، باید وضو بگیرد و اما اگر بعد از نماز متوجه شد، نماز و تيمم او صحیح است.
- س ۵ - آیا با تيمم بدل از غسل می‌شود، قرآن را لمس کرد و وارد مسجد شد؟
✓ ج ۵ - اگر عذر برای یک روز باقی است، احتیاطاً از مس کتاب و ورود در مسجد اجتناب نماید و اگر عذر او ادامه‌دار باشد، اشکال ندارد.
- س ۶ - شخص جنب که در شب دسترسی به آب ندارد، آیا می‌تواند جهت نماز شب تيمم کند؟
✓ ج ۶ - در صورتی که بداند تا صبح به آب دسترسی پیدا نمی‌کند اشکال ندارد.
- س ۷ - کسی که به خاطر بیماری ناگزیر از تيمم شده است، اگر قبل از شروع به نماز بتواند وضو و یا غسل کند تکلیف چیست؟
✓ ج ۷ - باید وضو و غسل که وظیفه اوست انجام دهد، مگر آنکه وقت برای آنها کافی نباشد.
- س ۸ - کسی که تا به حال اشتباهی تيمم می‌کرده آیا باید نماز و روزه‌های خود را قضا کند؟
✓ ج ۸ - باید اعمالی که با آن تيممهای باطل انجام گرفته قضا نماید.
- س ۹ - اگر کسی نمازش را با تيمم بخواند و بعد معلوم شود که وقت برای وضو یا غسل داشته نمازش چه صورت دارد؟
✓ ج ۹ - احتیاط واجب آن است که نماز را اعاده کند.
- س ۱۰ - شخصی معتقد بود که وقت تنگ است و با تيمم نماز خوانده است و بعد از خواندن نماز پی برده که وقت برای وضو ساختن داشته است آیا نمازی که خوانده صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - بنابر احتیاط واجب نماز را قضا کند و اگر در وقت است حتما باید نماز را اعاده کند.

س ۱۱ - بعضا اتفاق می افتد امدادگران برای خارج کردن میت یا میت‌هایی از زیر آوار مجبور به دست زدن به آنها می شوند و معمولا بیش از يك روز یا يك هفته جهت نجات جان مصدومین و رفع نیاز و گرفتاریهای آسیب دیدگان در منطقه حادثه مثل زلزله حضور دارند و هیچگونه آب اضافی برای غسل مس میت وجود ندارد حکم نماز اینها چیست آیا برای هر نماز می بایست تیمم کنند و همچنین برای مس هر میت جداگانه باید تیمم کنند؟

✓ ج ۱۱ - اگر بعد از تیمم اول دوباره مس جدیدی انجام شود برای نمازهای بعد هم تیمم لازم است ولی اگر مس جدیدی انجام نشده، هنوز عذر باقی است یعنی آب برای غسل پیدا نشده، با همان تیمم می تواند نماز بخواند.

تیمم بدل از غسل در ماه رمضان

س ۱ - اگر شخص جنب در ماه مبارك رمضان در تنگی وقت تیمم کند آیا با این تیمم می تواند نماز صبح بخواند و حال آنکه بیش از يك ساعت تا طلوع آفتاب وقت باقی مانده است؟

✓ ج ۱ - با آن تیمم نمی تواند نماز بخواند و باید برود و غسل کند و اگر معصیت کرد و غسل نکرد تا وقت تنگ شد، باید یک تیمم دیگر بگیرد.

س ۲ - آیا به جهت کسالت و تنبلی می توان بجای غسل تیمم نمود یا خیر؟

✓ ج ۲ - صحیح نیست مگر آنکه وقت تنگ شود.

س ۳ - کسی که در تنگی وقت، قبل از اذان صبح در شبهای ماه مبارك رمضان تیمم کند و در صورت عدم وجود آب و غسل تا طلوع آفتاب، آیا شرعی می تواند با آن تیمم که کرده است نماز بخواند، و یا باید يك تیمم دیگری هم بنماید؟

✓ ج ۳ - اگر در حال تیمم، در تنگی وقت جهت روزه آب داشته و بعد مفقود شده، آن تیمم کفایت نمی کند، ولی اگر در همان حال هم، آب نداشته و بعد از آن هم پیدا نکرده، همان تیمم برای نماز، کافی است.

س ۴ - در ماه رمضان فردی عمدا غسل نمی کند، تا وقت تنگ شود، سپس تیمم می کند و تا طلوع آفتاب کاری که مبطل طهارت باشد انجام نمی دهد، آیا با تنگی وقت می شود با همین تیمم نماز خواند یا خیر؟

✓ ج ۴ - با آن تیمم نمی تواند نماز بخواند و باید غسل کند و اگر از غسل کردن معذور است، مجددا تیمم نماید، مگر آنکه عذرش از اول که تیمم کرده تا وقت تنگی نماز باقی بوده باشد.

س ۵ - کسی که در ماه مبارک رمضان، عمداً غسل نمی‌کند تا وقت تنگ شود، سپس تیمم می‌کند آیا با بودن آب حکم غسل جنابت دارد یا خیر و می‌تواند وارد مسجد شود؟

✓ ج ۵ - حکم غسل جنابت را ندارد، بجز در آن جهتی که برای آن تیمم کرده است،

مثل روزه لذا داخل مسجد هم نمی‌تواند برود.

چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است

س ۱ - آیا تیمم بر خاک کرات دیگر، جایز و کافی است؟

✓ ج ۱ - اگر صدق خاک کند مانعی ندارد و کفایت می‌کند.

س ۲ - شخص جنب بر تربت حضرت سیدالشهداء ۷ تیمم کند، چگونه است؟

✓ ج ۲ - اشکال ندارد.

س ۳ - آیا تیمم بر موزائیک و یا سنگ مرمر صحیح است؟

✓ ج ۳ - سنگ مرمر اشکال ندارد، اما تیمم بر موزائیک صحیح نیست.

مسائل نماز

اهمیت نماز

- س ۱ - کسی که می‌داند یا احتمال دهد که شب نشینی و یا مطالعه در شب باعث می‌شود که نماز صبحش قضا می‌شود چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱ - اگر علم دارد که موجب قضا شدن نماز می‌شود شب نشینی و مطالعه بیش از حد جایز نیست.

وقت نماز

- س ۱ - اگر وقت برای خواندن نماز کم است، چه کنم تا نماز قضا نشود؟
- ✓ ج ۱ - اگر می‌تواند با تیمم تمام رکعات نماز را در وقت بخواند و اگر با وضو مقداری از نماز در خارج از وقت می‌افتد، باید تیمم نماید و در همین صورت اگر نماز را بعد از قضا شدن با وضو اعاده نماید، بهتر است.
- س ۲ - آیا بنظر حضرت‌تعالی در لیالی مقمره، تأخیر در نماز صبح واجب است؟
- ✓ ج ۲ - فرقی میان شبهای مقمره و غیره نیست، پس تأخیر در حد احتیاط و یقین به دخول وقت، مطلوب است.

- س ۳ - کسی که در کره‌ای زندگی می‌کند که خورشیدی غیر از خورشید منظومه بر آن طلوع می‌کند، آیا اعمالش را باید طبق حرکت همان خورشید انجام دهد، یا طبق حرکت خورشید کره زمین؟

✓ ج ۳ - مکلف در هر جا که باشد خورشید همانجا ملاک کار او می‌باشد.

- س ۴ - اگر در کره‌ای چند خورشید وجود داشته باشد، مکلف باید اعمالش را طبق کدام خورشید انجام دهد؟

✓ ج ۴ - هر خورشیدی که عرفانور، مستند به اوست، باید ملاک عمل قرار گیرد.

- س ۵ - تقریباً هشت دقیقه طول می‌کشد، تا نور خورشید به زمین برسد، آیا ملاک قضا شدن نماز صبح طلوع خورشید است، یا رسیدن نور آن به زمین؟

✓ ج ۵ - هر زمان که عرف بگوید، خورشید طلوع کرده، نماز صبح قضا می‌شود.

س ۶ - شخصی در آخر وقت، نماز ظهر را اقامه می‌کند و در اثناء نماز متوجه می‌شود که نماز ظهري را که شروع کرده، تمامادر وقت نماز عصر است آیا باید نماز ظهر را رها کند، یا آن که عدول به عصر نماید؟

✓ ج ۶ - بر حسب ظاهر، نماز او باطل است چون در وقت مختص عصر است و دلیلی بر جواز عدول هم نداریم و ادامه نماز هم جایز نیست، چون مستلزم فوت وقت برای نماز عصر می‌شود، و لذا پس از رها کردن نماز ظهر، نیت اداء عصر را می‌کند، چون یک رکعت یا بیشتر آن در وقت است و در غیر این صورت نماز را تمام کند، و احتیاطاً هر دو را قضا نماید.

قبله

س ۱ - اینجانب هشت ماه قبل، در تهران خانه‌ای خریدم بعداً طبق نظر خودم قبله را تشخیص دادم، سپس فهمیدم که اشتباه کرده‌ام در تشخیص قبله و حدود هفت ماه با قبله غلط نماز خوانده‌ام لطفاً تکلیف مرا روشن فرمائید؟

✓ ج ۱ - اگر برای بدست آوردن قبله جستجو و تلاش کرده و اشتباه نموده در صورتی که انحراف از قبله به راست و چپ به مقدار یک چهارم دایره می‌باشد و در خارج وقت فهمید، اعاده لازم نیست ولی اگر در وقت بفهمد، احتیاط در اعاده است و اگر تحقیق نکرده برای تشخیص قبله، در فرض مزبور باید نمازها را اعاده کند، چه در وقت بفهمد یا در خارج آن.

س ۲ - شخصی بمدت یازده سال، به يك جهت نماز خوانده، البته آن جهت و قبله را از طریق مساجد اهل سنت آن منطقه معین کرده، بعد از یازده سال، توسط قبله‌نما معلوم شده که قبله آن ۹۰ درجه منحرف از قبله صحیح بوده است، در این صورت نمازهای گذشته او چه صورت دارد و افرادی که بعنوان میهمان در منزل او نماز خوانده‌اند، پس از کشف خلاف، آیا صاحبخانه وظیفه دارد که به میهمانهای خود تذکر دهد یا خیر؟

✓ ج ۲ - در انحراف به مقدار ۹۰ درجه اگر در وقت بفهمد، باید اعاده کند، ولی در خارج وقت اعاده ندارد، گرچه احتیاط در اعاده است و این در صورتی است که در تحصیل قبله کوتاهی نکرده باشد و الا باید اعاده نماید، چه در خارج وقت باشد، چه در داخل وقت و اگر او موجب اشتباه دیگران شده باشد، باید به آنها تذکر دهد.

س ۳ - آیا به شخصی که در جهت مخالف، مشغول نماز است، اعلام واجب است؟

- ✓ ج ۳ - در باب میهمان باید میزبان اعلام کند، اما در اماکن عمومی واجب نیست ولی اعلامش احسان است.
- س ۴ - اگر شخصی بر بام کعبه نمازهای واجب بخواند نماز او چگونه است آیا بطور معمولی است یا کیفیت خاصی دارد؟
- ✓ ج ۴ - بر بام کعبه، نمازهای واجب خوانده نشود و در نمازهای مستحبی به پشت بخوابد، رکوع و سجود را ایماً انجام دهد و یا طوری بایستد که در جلو او دیوار کعبه قرار بگیرد مثل موردی که دیوار کعبه بلندتر از سقف باشد.
- س ۵ - آیا قبله سیارات منظومه شمسی زمین است؟
- ✓ ج ۵ - قبله اهل کرات دیگر، زمین است.
- س ۶ - کسی که وارد خانه خدا شده قبله آن چگونه است؟
- ✓ ج ۶ - به هر طرف نماز بخواند قبله است ولی نماز واجب خوانده نشود.
- س ۷ - انحراف از قبله تا چه حدی جایز می‌باشد؟
- ✓ ج ۷ - از طرف راست و چپ کمتر از چهل درجه انحراف اشکال ندارد.

بدن و لباس نمازگزار

- س ۱ - آیا بودن طلا از هر نوع در جیب نمازگزار مبطل نماز است؟
- ✓ ج ۱ - حمل طلا در جیب و امثال آن موجب بطلان نماز نمی‌شود.
- س ۲ - بدن کسی خونی بوده و با آن نماز خواند، در حالی که نمی‌دانسته بیش از مقدار يك در هم است، بعد متوجه شده تکلیف چیست؟
- ✓ ج ۲ - اگر از اول (قبل از شروع به نماز) ملتفت به خونی بودن بدن بوده، ولی غفلت کرده است و نماز را بدون جستجو از مقدار خون خوانده است باید اعاده کند، ولی اگر متوجه نشده تا بعد از خواندن نماز، اعاده لازم نیست.
- س ۳ - آیا کراهت لباس سیاه، در نماز شامل چادر مشکی زنان هم می‌شود؟
- ✓ ج ۳ - ظاهر استثناء نشده است.
- س ۴ - دندان طلا برای مردان، که هم برای طیبی و هم برای زینت باشد، در چه صورت نماز را باطل می‌کند؟
- ✓ ج ۴ - اگر صدق زینت کند، محل اشکال است و لو طیبی باشد.

س ۵ - اگر شخصی همراه عده‌ای در جائی جنب شود و آب برای غسل و تطهیر ندارد، برای نماز تیمم کرد آیا لازم است لباسی که بر تن بوده و نجس شده بیرون آورد یا خیر و آیا باید برهنه نماز بخواند؟

✓ ج ۵ - باید لباس را از تن بیرون آورد و برهنه نماز بخواند، البته باید نماز را به وظیفه‌ای که برای برهنه معین شده بجا آورد.

س ۶ - در فرض فوق، شخص جنب که وقت برای غسل ندارد و بخواند با تیمم نماز بخواند، آیا لباسی که بر تن او بوده و نجس شده لازم است بیرون آورد؟ و اگر بدن نجس شده و وقت تطهیر دارد، آیا باید تطهیر کند؟

✓ ج ۶ - در صورتی که امکان تطهیر هست، باید لباس و بدن خود را تطهیر کند.

س ۷ - بدست کردن حلقه‌های پلاتین مردانه، که به آن طلای سفید می‌گویند آیا برای مرد جایز است و آیا استفاده از حلقه‌های نامزدی، (طلای زرد) برای مردان چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - هر دو قسمش برای مرد جایز نیست ولکن اگر پلاتین، صدق طلا نکند اشکال ندارد.

س ۸ - اگر خونریزی از دهان یا بینی، از اول وقت فریضه نماز تا آخر وقت ادامه داشته باشد، نماز چه حکمی دارد؟

✓ ج ۸ - در صورت امکان کاری کند که لباس او نجس نگردد و نماز بخواند و اگر امکان ندارد، با همان حال نماز بخواند.

س ۹ - شخصی مقلد کسی است که، می‌گوید باید با آب قلیل دو بار تطهیر کند تا پاک شود، ولکن او یکبار تطهیر کرده، در حالی که فتوای مجتهد خویش را نمی‌دانسته، حکم نمازهای او چیست؟

✓ ج ۹ - ظاهر این است که واجب است نمازهایی را که با آن نجاست خوانده اعاده کند، زیرا بر حسب فتوای مجتهدش نجاست باقی بوده است اگر چه نمی‌دانسته، مگر این که جاهل قاصر باشد.

س ۱۰ - اگر در حال نماز، از دهان یا بینی نمازگزار خون بیاید، آیا نمازش باطل است؟

✓ ج ۱۰ - در صورت تنگی وقت، با آن حال نماز بخواند و اگر وقت دارد چنانچه به

لباس یا بدن سرایت کرد نماز را بشکند و تطهیر نماید، آنگاه نماز بخواند.

س ۱۱ - اگر زن هنگام نماز، یا پس از آن دریابد که برخی از اندامش که پوشیدن آن لازم بوده، عریان مانده، تکلیفش چیست؟

- ✓ ج ۱۱ - اقوی صحّت نماز است، گرچه احتیاط در آن است که نماز اعاده شود.
- س ۱۲ - پوشیدن پاها برای زنان در نماز چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۲ - ظاهر و روی پا را لازم نیست بپوشاند اما کف پا بنابر احتیاط باید پوشیده شود.
- س ۱۳ - آیا ستر وجه و کفین، برای زنان واجب است یا مستحب؟
- ✓ ج ۱۳ - بنابر احتیاط پوشاندن صورت و کفین، واجب است.
- س ۱۴ - نماز خواندن با انگشتر و لباسی که دارای صورت و عکس جاندار و غیره است، چه حکمی دارد، همچنین در مکانی که مجسمه یا عکس هست چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۱۴ - هر دو مورد، از موارد مکروهه است.
- س ۱۵ - آیا با خون همورئید بواسیر داخلی یا خارجی می‌توان نماز خواند؟
- ✓ ج ۱۵ - اگر صدق خون جروح و قروح کند، اشکال ندارد و الا محل اشکال است، مگر مضطرّ شود.
- س ۱۶ - آیا زن در حمام می‌تواند برهنه نماز بخواند البتّه با فرض این که وقت ضیق است؟
- ✓ ج ۱۶ - به وظیفه کسی که باید عریان نماز بخواند، عمل کند و احتیاط این است که قضا هم بنماید.
- س ۱۷ - نماز خواندن با کفش و دستکش، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۷ - با دستکش اشکالی ندارد، ولی با کفشهای معمولی نمی‌توان نماز خواند مگر اینکه کفشی باشد که مثل جوراب سر انگشتانش صاف باشد.
- س ۱۸ - می‌گویند مگر خداوند به زنها نامحرم است که زن گرچه در اطاق هفتم باشد و خواست نماز بخواند بایستی خود را بپوشاند؟
- ✓ ج ۱۸ - از شرایط نماز است و ربطی به محرم و نامحرم بودن ندارد.
- س ۱۹ - در حال نماز اگر زیر چانه زن پوشیده نباشد چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۹ - زیر چانه باید پوشانده شود.
- س ۲۰ - اگر کسی با لباسی نماز خواند و نمی‌داند که از اجزاء مالایوکل لحمه است و بعد از نماز متوجه شد که لباس او از اجزاء مالایوکل بوده نماز او چگونه است؟
- ✓ ج ۲۰ - اگر جهل به موضوع داشته است نماز صحیح است.

س ۲۱ - لباسی نجس شده داده شد به کسی بشوید اعم از محرم و نامحرم و انسان هم نگوید که لباس نجس است آیا بعد از شستن با لباس می‌شود نماز خواند در صورت منفی بودن بفرمائید نمازهایی را که تا به حال خوانده باید اعاده کند یا خیر؟

✓ ج ۲۱ - لباس پاک است زیرا معمولاً لباس را می‌شویند و پاک می‌کنند مگر آنکه

انسان بداند که اگر نگوید فقط از حیث چرکی آن را تمیز می‌کنند و پاک

نمی‌کنند که در این صورت هنوز هم نجس است.

س ۲۲ - شخصی جنسی به صورت نسبه خریده که هر وقت پول داشت بدهد سپس پیراهن را هدیه کرده به بکر مدتی گذشت پول را به بائع نداده بائع می‌گوید من راضی نیستم که از پیراهن استفاده کنید حال مدتی گذشت و بکر با لباس نماز خواند آیا نمازش صحیح است یا نه در صورت عدم صحّت اعاده لازم است یا خیر؟

✓ ج ۲۲ - البته این نحوه نسبه باطل است زیرا از نظر زمان معین نشده که چه موقع

باید پرداخت شود ولی اگر معین شده ولی بائع به مشتری گفته اگر نتوانستی در

زمان مقرر پرداخت نمایی هر وقت که امکان داشت بده، معامله صحیح است و ذمه

مشتری مشغول است و نماز کسی که این پیراهن به او هدیه شده اشکال ندارد.

س ۲۳ - حدّ حجاب خانمها در نماز و غیر آن را بیان فرمائید؟

✓ ج ۲۳ - در نماز تمام بدن زن باید پوشیده باشد مگر صورت به مقداری که در وضو

باید شسته شود و دستها تا مچ و پاها تا مچ گرچه احتیاط واجب آن است که باطن

پاها در نماز پوشیده شود و در غیر نماز تمام بدن زن باید پوشیده شود و به احتیاط

واجب صورت و کفین را هم باید ببوشاند.

س ۲۴ - آیا دیده شدن کف پا در حالت سجده اشکال دارد؟

✓ ج ۲۴ - به احتیاط واجب باید پوشیده شود.

س ۲۵ - اگر در مأموریتی مثل امدادسانی در زلزله و (وقت شرعی نماز تنگ است و لباس امدادگر نیز نجس است شرایط خواندن نماز چگونه است؟

✓ ج ۲۵ - اگر امکان تعویض لباس هست باید لباس را عوض کند و اگر امکان ندارد

عریان نماز بخواند و اگر این هم امکان ندارد با همان لباس نماز بخواند.

س ۲۶ - اگر لباس امدادگر در مأموریت آلوده به خون و نجس گردد و فقط همان يك دست لباس در دسترس باشد تکلیف نماز خواندن با لباس مذکور چگونه

است؟

- ✓ ج ۲۶ - با همان لباس نماز بخواند زیرا در مقام اضطرار با همان لباس نماز خواندن اشکال ندارد به شرط آنکه نتواند وظائف شخص برهنه را انجام دهد.
- س ۲۷ - آیا پوشش زینت و زیورهای صورت و دست در نماز جائی که نامحرمی نیست لازم است؟
- ✓ ج ۲۷ - در جائی که نامحرم نمی‌بیند لازم نیست زینت دست و صورت را بپوشاند.
- س ۲۸ - گاهی لباس زنانه به گونه‌ای است که سایه‌ای از بدن یا موی او نمایان است آیا چنین حالتی برای نماز اشکال دارد؟
- ✓ ج ۲۸ - سایه بدن اشکال ندارد مگر آنکه بطوری باشد که بدن دیده شود.
- س ۲۹ - نماز خواندن با مانتو و لباس خانگی بدون چادر در حالی که پوشش کامل است چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲۹ - اشکال ندارد.

همراه داشتن چیز نجس در نماز

- س ۱ - عضو بریده شده، آیا نجس است یا پاک؟ در صورت پیوند زدن آیا می‌توان با آن نماز خواند؟
- ✓ ج ۱ - قطع عضوی که حیات دارد، موجب نجاست آن عضو است و اگر با پیوند زدن جزو بدن شود، خواندن نماز با آن اشکالی ندارد.

مکان نمازگزار

- س ۱ - احکام مکلفین در کرات دیگر مانند، ما می‌باشد یا وظیفه دیگر دارند؟
- ✓ ج ۱ - احکام شرعی برای همه بشر علی السویه است و مکان، موضوعیت ندارد.
- س ۲ - یکی از شرایط قبولی نماز مکان نمازگزار است، آیا خواندن نماز در مراکز تجمع در اویش و حسینیه‌های متعلق به آنان، اشکال دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که رفتن به این مراکز، موجب تقویت آنها گردد، شرکت در این جلسات جایز نیست و جواز خواندن نماز در این مراکز مشکل است.
- س ۳ - آیا نماز خواندن در مکانی که نجس، ولی خشک است، جایز است؟
- ✓ ج ۳ - اگر مکان سجده نباشد، اشکالی ندارد ولی بهتر آن است که در جای پاک نماز بخواند.
- س ۴ - نماز خواندن در زمینهایی که از مالکین می‌گیرند و واگذار می‌کنند چه صورتی دارد؟

✓ ج ۴ - در زمینهایی که مالک مشخص و مسلمی دارد، باید از مالک اجازه گرفته شود.

س ۵ - زمین مزروعی که سرمایه است و متعلق خمس، فی الحال فروخته شده و منزل مسکونی خریده شده نمازهایی که در آن خوانده شده چه صورتی دارد آیا اعاده لازم است؟

✓ ج ۵ - چون معاملات معمولاً به ذمه انجام می‌شود، نماز اعاده ندارد.

س ۶ - شخصی فرش منزلش نجس است حال شخص مهمان که پای او خیس است می‌خواهد نماز بخواند آیا اعلام به او واجب است و آیا مسئله اختلافی است؟

✓ ج ۶ - مسئله اختلافی است و به نظر ما باید اعلام نماید.

س ۷ - اگر خانه کسی غصبی بود و شوهر به زن و بچه‌ها اجازه خروج نمی‌دهد که بیرون نماز بخوانند تکلیف چیست؟

✓ ج ۷ - در صورتی که مجبور باشند که در خانه نماز بخوانند اشکال ندارد اما اگر

فقط منع کرده ولی آنها می‌توانند در خارج از خانه نماز بخوانند به منع او توجه نکنند و در خارج از منزل نماز بخوانند.

س ۸ - نماز خواندن در مکانی که امدادگر نمی‌داند صاحبش رضایت دارد یا نه (مثل مأموریت‌های امدادسانی در زلزله) چگونه است؟

✓ ج ۸ - نماز خواندن صحیح است.

جا گرفتن برای نماز

س ۱ - آیا حکم بطلان نماز در جائی که قبلاً شخص دیگر آن محل را با سجاده‌ای به خود اختصاص داده مخصوص مسجد است یا خیر؟

✓ ج ۱ - در صدق غصب، فرقی بین امکنه نیست.

س ۲ - این که در رساله نوشته شده اگر کسی در مسجد جای دیگری را غصب کند (آیا فردی که جا گرفته هر کس باشد فرقی ندارد اعم از بالغ و غیر بالغ، عاقل و دیوانه، زن یا مرد، شیعه یا سنی یا این که باید بالغ شیعی باشد؟

✓ ج ۲ - در تصرف جای دیگران به طوری که موجب صدق غصب باشد، فرقی بین

افراد نیست.

مسائل محرّمه در مسجد

س ۱ - در موالید ائمه طاهریین ۷، شعر خواندن و کف زدن در مسجد چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - شعر خواندن اشکال ندارد اما کف زده نشود.

س ۲ - نذری دادن در داخل مسجد، در ایام عاشورا و غیره چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - اگر در جای دیگر، مثل حسینیه و اماکن عمومی اطعام داده شود، بهتر است و

اگر با عبادت مزاحمت نداشته باشد و رعایت آداب مسجد را بنمایند، مانعی ندارد.

س ۳ - با توجه به این که مجالس ترحیم در مساجد منعقد می‌گردد و زنان هم در این مجالس، شرکت می‌کنند و اگر آنها شرکت نکنند، چه بسا موجب اختلاف بین فامیل می‌شود و از طرف دیگر انعقاد اینگونه مجالس در مساجد موجب هتک حرمت مسجد می‌گردد، زیرا ممکن است خانمها با علم به مسئله بخاطر ایجاد نشدن نگرانی بین فامیل با حالت حیض وارد مسجد شوند، مستدعی است بیان فرمائید، آیا اقامه چنین مجالسی در مسجد با صدق هتک حرمت جایز است یا خیر؟

✓ ج ۳ - برگزاری اینگونه مجالس اگر موجب هتک حرمت مساجد باشد، جایز

نیست و باید سعی شود از مساجدی استفاده گردد که دارای مکانهایی باشند، که

جز شبستان مسجد از نظر شرعی نباشد.

س ۴ - اگر با پسر بچه‌ای لواط انجام گرفت، آیا می‌تواند داخل مسجد گردد یا خیر و اگر غسل کرد سپس بالغ شد، آیا باید دوباره غسل کند؟

✓ ج ۴ - چون بچه تکلیفی ندارد، اگر خودش داخل مسجد شود، اشکالی ندارد ولی

شخص دیگر اگر مکلف بود، حق ندارد او را به مسجد ببرد و اگر بچه ممیز بوده و

غسل کرد غسلش صحیح است گرچه احوط آن است که بعد از بلوغ هم غسل

نماید و اگر قبل از بلوغ غسل نکرد واجب است بعد از بلوغ غسل کند.

س ۵ - تزئین مساجد با نقاشی و کاغذ دیواری عکس دار و منظره چه صورت دارد؟

✓ ج ۵ - تزئین مساجد، مکروه است و نقاشی کردن مناظر، اشکال ندارد.

س ۶ - احکام ورود کفار اعم از اهل کتاب و غیر اهل کتاب به مسجد الحرام و اماکن مقدسه و سایر مساجد چیست؟

✓ ج ۶ - ورود اهل کتاب به مسجد الحرام جایز نیست و ورود آنان به سایر مساجد و

اماکن مشرفه در صورتی که موجب هتک نشود، اشکال ندارد.

عنوان مسجد به چه تحقق می‌یابد

س ۱ - آیا ساختن مسجد نیاز به صیغه مخصوص دارد؟

✓ ج ۱ - صیغه خواندن و یا نماز خواندن در تحقق مسجدیت کفایت می‌کند.

س ۲ - آیا می‌شود، زمینی را که وقف عزاداری سیدالشهداء ۷ است مسجد نمود؟
 ✓ ج ۲ - مسجد نمی‌توان قرار داد اما نماز خواندن در آن اشکال ندارد.

مسائل متفرقه مسجد

- س ۱ - آیا نمایش دادن فیلم و غیره، در مسجد جایز است؟
 ✓ ج ۱ - از نمایش اینگونه امور، در مسجد اجتناب شود.
- س ۲ - زدن عکسهای رجال مملکتی و شهدا و دیگر عکسها در مسجد چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۱ - زدن عکس، در مسجد کراهت دارد.
- س ۳ - آیا اموال مسجد، مثل منبر در لزوم تطهیر هنگام نجاست حکم خود مسجد را دارند؟
 ✓ ج ۳ - حکم مسجد را ندارند اما اگر نجس بودن آن‌ها موجب نجاست مسجد یا هتک حرمت مسجد باشد تطهیر آن لازم است.
- س ۴ - بانیان مسجدی بعثت ناراحتی شخصی با فردی می‌گویند ما راضی نیستیم فلانی در مسجد نماز بخواند، وظیفه چیست؟
 ✓ ج ۴ - رضایت آنها شرط نیست، چون مسجد وقف عموم است.
- س ۵ - در صورت نبود جا و مکان، آیا می‌شود نهار یا شام نذری و یا ترحیم را در مسجد داد؟
 ✓ ج ۵ - در صورتی که مزاحمت با عبادت نداشته باشد و مناسبت با مسجد داشته باشد مثل روضه خوانی سیدالشهداء ۷ مانعی ندارد، گرچه بهتر آن است که غذا در جای دیگری مثل حسینیه داده شود.
- س ۶ - پخش اذان از بلندگوی مسجد، چنانچه موجب ایذاء همسایگان باشد چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۶ - خوب است مانع پخش اذان نشوند و از طرفی هم بلندگو را آن چنان بلند نکنند که موجب ایذاء شود.
- س ۷ - آموزش رزمی در مساجد، چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۷ - در مقام ضرورت اشکال ندارد.
- س ۸ - با عنایت به اینکه مسجد متعلق به همگان است، ممانعت از انجام عبادات و یا کارهای فرهنگی، توسط يك عده چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۸ - مسجد از اماکن عمومی است و هیچ کس حق ندارد مانع دیگران برای نماز و عبادت گردد و اما کارهای فرهنگی، باید به گونه‌ای باشد که با شأن مسجد، منافات نداشته باشد.

احداث، توسعه و تخریب مسجد

- س ۱ - آیا می‌شود، از بنای مسجد و زمین آن مغازه ساخت و برای مصارف مسجد اجاره داد؟
- ✓ ج ۱ - اگر زمین وقف برای مسجد شده، جایز نیست ولی اگر متعلق به مسجد است، اشکال ندارد.
- س ۲ - آیا می‌شود، از زمین مربوط به مسجد، برای رعایت حال روحانی محترمی که جهت تبلیغ می‌آید، خانه‌ای ساخت؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که زمین برای مسجد وقف شده، جایز نیست اما اگر متعلق به مسجد است، اشکال ندارد.
- س ۳ - مسجدی است در کنار خیابان و تصمیم به تعریض خیابان است حال ابلاغ عقب‌نشینی آمده است، تکلیف چیست؟
- ✓ ج ۳ - تخریب مسجد و امثال آن جایز نیست و در صورتی که مزاحم با امر اهمی گردد، باید حاکم شرع اجازه بفرماید.
- س ۴ - آیا روی زمین اصلاحات ارضی، می‌توان مسجد بنا کرد؟
- ✓ ج ۴ - در صورتی که مالک اصلی آن مشخص نباشد، با اجازه حاکم شرع، اشکال ندارد.
- س ۵ - در قطعه زمینی که سابقاً مرتع و چراگاه بوده و بعد به صورت زراعت در آمده، ساختن مسجد چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۵ - چنانچه زمین در ملک شخصی نبوده و متصرفین بزراعت و امثال آن احیاء نموده‌اند، در این صورت با اجازه متصرفین احیاء کنند، ساختن مسجد در آن مکان اشکالی ندارد.
- س ۶ - آیا برای ساختن مسجد، رضایت همسایگان لازم است؟
- ✓ ج ۶ - تحصیل رضایت، لزومی ندارد.

واجبات نماز

نیت

س ۱ - کسی نماز جمعه را خواند، بعد نماز عصر را، چون جاهل بود به نیت جمعه، دو رکعتی نماز را شروع کرد ولی چهار رکعتی خواند، نمازش چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - اگر در ذهنش نماز عصر بوده، ولی اشتباهاً جمعه نیت کرده، اشکالی ندارد، ولی در غیر این صورت نماز باطل است و باید عصر را اعاده نماید.

س ۲ - شخصی به مدت ۴۰ سال سنّی بوده و بعد شیعه می‌شود، حکم نماز و روزه و زکّاء و معاملات و دیگر عبادات او که به نظر شیعه صحیح نبوده چیست؟

✓ ج ۲ - اگر به مذهب اهل سنّت صحیح به جا آورده باشد احتیاجی به اعاده اعمال نیست مگر در زکّاء، که باید دوباره بدهد.

س ۳ - اگر در حال خواندن حمد یا سوره شُکّ کند که نیت کرده یا خیر وظیفه چیست؟

✓ ج ۳ - به شکّ خود اعتنا نکند و در همان حال توجّه به نیت کند.

عدول نیت

س ۱ - در کدامیک از موارد ذیل عدول جایز است:

الف - از فریضه به فریضه

ب - از نافلة به نافلة

ج - از فریضه به نافلة

د - از نافلة به فریضه

✓ ج ۱ - دو مورد از موارد جواز عدول، از فریضه به فریضه بیان می‌شود که برای سایر

موارد باید به کتب مفصّل مراجعه و یا این که سؤال نمائید تا پاسخ دهیم:

✓ ۱ - در نماز ظهر و عصر، مغرب و عشاء که از عصر به ظهر و از عشاء به مغرب

می‌تواند عدول کند، در صورتی که فراموش کرده و وارد در نماز عصر یا عشاء شده

البته عدول از عشاء به مغرب در صورتی امکان دارد که وارد رکوع رکعت چهارم نشده باشد.

- ✓ ۲ - در صورتی که نماز قضا می‌خواند و سهواً نماز بعدی شده، می‌تواند عدول به نماز سابق نماید، مثلاً قضا نماز ظهر می‌خواند، بعد یادش می‌آید که نماز صبح را قضا نکرده، در این صورت اگر به رکوع رکعت سوم نرسیده، می‌تواند به صبح عدول کند، قابل ذکر است که عدول از نماز سابقه به نماز لاحق جازب نیست.
- ✓ ۳ - عدول از نافله به نافله جازب نیست، هم چنین عدول از نافله به فریضه جازب نمی‌باشد، اما عدول از فریضه به نافله در جائی جازب است که، انسان شروع به فریضه نموده و نماز جماعتی بر پا شود که می‌تواند به نافله عدول کند و نماز جماعت را درک نماید.

- س ۲ - شخصی مشغول نماز واجب است، در بین نماز، امام جماعت می‌آید آیا می‌تواند نیت را به قضا برگرداند و نماز را تمام کند، یا خیر؟
- ✓ ج ۲ - اگر می‌ترسد به جماعت نرسد می‌تواند به نافله عدول کند و نماز را تمام نموده و خود را به جماعت برساند.

تکبیر الاحرام

- س ۱ - کسی که در گفتن تکبیر الاحرام، وسواس دارد و برای این که صحیح بگوید چند بار آن را تکرار می‌کند آیا نمازش صحیح است؟
- ✓ ج ۱ - عمل از روی وسواس حرام است و لذا نباید انسان کاری کند که در امور، به وسواسی‌گری منجر گردد و اما در مورد تکبیر الاحرام اگر چند مرتبه تکبیر الاحرام بگوید، موجب بطلان نماز است و لذا راهی جز این که بعد از هر تکبیری، صورت را از قبله برگرداند و بعد تکبیر بگوید، ندارد و این هم کار حرامی است، لکن موجب می‌گردد که تکبیر الاحرام بعدی صحیح باشد.
- س ۲ - شك در درست گفتن تکبیر الاحرام، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - اگر از روی وسواس نباشد و در صورتی که هنوز وارد جز بعدی نماز نشده باشد، باید نماز را تمام کند و احتیاطاً دوباره نماز را اعاده کند و در صورتی که وارد جز بعدی مثل بسم الله و حمد شده به شک خود اعتنا نکند.

س ۳ - اگر مأموم در بین نماز جماعت، قبل از رکوع رفتن امام یقین پیدا کند که تکبیر الاحرام را نگفته آیا واجب است در این حالت تکبیر الاحرام را بگوید یا خیر؟
✓ ج ۳ - اگر یقین پیدا کند که تکبیر الاحرام را نگفته، باید تکبیر الاحرام بگوید چون هنوز وارد نماز نشده است.

س ۴ - کسی بعد از گفتن تکبیر الاحرام نماز، در حالی که هنوز وارد خواندن سوره حمد نشده است اگر در صحت تلفظ تکبیر شك کند وظیفه اش چیست آیا باید نماز را به هم بزند و دوباره تکبیر بگوید؟

✓ ج ۴ - به احتیاط واجب باید نماز را تمام کند و دوباره اعاده نماید.

س ۵ - آیا می توان تکبیر الاحرام نماز را به اخفات خواند؟

✓ ج ۵ - اخفات تکبیر الاحرام اشکال ندارد.

قیام

س ۱ - مراد از قیام متصل به رکوع کدامیک از موارد زیر است:

الف - از حالت ایستاده به رکوع رفتن

ب - مقداری ایستادن قبل از رکوع پس از تمام شدن خواندن حمد و سوره یا گفتن تسبیحات اربعه

✓ ج ۱ - مورد اول قیام متصل به رکوع است.

قرائت

س ۱ - آیا گفتن تسبیحات اربعه سه مرتبه همچنین دو سلام اول پس از تشهد واجب است؟

- ✓ ج ۱ - گفتن یکبار تسبیحات اربعه کفایت می‌کند، گرچه سه مرتبه گفتن بهتر است و گفتن سلام اول مستحب است ولی اگر سلام دوم را گفت بنابر احتیاط واجب، باید سوّمی را هم بگوید.
- س ۲ - اگر شخصی در سلام نماز اَشْهَدُ اَنْ عَلَيَّوَلِيَّ اللهُ بخواند، آیا اقتدا به او جایز است؟
✓ ج ۲ - اقتدا جایز نیست.
- س ۳ - اگر در حالت قرائت بعضی از آیات را اشتباهی و بدون قصد بخواند، آیا باید تکرار کند یا خیر؟
✓ ج ۳ - تکرار آن کلمه‌ای که اشتباهی خوانده واجب است بلکه احوط اعاده مجموع آیه است، تا معنای آن کامل شود، نه اصل سوره.
- س ۴ - آیا رعایت قواعد تجویدی و مخارج حروف در نماز واجب است و اگر کسی آنها را رعایت نکرد، نماز او چه حکمی دارد؟
✓ ج ۴ - باید طوری باشد که به آن قرائت صحیح گفته شود و لو کاملاً بصورت تجوید نباشد البتّه در بعضی از موارد مثل ادغام در حروف یرملون بنابر احتیاط رعایتش واجب است، پس صحّت نماز خالی از اشکال نیست.
- س ۵ - شكّ در تعداد تسبیحات اربعه، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۵ - اگر در همان حال ایستاده شكّ کند، باید تکرار کند تا عدد لازم را بدست آورد.
- س ۶ - کسی که نمی‌داندسته، مرد در حال نماز، نباید طلا به دست کند و حالا متوجه شده نماز هائی که خوانده چه صورت دارد؟
✓ ج ۶ - جاهل مقصّر، باید نماز را اعاده کند.
- س ۷ - تسبیحات اربعه را، با چند نفس می‌توان خواند و در چه صورت اشکال دارد؟
✓ ج ۷ - نفس موضوعیت ندارد، باید در خواندن تسبیحات، وقف به حرکت نشود و حکم این مسئله در توضیح المسائل مسئله شماره ۱۰۱۳ بیان شده است.
- س ۸ - بنابر فتوای مرجعی که می‌گویید، در قرائت نماز بنابر احتیاط واجب نباید وقف به حرکت کرد، اگر مکلفی مرتکب وقف به حرکت شد، نماز او چه صورت دارد؟
✓ ج ۸ - فردی که می‌خواهد به احتیاط عمل کند، یعنی به مرجع دیگر در این احتیاط رجوع نکرده، صحّت نماز محلّ اشکال است و باید اعاده نماید.

- س ۹ - آیا دعا کردن به فارسی، در قنوت و سجده نمازهای واجب جایز است؟
✓ ج ۹ - در نمازهای واجب جایز نیست.
- س ۱۰ - آیا جایز است بجای مالک یوم الدین، ملک یوم الدین گفت؟
✓ ج ۱۰ - جایز است، اما احوط مالک یوم الدین است.
- س ۱۱ - شخصی در رکعت اول یا دوم نماز بعد از قرائت حمد اشتباها بجای قرائت سوره توحید، مجدداً حمد را خواند، چه صورت دارد؟
✓ ج ۱۱ - اگر به رکوع نرسیده، باید یک سوره تمام بخواند و به رکوع رود ولی اگر به رکوع رسیده، نمازش اشکال ندارد.
- س ۱۲ - آیا در نماز مغرب، عشاء و صبح وقتی مأموم صدای امام را می‌شنود، می‌تواند ذکر بگوید؟
✓ ج ۱۲ - ترک ذکر بهتر است، گرچه گفتن تسبیح اشکالی ندارد.
- س ۱۳ - آیا بنظر حضرت تعالی بسم الله الرحمن الرحيم جز سوره است که بقصد آن سوره گفته شود؟
✓ ج ۱۳ - بلی جز سوره است.
- س ۱۴ - کسی که دندانش افتاده یا کشیده و نمی‌تواند قرائت را درست بخواند آیا لازم است دندان مصنوعی بگذارد، تا بتواند نماز را صحیح بخواند؟
✓ ج ۱۴ - در صورتی که موجب عسر و حرج نباشد، واجب است بگذارد.
- س ۱۵ - فردی که مدت زیادی به جای ربنا، ربنا می‌گفته آیا نمازهای او باطل است؟
✓ ج ۱۵ - حکم به بطلان مشکل است، گرچه احتیاط در اعاده است.
- س ۱۶ - اگر ندانیم چند بار تسبیحات اربعه گفته‌ایم، تکلیف چیست؟
✓ ج ۱۶ - می‌تواند بنا را بر اقل بگذارد و تا رسیدن به ۳ تسبیح بقصد رجاء بیاورد.
- س ۱۷ - شخصی در اثناء نماز، ادامه نماز یادش رفته حال در اثناء حمد یا سوره یا ذکر رکوع و سجود یا تشهد و سلام هر چه فکر کرد ادامه نماز یادش نیامد، وقت هم ضیق است، آیا هر چه یادش آمد ادامه دهد، بعد قضا کند یا نماز را رها کند دوباره اداء در وقت نماید و اگر وقت نداشت حتی برای یک رکعت نماز را قضا کند؟
✓ ج ۱۷ - اگر دنباله قرائت یا ذکر یادش آمد بخواند ولی اگر مطمئن هست که یادش نمی‌آید و وسیله‌ای هم ندارد که او را تذکر دهد، می‌تواند نماز را قطع کند و دوباره بخواند و لو بصورت قضا بخواند.
- س ۱۸ - آیا بلند خواندن قرائت نماز ظهر روز جمعه جایز است؟

- ✓ ج ۱۸ - جایز است اما ترکش بهتر است.
- س ۱۹ - آیا جهر و اخفات در قرائت واجب است یا در تمام اذکار نماز واجب است؟
- ✓ ج ۱۹ - جهر و اخفات در حمد و سوره رکعت اول و دوم نماز واجب است، و در رکعت سوم و چهارم نیز قرائت یا تسبیحات اربعه باید با اخفات خوانده شود.
- س ۲۰ - سوره‌های والضحی و الم نشرح و فیل و ایلاف که در نماز حکم سوره واحده دارد آیا در غیر نماز هم دارای همین حکم است مثل خطبه جمعه چرا؟
- ✓ ج ۲۰ - مسئله مورد خلاف است و اخبار هم دلالت بر وحدت در غیر نماز ندارد، بلکه همین قدر وارد است که یکی از آنها در نماز کفایت نمی‌کند، لذا بعید نیست در مثل نذر سوره واحده، یکی کفایت کند، گرچه احتیاط در خواندن هر دو سوره است.
- س ۲۱ - گفتن تسبیحات اربعه، چهار بار سهواچه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲۱ - اشکال ندارد.
- س ۲۲ - حکم گفتن بیش از سه مرتبه تسبیحات اربعه در رکعت سوم و چهارم نمازهای واجب به قصد ورود یا رجاء چیست و حکم خود نماز چیست؟
- ✓ ج ۲۲ - بعنوان ذکر مطلق بیش از سه مرتبه اشکال ندارد ولی بعنوان تسبیح وارده بیش از سه مرتبه گفته نشود.
- س ۲۳ - خواندن بیش از یک سوره بعد از حمد در نماز واجب (نماز فرادی و جماعت) و مستحب به قصد ورود یا رجاء چه حکمی دارد و خود نماز چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۳ - خواندن بیش از یک سوره بعد از حمد را اصطلاحاً حاقِران می‌گویند و به نظر ما در نمازهای واجب حرام است ولی در نمازهای مستحب اشکال ندارد و اگر با دانستن مسئله در نماز واجب بخواند، نماز باید اعاده شود.
- س ۲۴ - اگر کسی ذکر مستحبی را در نماز سهواً غلط بگوید تکرار آن واجب است یا مستحب؟
- ✓ ج ۲۴ - تصحیح آن واجب نیست بلکه مستحب است.
- س ۲۵ - کسی که چندین سال قرائت نمازش اشتباه بوده است، نمی‌دانسته و کسی هم به او نگفته است یا اینکه فرض می‌کرده صحیح می‌خواند نماز هایش چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۵ - اگر یقین دارد قرائتش به شکلی انجام شده که نماز باطل بوده و می‌توانسته یاد بگیرد، باید نماز را اعاده کند و در صورت شک، نماز صحیح است و در صورتی

که خیال می‌کرده قرائتش صحیح است و بعد معلوم شده صحیح نبوده باید نمازها را قضا یا اعاده نماید.

س ۲۶ - خواندن سوره بعد از حمد در رکعات سوّم و چهارم نمازهای واجب به قصد ورود یا رجاء چه حکمی دارد و حکم خود نماز چه می‌باشد؟

✓ ج ۲۶ - جایز نیست و اگر با دانستن مسئله که جایز نیست انجام داده، نماز هم باطل است.

س ۲۷ - اگر شخص سالمی چیزی از اجزاء غیر رکن مانند حمد و سوره و ذکرهای نماز را عمدایا احتیاطاً چند مرتبه بگوید نمازش چه حکمی دارد، همین مسئله برای شخص وسواس چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲۷ - کلّ حمد و سوره را نباید عمداً بدون حالت احتیاط تکرار کند ولی اگر از باب احتیاط باشد، اشکال ندارد و شخص وسواس حرام است که تکرار کند و باید به همان صورت که انجام داده اکتفاء کند.

س ۲۸ - در کلمه «الله» قاعده غلظت جهت احترام و تکریم کلمه مبارکه می‌باشد حال اگر شخصی رعایت قاعده تغلیظ لام را در کلمه مبارکه نکند آیا نماز باطل است و آیا این در حالی است که قاعده کلی حرف لام در فنّ تجوید صفت استقلال می‌باشد؟

✓ ج ۲۸ - لفظ جلاله حکم مخصوص به خود را دارد ولی اگر مراعات تغلیظ و تفخیم نشود موجب بطلان نماز نیست.

س ۲۹ - در رسائل عملیه آمده یکی از واجبات نماز ذکر است آیا مراد از ذکر، تسبیحات اربعه است یا غیر از حمد و سوره؟

✓ ج ۲۹ - مراد از ذکر در واجبات اذکار رکوع و سجود است و تسبیحات اربعه در ضمن مسائل قرائت مطرح می‌شود گرچه از نظر لغوی به تسبیحات اربعه هم ذکر می‌گویند.

رکوع و سجود

س ۱ - آیا در حال سجده اگر غیر از انگشت بزرگ بقیه انگشتها هم به زمین برسد اشکال ندارد؟

✓ ج ۱ - باید تکیه گاهش به انگشت بزرگ پا باشد.

س ۲ - کسی که پیشانی‌اش مجروح است و نمی‌تواند آن را بر سجده بگذارد، چگونه سجده کند؟

✓ ج ۲ - اطراف پیشانی را به زمین بگذارد.

س ۳ - اگر هنگام سجده دو مرتبه سر به مهر بخورد، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - اگر سر به زمین بخورد و قهرابند شود، چنانچه دوباره به سجده رفتن با اراده

باشد، باید بنشیند چون یک سجده محسوب شده، ولی اگر دوباره بی اختیار به سجده

رفته، سپس ذکر سجده را بخواند همان یک سجده حساب می شود.

س ۴ - اگر زنی مدتی نماز خوانده در حالی که هنگام سجده چادر بین پیشانی و

مهر او حائل بوده و حکم مسئله را نیز نمی دانسته، وظیفه او چیست؟

✓ ج ۴ - نماز او صحیح نیست.

س ۵ - اگر برای سجده کردن، مهر و امثال آن پیدا نشود تکلیف چیست؟

✓ ج ۵ - در صورتی که پارچه ای که از کتان و پنبه هم یافت نشود، بر پشت دست

سجده کند.

س ۶ - اگر در حال سجده، کف دست از زمین بلند شود، نماز چه حکمی دارد؟

✓ ج ۶ - اگر زمانی که دست را از زمین بر می دارد، ذکر نخواند، اشکالی ندارد.

موارد سجده سهو

س ۱ - اگر کسی در حالی که نشسته شك کرد دو سجده بجا آورده است یا يك سجده

و طبق دستور يك سجده انجام داد و بعد یقین کرد که سه سجده انجام شده است

نمازش چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - نمازش صحیح است و بعد از نماز دو سجده سهو انجام دهد.

س ۲ - اگر انسان در تعداد سجده شك کند، که يك سجده بجا آورده یا دو یا سه

سجده، حکمش چیست؟

✓ ج ۲ - بنا بگذارد که دو سجده انجام داده است و اگر بعدا یقین کرد که سه سجده

انجام داده، نماز او صحیح است و دو سجده سهو بجا آورد و اگر یک سجده انجام

داده، بعد از نماز یک سجده را قضا کند و دو سجده سهو بجا آورد.

س ۳ - اگر انسان در تعداد سجده شك کند که یک سجده به جا آورده است یا دو یا

سه سجده حکمش چیست؟

- ✓ ج ۳- بنا بگذارد که دو سجده انجام داده است و اگر بعدایقین کرد که سه سجده انجام داده است، نماز او صحیح است و دو سجده سهو به جا آورد و اگر یک سجده انجام داده، بعد از نماز یک سجده را قضا کند و دو سجده سهو به جا آورد.
- س ۴- اگر کسی در رکوع بجای سبحان ربّی العظیم و بحمد، سبحان ربّی الاعلیٰ بگوید نمازش چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۴- اگر در حال رکوع متوجه شد که ذکر را اشتباه خوانده است، باید ذکر صحیح را بخواند و اگر بعد از رکوع یا سجده متوجه شد، نمازش صحیح است و مستحب است بعد از نماز، دو سجده سهو انجام دهد.
- س ۵- شخصی سجدتین رکعت آخر را فراموش کرده است و بعد از اتمام سلام یادش آمد تکلیف چیست؟
- ✓ ج ۵- اگر منافی انجام نداده است دو سجده را انجام دهد و تشهد و سلام را دوباره انجام دهد و سجده سهو انجام بدهد و اگر منافی انجام داده نماز باطل است و باید دوباره بخواند.
- س ۶- شخصی مدت ۵۰ سال نماز خوانده و در نماز ظهر، عصر و مغرب، عشاء پس از تشهد رکعت دوم نماز، سلام داده یعنی هر سه سلام را گفته، بعد ادامه داده و بقیه نماز را خوانده، حال بفرمائید نمازهای او چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۶- احتیاطاً نمازها را قضا بنماید.
- س ۷- اگر بعد از رکوع و سجود رکعت اول نماز، خیال کند که رکعت آخر است و تشهد خواند، سپس یادش آمد که رکعت اول است چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۷- در صورتی که نماز را تمام نکرده و منافی نماز را هم انجام نداده، نمازش صحیح است و باید بعد از نماز دو سجده سهو بجا آورد.
- س ۸- اگر کسی در رکعت اول اشتباهاتنوت بجا آورد، سجده سهو واجب است؟
- ✓ ج ۸- سجده سهو واجب نیست.
- س ۹- اگر کسی در حالی که نشسته است شک کند که یک سجده به جا آورده است یا دو سجده و طبق دستور یک سجده دیگر به جا آورد بعد یقین کند که سه سجده انجام داده است نمازش چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۹- نمازش صحیح است و بعد از نماز دو سجده سهو به جا آورد

- س ۱ - مدتی در قنوت نماز **سَيِّئَاتِنَا** گفتیم تکلیف نماز هایم چیست؟
 ✓ ج ۱ - نمازهای گذشته اشکال ندارد.
- س ۲ - در قنوت و جاهای دیگر نماز دعا خواندن با لغتهای غیر عربی چه حکمی دارد و اگر از نظر ادبی لغات را غلط بگویید جهلایا سهوانماز چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۲ - در نمازهای واجب دعا باید با لغت عربی باشد و اگر سهواً یا جهلاً غلط بخواند نماز باطل نمی‌شود.
- س ۳ - آیا جمله **كَذَلِكَ اللَّهُ رَبِّي** را بعد از سوره توحید در نمازهای اخفاتیه می‌توان بلند گفت؟
 ✓ ج ۳ - **كَذَلِكَ اللَّهُ رَبِّي** را بعد از خواندن سوره شریفه اخلاص می‌توان بلند خواند.
- س ۴ - قنوت خواندن در رکعت اول نماز چگونه است؟
 ✓ ج ۴ - اگر سهواً باشد، اشکال ندارد.
- س ۵ - آیا قنوت را به فارسی بگوئیم، اشکال دارد؟
 ✓ ج ۵ - در نمازهای واجب احتیاطاً به فارسی دعا خوانده نشود.

تشهد و سلام

- س ۱ - فردی در نماز وظیفه‌اش گفتن سه سلام و یا یک سلام بوده لکن باعتقاد **صَحَّت** دو سلام بیشتر نمی‌داده آیا نمازش صحیح است؟
 ✓ ج ۱ - حکم بوجوب اعاده همه نمازهای خوانده شده، مشکل است، خصوصاً با توجه به اعتقاد **صَحَّت** آن، ولی احتیاط در اعاده است.
- س ۲ - آیا در تشهد نماز **أَشْهَدُ أَنْ عَلَيَّوَلِيَّ اللَّهُ** گفتن جایز است؟
 ✓ ج ۲ - در تشهد نماز واجب **أَشْهَدُ أَنْ عَلَيَّوَلِيَّ اللَّهُ** گفته نشود، زیرا تشهد امری است که باید از جانب شرع، نحوه آن بیان شود و در مورد شهادت ثالثه، اجازه‌ای از جانب ائمه معصومین داده نشده است و اما در نمازهای مستحبی، آن هم اگر به قصد ورود نباشد، اشکال ندارد.
- س ۳ - کسی در حال قیام رکعت سوم نماز یقین پیدا کرد که ذکر صلوات تشهد را فراموش کرده، تکلیف چیست؟
 ✓ ج ۳ - باید برگردد و جبران کند و دو سجده سهو برای قیام بیجا بجا آورد.
- س ۴ - خواندن تشهد اضافی در نماز چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۴ - اگر سهواً باشد سجده سهو بجا آورد و اگر عمدتاً باشد نماز را باطل می‌کند.

س ۵ - در جائی که وظیفه، خواندن تشهد است فراموش کرده، بعد از بلند شدن یادش آمده وظیفه چیست؟

✓ ج ۵ - اگر به رکوع رکعت بعد نرسیده، باید بنشیند و تشهد را بخواند و بعد از نماز دو سجده سهو بجا آورد و اگر به رکوع رکعت بعد رسیده نماز را ادامه دهد و بعد از نماز، تشهد را قضا کند و دو سجده سهو بجا آورد.

س ۶ - اگر تشهد نماز را فراموش کرد، آیا بعد از قضای آن باید سلام نماز را هم بخواند؟

✓ ج ۶ - اگر تشهد اول باشد، سلام واجب نیست و اگر تشهد دوم فراموش شده باشد، احتیاطاً سلام را بگوید.

س ۱ - گفتن جمله وَ تَقَبَّلْ شَفَاعَتَهُ وَ ارْفَعْ دَرَجَتَهُ بعد از تشهد باید در حال آرامی بدن خوانده شود یا در حال بلند شدن می‌توان گفت؟

✓ ج ۱ - در حال نشستن و آرامی بدن بعد از خواندن تشهد باید خوانده شود.

نماز مضطر

س ۱ - اشخاصی که عمل جراحی کردند و محل خروج مدفوع آنان بسته شده و مدفوع توسط کیسه‌ای که همراه آنان است، جمع‌آوری می‌شود در موقع نماز تکلیفشان چیست؟

✓ ج ۱ - در صورتی که امکان دارد در موقع نماز جلوگیری از خروج شود، جلوگیری کند و الا با آن حالت نماز بخواند و کفایت می‌کند و بوظیفه سلس البول (کسی که بی اختیار از او بول خارج می‌شود) عمل کند - توضیح آن در مسئله ۳۱۹ رساله بیان شده است.

س ۲ - زن حامله که رفتن به رکوع و سجده برایش مشقت دارد، چگونه عمل نماید؟

✓ ج ۲ - در صورتی که مشقت، غیر قابل تحمل باشد، به هر صورت که امکان دارد انجام دهد.

س ۳ - اگر انسان در جائی قرار گرفت که نیم متر آب است و می‌خواهد نماز بخواند وقتی که سجده می‌کند سرش زیر آب می‌رود آیا نمازش صحیح است؟

✓ ج ۳ - اگر بتواند تمامی اجزاء سجده را بخوبی انجام دهد با ذکر آن، مانعی ندارد و در غیر این صورت، به وظیفه شخص معذور از سجده عمل نماید.

تعقیبات نماز

- س ۱ - آیا استحباب ذکر حضرت زهرا (س) به این است که بعد از نماز و رو به قبله باشد و یا در حال راه رفتن و یا با فاصله هم می‌توان خواند؟
- ✓ ج ۱ - مستحب است بعد از نماز و رو به قبله باشد، ولی در حال راه رفتن و غیره هم اشکالی ندارد.

شکایات نماز

- س ۱ - شخصی نماز می‌خواند و چند نفر کنار او نشسته‌اند، مصلی شکر در رکعات می‌کند در حالی که آن افراد تعداد رکعات را می‌دانند و او را متوجه می‌کنند، آیا می‌تواند ترتیب اثر بدهد یا خیر و آیا فرقی بین زن و مرد، عادل و غیر عادل، بچه ممیز و غیر ممیز هست یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - ملاک حصول ظن یا اطمینان، برای شخص مصلی است چنانچه اطمینان حاصل گردد و لو گوینده زن باشد و یا شخص ثقه غیر عادل و غیر اینها باشد، می‌تواند ترتیب اثر بدهد و اگر اطمینان حاصل نشود، مصلی باید به وظیفه شگش عمل نماید.
- س ۲ - اخیراً مهری برای نماز درست کرده‌اند که عدد رکعات را مشخص می‌کند، آیا برای اثبات عدد رکعات، شرعاً حاجت دارد؟
- ✓ ج ۲ - اگر ظن یا اطمینان حاصل می‌کند، حاجت دارد.
- س ۳ - کسی که مشغول نماز عشاء است و در بین نماز شکر می‌کند که نماز مغرب را خوانده یا نه تکلیف چیست؟
- ✓ ج ۳ - اگر به رکوع رکعت چهارم نرسیده و در وقت مشترک است، نیتش را عدول دهد به نماز مغرب و اگر در وقت مختص نماز عشاء شک کند، بنا بگذارد که نماز مغرب را آورده است.
- س ۴ - اگر انسان در نماز چهار رکعتی یکی از شکهای صحیح برایش پیش آید ولی بعد از نماز نمی‌داند کدام بوده است، وظیفه او چیست؟
- ✓ ج ۴ - یک رکعت احتیاط ایستاده و همچنین دو رکعت ایستاده و دو سجده سهو ما فی الذمه انجام دهد.

- س ۵ - حضرت‌عالی در رساله شریفه در باب احکام نماز راجع به شکهای صحیح فرموده‌اید: شکر بین دو و چهار بعد از سر برداشتن از سجده دوم باید بنا بگذارد که چهار رکعت خوانده و نماز را تمام کند و سپس دو رکعت نماز احتیاط ایستاده

بخواند، حالا شخصی بعد از تمام کردن نماز عذری برایش بوجود آمده که نمی‌تواند دو رکعت احتیاطی ایستاده را بخواند، آیا دو رکعت نشسته کافی است و اگر نشسته هم نتوانست بخواند، باید خوابیده بخواند، آیا همان دو رکعت کافی است یا باید در صورت عذر نشسته و خوابیده دو تا دو رکعتی بخواند؟

✓ ج ۵ - می‌تواند دو رکعت نشسته بخواند، ولی احتیاط کند و نماز را اعاده کند و اگر نمی‌تواند نشسته بجا آورد، دو رکعت خوابیده بخواند مثل حال ایستاده و احتیاط مذکور را رعایت کند.

س ۶ - شك بين ۳ و ۵ بعد از ركوع حكتمش چیست؟

✓ ج ۶ - احتیاطاً بنا را بر سه بگذارد و نماز را تمام کند، سپس نماز را اعاده کند.

س ۷ - اگر کسی بین ۳ و ۴ بعد از سجده شك کرد و بنا را بر ۳ گذاشت و در حالی که ایستاده بود شك کرد که آیا هر دو سجده انجام شده یا نه حکم چیست؟

✓ ج ۷ - باید بنا را بر ۴ می‌گذاشت نه ۳ و باید بنشیند و یک سجده دیگر انجام دهد و نمازش را تمام کند.

س ۸ - اگر کسی شکیات نماز را رعایت نکند آیا مجزی است؟

✓ ج ۸ - مجزی نیست و باید به دستور شك عمل کند و اگر خواسته باشد نماز را دوباره بخواند باید نماز اولی را بشکند و در هر حال به خاطر شکستن نماز گنه کار است.

س ۹ - شك میان ۲ و ۳ بعد از سلام در نماز ۳ رکعتی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۹ - نماز صحیح است.

س ۱۰ - اگر کسی مثلاً شك بین ۳ و ۴ کرد و بنا را بر ۴ گذاشت و بعد از نماز يك رکعت احتیاطاً بجا آورد و بعد از بجا آوردن احتیاط یقین کرد که اصل نماز به جهت کم شدن رکن باطل است یا نماز احتیاط، وظیفه‌اش چیست؟

✓ ج ۱۰ - باید دوباره نماز احتیاط را بخواند و احتیاطاً نماز را اعاده کند.

مبطلات نماز

س ۱ - آیا حرکت دادن دست و انگشتان در نماز اشکال دارد؟

✓ ج ۱ - اگر موجب فعل کثیر نباشد، مانعی ندارد.

س ۲ - آیا در حال نماز مادر می‌تواند بچه خود را که گریه می‌کند بغل کند؟

✓ ج ۲ - در صورتی که فعل کثیر صدق نکند و از حالت نماز گزار بیرون نیاید و بچه

نجس هم نباشد اشکال ندارد.

س ۳ - ایستادن زن و مرد در کنار یکدیگر برای نماز خواندن بدون اینکه مانعی مانند پرده مابین آنها باشد چه حکمی دارد (چه محرم چه نامحرم) در صورت عدم جواز فاصله به چه مقدار باید باشد؟

✓ ج ۳ - باید حداقل نیم متر فاصله باشد.

س ۴ - شکستن نماز مستحبی بدون هیچ دلیلی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - اشکال ندارد.

جاهانی که نماز خواندن در آنجا مکروه است

س ۱ - نماز خواندن روبروی حیوانات خشک شده چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - نماز خواندن در مقابل حیوانات خشک شده کراهت دارد.

متفرقات نماز

س ۱ - اگر هنگام نماز زن حائض از جلو نمازگزار بگذرد نمازش باطل می‌شود؟

✓ ج ۱ - اشکال ندارد و نماز صحیح است.

س ۲ - فردی که بالغ و مستقل شده، آیا اذن والدین در نماز مستحبی و دیگر عبادات مثل روزه مستحبی و مسافرت را شرط می‌دانید؟

✓ ج ۲ - اذن، شرط صحت نیست ولی می‌تواند پدر اذن ندهد و اگر نهی کرد، بر فرزند

لازم است، عمل کند و اگر هر کاری با اذن پدر باشد، بهتر است.

س ۳ - بنظر مبارك چگونه در نماز حضور قلب پیدا کنیم و اگر کسی متوجه شد حضور قلب نداشته، آیا جایز است نماز را تکرار کند؟

✓ ج ۳ - از راه ریاضت و زهد می‌توان، حضور قلب پیدا کرد و اگر تکرار نماز بقصد

رجاء باشد، اشکال ندارد.

س ۴ - نماز و روزه کسانی که با یکدیگر سالها قهر هستند آیا صحیح است؟

✓ ج ۴ - نماز صحیح است و کفایت می‌کند، لکن مقبول واقع نمی‌شود.

س ۵ - وقتی نمازگزار اسم یا لقب یا کنیه پیامبر ۹ را شنید، آیا استحباب صلوات بر آن حضرت فوری است یا خیر؟

✓ ج ۵ - بلی فوری می‌باشد.

نوافل

س ۱ - آیا خواندن نماز غفیله بعد از نماز مغرب در وقتی که در رساله عملیه آمده به قصد ورود یا رجاء مستحب و صحیح است؟

- ✓ ج ۱ - بقصد ورود مستحب است.
- س ۲ - آیا خواندن نماز غفيله بعد از نماز عشاء به قصد ورود و رجاء مستحب است؟
 ✓ ج ۲ - به قصد ورود که جایز نیست بلکه به قصد رجاء آورده شود.
- س ۳ - آیا نافله صبح و ظهر و عصر را می‌شود بعد از فریضه بجا آورد؟
 ✓ ج ۳ - اشکال ندارد که بعد از فریضه هم بجا آورده شود اما به نیت رجاء آورده شود.

احکام جماعت

- س ۱ - اگر کسی به امام جماعت اقتدا کرد و حمد و سوره را خواند و حال آن که می‌دانسته، نباید بخواند، یا آن که اطلاع نداشته، حکم او چیست؟
 ✓ ج ۱ - در صورت دانستن مسئله احتیاطاً باید نماز را اعاده کند و در صورتی که غیر عمدی بوده است، نماز او صحیح است.
- س ۲ - اگر انسان نداند نمازی را که امام جماعت می‌خواند واجب است یا مستحب (که در صورت مستحب، حکم به عدم جواز اقتدا کرده‌اند) و اقتدا کرد، بعد معلوم شد که نماز واجب بوده و با نماز مأموم مطابقت داشت، آیا باید نماز را اعاده کند یا خیر؟
 ✓ ج ۲ - باید نماز را دوباره بخواند و اکتفا به آن، مشکل است.
- س ۳ - زمانی که نماز جماعت بر پا است، آیا نماز خواندن بصورت فرادی جایز است؟
 ✓ ج ۳ - هنگام اقامه جماعت نماز فرادی خواندن در آن مکان جایز نیست و چه بسا موجب بطلان نماز شخصی می‌شود که فرادی نماز می‌خواند.
- س ۴ - در جایی که امام جماعت ۱۲ امامی است ولی در طرف راست آن ۳ نفر یا ۲ نفر اهل سنت همیشه در صف اول اقتدا می‌کنند، افرادی که در کنار آنها می‌ایستند نمازشان چه حکمی دارد، ضمناً جای تقیه هم نیست؟
 ✓ ج ۴ - در صورتی که فاصله بیش از حد مجاز باشد و عنوان تقیه در کار نباشد تحقق اتصال محل اشکال است.
- س ۵ - اگر کسی به امام جماعت اقتدا کرد به خیال این که او مشغول نماز یومیه است و بعد از حمد و سوره و رکوع متوجه شد که امام در حال اداء فریضه آیات است وظیفه چیست؟
 ✓ ج ۵ - بعد از التفات، باید قصد فرادی کند و نمازی که خوانده صحیح است البته اگر چیزی را که باعث باطل شدن نماز است مثل زیادی رکن انجام نداده باشد.

س ۶ - حضرتعالی در بحث رکوع رساله شریفه فرموده‌اید: احتیاط واجب است که، هنگام رفتن به رکوع الله اکبر گفته شود و ما به امام جماعتی اقتدا می‌کنیم که طبق فتوای خودش و یا مرجع تقلیدش، تکبیر گفتن را مستحب می‌داند و لذا تکبیر نمی‌گوید، آیا اقتدا به چنین امام جماعتی با فرض مذکور جایز است، و نماز مأموم چه صورت دارد و اگر امام جماعت مقلد حضرتعالی باشد، و تکبیر را نمی‌گوید و در این احتیاط از دیگری هم تقلید نمی‌کند نماز چه صورت دارد؟

✓ ج ۶ - در هر دو فرض نماز مأموم صحیح است و اقتدا جایز می‌باشد.

س ۷ - افرادی به مدت طولانی نماز جماعتی خوانده‌اند که آن نماز جماعت از نظر حضرتعالی صحیح نبوده، (امام و مأموم هر دو کثیر السفر، ولی یکی کامل و دیگری شکسته، زیرا هر کدام از مرجع تقلید جداگانه تقلید می‌کنند) عدم صحت نماز جماعتی که اینگونه برگزار می‌گردد، به چه معناست، آیا بطلان و عدم کفایت است و باید نمازهای گذشته قضا شود یا خیر؟

✓ ج ۷ - اگر مأموم در حال اقتدا، علم به بطلان نماز امام نداشته یا بوظیفه منفرد عمل

کرده و لو غفلتاً، نماز او صحیح است و الا باطل است و باید قضا شود.

س ۸ - در صورتی که نماز میت به جماعت خوانده شود، آیا مأموم باید نیت جماعت نماید و دعاها و تکبیرها را با جماعت بخواند؟

✓ ج ۸ - در نماز میت و لو به جماعت خوانده شود باید مأموم تکبیر و دعا را بخواند.

س ۹ - اگر شخصی رکعت دوم امام رسید و اقتدا کرد و رکعت سوم امام که رکعت دوم مأموم است، اگر مأموم بداند چنانچه سوره یا قنوت را بخواند، به رکوع امام نمی‌رسد و در سجده به امام می‌رسد، آیا اگر سوره یا قنوت را خواند و به رکوع امام نرسید، نمازش صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۹ - اگر به سجده اول برسد، نماز صحیح است ولی اگر می‌داند به رکوع نمی‌رسد،

سوره و قنوت را نخواند.

س ۱۰ - در مواردی که بنا بر نظر عده‌ای از مجتهدین، نماز تمام و بنا بر نظر عده‌ای دیگر، قصر است اگر در چنین شرایطی، امام جماعت اجتهادایا تقلیدانماز را تمام و مأموم شکسته بخواند، یا بالعکس، آیا در چنین صورتی اقتدا صحیح است؟

✓ ج ۱۰ - اقتدا در فرض مزبور، در صورت علم مأموم صحیح نیست.

س ۱۱ - اگر امام جماعت نماز قضا می‌خواند و مأموم به او اقتدا کند، حکم چنین نمازی چیست؟ و اگر امام جماعت نماز قضای دیگری را بخواند، چطور؟

- ✓ ج ۱۱ - اگر نماز قضای یقینی خودش باشد، اشکالی ندارد ولی اقتدا به نماز قضای احتیاطی امام یا نیابتی یا استیجاری، محل اشکال است.
- س ۱۲ - اگر امام جماعت نماز قضای احتیاطی می‌خواند یا نمازی می‌خواند که، اقتدای مأمومین به او صحیح نیست، آیا شرعاً موظف است به مأمومین اعلام کند؟ و در صورت عدم اعلام آیا معصیت کرده و نماز خودش و مأمومین باطل است؟
- ✓ ج ۱۲ - وجوب اعلام بر امام معلوم نیست، ولی خود را در معرض قرار ندهد گرچه اگر اعلام کند، بهتر است و چنانچه اعلام نکرد و نماز خواند و مأمومین عالم به وضعیت نباشند، نماز آنها اشکالی ندارد و نماز امام هم صحیح است.
- س ۱۳ - آیا نمازهایی که بواسطه عهد، نذر و قسم بر انسان واجب شده می‌توان به نمازهای یومیّه اقتدا کرد و به جماعت خواند؟
- ✓ ج ۱۳ - اقتدا به امام جماعت در مورد نمازهایی که بالذات واجب نباشند جایز نیست.
- س ۱۴ - امام جماعت مقلد مرجعی است که، جایز می‌داند امام نمازی را که در مسجدی خوانده، همان را در مسجد دیگر با جماعت دیگر بخواند، ولی مأمومین مسجد دوم مقلد مرجعی دیگرند که، جایز نمی‌داند، بفرمائید: آیا مأمومین مسجد دوم می‌توانند به او اقتدا کنند؟
- ✓ ج ۱۴ - جایز نیست به او اقتدا شود.
- س ۱۵ - آیا اقتدا به امام جماعتی که وسواس دارد و بعضی از کلمات را چند بار تکرار می‌کند، صحیح است؟
- ✓ ج ۱۵ - اگر به نظر مرجع تقلید مأموم، اینگونه تکرارهای وسواس گونه موجب بطلان نماز است، اقتدا اشکال دارد.
- س ۱۶ - آیا امام جماعت می‌تواند در دو مکان اقامه جماعت نماید، در صورت جواز نیت نماز دوم چگونه است؟
- ✓ ج ۱۶ - احتیاطاً امام برای بار دوم امام جماعت نشود.
- س ۱۷ - اگر امام جماعت از روی اجتهاد یا تقلید نماز با غسل‌های مستحبی را بدون وضو جایز می‌داند و مأموم مقلد مرجعی است که جایز نمی‌داند، آیا می‌شود به او اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۱۷ - اگر بدانند با چنین غسلی نماز می‌خواند، اقتدا کردن به او صحیح نیست.
- س ۱۸ - حضرتعالی در نماز جماعت فرموده‌اید: که اگر مأموم بعد از نماز فهمید نماز امام باطل بوده است، نماز مأموم درست است، چنانچه مأموم در جماعت

بقصد متابعت از امام يك ركن اضافه بجا آورد و بعد از نماز بفهمد که نماز امام باطل بوده، آیا این نماز صحیح است؟
✓ ج ۱۸ - محل اشکال است.

س ۱۹ - امام و مأمومی که نماز یومیّه را فرادی خوانده‌اند، آیا می‌توانند با جماعت هم بخوانند؟

✓ ج ۱۹ - در صورتی که امام نمازش را فرادی خوانده است خواندن آن نماز به جماعت برای دیگران، محل اشکال است.

س ۲۰ - آیا در نماز مغرب و عشاء و صبح که انسان صدای امام را می‌شنود می‌تواند ذکر بگوید؟

✓ ج ۲۰ - ترک ذکر بهتر است، گرچه گفتن تسبیح، اشکال ندارد.

س ۲۱ - اقتدا کردن زن به شوهر عادل چگونه است؟

✓ ج ۲۱ - مستحب است و ثواب جماعت برای هر دو نوشته می‌شود.

س ۲۲ - اگر کسی سهو ادوبار یا سه بار به جهت متابعت از امام رکوع کرده، حکم نماز او چیست؟

✓ ج ۲۲ - اشکال ندارد.

س ۲۳ - شخصی که در رکعت دوم به جماعت ملحق می‌شود، آیا می‌تواند همراه با امام جماعت قنوت بخواند؟

✓ ج ۲۳ - مستحب است که از امام متابعت شود، حتی در قنوت.

س ۲۴ - آیا رسیدن صدای امام جماعت به مأمومین واجب است؟

✓ ج ۲۴ - واجب نیست.

س ۲۵ - آیا مأموم می‌تواند در نماز جهریّه در رکعت‌های اول و دوم ذکر بگوید؟

✓ ج ۲۵ - اگر مأموم صدای قرائت امام را می‌شنود ولو مهممه را به احتیاط واجب

نباید قرائت بخواند ولو آنکه اگر تسبیح بگوید اشکال ندارد ولی اگر صدای امام را

نمی‌شنود ولو مهممه را می‌تواند قرائت یا تسبیح بگوید.

س ۲۶ - اگر زنی با وجود منع شوهر از حضور او در جماعت باز هم شرکت کند چه صورت دارد؟

✓ ج ۲۶ - خالی از اشکال نیست.

س ۲۷ - گفتن ذکر الحمد لله بعد از قرائت سوره حمد برای امام جماعت چه صورت دارد؟

✓ ج ۲۷ - انجام ندهد.

س ۲۸ - اگر مأموم بر طبق تقلید یا اجتهاد خودش خواندن سوره را بعد از حمد واجب بداند و امام جماعت بر طبق تقلید یا اجتهادش خواندن آن را واجب نداند آیا جایز و صحیح است که چنین مأمومی به چنین امام جماعتی در رکوع یا قبل از رکوع اقتدا کند؟ (خواه در رکعت اول خواه در رکعت دوم باشد)

✓ ج ۲۸ - اقتدا در فرض مذکور جایز نیست.

س ۲۹ - قال الامام الخميني في كتاب تحرير الوسيلة مسئله ۴ القول في احكام الجماعة لا يجب على المأموم الطمانينه حال قرأه الامام و ان كان الاحوط ذلك و كذا لا تجب عليه المبادره الى القيام حال قرائته في الركعه الثانيه فيجوز ان يطيل سجوده و يقوم ان قرا الامام بعض القرأه لو لم ينجر الى تاخر الفاحش بيان فرمائيد آیا با نظر مبارك امام راحل موافق می‌باشيد و اگر قائل به نظر دیگری می‌باشيد آن را مرقوم نمائيد؟

✓ ج ۲۹ - نظر ما هم مثل نظر حضرت امام خمینی ۶ است.

س ۳۰ - اگر در نماز جماعت مغرب و عشاء مأموم صدای حمد و سوره امام را بشنود می‌تواند ذکر بگوید یا خیر؟

✓ ج ۳۰ - باید ساکت باشد.

س ۳۱ - آیا در استحباب گفتن «كذلك الله ربّي» و «كذلك الله ربنا» بعد از تمام شدن خواندن سوره توحید در نماز جماعت، فرقی بین امام و مأموم وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۳۱ - امام جماعت که سوره قل هو الله احد را می‌خواند، مستحب است که

كذلك الله ربّي را بگوید ولی مأموم نباید بگوید.

س ۳۲ - اگر کسی در نماز جماعت شرکت کرده و در رکعت سوم و چهارم که امام جماعت تسبیحاتش طول می‌کشد وقت دارد چهار مرتبه تسبیحات را بگوید آیا جایز است؟

✓ ج ۳۲ - اگر به نیت ذکر مطلق بگوید اشکال ندارد.

س ۳۳ - امام جماعت رکعت چهارم و مأموم رکعت اول یا سوم خود باشد در حین خواندن تشهد وظیفه مأموم تجافی است یا نشستن معمولی؟

✓ ج ۳۳ - به احتیاط واجب تجافی انجام دهد.

پیدا شدن خلل در نماز جماعت

س ۱ - در نماز جماعت شخصی به تنهایی پشت آخرین صف ایستاده و نماز را به جماعت می‌خواند، بعد از نماز به شخص جلو خود می‌گوید: که شما رکعت آخر نماز را بدون رکوع تمام کرده‌ای، ولی آن شخص می‌گوید به نظرم بجا آوردم، آیا حرف کدام و علم کدام ملاک است؟

✓ ج ۱ - هر کدام به علم خود عمل کنند.

س ۲ - اگر در مسئله فوق، حرف شخص عقبی درست بود و نفر جلو رکوع را ترک کرده بود، و لذا به نظر شخص عقبی نماز جلویی باطل است و در این صورت نماز عقبی هم باطل است چون فقط بواسطه آن شخص به جماعت متصل است آیا باز هم نماز عقبی باطل نیست و ملاک نظر خود شخص است؟

✓ ج ۲ - نماز شخص عقبی صحیح است و فقط جماعت باطل شده است.

س ۳ - اگر در نماز جماعت امام در رکن و غیره اشتباه کند، تکلیف چیست؟

✓ ج ۳ - باید مأموم نیت فرادی کند و خود نماز را تمام کند.

س ۴ - امام جماعتی قنوت را فراموش کرده و بعد از رکوع قنوت را خواند، حالا آیا می‌شود در حال قنوت به امام اقتدا کرد؟

✓ ج ۴ - اگر مراد، تبعیت از امام است در قنوت، متابعت در این صورت لازم نیست

بلکه تأمل کنند و به سجده بروند و اگر مراد اقتدا به امام است که در این

صورت اقتدا جایز نیست.

س ۵ - اگر امام جماعت، وسط نماز فهمید نمازش باطل است، وظیفه‌اش چیست؟

✓ ج ۵ - باید اعلام کند که، مأمومین به وظیفه خود که ادامه نماز است، عمل کنند.

س ۶ - اگر در نماز جماعت به واسطه ترك کردن مکان توسط مأمومی اتصال به هر سه طرف از بین برود تکلیف اتصال او با صف جماعت که از بین رفته چه می‌باشد؟

✓ ج ۶ - باید نیت فرادی کند و نماز را خودش تمام کند و نمازش به صورت فرادی

صحیح است.

شرایط امام جماعت

س ۱ - اگر قاضی و امام جمعه و شهود عدلین طلاق و امام جماعت خود را عادل ندانند آیا جایز است خود را در معرض قرار دهند؟

✓ ج ۱ - جایز است ولی خود نمی‌تواند ترتیب آثار عدالت را بار نماید.

س ۲ - امامت زن برای جماعت چگونه است؟

- ✓ ج ۲ - امامت زن برای جماعت زنان اشکال ندارد.
- س ۳ - امام جماعتی می‌گوید راضی نیستم به من اقتدا کنید در فرض مذکور آیا می‌شود به او اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۳ - اگر موجب اذیت امام نباشد، اشکال ندارد.
- س ۴ - آیا در نماز اقتدا به امام اخباری جایز است؟
- ✓ ج ۴ - اقتدا اشکال ندارد مگر در صورتی که احراز شود در مسائل نماز جماعت بین امام و مأوم اختلاف است که این اختلاف موجب بطلان نماز امام به عقیده مأوم است.
- س ۵ - اگر کسی نتواند جلوی مریضی که باعث ابطال وضو می‌شود را بگیرد آیا می‌تواند امام جماعت شود؟
- ✓ ج ۵ - اشکال ندارد.
- س ۶ - آیا می‌توان به کسی که ریش تراش است در نماز به او اقتدا نمود؟
- ✓ ج ۶ - اقتدا جایز نیست.
- س ۷ - شخصی معصیت کرده و ما یقین داریم نادم است آیا می‌شود نماز را به او اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۷ - اگر پشیمان است و استغفار می‌کند کفایت می‌کند و می‌توان به او اقتدا کرد.
- س ۸ - اگر امام جماعت عدالت خود را از دست بدهد، بعد از چه مدتی می‌توان به او اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۸ - اگر احراز شود که توبه کرده و تکرار نکند، می‌شود به او اقتدا کرد.
- س ۹ - یکی از شرایط امامت جماعت حلال زاده بودن است شخصی غیر اهل علم سالها امامت جماعت کرده بعد فهمیده که شرط فوق را ندارد چند سؤال مطرح می‌شود:
- الف - نمازهای گذشته او که با جماعت خوانده، هم چنین نمازهای افرادی که به او اقتدا کرده‌اند، چه صورت دارد؟
- ب - آیا نمازهای خودش و دیگران قضا دارد یا خیر؟
- ج - آیا بر این شخص واجب است اعلان کند که، شرط مذکور را ندارد؟
- د - اگر مأومین خودشان اقتدا کنند، چه صورت دارد؟
- م - در مسئله امامت جماعت، آیا در حلال زاده نبودن، زنا یا وطی شبهه و وطی در حال حیض و وطی در حال عده و غیر این موارد که حلیت شرعی ندارد، فرق دارد؟
- ✓ ج ۹ - الف - تا زمانی که نمی‌دانسته، نمازهای خودش و تمامی اقتدا کنندگان صحیح است و جماعت حساب شده است.
- ✓ ب - قضا ندارد.

- ✓ ج - اعلان واجب نیست ولی خود را در معرض قرار ندهد.
- ✓ د - اگر مأمومین به اعتقاد خودشان اقتدا کنند، اشکالی ندارد.
- ✓ م - امامت زنا زاده جایز نیست ولی غیر آن، از موارد مذکور در سؤال، اشکالی ندارد.

س ۱۰ - آیا اقتدا به امام جماعت شیخیّه، جایز است؟

- ✓ ج ۱۰ - چون اعتقاداتشان موجب ضرر به عدالت و ایمانشان می‌شود، اقتدا به آنها مشکل است.

س ۱۱ - اگر امام جماعتی احتمال می‌دهد یا شك دارد یا گمان دارد و یا یقین دارد که جنب است حال بعللی برای عده‌ای نماز جماعت خواند، در صورت بطلان نماز خود و دیگران تکلیف چیست و در صورت وجوب اطلاع به آنها اگر همه مردند آیا خود این امام جماعت نمازهای آن افراد را بخواند، کافی است یا خیر؟

- ✓ ج ۱۱ - نماز مأمومین حتی در صورت یقین امام به بطلان نماز خود صحیح است و امام جماعت باید نماز خود را قضا کند و در صورت یقین به جنابت، گناهکار است و نباید خود را در معرض امامت قرار دهد.

س ۱۲ - اگر انسان به صحّت قرائت امام جماعت شك داشته باشد، می‌تواند به او اقتدا کند؟

- ✓ ج ۱۲ - باید احراز کند که قرائت امام صحیح است و الا جماعت مورد اشکال است.

س ۱۳ - آیا عدالت که یکی از شرایط امام جماعت است شرط تعبدی است یا شرط صحّت نماز؟ حال اگر کسی یقین به عدم عدالت امام جماعت داشت و اقتدا کرد، آیا نمازش باطل است و لزوم اعاده دارد، یا فقط معصیت نموده است؟

- ✓ ج ۱۳ - عدالت شرط صحّت جماعت است و اقتدا کردن به امامی که می‌داند عادل نیست اگر مستلزم اقتدا کردن دیگری گردد جایز نیست و در غیر این صورت، اگر بصورت احتیاط بخواند و اکتفا به آن نماز نکند، اشکالی ندارد مگر تشریعا باشد، که حرام است.

س ۱۴ - آیا اقتدا به ائمه جماعتی که انسان آنها را نمی‌شناسد و حتی نسبت به مأمومین آشنایی ندارد، جایز است؟

✓ ج ۱۴ - اقتدا باید به امام جماعتی باشد که یا خود، عدالت او را احراز کند یا بواسطه اشخاصی که مورد وثوق هستند، تأیید شده باشد و لو عملاً به این نحو که به او اقتدا کرده باشند.

س ۱۵ - آیا به کسی که شناخت کامل نداریم می‌شود، اقتدا کرد؟

✓ ج ۱۵ - اقتدا به چنین کسی که عدالتش را احراز نکردید، جایز نیست، ولی شناختن امام در جماعت لزوم ندارد.

س ۱۶ - اگر مأوم در بین نماز یقین پیدا کرد امامی که به او اقتدا کرده عادل نیست، آیا می‌تواند نمازش را به جماعت بخواند، یا این که نمازش باطل است و باید اعاده کند یا هر جا فهمید، نمازش را تبدیل به فرادی نماید؟

✓ ج ۱۶ - هر جا که فهمید امام جماعت عادل نیست، قصد فرادی نماید و بقیه نماز را خودش بخواند و احتیاط مستحب آن است که نماز را اعاده کند.

امامت شخص ناقص

س ۱ - اگر امام جماعت انگشت دست نداشت، یا اگر دارد چند سانتی کوتاه است، آیا می‌شود به او اقتدا کرد؟

✓ ج ۱ - نبودن انگشت یا کوتاه بودن آن اشکالی وارد نمی‌کند، زیرا ملاک صحّت سجده، کف دست است.

س ۲ - کسی که يك دست و يك پای خود را در جنگ از دست داده، آیا می‌تواند امام جماعت شود؟

✓ ج ۲ - شخص ناقص العضو که نقصش موجب نقص در بعض اجزاء نماز می‌شود، نمی‌تواند امام جماعت شود.

س ۳ - آیا کسی که حرفی را در حرف دیگر ادغام می‌کند و یا اینکه حرف راء را لام اداء می‌کند و یا بعضی از حرفها را فا اداء می‌کند و دیگر مشکلات قرآنتی دارد آیا امامت او صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۳ - صحیح نیست.

س ۴ - امام جماعتی که عضوی مثل دست و پا و انگشت پا را ندارد آیا می‌تواند امام جماعت شود؟

✓ ج ۴ - اگر از اعضای است که در امر واجبات نماز نقص یا خلل وارد می‌کند، نمی‌تواند امام جماعت شود.

س ۵ - اگر یقین ندارد که پدر و مادر نماز قضا دارند آیا می‌تواند از جانب آنها نیابتاً امام جماعت شود؟

✓ ج ۵ - اگر نماز قضای حتمی دارند که بر عهده او آمده است می‌توان امام جماعت شد.

س ۶ - آیا روحانیونی که پای مصنوعی دارند می‌توانند امام جماعت باشند در حالی که طمأنینه نماز از بین نرود و در صورتی که نظر فتوایی دارید آیا راهی برای اینکه مقلد شما در این مسئله از دیگری تقلید کند وجود دارد؟

✓ ج ۶ - به نظر ما کسی که یکی از مواضع هفتگانه او نقصان دارد به طوری که سجده او کامل نیست نمی‌تواند امام جماعت باشد زیرا به طبع اولیه امام جماعت باید فرد صحیح و سالم باشد و دلیلی بر استثنای اینگونه افراد نداریم و اگر در این مسئله تا به حال به فتوای ما عمل نکرده باشد می‌تواند به مجتهد مساوی رجوع کند چون ما تبعیض در تقلید را جایز می‌دانیم.

س ۷ - آیا اقتدا به شخص کر و لال صحیح است؟

✓ ج ۷ - اقتدا به کر اشکال ندارد در صورتی که بتواند به خوبی قرائت را صحیحاً بخواند ولی اقتدا به شخص لال صحیح نیست.

س ۸ - آیا اقتدا به شخص کور صحیح است؟

✓ ج ۸ - اشکال ندارد.

س ۹ - آیا اقتدا به کسی که ختنه نشده است صحیح است؟

✓ ج ۹ - اقتدا به شخص ختنه نشده مکروه است.

امامت غیر روحانی

س ۱ - اقامه جماعت توسط غیر روحانی با فرض دسترسی به روحانی، چگونه است؟

✓ ج ۱ - تا حد امکان از غیر روحانی استفاده نگردد، زیرا این عمل موجب وهن روحانیت است.

س ۲ - اقتدا به امام جماعت غیر روحانی (شخصی) چه حکمی دارد و در حالی که در بعضی از مساجد شهر یا روستا امام جماعت روحانی باشد مسئله چطور است؟

✓ ج ۲ - تا امکان شرکت در نماز جماعت به امامت روحانی باشد، شرکت در جماعت به امامت غیر روحانی انجام نشود.

س ۳ - در صورتی که بعضی از مساجد شهر امام جماعت روحانی اقامه جماعت می‌کند آیا اقتدا به امام غیر روحانی (شخصی) در بعضی از مساجد یا مکانهای دیگر

شهر اشکال دارد؟ البته در حالی که امامت فرد شخصی اصلا باعث وهن و زیر سؤال رفتن و هتک حرمت روحانیت نشود؟
 ✓ ج ۳ - اگر موجب هتک نباشد، اشکال ندارد گرچه بهتر است به امام روحانی اقتدا شود.

تقیه در جماعت

س ۱ - این که در مکه معظمه جهت تقیه با اهل سنت نماز جماعت می‌خوانیم، آیا لازم است که حمد و سوره را آرام بخوانیم، یا حمد و سوره در نماز جماعت آنها ساقط است؟

✓ ج ۱ - در جماعت آنها شرکت نمائید ولی به نظر ما از نماز کفایت نمی‌کند و باید بعداً عاده شود و اگر فقط در صف آنها قرار می‌گیرید و اقتدا نمی‌کنید، باید حمد و سوره را بخوانید.

س ۲ - در کشورهای مسلمان دیگر که نماز جماعت با اهل تسنن است، اقتدا چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - اقتدا به نماز اهل سنت و اکتفاء به آن در صورتی جایز است که، تقیه باشد و چاره‌ای برای خواندن غیر از آن نماز نداشته باشد.

س ۳ - آیا اقتدا به امام جماعت سنی جایز است؟

✓ ج ۳ - کفایت از نماز واجب نمی‌کند، مگر در مورد تقیه.

مسائل متفرقه جماعت

س ۱ - اگر کسی غیبت امام جماعت را کرد، آیا می‌تواند به او اقتدا کرد؟

✓ ج ۱ - به نظر ما، اقتدا کردن اشکال ندارد.

س ۲ - منظور از هتک امام جماعت چیست؟

✓ ج ۲ - مقصود آن است که، طوری حرف بزند یا کاری کند که، احترام او از بین برود.

س ۳ - آیا دست دادن مأمومین بعد از نماز جماعت، مستحب است؟

✓ ج ۳ - در خصوص این مورد، نص و روایتی نیست ولی اصل مضافه، مستحب است.

س ۴ - آیا اصرار بر گناه صغیره موجب فسق می‌شود؟

✓ ج ۴ - موجب فسق است.

س ۵ - اگر مأموم در جهت درك فضیلت نماز جماعت در تشهد آخر نماز به جماعت ملحق شود کیفیت نشستن مأموم در این هنگام چگونه است آیا به نحو تجافی باشد یا نشستن معمولی؟

✓ ج ۵ - به حال تجافی باید بنشیند.

س ۶ - آیا تهمت زدن و افتراء زدن به علماء روحانی و غیرروحانی موجب فسق می‌گردد؟

✓ ج ۶ - تهمت زدن موجب تحقق فسق است.

اهمیت نماز جمعه

س ۱ - نرفتن به نماز جمعه، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که بقصد استخفاف نباشد، اشکالی ندارد ولی شرکت کردن اصلح است.

وجوب نماز جمعه

س ۱ - طبق نظر حضرتعالی اگر نماز جمعه واجب تخییری است، پس چرا اظهار عدم کفایت از ظهر است؟

✓ ج ۱ - به نظر ما نماز جمعه باید به رجاء مطلوبیت انجام شود و نیت آن عبارت

است از، نماز جمعه می‌خوانم به قصد وجوب تخییری اگر واجب باشد و علت این

که گفته شده اظهار عدم کفایت از ظهر است، آن است که برای ما ثابت نشده که

در عصر غیبت نماز جمعه واجب باشد.

س ۲ - کسی که مدت زیادی مقلد مرحوم آیت الله خوئی بوده و ایشان فتوا داده‌اند: که در زمان غیبت با وجود شرایط اگر نماز جمعه اقامه شد، شرکت در آن واجب است و در این مدت در نماز جمعه شرکت نکرد، آیا نماز ظهر مکفی و مبرئ الذمه از او شده است یا خیر؟

✓ ج ۲ - بنابر نظر ایشان اگر نماز ظهر را در غیر وقت نماز جمعه آورده باشد،

کفایت می‌کند.

س ۳ - آیا اقامه نماز جمعه، بدون اذن حاکم شرع صحیح است؟

✓ ج ۳ - اذن حاکم شرع، شرط صحت نماز جمعه نیست.

س ۴ - آیا شرکت در نماز جمعه واجب کفائی است یا عینی؟

✓ ج ۴ - واجب تخییری است گرچه به نظر ما کفایت از ظهر نمی‌کند.

س ۵ - در غیاب امام زمان ۷، نماز جمعه واجب است یا مستحب؟
 ✓ ج ۵ - بقصد رجاء مطلوبیت انجام دهد و نماز ظهر را هم بخواند.

احکام نماز جمعه

س ۱ - اگر در نماز جمعه، امام در رکعت دوم اشتباهادو رکوع به جا آورد و مأوم هم بدون توجه انجام داد، آیا این نماز صحیح است؟
 ✓ ج ۱ - در فرض مزبور نماز هر دو باطل است.

س ۲ - نماز ظهر احتیاطی و عصر بعد از نماز جمعه، آیا اخفاتی است یا جهری؟
 ✓ ج ۲ - بستگی به فتوای مجتهد آن فرد در اصل نماز دارد اگر در اصل نماز جهر را جایز بدانند، پس نماز احتیاطی هم مثل آن است.

س ۳ - اذان جمعه، آیا قبل از خطبه‌هاست یا بعد از آن؟
 ✓ ج ۳ - در روز جمعه دو اذان بیشتر نباید گفته شود، یک اذان اعلام و دیگری اذان جمعه است، که اگر وقت داخل شده است، باید قبل از خطبه‌ها گفته شود و اگر وقت داخل نشده، بعد از خطبه‌ها گفته شود.

س ۴ - اذانی که در نماز جمعه، بدعت است و حرام، کدام است؟
 ✓ ج ۴ - اذان سوم در روز جمعه، از نظر شیعه بدعت و حرام است.

س ۵ - آیا گوش دادن به خطبه‌های نماز جمعه، واجب است؟
 ✓ ج ۵ - بلی واجب است.

س ۶ - آیا می‌شود همزمان با اقامه نماز جمعه، انسان نماز واجب خود را فرادی بخواند؟

✓ ج ۶ - جایز است ولی احتیاط آن است که تأخیر بیاندارد، تا نماز جمعه تمام شود.

س ۷ - اگر کسی خطبه‌های نماز جمعه را درک نکرد، آیا نماز جمعه‌اش صحیح است؟

✓ ج ۷ - نماز جمعه او صحیح است ولی کفایت از ظهر نمی‌کند.

س ۸ - آیا شخص مسافری که حاضر به نماز جمعه می‌شود، جایز است که امام جمعه شود؟

✓ ج ۸ - جایز نیست که امام جمعه باشد، ولی می‌تواند مأوم باشد و کفایت از ظهر نمی‌کند.

س ۹ - آیا شروع کردن خطبه‌های نماز جمعه قبل از اذان و وقت شرعی، جایز است؟

- ✓ ج ۹ - احتیاط آن است که قبل از زوال (موقع اذان ظهر)، شروع به خطبه‌ها نشود.
- س ۱۰ - آیا مباحث سیاسی در خطبه نماز جمعه جز شرایط نماز جمعه است؟
✓ ج ۱۰ - خیر جز شرایط نیست.
- س ۱۱ - آیا بلند خواندن قرائت نماز ظهر روز جمعه برای مردان و زنان مستحب است یا خیر؟
✓ ج ۱۱ - برای مردان اشکال ندارد بلکه مستحب هم هست.
- س ۱۲ - آیا نماز جمعه کفایت از نماز ظهر می‌کند؟
✓ ج ۱۲ - به نظر ما نماز جمعه از نماز ظهر کفایت نمی‌کند و باید نماز ظهر را هم بخواند.
- س ۱۳ - آیا در هنگام نماز جمعه جایز است که در جای دیگر و یا حتی در نزدیکی محل نماز جمعه نماز جماعت برقرار یا نماز فرادی خواند؟
✓ ج ۱۳ - به نظر ما اشکال ندارد.
- س ۱۴ - در موقع ایراد خطبه‌های نماز جمعه برخی از نمازگزاران به صحبت کردن می‌پردازند و به خطبه‌ها گوش نمی‌دهند یا برخی اصلا به خطبه‌ها نمی‌رسند و موقع اقامه نماز به مصلی می‌رسند حکم نماز آنها چیست و آیا نماز جمعه آنها از ظهر کفایت می‌کند؟
✓ ج ۱۴ - به نظر ما نماز جمعه از ظهر کفایت نمی‌کند و لذا باید نماز ظهر هم خوانده شود ولی باید در هنگام ایراد خطبه به خطبه گوش فرا دهد.
- س ۱۵ - در روز جمعه در حالی که هنوز نماز جمعه تمام نشده است آیا جایز است که در جای دیگر شهر کسی نمازش را به جماعت یا فرادی بخواند؟
✓ ج ۱۵ - به نظر ما نماز خواندن چه جماعت و چه فرادی در زمان انجام نماز جمعه اشکال ندارد.

احکام نماز مسافر (وطن)

- س ۱ - آیا انسان حداکثر چند وطن رامی‌تواند، برای خود انتخاب کند؟
✓ ج ۱ - جواز انتخاب سه وطن عرفابعد نیست ولی در مقدار بیشتر از آن باید احتیاط گردد.
- س ۲ - مدت اقامت در هر وطن چند روز باید باشد؟

- ✓ ج ۲ - اگر منظور از وطن، وطن شرعی باشد، باید شش ماه پی در پی بماند اما در وطن اتّخاذی (که به دو سال قصد اقامت محقق می‌شود) بعد از وطن شدن، هر مقدار بماند کفایت می‌کند و نمازش تمام است.
- س ۳ - کسی که در جایی قصد توطن می‌کند، آیا از بدو ورود نماز و روزه‌اش تمام است، یا مدّتی باید باشد و اگر بناست مدّتی باشد چه مقدار باید باشد؟
- ✓ ج ۳ - از اوّل نماز و روزه او تمام است مشروط بر اینکه از اوّل قصد توطن کند و مقداری هم بماند و نباید قصد وطنیت او کمتر از دو سال باشد.
- س ۴ - آیا محلّ کار یا محلّ تحصیل، در حکم وطن است و آیا برای زن خانه دار محلّ کار یا محلّ تحصیل همسرش، نیز وطن محسوب می‌شود؟
- ✓ ج ۴ - بنظر ما محلّ کار و تحصیل در حکم وطن است، در صورتی که مدّت اقامت کمتر از دو سال نباشد و زوجه بر حسب عرف تابع همسر است، مگر آن که خودش تابعیت را قبول نکند.
- س ۵ - کسی که در غیر وطن اصلی‌اش زندگی می‌کند و برای رفتن به محلّ کار، باید از حدّ ترخص بگذرد، حکم نماز و روزه او در محلّ زندگی و محلّ کار چیست؟
- ✓ ج ۵ - نماز او تمام است و روزه هم می‌تواند بگیرد و محلّ زندگی او اگر بیش از ۲ سال قصد اقامت دارد، مانند وطن اوست و حکم وطن اصلی‌اش را دارد.
- س ۶ - زنایی که به شهر دیگر به خانه بخت می‌روند و تا آخر هم در آنجا، با شوهر خود زندگی می‌کنند و از وطن اصلی خود هم اعراض نکرده‌اند، حکم نماز و روزه آنها چگونه است؟
- ✓ ج ۶ - در وطن اصلی و وطن دوم نماز آنها تمام است.
- س ۷ - اگر شخصی مدّت حداقل شش ماه در جایی غیر از وطن خود اقامت کرد و در این مدّت اصلاً از این شهر خارج نشد، آیا این شهر در حکم وطن اوست؟
- ✓ ج ۷ - اگر قصد ماندن در آنجا را به مدت دو سال یا بیشتر دارد، اقامت شش ماه هم در حکم وطن خواهد شد و الاّ صرف اقامت شش ماه، موجب صدق وطن نمی‌شود.
- س ۸ - اگر شخصی در شهری غیر وطن خودش اقامت گزید و قصد اقامت دائمه در آن شهر را نداشت، اما پس از مدّتی مثلاً چند سال عرفاً مردم او را اهل آن شهر می‌دانند، آیا آن شهر در حکم وطن اوست؟
- ✓ ج ۸ - در فرض مزبور، آن شهر حکم وطن را دارد.

س ۹ - اگر شخصی قصد اقامت دائم در شهری را داشت آیا به محض ورود او به آن شهر وطن او محسوب می‌شود، چه مدت لازم است که حکم وطن درباره او صادق باشد؟

✓ ج ۹ - باید قصد توطن بیش از دو سال را داشته باشد و کمتر از ده روز هم نماند بلکه در حدی باشد، که عرفاً بگویند اینجا وطن او شده است.

س ۱۰ - طلابی که برای تحصیل به قم آمدند و چند سال است در قم هستند و آینده نیز معلوم نیست که در کجا باشند، احتمال دارد در قم بمانند و احتمال دارد بروند، حکم نماز و روزه آنها چگونه است؟

✓ ج ۱۰ - حکم وطن اتخاذی را دارد و نماز و روزه آنها تمام است.

س ۱۱ - اگر شخصی در شهری غیر از محل تولد خود قصد توطن نمود به این نیت که دائماً در آن شهر بماند اما پس از چند سال بر حسب اتفاق و ضرورت از آن شهر منتقل شد، آیا آن شهر وطن او باقی خواهد ماند آیا این امکان وجود دارد که در آن واحد چند وطن داشته باشد؟

✓ ج ۱۱ - باقی ماندن آن شهر به وطنیت بستگی دارد به این که اعراض نکند، پس

خروج از راه ضرورت موجب به هم خوردن وطن نمی‌شود، مثل آن که او را بجای

دیگر تبعید کرده باشند و داشتن دو وطن مانعی ندارد.

س ۱۲ - مراد از وطن ثانوی چیست؟ مثلاً کسی اهل شهری است، بنا دارد قم را وطن ثانی قرار دهد، حال آیا برای صدق وطن ابتدایاً چند ماه باشد و اگر در سال چند ماه هم در وطن ثانوی باشد، آیا این وطن حساب می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۱۲ - وقتی تصمیم گرفت در محلی بعنوان زندگی بماند و مقداری ماند که

عرفاً بگویند در اینجا زندگی می‌کند، وطن او محسوب می‌گردد و احتیاج نیست

چندین ماه بماند.

س ۱۳ - طلاب، دانشجویان و سربازان در شهر غیر وطن اصلی راجع به نماز و روزه چه حکمی دارند، آیا قصد لازم است؟

✓ ج ۱۳ - نظر ما این است که: اگر قصد دارد مدت چند سال در شهری بماند، می‌تواند

آنجا را وطن قرار دهد و نمازش را تمام بخواند، ولی نسبت به سرباز مشکل است

زیرا ماندن او به اختیار خودش نیست و لذا باید قصد نماید.

س ۱۴ - کسی که بیلاق را برای همیشه، محل زندگی سالی چند ماه قرار داده حکم وطن او را دارد؟

✓ ج ۱۴ - حکم وطن دوم را دارد.

س ۱۵ - دانشجویانی که مدت ۴ سال یا بیشتر در غیر وطن خود مشغول تحصیل هستند، آیا محل تحصیل حکم وطن را دارد؟ و نماز و روزه آنها چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱۵ - با فرض مذکور حکم وطن را دارد و نماز او تمام است.

س ۱۶ - طلبه‌ای که وارد حوزه علمیه می‌شود معمولاً قصد می‌کند که حداقل تا پایه پنجم یا ششم در حوزه درس بخواند آیا آنجا حکم وطن برای او دارد؟
 ✓ ج ۱۶ - به نظر ما حکم وطن دارد و نماز او تمام است و روزه هم باید بگیرد.

س ۱۷ - پدر و مادری که ساکن شاهرود هستند برای زیارت به مشهد می‌روند در مشهد خداوند به اینها فرزندی عطا می‌کند آیا مشهد زادگاه و وطن اول این فرزند است یا زادگاه پدر و مادر، توضیح فرمائید؟
 ✓ ج ۱۷ - محل تولد وطن محسوب نمی‌شود و وطن جایی است که زندگی می‌کند.

س ۱۸ - به نظر حضرتعالی صدق وطن دوم به چیست؟
 ✓ ج ۱۸ - به آنکه تصمیم بگیرد که در مکان دومی زندگی کند و وطن اول را هم اعراض نکرده باشد.

س ۱۹ - اینجانب در فصل زمستان یعنی ایام درس در شاهرود زندگی می‌کنم و وقتی که مدارس تعطیل می‌شود بر می‌گردم به روستایم آیا می‌توانم شاهرود را وطن خود قرار دهم حکم نماز و روزه‌ام در شاهرود چگونه می‌باشد؟
 ✓ ج ۱۹ - اگر در ایام درسی که نزدیک ۹ ماه است در شاهرود هستید حکم وطن دوم را دارد.

س ۲۰ - کسی که در روستا زندگی می‌کند و در شهر خانه‌ای خریده است و خانه شهر را اجاره داده است و هر چند وقت به شهر می‌رود برای دریافت اجاره خانه، نماز و روزه این شخص چگونه می‌باشد؟
 ✓ ج ۲۰ - به محض آنکه خانه‌ای دارد، وطن محسوب نمی‌شود و باید نماز را شکسته بخواند و روزه هم نمی‌تواند بگیرد.

س ۲۱ - کسی که از طرف اداره مأموریت دارد که، دو سال در شهر دیگری مشغول کار شود و برگردد نماز او در این مدت قصر است یا تمام؟
 ✓ ج ۲۱ - به نظر ما حکم وطن را دارد و باید نماز را تمام بخواند.

س ۲۲ - اگر شخصی شهری را به عنوان وطن اتخاذ کرد، آیا از همان ابتدای سکونت نماز را تمام بخواند یا حکم دیگری دارد؟

✓ ج ۲۲ - باید در اولین مرتبه قصد اقامه عشره کند و نزدیک دو ماه بماند تا عرفاً صدق کند که می‌خواهد در آن مکان زندگی کند، که در این صورت می‌تواند از ابتداء نماز را تمام بخواند.

س ۲۳ - منظور از وطن شرعی چیست؟
 ✓ ج ۲۳ - به نظر ما وطن شرعی ثابت نیست و ملاک، همان وطن عرفی است یعنی شخص تصمیم داشته باشد در یک جائی بیش از دو سال بماند و مدتی در آنجا سکونت کند که عرفاً بگویند می‌خواهد در آنجا زندگی کند که وطن او محسوب می‌شود.

اعراض از وطن

س ۱ - کسی که هر چند وقت یکبار به محلّ تولّد و وطن اصلی خود می‌رود، ولی به هیچ وجه قصد بازگشت دائمی را به آنجا ندارد، آیا باز هم وطن او حساب می‌شود، یا اعراض محقق شده؟

✓ ج ۱ - تا اعراض نکرده و فی الجمله هر سال چند مرتبه به وطن می‌رود، حکم وطن را دارد.

س ۲ - اگر کسی از وطن اصلی یا اتّخاذه اعراض کند ولی هنوز در آنجا ملک دارد، آیا در صورتی که به آنجا برود نمازش قصر است یا تمام؟
 ✓ ج ۲ - وقتی اعراض کرده باید نماز را قصر بخواند، گرچه ملکی هم داشته باشد.

س ۳ - منظور از اعراض از وطن چیست؟
 ✓ ج ۳ - اعراض از وطن این است که تصمیم بگیرد که دیگر برای زندگی کردن به وطن مورد اعراض برنگردد و یا اینکه عملاً طوری عمل کند که عرفاً بگویند دیگر از این وطن اعراض نموده و اعراض صدق کند.

س ۴ - حکم همسر انسان که بعد از ازدواج به همراه شوهر به شهر دیگری می‌رود از نظر توطن پدری و مادری او و نسبت به وطن همسر او و نسبت به محلّ فعلی چه می‌باشد؟

✓ ج ۴ - نسبت به وطن پدری اگر از آن مکان اعراض نکرده و به آنجا رفت و آمد دارد، همچنان وطن او حساب می‌شود و نماز او تمام و روزه هم بگیرد ولی نسبت به محلّ فعلی همسر چون می‌خواهد با همسرش زندگی کند و شوهر این مکان را

وطن قرار داده، وطن زن هم محسوب می‌شود ولی نسبت به وطن قبلی شوهر وطن او نیست.

س ۵ - زنی که شوهر می‌کند و وطن شوهر غیر از وطن اوست آیا زن می‌تواند از وطن اصلی خود اعراض نکند و آن را به عنوان وطن خود نگهدارد؟
 ✓ ج ۵ - زن می‌تواند از وطن اصلی خود اعراض نکند به شرط آنکه عملاً اعراض حاصل نشود.

قصد اقامت

س ۱ - زنی که در ایام عادت وارد شهر مقدس قم شده و چهار روز از ایام عادتش باقی مانده و بنا دارد قصد ده روز کند، آیا باید صبر کند تا پاك شود بعد قصد کند یا می‌تواند قصد کند و چهار روز ایام حیض را جز ده روز قرار دهد؟
 ✓ ج ۱ - می‌تواند از اول قصد کند و چهار روز ایام عادت را جز ده روز قرار دهد.

س ۲ - اگر شخصی قصد ده روز کرد و ماند و روز یازدهم بمدت ۲۴ ساعت به محلی که دو فرسخ است رفت، اولانماز و روزه او در محل جدید چگونه است و ثانیاباه محلی که قصد کرده و بر می‌گردد، آیا مجدداً باید قصد کند؟
 ✓ ج ۲ - قصد اقامه او به هم نمی‌خورد و در محل جدید هم، نماز او تمام است.

س ۳ - چنانچه شخصی قصد اقامت ده روز کند، آیا می‌تواند در این بین به جای دیگر برود به شرط آن که از حد مسافت شرعی عدول نکرده باشد؟
 ✓ ج ۳ - به نظر ما در صورتی که یک نماز چهار رکعتی خوانده سفر اشکال ندارد و به قصد اقامه ضرر نمی‌زند.

س ۴ - آیا بنظر مبارك شما وظیفه کسی که شغل او سفر است با کسی که شغل او در سفر است فرق دارد؟

✓ ج ۴ - کسی که شغل او سفر است اگر مسافرتی می‌کند که مربوط به شغل او نیست و مثلاً با ماشین عمومی به زیارت می‌رود، نماز او شکسته است ولی در مورد کسی که شغل او در سفر است، ملاک کثرت سفر است و لذا اگر هم مسافرتی برود که در رابطه با شغلش نیست باز از ملاک که کثرت سفر است خارج نمی‌شود، و لذا نمازش تمام است.

س ۵ - شخصی آگاه نبوده که در اقامت عشره، وحدت محل شرط است لذا در حین قصد عشره در محل، قصدش این بوده که خارج از حد ترخص برود آن هم همه

روزه بیش از دو ساعت رفت و آمد کند حال نمازهایی که کامل خوانده و روزه‌هایی که گرفته چه وضعیتی دارد؟

✓ ج ۵ - باید قضا کند.

س ۶ - کسی که بخواهد قصد ده روز کند و تا غروب روز دهم بماند آیا باید روز اول از اذان صبح در محلّ مستقر باشد و قصد عشره نماید و یا از طلوع آفتاب کفایت می‌کند؟

✓ ج ۶ - روز اول باید از طلوع فجر صادق در آن محلّ اقامت کند و قصد نماید.

س ۷ - ملوانی که کارش صید ماهی است گاهی وقتها جهت صید ماهی بیست روز به دریا سفر می‌کند و این سفر یکسره طول بکشد و در این مدت مشغول صید ماهی در دریا می‌باشد آیا این بیست روز حکم توقف بیش از ده روز را دارد تا سفر بعد از آن شکسته شود یا خیر؟

✓ ج ۷ - چون در سفر است پس هر چه بماند تفاوتی نمی‌کند و نماز تمام است و

روزه را باید بگیرد و آنچه را که شنیده‌اید این است که صیاد اگر در وطن ده روز

بماند نمازش شکسته می‌شود ولی در سفر هر چه که بماند اشکال ندارد و نماز او

هم تمام و روزه هم صحیح است.

س ۸ - اگر مسافری در محلّی قصد ده روز را نمود و نمازهای چند روز را خواند و بعد از چند روز از قصد خود برگشت در این هنگام متوجه شد که نمازهای چند روز گذشته همه باطل بوده است چند روز باقیمانده را باید تمام بخواند یا شکسته و نمازهای قضا شده را تماماً قضا کند یا خیر؟

✓ ج ۸ - باید نمازها را به صورت شکسته، قضا کند و چند روز باقیمانده را هم

شکسته بخواند اگرچه احتیاط مستحبّ آن است که هم شکسته و هم تمام قضا

نماید و در باقیمانده ایام نیز تماماً و قصر بخواند.

س ۹ - اگر کسی قصد اقامه کرد و نماز مغرب و عشاء را خواند و بعد از آن از قصد خود برگشت در این زمان متوجه شد که یکی از این دو نماز باطل بوده آیا بعد از این نمازها را تا زمانی که در این مکان می‌ماند تمام بخواند یا خیر؟

✓ ج ۹ - در این صورت باید نمازها را تا زمانی که در آن مکان می‌ماند شکسته

بخواند.

س ۱۰ - با فرض بالا که می‌داند یکی از مغرب و عشاء باطل است وظیفه‌اش چیست؟

✓ ج ۱۰ - باید نماز مغرب و عشاء را دوباره اعاده کند و عشاء را قصر اعاده نماید.

س ۱۱ - شخصی خیال می‌کند با قصد اقامت هفت روز در جایی می‌تواند نمازش را تمام بخواند و روزه را بگیرد حکم نماز او که کامل خوانده و روزه‌هایی را که گرفته چیست؟

✓ ج ۱۱ - نماز و روزه را باید قضا کند.

س ۱۲ - اگر شخصی در يك شهرى غير از وطن خود، بخاطر موقعیت شغلی و یا درسی، بخواهد یکسال و یا دو سال در این شهر بماند از چه هنگام نمازش تمام و نیاز به قصد عشره ندارد؟

✓ ج ۱۲ - اگر قصد ماندن دو سال یا بیشتر را دارد قصد یک اقامه ده روزه را بنماید و

یک ماه بماند تا قصد وطنیت او تحقق پیدا کند.

س ۱۳ - شخصی اذان صبح روز چهارشنبه وارد قم شده قصد دارد تا غروب روز جمعه بماند و فکر می‌کند ده روز نمی‌شود يك روز که گذشت متوجه شد که از اول ورود تا جمعه ده روز می‌شود حال نماز روز چهارشنبه را قصر خوانده، نمازهای نه روز دیگر را چطور بخواند؟

✓ ج ۱۳ - در جائی که وظیفه داشته نماز را تمام بخواند و قصر خوانده باید نمازها را

قضا کند و بعد از آن نیز که متوجه شد باید نمازها را تمام بخواند.

س ۱۴ - نماز امدادگران در حوادث و سوانح که مدت اقامت معلوم نمی‌باشد چگونه است؟

✓ ج ۱۴ - تا یک ماه نماز شکسته است و بعد از یک ماه باید تمام بخوانند اگر در

یک محل یک ماه را ماندند.

مسافرت شرعی

س ۱ - کسی که با بلیط غصبی به مسافرت می‌رود نماز و روزه او چگونه است؟

✓ ج ۱ - نماز او شکسته است.

س ۲ - شخصی از وطن خود بقصد کوه‌نوردی حرکت می‌کند، البته قصدش این است که تا بالای کوه برود اگر مستقیم برود ۵/۲۲ کیلومتر نمی‌شود، لذا بصورت مارپیچی و معوج می‌رود، وقتی که به بالای کوه می‌رسد دیوار شهر را می‌بیند ولی اذان را نمی‌شنود، وظیفه او نسبت به نماز و روزه چیست؟

✓ ج ۲ - در فرض مزبور باید نماز را شکسته بخواند و روزه نیز نگیرد، چون ملاک

در پنهان شدن دیوارها، بصورت متعارف است که در زمین مسطح باشد.

س ۳ - مبداء و مقصد مسافرت کجا می‌باشد؟

✓ ج ۳ - آخرین خانه‌های شهر اول مبدا مسافرت است ولی در مقصد تفاوت می‌کند اگر هدف او نقطه معینی از شهر است همان نقطه انتها مسافت است ولی اگر خود شهر هدف است اول شهر، انتها مسافت است.

س ۴ - شخصی قصد هشت فرسخ کرد ولی در بین راه منصرف شد و حال آنکه از حد ترخص گذشته ولی به هشت فرسخ نرسیده است، وظیفه چیست؟
✓ ج ۴ - اگر نماز را بعد از انصراف از قصد خود بخواند، تمام است.

س ۵ - روستایی دو جاده دارد، یکی به طرف شهر ۲۱ کیلومتر و دیگری ۲۵ کیلومتر است، اگر شخصی موقع رفتن از طرف ۲۱ کیلومتر برود و موقع برگشتن بعد از ظهر از طرف ۲۵ کیلومتر برگردد، نماز و روزه او چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - در صورتی که از مسیر ۲۱ کیلومتری سفر کند و قصد داشته باشد یک شب یا بیشتر بماند و بعد از آن از مسیر ۲۵ کیلومتری برگردد، نماز او شکسته است و اگر قصد ماندن را ندارد و شب هم نماند، نمازش تمام است.

شرایط شکسته شدن نماز

س ۱ - کسی از مسافرت برگشته آیا به حد ترخص وطن دوم برسد نماز و روزه‌اش درست است یا خیر؟

✓ ج ۱ - نماز و روزه‌اش تمام است.

س ۲ - اینجانب کشاورز هستم و زمینهای زراعی بنده در هشت فرسخی روستایمان می‌باشد و هر هفته جمعه‌ها برای آبیاری می‌روم و ممکن است گاهی دو روز در آنجا باشم حال حکم نماز و روزه‌ام چیست؟

✓ ج ۲ - با وصف موجود نماز شما شکسته است مگر آنکه در دو هفته اول چهار مرتبه رفت و آمد کنید و پس از آن نمازهای شما تمام است گرچه هفته ای یک سفر داشته باشید.

س ۳ - شخصی از يك روستا قصد دارد بیاید شهر دارو بگیرد که ۶ کیلومتر است شهر دارو ندارند می‌رود شهر دیگر آن شهر هم دارو ندارند می‌رود شهری دیگر وقتی به شهر آخری رسید حدود پنجاه کیلومتر طی کرده دارو را گرفته که از اول قصد مسافت نداشته حال ۳ روز در شهر آخر می‌ماند نماز و روزه چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۳ - اگر با قصد و توجه به اینکه باید این مسیر را برگردد در میان راه زمانی که از حد مسافت شرعی گذشت به مسیر خود ادامه می‌دهد در بین راه نماز او شکسته است و آن چند روزی را که در آن شهر، میان راه می‌ماند باید نماز را جمع بخواند و در مسیر برگشت نماز او شکسته است ولی اگر بدون توجه به بازگشت به مسیر ادامه می‌داد و به مکانی که می‌خواهد چند روز بماند، می‌رسید باید نماز را تمام بخواند.
- س ۴ - شخصی مردد بود بعد از ۳۰ روز نمازش تمام می‌شود حال اگر در میان آن ۳۰ روز چند مرتبه خارج از حد ترخص می‌رفت باز هم احکام اتمام بعد از ۳۰ روز بر او بار می‌شود؟
- ✓ ج ۴ - اگر رفت و آمدش کمتر از حد مسافت بوده است بعد از ۳۰ روز نمازش تمام است.
- س ۵ - مسافت شرعی تا کجا محاسبه می‌شود تا اول شهر و یا تا محل مورد نظر در خود شهر؟
- ✓ ج ۵ - اول شهر محاسبه می‌گردد.
- س ۶ - کسی به مسافرت رفته مثلاً هنوز به چهار فرسخی نرسیده است که ماشین خراب می‌شود حکم نماز و روزه‌اش چگونه می‌باشد؟
- ✓ ج ۶ - اگر قصد ادامه راه دارد نمازش شکسته است چون از اول قصد سفر کرده بود.
- س ۷ - اینجانب چند شتر دارم که در بیابان می‌چرند بنده هفته‌ای یک یا دو بار برای سرکشی از شتران به بیابان می‌روم گاهی از روستا خیلی دور می‌شوند و گاهی در نزدیکی روستا هستند حکم نماز چگونه است؟
- ✓ ج ۷ - با فرض مذکور نماز تمام است مگر آن که در راه برگشت مسافت آن بیش از مسافت شرعی باشد که در این صورت در راه برگشت نماز شکسته است.
- س ۸ - کسانی که شتر چران هستند حکم نماز و روزه‌شان چگونه است؟
- ✓ ج ۸ - نمازشان تمام است.
- س ۹ - بنده شغلم تجارت می‌باشد گاهی ممکن است در طول ۱۰ روز سه دفعه مسافرت کنم و ممکن است که یک ماه هم بگذرد و مسافرت نکنم روزه و نماز من در مسافرت چگونه می‌باشد؟

- ✓ ج ۹ - با فرض مذکور مسافر هستید و باید نماز را شکسته بخوانید مگر آن که در چند هفته اول هر هفته دو بار سفر کنید تا مصداق کثیرالسفر محقق شود و بعد اگر تا ده روز نشده یک مرتبه هم سفر کنید نماز شما در بین راه و همچنین در سفر تمام است.
- س ۱۰ - اینجانب دانشجوی می‌باشم و هر هفته باید چهارشنبه و پنجشنبه از روستای خودم که تا شهر ۱۲۵ کیلومتر فاصله دارد بروم و دو روز از هفته یا سه روز را باید در شهر باشم حکم نماز و روزه‌ام در شهر و در بین راه چگونه می‌باشد معین بفرمائید؟
- ✓ ج ۱۰ - جواب همانند جواب سؤال قبلی می‌باشد.

حکم دائم‌السفر، کثیرالسفر و کسی که شغل او سفر است

- س ۱ - حکم نماز و روزه معلمهائی که هر روز یا در هفته ۳ روز به خارج از حدّ ترخص شرعی می‌روند، چیست؟
- ✓ ج ۱ - با فرض مذکور نماز آنها تمام است حتی اگر هر روز بیش از مسافت شرعی بروند چون در این صورت کثیر السفر هستند.
- س ۲ - شخصی که ساکن روستا است و تمام سال تحصیلی هر روز جهت درس خواندن به شهر می‌رود، نمازش چگونه است؟
- ✓ ج ۲ - کثیرالسفر است و باید در سفر اول و دوم نماز را شکسته، و در سفر سوم جمع و در سفرهای بعدی تمام بخواند.
- س ۳ - کسی که وطنش قم است و از بروجرد هم عیال اختیار کرده و بنا دارد بطور مرتب، هفته‌ای یک یا دو روز به بروجرد برود وظیفه او نسبت به نماز و روزه چیست؟
- ✓ ج ۳ - اگر قصد وطن دوم را در بروجرد دارد، باید در مرتبه اول که به آنجا می‌رود مقداری بماند که عرفاً صدق وطن کند، بعد می‌تواند هفته‌ای دو روز به بروجرد برود و همچنین اگر دو هفته اول هر هفته دو مرتبه یا بیشتر به بروجرد مسافرت کند مصداق کثیرالسفر است و نماز را تمام بخواند و بعد از آن هم اگر هر هفته یک مرتبه هم برود کفایت می‌کند.
- س ۴ - برادران مأمورین نیروی انتظامی که کارشان گشت زنی با اتومبیل در محدوده بیش از چهار فرسخی خارج از شهر می‌باشد، حکم نماز و روزه آنها چگونه است با دو فرض آن که شهر، وطن اصلی یا غیر اصلی باشد؟

✓ ج ۴ - ظاهر احکم کثیر السفر را دارند و تا زمانی که ده روز در محل زندگی نمانند، در مسافرت نماز آنها تمام است و اگر ده روز در محل زندگی بمانند، باید سفر اول را شکسته بخوانند و در سفر دوم احتیاطاً جمع بخوانند.

س ۵ - شخصی وطن او روستا است و زندگی می‌کند، حال در شهر که مسافت آن تا روستا بیش از چهار فرسخ است، خانه‌ای خریده و چند روز یکبار به شهر می‌رود، نماز و روزه او در شهر چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - در صورتی که در هر هفته بیش از دو بار به شهر برود، نماز او تمام است و الا باید نماز را شکسته بخواند و داشتن منزل ملاک نیست و چنانچه در دو هفته متوالی دو بار به شهر برود نماز او تمام است هر چند پس از آن هفته ای یک بار به شهر برود.

س ۶ - آیا ملاک در تمام خواندن نماز و گرفتن روزه کثیر السفر بودن است یا این که شغل باید در سفر باشد؟

✓ ج ۶ - به نظر ما هر کدام، می‌تواند ملاک برای تمام خواندن نماز و گرفتن روزه باشد.

س ۷ - بعضی از شرکتهای ایرانی با کشورهای دیگر قراردادی منعقد نموده که در هر دوره تعدادی از کارکنان به مدت یکماه و حداکثر سه ماه به آن کشور جهت مأموریت محوله اعزام می‌گردند، که محل اقامت و محل کار آنان در دو شهر مختلف قرار گرفته و فاصله دو شهر از مسافت شرعی خارج می‌گردد و لذا در خصوص اقامه نماز و فریضه روزه در ماه مبارک رمضان، نظر مبارک چگونه است؟

✓ ج ۷ - در صورتی که امکان قصد اقامه ده روز در هیچ یک از دو محل برای آنان امکان نداشته باشد نمازشان در طول این مدت شکسته است و روزه نیز نمی‌توانند بگیرند.

س ۸ - شخص کثیر السفری (من شغله فی السفر) که بین دو شهر تردد دارد، چنانچه به مأموریت کوتاه مدت یا بلند مدت مثل اردو و سمینار و غیره در رابطه با شغل می‌رود، وضعیت نماز و روزه او در محل‌های مذکور چگونه است؟ و این شخص اگر هنگام اذان ظهر (هنگامی که بین دو محل تردد دارد) بین راه باشد تکلیف نماز و روزه‌اش چیست؟ اگر وضعیت کار او بگونه‌ای باشد که بایستی مرتباً بین چند محل (بیش از مسافت شرعی) سرکشی و نظارت کند در این صورت حکم نماز و روزه‌اش چگونه است؟

✓ ج ۸ - اگر شخصی باشد که کثیرالسفر بر او صادق است، تا مادامی که این وصف وجود دارد، در تمام موارد ذکر شده نمازش تمام است.

س ۹ - آیا سربازان وظیفه که در طول خدمت سربازی به رانندگی اشتغال دارند، رانندگی برای آنها شغل تلقی شده و مصداق من شغله السفر بوده و نماز آنها تمام است؟

✓ ج ۹ - فرقی میان سرباز و غیر آن نیست و اگر شغلش رانندگی باشد، نماز آنها تمام است.

س ۱۰ - کسی که راننده است، اما بیشتر اوقات در داخل محدوده محل، کار رانندگی می‌کند و بر حسب اتفاق گاهی اوقات در رابطه با شغلش بیش از مسافت شرعی را طی می‌کند، آیا نمازش تمام است؟

✓ ج ۱۰ - اگر بگونه‌ای باشد که هر دو سه روز به مسافت شرعی سفر می‌کند، حکم راننده را که نمازش تمام است، دارد ولی اگر همیشه در شهر است و گاهی در فاصله بیش از ده روز به مسافت می‌رود، باید نماز را شکسته بخواند زیرا عرفا او را راننده سفر نمی‌دانند.

س ۱۱ - کسی که در غیر وطن خود ساکن شده و هر روز مسافتی کمتر از ۵/۲۲ کیلومتر را طی می‌کند، نماز و روزه‌اش چگونه است و اگر فاصله دو محل بیش از مسافت شرعی باشد، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۱ - خروج از محل جدید به محل دوم خواه کمتر از مسافت باشد یا بیشتر، در صورتی که شغلش سفر باشد، مثل راننده یا کثیرالسفر، نماز تمام است و در غیر آن، وظیفه او شکسته خواندن نماز است تا مادامی که محل جدید حکم وطن نشده باشد و یا قصد اقامه یا خواندن نماز چهار رکعتی نکرده باشد و اما اگر قصد اقامه یا وطن را کرده باشد در فرض کمتر از مسافت، نماز او تمام است.

س ۱۲ - مسافر از چه روزی دائم‌السفر می‌شود و روز چندم باید تمام بخواند؟
 ✓ ج ۱۲ - ملاک در دائم‌السفر شدن، تعدد سفر است نه روز، پس در سفر اول و دوم نماز را شکسته می‌خواند در صورتی که سفر از وطن باشد، یا جائی که قصد اقامه ده روز را از اول داشته باشد و در سفر سوم احتیاطاً جمع بین قصر و اتمام کند و در سفر چهارم تمام بخواند.

س ۱۳ - افرادی که در خارج از قم در حد مسافت حدود ۳ یا ۴ سال بعنوان معلمی مأمورند و در هفته يك روز هم ایاب و ذهاب می‌کنند و نمی‌توانند قصد ده روز نمایند، نماز را چگونه بخوانند؟

✓ ج ۱۳ - اگر هفته‌ای یکبار رفت و آمد کنند، بنظر ما نماز شکسته است ولی اگر در دو هفته اول دو بار یا بیشتر در هفته باشد، دائم‌السفر می‌شود و نمازش تمام است مگر این که مدتی در آنجا مانده باشد و آن محل را وطن خود قرار دهد که در این صورت حتی در فرض اول هم نماز تمام است.

س ۱۴ - اگر فردی را که راننده است و شغل او رانندگی است در یکی از شهرها توسط پلیس بعلی بازداشت شد، در این مدت وظیفه او از نظر نماز و روزه چه می‌باشد؟

✓ ج ۱۴ - تا ده روز نشده نماز او تمام و روزه را باید بگیرد و بعد از ده روز، احتیاط واجب جمع است به این که نماز را هم تمام و هم شکسته بخواند و روزه را بگیرد و بعداقضای آن را هم بجا آورد.

س ۱۵ - در رساله عملیه آمده است که یکی از شرایط قصر نماز آن است که شغل مکلف مسافرت نباشد سؤال این است که در بعضی زبانها هست که این شرط هم دارای چند شرط دیگری است مثل آنکه هر ده روز یکبار مسافرت کند و یا این که تا سه ماه استمرار داشته باشد آیا اینها درست است یا خیر؟

✓ ج ۱۵ - ملاک در کثرت سفر آن است که هفته‌ای دو بار یا بیشتر به سفر برود و اگر دو هفته متوالی این کار را انجام دهد کثیر السفر می‌شود و از هفته سوم حتی اگر یک بار هم به سفر برود نماز و روزه او تمام است.

س ۱۶ - اینجانب فردی کارمند می‌باشم و بنا به اقتضاء شغلی خود گاهی از طرف اداره به مأموریت اعزام می‌شوم (به طور متوسط در ماه ده روز) آیا شغل اینجانب جز مشاغل کثیرالسفر می‌باشد و نماز و روزه اینجانب چگونه است؟

✓ ج ۱۶ - کثیرالسفر شدن همانگونه که در رساله آمده منوط به این است که لااقل در دو هفته اول هر هفته دو بار مسافرت نماید پس اگر کمتر شد و لو این که در هر سفری ده روز بماند و قصد اقامه نکند نماز شکسته است.

س ۱۷ - آیا راننده‌ای که در ایام سال شغلش رانندگی است و در محدوده سه یا چهار فرسخی محل، کار می‌کند و گاه گاهی به جای دورتری می‌رود (مثلاصد فرسخی) آیا نمازش تمام است یا شکسته؟

✓ ج ۱۷ - در صورتی که رانندگی شخص در محدوده کمتر از چهار فرسخی باشد، حکم شخص معمولی را دارد یعنی باید برای سفرهای بیش از حد مسافت در سفر اول و دوم شکسته، سفر سوم جمع و سفر چهارم تمام بخواند ولی اگر رانندگی او در محدوده بیش از چهار فرسخ باشد حکم دائم السفر را دارد.

س ۱۸ - دانش‌آموزان، دانشجویان، معلمان، سربازان و کارمندانی که به جهت تحصیل، سربازی یا شغل کار خود هفته‌ای یک روز یا بیشتر به مسافت شرعی (۴۵ کیلومتر) سفر می‌کنند حکم نماز و روزه آنها چیست؟

✓ ج ۱۸ - اگر هر هفته یک مرتبه مسافرت می‌کنند باید نماز را شکسته بخوانند و روزه نمی‌توانند بگیرند ولی اگر هفته‌ای لااقل دو مرتبه سفر کنند و یا اینکه چند مرتبه پشت سر هم سفر کنند تا مصداق کثیرالسفر تحقق پیدا کند اگرچه هفته‌های بعدی یک مرتبه هم سفر نمایند، نماز آنها تمام و روزه هم باید بگیرند البته به شرط آنکه از وطن، این سفرها را انجام دهد.

س ۱۹ - کسی که میان محل اقامت خود (وطن یا غیر وطن) و محل شغل رفت و آمد می‌کند و از باب سفر مقدمه شغل و یا از باب من شغله السفر نمازش تمام است و می‌تواند روزه بگیرد حال اگر از محل اقامت خود تا آن نقطه مقصد جهت کار شخصی خود برود نماز و روزه او چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۹ - اگر بعنوان شغل یا مقدمه شغلی سفر نکند بلکه اگر برای کار شخصی سفر رود روزه و نمازش قصر است.

س ۲۰ - روزه و نماز دانشجویان و طلابی که جهت تحصیل مسافرت می‌کنند چیست؟

✓ ج ۲۰ - اگر مراد دانشجویان و طلابی است که بیش از دو سال در محل تحصیل می‌مانند، این مکان حکم وطن آنها را دارد و اگر مراد کسانی است که در هفته چند روز در محل تحصیل هستند و چند روز در وطن، راهی برای تمام شدن نماز ندارند مگر آنکه در هفته اول و دوم لااقل دو مرتبه سفر کنند تا مصداق کثیرالسفر حاصل شود و بعد از این سفرها تا زمانی که در وطن ۱۰ روز نمانده‌اند نماز و روزه آنها در هر دو محل تمام است.

س ۲۱ - کارگران شهرداری که بیرون از شهر کار می‌کنند حکم نماز و روزه آنان چگونه است؟

- ✓ ج ۲۱ - چنانچه هر روز می‌روند چه بیشتر از مسافت شرعی بروند چه نروند، نماز آنها تمام است و اگر هر روز نمی‌روند اگر در هفته دو مرتبه را می‌روند، باز نماز آنان تمام است در غیر این صورت نماز آنها شکسته است و هر کجا نماز تمام باشد روزه نیز باید بگیرند، و چنانچه در دو هفته متوالی هر هفته دو مرتبه بروند اگر هفته‌های بعد یک مرتبه هم بروند نماز آنان تمام و روزه نیز باید بگیرند.
- س ۲۲ - مأموران نیروی انتظامی که همیشه در حال مأموریت یا گاهی اوقات به مأموریت می‌روند حکم نماز و روزه‌شان چگونه می‌باشد؟
- ✓ ج ۲۲ - اگر مأموریت آنها زیاد است به طوری که در دو هفته اول لااقل هفته‌ای دو مرتبه سفر می‌کنند نماز آنها تمام است ولو آنکه در بعضی از مواقع هم در ده روز یک سفر بیشتر نداشته باشند ولی اگر مأموریت آنها کم است نماز آنها شکسته است.
- س ۲۳ - شخصی میان وطن و یا محل سکونت با محل شغل رفت و آمد می‌کند که البته نمازش تمام است حال در محل کار ده روز می‌ماند که قهرا سفر بعد از آن شکسته باید بخواند حال می‌تواند سفر اول خود را از نقطه محل کار تا محل سکونت حساب کند تا در برگشتن به محل شغل نمازش را تمام بخواند؟
- ✓ ج ۲۳ - اگر محل سکونت تا محل کار به حد مسافت شرعی است و سپس در محل کار ده روز را می‌ماند می‌تواند سفر اول بعد از ده روز را از محل کار به محل سکونت حساب کند.
- س ۲۴ - اگر امدادگری در طی سال چندین مرتبه جهت مأموریت‌های مختلف از حد ترخص مجاز محل خویش خارج شود ولی خروج ایشان میزان مشخصی نداشته باشد مثلاً در اردیبهشت ماه پنج بار در خرداد ماه فقط یکبار خارج شود شرایط نماز ایشان چگونه است.
- ✓ ج ۲۴ - با فرض سؤال نماز شکسته است.
- س ۲۵ - شخصی کارش رانندگی بین دو شهر است ولی در هفته یکبار می‌رود و بر می‌گردد آیا نمازش تمام است یا شکسته؟
- ✓ ج ۲۵ - اگر عرفاشغل او رانندگی صدق کند نماز او تمام است اگر چه خوب است که سفرها طوری تنظیم شود که صدق عرفی برای شغل تأمین شود.
- س ۲۶ - شخصی هر روز به بیش از مسافت شرعی سفر می‌کند با این توضیح که همیشه بعد از اذان صبح از وطن خود حرکت می‌کند و قبل از اذان ظهر به آن شهر می‌رسد حکم نماز و روزه این شخص را بیان فرمائید؟

✓ ج ۲۶ - به نظر ما با فرض مذکور این شخص کثیرالسفر است و نماز او تمام و باید روزه هم بگیرد.

س ۲۷ - کسی که کامیون دارد و شغلش سفر می‌باشد اگر کامیون خراب شود و با اتوبوس مسافرت کند که مشکل کامیون برطرف شود باز هم دائم‌السفر می‌باشد؟
✓ ج ۲۷ - نمازش تمام است و این سفرها ملحق به سفر شغلی می‌باشد.

س ۲۸ - کسانی که کارمند دولت هستند و مأموریت می‌روند حکم نماز و روزه آنها چگونه است؟

✓ ج ۲۸ - اگر مأموریت دراز مدت است مثلاً بیش از دو سال در محل مأموریت می‌ماند، حکم وطن دارد و اگر کوتاه مدت است و می‌دانند چند روز می‌مانند اگر ده روز یا بیشتر است باید قصد اقامه کنند و الا نماز شکسته است.

س ۲۹ - اینجانب در روستا زندگی می‌کنم و هر روز صبح در تاریکی باید بروم شهر و چون کارگر کارخانه می‌باشم صبح ساعت ۳۰/۷ دقیقه باید در کارخانه آماده باشم و بعد از ظهر ساعت ۳ تعطیل می‌شوم و باید برگردم به روستا فاصله بین روستای ما با شهر ۴۵ کیلومتر می‌باشد و این کار هر روز من می‌باشد حکم نماز و روزه‌ام را بیان فرمائید؟

✓ ج ۲۹ - اگر هر روز به این نحو عمل می‌کند کثیرالسفر است و نمازش تمام و روزه هم باید بگیرد.

س ۳۰ - در فرض سؤال قبل اگر مثلاً هفته‌ای یکبار یا دوبار و یا بیشتر و یا هر دو هفته یکبار و یا بیشتر رفت و آمد داشته باشد نماز و روزه‌اش چه حکمی دارد، در بین راه چطور؟

✓ ج ۳۰ - اگر دو هفته اول هر هفته دو مرتبه سفر کند، نمازش تمام است و روزه هم باید بگیرد و در هفته‌های بعد اگر یک مرتبه هم سفر کند و تا ده روز در وطن نماند، کثیرالسفر است و در بین راه هم نماز تمام و روزه هم باید بگیرد.

س ۳۱ - دانشجویانی که برای تحصیل به شرح ذیل رفت و آمد می‌کنند نماز و روزه آنان چگونه است؟

۱ روز در وطن ۱ روز در سفر

۲ روز در وطن ۲ روز در سفر

۳ روز در وطن ۳ روز در سفر

۴ روز در وطن ۴ روز در سفر

۵ روز در وطن ۵ روز در سفر

۶ روز در وطن ۶ روز در سفر

۷ روز در وطن ۷ روز در سفر

۴ روز در وطن ۱۰ روز در سفر

۹ روز در وطن ۲۹ روز در سفر

✓ ج ۳۱ - به نظر ما اگر کسی در هفته دو مرتبه سفر کند بعد از سفر چهارم در هفته

دوم کثیرالسفر می شود و تا زمانی که ده روز را در وطن و یا جایی اقامت نکرده

باشد کثرت سفر حاصل شده است و نماز تمام است.

✓ س ۳۲ - کسی که شغلش رانندگی باشد اگر جهت دید و بازدید تفریحی و

یا زیارت بستگان و صلوات به منطقه ۲۵ کیلومتری شهر خودشان

واقع است برود آیا نماز راننده تمام است یا شکسته؟

✓ ج ۳۲ - به نظر ما نمازش تمام است.

س ۳۳ - کسی که اتوبوس دارد و شغلش رانندگی است مثلاً مرتب از تهران به قم

می رود و حالا اگر از تهران به مشهد یا جاهای دیگر برود باز هم دائم السفر می باشد

یا نه؟

✓ ج ۳۳ - نماز و روزه اش تمام است چون شغلش سفر است.

تبعیت زن و بچه از پدر

س ۱ - کودکی که از دوران طفولیت در شهری غیر از وطن خود اقامت گزیده و

در آنجا بزرگ شده، آیا این شهر در حکم وطن اوست؟

✓ ج ۱ - کودک تابع پدر و مادر است در صورتی که پدر و مادر شهر مورد نظر را

بعنوان وطن انتخاب کرده باشند، پس شهری که در آن بزرگ شده، حکم وطن او را

دارد.

س ۲ - شخصی وطن او آبادان است و مسقط الرأس او می باشد الان در ماهشهر

ساکن است و ماهشهر را وطن دوم اختیار کرده بفرماید بچه های این شخص که در

ماهشهر متولد شده اند، نمازشان در آبادان اگر برای سرکشی بیایند تمام است یا

قصر؟

✓ ج ۲ - بچه‌هایی که تحت تکفل پدر هستند تابع پدر می‌باشند و اگر تحت تکفل

نیستند، خود باید تصمیم بگیرند.

س ۳ - آیا تبعیت اولاد از والدین در قصر و اتمام نماز تبعیت از هر دو است یا پدر تنها؟ و اگر به وطن مادر بروند چطور؟

✓ ج ۳ - اگر فرزندان تحت تکفل پدر هستند، تابع پدر هستند و اگر پدر ندارند و یا

از او جدا شده باشند و تحت تکفل مادرند، تابع مادر می‌باشند.

س ۴ - آیا زنی که ساکن شیراز است و در اصفهان شوهر کرده، در اعراض و توطن، تابع شوهر است یا خیر؟

✓ ج ۴ - در مسئله اعراض از وطن خود، می‌تواند مستقل باشد، ولی در توطن، تابع

شوهر است.

س ۵ - فرزند در وطن تابع والدین است حال اگر پدر يك وطن و مادر يك وطن داشته باشد فرزند تابع کداميك است؟

✓ ج ۵ - تابعیت اولاد نسبت به پدر و مادر به آن مقدار است که با هر کدام که

می‌خواهد زندگی کند، آن محل وطن اوست چه با مادر باشد چه با پدر.

س ۶ - شوهری که از وطن اصلی خود اعراض نکرده، اگر همسر او به همراهش به آنجا برود که وطن اصلی شوهر است ولی وطن زن نبوده حکم نماز و روزه زن چیست؟

✓ ج ۶ - زن باید نماز را شکسته بخواند و روزه هم نمی‌تواند بگیرد اگر بنای تبعیت

از شوهر در وطن اصلی او نداشته باشد.

سفر معصیت

س ۱ - شکار کردن در حال حاضر که، حکومت جمهوری اسلامی است، از نظر شرعی چه صورت دارد، چه در مراتع ممنوعه و چه غیر ممنوعه و آیا در صورتی که سفر برای خود شکار باشد، باید نماز را قصر خواند یا نه؟

✓ ج ۱ - اگر از نظر دولت منع شده باشد عمل حرامی مرتکب شده است ولی نمازش

در سفر قصر است اگر خود صید از قسم حرام نباشد و الا باید نماز را تمام بخواند.

مسافری که نداند چند روز در محلی می‌ماند

س ۱ - فردی را که در شهرستانی محکوم به اعدام کرده‌اند و به او اعلام کردند که تا ۵ روز دیگر حکم اجرا می‌شود، در این بین او را به شهرستان دیگر منتقل کردند و حال آن که وطن او نمی‌باشد، نماز او چه صورت دارد و آیا قصد ده روز محقق می‌شود؟

✓ ج ۱ - در فرض مزبور نماز شکسته است.

س ۲ - شخصی که دستگیر شده و او را به زندانی در شهری غیر از وطن خود می‌برند و نمی‌داند چه مدت در آنجا در حبس می‌ماند، حکم نماز و روزه او چگونه است؟

✓ ج ۲ - تا یک ماه نماز را شکسته بخواند و بعد از آن هر چه بماند باید نماز را تمام

بخواند.

بلاد کبیره

س ۱ - آیا تهران بنظر حضرتعالی جز بلاد کبیره است یا خیر؟ و اگر کسی از مشرق به مغرب آن برود، مسافر است؟

✓ ج ۱ - تهران از بلاد کبیره نیست که موجب تغییر حکم شود، بلکه حکم سایر

شهرستانها را دارد.

س ۲ - ملاک کبیره بودن شهر چیست؟

✓ ج ۲ - اصلا به نظر ما کبیره بودن، معنا ندارد.

متفرقات

س ۱ - آیا تهران و شهر ری که نزدیک به متصل شدن هستند، يك شهر حساب می‌شوند؟

✓ ج ۱ - اگر با هم متصل هستند، حکم یک شهر را دارند.

س ۲ - آیا حرکت کرات آسمانی برای ساکنین آنها مسافرت به حساب می‌آید یا خیر؟ اگر برای آنها حرکت انتقالی رخ دهد، حکمشان چیست؟

✓ ج ۲ - هر جا که عرفا صدق مسافرت کند، حکم سفر را دارد، و با حرکت کرات،

مسافرت صدق نمی‌کند.

س ۳ - اگر مسافری در محلی قصد ده روز را نمود و نمازهای چند روز را خواند و بعد از چند روز از قصد خود برگشت و زمانی که به وطن رسید متوجه شد که نمازهای او در مسافرت به دلیلی باطل بوده است آیا باید نمازهای باطل شده را تماماقضا کند یا خیر؟

✓ ج ۳ - باید نمازها را شکسته قضا کند گرچه احتیاط مستحبّ این است که تمام هم قضا نماید.

س ۴ - آیا سفر در ماه مبارک رمضان برای زیارت عتبات عالیات (مانند نجف اشرف و کربلای معلی و غیره) مستحبّ است یا خیر؟
✓ ج ۴ - اگر برای فرار از روزه نباشد اشکال ندارد و بلکه مستحبّ هم می‌باشد.

احکام نماز قضا

س ۱ - آیا انسان نماز قضا را که فرادی و یا به جماعت می‌خواند، می‌تواند آن را در وسط نماز رها کند؟

✓ ج ۱ - در صورتی که شک دارد که بر ذمه او نماز قضائی هست یا خیر، رها کردن آن اشکالی ندارد گرچه رها نکند، بهتر است.

س ۲ - آیا قضای نماز صبح را می‌توان، به نماز جمعه اقتدا کرد؟
✓ ج ۲ - اقتدا جایز نیست.

س ۳ - آیا کسی که تازه مسلمان شده، نمازهای زمان کفر خود را باید قضا کند؟
✓ ج ۳ - لازم نیست آن نمازها را قضا کند.

س ۴ - آیا نماز قضا در جهر و اخفات، تابع نماز اداء است؟
✓ ج ۴ - بلی تابع اداء است.

س ۵ - آیا می‌شود با تیمم، قضای نمازهای گذشته را بجا آورد؟
✓ ج ۵ - نمی‌توان قضای نمازهای گذشته را بجا آورد، مگر این که عذر او دائمی باشد.

س ۶ - زنی از روی جهل به مسئله، مدتی بعد از غسل حیض یا نفاس، بدون وضو نماز خوانده، آیا قضا دارد؟

✓ ج ۶ - باید آن مقدار که یقین دارد بدون وضو خوانده، قضا کند.

س ۷ - قضای هر نماز در وقتش باید باشد، یا این که در هر زمان جایز است؟
✓ ج ۷ - در هر وقت به جا بیاورد جایز است.

س ۸ - اگر خواب بر انسان غلبه کند و نماز عشاء قضا شود، کفاره آن چیست؟
✓ ج ۸ - فردای آن شب را روزه بگیرد و اگر ترک نکند، بهتر است.

- س ۹ - اگر شخصی قبل از اذان صبح بیهوش شود و بعد اذان صبح فردا به هوش آید آیا قضای نمازهای روز گذشته بر او واجب است؟
 ✓ ج ۹ - به احتیاط واجب قضا کند.
- س ۱۰ - آیا نماز قضا اذان و اقامه نیاز دارد؟
 ✓ ج ۱۰ - اذان و اقامه برای قضای نماز هم مستحب است.
- س ۱۱ - کسی که نمازهای خوانده را می‌خواهد دوباره بخواند باید چه نیّتی بنماید؟
 ✓ ج ۱۱ - به نیّت احتیاط بخواند، کفایت می‌کند.
- س ۱۲ - کسی در گذشته رعایت شكّ در رکعات را ننموده و الان بخاطر ندارد که شكّ در چه رکعتی و در کجای نماز بوده است، تکلیف او چیست و آیا می‌تواند قضای آنها را بجا آورد؟
 ✓ ج ۱۲ - قضای آنها را به نیّت احتیاط بخواند.

ترتیب نماز قضا

- س ۱ - آیا بجا آوردن نماز قضا ترتیب نیاز دارد؟
 ✓ ج ۱ - بهتر است ترتیب رعایت شود و در مثل ظهر و عصر و مغرب و عشاء، حتماً باید ترتیب رعایت شود.
- س ۲ - با توجه به اینکه در بجا آوردن نماز قضا فقط ترتیب بین ظهر و عصر و مغرب و عشاء لازم است مثلاً اول نمازهای صبح قضا را بخواند و بعد ظهر و عصر و (و یا مقداری صبح و مقداری ظهر و عصر و مغرب و عشاء و باز هم مقداری صبح) بخواند؟
 ✓ ج ۲ - اشکال ندارد.

نماز قضای نیابتی

- س ۱ - آیا پدری که مرتدّ شده و به همین حال از دنیا رفته، نمازهای قضایش را باید فرزند بزرگتر بخواند؟
 ✓ ج ۱ - باید پسر بزرگتر نمازهای قضا شده پدر را، حتّی در زمان ارتدادش، قضا نماید.

- س ۲ - کسی که دو همسر دارد نماز و روزه‌های قضا شده او بر عهده کدامیک از فرزندان بزرگتر از همسران او می‌باشد؟
- ✓ ج ۲ - هر کدام از پسران که بزرگترند، باید عمل به اداء وظيفه کنند.
- س ۳ - شرط گرفتن اجرت برای نماز و روزه قضا شده والدین، از سوی فرزند بزرگتر چگونه است؟
- ✓ ج ۳ - چون این وظیفه، برای پسر بزرگتر واجب است، نمی‌تواند در انجام واجب، اجرت بگیرد.
- س ۴ - آیا فرزند ارشدی که هنوز بالغ نیست، می‌تواند نماز و روزه‌های قضا شده پدر را انجام دهد؟
- ✓ ج ۴ - محل اشکال است.
- س ۵ - آیا پدری که وصیت کرده پسر کوچکترش نمازهای او را قضا کند، این وصیت نافذ است؟
- ✓ ج ۵ - از نظر وصیت اشکال ندارد و بر پسر کوچکتر عمل به وصیت واجب است و اگر عمل به وصیت نکرد و نمازی بر ذمه پدر باشد، بر پسر بزرگتر واجب است نمازهای پدر را قضا کند و از او ساقط نمی‌شود.
- س ۶ - برادر بزرگتر اینجانب در زمان حیات پدرم فوت کرد، وقتی پدرم از دنیا رفت، من او لاد بزرگترش بودم، آیا نماز قضا‌های پدر بر عهده من است؟
- ✓ ج ۶ - با فرض مزبور بر شما واجب است که نمازهای پدر را قضا کنید
- س ۷ - آیا بر پسر بزرگ نماز قضای پدر بزرگش که به عهده پدرش بوده و او نخوانده است، لازم است؟
- ✓ ج ۷ - بر پسر بزرگ جز نمازهای یومیه پدر و مادرش، نماز دیگری واجب نیست.
- س ۸ - نماز قضای پدر، که بر عهده پسر بزرگتر است، اگر او به جا نیامورد آیا بر ورثه دیگر واجب است که فردی را اجیر کنند یا خیر؟
- ✓ ج ۸ - اگر میت وصیت کرده باشد، واجب است از ثلث مالش کسی را اجیر نمایند و الا بر ورثه چیزی واجب نمی‌شود.
- س ۹ - آیا بچه ممیز می‌تواند به نیابت از پدر و مادرش نماز و روزه‌های قضا شده آنان را بجا آورد، چه پسر بزرگ باشد یا نباشد؟
- ✓ ج ۹ - قضا نمودن نماز و روزه قضا شده پدر و مادر، بوسیله بچه ممیز کفایت نمی‌کند، اگرچه آن بچه، پسر بزرگتر پدر و مادر باشد.

س ۱۰ - شخصی وصیت کرده ثلث مالش را برای نماز و روزه قضا شده صرف کنند، بعد ورثه تمام اموال را بین خود تقسیم کرده‌اند، آیا پسر بزرگتر باید نماز و روزه را قضا کند یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - باید به وصیت عمل گردد و ورثه ضامن آن مقداری هستند که مورد وصیت

قرار گرفته و تا زمانی که نماز و روزه پدر انجام نشده است، بر پسر بزرگتر

واجب است، قضا نماید.

س ۱۱ - پدری یک عمر نمازش را با قرائت غلط خوانده، آیا بر پسر بزرگتر واجب است که

نمازهای پدر را قضا کند؟

✓ ج ۱۱ - اگر پسر بزرگتر می‌دانست که پدر می‌توانسته قرائت را درست کند و

نکرده، باید قضا نماید ولی در صورتی که احتمال می‌دهد پدر نمی‌توانسته اصلاح

کند، قضا بر پسر لازم نیست.

س ۱۲ - پدری که در حدود پنجاه سال نماز نخوانده و روزه هم نگرفته، پسر بزرگش به او اعلام کرده که من، نمازها و روزه‌هایت را قضا نخواهم کرد، آیا پسر بزرگ او بعد از فوت پدر، می‌تواند نماز و روزه‌های پدر را انجام ندهد؟

✓ ج ۱۲ - باید نمازها و روزه‌های ترک شده پدر را پسر بزرگ بعد از فوت پدر انجام

دهد و تذکر او تکلیف را ساقط نمی‌کند.

س ۱۳ - آیا قضای نمازهای پدری که عمدانخوانده بر عهده پسر بزرگتر است؟

✓ ج ۱۳ - بلی باید پسر بزرگتر قضا کند.

س ۱۴ - اگر فرزندی فوت نمود، آیا بر پدر واجب است نماز و روزه‌های قضا شده او را بجا آورد؟

✓ ج ۱۴ - واجب نیست.

س ۱۵ - آیا می‌شود از ناحیه کسی که زنده است اعمال مستحبّه را بجا آورد و قضا کرد؟

✓ ج ۱۵ - بعضی از اعمال مستحبّه را می‌توان از طرف شخص حیّ نایب شد مانند

زیارات ولی بیشتر اعمال مستحبّه را نمی‌توان نیابت کرد و اگر برای حیّ انجام

می‌گیرد، باید انسان ثوابش را برای شخص مورد نظر اهداء کند و قضا نمودن اعمال

مستحبّه از جانب دیگری در صورتی صحیح است که خود آن عمل، نیابت پذیر باشد.

نماز قضای والدین

س ۱ - اگر کسی وصیت کند که من نماز و روزه بدهکار هستم ولی تصریح نکرده که برای من قضا کنید و یا اینکه تصریح کرده که قضای عبادت‌های فوت شده را نمایند منتهی از طرفی او وصیت به ثلث نکرده آیا ورثه از اصل مال پول بگیرند و به شخصی بدهند تا برای میت نماز و روزه را قضا کند یا قهر اول ثلث را جدا کنند و از ثلث مصرف کنند اشکال ندارد؟

✓ ج ۱ - اگر تصریح نکرده که باید از مال او نماز و روزه قضا شود، بر پسر بزرگتر واجب است که عمل به وظیفه کند و نماز و روزه پدر را قضا کند و اگر تصریح کرده که از جانب او قضا کنند ولی تصریح به خروج قیمت جهت استیجار از ثلث نکرده، باید از ثلث برای او استنابه کنند.

نماز استیجاری

س ۱ - شخصی مبلغ ده هزار تومان برای انجام نماز استیجاری دریافت نموده، حال مبلغ هفت هزار تومان را به شخصی دیگر داده تا او نماز را بجا آورد و خود او، از انجام نماز خودداری می‌نماید و در این بین مبلغ باقی مانده را بر می‌دارد، آیا جایز است؟

✓ ج ۱ - اگر فرد موطّع باشد و رضایت دهد، مانعی ندارد و گرنه مدیون است.

س ۲ - شخصی اجیر شده نمازهای میتی را بخواند، آیا می‌تواند با يك اقامه چند روز نماز بخواند؟

✓ ج ۲ - باید هر طور که قرارداد شده، عمل کند و اگر قرارداد نشده، باید طبق معمولی که مردم نماز می‌خوانند و به مستحبات عمل می‌کنند، عمل شود.

س ۳ - آیا می‌شود نماز استیجاری را با تیمم خواند؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

س ۴ - شخصی که خود، نمازهای قضای فراوان دارد آیا می‌تواند نماز استیجاری بخواند؟

✓ ج ۴ - اشکال ندارد ولی ترکش بهتر است.

- س ۵ - کسی که نمازش شکسته است آیا می‌تواند نماز استیجاری بخواند و روزه مستحبی بگیرد؟
- ✓ ج ۵ - نماز استیجاری اشکال ندارد اما روزه حتی به نحو مستحبی، صحیح نیست.
- س ۶ - کسی که خودش نماز قضا دارد آیا می‌تواند برای خواندن نماز میت اجبر شود؟
- ✓ ج ۶ - اشکال ندارد اگرچه احتیاط کند و اجبر نشود بسیار شایسته است.
- س ۷ - کسی که برای میتی اجبر می‌شود تا نماز بخواند آیا گفتن اذان و اقامه لازم است؟
- ✓ ج ۷ - بستگی به نحوه اجبر شدن دارد.

جواز اقتدا در نماز استیجاری

- س ۱ - آیا می‌شود نماز استیجاری را به نماز ادای امام جماعت یا نماز جمعه اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۱ - اقتدا کردن به نماز ادای امام جماعت، جایز است ولی به نماز جمعه نمی‌توان اقتدا کرد.
- س ۲ - نماز استیجاری حتمی را می‌توان به نماز استیجاری حتمی دیگر اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۲ - مانعی ندارد.
- س ۳ - کسی که نماز قضای آیات دارد، آیا می‌تواند به کسی که نماز استیجاری می‌خواند، اقتدا کند؟
- ✓ ج ۳ - جایز نیست.
- س ۴ - کسی که یقین ندارد نماز آیات بر گردنش هست، لکن احتیاطاً می‌خواند، آیا می‌شود نماز آیات را به او اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۴ - نمی‌توان اقتدا کرد.
- س ۵ - آیا می‌شود نماز آیات خود را به شخصی که نماز آیات میت را تبرعاً می‌خواند، اقتدا کرد؟
- ✓ ج ۵ - جایز نیست.
- س ۶ - اگر کسی نماز استیجاری قبول کرده آیا می‌تواند در حالی که امام جماعت است نمازها را بجا آورد؟
- ✓ ج ۶ - به نظر ما جایز نیست نماز استیجاری را به جماعت در حالی که امام است انجام دهد.

ترتیب در نماز استیجاری

س ۱ - آیا به ترتیب خواندن نماز استیجاری لازم است؟
 ✓ ج ۱ - در قضاء نماز مترتبین ترتیب لازم است.

نماز عید به جماعت

س ۱ - آیا کسی که نماز عیدش را خوانده است، می‌تواند دوباره آن نماز را رجأبه جماعت برای دیگران بخواند یا خیر؟

✓ ج ۱ - از نظر ما دوباره خواندن نمازی که خوانده شده، محل اشکال است.

س ۲ - کسی که در نماز عید، به قنوت سوم در رکعت اول امام جماعت می‌رسد، وظیفه‌اش چیست؟

✓ ج ۲ - باقی قنوتها را خود بخواند و لو به ذکر تکبیر و دعای مختصر و بعد به رکوع

امام برسد.

س ۳ - آیا در روز عید فطر بعد از خواندن نماز عید با جماعت می‌توان با همان جماعت بار دیگر نماز عید فطر را به قصد رجاء یا برای اموات خواند؟

✓ ج ۳ - به نظر ما امام جماعت نمی‌تواند دو نماز عید را امامت کند اما مأوم مانعی ندارد.

احکام نماز عید

س ۱ - آیا می‌شود نماز عید در دو مکان به جماعت اقامه کرد؟

✓ ج ۱ - به نظر ما جایز نیست.

س ۲ - اگر عید فطر بعد از ظهر ثابت شود، آیا جایز است فردای آن روز قضأبه جا آورد؟

✓ ج ۲ - نماز عید نباید خوانده شود.

س ۳ - اگر در خواندن نماز عید فطر اشتباه بعد از قنوت رکوع رود و مجدداً قنوت بگیرد، نماز چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - اشکال ندارد.

شرایط وجوب نماز آیات

س ۱ - اگر کسی به گفته منجمین، یقین کرد که در ساعت ۱۲ روز خسوف و یا در شب خسوف می‌شود، حال اگر به کره ماه رفت باید سر ساعت ۱۲ نماز آیات بخواند؟

- ✓ ج ۱ - ملاک وجوب نماز آیات، بودن در منطقه‌ای است که آفتاب یا ماه می‌گیرد.
- س ۲ - کسی که یقین دارد شب ساعت ۱۲ ماه می‌گیرد، آیا باید نخواست تا نماز آیات را بخواند و یا می‌تواند بخوابد سپس قضا نماید؟
- ✓ ج ۲ - اگر برای نخواستن به عسر و حرج نمی‌افتد بهتر است که نخواست.
- س ۳ - اگر فردی سوار هواپیما بود و به فضای شهری رسید که در همان لحظه در آن شهر زلزله آمد، آیا نماز آیات بر او واجب است؟
- ✓ ج ۳ - در صورتی که عرفادر فضای همان منطقه باشد، باید نماز آیات را بجا آورد.
- س ۴ - شخص حائض که از حیض پاک شده لکن غسل نکرده است و زلزله یا کسوفین پیش آمد آیا نماز آیات بر او واجب است؟
- ✓ ج ۴ - تحصیل طهارت و انجام نماز آیات بر حسب وظیفه تعیین شده واجب است.

موجبات نماز آیات

- س ۱ - اگر آیتی مثل زلزله چند بار بیاید و قطع شود، آیا باید برای هر يك نماز آیات جداگانه خواند؟ لطفافاصله بین دو یا چند زلزله را بیان فرمائید؟
- ✓ ج ۱ - اگر تعدد صدق کند، به تعداد آن باید نماز آیات خواند ولی برای پس لرزه‌ها که بوسیله دستگاه اطلاع داده می‌شود، نماز آیات واجب نیست.
- س ۲ - آیا باران شدیدی که موجب خوف اکثر مردم شود، نماز آیات دارد؟
- ✓ ج ۲ - اگر اکثر مردم بترسند، نماز آیات واجب است.
- س ۳ - آیا اگر رعد و برق یا صاعقه‌ای پیش آمد که فقط خود انسان بترسد، نماز آیات دارد؟
- ✓ ج ۳ - نماز آیات وجوب ندارد.
- س ۴ - آیا نماز آیات را می‌توان به جماعت خواند؟
- ✓ ج ۴ - اشکال ندارد.
- س ۵ - با توجه به اینکه خواندن نماز آیات در هنگام وقوع زلزله واجب است و امدادگران معمولاً بیش از يك هفته حتی يك ماه در منطقه زلزله به خدمت مشغولند و معمولاً تا چهل روز پس لرزه‌های شدید و خفیف در منطقه رخ می‌دهد آیا خواندن نماز آیات بطور کلی در چنین شرایطی واجب است یا خیر و آیا امدادگران می‌بایست برای هر پس لرزه نماز آیات بخوانند و یا آن را قضا نمایند یا تنها خواندن يك نماز آیات کفایت می‌کند؟
- ✓ ج ۵ - نماز آیات واجب است و اگر پس لرزه‌ها به صورتی است که همه آنها یک زلزله حساب می‌شود، یک نماز آیات واجب است و اگر با اختلاف در اوقات پس

لرزه اتفاق می‌افتد و هر کدام از زلزله‌ها جداگانه محسوب می‌شوند، برای هر کدام نماز آیات واجب است ولی اگر نماز آیات با کارهای امدادی مزاحمت دارد نجات دادن جان انسانها اهم است و لذا اول کارهای امدادی انجام شود سپس نماز آیات خوانده شود و نماز آیات زلزله قضا ندارد و هر وقت خوانده شود باید نیت ادا کرد.

شرایط وجوب نماز آیات

س ۱ - آیا جواز و صحّت نماز جماعت در نماز آیات شامل فقط خسوف و کسوف یا شامل همه موارد وجوب نماز آیات می‌شود؟
 ✓ ج ۱ - در تمامی موارد نماز آیات با جماعت مشروع است.

قضای نماز آیات

س ۱ - کسی که نماز آیات را به عللی در وقت آن نخوانده، آیا واجب فوری است که بخواند یا هر وقت یادش آمد، می‌تواند بخواند؟

✓ ج ۱ - اگر مثل نماز زلزله باشد، واجب است فوراً آورده شود و تأخیر عمدی آن موجب گناه است ولی قضا نمی‌شود و در غیر زلزله که قضا شده باشد، احتیاط در تعجیل است.

س ۲ - اگر کسی در خواب بود و بعد از بیدار شدن به او خبر دادند که زلزله و یا کسوف و خسوف شده است آیا نماز آیات بر او واجب است؟

✓ ج ۲ - بین زلزله و بقیه آیات فرق است و لذا در زلزله نماز آیات واجب است، در هر زمانی که متوجه شود اما در کسوف و خسوف در صورتی که همه قرص ماه خورشید گرفته شده، قضا واجب است.

س ۳ - کسی که پنجاه سال نماز آیات را اشتباهی خوانده تکلیف او چیست؟

✓ ج ۳ - باید آن تعدادی را که یقین دارد اشتباه خوانده بجا آورد.

س ۴ - شب زلزله آمده و فردای آن شب عده‌ای متوجه شده‌اند آیا برای نماز آیات نیت اداء کنند یا قضا؟

✓ ج ۴ - نماز آیات برای زلزله قضا ندارد و هرگاه متوجه شد، باید بخواند.

متفرقات نماز آیات

س ۱ - آیا در نماز آیات هم جهر و اخفات، شرط است؟

✓ ج ۱ - جهراخوانده شود، بهتر است.

س ۲ - آیا می‌شود نماز قضای آیات را، به نماز قضای آیات اقتدا کرد؟

✓ ج ۲ - اشكال ندارد.

س ۳ - اگر کسی يك عمر نماز آیات را در حالی که قرائتش صحیح نبوده خوانده تکلیف چیست؟

✓ ج ۳ - اگر می توانسته اصلاح کند و نکرده، باید اعاده نماید.

س ۴ - در نیت نماز آیات آیا باید نوع نماز را معلوم کرد یا مطلق نیت کافی است؟

✓ ج ۴ - نیت مطلق نماز آیات، کفایت می کند.

مسائل روزه

نیت روزه

- س ۱ - آیا واجب است هر شب از ماه رمضان نیت روزه کرد؟
✓ ج ۱ - لازم نیست و نیت کل ماه رمضان در شب اول کفایت می‌کند.
- س ۲ - کسی که هیچ نیت نکند لکن ماه مبارك را روزه بگیرد، آیا صحیح است؟
✓ ج ۲ - نیت متحقق است، زیرا با توجه به ماه رمضان روزه گرفته است.

خوردن و آشامیدن

- س ۱ - اگر کسی متوجه نبود و قبل از آن که اذان مغرب از رادیو پخش شود، روزه را افطار کرد، روزه او چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱ - اگر سهوا باشد، اشکالی ندارد ولی اگر عمد باشد روزه باطل است.
- س ۲ - آیا استعمال آمپولهایی که برای دارو و درمان است یا آمپولهای تقویتی و سرم برای روزه اشکال دارد؟
✓ ج ۲ - استفاده از آمپولهای غیر تقویتی برای روزه‌دار مانعی ندارد ولی از آمپولهای تقویتی اجتناب شود بهتر است.
- س ۳ - آیا استفاده از اسپری برای بیمارانی که ناراحتی ریوی دارند مبطل روزه است؟ در صورتی که استفاده نکردن مداوم از اسپری ضرر جانی برای شخص بیمار داشته باشد، آیا می‌تواند در حال روزه از اسپری استفاده کند؟
✓ ج ۳ - استفاده کردن از اسپری جایز است و احتیاجی به وجود ضرورت ندارد.
- س ۴ - استفاده از بعضی وسایل موزیک بطوری است که باید زیر زبان رفته و بیرون آورده شود و مجدداً به داخل دهان می‌رود و فرصتی برای پاک کردن رطوبت یا بیرون ریختن آب دهان نیست، روزه انسان چگونه است؟
✓ ج ۴ - با فرض مذکور روزه باطل است.
- س ۵ - آیا فرو بردن چیزهای غیر خوردنی مثل وسایل پزشکی از حلق روزه را باطل می‌کند؟

✓ ج ۵ - اگر به صورتی است که پس از فرو بردن بیرون آورده شود و مجدداً فرو برده شود و این کار تکرار گردد، موجب بطلان روزه است و الا وسائلی مانند آندوسکوپی که برای آزمایش وارد حلق و مری می‌شود و یکبار انجام می‌شود، روزه را باطل نمی‌کند.

س ۶ - کسانی که دارای فشار خون هستند گاهی از کیسولی استفاده می‌کنند که آن را زیر زبان می‌گذارند و سریعاً جذب شده و احساس فرو رفتن در حلق را نمی‌نمایند آیا در ماه رمضان می‌توانند چنین بکنند با توجه به اینکه اگر اینها با این کار فشار خون را پائین نیاورند احتمال عقلائی خطر برایشان وجود دارد؟

✓ ج ۶ - اگر این قرص با آب دهان مخلوط شود و آب دهان را دور بریزد به روزه ضرر نمی‌زند ولی اگر از راه بزاق دهان وارد حلق شود روزه باطل است و اگر در طول سال غیر از این راه دیگری نیست و حتماً باید این کار را انجام دهد، روزه با همان حال صحیح است و احتیاطاً کفاره هم بدهد ولی اگر بعضی از ایام این کار را باید انجام دهد با همان حال روزه بگیرد و احتیاطاً بعد از ماه رمضان قضا هم بنماید.

س ۷ - اگر شخصی در حال روزه از گلویش خون جاری گردد وظیفه‌اش چیست؟ (به علت خشک شدن گلو مقداری وارد دهان گردد و مقداری هم فرو رود به داخل معده)

✓ ج ۷ - اگر بدون اختیار خون وارد حلق شود روزه صحیح است و به صرف آنکه گلو خون بیاید اشکالی به روزه وارد نمی‌کند.

س ۸ - آیا مسواک زدن بدون خمیردندان و یا با انگشت دهان را شستشو دادن در حال روزه مبطل روزه است؟

✓ ج ۸ - اگر آبی که داخل دهان جمع می‌شود وارد حلق نشود روزه اشکال ندارد.

دروغ بستن به خدا و پیغمبر

س ۱ - اگر فرد روزه‌دار، در روز ماه مبارک رمضان به خدا و پیامبر دروغی را نسبت داد و در آن حال آنها را ضبط کرد و آن را به سمع مردم رساند و اگر شب نوار گرفت و در روز به سمع مردم رساند، روزه‌اش چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۱ - در صورتی که نوار را در روزه، از دروغ به خدا و رسول پر کرده، احتیاط واجب آن است که روزه را قضا نماید ولی در غیر این صورت از فروض ذکر شده موجب اشکال روزه نمی‌گردد، البته بهتر است همه آنها را ترک کند.
- س ۲ - اگر کسی در ماه رمضان، مطلبی را نسبت به خدا و یا پیامبر و ائمه بدهد و نداند که دروغ است آیا روزه او باطل است؟
- ✓ ج ۲ - با فرض مذکور روزه او صحیح است.
- س ۳ - در ماه رمضان شخص واعظ در سخنرانی خود بدلیل این که نمی‌داند حدیث از کدام امام است، می‌گوید: قال المعصوم، آیا روزه اشکال دارد؟
- ✓ ج ۳ - اشکالی ندارد.
- س ۴ - در حال روزه مطلبی را بعنوان زبان حال از ائمه معصومین نقل کردن، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۴ - اگر نسبت به آنها داده نشود و بصورت زبان حال باشد، اشکال ندارد و مبطل نیست.
- س ۵ - در ماه رمضان درباره حوادث کربلا و بیان مطالبی به عنوان زبان حال روزه را باطل می‌کند؟
- ✓ ج ۵ - اگر زبان حال بگوید و اعلام نماید که زبان حال است و نسبت به امام حسین ندهد، اشکال ندارد.
- س ۶ - غلط خواندن قرآن در ماه مبارک رمضان چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۶ - غلط خوانی عمدی قرآن جایز نیست و اگر بدون توجه غلط خوانده شود اشکال ندارد ولی سعی شود که در خواندن قرآن دقت شود.

فرو بردن سر در زیر آب

- س ۱ - روزه غواصان که آب هم با بدن آنها اتصال ندارد، چگونه است؟
- ✓ ج ۱ - اگر غواصان با لباسهای مخصوص خود زیر آب بروند روزه‌شان باطل نیست.

باقی ماندن بر جنابت و حیض و نفاس

- س ۱ - شخصی سحری خورد در حالی که يك ساعت به اذان صبح مانده و می‌داند اگر بخوابد، جنب می‌شود، آیا می‌تواند بخوابد و اگر خوابید و جنب شد و بعد از اذان صبح بیدار شود، آیا روزه‌اش صحیح است؟

- ✓ ج ۱ - در صورتی که خوابیدن ضرورت دارد، می‌تواند بخوابد و الا نباید بخوابد
و اگر خوابید و خواب برای او ضرورت داشت، روزه او صحیح است و در غیر این
صورت باید روزه را قضا کند.
- س ۲ - شخصی در شب ماه رمضان جنب می‌شود، یکساعت به اذان صبح مانده
برای غسل به حمام می‌رود، لکن اذان آغاز می‌شود روزه او چه حکمی دارد؟
✓ ج ۲ - در صورتی که وقت برای تیمم دارد، تیمم نماید و روزه او صحیح است، در
غیر این صورت روزه را باید قضا کند.
- س ۳ - اگر زنی در ماه رمضان برای گرفتن روزه خود قرص ضد قاعدگی
بخورد، ولی در ماه مبارک هنگام ایام عادت يك قطره یا چند قطره خون می‌بیند، آیا
حکم حیض دارد؟
✓ ج ۳ - حکم حیض را ندارد و استحاضه می‌باشد.
- س ۴ - اگر زنی در وسط روز ماه مبارک خون حیض ببیند، آیا روزه او باطل
است؟
✓ ج ۴ - خون حیض مبطل روزه است و لو یک دقیقه قبل از مغرب باشد.
- س ۵ - اگر شخصی در ماه مبارک رمضان، بعد از بیداری در لباس خود تری ببیند
و شك کند که جنب شده یا خیر، وظیفه چیست؟
✓ ج ۵ - اگر شك دارد، اعتنا نکند و روزه او صحیح است.
- س ۶ - شخصی جنب در ماه مبارک رمضان از خواب بیدار شود و وقت تا اذان
صبح تنگ است که اگر بخواهد سحری بخورد نمی‌رسد غسل کند و از آن طرف
بدون سحری روزه برای او دشوار است آیا می‌تواند سحری بخورد و قبل از اذان
تیمم کند؟
✓ ج ۶ - وظیفه او غسل کردن است ولی اگر سحری بخورد و غسل نکند و
نزدیک اذان صبح که وقت برای غسل نیست تیمم نماید، روزه او صحیح است
ولی معصیت کرده است.
- س ۷ - شخصی که جنب شده است اگر بخاطر دور بودن حمام یا نبودن آن قبل از
اذان تیمم و بعدا غسل کند روزه‌اش صحیح است یا خیر؟
✓ ج ۷ - اگر دسترسی به آب جهت غسل ندارد و یا آنکه وقت برای غسل کافی نباشد
و تیمم بدل از غسل نماید، روزه او صحیح است.

س ۸ - جهت روزه گرفتن روزه معین در تنگی وقت باید تیمم کرد همچنین وقتی که طهارت آبی متعسر و یا متعذر باشد مراد از تنگی وقت چه مقدار زمانی که نسبت به اذان صبح باقی مانده می باشد؟

✓ ج ۸ - تنگی وقت یک امر شخصی است که در مورد افراد می تواند تفاوت داشته باشد مثلاً ممکن است شخصی جهت تهیه آب و غسل ده دقیقه وقت لازم داشته باشد که همین ده دقیقه را وقت ندارد و لذا وقت برای او تنگ است و دیگری نیم ساعت احتیاج دارد ولی بیست و پنج دقیقه وقت دارد برای این شخص هم وقت تنگ است.

س ۹ - خانمی بعد از اذان صبح از حیض و یا نفاس پاک می شود آیا می تواند ضمن انجام غسل نیت روزه مستحبی و یا واجب غیر معین نماید؟

✓ ج ۹ - نمی تواند نیت روزه نماید البته اگر قبل از اذان صبح پاک شود و غسل را بعد از اذان انجام دهد مانعی ندارد و بعد از غسل می تواند نیت روزه مستحبی نماید.

س ۱۰ - کسی از خواب بیدار شود و یا از خواب اول بعد از جنابت بیدار شود و وقت تا اذان صبح برای غسل و تیمم تنگ است تکلیف روزه معین آن روز چه می شود؟

✓ ج ۱۰ - اگر هنوز وقت داخل نشده شروع به تیمم کردن بنماید، روزه او صحیح است و لو وقت در میان تیمم داخل شود.

س ۱۱ - خانمی نیم ساعت بعد از اذان مغرب خون حیض می بیند حال شك دارد که قبل از اذان گرفتار حیض بوده یا بعد از اذان آیا روزه آن روزش صحیح است یا باطل؟

✓ ج ۱۱ - روزه او صحیح است.

قی

س ۱ - اگر شخصی در شب ماه رمضان غذایی بخورد که می داند در روز قی می کند و لکن در روز قی نکند، آیا روزه او اشکال دارد؟

✓ ج ۱ - احتیاطاً روزه آن روز را قضا کند.

س ۲ - اگر روزه دار چند بار قی کند روزه او چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - اگر قی کردن بی اختیار باشد، اشکال ندارد مگر در شب کاری کرده باشد،

که در روز موجب قی شود که آن روز را بعداً باید قضا کند.

استعمال دخانیات

س ۱ - شرب سیگار و مطلق دود در ماه رمضان و حالت روزه چگونه است؟
 ✓ ج ۱ - احتیاط واجب آن است که روزه‌دار از رسانیدن دود سیگار و دخانیات به حلق جلوگیری نماید.

س ۲ - استعمال سیگار برای شخص روزه‌دار چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۲ - به احتیاط واجب نباید دود سیگار را انسان روزه‌دار به حلق برساند.

احکام مبطلات

س ۱ - اگر فردی عمدادر ماه مبارک رمضان یکی از مفطرات را انجام داد، آیا بعد از بطلان روزه، می‌تواند مفطرات دیگر را انجام دهد؟
 ✓ ج ۱ - بعد از بطلان روزه انجام مفطرات دیگر در طول روز حرام است.
 س ۲ - آیا قصد خوردن و افطار کردن مبطل روزه است و قضا و کفاره دارد؟
 ✓ ج ۲ - روزه باطل است و باید تا افطار امساک کند و بعد از ماه مبارک رمضان قضا نماید.

روزه در حال جنابت

س ۱ - هرگاه زوجین، در ماه مبارک با یکدیگر شوخی کنند و ترشح ببینند، وظیفه روزه آنها چگونه است؟
 ✓ ج ۱ - در صورتی که یقین به منی بودن ترشح ندارند روزه آنها صحیح است.
 س ۲ - اگر شخصی از خواب بلند شد و فهمید جنب شده در حالی که اذان صبح هم گذشته است، تکلیف او چیست؟
 ✓ ج ۲ - روزه او صحیح است.
 س ۳ - شخصی در ماه رمضان ساعت هشت شب جنب شده و خوابیده بنا داشته که قبل از اذان صبح بلند شود غسل کند لکن وسط اذان بلند شده روزه او چه صورت دارد اگر بنا نداشته بلند شود چطور؟
 ✓ ج ۳ - روزه او صحیح است.

س ۴ - شخصی در حال روزه گرفتن است بعد از ظهر می‌بیند آثار جنابت بر او می‌باشد و اطمینان به جنابت خود پیدا می‌کند اما برای او شك حاصل است که آیا جنابتش قبل از اذان صبح بوده یا بعد از آن تکلیفش در این زمینه چیست؟
✓ ج ۴ - روزه او صحیح است.

س ۵ - اگر روزه‌دار در روزه‌های مستحب یا واجب در وسط روز محتلم شود آیا روزه‌اش باطل می‌شود؟
✓ ج ۵ - روزه او صحیح است.

س ۶ - آیا جنب می‌تواند بعد از اذان صبح نیت روزه مستحبی و یا واجب غیر معین کند و حال آنکه هنوز غسل نکرده باشد؟
✓ ج ۶ - روزه مستحبی اشکال ندارد ولی روزه واجب صحیح نیست.

س ۷ - شخصی روزه قضا گرفته و در وسط روز محتلم شده آیا روزه‌اش باطل می‌شود؟
✓ ج ۷ - باطل نیست.

س ۸ - اگر انسان در ماه رمضان با همسر خود ملاعبه کند و جنب شود، چه صورت دارد؟

✓ ج ۸ - در صورتی که بداند که اگر ملاعبه کند، جنب می‌شود و این کار را کرد، هم قضا و هم کفاره بر او واجب است ولی در صورتی که بداند جنب نمی‌شود و اتفاقاً جنب شود، روزه او صحیح است، گرچه مستحب است قضا نماید.

روزه بیمار

س ۱ - چنانچه پزشکی، بیماری را از گرفتن روزه منع کند و حال آن که در واقع گرفتن روزه هیچ ضرری نداشته باشد، اگر بیمار اقدام به خوردن روزه کرد، وظیفه چیست؟

✓ ج ۱ - اگر از گفته پزشک یقین و یا احتمال قوی حاصل کرد که روزه برای او ضرر دارد، نباید روزه بگیرد و اگر خود او می‌داند که برای او ضرر ندارد، باید روزه بگیرد و به قول پزشک اعتنا نکند.

س ۲ - تا چه اندازه به گفته پزشک در مورد منع از گرفتن روزه می‌شود عمل کرد، با توجه به این که بعضی از پزشکان نسبت به تخصص خود کم اطلاع هستند؟
✓ ج ۲ - در حد یقین و یا اطمینان عقلانی.

س ۳ - کسی که یقین ندارد و لکن خوف دارد بیماری او تشدید شود، می‌تواند روزه نگیرد؟

- ✓ ج ۳ - اگر خوف عقلائی باشد باید روزه را افطار کند.
- س ۴ - آیا اعتیاد شدید به سیگار، نوعی مریضی حساب می‌شود و فرد معتاد به آن، می‌تواند افطار کند؟
- ✓ ج ۴ - افطار کردن جایز نیست.

روزه مسافر

- س ۱ - شخصی که مسافر است و هنگام برگشت در سه کیلومتری وطن قرار دارد، چون در ارتفاع بالاتری قرار دارد، دیوار وطن را هم می‌بیند و هنگام اذان ظهر نیز می‌باشد، وظیفه او نسبت به روزه چیست؟
- ✓ ج ۱ - اگر در هنگام ظهر به مسافت حدّ ترخص متعارف رسیده باشد، آن روز را می‌تواند نیت روزه کند و الا نمی‌تواند روزه بگیرد.
- س ۲ - آیا حکم روزه و نماز مسافر در باب حدّ ترخص، تفاوت دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۲ - تفاوت ندارد.
- س ۳ - اگر کسی بعد از اذان ظهر به محلّ اقامت خود برسد روزه او چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۳ - در صورتی که قبل از ظهر شرعی به محلّ اقامت خود برسد، روزه او صحیح است و الا روزه آن روز را باید قضا کند.
- س ۴ - حکم روزه امدادگرانی که در ماه رمضان در منطقه حادثه (مثل سیل و زلزله) دائمادر تردد هستند چیست؟
- ✓ ج ۴ - اگر تردد آنها از محلّ زلزله به وطن است به طوری که تعداد سفرها متفاوت است، مصداق کثیرالسفر می‌باشد و باید روزه بگیرد ولی اگر در همان منطقه سفرهای متعدد می‌کند نمی‌تواند روزه بگیرد.
- س ۵ - شخص مردّد بعد از سی روز نماز را تمام می‌خواند و روزه می‌تواند بگیرد حال رفتن او به خارج از حدّ ترخص مجاز است یا خیر؟
- ✓ ج ۵ - تا کمتر از مسافت اشکال ندارد.
- س ۶ - کسی در ماه رمضان قصد کرده ۱۰ روز در جائی بماند ولی ۲۱ روز ماند روز ۲۲ بنا دارد برود جائی که ۲۲ کیلومتر فاصله دارد و یک شب بماند و برگردد روز ۲۲ حرکت کرد و تا ۱۴ کیلومتر رفت اما شخصی به او گفت مکانی که می‌خواهید بروید از ۵/۲۲ کیلومتر بیشتر است چون شخص مسافر یقین داشته کمتر از ۵/۲۲ کیلومتر است برگشت به مکان اول حال نماز و روزه او در بقیه ماه رمضان چه صورت دارد؟

✓ ج ۶ - با فرض مذکور قصد اقامه او به هم نخورده و نماز و روزه اش صحیح است.

نذر روزه در سفر

س ۱ - اگر شخصی نذر کرد روز جمعه روزه بگیرد و اتفاقاً روز جمعه مسافر شد، وظیفه او چیست؟

✓ ج ۱ - اگر نیت نذرش با فرض سفر نبوده باشد، روزه نگیرد اما اگر نیت کرده باشد که در هر حال روزه بگیرد حتی اگر مسافر باشد، باید روزه بگیرد.

س ۲ - اگر کسی نذر کرد در مسافرت مشهد مقدس روزه بگیرد، لکن در آنجا شرایط برایش فراهم نشد، تکلیف او چیست؟

✓ ج ۲ - در صورتی که شرائط از قبیل قصد اقامه باشد لازم نیست برای روزه نذری در سفر قصد اقامه کند بلکه اگر نذر کرد، می تواند حتی در سفر بدون قصد اقامه روزه بگیرد و اگر منظور از شرائط، مثل قدرت و امثال آن باشد که قدرت بر روزه گرفتن نداشته باشد، واجب نیست به نذر عمل کند.

س ۳ - کسی که در مسافرت اعتکاف می کند، آیا می تواند روزه ایام آن را بگیرد؟
✓ ج ۳ - در صورتی که امکان گرفتن روزه باشد، اعتکاف صحیح و الا اعتکاف هم صحیح نیست.

س ۴ - کسی نذر کند که جمعه ها روزه بگیرد بدون در نظر گرفتن اینکه مسافر باشد یا حاضر، در این صورت اگر بعضی از جمعه ها مسافر باشد می تواند روزه بگیرد یا خیر؟

✓ ج ۴ - در سفر با وصف مذکور نمی تواند روزه بگیرد.

جاهانی که فقط قضای روزه واجب است

س ۱ - شخص جنب در ماه رمضان وقتی سر و گردن و یا طرف راست را می شوید فجر صادق طلوع می کند، با دو فرض تقصیر و عدم تقصیر آیا روزه او قضا و کفاره دارد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که مقصر نبوده و عمدی هم در تأخیر نداشته، روزه او صحیح است و در صورت تقصیر، فقط باید روزه را قضا کند.

- س ۲ - دختر خانمی سال اول تکلیفش را روزه نگرفته، وظیفه‌اش چیست؟ آیا کفاره هم بر او واجب است؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که شرائط روزه گرفتن مثل استطاعت بدنی در او بوده و روزه نگرفته است، باید روزه را قضا و کفاره هم بدهد و اما اگر قدرت بدنی نداشته و بسیار ضعیف بوده که معمولاً روزه گرفتن برایش قابل تحمل نبوده، فقط قضا دارد.
- س ۳ - آیا زنی که در ماه مبارک عادت می‌شود، باید کفاره ایام عادت را بدهد؟
- ✓ ج ۳ - کفاره ندارد و فقط باید قضای روزه را بعد از ماه رمضان بجا آورد.
- س ۴ - کسی که در ماه رمضان با آب نجس غسل کرده بعد از چند روز فهمید، نمازها و روزه‌های او چه حکمی دارد؟
- ✓ ج - باید نماز و روزه را قضا کند.
- س ۵ - اگر انسان به حکم حاکم شرع روزه خود را افطار کند، بعد کشف خلاف شود، تکلیف چیست؟
- ✓ ج ۵ - فقط قضا دارد.
- س ۶ - شخصی از سن پانزده سالگی شروع به خواندن نماز و گرفتن روزه می‌نماید حال آنکه قبل از پانزده سالگی بالغ بوده است ولی دو شرط دیگر بلوغ را نمی‌دانسته است و فکر می‌کرده شرط بلوغ پانزده سال قمری است و دو شرط دیگر را در سن نوزده سالگی ملتفت و متوجه شده است آیا روزه‌هایش را که نگرفته است باید کفاره بدهد؟
- ✓ ج ۶ - با فرض مذکور فقط باید روزه را قضا نماید.
- س ۷ - افطار روزه قضا قبل از ظهر یا بعد از ظهر چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۷ - اگر وقت برای قضا تنگ است قبل از ظهر هم نمی‌تواند افطار کند ولی در وسعت وقت برای قضا قبل از ظهر می‌تواند روزه را افطار کند.
- س ۸ - خانمی بعد از اینکه با شوهرش نزدیکی کرد بر اثر خجالت بدون غسل نماز و روزه انجام داده است حالا این زن هفتاد سال دارد فعلا نه توان قضای نماز و روزه را دارد و نه قدرت دادن کفاره در این صورت چه کاری را باید انجام دهد؟
- ✓ ج ۸ - هر مقدار از نماز و روزه‌ای را که یقین دارد در حال جنابت انجام داده است باید قضا کند البته به شرط آنکه غسل واجبی در این بین انجام نداده باشد و سعی در قضا کردن بنماید و اگر نتوانست وصیت کند.
- س ۹ - کسی می‌داند پنج روز روزه قضا دارد نمی‌داند عمداً روزه نگرفته یا مسافر بوده یا مریض بوده در این صورت پنج روز روزه قضا می‌گیرد کفاره کدام را انجام دهد تا بری الذمه شود؟

✓ ج ۹ - فقط قضا بر او واجب است.

جاهانی که قضا و کفاره واجب است

س ۱ - اگر شخصی يك روز روزه ماه مبارك رمضان را عمدابشکند بعدامی تواند اول کفاره را بجا آورد و سپس قضای آن روز را انجام دهد؟

✓ ج ۱ - تفاوت ندارد مگر آنکه وقت برای شصت روز روزه نداشته باشد که در این صورت اول باید قضای روزه را بجا آورد.

س ۲ - اگر کسی در ماه مبارك، بواسطه نگاه کردن به منظره تهییج کننده یا نامحرم جنب شود، آیا روزه او باطل است و قضا و کفاره دارد؟

✓ ج ۲ - اگر روزه دار اطمینان دارد که منی از او خارج نمی شود و اتفاقاً بیرون آید، بنابر احتیاط مستحب قضای روزه آن روز را بگیرد، ولی اگر اطمینان ندارد و به نامحرم یا منظره مهیج نگاه کند و منی خارج شود، باید روزه را قضا و کفاره هم بدهد.

س ۳ - کسی که قضا و کفاره بر گردن اوست آیا ترتیب لازم است؟

✓ ج ۳ - ترتیب لازم نیست.

س ۴ - چنانچه در ماه رمضان شخصی روزه دار، حیوانی را وطی کرد (قبلیا دبرا، حلال گوشت یا حرام گوشت) ولی منی از او خارج نشد، آیا روزه او باطل است یا خیر؟ در صورت بطلان، آیا قضا و کفاره دارد؟ و در فرض کفاره آیا کفاره او جمع است یا خیر؟

✓ ج ۴ - روزه باطل می شود و لو انزال منی نشده باشد و در این صورت قضا لازم است و کفاره جمع هم واجب می شود علی الاحوط.

س ۵ - فردی به گمان این که بلوغ پسرها، در سن پانزده سال شمسی است، ماه مبارك رمضان را روزه نگرفته، سپس معلوم شده پانزده سال قمری او تمام شده آیا بر او کفاره لازم است؟

✓ ج ۵ - در صورتی که جاهل مقصر باشد، یعنی می توانسته سؤال کند و نکرده به احتیاط واجب کفاره لازم است.

س ۶ - اگر انسان مشغول گرفتن روزه کفاره شد که ۳۱ روز باید متوالی باشد، اما بعد از گرفتن ۲۵ روز متوجه شد که يك روزی، روزه نذر معین بدهکار است، حال وظیفه او چیست؟ آیا کفاره بر نذر مقدم است؟

✓ ج ۶ - نذر مقدم است و با فرض سؤال توالی به هم نمی خورد و بعد از اداء نذر، کفاره را ادامه بدهد.

- س ۷ - آیا در کفاره جمع که دسترسی به عبد نیست، چه باید کرد؟
 ✓ ج ۷ - ساقط است.
- س ۸ - اگر فردی هر روز صبح مقداری پول بعنوان صدقه کنار بگذارد، بعد از یکسال می‌خواهد آن را بعنوان کفاره روزه بدهد جایز است یا خیر؟
 ✓ ج ۸ - اگر از اول به این صورت برای کفاره نیت کند، اشکال ندارد و الا از کفاره کفایت نمی‌کند.
- س ۹ - شخصی در ماه مبارک رمضان یا روزه نذری یا قضای روزه ماه مبارک، البته بعد از زوال با چیز حرامی روزه خود را باطل می‌کند، حکم مسئله چیست؟ و بعد برای کفاره جمع که یکی از آنها گرفتن ۶۰ روز روزه است، تا سال آینده نگرفت آیا مدّ طعام لازم است؟
 ✓ ج ۹ - کفاره جمع در صورتی واجب است که با چیز حرام، روزه ماه رمضان را افطار کند و همچنین است روزه نذر و قضای ماه مبارک رمضان و اگر کفاره را که روزه است تا سال آینده نگرفت، مجددابر او کفاره لازم نمی‌شود.

جاهائی که فقط کفاره روزه واجب است

- س ۱ - کسی که در میزان وجوب کفاره شك دارد، چقدر باید بدهد تا برئ الذمه شود؟
 ✓ ج ۱ - مقداری را که یقین دارد، باید پرداخت نماید.
- س ۴ - آیا بر زنی که کفاره شصت روز، روزه واجب است و سی روز آن را متوالیاً می‌گیرد آنگاه عادت می‌شود، چنانچه بعد از پاکی اقدام به گرفتن روزه کند، توالی حاصل شده یا خیر؟
 ✓ ج ۴ - عذر شرعی باعث از بین رفتن توالی نمی‌شود.
- س ۵ - آیا وجوب اداء مدّ طعام فوری است یا تأخیر آن تا آخر ماه رمضان و یا تقدیم آن بعنوان قرض دادن جایز است؟
 ✓ ج ۵ - بهتر است که تأخیر نیندازد و اگر بعنوان قرض به فقیر بدهد و در موعدهش بعنوان کفاره قبض و اقباض کند یا وکالت به فقیر بدهد در مورد قبض و اقباض، اشکال ندارد.
- س ۶ - آیا زنی که روزه نگرفته و کفاره بر گردن اوست و قدرت ادای آن را ندارد، دادن کفاره بر عهده شوهر اوست؟
 ✓ ج ۶ - هر وقت زن تمکن پیدا کرد بر خود او لازم است که بپردازد.

- س ۷ - کسی که به وقت اهل سنت افطار کرده و مسئله را نمی‌داند آیا کفاره بر او واجب است؟
- ✓ ج ۷ - کفاره در صورتی واجب می‌شود که تقیه نباشد و جاهل مقصر باشد ولی اگر از روی تقیه باشد بنا بر احتیاط فقط قضا واجب است.

مسائل کفاره

- س ۱ - اگر کسی کفاره شصت روز روزه گرفتن بدهکار باشد آیا می‌تواند اول ۲۹ روز متفرقه را بگیرد سپس ۳۱ روز پیوسته را بگیرد؟
- ✓ ج ۱ - اول باید ۳۱ روز روزه بگیرد تا مصداق شهرین متتابعین حاصل شود.
- س ۲ - اگر انسان مشغول گرفتن روزه کفاره شد که در ۳۱ روز باید متوالی باشد اما بعد از گرفتن ۲۵ روز متوجه شد که یک روز روزه نذر معین بدهکار است حال وظیفه چیست آیا کفاره بر نذر مقدم است؟
- ✓ ج ۲ - روزه نذر معین را در زمان خودش بگیرد و کفاره روزه را ادامه دهد و این فاصله ضرر به توالی کفاره روزه نمی‌زند.
- س ۳ - اگر شخصی کفاره شصت روز روزه گرفتن بدهکار باشد حال اگر در میان روزه پنجم عمدا چیزی بخورد آیا باز هم کفاره شکستن روزه را دارد یا خیر و اگر باشد چه مقدار؟
- ✓ ج ۳ - کفاره ندارد بلکه باید از اول شروع کند یعنی آن چهار روز را که گرفته است به درد نمی‌خورد.
- س ۴ - اگر کسی جهت کفاره افطار عمدی، روزه شصت روز را انتخاب کند و در بین ایام انجام روزه در حالی که روزه است با حرام افطار کند آیا کفاره دیگری بر او واجب می‌شود یا خیر؟
- ✓ ج ۴ - کفاره ندارد ولی چنانچه در بین ۳۱ روز اول باشد دوباره باید از اول شروع به روزه گرفتن نماید.

احکام کفاره روزه

- س ۱ - آیا در کفاره ماه رمضان، می‌توان به جای یک مد طعام قیمت آن را به فقیر داد و به او گفته شود که فدیة است و لو آن که به او اطمینان نداشته باشیم که طعام خریداری می‌کند؟

- ✓ ج ۱ - پول دادن جایز نیست، مگر آن که در صورت اطمینان، به گیرنده وکالت بدهد که آن را طعام بخرد که در این حال مانعی ندارد.
- س ۲ - اگر کسی اجیر شد بر طبخ طعام مساکین، آیا اجر العمل را می‌تواند از کفاره بردارد؟
- ✓ ج ۲ - خیر نمی‌تواند بردارد.
- س ۳ - آیا دادن کفاره به کسی که او واجب النفقه است، جایز است؟
- ✓ ج ۳ - جایز نیست.
- س ۴ - آیا کفارات غیر عمدی روزه را می‌توان در مصارف عام المنفعه مصرف نمود؟
- ✓ ج ۴ - جایز نیست، بلکه باید به مصرف طعام فقرا برسد.
- س ۵ - کفاره تأخیر در حال حاضر چه مقدار است؟
- ✓ ج ۵ - یک مد طعام که حدود ۷۵۰ گرم است.
- س ۶ - آیا در شرع انور اسلام یا در تاریخ ائمه اطهار ۷ یا متون فقهی بجا مانده از حضرات مراجع تقلید مقدار تعزیر روزه‌خواری مشخص گردیده است یا خیر؟
- ✓ ج ۶ - اگر مراد صرف روزه‌خواری است، برای صرف روزه‌خواری در اسلام تعزیری معین نشده ولی اگر مراد روزه‌خواری به طور علنی و آشکارا باشد ۲۵ تازیانه معین شده است.
- س ۷ - شخصی یقین دارد روزه برای او ضرر دارد یا شك دارد یا احتمال دهد که ضرر داشته باشد روزه استیجاری گرفته در این صورت می‌تواند روزه بگیرد یا نه و اگر گرفت برئ الذمه می‌شود یا خیر؟
- ✓ ج ۷ - مبر ذمه نیست.
- س ۸ - چنانچه فردی با حرام افطار نماید لکن آن حرام حدّ الهی نداشته باشد مانند افطار با گوشت خوک آیا دو تعزیر دارد یا باعث تشدید تعزیر روزه‌خواری می‌گردد؟
- ✓ ج ۸ - اگر موجب خدشه‌دار شدن عفت عمومی جامعه شود تشدید تعزیر هم امکان دارد.
- س ۹ - کسانی که وظیفه آنها هر روز يك مد طعام است باید آخر ماه رمضان کفاره را بدهند یا پایان هر روز می‌شود داد؟

- ✓ ج ۹ - پایان هر روز هم بدهند کفایت می کند.
- س ۱۰ - چگونه خواهد بود حکم تعزیر کسی که با مسکرات یا هر عمل دیگری که حدّ الهی دارد روزه خود را باطل نماید آیا فقط به همان حدّ محکوم می گردد یا هم حدّ دارد و هم تعزیر، مقدار آن را بیان فرمائید؟
- ✓ ج ۱۰ - در قضاوت امیرالمؤمنین آمده است که جوانی با شراب روزه خود را افطار کرد و حضرت ۸۰ تازیانه به عنوان حدّ شرب خمر (شراب) و ۲۰ تازیانه هم برای افطار با شراب به او تازیانه زد.
- س ۱۱ - بدهی زن مانند کفاره روزه و کفاره حج و عمره بر شوهر واجب است؟
- ✓ ج ۱۱ - به عهده خودش می باشد و اگر شوهر هم خواسته باشد بدهد باید به زن ببخشد و زن پرداخت کند.
- س ۱۲ - کسی که در حضور مردم و آشکارا روزه خواری کند حدود اسلامی در رابطه با او چیست؟
- ✓ ج ۱۲ - حدّ ندارد ولی باید تعزیر شود که ۲۵ تازیانه است.

روزه استیجاری

- س ۱ - آیا کسی که خود روزه قضا دارد، می تواند اجیر شود؟
- ✓ ج ۱ - احتیاط در ترک اجیر شدن است.
- س ۲ - اگر شخصی روزه استیجاری گرفته آیا می تواند به کمک همسر و فرزندان روزه استیجاری را بگیرند؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که شخص دهنده روزه استیجاری قید مباشرت نکرده باشد، اشکال ندارد.
- س ۳ - آیا کسی که روزه یا نماز قضا دارد می تواند نماز و روزه استیجاری بگیرد؟
- ✓ ج ۳ - نماز اشکال ندارد ولی احتیاط در آن است که روزه استیجاری نگیرد.
- س ۴ - افطار روزه استیجاری قبل یا بعد از ظهر چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۴ - احتیاط واجب آن است که بعد از ظهر افطار نکند.

استفاده از قرص برای روزه

- س ۱ - زنانی که در ماه رمضان قرص مصرف می‌کنند تا عادت نشوند آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۱ - اگر مستلزم ضرر به نفس نباشد، اشکالی ندارد و در صورت جلوگیری کردن از عادت، باید روزه بگیرد.
- س ۲ - آیا استفاده بیماران تنفسی و ریوی از اسپریها مضر به روزه است؟
- ✓ ج ۲ - اگر اسپری مایع دار است و به حلق می‌رسد برای روزه مضر است ولی اگر گاز است مضر نیست.
- س ۳ - آیا زن روزه‌دار در روز می‌تواند از پماد در فرج خود استفاده کند؟
- ✓ ج ۳ - روزه را باطل نمی‌کند.
- س ۴ - استفاده از کرم و پماد ویتامین و تقویتی جهت مالیدن برای روزه‌دار چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۴ - اشکال ندارد.
- س ۵ - خانمی در طول ماه رمضان برای جلوگیری از عادت ماهانه قرص می‌خورد روزه او چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۵ - اگر خون نبیند روزه او صحیح است به شرط آنکه مصرف قرص برای زن ضرر مهمی نداشته باشد.
- س ۶ - آیا زن می‌تواند برای گرفتن روزه ماه رمضان قرص بخورد؟
- ✓ ج ۶ - در صورتی که ضرر قابل اعتنایی نداشته باشد مانعی ندارد.

قضای روزه والدین

- س ۱ - آیا بر پدر و مادری که شرعاً روزه واجب نبوده، بر پسر بزرگتر قضا واجب می‌شود؟
- ✓ ج ۱ - واجب نیست.
- س ۲ - پدری که خود در گرفتن روزه سهل‌انگاری می‌کرده، با توجه به این که به او متذکر می‌شوند، آیا قضای روزه او بر عهده پسر بزرگتر است؟
- ✓ ج ۲ - به نظر ما واجب است.

س ۳ - آیا کفاره‌ای که بر گردن زن است، شوهر او باید بپردازد؟
 ✓ ج ۳ - خیر، اما مرد می‌تواند تبرعاً به زن مقدار کفاره را بدهد و زن از جانب خود اخراج کند.

س ۴ - آیا کفاره روزه‌های قضا شده پدر نیز بر پسر بزرگتر واجب است؟
 ✓ ج ۴ - بر پسر بزرگ واجب نیست.

غسل جنابت در بین اذان در ماه رمضان

س ۱ - کسی که بخواهد روزه ماه مبارك رمضان را بگیرد و در بین غسل واجب اذان صبح بگوید تکلیف روزه‌اش چیست؟
 ✓ ج ۱ - چون معمولاً در اذانها یک مقدار احتیاط می‌شود و قبل از وقت گفته می‌شود روزه صحیح است و می‌توان استصحاب لیلیه کرد مگر آنکه یقین به صبح شدن داشته باشد که در این صورت باید قضا نماید.

هلال ماه

س ۱ - آیا ارتفاع و تطوق هلال دلالت بر شب دوم دارد یا نه؟
 ✓ ج ۱ - تطوق در بعضی از روایات صحیح از موسی بن جعفر ۷ رسیده که علامت دوم ماه است، ولی اکثر فقهاء خصوصاً متقدمین اعراض نموده‌اند، لذا مورد تأیید نمی‌باشد و دلالتی بر دوم ماه نیست و اختلاف در این مسئله مبنائی است.
 س ۲ - اگر هلال ماه مبارك، در شهری دیده شد، آیا برای شهرهای دیگر که افق آنها يك الی دو ساعت فرق دارد ثابت است؟
 ✓ ج ۲ - ملاک، وحدت افق است و عرف اگر یک افق را برای دو شهر قائل است، کفایت می‌کند و معمولاً تفاوت یک یا دو ساعت مضر به وحدت افق نیست.

س ۳ - اگر برای بعضی از مراجع تقلید اول ماه شوال ثابت شود و عید فطر را اعلام نمایند ولی حاکم شرع (ولی فقیه جامع شرایط) اول ماه را اعلام نکند وظیفه مقلد چیست؟

✓ ج ۳ - اگر مقلد از کلام مرجعش علم پیدا کرد که اول ماه است، باید افطار نماید ولی اگر علم پیدا نکرده حق افطار ندارد.

- س ۴ - آیا اعلام عید فطر مخصوص حاکم شرع (ولی فقیه جامع شرایط) است یا مراجع تقلید نیز می‌توانند اعلام عید فطر نمایند؟
- ✓ ج ۴ - البته اختصاص به ولی فقیه ندارد ولی از آنجا که در بسیاری موارد موجب مشکلاتی است باید حاکم شرع مبسوط الید حکم نماید.
- س ۵ - به نظر مبارک شما شبی که در آن ماه به صورت قرص کامل است (شب چهاردهم) دلیل و ملاک شرعی برای ثابت شدن اول ماه قمری می‌باشد تا از این راه وضعیت یوم الشک معلوم شود؟
- ✓ ج ۵ - راه ثبوت اول ماه نیست.
- س ۶ - به نظر مبارک معظم له علامت یا علامتهای هلال شب اول ماه قمری چه می‌باشد؟
- ✓ ج ۶ - از نظر شرعی علائمی برای شب اول ماه نداریم.
- س ۷ - آیا روزی را که جمهوری اسلامی ایران عید فطر اعلام می‌کند در افغانستان هم می‌توانیم عید بگیریم یا خیر؟
- ✓ ج ۷ - چون ما اختلاف افق را قائل هستیم اگر افق افغانستان با ایران تفاوت فراوان دارد عید ثابت نیست گرچه به نظر می‌رسد افغانستان با ایران از نظر افق اختلاف ندارد.

متفرقات

- س ۱ - چه موقع از اذان، می‌توان در ماه مبارک افطار کرد و یا در سحر از خوردن اجتناب نمود؟
- ✓ ج ۱ - در هنگام سحر و افطار اذان مناط نیست مگر اطمینان به دخول وقت از آن حاصل شود و ملاک دخول وقت است و لازم نیست مقداری از اذان بگذرد بلکه بمحض آن که مغرب شرعی شد، می‌تواند افطار کند.
- س ۲ - در چهار مکانی که مسافر نسبت به قصر و اتمام نماز مخیر است آیا در روزه هم این حکم جاری است یا خیر؟

- ✓ ج ۲ - حکم به تخییر، مخصوص نماز است و روزه این حکم را ندارد.
- س ۳ - ایام محاق چند روز است و در چه زمانی از ماه است؟
- ✓ ج ۳ - البته موضوع محاق اختلافی است، از یک روز به آخر ماه گرفته تا سه روز ولی اصح پیش ما این است که بستگی به ماه دارد، اگر ماه کسر باشد از بیست و هفتم تا آخر ماه است و اگر ماه تمام باشد از بیست و هشتم تا آخر، و جهت آن این است که چون صبح که آفتاب طلوع می کند، طلوع ماه است لذا نور ماه را محو می کند که او را محاق می نامند.
- س ۴ - آیا استمناء از گناهان کبیره است و روزه را باطل می کند؟
- ✓ ج ۴ - بعید نیست که جز گناهان کبیره باشد و روزه را باطل می کند.
- س ۵ - آیا می توان مظالم را به سیل زدگان و زلزله زدگان داد؟ و اگر کسی پرداخت بری الذمه می شود؟
- ✓ ج ۵ - مال مظلومه مصرف خاصی دارد و به موارد مذکور در سؤال نمی توان داد پس بری الذمه شدن در صورت پرداخت به موارد فوق مشکل است مگر آن که استحقاق آنها را بدانند.
- س ۶ - مظالم یعنی چه؟ آیا مصرف آن نیاز به اجازه مجتهد دارد؟
- ✓ ج ۶ - کسی که احتمال دهد مالی از مردم پیش او است و یا در حق کسی اجحاف نموده و صاحبان آن را نمی شناسد و مقدار آن را هم نمی داند یا فقط مقدار را بداند این را مظالم گویند که در مصرف آن باید از مجتهد اجازه گرفته شود.
- س ۷ - اگر در کشوری از شهر بزرگ آن اذان پخش شود از رادیو و تلویزیون آیا همه کسانی که می شنوند می توانند افطار کنند؟
- ✓ ج ۷ - هر شهر برای خود افق معینی دارد که باید طبق افق هر شهر مغرب و صبح و ظهر شرعی محاسبه و به وظایف شرعی عمل گردد.

مسائل خمس

قصد در خمس

- س ۱ - آیا در خمس، نیت و قصد قربت لازم است یا خیر؟
✓ ج ۱ - بنا بر احتیاط واجب، قصد قربت لازم است.
- س ۲ - فردی صد هزار تومان پول خمس داده شده در بانک دارد و صد هزار تومان هم پول خمس نداده شده دارد، سر سال این فرد از پولش بر می‌دارد و نیت می‌کند از خمس نداده بگیرد، حکمش چیست؟
✓ ج ۲ - چون غالباً در این امور ارزش مادی مال ملاک محاسبه است نه عین پول لذا تا زمانی که مجموع اموال فرد بیشتر از مقدار مال خمس داده شده است خمس به مازاد تعلق می‌گیرد خواه از مال مخمس مصرف نماید یا مال غیر مخمس خواه در یک حساب باشد یا در حسابهای متعدد.
- س ۳ - آیا خمس از ضروریات دین است یا مذهب و منکر خمس چه حکمی دارد مسلمان است یا خیر؟
✓ ج ۳ - خمس از ضروریات دین است و منکر آن مرتد و حکم کافر را دارد.

سال خمسی

- س ۱ - کشاورزی مبداء سال خود را اول محصول و درو قرار داده است و حال آن که هر يك از پنبه و برنج و جو و گندم وقت جداگانه دارد، باید مبداء سال را چگونه قرار دهد؟
✓ ج ۱ - می‌تواند برای هر یک، سال جداگانه قرار دهد، خصوصاً اگر فاصله هر یک زیاد باشد.
- س ۲ - آیا باید سال خمس را ماه قمری قرار داد یا طبق ماههای شمسی نیز جایز است؟
✓ ج ۲ - بنظر ما، هر کدام باشد جایز است.

س ۳ - کشاورزی که وقت شروع کار او بهار، و سه ماه بعد محصول را جمع‌آوری می‌کند، آیا مبداء سال هنگام شروع به کار است یا زمان جمع‌آوری محصول؟

✓ ج ۳ - اگر به ملاحظه حصول سود باشد، اول سال دوم وقت جمع‌آوری محصول است و می‌تواند آن را مبداء سال خود قرار دهد گرچه بهتر است سال خمسی را هنگام برداشت محصول قرار دهد.

س ۴ - اگر کشاورز در فصل بهار شروع به کشت و زراعت کند و در پائیز برداشت نماید، اول سال خمس او کدام است؟

✓ ج ۴ - می‌تواند سال خمسی را اول بهار قرار دهد، یعنی هزینه سال را تا اول بهار در نظر بگیرد و اگر چیزی از محصول سال اضافه آورد، چه با اموال دیگر یا خصوص محصول باشد، آن گاه خمس آن زیادی و سود را بپردازد.

س ۵ - کاسبی کالایی را نسبه فروخته و قرار بوده ظرف مدت دو ماه پرداخت نماید، بدهکار سر موعد آمده و با فروشنده به توافق رسیدند که چند ماه دیگر پرداخت نماید، لذا سال خمسی فروشنده فرا رسیده، آیا فروشنده باید خمس این طلب را محاسبه نماید یا متعلق به سال خمسی بعد است یا این که هر زمان طلب را وصول کرد باید خمس آن را پرداخت کند؟

✓ ج ۵ - تا قبل از وصول، واجب نیست خمس پرداخت گردد اما بعد از وصول باید خمس آن را بدهد.

س ۶ - آیا تغییر زمان حساب سال جایز است؟

✓ ج ۶ - تغییر زمان جایز است به شرط آن که مابه التفاوت دو زمان را حساب کند و خمس آن را بپردازد.

س ۷ - شخصی مثلاً قبل از وجوب خمس به برنج مثلاً ۲۰۰ کیلو برنج ۴۰ کیلو خمس داده بعد از رسیدن سر سال دوباره به این برنج خمس تعلق می‌گیرد یا نه سایر اشیاء و حتی پول چطور؟

✓ ج ۷ - خمس ندارد چون هر جنسی یک مرتبه باید خمسش داده شود.

س ۸ - آیا انسان می‌تواند برای هر پولی که به دست آورده سال خمسی جداگانه قرار دهد؟

✓ ج ۸ - اشکال ندارد ولی در بسیاری از موارد مثل اخراج مؤونه و سود و زیان مشکل پیدا می‌کند که اگر این کار را انجام ندهد بهتر است ولی اگر مثلاً دو منبع درآمد

داشته باشد و هر کدام از نظر هزینه و دیگر مسائل جدا باشند اشکال ندارد که برای هر کدام سال خمسی جداگانه‌ای معین نماید.

س ۹ - لطفانحوه تخمیس اموال و تعیین سر سال را که با فرا رسیدن آن خمس اموال واجب می‌شود توضیح دهید؟

✓ ج ۹ - باید اموالی که خمس به آن تعلق می‌گیرد، معین شود و سال خمسی برای آن تعیین گردد، هر آنچه که سال خمسی بر آن گذشت و از مؤونه اضافه آمد، خمس دارد ولو آنکه مثلاً یک قندان قند باشد.

س ۱۰ - زن و شوهر هر دو شاغل هستند و سر سال خمس آنها متفاوت است آیا می‌توانند سر سال خمسیشان را یکی قرار دهند و به لحاظ اینکه اموالشان معمولاً مخلوط است و با هم خرج می‌کنند از حیث مجموع يك پنجم بدهند؟

✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد اما اگر بخواهند سال خمسی را تأخیر بیندازند باید در سال اول ابتدا در سال خمسی سابق و سپس در سال خمسی فعلی خمس را محاسبه کرده و از سال دوم یکسان شود مثلاً اگر سال خمسی را از فروردین به اردیبهشت تغییر دهند ابتدا یک بار در فروردین سال بعد و سپس در اردیبهشت همان سال محاسبه کرده و سپس سال را از اردیبهشت قرار دهند.

س ۱۱ - اینجانب چندین سال است که خمس اصلانداهم حالا متوجه شده‌ام که با پول خمس نداده من لباس تهیه می‌کرده‌ام و نماز را با این لباس می‌خوانده‌ام حکم نمازهای من با این لباس و خانه‌ای که خمس آن را نداده‌ام را بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۱ - خمس امواتان را محاسبه کنید و انشاءالله که از عین پول خمس نداده لباس نخریده‌اید و الا نمازها مشکل است.

س ۱۲ - اگر شخصی پولی از مردم طلب دارد مثلاً پنج میلیون تومان که به تدریج می‌گیرد و در ضمن به همین مبلغ بدهکار است که باید به تدریج بدهد و حساب سال او هم فرا رسیده و یا اینکه می‌خواهد حساب سال برای خودش بگیرد حکمش چیست؟

✓ ج ۱۲ - اگر بدهکاری او در مقابل همین پولی است که طلبکار است و به محض دریافت، جهت اداء دین صرف می‌کند و سال هم بر آن نگذشته، خمس ندارد.

س ۱۳ - در منهاج الصالحین آمده است لِكُلِّ رِبْحٍ سَنٌ تَخَصُّهُ (مسئله ۱۲۱۸ باب الخمس) معنی این عبارت چیست آیا برای هر ریح و درآمدی که به دست انسان می‌رسد می‌توان يك سال صبر کرد و اگر زیاد آمد خمس آن واجب می‌شود پس

کسانی که درآمد تدریجی الحصول دارند مثل کارگراها و کارمندان که عین هیچ مالی يك سال تمام باقی نمی‌ماند آیا از خمس معافند یا اینکه مراد از لِكَل رِبْحَمَنَاب مختلف درآمدی است مثل تجارت و زراعت یا دو کارخانه داشتن مثل بافندگی و بازرگانی و... لطفامسئله را توضیح دهید؟

✓ ج ۱۳ - آنچه که از عبارات فقهاء به دست می‌آید مراد از لِكَل رِبْح سن تَخَصّه همان درآمدهای مختلف است مثل کسی که هم زراعت دارد و هم تجارت که برای هر کدام سال مخصوصی معین گردد.

س ۱۴ - شخصی مدت چند سال شده که سر سال خمسی ندارد یعنی سر سالش به هم خورده است و خانه‌اش حساب و کتاب نشده است حالا می‌خواهد سر سال خمسی برای خود قرار دهد می‌تواند همان سر سال اول را قرار دهد یا سر سال جدیدی باید بگذارد، آیا آن چند سالی که فوت شده چه باید بکند اگر چیزی نداشته یا برایش باقی نمانده است؟

✓ ج ۱۴ - لازم است برای خود سال مشخص کرده و با حاکم شرع در ایامی که حساب سال نداشته مصالحه نماید.

س ۱۵ - اگر شخصی برای اولین بار محاسبه خمس نمود و دارای حساب سال و مثلاً ۲۰۰,۰۰۰ تومان بدهکار شد ولی این شخص به همین مبلغ یا بیشتر یا کمتر بدهکاری دیگری دارد آیا اگر مثلاً به اندازه همان ۲۰۰/۰۰۰ تومان بدهکاری دیگر دارد پرداخت خمس از عهده‌اش ساقط می‌شود و همچنین اگر کمتر از مقدار بدهکاری خمس بدهکاری دیگر دارد آیا از بدهکاری خمس کم می‌شود؟

✓ ج ۱۵ - در صورتی که پول باقیمانده را برای ادای قرض خود پرداخت نمی‌نمائید، باید خمس آن را بپردازید.

درآمد مازاد بر مؤونه

س ۱ - اگر کسی سال ندارد و الان بوسیله تجارت سودی بدست آورده است، آیا به آن سود خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

✓ ج ۱ - پس از کسر مؤونه و خرجی سال، خمس به سود تعلق می‌گیرد.

س ۲ - فردی، کتابی را به مبلغ چهارصد تومان خریداری کرد، بعد از یکسال آن را به مبلغ هزار و پانصد تومان فروخت آیا باید خمس بدهد؟

✓ ج ۲ - اگر پولش در ضمن اموال و سود سال زیاد بیاید و جز هزینه زندگی نشده باشد، باید خمس بدهد.

س ۳ - فردی که حساب سال دارد، مبلغی از پس انداز خود را قبل از رسیدن سال، به عنوان امانت نزد کسی گذاشت و لکن بعد از مدتی که به آن نیاز داشت نتوانست از فرد امانتدار، پول خود را بگیرد تا این که بعد از گذشت سر سال به پول خود رسید، آیا باید خمس آن را بدهد؟

✓ ج ۳ - اگر اضافه از خرج سال باشد و سال بر او گذشته، باید پس از وصول، خمس آن را بدهد.

س ۴ - آنهایی که در بانک پول می‌گذارند و بانک با پول آنان کار می‌کند اگر از سال بگذرد، آیا خمس تعلق می‌گیرد و علی فرض تعلق خمس اگر به نیت خودش، پولی که می‌گذارد پول سابق را بردارد، آیا باز هم خمس دارد؟

✓ ج ۴ - پولی که در بانک سرمایه گذاری کرده خمس دارد گرچه آن را با پول دیگر تعویض کند، و سود آن نیز چنانچه در بین سال در مؤونه هزینه نشود خمس دارد.

س ۵ - آیا به دیه خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۵ - اگر صرف در هزینه زندگی نشود بعد از یک سال خمس دارد.

س ۶ - کاسبی معاملات فروش کالا را بصورت نقدی انجام می‌دهد لذا معامله نقدی انجام گرفته، ولی فروشنده مهلت می‌دهد برای سال بعد، آیا موقع فرا رسیدن سال خمسی، باید آن را حساب کند یا خیر؟

✓ ج ۶ - تا زمانی که پول را دریافت نکرده، پرداخت خمس واجب نیست البته می‌تواند خمس را قبل از وصول هم پرداخت کند.

س ۷ - شخصی که به چند رشته از کسب مشغول است و سرمایه همه رشته‌ها یکی است، می‌تواند اگر در رشته‌ای از کسب ضرر کرد از فوائد رشته دیگر برداشت کند و در آخر سال سود و زیان همگی را محاسبه و در صورت فوائد، خمس آن را پرداخت نماید یا خیر؟

✓ ج ۷ - می‌تواند اینگونه عمل کند و برای تفصیل به مسئله ۱۷۸۲ رساله توضیح المسائل مراجعه شود.

س ۸ - شخصی قبری آماده، برای خود خریداری می‌کند که پس از فوت در آنجا دفن شود، آیا بر آن قبر خمس واجب است؟

✓ ج ۸ - باید خمس آن را بپردازد.

س ۹ - کسانی که برای حج پول واریز می‌کنند و بعد از چند سال مشرف می‌شوند، آیا به پول آنها خمس تعلق می‌گیرد یا خیر؟

✓ ج ۹ - باید خمس آن را بپردازد.

س ۱۰ - آیا پولی که بچه نابالغ از راه کسب جمع‌آوری می‌کند، مشمول خمس است؟

✓ ج ۱۰ - باید خمس آن پرداخت شود که یا ولی آنرا پرداخت کند یا هنگامی که به بلوغ رسید، خود پرداخت نماید.

س ۱۱ - شخصی ۲۰ رأس گوسفند دارد که خمس آنها را داده، سال آینده تعداد همین است لکن قیمت دو برابر شده آیا به ترقی قیمت خمس واجب می‌شود؟

✓ ج ۱۱ - تا زمانی که نفروخته است، لازم نیست خمس ترقی قیمت را بپردازد.

س ۱۲ - کسی که از اول متمکن بر ادای خمس بوده، لکن سهل‌انگاری و مسامحه کرده و نداده تا این که فقیر شده، تکلیف او چیست؟

✓ ج ۱۲ - بر ذمه او خمس آمده و باید از حاکم شرع اجازه بگیرد تا وقتی که قدرت پرداخت پیدا کند.

س ۱۳ - فرزندی با پدر خود سر هم زندگی می‌کنند و کار و تلاش آنها مشترک است، چگونه باید حساب سال داشته باشد؟

✓ ج ۱۳ - حساب سال هم، بصورت مشترک باید انجام شود.

س ۱۴ - من همسر شهیدی هستم که امسال از طرف بنیاد شهید می‌خواهم به مکه بروم، آیا پولی که به این جانب داده‌اند، به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۱۴ - در صورتی که قبل از سال خمسی به مکه برود و آن پول خرج گردد، خمس ندارد و اگر بعد از سال خمسی است، باید خمس آن را بدهد.

س ۱۵ - اگر برنجی را خریداری کنیم با قیمت مثلاً شصت تومان و سال بر آن بگذرد و قیمت برنج از سال فعلی افزایش یابد، ولکن مقدار افزایش نامعلوم باشد، آیا می‌شود خمس را بر اساس قیمت خرید داد؟ چگونه؟

✓ ج ۱۵ - اگر برنج را از درآمد سال خریداری کرده باید قیمت وقت پرداخت خمس

را حساب کند و تعیین قیمت باید از طرف کارشناس باشد ولی اگر از مال خمس

داده خریداری نموده تا نفروخته و قیمت بازار بالا نرفته خمس ندارد و در صورت

بالا رفتن قیمت بازار و فروش آن خمس مابه التفاوت از قیمت خرید و فروش را

باید بپردازد، زیرا جز سرمایه قرار گرفته است.

س ۱۶ - آیا خرج عروسی پسر خمس دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۱۶ - اگر از درآمد آن سال باشد، خمس ندارد و اگر از درآمد سال قبل باشد و خمس به آن تعلق گرفته باشد، باید خمس آن ادا شود.

س ۱۷ - امیدوارم که مسئله مصالحه شرعی را نسبت به کسانی که خمس بر ذمه آنها هست برایم کاملاً واضح کنید چرا که من از طلاب علوم دینی هستم و بعضی موارد برای من مشتبه شده است چرا که بعضی برادران دینی دوست دارند که با آنها مصالحه شود تا ذمه آنها بری شود حال دوست دارم که این مسئله را با مثال برایم واضح کنید مخصوصاً که بعضی از برادران در این شهر مؤونه زندگی آنها به قدر کفاف است یا بالفعل یا بالقوه، ولی از سالهای پیش حقوق خمسی بر گردن آنها هست راه مصالحه با آنها چگونه است؟

✓ ج ۱۷ - مصالحه شرعی به حسب موارد فرق می‌کند و لذا هر چه که به آن قطعاً خمس تعلق بگیرد تصالح در آن جایز نیست اما اگر در موردی شک کرد که آیا خمس به آن تعلق گرفته یا نه، می‌توان مصالحه کرد و اما مقدار صلح به حسب افراد از جهت قدرت پرداخت مالی و عدم آن فرق می‌کند و اما اموالی که در زندگی استفاده می‌شود معمولاً سود کسب همین سال است و لذا به آن خمس تعلق نمی‌گیرد و در صورت شک هم بهتر است که با صاحب مال مصالحه شود به مقدار کمتر از خمس.

س ۱۸ - آیا پولی که جوانان جهت ازدواج یا خرید مسکن پس انداز می‌کنند یا برای حج می‌پردازند که سالها در بانک می‌ماند خمس دارد؟
 ✓ ج ۱۸ - باید خمس آن را بدهند.

س ۱۹ - اگر آذوقه‌ای که خمس آن داده شده است در ضمن سال به مصرف برسد و قبل از پایان سال از درآمد میان سال آذوقه خریداری شود و اضافه بیاید آیا می‌شود بدل آن آذوقه حساب شود تا خمس شامل آن نگردد؟

✓ ج ۱۹ - چون خمس به عین مال تعلق می‌گیرد و عین مال خمس داده شده از بین رفته است، نمی‌توان عین دیگری را جایگزین آن نمود.

س ۲۰ - پولی که برخی ادارات مانند بنیاد شهید یا جانبازان به خانواده‌ها می‌دهند و پولی که پس از فوت شوهر از حقوق یا بیمه شوهر به زن می‌دهند یا بالعکس آیا مشمول خمس است؟

✓ ج ۲۰ - در صورتی که قبل از سال خمسی صرف در مؤونه زندگی گردد خمس ندارد و الا خمس آن را باید بدهند.

س ۲۱ - کسی که سر سال خمس او ۲۰ فرودین است در وسط سال يك ميليون پول واریز کرده برای حج واجب یا مستحب (عمره) که همان سال برود حج یا عمره آیا بعد از سه سال دیگر که نوبت حج واجب شود در این صورت خمس دارد یا خیر؟

✓ ج ۲۱ - اگر در همان سال به حج برود خمس ندارد و الا باید خمس آن را بپردازد.

س ۲۲ - بنده شغل خرید و فروش ماشین و موتور می‌باشد و ممکن است در ماهی چند موتور یا ماشین خرید و فروش کنم و سود کنم آیا به محض فروش و سود باید خمس آن را بدهم یا اینکه باید سال بگذرد؟

✓ ج ۲۲ - اگر سال خمسی گذشت و از مؤونه زندگی شما درآمد بیشتر بود، باید

خمس باقیمانده از سود را بدهید.

س ۲۳ - کسی که درآمد او معمولاً کمتر از مخارجش است ولی سر سال خمسی او که رسیده مبلغی پول و یا خواربار دارد مثلاً تازه حقوق گرفته است آیا خمس آن واجب است؟

✓ ج ۲۳ - خمس دارد ولی با حاکم شرع مصالحه شود.

س ۲۴ - شخصی تا الان خمس مالش را نداده و کل سرمایه آن شخص مبلغ معینی می‌باشد و بدهکاریهای ذیل را نیز دارد آیا بدهکاریها از کل سرمایه کسر می‌شود یا خیر:

۱ - مهریه همسر

۲ - بدهکاری به افراد

۳ - بدهکاری به دارایی و دیگر واحدهای دولتی مثل اداره آب، برق، گاز و غیره
۴ - وامی که قرار است بطور ماهانه ظرف مدت ۱ و ۲ و ۳ و ۵ و ۱۰ و ۲۰ سال پرداخت شود

۵ - وامی که قرار است بطور یکجا ظرف مدت ۱ و ۲ و ۳ و ۶ و ۱۰ و ۱۲ ماه پرداخت شود

۶ - رهن منزلی که قرار است ظرف مدت ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۸ و ۱۲ ماه آینده پرداخت شود؟

✓ ج ۲۴ - بدهکاریهایی که در همین سال آن را پرداخت می‌کنید مثل وامهای سررسید

شده سال جاری از درآمدهای سال کسر می‌شود ولی از سرمایه کسر نمی‌شود زیرا

سرمایه را در راه بدهکاری صرف نمی‌نمائید.

س ۲۵ - آیا تعیین سر سال بر هر مکلفی واجب است با اینکه یقین دارد عین مالی یکسال تمام نزد او نمی‌ماند مثلاً آذوقه مصرفی منزل که خلال یکی دو ماه مصرف می‌شود و مجدداً خریداری می‌شود آیا خمس چنین آذوقه‌ای سال به سال لازم است؟

✓ ج ۲۵ - بله زیرا مراد از مازاد بر مؤونه از سال این نیست که یک سال تمام بماند

بلکه اگر مثلاً پنج روز قبل از سر سال هم جنسی را خریده باشد و مقداری از آن

باقیمانده باشد، باید آن مقداری که از سر سال خمسی باقی مانده خمس آن پرداخت شود و لذا بر همه واجب است که برای خود سال خمسی معین نمایند.

س ۲۶ - اگر آذوقه یا جنسی به ذمه خریداری کرده و هنوز پرداخت نکرده آیا تخمیس آن در پایان سال واجب است؟

✓ ج ۲۶ - به مقداری که دین است را کم نمایند و باقی را خمس بدهد.

س ۲۷ - در ادامه سؤال بالا، اگر انسان دین را پرداخت نماید بعد از پرداخت، آیا این آذوقه و جنس از ارباح سال خرید حساب می‌شود یا از ارباح سال پرداخت؟

✓ ج ۲۷ - هر چه مصرف شده از سال خرید محسوب می‌شود و مازاد بر سال از سال

جدید است و باید خمس داده شود.

س ۲۸ - در صورتی که آذوقه مثل برنج و روغن را تخمیس کرده باشیم و عین آن مصرف شده باشد ولی به همان مقدار از درآمد جدید خریداری شده باشد آیا معادل خمس سال قبل نه عین آن، در سال بعد از خمس معاف خواهد بود و حکم سرمایه را دارد یا خیر؟

✓ ج ۲۸ - باید خمس آن داده شود زیرا خمس به عین مال تعلق می‌گیرد.

س ۲۹ - شخصی مبلغی از درآمد میان سال خود را به منظور ثبت نام حج تمتع به بانک پرداخت نموده اما رفتنش به حج به سالهای بعد موکول شده است آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۲۹ - خمس آن را باید بدهد.

س ۳۰ - شخصی سر سال او می‌رسد ملك او فقط آذوقه (برنج و روغن و...) می‌باشد و یا اینکه در صدد تعیین سر سال خمس باشد و فقط آذوقه داشته باشد و از طرف دیگر قرض او از قیمت آذوقه بیشتر است آیا به چنین شخصی به آذوقه او خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۳۰ - اگر اجناس مذکور را به صورت نسیه خریده، خمس ندارد ولی اگر قرض

آن بابت چیز دیگری است، این آذوقه باقیمانده خمس دارد.

س ۳۱ - در بعضی از صندوقهای قرض‌الحسنه وام پرداخت می‌کنند به این صورت که به شکل قرعه‌کشی هر ماه به يك نفر وام می‌دهند و طرف مقابل هم به شکل اقساط فقط به اندازه همان مبلغ وام بدهی خود را می‌دهد و ممکن است که این شخص به اندازه ۲۰۰,۰۰۰ تومان قسط پرداخت نماید و ۱,۰۰۰,۰۰۰ میلیون تومان وام دریافت کرده باشد حال سؤال این است که او در سال خمسی چه مبلغی را باید پرداخت کند؟

✓ ج ۳۱ - اگر تمام مبلغی را که گرفته صرف مؤونه کند، خمس ندارد به شرط آنکه مقداری که قبلا پرداخت کرده بود سال خمسی بر آن نگذشته باشد و مقداری که سال خمسی به آن گذشته، باید خمس آن را بدهد و باقی مبلغ وام اگر صرف در مؤونه شود، خمس ندارد ولی اگر سال به آن بگذرد همه مبلغ وام خمس دارد.

س ۳۲ - اگر کسی امسال مثلا ۱۰۰,۰۰۰ تومان مازاد بر مؤونه داشت و آن را تخمیس کرد و در سال آینده این مقدار از بین رفت ولی در بین سال ۱۰۰,۰۰۰ تومان دیگر به عنوان قبلی کنار گذاشت و سر سال این مقدار را به عنوان خمس داده محاسبه کرد آیا این کار صحیح است یا اینکه مسئله به شکل دیگری است؟

✓ ج ۳۲ - اگر عین نقود ۱۰۰,۰۰۰ تومان از بین رفت و در سال آینده دوباره کسب کرد و کنار گذاشت، باید خمس آن را پرداخت کند و اگر اجناسی به عنوان سرمایه بود و خمس آن را پرداخت کرد و اضافه قیمت بازاری هم پیدا نکرد گرچه خود جنس عوض شده باشد مثلا پوشاکی داشته و فروخته و به جای آن پوشاک دیگری قرار داده به عنوان سرمایه، خمس ندارد و اما اگر قیمت آن زیاد شود باید زیادی قیمت را حساب کند و خمس بدهد.

س ۳۳ - اگر در تجارتي سودی را کسب کرده‌ام ولی هنوز پولش به دست نرسیده و سال خمسیم فرا رسیده در مورد خمس چه کنم؟

✓ ج ۳۳ - خمس به آن تعلق گرفته ولی تا به دست شما نرسیده پرداخت خمس واجب نیست.

مصرف خمس

س ۱ - آیا نظر مبارك شما با حضرات آیات دیگر در مصرف سهمین یکی است؟

✓ ج ۱ - سهم سادات را فقط باید به سید مستحق داد ولی سهم مبارک امام ۷، باید در مصارفی مانند حوزه‌های علمیه و جاهایی که مجتهد تشخیص ضرورت می‌دهد مصرف شود و در این دو مورد اتفاق نظر بین علما می‌باشد و در غیر این صورت، باید مورد معین شود تا حکمش بیان گردد.

س ۲ - آیا کسی که مقلد دیگران است یا باقی بر میت است، می‌تواند سهمین را به حضرت تعالی یا آیات دیگر بدهد؟

- ✓ ج ۲ - کسی که مقلد مجتهد دیگری است، باید در وقت دادن سهم امام ۷ تذکر بدهد، تا به مصرفی رسانده شود که مرجعش موافقت دارد.
- س ۳ - آیا مصرف خمس و زکاً در جاهایی مثل مسجد، حسینیه، راه، مدرسه و درمانگاه جایز است؟
- ✓ ج ۳ - مصرف زکاً در این امور جایز است ولی در خمس باید با نظر فقیه و حاکم شرع باشد.
- س ۴ - آیا مردم باید وجوهات شرعی خود را به مرجع تقلید خود یا وکلای او بدهند، یا می‌توانند به مجتهد دیگری هم برسانند؟
- ✓ ج ۴ - می‌توانند به مجتهد دیگر هم بدهند، در صورتی که جهت مصرف آن مجتهد موافق با نظر مرجع او باشد.
- س ۵ - خمسی که مردم به مراجع می‌دهند، نصف آن سهم سادات است مراجع همه را یا اکثر خمس را به طلاب می‌دهند، آیا این از شئون ولایت است که سهم سادات صرف طلاب غیر سادات گردد یا خیر؟
- ✓ ج ۵ - بستگی به نظر مرجعی دارد که سهم سادات را در این موارد مصرف می‌کند.
- س ۶ - شخصی از مجتهدی که از او تقلید کرده، در حال حیاتش اجازه گرفته مقداری از سهم امام ۷ را خودش به مصرف شرعی برساند، آیا بعد از فوت مجتهد، نیاز به اجازه از مجتهد زنده می‌باشد؟
- ✓ ج ۶ - بلی، باید از مجتهد زنده اجازه بگیرد.
- س ۷ - وامی که از بانک گرفته شده، آیا جز کسب به حساب می‌آید و به آن خمس تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۷ - اگر قرض گرفته شده اضافه بر مخارج سال باشد باید خمس آن را بدهد.

سرمایه

- س ۱ - شخصی ماشینی برای کسب خریده و خمس آن را نداده تا این که سال خمسی گذشته، حالا می‌خواهد خمس آن را بدهد آیا به قیمت خرید باید حساب کند یا به قیمت فعلی و در صورتی که قیمت فعلی کاهش پیدا نموده، چگونه محاسبه نماید؟
- ✓ ج ۱ - به قیمت فعلی باید محاسبه گردد و در این فرض چون به قیمت بیشتر خمس تعلق گرفته بوده است، گرچه هم تنزل قیمت کرده باشد، باید به قیمت بیشتر محاسبه گردد و خمس پرداخت شود.

س ۲ - شخصی مغازه خود را در وسط سال تعمیر و تزئین می‌کند، آیا این مخارج جز سرمایه حساب می‌شود و خمس دارد یا جز مخارج و هزینه‌های کسب؟ اگر موجب افزایش قیمت مغازه گردد، آیا خمس این مقدار افزایش را باید سر سال پرداخت نماید، یا زمانی که مغازه را بفروش می‌رساند؟

✓ ج ۲ - در صورتی که از پول خمس داده شده مغازه را تعمیر کرده خمس ندارد و اگر از پول غیر محض باشد باید خمس آن را بپردازد، زیرا جز سرمایه است و سرمایه خمس دارد.

س ۳ - خمس قالی که بافتن آن ممکن است چند سال طول بکشد چگونه است؟
✓ ج ۳ - به هر مقدار که در سر سال خمسی، بافته شده خمس تعلق می‌گیرد و اگر خواسته باشند که بعد از اتمام کار خمس آن را بدهند، باید از حاکم شرع اجازه بگیرند.

س ۴ - آیا مال الاجاره نیز مشمول خمس است؟
✓ ج ۴ - بلی اگر مازاد بر مؤونه سال باشد، خمس دارد.

س ۵ - آیا تلفن منزل و محل کار خمس دارد؟
✓ ج ۵ - تلفن منزل در صورتی که به آن نیاز دارد، خمس ندارد، ولی تلفن محل کار جز سرمایه است و خمس دارد.

س ۶ - آیا به باغ که از درآمد سال خریداری شده باشد خمس تعلق می‌گیرد؟
✓ ج ۶ - در صورتی که باغ جز مؤونه اوست، خمس ندارد ولی در صورتی که سرمایه او محسوب می‌شود، خمس دارد.

س ۷ - خانه‌ای که بخشی از آن را برای امرار معاش اجاره داده، آیا قسمت مورد اجاره خمس دارد؟
✓ ج ۷ - بلی جز سرمایه است و خمس دارد.

س ۸ - بعضی از مراجع فتوا می‌دهند که خمس سرمایه را باید خارج کرد اگر از ضروریات کسب نباشد نظر شما در این مورد چیست؟
✓ ج ۸ - به نظر ما باید خمس سرمایه را مطلقاً خارج کرد.

س ۹ - کسی که ۷۰ کیلو بذر جو یا گندم را کاشته است آیا خمس محصول و زراعت را باید بدهد یا خمس بذر را؟

✓ ج ۹ - خمس بذر را باید بدهد و اگر هر مقدار از محصول هم بعد از اخراج مؤونه از سال مازاد بیاید باید خمس آن را هم بپردازد.

- س ۱۰ - آیا گاو سرمایه محسوب می‌شود یا خیر؟
 ✓ ج ۱۰ - اگر جهت استفاده در زمینهایی که محصول آن را می‌فروشند، استفاده می‌شود، خمس دارد ولی اگر در زمینهایی استفاده می‌شود که محصولش را جهت نفقه خود و عیال استفاده می‌کنند، خمس ندارد و یا اگر از شیر گاو جهت فروش استفاده می‌کند، اصل گاو خمس دارد ولی اگر جهت استفاده خانواده از شیر، نگهداری می‌شود خمس ندارد.
- س ۱۱ - اگر قیمت منزلی که در آن سکونت می‌کنند دو برابر شود آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد، اگر يك طبقه را خودش سکونت دارد و طبقه دوم را اجاره می‌دهد آیا به طبقه دوم خمس تعلق می‌گیرد؟
 ✓ ج ۱۱ - اگر خمس اصل منزل را داده اضافه قیمت (اضافه سوقیه) خمس ندارد ولی اگر اصل خانه خمس به آن تعلق گرفته و خمس آن را نداده تمام قیمت خمس دارد و نسبت به خانه‌ای که اجاره داده می‌شود چون سرمایه است خمس را باید پرداخت کند.
- س ۱۲ - پولی که خمس آن داده شده است با این پول اگر کسی گندم یا زمین بخرد باز هم بر این گندم و زمین خمس تعلق می‌گیرد با گذشت سال یا نه؟
 ✓ ج ۱۲ - خمس ندارد.
- س ۱۳ - اگر شخصی مقداری مرغ و اردك دارد و از گوشت و تخم آنها استفاده می‌کند الف - تکلیف خمس آن چیست؟
 ب - اگر بعضاً از فروش آنها نیز انتفاع می‌برد تکلیف چیست؟
 ✓ ج ۱۳ - باید محاسبه گردد به نسبتی که بعنوان سرمایه استفاده می‌شود، خمس آن را پرداخت کند و نسبتی که به عنوان مؤونه استفاده می‌شود خمس ندارد و اگر امکان نسبت سنجی نباشد باید با حاکم شرع و مجتهد و یا نماینده او مصالحه کند.
- س ۱۴ - اگر شخصی ماشینی خرید برای حوائج شخصی مثلاً به قیمت ۵ میلیون تومان ولی چون ۲ یا ۳ میلیون تومان بدهکار است با آن ماشین کار هم می‌کند حکم خمسش چگونه است و همچنین حکم ماشینی که بعضی اوقات با آن کار می‌کند ولی بیشتر مصرف شخصی دارد چیست؟
 ✓ ج ۱۴ - جواب این مسئله هم مانند جواب سؤال قبلی می‌باشد.
- س ۱۵ - اگر شخصی يك یا چند رأس گاو دارد که از شیر آنها استفاده می‌کند و همچنین از فروش شیر آنها، حکم آن چیست؟

- ✓ ج ۱۵ - جواب این مسئله هم دقیقاً مانند جواب سؤال ۶ می‌باشد.
- س ۱۶ - کود حیوانی خمس دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۱۶ - اگر جز سرمایه محسوب می‌شود خمس دارد ولی اگر جهت مؤونه زندگی یعنی جهت زمینهایی استفاده می‌شود که محصولش در مخارج زندگی صرف می‌شود، خمس ندارد.
- س ۱۷ - سوخت مردم بهسود اغلب از سرگین حیوانات است که در اول بهار این سرگینها را می‌چینند تا فصل خزان خشک و آماده می‌شود و تا بهار آینده تمامابه مصرف خانه می‌رسد و اول بهار که تر می‌باشد قابل استفاده نیست آیا در وقت سر سال که اول بهار است خمس دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۱۷ - اگر مالیت دارد خمس دارد.
- س ۱۸ - فرزندى با پدر زندگى می‌کند حدود ۷۰۰/۰۰۰ تومان پول به دست می‌آورد مقداری با کار و مقداری از پدر هدیه گرفته آیا خمس دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۱۸ - در فرض مذکور تمام پسرانداز خمس دارد.
- س ۱۹ - پسری که نان خور پدرش است اگر مالی به دست آورد که خمس به آن تعلق می‌گیرد خمس آن را باید خودش بدهد یا پدرش؟
- ✓ ج ۱۹ - تمام اموالش را باید خودش تخمیس کند.
- س ۲۰ - گاو نری که فصل کارش رسیده ولی از او کار نمی‌گیرند آیا ترقی‌شان خمس دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۲۰ - خمس دارد.
- س ۲۱ - تا وقتی که انسان تحت تکفل والدین زندگی می‌کند تکلیف خمسش چگونه می‌باشد؟
- ✓ ج ۲۱ - اگر درآمدی دارد باید برای خود زمانی را به عنوان سر سال خمسی معین کند و تمام درآمد حاصله را تخمیس نماید.

لوازم ضروری زندگی

- س ۱ - آیا بنظر مبارك راديو و تلویزیون و ضبط صوت جز مایحتاج و ضروریات زندگی است یا خیر و چنانچه از درآمد بین سال تهیه شود، آیا خمس به آنها تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که نیازمند به آن باشد و از برنامه حرام آن استفاده نکنند خمس ندارد.

س ۲ - کسی که حساب سالش، ماه رجب است مثلاً در سه ماه قبل از آن، لوازمی برای منزل تهیه می‌نماید و ماکولاتی می‌خرد و تا ماه رجب آن لوازم می‌ماند، آیا باید خمس آنها را حساب کند؟

✓ ج ۲ - اگر لوازمی که تهیه می‌شود، از قبیل کالاهای اساسی مثل یخچال و فرش باشد و مورد استفاده قرار بگیرد، خمس ندارد و اگر از قبیل ماکولات باشد، هر چه از سال زیاد بیاید، باید خمس آن را بدهد.

س ۳ - آیا بر تمام اثاثیه منزل، حتی چیزهای نقدی و خوردنی خمس تعلق می‌گیرد؟
✓ ج ۳ - هرگونه لوازم منزل که احتیاج به آن هست و خمس به پول آن، تعلق نگرفته است خمس ندارد، ولی در خوراکیها هر مقدار که از سال خمسی اضافه بیاید، باید خمس آن را بدهد.

س ۴ - بفرمائید چه خرجهایی، بعنوان مؤونه به حساب می‌آید که خمس ندارد؟
✓ ج ۴ - هر چه که جز ضرورت زندگی است و از شئون خارج نباشد، مؤونه محسوب می‌شود.

س ۵ - شخصی اتومبیل را از درآمد سال خریداری کرده و چون در شأن او هم هست، خمس آن را نمی‌دهد و دو سال بعد آن را فروخته و تبدیل به احسن می‌نماید، آیا اتومبیلی را که فروخته، باید خمس آن را پرداخت کند؟

✓ ج ۵ - در صورتی که بین سال خمسی فروخته و هنوز سال خمسی او فرا نرسیده که ماشینی مطابق شأن خودش خریداری نماید، خمس ندارد، مگر آن که به پول آن خمس تعلق گرفته باشد که در آن صورت به هر مقدار از پول، که خمس به آن تعلق گرفته، باید خمس آن پرداخت شود.

س ۶ - مشهور است هر چه که ضروریات زندگی است خمس ندارد مثل خانه مسکونی آیا صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۶ - هر آنچه که در زندگی به آن احتیاج دارند خمس ندارد مگر آنکه به پول آن خمس تعلق گرفته باشد که در این صورت خمس دارد.

س ۷ - ماشین زیر پای انسان که از آن برای رفتن به محل کار و یا مسافرت و رسیدگی به حوائج شخصی استفاده می‌کند آیا خمس دارد؟

✓ ج ۷ - اگر در زندگی شخصی به این وسیله محتاج است و مطابق شأن او باشد و به عین پولی که آن وسیله را با آن خریده، خمس تعلق نگرفته باشد خمس ندارد.

س ۸ - شخصی با عین پول خمس نداده منزلی می‌خرد آیا نماز خواندن در این منزل باطل می‌باشد و اشکال دارد یا اینکه فقط يك پنجم قیمت منزل را بدهکار می‌باشد؟

✓ ج ۸ - اگر از عین پول خمس نداده خریده، نماز خواندن در آن اشکال دارد ولی معمولاً معاملات به ذمه انجام می‌شود که در این صورت فقط خمس بدهکار است و نماز خواندن در خانه اشکال ندارد.

س ۹ - آیا کفن خمس دارد؟

✓ ج ۹ - اگر کفن یکسال بماند و از پول خمس نداده خریداری شده باشد خمس دارد.

س ۱۰ - آیا خرید تاج گل برای مجالس ترحیم، که پس از مدتی از بین می‌رود، جز هزینه سال محسوب می‌شود، یا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۱۰ - در صورتی که اسراف محسوب شود، جز هزینه سال نیست و باید خمس آن پرداخت گردد.

س ۱۱ - آیا لوازم خانه مثل منبع آب و پمپ آب که از آن برای کشیدن آب استفاده می‌شود خمس دارد؟

✓ ج ۱۱ - اگر جز لوازم ضروری زندگی است خمس ندارد.

اراضی و املاک

س ۱ - زمینهایی که موات بوده و احیاء شده یا خریده شده یا هبه شده و یا به ارث رسیده، آیا باید قیمت همان موقع را، حساب خمس قرار دهد یا قیمت فعلی را؟

✓ ج ۱ - اگر به کل زمین خمس تعلق گرفته و خمس آن پرداخت نشده، باید قیمت الان محاسبه شود اما اگر خمس زمین داده شده ولی افزایش قیمت پیدا کرده فقط باید مابه‌التفاوت قیمت سابق و الان را خمس بدهد.

س ۲ - به کدامیک از صور زیر خمس تعلق می‌گیرد:

الف - شخصی زمینی خریده و اصلاح حساب سال ندارد و یا حساب دارد ولی نمی‌داند پولی که بابت زمین داده، خمس به او تعلق گرفته یا خیر؟

ب - زمینی که آباد کرده و حساب سال ندارد و یا اگر دارد مثل بند الف؟

ج - زمینی که زمان اصلاحات اراضی به افراد داده‌اند، با توضیحات بند الف و ب؟
 د - زمینی که به ارث رسیده، از پدر و مادری که خمس آن را نداده‌اند، با احتمالات بند الف؟

م - زمینی که هبه شده و نمی‌داند، و اهب خمس آن را داده یا نه؟

✓ ج ۲ - الف - اگر حساب سال نداشته، باید خمس بدهد ولی اگر نمی‌داند خمس داده یا نه در صورتی که تعلق و جوب خمس را یقین دارد و شک در اداء آن دارد باید خمس بدهد ولی اگر شک در اصل و جوب دارد، خمس واجب نمی‌شود.

✓ ب - باید خمس بدهد، مانند بند الف.

✓ ج - اگر ملکش باشد، حکم سابق را دارد.

✓ د - اگر بداند خمس نداده‌اند، باید خمس بدهد.

✓ م - در صورت شک خمس ندارد.

س ۳ - شخصی حساب سال دارد، در بین سال زمینی خرید و در آن خانه مسکونی ساخت، پس از ده سال می‌خواهد بفروشد پنج میلیون تومان، آیا باید بعد از فروش، خمس را بدهد یا این که یکسال پس از فروش چنانچه پول بماند و سال بگذرد؟

✓ ج ۲ - اگر در همان سال پول را برای خرید خانه دیگر مصرف کند، خمس ندارد

ولی اگر نگهدارد تا سال بگذرد، باید خمس آن را بدهد.

س ۳ - فردی بوسیله پول پس انداز شده خودش که خمس آن را داده و مقداری از پول کمکی پدر زمینی را خریداری نموده، آیا این زمین خمس دارد؟

✓ ج ۳ - اگر پول پس انداز شده و مرحمتی پدرش را که در وسط سال زمینی خریده،

جهت خانه سازی برای خودش که نیاز دارد باشد، خمس ندارد ولی اگر فعلا قصد

خانه سازی ندارد، بلکه زمین خریده که در چند سال آینده آن را بسازد، یا بعد آن

را بفروشد و صرف زندگی و خانه سازی کند، باید خمس مازاد از مقداری را که

قبلا خمس آن داده شده را بدهد.

س ۴ - شخصی زمینی خریده برای ساختن منزل مسکونی، لکن زمین را فروخته و ماشینی برای امرار معاش خریده، آیا به پول زمین خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۴ - بله خمس دارد.

س ۵ - کسی منزلی را خریده چون سند آماده نبوده، مبلغی را بعنوان گرو نزد خود نگهداشته تا سند آماده شود، سال خمسی فرا رسیده، آیا به این مقدار خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۵ - اگر پولی را که نزد خود نگهداشته بصورتی است که ملک فروشنده است، ولی بعنوان امانت یا گرو نگهداری می‌کند، خمس ندارد و اما اگر از ملک خریدار خارج نشده است، باید خمس آن را بپردازد.

س ۶ - آیا پس از فروختن منزل، ماشین و مغازه، پرداختن خمس واجب فوری است؟
✓ ج ۶ - اگر از مال خمس نداده باشد، یا در وسط سال فروخت و پول آن را تا سر سال نگهداشت، باید خمس آن را بدهد ولی اگر وسط سال وجه را صرف مؤونه کرد، خمس آن مال واجب نیست.

س ۷ - زمینی خریداری کردم که قیمت فعلی آن نصف قیمت زمان خریداری است، خمس کدام باید حساب شود؟

✓ ج ۷ - در صورتی که در زمان ترقی خمس به آن تعلق گرفته باشد، خمس زمان ترقی را باید بدهد و الا خمس زمان اداء باید داده شود.

س ۸ - اگر خانه خمس نداشته باشد یا مصالحه شود حکم زمینی که خانه در آن ساخته شده است مخصوصاً مثل خانه‌های شمال که در زمینهای مثلاً ۵۰۰ یا ۷۰۰ متری و یا بیشتر ساخته می‌شود چیست؟

✓ ج ۸ - تفاوتی بین زمین و عرصه خانه نیست و اگر در شأن مالک باشد که این خانه دارای آن زمین بزرگ باشد و رسم محل هم اینگونه ایجاب می‌کند خمس ندارد.

س ۹ - شخصی اصلاح حساب سال نداشته و کارمند دولت بوده در سال ۶۰ يك قطعه زمینی خریده به مبلغ ۱۰۰ هزار تومان، و حالا در سال ۸۰ فروخته ۲۴ میلیون تومان آیا این ۲۴ میلیون تومان خمس دارد یا خیر و در صورتی که خمس ۱۰۰ هزار تومان را داده باشد آیا الان ۲۴ میلیون تومان خمس دارد یا خیر و در صورت وجوب خمس اگر با این ۲۴ میلیون تومان منزل مسکونی ساخته باشد تصرف در این منزل و نماز خواندن در آن چه صورتی دارد و اگر کسی نداند و یا بداند فرقی دارد یا خیر؟

✓ ج ۹ - در فرض اول باید تمام ۲۴ میلیون تومان را حساب کند و خمس آن را بدهد و در فرض دوم غیر از آن ۱۰۰ هزار تومان، بقیه را باید حساب کند و خمس آن را بدهد و دیگر اینکه چون معمولاً معاملات بر ذمه انجام می‌شود نماز خواندن در آن اشکال ندارد.

س ۱۰ - شخصی پنج هکتار زمین خریده یا آباد کرده یا به او ارث رسیده و صاحب آن، خمس آن را نداده است حال نماز خواندن در چنین زمینی چه صورت دارد و اگر نداند که خمس نداده است و بعد از گذشت سی سال متوجه شود، آیا نمازهایش اعاده دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - زمینی را که خریده اگر سرمایه باشد خمس داشته و باید خمس بدهد ولی زمینی که آباد شده و مؤونه است یا به ارث رسیده، خمس ندارد مگر آنکه بداند که مورث، خمس آن را نداده است و نمازها اعاده ندارد.

س ۱۱ - اگر شخصی زمینی داشته باشد و آن را بفروشد و با پول آن بخواهد خانه بخرد آیا این زمین خمس دارد؟

✓ ج ۱۱ - اگر اصل زمین را خمس داده باشد و یا آنکه خمس به اصل آن تعلق نگرفته باشد، مازاد بر اصل آن خمس دارد.

س ۱۲ - اگر شخصی زمینی را به عنوان باغ یا زمین کشاورزی بخرد تا از آن استفاده کند آیا قبل از فروش باید خمسش را حساب کند یا خیر؟

✓ ج ۱۲ - سرمایه خمس دارد و باید خمس آن هم داده شود.

س ۱۳ - زمینی که به انسان ارث رسیده است:

الف - اگر صاحب آن زمین خمسش را نداده باشد آیا باید خمسش را بدهد؟

ب - اگر صاحب آن زمین خمسش را داده باشد آیا باز هم باید خمسش را بدهد؟

ج - بر فرض تعلق خمس آیا قبل از فروش لازم است خمسش را بدهد یا بعد از فروش؟

✓ ج ۱۳ - الف - باید خمس آن پرداخت شود.

✓ ب - خمس ندارد.

✓ ج - اگر خمس تعلق گرفته باشد به محض تملک باید خمس آن داده شود.

س ۱۴ - اگر زمینی را به عنوان تجارت بخرد به این نیت که آن را بفروشد و از آن سود ببرد اگر بعد از گذشت سال خمسی بفروشد:

الف - آیا به محض خرید این زمین باید خمسش را بدهد یا سر سال خمسش را بدهد؟

ب - اگر بعد از گذشت سال و بعد از حساب اصل زمین سودی ببرد آیا باید خمس آن سود را نیز در وسط سال بدهد و یا اینکه اگر آن سود تا سال بعدی خمس باقی ماند باید خمسش را بدهد؟

✓ ج ۱۴ - الف - سرمایه خمس دارد و بهتر است به محض خرید خمس آن داده شود،

گرچه می تواند صبر کند سر سال خمس آن را بدهد.

✓ ب - جز سود تجارت است و تا سر سال خمسی وقت دارد که اگر صرف در مؤونه نشد، باید خمس آن پرداخت شود.

س ۱۵ - کسی دو هکتار زمین خریده ولی مالک اولیه زمین خمس آن را نداده آیا اگر خریدار خمس دهد از گردن فروشنده ساقط می‌شود؟

✓ ج ۱۵ - تا زمینی در تصرف خریدار نیامده خمسی واجب نیست و اگر زمانی که زمین تحت تصرف فروشنده بوده خمس به آن تعلق گرفته، با توجه به دادن خمس از طرف خریدار، از گردن فروشنده خمس ساقط نمی‌گردد.

س ۱۶ - شخصی کارمند دولت است حدود بیست سال قبل يك قطعه زمین مسکونی خریده است پنج هزار تومان، امسال یعنی سال ۸۰ بیست و پنج میلیون تومان فروخت آیا در صورت حساب سال داشتن خمس دارد یا نه و در صورت حساب سال نداشتن خمس دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۶ - در صورتی که جهت خانه استفاده کرده است، خمس ندارد ولی اگر به عنوان سود فروخته، خمس مابقی را باید بدهد.

س ۱۷ - شخصی برای سه فرزندش خانه‌ای خریده و به نامشان نموده است خمس آن به چه صورت است و همچنین اگر بنامشان نکرده باشد چطور؟

✓ ج ۱۷ - اگر در شأن پدر بوده که این خانه‌ها را برای فرزندان تهیه کند و خمس هم به پول این خانه‌ها تعلق نگرفته باشد و بچه‌ها هم برای استفاده معیشتی خود استفاده می‌کنند، خمس ندارد.

مسائل بانکی خمس

س ۱ - والدین برای فرزندان خودشان در بانک حساب پس انداز افتتاح نموده‌اند و ماهانه مبلغی را به حساب فرزندان خود واریز می‌کنند، آیا به این نوع حساب پس انداز خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که واقعا تملیک به فرزند نشده باشد، باید خود والدین خمس آن را بدهند و اگر تملیک کرده باشند، خمس به عین مال تعلق می‌گیرد و لذا ولی او می‌تواند خمس آن را خارج کند و یا این که هر وقت فرزند به بلوغ رسید، خمس آن را بپردازد.

س ۲ - شخصی دو میلیون تومان در بانک دولتی گذاشته و به او سود نیز می‌دهند و مقلد مرجعی است که این عمل را جایز نمی‌داند، آیا باید با حاکم شرع در چنین مواردی مصالحه شود؟

✓ ج ۲ - اگر می‌تواند اضافی را به خزینه دولت واریز نماید، ولی در غیر این صورت باید در اختیار حاکم شرع قرار دهد و تذکر داده شود، تا هر چه مجتهد صلاح دانست عمل می‌کند.

س ۳ - سودی که بانک می‌دهد چون موجب جبران کمی از کاهش ارزش پول نزد مردم می‌گردد آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۳ - به نظر ما مسئله جبران کاهش ارزش قیمت درست نیست و سود صدق می‌کند و ملاک تقدینگی، است و عرف سود بانکی را سود می‌داند و لذا خمس واجب است.

س ۴ - پولی که به عنوان پس‌انداز در بانک گذاشته می‌شود و بدون اینکه شرط سودی شود بانک از جانب خود بهره‌ای به حساب می‌افزاید آیا اصل پول و بهره آن خمس دارد؟

✓ ج ۴ - با فرض مذکور اگر سپرده به بانک طبق یکی از عقود اسلامی با مراعات شرایطش انجام شده اصل پول و سود آن خمس دارد.

خمس و مالیات

س ۱ - آیا احکام مالیاتی اسلامی از قبیل خمس و زکات و غیره قابلیت قانونمند شدن و جایگزینی با قوانین مالیاتی کشور را دارد و آیا در اسلام مالیات مشروعیت دارد یا خیر؟

✓ ج ۱ - قوانین مالیاتی از احکام حکومتی است که با اشراف حکومت اسلامی اعمال می‌گردد و لذا نحوه اخذ و مقدار آن و چگونگی قوانین بستگی به نظر ولی فقیه دارد که می‌توانید در این زمینه از معظم له استفتاء نمایید، ولی اصل دریافت مالیات در اسلام مشروع است که در زمان ائمه معصومین هم مالیاتهایی غیر از خمس و زکات واجب بعضاً گرفته شده و لذا در صورتی که حاکم اسلامی لازم بداند می‌تواند در

حدّ احتیاج حکومت مالیات دریافت کند و خمس و زکات جایگزین مالیاتها نمی‌گردد زیرا مصارف اینها با مالیات تفاوت می‌کند و اخذ مالیات حکومتی نباید موجب عدم اهتمام مردم به وجوهات شرعیّه شود زیرا هر کدام مصارف معینه خود را دارند.

س ۲- کسانی که علاوه بر مالیات، خمس یا زکات به مراجع می‌پردازند آیا می‌توانند به مقدار آن از پرداخت مالیات (هر چند با صحنه سازی) کم کنند؟

✓ ج ۲- مالیات ربطی به احکام خمس و زکات ندارد و در مورد مالیات باید طبق

قوانین کشوری عمل شود.

س ۳- کسانی که مالیات به دولت می‌دهند آیا می‌توانند به مقدار آن از پرداخت خمس و زکات کم کنند؟

✓ ج ۳- مسئله مالیات ربطی به مسائل خمس و زکات ندارد و جایز نیست که از

خمس و زکات چیزی کم گردد.

س ۴- آیا مالیاتی که به اشکال مختلف دولت اسلامی از کارمندان و سایرین دریافت می‌کند کفایت از حقوق شرعی (خمس) می‌کند؟

✓ ج ۴- کفایت نمی‌کند.

س ۵- آیا پرداخت مالیات یا انفاقات مستحبّی به فقراء کفایت از خمس می‌کند و اگر کفایت نمی‌کند پرداخت مالیات چه جایگاهی در فقه دارد؟

✓ ج ۵- کفایت از خمس نمی‌کند و مالیات یک دستور حکومتی است که جهت ارائه

خدمت گرفته می‌شود و از نظر شرعی هم در صورتی که ظلم نباشد اشکال ندارد.

مسائل طلاب

س ۱- شخصی مقداری کتابهای درسی حوزوی خریداری نمود و فعلا برای او قابل استفاده نیست و پولی هم ندارد که خمس آن را بدهد، آیا واجب است بعضی از کتابهای دیگر را بفروشد، تا این که خمس آنها را بدهد با فرض آن که اگر فروخت، دیگر توانایی خریداری مجدد را نخواهد داشت؟

- ✓ ج ۱ - اگر به کتابها در طول سال و لو برای یکبار نیاز دارد، خمس به آنها تعلق نمی‌گیرد و الا باید خمس بدهد بنابر احوط و برای پرداخت خمس می‌تواند کتاب را بفروشد و یا از حاکم شرع اجازه بگیرد که بعدا بدهد.
- س ۲ - سهم امام ۷ که طلبه‌ها می‌گیرند، در چه مواردی باید مصرف کنند؟
 ✓ ج ۲ - در راهی که بدانند حضرت صاحب الامر ۷ راضی هستند، مصرف نمایند.
- س ۳ - آیا به شهریه طلاب، خمس تعلق می‌گیرد؟
 ✓ ج ۳ - اگر از سهم امام ۷ و سادات و زکوات واجبه باشد، خمس ندارد اما اگر از صدقات مستحبیه باشد، بنابر احتیاط خمس دارد.
- س ۴ - آیا به کتب اهل علم، که در هنگام نیاز از آنها استفاده می‌شود، خمس واجب است؟
 ✓ ج ۴ - مادامی که به آنها نیاز دارد، جز مؤونه است و خمس ندارد.
- س ۵ - آیا درآمد منبر خمس دارد؟
 ✓ ج ۵ - درآمد منبر اگر زیادتیر از هزینه سال باشد، خمس دارد.

جهیزیه

- س ۱ - اگر پدری برای دخترش بیش از اندازه و شأن او جهیزیه خرید، خمس مازاد به عهده کیست؟
 ✓ ج ۱ - در مقداری که خارج از شأن است، جز مؤونه پدر نیست پس خمس او را باید پدر بدهد.
- س ۲ - جهیزیه‌ای که برای دختران کنار گذاشته می‌شود، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد یا خیر؟
 ✓ ج ۲ - در جنس و اثاثیه خمس تعلق نمی‌گیرد، ولی در پول کنار گذاشته شده باید خمس آن را پرداخت.
- س ۳ - پول کنار گذاشتن برای تهیه جهیزیه، آیا خمس دارد؟

✓ ج ۳ - اگر سال خمسی بر آن بگذرد، باید خمس آن را بدهد مگر آن که قبل از سال خمسی، لوازم جهیزیه تهیه گردد.

س ۴ - حال که جهیزیه با شرایط مذکوره، خمس ندارد چه دختر صلبی و چه دختری که انسان از پرورشگاه آورده باشد و یا مقدار جهیزیه یا پولش را داده باشد به کمیته امداد، آیا این موارد هم خمس ندارد؟

✓ ج ۴ - دختر صلبی جهیزیه‌اش خمس ندارد ولی دختر غیر صلبی حکم هدیه را دارد و اگر به مقدار شأنش باشد، جز مؤونه است و خمس ندارد و در غیر این صورت، باید خمس بدهد.

س ۵ - زنی که خمس جهیزیه‌اش را نداده آیا شوهرش می‌تواند در آن تصرف کند؟
✓ ج ۵ - جهیزیه خمس ندارد.

س ۶ - شخصی برای فرزند نابالغ خود، از هم اکنون وسایل می‌خرد برای این که اگر بچه‌اش بزرگ شد و تشکیل خانه داد وسایل داشته باشد، مثل یخچال، قالی، ماشین لباسشویی و هم اکنون اینها را ملک بچه نموده، آیا به آنها خمس تعلق می‌گیرد و آیا بعد از بلوغ، بچه باید خمس آنها را بدهد؟

✓ ج ۶ - اگر چیزهایی که پدر برای دختر می‌خرد، بعنوان جهیزیه اوست خمس ندارد ولی در مورد پسر، اگر بصورتی است که عرف این وسایل را برای پسر لازم می‌داند، خمس ندارد و الا باید خمس آن را پرداخت کند.

س ۷ - آیا جهیزیه دختر که خمس ندارد، باید از مال مخمس تهیه شده باشد یا اگر از غیر مخمس هم باشد، باز خمس ندارد در فرض دوم اگر خمس داشته باشد، دادن آن بعهدہ کیست؟

✓ ج ۷ - در صورتی که از مالی تهیه شده که خمس به آن تعلق گرفته باشد، باید خمس آن را پرداخت کند و الا خمس ندارد و در صورتی که به دختر تحویل شده و ملک دختر گردیده، باید دختر خمس آن را بپردازد و الا وظیفه پدر است که، خمس آن را پرداخت کند.

هدایا و نذورات

س ۱ - اگر فردی قطعه زمینی، را برای فرزند يك ساله‌اش خریده و حساب سال ندارد و معمولاً مازاد بر مؤونه ندارد و یا این که، پول زمین را جد آن بچه داده است، آیا این قطعه زمین خمس دارد یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر از مال خمس نداده این زمین خریداری شده است خمس دارد خواه پدر این زمین را به فرزند خود داده باشد یا جد آن بچه داده باشد.

س ۲ - اینجانب فردی دامدار هستم، پدرم تعدادی گوسفند به عنوان معیشت به بنده داده است و آن را ملك تام بنده قرار داده، اما معلوم نیست، اینها را بعنوان سهم الارثی داده یا حق الزحمه و یا بخشش، آیا خمس اصل این گوسفندان به ذمه اینجانب است یا نه؟

✓ ج ۲ - اگر تعداد گوسفندان کم باشند و پدر خمس آن را داده باشد و در طی سال صرف هزینه زندگی گردد، خمس به آن تعلق نمی‌گیرد ولی در غیر این صورت چه آنکه بخشش باشد و یا بابت حق الزحمه، باید خمس مازاد بر خرجی را، بعد از سال بدهد اما سهم الارث در حال حیات پدر مشروعیت ندارد، مگر بصورت بخشش باشد.

س ۳ - شخصی گوسفندی را نذر کرد و آن گوسفند را خریده و از آن نگهداری می‌کند، تا دهم محرم ذبح کند، قبل از محرم سال خمسی او آمده آیا به گوسفند، خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۳ - با فرض مذکور خمس ندارد.

س ۴ - اگر به عنوان پاداش از زحمات انسان در رابطه با مسابقات قرآن، سکه بهار آزادی بدهند، آیا به این سکه خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۴ - حکم هدیه را دارد و در صورتی که در طی سال مصرف در هزینه زندگی کند، خمس ندارد و الا باید خمس آن را بپردازد.

س ۵ - اگر انسان برای فرزند خود، که در شهر دیگری است خانه‌ای خریداری کند، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۵ - در صورتی که شأن پدر طوری است که، باید همچون خانه‌ای برای فرزند خود بخرد، خمس ندارد و اما اگر از شأن پدر نیست که خانه بخرد، باید خمس آن را بپردازد.

س ۶ - بنیاد شهید به فرزندان شهداء که صغیرند، ماهانه مبلغی را به حساب آنان واریز می‌کند تا بعد از بلوغ به آنها بدهد آیا بعد از گرفتن وجه، به آن خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۶ - بعد از بلوغ، باید خمس آنها را پرداخت کند.

س ۷ - آیا به جوایزی که از سوی بانکها داده می‌شود، مثل خانه و ماشین، خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۷ - بنظر ما اگر در هزینه مصرف گردد، خمس ندارد.

س ۸ - کسانی که قبل از رسیدن سال، اموال خود را می‌بخشد برای فرار از خمس، آیا این عمل صحیح است؟

✓ ج ۸ - اینگونه بخششها پذیرفته نیست و باید خمس زائد از مؤونه را بپردازد، مگر

آن که بخششها واقعی و مطابق شأن او باشد.

س ۹ - مهریه‌ای که زن می‌گیرد و یا پولی که به وی بخشیده می‌شود خمس دارد یاخیر؟

✓ ج ۹ - مهریه خمس ندارد و هدیه در صورتی که صرف در مؤونه شود خمس ندارد

ولی اگر از سال خمسی بگذرد باید خمس آن پرداخت شود.

س ۱۰ - شخصی جهت انجام مناسک حج، احرامی به عنوان عاریه و یا هدیه از کسی می‌گیرد صاحب این احرام قبلابا این احرام حجی انجام داده است آیا بر این شخص که فعلا از باب عاریه و یا هدیه احرام را گرفته واجب است خمس آن را بدهد؟

✓ ج ۱۰ - خمس واجب نیست مگر هدیه گرفته باشد که شایسته است خمس آن را

بدهد البته اگر یقین به ندادن خمس دارد، باید خمس آن را بدهد.

س ۱۱ - آیا هبه، هدیه و عیدی خمس دارد؟

✓ ج ۱۱ - به نظر ما اگر صرف در مؤونه زندگی گردد، خمس ندارد ولی اگر کنار

گذاشته شود و سال بر آن بگذرد باید خمس آن را بدهد.

س ۱۲ - آیا مبالغی که در عروسیها به عنوان هدیه جمع می‌شود متعلق خمس است؟

✓ ج ۱۲ - به نظر ما اگر صرف در مؤونه زندگی گردد قبل از آنکه سال خمسی برسد

خمس ندارد.

س ۱۳ - به نظر حضرتعالی هدیه، هبه، عیدی و چشم روشنی خمس دارند و آیا مهریه زن و دیه خمس دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - هدیه و هبه و عیدی و چشم روشنی و دیه اگر صرف در مؤونه شود خمس ندارد

ولی اگر پس انداز شود و استفاده در مؤونه نشود، خمس دارد و مهریه خمس ندارد.

س ۱۴ - قند و شکر و اجناسی که کمیته امداد امام ۶ به مردم می‌دهد آیا خمس دارد یا خیر؟

- ✓ ج ۱۴ - اگر از مؤونه زیاد آمد باید احتیاطا خمس آن داده شود.
- س ۱۵ - پول و یا لباس و یا اجناسی که شخصی به شخص دیگری می‌بخشد آیا خمس دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۱۵ - اگر در مؤونه استفاده نشود و باقی بماند و سال خمسی بر آن بگذرد خمس دارد.
- س ۱۶ - پولی که کمیته یکبار به عنوان کمک به يك دانش آموز می‌بخشد آیا خمس دارد؟
- ✓ ج ۱۶ - در صورتی که از مخارج مؤونه زیاد آید احتیاطا خمس آن پرداخت شود.

مصالحه در خمس

- س ۱ - آیا مرجع و یا وکیل او، می‌تواند خمس را بعد از حساب کردن، به مقلد خود ببخشد و نگیرد؟
- ✓ ج ۱ - خمس مسلم قابل بخشش نیست، مگر آن که مجتهد جهت خاصی را در نظر بگیرد و موضوع اهم باشد.
- س ۲ - آیا برای وکلای حضرت تعالی، جایز است در هنگام تخمیس اموال مردم، مقداری از خمس را به صاحب مال ببخشد، زیرا در بسیاری موارد موجب دلگرمی مؤمنین و ادامه پرداخت خمس می‌گردد؟
- ✓ ج ۲ - مصالحه جایز نیست، مگر در مشکوکات.
- س ۳ - در بعضی موارد شبهه، در دریافت خمس از طرف روحانیون مأذون، به مصالحه عمل می‌شود و زمانی که مکلف قادر به اداء آن نباشد، چنانچه مستحق خمس راضی شود که به عنوان خمس بگیرد و دوباره ببخشد، آیا این عمل جایز است یا خیر؟
- ✓ ج ۳ - جایز نیست، زیرا در سهم سادات استحقاق شرط است و اگر مستحق باشد، مقدار وجهی را که می‌گیرد از برای خود مستحق است و اگر مستحق نیست، نمی‌تواند خمس بگیرد.

مهریه

- س ۱ - شوهری مهریه زنش را می‌دهد، در حالی که اصلا حساب سال ندارد و یقین دارد، به مال او خمس تعلق گرفته است، خمس این مال بر عهده کیست؟

✓ ج ۱ - اگر از عین مال خمس نداده، مهریه را بدهد یک پنجم آن را باید زن، بابت خمس بدهد و از شوهرش بگیرد و اگر از عین مال خمس نداده به زنش پرداخت نکرده، دادن خمس به ذمه شوهر می‌باشد.

س ۲ - چنانچه زن مهریه خود را از شوهر بگیرد، آیا خمس دارد؟
✓ ج ۲ - خمس ندارد.

س ۳ - مهریه‌ای که زن می‌گیرد و یا مالی که به ارث برده است و یا پولی که به وی بخشیده شده است آیا خمس دارد؟

✓ ج ۳ - مهریه و ارث خمس ندارد البته در صورتی که میت که مال از او بوده اهل خمس بوده باشد و اما هدیه در صورتی که صرف در مؤونه شود خمس ندارد ولی اگر از سال خمسی بگذرد و صرف در مؤونه شود باید خمس آن پرداخت شود.

س ۴ - پولی را که پدر دختر از داماد می‌گیرد آن را مهریه دخترش قرار می‌دهند به این معنی که مبلغ را کاملاً دختر از شوهر خود به عنوان مهریه خود اخذ کند هر مقداری را که دختر خواست برای خودش جهیزیه تهیه کند و اضافه از آن را به پدر یا برادر خود هبه کند حلال است یا خیر و در صورتی که برای دختر حلالیت پیدا کند آیا خمس آن بعد از يك سال به ذمه پدر است یا دختر؟

✓ ج ۴ - دختر می‌تواند آن را ببخشد و مهریه خمس ندارد و آنچه که به پدر یا برادر خود می‌بخشد اگر اضافه بر درآمد سال باشد خمس دارد.

درآمد زن

س ۱ - کسانی که همسرشان معلم است یا اشتغال به کارهای دیگر دارند و از این طریق درآمدی دارند که خرج منزل می‌شود، آیا مرد موقع حساب سال، باید این درآمد را جز مخارج خود قرار دهد، یا این که هر کدام جداگانه حساب کنند؟

✓ ج ۱ - اگر درآمد مرد برای زندگی مطابق شأن، کافی نباشد و زن از درآمد خود به مخارج خانواده کمک می‌کند خمس مازاد بر مؤونه بر خود زن واجب است و

مازاد بر مؤونه مرد هم، بر خود مرد واجب است و اگر مرد درآمد کافی برای زندگی داشته باشد، تمام درآمد زن خمس دارد.

س ۲ - اگر زنی درآمدها را به شوهرش داد تا خرج زندگی کند، آیا خمس دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۲ - اگر ضرورت ایجاب کند که کمک به هزینه زندگی نماید، در مقدار صرف شده، خمس واجب نیست.

س ۳ - اگر زن شوهردار دارای درآمد باشد، باید خمسش را بدهد یا نه؟
 ✓ ج ۳ - باید زن خمس تمامی درآمدها را بدهد، در صورتی که واجب النفقه همسرش باشد و او هم نفقه او را کاملاً بدهد.

خمس مال قرض گرفته شده

س ۱ - آیا مبلغی که از طرف مستأجر، نزد موجر بعنوان امانت یا قرض الحسنه یا رهن به مدت یکسال می ماند، خمس آن بعهده کدامیک از آنهاست؟

✓ ج ۱ - اگر به رسم امانت باشد، خمس بعهده صاحب مال است ولی اگر بصورت قرض بوده، بعهده وام گیرنده است اگر از سال بگذرد و مصرف ننماید.

س ۲ - شخصی مبلغ چهارصد هزار تومان وام گرفته که سالی صد هزار تومان پرداخت کند، از طرفی ادای دین که صد هزار تومان است جز مؤونه، است در سال دوم دو ماه مانده به حساب سال، سیصد هزار تومان پول اضافه بر مؤونه دارد، آیا می تواند سیصد هزار تومان وام را یکجا بدهد و جز مؤونه قرار دهد، با این که قبول می کنند همه را یکجا بگیرند یا باید خمس سیصد هزار تومان را بدهد؟

✓ ج ۲ - ملاک در مؤونه فعلیت آن است، پس اگر یکجا سیصد هزار تومان را داد، جز مؤونه حساب شده و نسبت به آن مقدار از سود کسر می گردد، پس وجهی برای دادن خمس آن سیصد هزار تومان نیست.

س ۳ - شخصی به مردم بدهکار است، چنانچه هنگام فرا رسیدن سال خمسی از مال او زیاد بیاید، پرداخت بدهی لازم است یا پرداخت خمس و آیا کلاً بر چنین شخصی، خمس واجب است یا خیر؟

✓ ج ۳ - اگر بدهی او سر رسید مشخصی ندارد و طلبکار آن را مطالبه میکند باید بدهی خود را بپردازد و الا میتواند پرداخت بدهی خود را به تأخیر بیندازد، ولی در این صورت باید خمس آنچه از مال او اضافه آمده است پرداخت شود.

- س ۴ - مبلغی بعنوان رهن پرداخت می‌شود که مورد نیاز هم می‌باشد، مثلاً خانه‌ای رهن کرده، آیا با گذشت سال، خمس به آن تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۴ - با تذکر به این که رهن گرفتن به نحو رایج در میان مردم شرعاً جایز نیست و باید در قالب قرض از مستاجر پول را بگیرد، و لذا مبلغی که قرض داده می‌شود، تا بدست قرض دهنده نرسد، خمس ندارد ولی اگر پس گرفتنش بعد از سال شرعی خمس باشد، باید خمس آن را بدهد.
- س ۵ - شخصی مبلغی قرض نموده برای خرید ماشین یا تعمیر خانه و سال خمسی فرا رسیده، آیا خمس دارد؟
- ✓ ج ۵ - خمس آن را باید بپردازد، مگر آن که قرض را هزینه در مخارج زندگی کند.
- س ۶ - کسانی که در بانک مسکن پول می‌گذارند تا بعد از یکسال به آنها وام دهند، با رسیدن سال خمسی، آیا به پول آنها خمس تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۶ - در صورتی که پول ملک آنان باشد و هرگاه بخواهند بتوانند پول را از بانک بگیرند، در این صورت خمس تعلق می‌گیرد.
- س ۷ - اگر کسی از بانک وام بگیرد، آیا می‌تواند در وقت حساب سال مبلغ بدهکاری را بعنوان قرض کسر نماید؟
- ✓ ج ۷ - نمی‌تواند کسر نماید، مگر مقداری را که در همان سال باید بپردازد، زیرا همه بدهکاری صدق مؤونه آن سال را نمی‌کند.
- س ۸ - مقداری وام گرفته‌ام که در طول چهار سال بپردازم آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۸ - اگر صرف در مؤونه نکنید هر مقدار که سال بر آن بگذرد باید تخمیس شود.
- س ۹ - آیا وام خمس دارد؟
- ✓ ج ۹ - خمس دارد اگر صرف در مؤونه نشود.
- س ۱۰ - کسی که پول به عنوان قرض الحسنه در اختیار کسی می‌گذارد اگر سال بر این مبلغ بگذرد خمس آن را چه کسی باید بدهد صاحب پول یا کسی که قرض گرفته؟
- ✓ ج ۱۰ - اگر قرض گیرنده صرف در مؤونه نکند و سال خمسی بر آن بگذرد باید خمس آن را بدهد و وام دهنده نیز به محض آنکه پول را از قرض گیرنده گرفت باید خمس آن را بپردازد.

درآمد کارکنان

- س ۱ - کارمندی که تازه شروع بکار کرده، تا چند ماه اداره به علی حقوق او را تأخیر انداخت، بعد آنها را مجموعاً پرداخت کردند، خمس این پول را چگونه باید داد؟
- ✓ ج ۱ - آن مقدار از حقوقی که قبل از سال خمسی دریافت کرده و مکلف در آن هنگام برای خرج زندگی قرض نکرده، باید خمس آن را بدهد و بقیه جزو درآمد سال بعد خواهد بود، که اگر در پایان سال اضافه داشت، خمس آن را باید بدهد.
- س ۲ - آیا باید خمس حقوق بازنشستگی را پس از دریافت از دولت، بلافاصله پرداخت کرد؟
- ✓ ج ۲ - به محض وصول، خمس تعلق نمی‌گیرد و اگر سال خمسی بر مقدار وصول شده بگذرد، باید خمس آن را بدهد.

مال میت و میراث

- س ۱ - اگر کارمند دولت بمیرد و دولت بعنوان حقوق بازنشستگی، مبلغی را به خانواده مرحوم بدهد، آیا این مبلغ میراث خواهد بود، در صورتی که در زندگانی میت از حقوق ماهیانه او این مبلغ کسر نشده است، آیا بین ورثه تقسیم خواهد شد و آیا چنین مبلغی خمس دارد؟
- ✓ ج ۱ - حکم ارث ندارد بلکه متعلق به کسی است که دولت به او می‌دهد و اگر سال بر او بگذرد و مصرف نشود، خمس به آن تعلق می‌گیرد.
- س ۲ - آیا چنانچه از ثلث ماترك متوفی، پس از مصارف و خیرات و غیره مبلغی اضافه ماند، خمس به آن تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۲ - اگر مال متعلق به میت باشد، و میت نیز اهل خمس بوده باشد خمس به آن تعلق نمی‌گیرد.
- س ۳ - اموال میت را اگر حساب سال نداشته، آیا از کل تخمیس می‌کنند یا از ثلث؟
- ✓ ج ۳ - کل اموال باید تخمیس شود.
- س ۴ - شخصی فوت کرد حساب سال نداشت در بررسی ماترك اخراج چه چیزهایی اولویت دارد؟
- ✓ ج ۴ - باید تمام اموال او تخمیس گردد و قبل از تقسیم بین ورثه خمس آن داده شود.
- س ۵ - مابه التفاوت قیمت مال موروثی مانند زمین یا خانه از زمان ارث تا زمان فروش آن آیا مشمول خمس است؟

- ✓ ج ۵ - اگر بعد از فروش صرف در مؤونه می‌گردد مابه التفاوت هم خمس ندارد ولی اگر صرف در سرمایه گردد خمس دارد.

طلا

- س ۱ - آیا طلایی که شوهر برای همسر خود می‌خرد، خمس دارد؟
 ✓ ج ۱ - در صورتی که به آن احتیاج دارد، خمس ندارد.
- س ۲ - شخصی که از درآمد سال برای همسرش طلا و جواهراتی که در شأن او می‌باشند، می‌خرد و آنها را فروخته و مجدداً می‌خرد، آیا خمس دارد؟
 ✓ ج ۲ - با فرض سؤال خمس ندارد.
- س ۳ - آیا طلایی که زن بصورت هدیه از پدر و مادر و فامیل دریافت کرده، خمس دارد؟
 ✓ ج ۳ - به نظر ما اگر مورد استفاده قرار می‌دهد در شأن اوست خمس ندارد، و در صورت شک از حاکم شرع اجازه بگیرد و اگر استفاده نمی‌کند، باید خمس آن را بپردازد.
- س ۴ - زیور آلات زنان که غالباً از جنس طلا است متعلق خمس است یا خیر در صورتی که خمس نداشته باشد موقعی که از استفاده خارج می‌شود نه بر اثر کهنه شدن بلکه بر اثر بالا رفتن سن زنان و عرف نبودن پوشیدن زیور در آنان در آن موقع آیا آن وقت خمس دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۴ - در صورتی که از آنها استفاده می‌کند خمس ندارد و زمانی که از استفاده خارج شود خمس دارد.

سادات

- س ۱ - فردی تا مدتی فکر می‌کرده سید است، بعد از طریق علم انساب متوجه شده سید نیست و حال آن که در آن مدت از سهم سادات استفاده نموده، آیا بابت سهم سادات ضامن است یا خیر؟ و اگر هست باید به چه کسی بدهد؟
 ✓ ج ۱ - در صورتی که برای او اطمینان حاصل شود که سید نبوده، باید هر مقدار که یقین دارد از سهم سادات برداشته به حاکم شرع یا سید مستحق برساند.
- س ۲ - آیا برای اثبات سیادت، شیاع مفید علم و اطمینان و شهرت‌کافی است؟

✓ ج ۲ - اگر شیاع موجب علم و اطمینان عقلانی باشد، صحت ترتیب اثر بر آن بعید نیست، ولی در شهرت باید طریق احتیاط را اختیار کرد، که احتیاط در ترک گرفتن سهم سادات است.

س ۳ - آیا سادات فقیر، می‌توانند از کمیته امداد مستمری دریافت کنند؟
✓ ج ۳ - اگر بداند چیزهایی که به او می‌دهند، از اموالی است که گرفتن آن برای او جایز است، اشکالی ندارد و الا محل اشکال است.

س ۴ - کسی که سید است، آیا لازم است شجره‌نامه خود را بداند و آیا کسی یا طریقه‌ای وجود دارد که بتوان از آن طریق سیادت را فهمید یا خیر؟
✓ ج ۴ - همین که در بین مردم به سیادت معروف باشد، کافی است و احتیاجی به داشتن شجره‌نامه ندارد و شاید باشند کسانی که در این کار مهارت داشته باشند.

س ۵ - آیا جدا کردن خمس احتیاج به اذن فقیه دارد؟
✓ ج ۵ - بعضی قائل به لزوم اذنند و لذا در صورت امکان، اجازه گرفتن به احتیاط نزدیکتر است.

س ۶ - آیا کسی که مادرش علویّه است از ذریّه رسول الله ۹ حساب می‌شود یا خیر و آیا باید در احکام شرعی احتیاط کند همانطور که اگر منتسب بود به هاشم از طرف پدر، امیدوارم جواب را مرقوم بدارید و دلیل مناسب آن را بگوئید؟

✓ ج ۶ - بله کسی که مادرش علویّه باشد از ذریّه رسول الله ۹ حساب می‌شود اما مسائل فقهی فقط مختص به کسی است که از طرف پدر منتسب به رسول الله ۹ باشد و دلیل آن اخباری است که وارد شده است و همچنین عمل اصحاب.

س ۷ - خانمی است غیر سیده که سرپرستی اطفال سید خود را به عهده دارد آیا می‌تواند از سهم سادات برای مخارج خود و فرزندانش استفاده کند یا خیر؟

✓ ج ۷ - می‌تواند برای فرزندانش از سهم سادات استفاده کند ولی برای خودش نمی‌تواند استفاده کند. البته اگر تملیک بچه‌ها کند و خود به عنوان حق سرپرستی از بچه‌ها حقوق بردارد، اشکال ندارد.

س ۸ - آیا از سهم سادات می‌شود به سید فقیر بدهکار داد تا هم بدهکاری را بپردازد و هم خانه بخرد؟

✓ ج ۸ - کمک و مساعدت اشکال ندارد ولی در خانه خریدن باید از حاکم شرع

اجازه بگیرد.

س ۹ - سیدی هست که مقید به احکام شریعت نیست ولی دارای فرزندان صغیری هست که همه فقیرند آیا دادن سهم سادات به این سید به قصد دادن به فرزندان صغیر او اشکال دارد یا خیر؟

✓ ج ۹ - اگر صرف در حرام نکند اشکال ندارد و در غیر این صورت بهتر است خمس

به صورت لباس و غذا به آنها داده شود.

س ۱۰ - اگر زنی سیده، زوجه مردی سید باشد ولی این مرد غالباً به غیر از خورد و خوراک متعارف مایحتاج ضروری دیگر او را نمی‌دهد آیا ما می‌توانیم از باب اینکه سید است سهم سادات به او کمک کنیم؟

✓ ج ۱۰ - دادن خمس به زن سیده اشکال ندارد در صورتی که فقیر صدق کند.

بیمه

س ۱ - آیا به پولی که بعنوان بیمه عمر، از طرف شرکت بیمه به وارث پرداخت می‌شود، خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۱ - مانند باقی درآمدهاست و هر مقدار که از مؤونه سال اضافه آمد، باید خمس

آن پرداخت شود.

س ۲ - آیا به پولی که به عنوان بیمه عمر به شرکت بیمه داده می‌شود، خمس تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۲ - خمس ندارد.

وجوب اعطاء خمس به مرجع تقلید

س ۱ - ما می‌دانیم که اگر مرجعی بمیرد و کالت وکلای او ساقط می‌شود حال سنوآل اینجاست که مقلدین آن مرجع حقوق شرعی خود را به چه کسی بدهند آیا آن را به یکی از مراجع مورد اطمینان بدهند یا به یکی از مراجعی که بقاء بر میت را جایز می‌دانند بدهند یا باید به مرجعی بدهند که فتوا به جواز بقاء بر میت داده و در همه بلاد شایع شده که او اعلم از همه مراجع است و اگر حقوقش را به يك مجتهد دیگر و لو اینکه فتوا به جواز تقلید بر میت ندهد، داد ذمه‌اش بری می‌شود؟

✓ ج ۱ - باید حقوق شرعی به مجتهدی داده شود که از او در مسئله بقاء بر تقلید میت

تقلید می‌کرده یا به مجتهدی داده شود که آن را در مصارفی هزینه می‌کند که

مجتهد خودش در آن موارد آنها را هزینه می‌کرده است.

س ۲ - آية الله سيستاني قائل است به احتياط وجوبی در مورد تسليم حقوق شرعيه به کسی که اعلم باشد و من هم اعتمادابه این فتوا از مقلدين آية الله خوئی هستم آیا جایز است که حقوق شرعی را از طرف شما بگیریم و آیا عمل ما باعث فراغ ذمه می شود یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر وجوهات شرعیه در مصرفی هزینه شود که مرجع شما جایز بداند اشکال ندارد.

س ۳ - آیا وجوهات شرعیه را (خمس و زکات) باید به مرجع تقلید داد یا به ولی فقیه (رهبری) و یا به هر کدام بدهیم کفایت می کند، در این صورت آیا در پرداخت خمس یا زکات به هر يك اجازه دیگری شرط است؟

✓ ج ۳ - وجوهات شرعیه در مرحله اول باید به مرجع تقلید پرداخت شود و اگر به فقهای دیگر غیر از مرجع تقلید خود بدهد در صورتی که جهت مصرف مرجع تقلید با فقیهی که وجوهات به او داده شده است جهت واحده ای باشد اشکال ندارد و کفایت می کند.

س ۴ - آیا دادن خمس به یکی از مراجع عظام با وجود اینکه من مقلد مرجع دیگری هستم که دسترسی به آنها ندارم و اطمینان به وصول اموال به او ندارم یا اطمینان به دفتر آن مرجع ندارم جایز است یا خیر؟

✓ ج ۴ - دادن خمس به یکی از مراجع جایز است در صورتی که آن مرجع پول را صرف در مسیری کند که مرجع او جایز بداند.

دست گردان

س ۱ - دست گردان در خمس چه مفهومی دارد و ثمره اش چیست؟

✓ ج ۱ - در حقیقت دست گردان، پرداخت خمس به حاکم شرع و قرض گرفتن از اوست و لذا تصرفات در اموال او بلامانع است.

س ۲ - افرادی که توان پرداخت خمس را ندارند و دست گردان می کنند، آیا دست گردان نمودن با چک مدت دار یا چکی که وعده آن رسیده، صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۲ - در صورتی که چک پشتوانه داشته باشد که عرفادارای بها باشد، اشکال ندارد.

اموال متعلق خمس

س ۱ - از پشمی که نخ درست شده است و غرض فروش هم نیست بلکه می خواهد لباس درست کند آیا خمس دارد یا خیر؟

✓ ج ۱ - خمس ندارد.

س ۲ - کسی از مرجعی اجازه اخذ وجوهات و تصرف در قسمتی از آن را دارد آیا می‌تواند از مقلدین مراجع دیگر هم وجوهات دریافت کند؟

✓ ج ۲ - در صورتی که واسطه در رساندن به مرجع یا نماینده او باشد اشکال ندارد.

س ۳ - شخصی مرجع تقلید خویش را عوض کرده است و مقلد مرجع تقلید دیگری شده است به عبارت آخری از مرجع تقلید اول خودش عدول کرده و به مرجع تقلید دیگری رجوع کرده است این شخص بابت سهم خمس يك ميليون تومان به مرجع تقلید اول می‌پردازد و دست به دست هم کرده بوده است حال این يك ميليون بدهی خمس را به کداميك از مراجع باید بدهد از اولی که عدول کرده است یا به دومی؟

✓ ج ۳ - باید به دومی بدهد.

س ۴ - اگر حاکم اسلامی و مرجع تقلید متفاوت باشند وجوهات خمس را باید به کداميك سپرد؟

✓ ج ۴ - باید به مرجع تقلید داد.

س ۵ - چیزهایی نظیر پارچه چادری که انسان برای همسر آینده خود کنار می‌گذارد خمس دارد؟

✓ ج ۵ - مشمول خمس است و باید خمس آن پرداخت شود.

متفرقات

س ۱ - اشخاصی پول می‌دهند به روحانی و می‌گویند به فلان مرجع دینی بدهید، آیا می‌توان به مرجع دیگر بدهند؟

✓ ج ۱ - بهتر آن است که نظر دهنده خمس تأمین گردد و اما اگر جهت مصرف هر دو مرجع یک مورد باشد، اشکال ندارد.

س ۲ - من مقلد امام خمینی بودم و با اجازه حضرتعالی باقی هستم، اگر خودم بخواهم سهم سادات عظام را پرداخت نمایم، آیا باید اجازه داشته باشم؟

✓ ج ۲ - پرداخت سهم سادات بنظر ما اجازه لازم ندارد، مگر آن که از جانب ما نهی گردد که با نهی جایز نیست خود شما پرداخت کنید و اگر این مسئله را خواسته باشید از امام تقلید کنید، باید از ما اجازه بگیرید.

س ۳ - آیا سهم سادات را بدون اجازه حضرتعالی می‌توان به سادات داد یا نه؟

- ✓ ج ۳ - اشکال ندارد، مگر نهی شده باشد.
- س ۴ - آیا مستخرجین نمک شامل احکام معدن هستند و باید يك پنجم تولیدات خود را بعنوان خمس پرداخت کنند یا خیر؟
- ✓ ج ۴ - اگر نمک بصورت معدن است، باید خمس آن پرداخت شود ولی اگر از مثل کناره‌های رودخانه‌ها و دریاچه‌ها و دریای شور نمک جمع‌آوری می‌کنند، صدق معدن نمی‌کند و خمس ندارد.
- س ۵ - شخصی مبلغی را به فردی می‌دهد و سفارش می‌کند آن را به مرجع تقلید برساند، اما آن فرد پول مذکور را مصرف نموده و به جای آن پول دیگری می‌دهد، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۵ - در مثل پول که از نقود است نوعاً مالیت آن ملاک است نه شخص آن وجه، پس دادن پول دیگر غیر عین آن پول اشکال ندارد، گرچه احتیاط در دادن عین آن پول است.
- س ۶ - مراد از مؤونه سال چیست؟
- ✓ ج ۶ - خرجهایی که در طی سال در زندگی لازم است اعم از لباس و غذا و هدایای لازم و مسکن.
- س ۷ - مال حلال مخلوط به حرام، در چه صورتی باید دوبار تخمیس شود؟
- ✓ ج ۷ - مال حلال مخلوط به حرام بوسیله تخمیس پاک می‌شود و سپس در صورتی که از مؤونه سال اضافه بیاید، باید خمس آن را بعنوان سود مکاسب پرداخت نماید.
- س ۸ - آیا سهم امام ۷، سهم سادات، زکات، ردّ مظالم، کفارات و سایر چیزهایی که باید بدست مجتهد برسد پس از رسیدن به دست او، می‌تواند قرض بدهد یا خیر؟
- ✓ ج ۸ - قرض دادن وجوهات محلّ اشکال است، مگر خود مجتهد قائل به جواز آن باشد، به جهت ضرورتی که مشاهده می‌کند.
- س ۹ - آیا بر غنائم جنگی خمس تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۹ - بلی خمس تعلق می‌گیرد.
- س ۱۰ - شخصی که با مال غیر مخمس به حجّ رفته، آیا حجّش صحیح است؟
- ✓ ج ۱۰ - در صورتی که لباس احرام و قربانی او از عین پول خمس نداده نباشد، حجّ او صحیح است و الاّ محلّ اشکال است.

س ۱۱ - بعضی اظهار می‌کنند ما عشریه پرداخت می‌کنیم و خیلی هم دقت دارند بر ادای آن، آیا عشریه ریشه اسلامی دارد و کفایت از خمس می‌کند؟

✓ ج ۱۱ - عشریه در اسلام مأخذ صحیحی ندارد و فقط زکاة مثل جو و گندم که

بوسیله باران آبیاری می‌شود، باید ده یک بعنوان زکاة پرداخت شود و به هر

صورت از خمس، کفایت نمی‌کند.

س ۱۲ - با توجه به این که خمس از ضروریات دین است و منکر آن مرتد محسوب می‌شود، آیا اگر شخصی اعلام نماید پرداخت سهم امام ۷ که يك دوم سهم خمس است در زمان غیبت امام ۷ نباید پرداخت شود، آیا این شخص منکر ضروریات دین محسوب می‌شود و حکم کافر بر او جاری است؟

✓ ج ۱۲ - با فرض مذکور، منکر ضروری دین نیست و حکم کافر را ندارد اما اگر به

نحوی سخن می‌گوید که بازگشت آن به انکار این سهم باشد، مرتد است و حکم

کافر را دارد.

س ۱۳ - آیا دادن خمس واجب فوری است یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - پس از سر رسیدن سال خمسی باید فوراً خمس را بدهد، مگر از حاکم شرع

اجازه بگیرد و تأخیر بیاندازد.

س ۱۴ - طلابی که جهت تبلیغ در روستاها به منزل افرادی می‌روند که می‌دانند اهل خمس نمی‌باشند و از غذای آنها استفاده می‌کنند یا در خانه آنها نماز می‌خوانند، وظیفه چیست؟

✓ ج ۱۴ - باید از حاکم شرع استیذان کنند و یا مقداری را جهت خمس اخراج کنند.

س ۱۵ - اگر پول تخمیس شده، با غیر مخمس مخلوط شود، نحوه استفاده چگونه باید باشد؟

✓ ج ۱۵ - چون در پول ملاک مالکیت است که به آن خمس تعلق می‌گیرد و لذا

استفاده از آن به مقداری که خمس آن داده شده، بلامانع است.

س ۱۶ - اگر کسی سهمین و یا زکات مالش را نداده و با آن برای خودش و خانواده‌اش منزل و لباس می‌خرد و با آن نماز می‌خواند، اعمالش چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۶ - بنظر ما مرتکب گناه شده و مدیون است، ولی خواندن نماز در آن لباس و

منزل اشکال ندارد.

س ۱۷ - کسی که اصلاح حساب سال ندارد و می‌داند به اموال او خمس تعلق گرفته است و الان می‌خواهد غسل کند و پول حمامی را بدهد ولی یقین ندارد که به این پول پرداختی، خمس تعلق گرفته است، غسل او چه صورتی دارد؟

- ✓ ج ۱۷ - باید احتیاطاً دوباره غسل کند، گرچه اعمال گذشته او لازم به اعاده نیست، البته اگر توجه به این شک، بعد از غسل باشد.
- س ۱۸ - فردی از دنیا رفته و ما یقین داریم که اهل خمس و زکات نبوده، اکنون فرزندان او اطعام می‌دهند، آیا از آن غذا می‌توان استفاده کرد؟ در صورت عدم جواز به چه نحو می‌توان تصرف کرد؟
- ✓ ج ۱۸ - اگر از حاکم شرع اجازه گرفته شود و بعد بقدر متیقن چیزی بعنوان خمس، عوض غذای خورده شده بدهند، بهتر است.
- س ۱۹ - مردی اهل خمس دادن نیست، آیا زنش می‌تواند بدون اجازه شوهر خمس مال را بدهد؟
- ✓ ج ۱۹ - جایز نیست بدون اجازه شوهر، خمس مال را بدهد، مگر آن که از برای خود درآمدی داشته باشد که بتواند از مال خود، خمس آن مقدار را که خود استفاده می‌کند، بپردازد.
- س ۲۰ - کسی اهل پرداخت خمس و زکات نیست رفت و آمد با او چه صورتی داشته و استفاده از اموالش چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۰ - اگر استفاده کننده از اینگونه اموال، یقین دارد که اموال مورد استفاده خمس به آن تعلق گرفته و خمس آن داده نشده است باید با حاکم شرع مصالحه نماید و یا مقداری پول به عنوان خمس اموال مصرف شده با اجازه حاکم شرع به مستحقین خمس بپردازد.
- س ۲۱ - کسی سی سال خمس برنج و گندم و اجناس دیگر را نداده حال می‌خواهد بدهد همانطور که از خود اجناس و قیمت آن را می‌شود داد از اجناس دیگر به جای این اجناس که سی سال خمس آن را نداده می‌تواند بدهد یا خیر؟
- ✓ ج ۲۱ - اگر سؤال در مورد تبدیل جنس به چیز دیگری است چون فقهاء اجازه کلی داده‌اند، اجازه لازم نیست ولی اگر منظور آن است که سی سال خمس نداده و می‌خواهد پرداخت نماید، باید با حاکم شرع مصالحه نماید و بدون اذن حاکم شرع این امر تحقق پیدا نمی‌کند.
- س ۲۲ - به دختر سیده که پیش پدرش زندگی می‌کند اگر محتاج و فقیر باشد و پدرش مستمند باشد و یا اینکه مستمند نباشد اما خرجی او را نمی‌دهد می‌شود از سهم سادات خمس به او بدهیم؟
- ✓ ج ۲۲ - اشکال ندارد.

س ۲۳ - موارد مصرف حقوق شرعیه را بیان فرمائید؟
 ✓ ج ۲۳ - مواردی که باید حقوق شرعیه را در آن موارد هزینه کرد متفاوت است اما
 خمس را بایستی نصفش را در مورد سادات هزینه کرد و نصف دیگر آن که سهم
 امام علیه السلام است باید صرف حوزه‌های علمیه شود.

انفال

س ۱ - آیا جنگل نشینها که در جنگل و مراتع پدری زندگی می‌کنند و دامدارند حق
 خرید، خانه سازی، تهیه باغ و زمین و غیره را دارند و آیا مالک می‌شوند؟
 ✓ ج ۱ - اگر از نظر حکومت منعی نباشد با اجازه حاکم شرع مالک می‌شوند.

مسائل زکات

زکات مال

س ۱ - افرادی که چندین سال است زکات نداده‌اند، آیا می‌توانند همه را یکجا حساب کنند و به مسجدی که در حال ساختن است بدهند؟

✓ ج ۱ - یکی از مصادیق مصارف هشتگانه، مسجد است و مانعی ندارد.

س ۲ - شخصی گندمش را به دولت فروخته، بدون آن که زکاتش را داده باشد، آیا پولی را که گرفته حلال است یا خیر؟ برای برئ الذمه شدن باید چه کرد؟

✓ ج ۲ - معاملاتی که انجام گرفته، چه با دولت و یا غیر آن بنظر ما صحیح است ولی

حاکم شرع یا وکیلش حق دارند جنس را از خریدار بگیرند (البته اگر صاحبش

زکات پرداخت نکرده است) و راه برئ الذمه شدن آن است که مقدار یقینی از خود

گندم و یا قیمت روز آن را پرداخت نماید.

س ۳ - اگر کسی اهل دادن زکات نیست، آیا فرزند می‌تواند بدون آن که پدر بفهمد، زکات را جدا کند و به مستحق برساند؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

س ۴ - شخصی وصیت کرده ثلث من که ۱۰۰ نخل خرما است صرف خیرات گردد، اگر ثلث او به حد نصاب برسد آیا بر وصی واجب است زکات آن را بدهد یا خیر؟

✓ ج ۴ - زکات واجب نیست.

س ۵ - اگر شخصی باغی را وقف امام حسین ۷ کرد که خرج حسینیه‌ها و عزاداری شود اگر خرما به حد نصاب رسید آیا زکات دارد؟

✓ ج ۵ - اگر محصولات باغ وقفی که جهت عامه مثل امام حسین ۷ وقف شده است به

حد نصاب برسد زکات ندارد.

استفاده از زکات برای غیر فقیر

س ۱ - آیا پدر می‌تواند برای عروسی فرزندش زکات را خرج کند؟

✓ ج ۱ - اگر فرزند امتناعی از این جهت نداشته باشد، مانعی ندارد.

س ۲ - پدری به فرزند طلبه خود زکات داده که کتابهای دینی بخرد، ولی فرزند در غیر مورد مذکور مصرف کرده، تکلیف چیست؟

✓ ج ۲ - مدیون زکات پدر است و باید از مال شخصی خود به همان مقدار خرج مصرف معین شده بنماید.

س ۳ - فقیر که یکی از مصارف هشتگانه زکات است، به چه کسی گفته می‌شود؟

✓ ج ۳ - فقیر کسی است که بالفعل و بالقوه درآمدی که کفاف خرج سال او را بکند نداشته باشد.

س ۴ - اگر انسان زنی را صیغه کرد، یکماه بعد به زن علاوه بر اجرت، زکات فطره و گندم می‌دهد و یقین دارد که وقتی به منزل زن می‌رود، از پول زکات به او غذا می‌دهد، آیا می‌شود از این غذا استفاده کرد یا خیر؟

✓ ج ۴ - در صورتی که زن مستحق گرفتن زکات باشد، خوردن غذا حتی با علم به این که از مال زکات است اشکالی ندارد.

س ۵ - در رساله عملیه فرموده‌اید: اگر پسر به کتابهای علمی دینی محتاج باشد، پدر می‌تواند به او زکات دهد، حال آیا می‌تواند از سهم فی سبیل الله به پسر زکات بدهد و اگر از زکات به پسر داد و پسر به جای آن که کتاب بخرد بدهکاریهایی خود را داد، آیا جایز است؟

✓ ج ۵ - اگر کتابهای دینی که بشود از سهم سبیل الله گرفته شود را بخرد مانعی ندارد و در مصرف زکات باید نظر زکات دهنده تأمین گردد.

احکام مصرف زکات مال

س ۱ - آیا مردم می‌توانند پول مبلغ را از باب زکات چون فقیر است و یا فی سبیل الله به او بدهند؟

✓ ج ۱ - چنانچه فقیر است و تبلیغ هم می‌کند از هر کدام به عنوان زکات بدهند، اشکال ندارد، البته حق التبلیغ را در غیر واجبات از زکات حساب نکنند.

س ۲ - آیا پدر می‌تواند زکات نه‌گانه را به فرزند خود از بابت فی سبیل الله بدهد و فرزند هم این زکات را برای کفارات خود مصرف کند یعنی کفارات بدهکار است آن را بپردازد؟

✓ ج ۲ - دادن زکات بعنوان سهم سبیل الله جهت نفقه فرزند مشکل است ولی برای پرداخت بدهی و لو کفاره باشد، پس از تملک مانعی ندارد.

س ۳ - آیا می‌شود انسان به نوه خود، زکات فطره بدهد؟

✓ ج ۳ - محل اشکال است، مگر در مواردی که در رساله استثناء شده است.

س ۴ - آیا صدقات واجب از قبیل زکوات را می‌توان به کمیته امداد امام (ره) پرداخت کرد؟

✓ ج ۴ - در صورتی که بداند به مستحقین داده می‌شود، با رعایت شرایط مانعی ندارد.

س ۵ - مردی با زنی ازدواج کرد که از شوهر قبلی خود دارای فرزندی است که فاقد مال است آیا این شوهر می‌تواند زکات فطره خود و سایرین را به آن فرزند بدهد در صورتیکه خرج او بعهده‌اش نباشد؟

✓ ج ۵ - اشکالی ندارد.

س ۶ - استفاده طلاب از زکات فطره چه صورت دارد و آیا مردم می‌توانند در ماه رمضان به آنان زکات بدهند؟

✓ ج ۶ - اگر شرایط فقر در او باشد اشکال ندارد ولی شایسته است مؤمنین

حق الزحمة مبلغ را از زکات نپردازند.

س ۷ - آیا پدر می‌تواند مخارج تحصیل فرزند ذکور یا اناث خود را از باب زکات به سعه، زکات فطره، سهم سادات اگر فرزند سید باشد و یا رد مظالم و سهم امام ۷ البته با اجازه مجتهد بدهد و در صورت مثبت بودن تمامی صدر منکور، اطلاع فرزندان لازم است یا پدر خودش خرج کند ولی نیت وجوه منطبقه کند، در صورت لزوم اطفال صغار که متوجه اینگونه مسائل نمی‌شوند با اجازه مجتهد حل می‌شود یا نه؟

✓ ج ۷ - دادن مخارج تحصیل علوم دینیه فرزندان از زکات و فطره از باب توسعه

اشکال ندارد و از سهم سادات در صورت داشتن استحقاق برای آن مخارج، در غیر

نفعه واجبه، بلامانع است ولی در سهم امام ۷ بستگی به اجازه مجتهد دارد و تذکر

دادن به گیرنده لازم نیست، مگر آن که زکات دهنده بداند که گیرنده از گرفتن

اینگونه پولها به طور معمول اجتناب دارد، پس باید تذکر دهد و در مورد اطفال

کوچک ولی او باید بطریق شرعی به مصرف آنها برساند.

س ۸ - شخصی تا به حال زکات نداده و یا این که دقیق حساب نکرده، اکنون می‌خواهد خود را برئ الذمه کند باید چه کند و اگر فرزند طلبه‌ای دارد آیا می‌تواند عوض پول به او برنج بدهد و آیا نیاز به اجازه هم می‌باشد؟

✓ ج ۸ - باید بقدر متیقن زکات بدهد و برای تبدیل پول به جنس دیگر، باید تبدیل آن

پس از تحویل دادن به مستحق یا مجتهد باشد و بعد از قبول مجتهد می‌تواند در هر

راهی که مصلحت باشد، مصرف نماید.

س ۹ - آیا برای عزاداری امام حسین ۷ می‌توان از زکات استفاده کرد؟

✓ ج ۹ - تا ممکن است از زکات استفاده نکنند.

س ۱۰ - فقیری که زکات می‌گیرد، لازم نیست عادل باشد ولی باید آشکارا معصیت نکند، حال اگر آشکارا به مردم فحش می‌دهد و یا غیبت می‌کند و تهمت می‌زند، آیا می‌شود به او زکات فطره داد؟

✓ ج ۱۰ - دادن زکات به مثل اینگونه افراد کفایت می‌کند، ولی بهتر است به غیر اینها داده شود.

س ۱۱ - شخصی بدهکار است و توان پرداخت بدهی خود را ندارد آیا می‌تواند از پدر خود زکات بگیرد؟

✓ ج ۱۱ - به عنوان سهم الغارمین اشکال ندارد.

س ۱۲ - شخصی واسطه، پنجاه هزار تومان پول زکات را می‌گیرد تا در شهر دیگر به مستحق بدهد در بین راه پول با پول دیگر مخلوط شده و نمی‌تواند جدا کند تکلیف چیست؟

✓ ج ۱۲ - در مثل پول عینیت موضوعیت ندارد بلکه قیمت آن مهم است و لذا اگر همان مقدار پول پرداخت گردد و لو عین همان پول اول نباشد اشکال ندارد مگر آنکه با پولی تعویض گردد که در آن اختلاف قیمت باشد که باید اختلاف آن در نظر گرفته شود.

شرایط زکات

س ۱ - آیا در زکات قبض شرط است یا خیر؟

✓ ج ۱ - در صحت زکات، قبض شرط نیست ولی تا قبض نشود، ملک شخصی مستحق نمی‌گردد.

س ۲ - حضرتعالی در رساله احکام زکات مسئله ۱۸۷۲ فرموده‌اید: زکات گندم و جو و... وقتی واجب می‌شود که به مقدار نصاب برسد حال با توجه به این مسئله، اگر زارعی زراعت داشت ولی برداشت نکرد یا خوب حفاظت نکرد و از بین رفت، خلاصه جمع‌آوری نکرد، آیا زکات واجب است یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر کوتاهی در زراعت قبل از رسیدن به نصاب بوده چیزی بر او واجب نمی‌شود ولی اگر بعد از رسیدن به نصاب در سر خوشه بوده در این صورت ضامن مقدار زکات است.

س ۳ - آیا غلاتی که از ملك وقفی بدست می‌آید، زکات دارد؟

- ✓ ج ۳ - در صورتی که غلات بدست آمده در زمان تعلق زکات در ملک شخص معینی باشد، باید زکات داده شود و اگر بصورت مصرف در مورد وقف است و ملکیت معینه‌ای ندارد، زکات واجب نیست.
- س ۴ - کسی که خمس، زکات تسعه، زکات فطره، کفارات، ردّ مظالم، لقطه و صدقات نذری را ریابد، آیا اسقاط ذمه می‌شود و فقط معصیت کرده است و یا این که اسقاط ذمه هم نشده است؟
- ✓ ج ۴ - در زکات و فطره ریا موجب عدم ابراء ذمه می‌گردد اما در خمس و کفارات و ردّ مظالم و لقطه و صدقات نذری، ریا ضرر نمی‌رساند، گرچه احتیاط آن است که در آنها هم قصد قربت داشته باشد.
- س ۵ - کسی که صد رأس گوسفند دارد آنها را بین بچه‌های خود تقسیم می‌نماید و بچه‌ها هیچگونه تصرفی در آن گوسفندان ندارند آیا زکات به چنین اموالی تعلق می‌گیرد؟
- ✓ ج ۵ - تصرف لازم نیست و اگر بچه‌ها مالک گوسفندان هستند و سهم هر یک به حدّ نصاب برسد، زکات واجب است.
- س ۶ - آیا برنج زکات دارد؟
- ✓ ج ۶ - مستحب است که زکات آن داده شود ولی واجب نیست.
- س ۷ - زمینی که مثلاً در مقابل دو خروار گندم اجاره داده شده آیا اجاره گیرنده باید زکات بدهد؟
- ✓ ج ۷ - زکات بر زارع واجب است.
- س ۸ - در رسائل عملیه آمده است که مخارج غلات یعنی گندم و جو را می‌شود کسر کرد و بقیه آن وقتی که به حدّ نصاب رسید زکات دارد حال در منطقه گرگان شخصی کمباین دار گندم مردم را درو می‌کند و از هر ده کیسه يك کیسه را به عنوان حق العمل برای خود بر می‌دارد حال صاحب زمین می‌تواند این يك کیسه‌ای را که از هر ده کیسه به کمباین دار می‌دهد جز مخارج به حساب آورد و از گندمهای زکات دار خارج نماید یا خیر؟
- ✓ ج ۸ - مخارجی که قبل از وجوب زکات به زکات تعلق می‌گیرد از عین جنس خارج می‌شود ولی مخارج بعد از آن مثل مخارج بهره‌برداری و کمباین و دیگر مخارج از زکات خارج نمی‌شود.
- س ۹ - اگر کسی بابت اجاره کار، خرما عوض اجرت به او بدهند اگر این خرما به حدّ نصاب برسد آیا باید زکات آن را بپردازد یا خیر؟
- ✓ ج ۹ - زکات تعلق نمی‌گیرد.

س ۱۰ - طایفه غلات زکات نمی‌دهند و ما بعضی اوقات مجبوریم از آنان گندم
بخریم آیا باید زکات بدهیم یا خیر؟
✓ ج ۱۰ - واجب نیست.

مسائل زکات فطره

احکام زکات فطره

- س ۱ - آیا زکات فطره سربازهایی که در پادگانها از جیره دولتی استفاده می‌کنند بر عهده خود آنها است یا دولت، و آیا سربازان عائله دولت حساب می‌شوند یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - گرچه بنظر ما بعید نیست که سرباز، عائله دولت حساب شود و فطریه بر عهده آنها باشد، ولی اگر خودش هم بدهد بهتر است.
- س ۲ - اگر در شب عید فطره به فقیری افطاری داده شود، البتّه در مسجد نه خانه آیا فطریه او بر عهده افطاری دهنده است؟
- ✓ ج ۲ - چون نان خور محسوب می‌شود، فطریه به عهده افطاری دهنده است بشرط آن که قبل از غروب آفتاب آمده باشد.
- س ۳ - حکم فطریه زندانیان به چه شکل است؟
- ✓ ج ۳ - فطره به عهده دولت است، گرچه خود آنها بدهند شایسته است.
- س ۴ - کسی که زکات فطره را به مدّت پنجاه سال از دو جنس داده بعد حکم را متوجّه شده، و وظیفه او چیست؟
- ✓ ج ۴ - در صورتی که از یک نفر چنین کاری کرده، باید تمامارا دوباره بدهد.
- س ۵ - مراد شما از محلّ که می‌فرمائید اگر در محلّ خودش مستحقّ پیدا شود الی آخر مسئله چه می‌باشد و آیا فرقی بین تهران و شهرستان و روستا می‌باشد یا خیر؟
- ✓ ج ۵ - مراد از محلّ غیر از محله است و تهران با سایر شهرستانها و روستاها فرقی نمی‌کند.
- س ۶ - کسی که مقلّد مرجعی است که می‌گوید، احتیاط واجب آن است که زکات فطره از محلّ خارج نشود در حالی که او مدّت زیادی از محلّ خارج می‌نموده است و الان متوجّه مسئله شده، آیا باید دوباره زکات فطره را بدهد یا این که می‌تواند به مرجعی رجوع کند که احتیاط او مستحبّی است؟

- ✓ ج ۶ - رجوع به دیگری تأثیری در گذشته ندارد، پس مرتکب گناه شده است و باید استغفار کند و دادن مجدد زکات از نظر ما لازم نیست و در آینده می‌تواند در این مسئله از مرجعی که جایز می‌داند، پیروی کند.
- س ۷ - کسی در وسط ماه مبارک، زکات فطره را جدا کرد، آیا قبل از غروب آفتاب عید فطر می‌تواند در آن تصرف کند، بعد جای آن بگذارد؟
- ✓ ج ۷ - چون بنظر ما زکات فطره را قبل از شب عید فطر نمی‌شود جدا کرد، لذا تصرف در مال کنار گذاشته شده، اشکال ندارد.
- س ۸ - با توجه به این که زکات فطره را با بودن مستحق از محل و روستا نباید خارج کرد، اگر فقیری از روستائی به روستای دیگر رفت آیا می‌توان به او زکات داد یا خیر؟
- ✓ ج ۸ - زکات به چنین فقیری که سکونت در آن روستا ندارد، به احتیاط مستحب داده نشود.
- س ۹ - قوت منطقه ما اکثرانان است، آیا می‌توانند بابت زکات فطره سه کیلو آرد یا قیمت آن را بدهند؟
- ✓ ج ۹ - اشکال ندارد.
- س ۱۰ - آیا می‌توان زکات فطره یا سهم فقراء از زکات را به شوهر دختر خود، در صورتی که فقیر است، تملیک نمود تا صرف زن و بچه‌هایش نماید؟
- ✓ ج ۱۰ - اگر تملیک به شوهر شود، اشکال ندارد و می‌تواند صرف زن و همسرش نماید.
- س ۱۱ - در فرض سؤال بالا اگر شخص مذکور فرزندش فقیر باشد، آیا می‌تواند زکات فطره را تملیک زن و فرزندش کند و زن و فرزندش خرج پسرش نماید؟
- ✓ ج ۱۱ - اگر به فرزندش بدهد و مرد و کاله از طرف همسرش (عروس دهنده زکات) خرج کند آن هم در صورتی که زن فقیر باشد، اشکال ندارد ولی نمی‌تواند مرد زکات پدرش را صرف خود و فرزندانش که نوه پدر می‌شوند، نماید.
- س ۱۲ - آیا جنین ۷ الی ۹ ماهه در شکم مادر نیز زکات فطره دارد؟
- ✓ ج ۱۲ - واجب نیست، گرچه مستحب است زکات فطره را بدهد.
- س ۱۳ - آیا در زکات فطره می‌توان پول رایج را با پول دیگر و یا اسکناس را با اسکناس دیگر تبدیل کرد؟

- ✓ ج ۱۳ - در غیر اعیان تبدیل اشکال ندارد زیرا در مثل اسکناس و پول رایج ملاک مالیت است و در صورتی که از نظر مالیت با هم مساوی باشند تبدیل اشکال ندارد.
- س ۱۴ - شخصی در ۲۸ ماه رمضان زکات فطره خود را داده به شخصی تا آن شخص بعد از دیدن ماه یعنی قبل از غروب زکات فطره را از طرف آن شخص به فقیر بدهد آیا صحیح است یا نه چون هنوز غروب نشده آیا باید دوباره بدهد یا کافی است؟
- ✓ ج ۱۴ - کفایت می کند.
- س ۱۵ - افرادی به عنوان ملوان در يك کشتی در دریا مشغول کار هستند شب عید فطر می رسد آیا فطریه ملوانان به عهده مالک کشتی است یا ناخدا و یا خودشان و اگر مالک کشتی همراه آنها نباشد حکم فطریه ملوانان چیست؟
- ✓ ج ۱۵ - باید ملاحظه شود که نان خور چه کسی حساب می شوند اگر نان خور خودشان هستند یعنی از حقوق و یا حق مأموریت آنها جهت غذا مقداری را کسر می نمایند باید خودشان بدهند و الا نان خور هر کسی که محسوب شوند او باید فطریه بدهد.
- س ۱۶ - روحانی چنانچه شب عید فطر در محل تبلیغ به منزلی دعوت شود فطریه اش به عهده کیست؟
- ✓ ج ۱۶ - اگر قبل از غروب برود زکات فطره بر عهده میزبان است ولی اگر بعد از غروب برود به عهده خودش می باشد.

مصرف زکات فطره

- س ۱ - اگر فردی نمی دانسته که دادن زکات فطره غیر سید به سید جایز نیست و مدتی داده حال متوجه شده، وظیفه او چیست؟
- ✓ ج ۱ - باید دوباره بدهد و مال اگر در دست سید موجود است یا تلف شده ولی سید مسئله را می دانسته که نمی تواند بگیرد، چون آگاه بوده که این زکات ممنوعه است و با این حال گرفته، ضامن است و باید به صاحبش برگرداند.
- س ۲ - آیا استفاده از فطریه جهت مصارف آموزشگاههای دولتی با توجه به مشکلات و کمبودهای مالی موجود در مدارس در صورت تمایل اولیاء دانش آموزان به پرداخت آن به مدرسه جایز است، اگر جایز می باشد در چه موارد مصرفی و در چه حد؟

✓ ج ۲ - فطره در مرحله اول باید صرف فقراء گردد و لذا بهتر است در اینگونه موارد مصرف نشود.

س ۳ - آیا مسئولین مدارس ، می‌توانند فطریه کسانی را که مایل هستند به خانواده‌های دانش آموزانی که شرعامستحق می‌باشند برسانند؟

✓ ج ۳ - اگر زیر نظر یکی از علماء باشد تا موارد جواز پرداخت فطره را مشخص کند اشکال ندارد.

صدقات

س ۱ - افراد خیر و مؤمن که کمکهای خود را به صورت اهدائی و نذورات، ردّ مظالم، زکات اموال و غیره که به منظور کمک به نیازمندیهای عزیزان و خانواده‌های بی‌سرپرست و یتام و نگهداری و حمایت از معلولین ذهنی و جسمی تحت پوشش در اختیار مرکز عام المنفعه قرار می‌دهند برئ الذمه می‌شوند یا خیر؟

✓ ج ۱ - در موارد اهدائی و نذورات مربوط به اینگونه افراد اشکالی ندارد ولی در ردّ مظالم مسئولین امر باید مواظب باشند صرف در سادات نگردد و در زکات هم باید فقر احراز گردد.

س ۲ - آیا می‌توان پولهایی را که در صندوق خیرات جمع‌آوری می‌شود به عنوان قرض الحسنه به افراد نیازمند پرداخت نمود؟

✓ ج ۲ - چون صاحبان پول آن را به عنوان صرف در خیرات پرداخت می‌کنند جایز نیست که در موارد قرض الحسنه مصرف گردد.

س ۳ - آیا دو فقیر می‌توانند ردّ مظالم را به همدیگر بدهند؟

✓ ج ۳ - اگر مراد از فقیر معنای شرعی آن است که قوت یکسال خود را نداشته باشد و از طرف دیگر شأن آنها هم این مقدار باشد که بتوانند آن را ببخشند اشکال ندارد ولی اگر مقدار زیاد است و یا فقیر شأنیت ندارد که این پول را به دیگری ببخشد نمیتوانند به هم رد مظالم بدهند.

س ۴ - آیا زن برای صدقه دادن به اذن شوهر نیاز دارد؟

✓ ج ۴ - اگر از مال شوهر می‌پردازد باید اذن بگیرد و اگر از مال خود صدقه می‌دهد چنانچه شوهر اعلام مخالفت نکند، کفایت می‌کند و اذن شوهر لازم نیست.

س ۵ - حکم دریافت صدقه مستحبی غیر سید توسط سادات چیست و آیا در این حکم از نظر ادله شرعی فرقی بین فرزندان درجه اول ائمه ۷ و سایر طبقات با سادات وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۵ - اشکال ندارد ولی به فرزندان درجه اول ائمه اطهار صلوات الله علیهم اجمعین

نمی‌توان داد.

متفرقات

س ۱ - آیا این مسئله صحیح است که انسان از يك مجتهد و چند فقیر سید درباره سهم سادات و چند نفر فقیر غیر سید در مورد رد مظالم و زکات و کیل شود از جانب آنها تصرف کند که آن پول مال آنها و از جانب آنها تصرف کند و به افراد مشتبّه الحال ببخشد؟

✓ ج ۱ - موارد مختلف است زیرا در سهم سادات، سید بیش از استحقاق نمی‌تواند بگیرد تا

به شخصی دیگر ببخشد، مگر در بخششهایی که جز شئون زندگی او باشد مثل دادن

هدایا و چشم روشنیها و مانند آن، و هم چنین است حکم فقیر غیر سید، نسبت به

مظالم و بلکه زکات در سهم فقرا، ولی در وکیل مجتهد بستگی دارد به نظر موکلش،

اگر جایز بداند مانعی ندارد و الا جایز نیست.

س ۲ - آیا می‌شود پولهایی را که در صندوق کمیته امداد به مدت یکسال ریخته شده برداشت و یکجا به میزان مصرف شده جایگزین کرد؟ در مورد رد مظالم چطور؟

✓ ج ۲ - اگر تغییر داده نشود بهتر است خصوصاً بعضی از موارد که بصورت امانت

باشد و احتیاط در مثل اینگونه موارد بسیار مطلوب است.

مسائل امر به معروف و نهی از منکر

شرایط امر به معروف و نهی از منکر

- س ۱ - شرایط وجوب امر به معروف و نهی از منکر را بیان فرمائید؟
- ✓ ج ۱ - الف - امر به معروف و ناهی از منکر معروفات و منکرات را بشناسد.
 - ✓ ب - احتمال تأثیر آنها را بدهد.
 - ✓ ج - گناهکار اصرار بر گناه را داشته باشد.
 - ✓ د - امر بمعروف یا نهی از منکر موجب مفسده‌ای برای آمر یا ناهی نباشد.
- س ۲ - با فرض علم به ضرر، آیا تنها وجوب امر به معروف و نهی از منکر برداشته می‌شود یا جواز آن هم برداشته می‌شود، زیرا ممکن است کسی خود راضی به تحمل ضرر و ناراحتی باشد برای امر به معروف و نهی از منکر؟
- ✓ ج ۲ - موارد مختلف است و در بعضی از موارد، جواز هم برداشته می‌شود.
- س ۳ - حکم امر به معروف و نهی از منکر در آنجایی که برخورد مستقیم باعث کم شدن حیثیت شخصی در میان مردم باشد چیست؟
- ✓ ج ۳ - باید امر به معروف و نهی از منکر با جمیع شرایط انجام گیرد نه آنکه موجب از بین رفتن آبروی شخص مؤمن گردد.
- س ۴ - امر به معروف و نهی از منکر مرد نامحرم از زن یا بالعکس چگونه باید باشد؟
- ✓ ج ۴ - اگر با شرایط امر به معروف و نهی از منکر انجام گردد و مفسده‌ای بر آن مترتب نباشد اشکال ندارد بلکه لازم است.
- س ۵ - در خیابانها بعضی از جوانان روابط نامشروع با دختران دارند در صورتی که انسان بداند اگر امر به معروف کند مورد توهین یا ضرب و شتم قرار می‌گیرد وظیفه چیست؟
- ✓ ج ۵ - امر به معروف و نهی از منکر با فرض مذکور لازم نیست.
- س ۶ - تذکر به گناهکار مؤثر است ولی اگر بخواهیم امر به معروف و نهی از منکر کنیم به بچه‌ها و فرزندان لطمه می‌زند آیا در این زمینه وظیفه چیست؟
- ✓ ج ۶ - در فرض مذکور وظیفه‌ای ندارید.

س ۷ - با توجه به اهمیت آبروی مؤمن در اسلام که از احترام خانه خدا بالاتر است آیا می‌توانیم برای ارتکاب به جرمی آبروی مؤمن را ببریم؟
 ✓ ج ۷ - آبروی مؤمن همانند خورش محترم است و هیچ کس حق ندارد آبروریزی نماید هر چند گناهکار باشد.

س ۸ - اینکه در شرایط امر به معروف و نهی از منکر آمده است که ضرر جانی یا مالی یا آبرویی نداشته باشد به هر حال ضرر دارد حتی با احتمال اینکه با او درگیر شوند خواهشمند است نظر مبارک را بفرمائید؟
 ✓ ج ۸ - اگر احتمال درگیری وجود دارد یا ممکن است توهین کنند لازم نیست امر به معروف و نهی از منکر کنند.

س ۹ - اگر بتوانیم از راه محبت امر به معروف و نهی از منکر کنیم بهتر است یا از قوه قهریه؟
 ✓ ج ۹ - البته تا جایی که ممکن است باید با اخلاق خوش و ادب اسلامی امر به معروف و نهی از منکر شود و بیش از آن وظیفه حکومت اسلامی است.

وجوب امر به معروف و نهی از منکر

س ۱ - آیا ارشاد جاهل واجب است یا خیر و این مسئله اتفافی است یا اختلافی؟
 ✓ ج ۱ - در احکام کلیه فقهیه که مورد نیاز مردم است اگر زمینه مساعد باشد، ارشاد واجب است و اختلافی در وجوب این قسم نیست.

س ۲ - وظیفه شوهری که همسرش واجبات دینی را بجا نمی‌آورد چیست؟
 ✓ ج ۲ - باید شوهر امر به معروف و نهی از منکر کند و نمی‌تواند او را وادار به نماز کند.

س ۳ - بنظر حضرتعالی آیا ارشاد جاهل به حکم شرعی واجب است یا خیر؟ در صورت وجوب غالب مردم مسائل شرعی را نمی‌دانند آیا بر ما واجب است برویم در آن مناطق مسائل را مطرح کنیم و اگر نرفتنیم آیا مرتکب فعل حرام شده‌ایم؟

✓ ج ۳ - اگر شرایط برای انسان فراهم باشد و مانعی در کار نباشد ارشاد جاهل در مسائل ضروریه واجب است، لکن مهم احراز مطالب فوق است لذا چه بسیار افرادی هستند که بر آنان ارشاد واجب نیست، زیرا شرایط موجود نمی‌باشد یا موانع مفقود نیست.

س ۴ - آیا امر بمرعوف و نهی از منکر واجب عینی است یا کفائی؟
 ✓ ج ۴ - در بعضی از موارد واجب عینی است و در بعضی از موارد واجب کفائی است.

س ۵ - هنگام شك در وجوب امر به معروف و نهی از منکر چه باید کرد؟

✓ ج ۵ - واجب نیست.

س ۶ - اینکه در روایات اسلامی اینقدر در زمینه اهمیت امر به معروف و نهی از منکر تأکید شده است آیا از وظایف حکومتهاست یا از وظایف مسلمین و مردم؟

✓ ج ۶ - مقداری که باید از قوه قهریه استفاده شود وظیفه حکومت اسلامی است و آن

مقداری که احتیاج به قوه قهریه ندارد وظیفه همه مسلمین است.

س ۷ - در خصوص امر به معروف و نهی از منکر وظیفه جوانان چیست مثلا در دانشگاه خانمی بدحجاب می‌بیند و این جوان پسر هم مجرد است اگر بخواهد تذکر دهد احتمال فساد هست بهر حال آیا مرد مجرد می‌تواند به زن یا دختر نامحرم امر به معروف یا نهی از منکر نماید؟

✓ ج ۷ - اگر احتمال فساد هست نباید امر به معروف و نهی از منکر شود ولی در غیر

احتمال فساد امر به معروف و نهی از منکر با شرایط آن لازم است

س ۸ - فردی که خود اطلاع دارد اهل خانه‌اش گناه می‌کنند و پی‌شگیری نمی‌کند آیا وظیفه مؤمنین چیست؟

✓ ج ۸ - نهی از منکر وظیفه همه مؤمنین است.

س ۹ - وظیفه جوانان مؤمن در دانشگاه‌های مختلط در رابطه با فسادی که می‌بینند چیست؟

✓ ج ۹ - سعی نمایند که جوّ اینگونه مراکز را سالم نمایند و با نهی از منکر و امر به

معروف زمینه را برای هر چه بهتر شدن اینگونه مراکز آماده نمایند.

س ۱۰ - دیده می‌شود در تاکسیها و سواریهای مسافربری زن و مرد نامحرم در کنار یکدیگر می‌نشینند و بدن آنها بطور نیمه کامل اتصال دارد آیا مسافر و راننده چه وظیفه‌ای بر عهده دارند؟

✓ ج ۱۰ - نشستن زن کنار مرد و بالعکس در صورتی که بدن آنها با هم تماس پیدا می‌کند

خالی از شبهه نیست زیرا در بسیاری از موارد موجب فتنه و تحریک خواهد شد و لذا

شایسته است مؤمنین و مؤمنات در وسایل نقلیه مراعات مسائل تحفظ را بنمایند و

خود را از وقوع در گناه حفظ نمایند و رانندگان وسایل نقلیه عمومی هم سعی نمایند تا

حد امکان نهی از منکر را فراموش ننمایند تا جامعه از گزند گناه محفوظ بماند.

س ۱۱ - آیا بر افراد واجب است که از باب امر به معروف و نهی از منکر افراد معتاد را به ترك از اعتیاد و ادار سازند؟

✓ ج ۱۱ - در صورت امکان و احتمال تأثیر واجب است نهی از منکر نمایند.

مراتب امر به معروف و نهی از منکر

- س ۱ - مراتب امر به معروف و نهی از منکر را توضیح فرمائید؟
 ✓ ج ۱ - الف - شخص امر عملی را انجام دهد که گناهکار بفهمد که کار او نزد آمر زشت است.
 ✓ ب - امر و نهی با زبان.
 ✓ ج - انکار با دست مثلاً بین گناهکار و آلات گناه فاصله بیاندازد.
- س ۲ - اگر امر به معروف و نهی از منکر مستلزم ضرب و شتم باشد، آیا بدون اجازه حاکم شرع می‌توان اقدام کرد؟
 ✓ ج ۲ - اگر موردی پیش بیاید که مستلزم ضرب و شتم باشد، لازم است که از حاکم شرع اجازه بگیرد.
- س ۳ - آیا ندادن جواب سلام کسی که منکر را انجام می‌دهد جهت توبیخ او جایز است؟
 ✓ ج ۳ - جواب سلام واجب است و باید گفته شود، بلکه باید از راه دیگر برای امر به معروف و نهی از منکر وارد شد.
- س ۴ - اگر شخص بی‌نماز، خانه انسان بیاید آیا جایز است آب و غذا جلو او بگذاریم؟
 ✓ ج ۴ - اشکال ندارد گرچه از نظر اخبار انجام این کار مذموم است ولی اگر احتمال داده می‌شود که در صورت انجام این کار شخص هدایت خواهد شد، اشکال ندارد.
- س ۵ - وظیفه فرزندان در قبال والدینی که اهتمام در تکالیف دینیشان ندارند چیست؟
 ✓ ج ۵ - سعی کنند از راههای مختلف امر به معروف و نهی از منکر کنند و اگر اثر نمی‌کند وظیفه‌ای ندارند.
- س ۶ - آیا جواب سلام ندادن فاعل منکر از باب تنبیه جایز است؟
 ✓ ج ۶ - اگر راههای دیگر برای نهی از منکر وجود دارد اول از آن راهها استفاده کنند.
- س ۷ - در برخورد با کسی که فساد می‌کند آیا می‌توانیم کتک بزنیم یا از وظایف دادگاه و حکومت است؟

✓ ج ۷ - در موردی که احتیاج به قوه قهریه است حکومت باید انجام دهد به عنوان مثال: فردی را می بینیم نعوذ بالله شراب می خورد نمی توانیم او را تازیانه بزنینم.

صله رحم و قطع رحم

س ۱ - بعضی از بستگان ما اهل تقوا نیستند و نماز نمی خوانند آیا قطع رابطه با آنان جایز است؟

✓ ج ۱ - به قصد امر به معروف و نهی از منکر با آنها رفت و آمد کنید.

س ۲ - آیا رفت و آمد و استفاده از اموال کسانی که از روی ندانستن مسئله و یا عمداً وجوهات شرعی خود را نمی دهند جایز است؟

✓ ج ۲ - قطع مراد نموده نمودن صلاح نیست، ولی شایسته است از حاکم شرع کسب اجازه گردد.

س ۳ - رفت و آمد در منازل اشخاصی که نماز و روزه را بجا نمی آورند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - خوب است به قصد راهنمایی و ارشاد برود تا خدا راضی باشد.

س ۴ - صله رحم با خویشاوندانی که کافر یا منافق یا بی اعتنا به مبانی دین باشند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - در صورتی که ارتباط تأثیر مثبتی داشته باشد، صله رحم را قطع نکند.

متفرقات امر به معروف و نهی از منکر

س ۱ - فردی مغازه فروش آلات موسیقی دارد آیا می توانیم با او برخورد کنیم یا حکومت و قانون با او برخورد کند؟

✓ ج ۱ - وظیفه حکومت است که برخورد نماید البته در صورتی که ارشاد مؤمنین تأثیری نداشته باشد.

س ۲ - یقین دارم که فردی که سوار ماشین نمودم به دنبال گناه می رود آیا شرعاً می توانم او را به محل گناه برسانم یا نه؟

✓ ج ۲ - اگر یقین دارید، نمی توانید او را به محل گناه برسانید.

احکام دفاع

س ۱ - اگر کسی که ربوده شده جانس در خطر مرگ باشد و برای گریز از آن راهی جز مقاتله نداشته باشد (مثل اینکه با ممانعت مسلحانه رباینده مواجه شده باشد) تکلیف او چیست؟

✓ ج ۱ - اگر راهی جز مقاتله ندارد می‌تواند از خود دفاع نماید.

س ۲ - آیا مکروه بر امر حرامی مثل لواط و زنا خوئش هدر است یا خیر خصوصاً اگر راهی جز کشتن نداشته باشیم؟

✓ ج ۲ - اگر راهی جز مقاتله نیست می‌تواند مقاتله کند و در این صورت خون مکروه

بر امر لواط یا زنا هدر است.

مسائل معاملات حرام

خرید و فروش اعیان نجسه

س ۱ - آیا فروش عضو قطع شده، در حدّ یا قصاص یا واگذاری آن به مسلمان دیگر جایز است یا خیر؟ و اگر جایز است رضایت چه کسی شرط است و پل از بابت فروش آن به چه کسی می‌رسد؟

✓ ج ۱ - فروش عضو قطع شده که از اعیان نجسه است، جایز نیست ولی پول گرفتن برای رضایت دادن مانعی ندارد و پول هم مال صاحب عضو است که صاحب حقّ می‌باشد.

س ۲ - شخصی بر اثر تصادف دو پایش قطع شده آیا دفن پاها واجب است یا خیر و در صورت نیاز اشخاص دیگر، فروش آن چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - در صورتی که قابل پیوند به خودش یا به دیگری بوسیله اهداء نباشد بنا بر احتیاط دفن نمایند، اما معامله به صورت بیع در اعضای قطع شده خالی از اشکال نیست، ولی دادن پول جهت تحصیل رضایت از صاحبش مانعی ندارد.

س ۳ - آیا زوائد الولاده که جفت بچه‌ها نام دارد را می‌توان به فروش رسانید؟

✓ ج ۳ - خوب است دفن شود، مثل مشیمه و علقه و مانند آن، ولی اگر دفن نکردند و

نزد عقلاء قابل انتفاع باشد، معامله‌اش اشکالی ندارد.

س ۴ - آیا منی انسان را جهت معالجه امراض می‌توان فروخت؟

✓ ج ۴ - جایز نیست زیرا نجس العین است.

کم فروشی

- س ۱ - اگر بائع سهوایا عمدامبیع را کم داده، آیا موجب فساد معامله و حرمت تصرف در ثمن می‌شود یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - ضامن بقیه مبیع است و باید تنمه مبیع را بپردازد و اگر نپرداخت موجب خیار برای مشتری می‌شود.

ربا و رشوه و زورگیری

- س ۱ - بعضی می‌گویند دولت ربا بگیرد حرام نمی‌باشد، چون لا تأکلوا الربا خطاب به اشخاص است و دولت شخص نمی‌باشد، آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۱ - حرمت ربا فقط با جمله خطاب به مثل لا تأکلوا نیست تا این شبهه پیش آید، بلکه نفس وجود ربا، متعلق حرمت است مثل قول احل الله البيع و حرم الربا علاوه بر این که کسی قائل به مالکیت دولت شود، همانگونه که مختار ماست خطاب شامل مسئولین این کار هم می‌شود.
- س ۲ - آیا معامله طلا با طلا در صورت تفاوت وزن جایز است؟
- ✓ ج ۲ - جایز نیست مگر آن که طلا را بخرد و بعد طلاهای دیگر را بفروشد.
- س ۳ - آیا رشوه گرفتن فقط در قضاوت است که حرام است یا در چیز دیگر هم حرام است؟
- ✓ ج ۳ - موضوع رشوه در قضاوت است، ولی در امور دیگر اگر رشوه باعث تضییع حق دیگری گردد در حکم رشوه و حرام است.
- س ۴ - در قرارداد مضاربه بخاطر اینکه حدس زده می‌شود در اثر معامله سود این پول ۲۰ درصد خواهد بود اگر از ابتدا ۲۰ درصد به عنوان سود معین گردد چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۴ - جایز نیست و باید نسبت در ربح معین گردد.
- س ۵ - اگر شخصی مقداری پول را به دیگری داده که با آن کار کند به شرط آنکه ماهیانه مبلغی به عنوان سود کارکرد به او بدهد آیا ربا است؟

✓ ج ۵ - بنحوی که سؤال شده حرام است مگر آنکه بصورت مضاربه باشد که پول را به عامل بدهند که عامل با آن کار کند و سود آن بصورت نسبتی و درصدی از ربح بین عامل و مالک معین گردد.

س ۶ - شخصی چند قطعه زمین خود را تحویل يك شخصی دیگری کرده که همه ساله حاصل آن را جمع‌آوری کرده و نگهدارد و اگر از اقارب آن شخص احتیاج داشته باشند به ایشان قرض بدهد و به هیچ عنوان سود دریافت نکند اما آن شخص همه ساله محصول زمین را جمع کرده و به اشخاص دیگری که سود می‌دهند داده و سودش را برای خود و مالک کنار می‌گذارد و به اقوام مالک هم اطلاع نمی‌دهد آیا این سود برای مالک اشکال دارد یا خیر؟

✓ ج ۶ - شخص عامل اضافه‌ای که می‌گیرد ربا و حرام است و ضامن می‌باشد ولی برای مالک هیچ اشکالی ندارد.

س ۷ - اگر گرفتن حق مستلزم دادن رشوه باشد آیا دادن رشوه جایز است؟

✓ ج ۷ - چنانچه گرفتن حق توقف کامل بر آن داشته باشد برای دهنده جایز و برای گیرنده حرام است.

س ۸ - گرفتن سود پولی که در بانکهای کشورهای اسلامی سرمایه‌گذاری می‌کنند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۸ - اگر طبق یکی از عقود اسلامی صورت پذیرد اشکال ندارد و الا حرام است.

س ۹ - گرفتن پشیمان کرد در معاملات چه صورت دارد؟

✓ ج ۹ - اخذ این پول حرام است.

س ۱۰ - شخصی مبلغ ۱۰۰ هزار تومان به يك نفر کاسب می‌دهد و شرط می‌کند که هر ماه ۵ هزار تومان بدهد آیا گرفتن پول مذکور جایز است؟

✓ ج ۱۰ - با این نحو که مرقوم شده حرام است.

غش در معامله

س ۱ - بعضی از روستائیان ته ظرف شیر را مقداری آب می‌ریزند تا شیری که به خاطر غلظت در ته ظرف مانده پاک شود، آیا این غش در معامله است؟

✓ ج ۱ - اگر این کار بین مردم آنجا معمول و متعارف باشد و همگان مطلع باشند،

اشکال ندارد و در غیر این صورت باید اعلام نماید.

س ۲ - آیا حرمت غش در معامله، نسبت به هر فردی که در هر مذهبی باشد جاری است یا خیر؟

✓ ج ۲ - غش امری قبیح است به هر صورت که باشد، گرچه در حق مسلمانان تأکید بیشتری شده است.

س ۳ - زار عین، هنگام چیدن پنبه صبح زود می‌روند تا بر اثر شبیم پنبه سنگین تر شود و یا این که مقداری قوزه نشکفته را درون کیسه می‌گذارند، آیا این غش در معامله است یا خیر؟ و اگر کسی بخواهد در آخر عمر برئ الذمه شود چه باید بکند؟

✓ ج ۳ - باید به خریدار مسئله را بگوید و اگر این چنین نکرد برائت ذمه‌اش آن است که صاحبانی را که می‌شناسد از آنها حلالیت بطلبد و اگر نمی‌شناسد و یا این که خیلی زیادند که قدرت به تحصیل رضایت آنان را ندارد، باید مبلغی را که می‌داند از حق آنان کم شده است به حاکم شرع بعنوان ردّ مظالم بدهد.

س ۴ - در رابطه با سؤال پیش اگر این عمل را کارگر انجام داده است حال گاهی کارفرما می‌داند و گاهی نمی‌داند در این مزدی که کارگر می‌گیرد، آیا برای او حلال است؟

✓ ج ۴ - در صورتی که کارفرما بداند و راضی باشد مزد او حلال است زیرا خود این عمل حرام نیست بلکه اعلام نکردن به مشتری هنگام معامله حرام است ولی اگر نداند به نسبت مزد او حرام است.

شعبده‌بازی، شطرنج و پاسور

س ۱ - این که در روایات دارد اکتساب از ناحیه شعبده حرام است، حال اگر در تلویزیون بازی کند ولی پول نگیرد آیا حرام است؟ و آیا نگاه کردن به آن هم حرام است؟

✓ ج ۱ - حتی در صورتی که پول هم نگیرد عمل حرامی را انجام داده است هر چند بر آن صدق اکتساب حرام نمی‌کند و اما نگاه کردن در صورتی که عرفانگویند پای عمل حرام نشسته، اشکال ندارد.

س ۲ - بازی با شطرنج و پاسور چگونه است؟

✓ ج ۲ - بنظر ما حرام است.

س ۳ - تماشای شعبده بازی چه صورتی دارد؟
 ✓ ج ۳ - تماشا کردن آن حرام نیست مگر اینکه موجب تقویت آن شود.

خرید و فروش مواد مخدر

س ۱ - اینجانب با کامیون خویش مواد مخدر حمل و نقل می‌کردم و از این کار پشیمانم کرایه‌هایی که از این بابت می‌گرفتم، چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۱ - در مقابل اجرت‌های گرفته شده با حاکم شرع مصالحه گردد.
 س ۲ - فروش تریاک به کسانی که معتاد آن هستند چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۲ - طبق مقررات حکومت اسلامی عمل شود.
 س ۳ - آیا خریدار مواد مخدر، مالک مواد مخدر می‌شود یا خیر؟
 ✓ ج ۳ - در مثل تریاک مالک می‌شود، ولی در بعضی از مواد مخدر مثل هروئین مالک نمی‌شود.

س ۴ - خرید و فروش مواد مخدر، دخانیات و تهیه و توزیع آنها چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۴ - خرید و فروش و تهیه و توزیع مواد مخدر از قبیل هروئین و کوکائین جایز نیست و اما مانند دخانیات اشکال ندارد.

س ۵ - حکم خرید و فروش مواد مخدر چیست و آیا شخص، در صورت فروش و یا خرید مواد، مالک پول دریافتی یا ماده خریداری شده می‌شود یا خیر؟
 ✓ ج ۵ - اگر خرید و فروش آن جهت استفاده حرام مثل کشیدن آنها جهت تخدیر باشد حرام می‌باشد و نیز بیع آن فاسد و مالک پول دریافتی نمی‌شود و لذا ملاک فساد بیع بستگی به نحوه استفاده از آن است پس در مواردی که استعمال آن حلال است مثل تهیه دارو جایز و در غیر این صورت حرام است.

س ۶ - خرید و فروش انواع مواد مخدر چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۶ - جواز و عدم جواز، صحت و فساد بیع بستگی به جهت مورد استعمال دارد چنانچه در مواردی بکار رود که موجب فساد در جامعه یا اضرار به شخص یا اشخاص گردد، یقیناً قبیح و حرام است و اگر کاربرد درمانی و جهت ساخت داروهای درمانی باشد اشکال ندارد.

س ۷ - تشویق و ترغیب افراد به استفاده از این مواد و معتاد نمودن آنان چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۷ - معاونت در اثم است و گناهکار می‌باشد و عامل بدبختی افراد است و لذا فعل حرام انجام داده و حاکم شرع باید اینگونه افراد را تعزیر نماید.
- س ۸ - کشت، تهیه، عمل آوری و اختفای مواد مخدر چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۸ - در صورتی که جهت استفاده در موارد حرام بکار رود که معمولاً اینگونه است همه موارد حرام است.
- س ۹ - اگر شخص یا اشخاصی از محلّ اختفاء و نگهداری و ساخت مواد مخدر و باندهای توزیع کننده آن خبر داشته باشند چه وظیفه‌ای دارند؟
- ✓ ج ۹ - وظیفه آنها اطلاع دادن به مأمورین ذی ربط است در صورتی که مشکل ساز نباشد.
- س ۱۰ - اگر حضور فرد یا افراد در جلسه‌ای یا مهمانی که باعث تقویت افراد قاچاقچی یا مرتبطین به او یا معتادین شود و یا قبح استعمال یا خرید و فروش این مواد از بین برود مجازند در این جلسه شرکت نمایند؟
- ✓ ج ۱۰ - شرکت در جلساتی که موجب ترویج و تقویت این اعمال و افراد قاچاقچی و معتاد می‌گردد حرام است.
- س ۱۱ - لطفانظرتان را درباره استعمال مواد مخدر و کلیه مقدمات آن از قبیل: کشت، تولید، وارد کردن، صادر کردن، نگهداری، حمل، اختفاء توزیع، خرید و فروش، دایر کردن محلّ برای استعمال، تشویق افراد به استعمال، تولید آلات و ادوات استعمال، مخفی کردن افرادی که مرتکب اعمال فوق شده‌اند و از بین بردن آثار ارتکاب بطور مشروح به نحوی که متن فتوا علاوه بر موارد فوق الذکر شامل هر موضوعی که ذکر آن را برای ارشاد مسلمین لازم می‌دانید اعلام فرمائید؟
- ✓ ج ۱۱ - در جوامع بشری و عقلاء مسلم آن است که هر چه را که دارای منفعت معتنی به نباشد بلکه چه بسا مستلزم ضرر و زیان قابل توجه هم باشد انجامش را قبیح و حرام می‌دانند و لذا کشت، تولید، واردات، صادرات، نگهداری، حمل، اختفاء، توزیع، خرید و فروش، دایر کردن محلّ برای استعمال، تشویق دیگران به استعمال موادی مانند هروئین، کاکوئین و مرفین از نظر شرعی حرام می‌باشد اما تهیه و کشت موادی مانند تریاک در موارد ضروری مثل ساخت دارو آن هم با اجازه مسئولین ذی ربط بلاشکال است.

خرید و فروش کتب ضالّه

س ۱ - ضابطه در کتب ضالّه چیست و بعد از نگهداری و ردّ اقوال آن آیا از بین بردن واجب است و اگر کسی بخشی از آن را یاد گرفت آیا باید فراموش کند یا عدم مراجعه و ترك کفایت می‌کند و آیا پنهان داشتن مطالب آن از کسانی که قدرت ردّ عناوین آن را ندارند واجب است؟

✓ ج ۱ - ضابطه و ملاک در کتب ضالّه این است که دارای مطالب باطل باشد و یا دارای مطالبی باشد که بدان وسیله در صدد گمراه کردن مردم بر آید، که البته مورد دوم محلّ اختلاف است پس بنا بر این اگر در نگهداری آن مصلحت قوی تری نباشد، از بین بردنش واجب است و ترک یادگیری آن هم اگر برای مصلحت قوی تر نباشد، واجب است کما این که پنهان داشتن از کسانی که امکان گمراه شدن دارند، واجب است.

س ۲ - با توجه به رشد فرهنگی مردم راه تشخیص کتب ضالّه چیست؟ و حکم چه می‌باشد؟

✓ ج ۲ - کتبی که شأنیت برای اضلال را داشته باشد کتب ضالّه هستند و لو این که اضلال آن فعلی نباشد و این گونه کتب گرچه ممکن است برای جامعه‌ای هم اضلال آور نباشد ولی معذلتک تهیه و نگهداری آن برای غیر اهلس، حرام است.

س ۳ - خرید کتب غیر اسلامی چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - برای اهل آن اشکال ندارد و برای غیر اهلس که احتمال گمراه شدن در او هست، جایز نیست.

س ۴ - تصاویر و وسایلی که منافعی عفت عمومی باشد آوردن آنها به مدرسه چه صورت دارد و در صورتی که اینگونه وسایل خرید و فروش شود و دارای مالیت باشد آیا پاره کردن و از بین بردن آنها جایز است (در صورت عدم جواز چطور عمل شود)؟

✓ ج ۴ - در صورتی که از مصادیق تصاویر ضالّه باشد از بین بردن آن اشکال ندارد حتی اگر چه دارای مالیت باشد و اگر از مصادیق تصاویر ضالّه نباشد، نباید آنها را از بین برد بلکه برای حلّ مشکل باید با اولیاء دانش‌آموز مسئله را در میان گذاشت.

س ۵ - در موارد بالا در صورت تکرار و اصرار بر عمل توسط دانش‌آموز آیا حکم تغییر خواهد کرد؟

✓ ج ۵ - حکم معین است و باید از اولیاء و یا حاکم شرع اجازه گرفت و عمل نمود.

س ۶ - انتشار مطبوعات منحرف ضدّ اخلاقی، چاپ و خرید و فروش آنها چگونه است؟

✓ ج ۶ - نگارش، پیرایش، تایپ، غلطگیری، چاپ، صحافی، توزیع، خرید و فروش و اجازه چاپ برای کلیه نشریات و مطبوعاتی که در مسیر انحراف اخلاقی و عقیدتی و جسارت به احکام نورانی اسلام حرکت می کنند حرام و مستوجب عقوبت است زیرا از مصادیق بارز کتب ضاله هستند.

س ۷ - نگارش، ویرایش، تایپ، غلطگیری، چاپ، صحافی، توزیع و خرید و فروش نشریاتی که علیه اصول یا فروع دین و خلاف مبانی اخلاق مطلب می نویسند و کمک کردن به این نشریات از طریق کمک مالی و تبلیغاتی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - اگر کتابهای مورد نظر جز کتب ضاله به شمار می آیند تمام موارد مندرجه در راه آماده سازی اینگونه کتب حرام است.

دعانویسی، رمل و جفر و ستاره شناسی

س ۱ - حکم تعلیم و تعلم رمل، جفر، اسطرلاب، فال و نظایر آن و پول گرفتن یا پول دادن برای آنها چیست؟

✓ ج ۱ - در صورتی که از تعلیم و تعلم آنها سواستفاده نشود، بلکه برای رفع حوائج ضروری باشد، مانعی ندارد البته در آن قسمتی که شرع مقدس اجازه داده است.

س ۲ - بعضی از افراد بنام دعانویسی مثلاً برای رفع یا اصلاح اختلاف زن و شوهر پول می گیرند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - در فروض ذکر شده اشکال ندارد، اما اگر کارهایی از قبیل طلسم یا جدایی انداختن بین زن و شوهر و امثال آن باشد، حرام است.

س ۳ - افرادی که در آمدشان تعویذ دادن و رمل انداختن و فال و طالع بینی می باشد اینها پولی از بابت این کار می گیرند دادن و گرفتن این پول چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - اگر برای دعا نوشتن باشد در مواردی که شرع اجازه داده است مثل بعضی از بیماریها اشکال ندارد ولی در موارد دیگر خالی از اشکال نیست چه پول دادن برای

این موارد چه گرفتن آن.

س ۴ - اخبار منجمین و ستاره شناسان از نظر شرعی تا چه حد مورد قبول است؟

✓ ج ۴ - اگر خبرهایی که می دهند در حد احتمال باشد اشکال ندارد و اما اخبار قطعی و یقینی جایز نیست ولی برای کسانی که می خواهند از اخبار آنها استفاده کنند اگر از

قولشان یقین حاصل می کنند عمل اشکال ندارد و الا جایز نیست.

فیلمبرداری و عکاسی از نامحرم

- س ۱ - آیا اجرت فیلمبرداری زنان از مجالس مردانه اشکال دارد؟
 ✓ ج ۱ - به نظر ما جایز نیست و اجرت هم اشکال دارد.
- س ۲ - در عکاسی زنان نیز مراجعه و درخواست می‌کنند که با سر برهنه از آنان عکس گرفته شود، چه صورت دارد و اجرت آن چگونه است؟
 ✓ ج ۲ - جایز نیست و اجرت هم اشکال دارد.
- س ۳ - کسی که از مجالس عروسی فیلمبرداری می‌کند و همه نامحرم هستند، حق الزحمه او چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۳ - اگر کارش منحصر در حرام باشد (از نظر تکلیفی) پول آن هم حرام است ولی مال ملک او می‌شود، البته مسلمان باید از اینگونه درآمدها اجتناب کند.

نقّاشی، مجسمه سازی و تصاویر ذی روح

- س ۱ - با بررسی و دقت در روایات و کلمات علماء فریقین می‌یابیم که ملاک حرمت مجسمه سازی و نقّاشی موارد ذیل است:
 الف - همانندی به خلق خدا و مثل آفریده‌های الهی، آفریدن (یشبهون بخلق الله) و یا (یضا هوّن خلق الله)
 ب - همانندی به خالق و رویارویی با خدا (منّ مثلّ مثلاً) و (منّ صورّ صورة)
 ج - شگفت آور بودن مجسمه
 د - همانندی با بت پرستان و مشرکان
 م - تعظیم و گرامی داشت مجسمه که در راستای احترام و تکریم هیاکل عبادت و بتهای مورد پرستش مشرکان است
 با توجه به این که در حال حاضر هدف سازندگان مجسمه موارد فوق نیست و با عنایت به این که امروزه تصویرگری به عنوان يك هنر در دنیا مورد طرح و بررسی است و عنوان دیگری به خود گرفته است نظر مبارك حضرت تعالی چیست؟
 ✓ ج ۱ - به نظر ما ساختن مجسمه ذی روح به هر قصد باشد حرام است و در غیر ذی روح اشکال ندارد.

- س ۲ - آیا بین مجسمه‌های نیم تنه و ناقص با مجسمه‌های تمام قد و کامل از نظر شرعی فرقی وجود دارد؟
 ✓ ج ۲ - اگر مجسمه به طوری باشد که صدق تمام بدن انسان یا حیوان کند مثل این که انسان نشسته‌ای را تجسیم کنند، حرام است ولی در مثل نیم تنه و سر انسان حرام نیست.

- س ۳ - تصاویر فرشته و جنّ به صورت مجسمه و به صورت منقوش چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۳ - ساختن مجسمه فرشته و جنّ حرام است، ولی به صورت منقوش کراهت دارد.

س ۴ - آیا بین تصویر موجودات جاندار به گونه پیکر تراشی و تندیس یا به گونه نقش و عکس بر روی کاغذ، دیوار و پارچه یا تصویر موجودات بی روح به شکل مجسمه و تندیس موجودات بی روح به صورت نقاشی و عکاسی با صرف رنگ آمیزی و نقش نگاری به صورت خطوط متوازی و بدون نمودار شکلی (ثوب معلم یا معلم) با یکدیگر از نظر فقهی تفاوت دارند؟

✓ ج ۴ - پیکر تراشی و تندیس ذی روح حرام است و در بقیه صور از عکس و نقاشی و مجسمه غیر ذی روح حرمت نیست و در مثل عکس و نقاشی مکروه است.

س ۵ - نظر مبارک را در خصوص تصاویر تخیلی، برقی و کامپیوتری مجسمه و تصاویر کاریکاتور و کارتنی بیان فرمائید؟

✓ ج ۵ - در این جهت تفاوت نمی کند و هر جا صدق عکس و نقاشی کند کراهت دارد در صورتی که نقاشی ذی روح باشد.

س ۶ - نظر شما با استناد به متون دینی اسلام (قرآن و احادیث) در مورد ساخت نیم تنه و یا پیکره کامل پیامبران و امامان چیست؟

✓ ج ۶ - جایز نیست زیرا ساختن مجسمه انسان معمولی هم به نظر ما حرام است مخصوصاً تندیس پیامبران و ائمه که هیچ شکی در حرمت آن نیست.

س ۷ - آیا می توان تندیس و پیکره امامان را در میداین شهر نصب نمود؟

✓ ج ۷ - نظر به آنکه در بیشتر مواقع موجب هتک است جایز نیست.

س ۸ - نظر شما در مورد تصاویر موجود که توسط افراد غیر مسلمان نقاشی شده اند چیست؟

✓ ج ۸ - خالی از شبهه نیست.

س ۹ - نظر شما در مورد تصویر کودکی حضرت محمد ۹ که چند سالی است به بازار آمده چیست؟

✓ ج ۹ - نسبت قطعی دادن به حضرت رسول ۹ خالی از شبهه نیست.

س ۱۰ - کلانظر اسلام در مورد شمایل نگاری و پیکره سازی سایر افراد (افراد عادی) چیست؟

✓ ج ۱۰ - مجسمه سازی انسان کامل به نظر ما جایز نیست ولی نقاشی بدون تجسیم کراهت دارد.

س ۱۱ - آیا تصاویری از پیامبران و امامان که مورد پذیرش علمای اسلام باشد موجود است یا خیر؟

✓ ج ۱۱ - ظاهر موجود نیست.

س ۱۲ - برخی فروشندگان عکسهای مینیاتور از زنان و مردان یا عکسهای آنان خصوصاً زنان زیبا با لباسهای محلی به صورت محرک و نیمه عریان مدعی هستند فروش و تولید این عکسها با مجوز وزارت ارشاد است، آیا این مجوز شرعی برای خرید و فروش این محصولات می‌باشد؟

✓ ج ۱۲ - هر نوع عملی که موجب خدشه‌دار شدن عفت عمومی جامعه گردد حرام

است و لو وزارت ارشاد مجوز داده باشد.

س ۱۳ - ساختن عروسک و مجسمه و نقاشی و ترسیم چهره موجودات زنده اعم از گیاه، حیوان، و انسان چه حکمی دارد آیا خرید و فروش و نگهداری آن جایز است؟

✓ ج ۱۳ - ساختن مجسمه و عروسک انسان و حیوان که جسمیت دارد حرام است

ولی ساخت مجسمه گیاهان اشکال ندارد و خرید و فروش مجسمه‌های انسان و

حیوان و غیره کراهت شدید دارد.

س ۱۴ - اخیراً قالیچه‌هایی تولید و پخش می‌شود که بر روی آن عکس زنان به صورت بدحجاب یا در حال ناز و عشوه و یا همراه با آلات لهو و لعب مانند طنبور و زدن آن آلات نقش بسته است که نصب این قالیچه‌ها در خانه‌ها یا مغازه‌ها نوعی ترویج فرهنگ ضد دینی یا اشاعه فساد محسوب می‌شود آیا خرید و فروش این قالیچه‌ها چه صورت دارد و پولی که تولید کنندگان یا کسبه از این راه به دست می‌آورند چگونه است؟

✓ ج ۱۴ - اگر مصداق اشاعه فحشاء باشد خرید و فروش آن جایز نیست و اگر پول

هم به عنوان آن تصاویر داده می‌شود یا آنکه خرید آن تعاون در گناه است گیرنده

مالک آن نمی‌شود.

س ۱۵ - کوبلنهایی با عکسهای زنان سر برهنه یا تصاویر رقاصی دسته جمعی که توسط خانمها بافته می‌شود، یا عکسهای مینیاتوری با همین مضامین یا بافتن فرشهایی با همین تصاویر، تهیه، تولید و خرید و فروش و یا نصب آنها در منازل و خانه‌ها یا مغازه‌ها و محل کار چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۵ - در صورتی که مفاسدی بر آن مترتب باشد جمیع موارد مذکوره آنها حرام

است.

- س ۱۶ - اخيرا چاپ و توزيع عكسهای ورزشكاران زیبایی اندام رایج شده و خرید و فروش می شود حکم چیست؟
- ✓ ج ۱۶ - چاپ و توزيع عكسهای مهیج و مستهجن جایز نیست و نگاه کردن زن به عكسهای ورزشكاران مرد که معمولاً مردها آن قسمت از بدن را می پوشانند و ورزشكاران آن رانمی پوشانند در صورتی که آنها را می شناسند جایز نیست و اگر نمی شناسند و موجب تهییج گردد حرام است و الا اشکال ندارد.

اجرت تراشیدن ریش

- س ۱ - در ایام جوانی در مغازه ای اقدام به تراشیدن ریش دیگران می کردم و از این راه امرار معاش می نمودم، چند سالی است که از این کار دست کشیده ام، بفرمائید اجرتهایی که تا آن موقع گرفته ام و خرج زندگی کرده ام چه حکمی دارد و وظیفه من چیست؟
- ✓ ج ۱ - باید به مقداری که گمان قوی دارید اجرت ریش تراشی است به حاکم شرع بدهید و اگر هم شک دارید باید خمس اموال خود را بدهید.
- س ۲ - اجرت تراشیدن صورت با تیغ چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲ - محل اشکال است و پول آن را مالک نمی شود.
- س ۳ - آیا تراشیدن گونه ها و زیر گلوها نیز با تیغ اشکال دارد؟
- ✓ ج ۳ - اشکال ندارد.
- س ۴ - درآمد حاصله از آرایشگری و تیغ انداختن چگونه است؟
- ✓ ج ۴ - درآمد حاصله از اصلاح صورت با تیغ حرام است و آرایشگر مالک آن نمی شود.
- س ۵ - کسی که سلمانی دارد و پولی از طریق اصلاح سر و ریش و در برخی موارد تراش ریش به دست می آورد این پول چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۵ - مالک پولی که از ریش تراشی به دست می آورد نمی شود.
- س ۶ - خرید و فروش آلات ریش تراشی مثل تیغ، خمیر، و لوازم دیگر ریش تراشی با علم و یقین به اینکه خریدار لوازم ذکر شده را برای ریش تراشی می خرد، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۶ - اگر علم دارد که فقط جهت استفاده حرام می خرد جایز نیست به او فروخته شود.

احتکار

س ۱ - کسانی که مایحتاج مردم را احتکار نموده تا گران تر بفروشند، اولاً چه صورت دارد و ثانیاً آیا کل پول آنها اشکال دارد یا اضافی آن؟

✓ ج ۱ - احتکار در مایحتاج عمومی جایز نیست ولی چنانچه احتکار کرد مالک پول می‌گردد.

س ۲ - آیا کار کسانی که معاملات خود را با روز هماهنگ می‌کنند و با این فرض، ممکن است جنس خود را تا چند ماه نفروشند زیرا بازار متزلزل است احتکار است؟

✓ ج ۲ - در بعضی از موارد صدق احتکار می‌کند و در بعضی از موارد خیر.

س ۳ - احتکار در زمان معاصر چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - البته اصل احتکار در شش چیز است که مربوط به طعام است ولی در غیر آن

هم صدق می‌کند، در صورتی که موجب عسر و حرج برای مردم شود که در این صورت حاکم شرع می‌تواند محتکر را اجبار به معامله با قیمت متعارف نماید و ثمن را به خودش بدهند.

قمار

س ۱ - بازی با آلات قمار، کامپیوتر و مانند آن چه حکمی دارد یعنی يك طرف آن انسان و طرف دیگر کامپیوتر، آتاری و مانند آن باشد؟

✓ ج ۱ - از قسم قمار به شمار نمی‌رود و لذا حکم به حرمت نمی‌توان نمود.

س ۲ - اهدای هدایا و جوایز در مسابقات ورزشی به برندگان توسط مؤسسه یا شخص ثالثی غیر از طرفین مسابقه چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - اگر صدق رهان نکند و مورد تشویق آن هم مورد حرام نباشد در این صورت

اگر برای تشویق و یا جایزه باشد اشکال ندارد.

س ۳ - برگهای ارمغان بهزیستی چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - به نظر ما جایز نیست.

س ۴ - اگر شرط بندی در اسب سواری و تیراندازی بلامانع باشد آیا می‌توان شرط بندی با وسایل قدیم را به شرط بندی با وسایل جدید تبدیل کرد به عنوان مثال: در عصر حاضر بگوئیم شرط بندی با ماشین و موتور و مانند آن (به جای اسب سواری) بلامانع باشد و شرط بندی در تیراندازی با تفنگ و مانند آن (به جای تیراندازی با کمان) بلامانع باشد؟

✓ ج ۴ - در ماشین و موتور و مانند آن جایز نیست زیرا صدق اسب سواری و حیوان چهارپا را نمی‌کند ولی در تیراندازی باتفنگ جایز است زیرا تیراندازی صدق می‌کند.

س ۵ - جواز شرط بندی در خصوص اسب است یا شامل حیواناتی مثل قاطر، الاغ و شتر و... می‌شود؟

✓ ج ۵ - با حیوانات مذکور هم اشکال ندارد.

س ۶ - حکم بازی شطرنج و بلیارد و ورق چیست؟

✓ ج ۶ - به نظر ما همه موارد حرام است.

س ۷ - آیا شطرنج حلال است یا حرام؟

✓ ج ۷ - به نظر ما شطرنج حرام است.

س ۸ - نظر شما درباره برگزاری نحوه مسابقات زیر چیست که نحوه مسابقات به این صورت است که: هر هفته تعداد ۲۰ مسابقه از مسابقات فوتبال در کشورهای آلمان، ایتالیا انگلیس و اسپانیا که قرار است در هفته آینده برگزار شود اعلام و علاقه‌مندان می‌بایست با تحقیق و بررسی و مطالعه و پیگیری مسابقات آن کشورها از طریق مطبوعات، تلویزیون و اینترنت نتیجه مسابقات مربوطه را بصورت برد، باخت و یا مساوی پیش بینی نمایند. بطور مثال بازی پرسپولیس، استقلال از باشگاههای ایران را باید به سه صورت پیش بینی نمایند. استقلال پرسپولیس اگر برد استقلال را پیش بینی می‌بایست مربع سمت استقلال را با علامت ضربدر مشخص نمود و اگر برد تیم پرسپولیس را پیش بینی می‌بایست مربع سمت پرسپولیس را با علامت ضربدر مشخص نمایند و اگر نتیجه بازی را مساوی پیش بینی می‌بایست هر دو مربع را با علامت ضربدر مشخص نمایند و به همین ترتیب هر ۲۰ بازی را پیش بینی می‌نماییم و برای هر پیش بینی صحیح يك امتیاز تعلق می‌گیرد.

اگر در برگه‌ها توجه نماییم می‌بینیم که برگه‌ها از دو قسمت تشکیل شده که پس از تکمیل و ارائه به کانون از همدیگر جدا و مههور به مهر کانون می‌گردد و يك نسخه در اختیار خود شرکت کننده بعنوان رسید و قسمت دیگر در اختیار کانون جهت بررسی نمرات قرار می‌گیرد و این برگه می‌بایست يك روز به شروع مسابقات به کانون تحویل داده شود و پس از اتمام مسابقات به افرادی که بیشترین امتیاز را کسب نمایند بعنوان برنده تعیین و جوایز خودشان را از دفتر کانون تحویل می‌گیرند؟

✓ ج ۸ - فروش این اوراق شبیه لاتاری و بلیط بخت آزمایی است و حرام می‌باشد.

خرید و فروش آلات موسیقی

- س ۱ - خرید و فروش و تعلیم ارگ و آلات لهو و لعب و خرید و فروش و نصب آنتن ماهواره چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱ - خرید و فروش آلات لهو و لعب و تعلیم و تعلم آن حرام است و نصب آنتن ماهواره، اگر برای استفاده از مظاهر آموزشی باشد اشکال ندارد و الا حرام است.

درآمد خوانندگی

- س ۱ - درآمد شخص از خوانندگی یا مطربی چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱ - درآمد شخص از خوانندگی و مطربی حرام است و مالک آن نمی‌شود.
- س ۲ - در برخی از مجالس عروسی رسم است که وقتی عروس یا یکی از شرکت کنندگان می‌رقصند برخی به عنوان تشویق یا عنوان دیگر پول در دهان رقص می‌گذارند آیا پرداخت پول به این صورت شرعاً حلال است یا حرام و آیا رقص این پول را مالک می‌شود و تصرف او چگونه است؟
- ✓ ج ۲ - به نظر ما رقص حرام است و اگر پولی را که می‌پردازند به جهت رقص بدهند حرام و گیرنده مالک آن نمی‌شود.

درآمد فروش نوار و فیلم مبتذل

- س ۱ - خرید و فروش و توزیع و تکثیر نوارهای ترانه از خوانندگان طاغوتی و عکسهای مبتذل و مستهجن چه صورت دارد و آیا پولی که از این راه کسب می‌شود چگونه است و همچنین کسب درآمد از راه خرید و فروش مواد مخدر چگونه است؟
- ✓ ج ۱ - حرام است و مالک پول آن نمی‌شود.

فروش طلاجات

- س ۱ - خرید و فروش حلقه یا ساعت طلا یا زنجیر طلا برای استفاده داماد توسط خانواده عروس چه صورت دارد همچنین فروش این زینتها توسط فروشندگان جهت استفاده مردان و یا تولید آنها به همین منظور چگونه است و مالی که از این راه به دست می‌آید چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱ - اگر به گونه‌ای است که فقط برای استفاده مردان ساخته می‌شود و زینت آلات مشترک بین مرد و زن نیست تهیه، خرید و فروش و استفاده از آن حرام و فروشنده مالک پول آن نمی‌گردد.

متفرقات

- س ۱ - آیا خرید و فروش با اشخاص بهائی که در ایران هستند جایز است؟ خوردن چیزهایی که به انسان تعارف می‌کنند، چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۱ - به نظر ما بهائیا مالک نمی‌شوند، پس معامله با آنها باید با اجازه حاکم شرع باشد و اما خوردنیها و امثال آن اگر در تهیه آنها مباشرت نمایند از خوردن و آشامیدن آنها اجتناب گردد.
- س ۲ - خرید و فروش تیغ ریش تراشی و جورابه‌های نازک زنانه چگونه است؟
✓ ج ۲ - اگر برای استفاده حرام نباشد، اشکال ندارد.
- س ۳ - فروش ماهی بی فلس و خرچنگ به کسانی که آنها را حلال می‌دانند، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۳ - فروش به آنها اشکال ندارد.
- س ۴ - خرید و فروش و نصب آنتنهای ماهواره چگونه است؟
✓ ج ۴ - در صورتی که موجب فساد باشد، حرام است.
- س ۵ - استفاده از ترقه و امثال آن و خرید و فروش آن چه حکمی دارد؟
✓ ج ۵ - هر چیزی که باعث به خطر افتادن جان و اعضاء بدن و موجب ایذاء و آزار دیگران گردد، استفاده از آن و خرید و فروش آن جایز نیست.
- س ۶ - متأسفانه برخی متصدیان فرهنگی کشور بعضی از نویسندگان طاغوتی را تشویق کرده و با برپائی جشنواره‌های موسیقی هدایایی را به عنوان تشویق به موسیقی دانان می‌پردازند آیا صرف بیت المال مسلمین در این راستا و اهدای هدایا از بیت المال به اینگونه افراد و اساساً این حرکت در نظام جمهوری اسلامی چه صورت دارد؟
✓ ج ۶ - مصرف بیت المال مسلمین در مواردی که شرعاً مجوزی نداشته باشد، حرام است تا چه رسد به این که در مواردی صرف شود که شارع مقدس آن را نهی کرده باشد.
- س ۷ - مدارس غیر انتفاعی دارای قانون حق الزحمه است عده‌ای فاکتورهایی تنظیم می‌کنند که واقعیت ندارد و آن را به جمع حق الزحمه اضافه می‌کنند چه حکمی دارد؟
✓ ج ۷ - جعل فاکتور برای به دست آوردن سود جایز نیست و موجب ضمان هم می‌گردد.
- س ۸ - به جنگ انداختن دو حیوان با یکدیگر (مثل جنگ دو خروس یا دو سگ و غیره) چگونه است؟
✓ ج ۸ - جایز نیست.
- س ۹ - اگر کسی با تقلب و رشوه مدرک تحصیلی بگیرد و با آن مشغول به کار شود حقوق و مزایایی که می‌گیرد چه حکمی دارد؟

✓ ج ۹ - حقوقی که به ازاء آن می‌گیرد محل اشکال است.

مسائل معاملات

معامله با اطفال

- س ۱ - اگر کسی ماشینی را نزد مکانیک ببرد، بچه‌ای آمد و آن را درست کرد و ۱۵۰۰ تومان اجرت شد که به بچه داده شد، حکم این مسئله چیست؟
- ✓ ج ۱ - در صورتی که طرف قرارداد بزرگتر باشد و بچه فقط واسطه در گرفتن پول اجرت با اذن صاحبش باشد، اشکالی ندارد اما در غیر این صورت محل اشکال است و لذا بهتر آن است که صاحب او را مطلع سازند.
- س ۲ - بسیاری مواقع بچه‌های نابالغ حتی پنج ساله را می‌فرستند که از دکان چیزی بخرند، آیا فروش به آنها جایز است؟
- ✓ ج ۲ - در بسیاری مواقع بچه واسطه در خرید است و خود او چیزی نمی‌خرد، بلکه خریدار ولی اوست که در این صورت اشکال ندارد و الا خالی از اشکال نیست.

معامله با اطفال

- س ۱ - اینجانب از کودکی که پدرش نیز نظارت داشت جنسی خریده‌ام که ظاهراً معیوب بوده و حال پدر نمی‌گیرد اصل معامله چه صورت دارد و آیا حق پس دادن را دارم یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - با فرض موجود باید پدر آن را پس بگیرد زیرا حق فسخ دارید.
- س ۲ - خرید و فروش اجناس از سوی اطفال چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲ - اگر طفل خود مستقلاً چیزی را می‌خرد و می‌فروشد معامله صحیح نیست ولی اگر بعنوان یک ابزار هست و در حقیقت خریدار یا فروشنده ولی اوست اشکال ندارد.

شرایط بیع

- س ۱ - آیا خرید و فروش جنسی که ثمن آن ذکر نشده صحیح است؟
- ✓ ج ۱ - چون ثمن معامله مجهول است صحیح نیست.
- س ۲ - آیا شرط فاسد مفسد بیع است؟

- ✓ ج ۲ - شرط فاسد در صورتی که ماهیت بیع را به هم نزند مفسد بیع نیست.
- س ۳ - شخصی مال منقول خود را به شخص دیگری می‌فروشد و قیمت آن را کامل نمی‌گیرد، مقداری از قیمت در ذمه مشتری باقی می‌ماند در اینجا خیار فسخ دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۳ - چنانچه مشتری در پرداخت ثمن تأخیر و قصد ندادن آن را داشته باشد با بیع حق فسخ دارد.
- س ۴ - آیا تجارت طلا شرعاً حلال است منظور شمش و به نرخ روز خریدن و فروختن است؟
- ✓ ج ۴ - خرید و فروش طلا اشکال ندارد و به صورت شمش هم اشکال ندارد مگر اینکه از نظر دولت منع شده باشد.
- س ۵ - شغل بعضی برادران خریدن کامپیوتر برای مشتری است این برادران گاهی وسایلی را از روی کامپیوتر خریداری شده جدا می‌کنند که این وسایل مورد احتیاج مشتری نیست مگر در طول زمانهای دراز و یا حتی گاهی اوقات این وسایل برای کامپیوتر مشتری ضرر هم دارد ولی مشتری نمی‌داند و عادت کامپیوتر فروشها هم به همین منوال است حال سؤال این است که آیا لازم است این اشیاء هم به مشتری داده شود و آیا جدا کردن این وسایل حرام است یا خیر؟
- ✓ ج ۵ - اگر کامپیوتر را جهت مشتری خریداری می‌کند حق برداشتن آن را ندارد ولی اگر برای خود می‌خرد و بعد با شرایط موجود یعنی برداشتن بعضی از وسایل می‌فروشد، اشکال ندارد.
- س ۶ - نحوه ایجاب و قبول در مناقصه، مزایده و حراج چگونه است؟
- ✓ ج ۶ - بعد از آنکه قیمت با مشخصات مزایده و مناقصه معین گردید ایجاب و قبول به نحو معاملات متعارف انجام می‌گیرد.
- س ۷ - آیا صرف اعلام مزایده و مناقصه یا اعلام قیمت شفاهی در حراج ایجاب به حساب می‌آید؟
- ✓ ج ۷ - صرف اعلام قیمت ایجاب محسوب نمی‌شود زیرا قیمتها تغییر می‌کند و لذا بعد از آنکه قیمت معین و نهایی شد، لازم است ایجاب صورت گیرد.
- س ۸ - آیا برنده شدن به خودی خود می‌تواند قبول محسوب شود یا علاوه بر اعلام برنده مناقصه یا مزایده، مناقصه یا مزایده گذار به قرارداد بیع جدید نیاز دارد؟

✓ ج ۸ - احتیاج به قبول مستقل ندارد. لازم به ذکر است در تمامی موارد ذکر شده جوابها در صورتی است که معامله بصورت معاطات انجام نگیرد ولی اگر بصورت معاطات، معامله انجام بگیرد صرف تحویل گرفتن جنس و پرداخت پول کفایت می کند.

س ۹ - حدود یکصد سال قبل دو برادر بودند که یکی قسمت زمین خود را به برادرش بطور بیع قطعی فروخته است و گفته شده اگر ادعا کند دو برابر قیمت فروخته شده جریمه پرداخت شود، زمین یاد شده تا هم اکنون در تحت تصرف وارثین بایع می باشد آیا وارثین مشتری می توانند ادعایی بکنند یا خیر؟
✓ ج ۹ - وارثین مشتری حق ادعا دارند.

س ۱۰ - شخصی زمین خود را به قیمت تعیین شده می فروشد پول را هم دریافت می کند و در سند قیمت بیشتری می نویسد شرعاً این زیادی قیمت که ادعا می شود چه حکمی دارد و همچنین اگر آن قیمت معین در ذمه مشتری مانده باشد حکم خیار فسخ را دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - معامله بر اساس قیمت مورد توافق بایع و مشتری است و سند دخالتی در قیمت معامله ندارد و چنانچه مشتری در پرداخت ثمن تأخیر و قصد ندادن آن را داشته باشد، برای بایع حق فسخ است.

فروش مال دیگران

س ۱ - يك قطعه زمین وقف بر امام حسین ۷ بود فردی آن را خریداری کرد و حال آن که نمی دانست وقفی است، اما فروشنده اطلاع داشت این معامله چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - معامله باطل است و خریدار باید به فروشنده رجوع کند و ثمن را پس بگیرد.

س ۲ - فروختن جنس یا ملك غصبی به کسی که می داند غصبی است، چگونه است و اگر در دست مشتری تلف شد، مالك اصلی به کداميك باید مراجعه کند؟

✓ ج ۲ - این معامله جایز نیست و در صورت تلف، صاحب مال می تواند به هر کدام مراجعه کند.

س ۳ - آیا بیع و شرای اراضی موقوفه صحیح است؟

✓ ج ۳ - بیع عین اراضی موقوفه جایز نیست.

س ۴ - چنانچه ملك مزروعی بدون معارضی كه دارای سند مالکیت قانونی بوده و با رعایت همه جوانب شرعی همه ساله توسط مالکین كشت آبی و دیم گردیده، توسط هر يك از ارگانهای دولتی یا اشخاص می‌توانند شرعاً از آنان سلب مالکیت نمود؟

✓ ج ۴ - بعد از ثبوت ملكیت شرعی برای کسی، سلب آن باید به یکی از طرق شرعی

باشد، از قبیل حصول اسباب نقل و انتقال یا حکم حاکم شرع برای اداء دین در حق

شخصی كه از تصرف ممنوع شده است.

شك در مالکیت

س ۱ - اینجانب به شغل كسب مشغول هستم و با افراد زیادی سر و كار دارم لذا گاهاً افرادی كه خود كاسب و معتبر هستند، كالایی جهت فروش به مغازه اینجانب می‌آورند كه قیمت آن خیلی مناسب و ارزان است آیا اینجانب حق دارم مشكوك شوم و تجسس نمایم؟

✓ ج ۱ - در صورتی كه متهم نباشد، تجسس جایز نیست.

س ۲ - ملكی را به فرزند پسرم به مبلغی فروختم با این عنوان كه پس از فوتم بخشی را بعنوان ارث ببرد و بخشی را هم خرج دفن و كفن من نماید و تا زنده هستم در اختیار خودم باشد، با توجه به این كه هیچ مبلغی دریافت نكردم حالا پشیمان هستم، آیا می‌توانم معامله را به هم بزنم؟

✓ ج ۲ - اگر ملك فروخته شده در اختیار خریدار قرار داده شده باشد بعنوان

واگذاری، این معامله صورت گرفته است و صحیح می‌باشد و باید با رضایت فرزند

پس گرفته شود، مگر تأخیر در دادن پول باعث شود كه پدر معامله را به هم بزند

و اما اگر هیچگونه داد و ستدی صورت نگرفته معامله باطل است.

س ۳ - چنانچه افراد بهائی اجناس خود را نسبت به دیگران ارزانتر بفروشند، خرید مسلمان از آنها چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - با اجازه حاکم شرع اشكال ندارد.

س ۴ - شخصی بعد از ۱۴ سال بر اثر مرض صرع می‌میرد در این مدت معاملات انجام داده و اسنادی را به امضاء رسانیده با توجه به نوع مرض كه از عوارض ساعتها زبان جویدن است آیا معاملات و امضاء چه حكمی دارد؟

✓ ج ۴ - در حالی كه صرع وجود دارد، انسان مصروع از حالت طبیعی خارج می‌شود و

معمولاً انجام معامله اشكال دارد و زمانی كه حالت صرع وجود ندارد، معاملات

صحیح است.

س ۵ - شخصی مصروع چنان دچار نسیان شده که با تذکر و یادآوری موضوع متوجه نفع و ضرر نمی‌شده در این صورت معاملات و امضاء چه حکمی دارد و اگر خانم ایشان با عدم وکالت در این حال معاملات ملکی انجام داده چه صورت دارد؟

✓ ج ۵ - اگر به گونه‌ای است که قوه تمییز را از دست داده و در آن حال معامله‌ای انجام داده، معامله باطل است و خانم ایشان حق انجام معامله را ندارد.

س ۶ - شخصی دو هکتار زمین مزروعی را در سال ۴۲ زمان اصلاحات اراضی از مالک گرفته بعد از چند سال به شخصی فروخت حال خریدار نگران است که صاحب اصلی زمین می‌گوید من راضی نیستم حال راه حل شرعی چیست؟

✓ ج ۶ - اگر واقعا مالکیت شخص اولی که زمین را از او در طرح اصلاحات اراضی گرفتند ثابت باشد باید رضایت او جلب شود.

س ۷ - در زمان رژیم شاه که در روستاها زمین زراعتی در دست ارباب بود حال در همین زمان رژیم وقت زمینها را از ارباب گرفته و آن را بین رعیتها تقسیم کرده‌اند و بعد از انقلاب هم همانطور مسکوت عنه مانده حال سؤال این است که: الف - آیا تقسیم این اراضی در بعد از انقلاب به همان صورت صحیح است؟

✓ ج ۷ - الف - اگر مالک مسلم داشته باشد باید به مالک آن برگردد مگر آنکه حاکم شرع سلب مالکیت مالک، کرده باشد.

س ۸ - ب - آیا صاحبان امروزی زمین باید رضایت ارباب را جلب کنند یا خیر؟
✓ ج ۸ - ب - اگر مالکیت برای زمینهای تقسیم شده، مسلم و شرعی بوده باید از مالک رضایت بطلبند.

س ۹ - ج - در صورت راضی نبودن ارباب آیا باید زمین را به او پس داد؟
✓ ج ۹ - ج - با فرض مالکیت مسلم، باید به او برگردد.

س ۱۰ - د - فوایدی را که در این چند سال از آن برده‌اند چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۰ - د - باید اجاره زمین به صاحب زمین پرداخت شود ولی زراعتی که به دست آمده برای زارع است و حلال می‌باشد.

خرید و فروش جنس به قیمت

س ۱ - آیا می‌شود بلیط ماشینی را که صد تومان خریده‌ایم به قیمت بیشتر بفروشیم؟
✓ ج ۱ - در صورتی که در وقت خرید، قراردادی در این رابطه مبنی بر عدم جواز فروش به مبلغ زیادتر نبسته باشد، اشکالی ندارد.

س ۲ - شخصی برای این که جنس خود را بیشتر از قیمت بفروشد، قسم می‌خورد که گرانتر خریده‌ام، فروش او با قیمت بالاتر چه صورت دارد و آیا مشتری حق فسخ دارد؟

✓ ج ۲ - گرچه فروش صحیح است اما بعد از اطلاع مشتری می‌تواند معامله را فسخ کند و قسم دروغ خوردن حرام است.

س ۳ - اگر برای اجناس نرخ از طرف دولت تعیین نشود، چه مقدار سود باید گرفت تا حرام نشود؟

✓ ج ۳ - در حد انصاف.

بیع فضولی

س ۱ - شخصی در جریان معاملات مختلف با شرکت غیر دولتی چند عدد چک از آن شرکت در اختیارش قرار گرفته، در حالی که شرکت فکر می‌کرد معادل مبلغ آن چکها را که مجموعاً پانزده میلیون و نیم است به این شخص بدهکار است، ولی خود این شخص می‌داندست و اعتراف دارد که طلب ندارد و شرکت پول بدهکار نیست، این شخص در اثر نیاز شدید به مغازه‌ای، مغازه‌ای را صحبت می‌کند به شانزده میلیون تومان و با وساطت مدیر عامل شرکت، این مغازه را برای خود خریداری کرد و آن چکهای شرکت را به اضافه مبلغ پانصد هزار تومان در اختیار مدیر عامل شرکت می‌گذارد که واسطه در معامله و خرید آن مغازه بود، بالاخره مغازه شانزده میلیون تومان برای شخص نامبرده خریداری می‌شود، عنایت فرموده به سئوالات ذیل پاسخ فرمائید:

الف - بوسیله چکهایی که طلب واقعی وی از شرکت نبوده این مغازه خریداری شد، آیا این شخص مالک مغازه می‌شود یا خیر؟

ب - برای خروج این شخص از بدهی به شرکت، آیا پرداخت همان پانزده میلیون و نیم کفایت می‌کند، یا این که در این مدت چهار سال که پول شرکت را تصاحب کرده بصورت خرید مغازه وظیفه دیگر دارد؟

ج - در این مدت چهار سال، بعضی از صاحبان سهام شرکت، سهام خود را فروخته‌اند و یا مرده‌اند، آیا نسبت به آنان چه وظیفه‌ای دارد و اگر به همان دفتر و مدیر عامل شرکت به حساب شرکت بدهی خود را پرداخت کند، کافی است؟

د - کسانی که جدیداً از این شرکت سهام خریداری کرده‌اند، آیا آنها هم بهره‌ای از این پول خواهند داشت؟

✓ ج ۱ - الف - اگر معامله به صورت کلی واقع شده، یعنی مغازه را خرید بعد از پرداخت

ثمن، چک و پول نقد را تحویل داده، در این صورت تمام مغازه مال خودش است و اگر

به عین مبلغ چکها و پول نقد معامله نموده معامله فضولی است و بستگی به اجازه

شرکت دارد و فقط نسبت به سهم خودش مالک می‌شود.

- ✓ ب - در دین هر مبلغ که انسان در تاریخ معین ذمه‌اش مشغول و بدهکار می‌شود، مادامی که آن مقدار از مالیت به صورت فاحش ارزش خود را از دست نداده باشد همان مقدار را بدهکار است، در غیر این صورت باید مصالحه نمایند.
- ✓ ج - البته وظیفه شخص، دادن بدهی خود به شرکت است، ولی شرکت در مقابل کسانی که سهام خود را فروخته‌اند، اگر بطوری خریده باشد که هرگونه خسارات و اشتباهات بعهد شرکت باشد، در این صورت چیزی به آنان نمی‌رسد و الا آنها هم اگر در زمان برداشت پول سهم داشته‌اند از این پول سهم می‌برند، همچنان که ورثه متوفیات سهم می‌برند.
- ✓ د - ظاهراً ضابطه در خرید سهام ملاحظه سود از زمان خرید صاحبان سهام می‌باشد و اگر به این صورت باشد پس کسانی که خرید سهامشان بعد از این بوده بهر هائی از این پول ندارند و الا طبق ضوابط همان شرکت باید عمل شود. والله العالم.
- س ۲ - اگر طرف فضولی غایب باشد و یا از او خبری نباشد، آیا موجب جواز فسخ معامله می‌گردد؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که غیبت طولانی است و موجب تضرر گردد، می‌توان معامله را فسخ نمود.
- س ۳ - شخصی مال مشترکی را از جانب شریک خود به فضولی می‌فروشد و شریک راضی نمی‌شود پس بائع را وکیل می‌گیرد که حق وی را از مشتری برایش بگیرد آیا وکالت بائع صحیح است یا اینکه قیمت مجموع را از بائع اخذ نماید؟
- ✓ ج ۳ - وکالت صحیح است ولی حق گرفتن مجموع قیمت را ندارد مگر آنکه آن معامله را امضاء نماید و بعد بائع فضولی که قیمت ملک که سهم شریک است را گرفته، رضایت مالک را جلب کند ولی به هر صورت اگر معامله را امضاء نکرد و بائع فضولی نتوانست سهم شریک را بازپس بگیرد، بیشتر از سهم شریک را بدهکار نیست.
- س ۴ - شخصی که شریکش غایب است زمین خود و شریکش را با کس دیگری معامله می‌کند و قرار می‌گذارد که هر زمان شریکم آمد وی را با این معامله راضی می‌کنم وقتی شریک آمد راضی نشد می‌تواند معامله را به هم بزند یا خیر؟
- ✓ ج ۴ - معامله فضولی است و اگر صاحب مال آن را رد کرد معامله باطل است.

س ۵ - شخصی ملك و زمین خود و شرکایش را به کسی می‌فروشد و می‌گوید حق شرکایم را از زمین شخصی دیگر خودم می‌دهم آیا این معامله صحیح است که بایع حق شرکاء را از زمین شخصی خود بدهد و آیا شرکاء حق ادعایی نسبت به مشتری را دارند یا خیر؟

✓ ج ۵ - این معامله فضولی است و اگر مالک، این معامله را اجازه دهد معامله صحیح

است و قیمت زمین را از مشتری می‌گیرد و یا اگر قیمت را بایع گرفته است باید

رضایت مالک را جلب کند.

س ۶ - چنانچه در معامله‌ای فضولی که مشتری جاهل به مالکیت غیر است با گذشت چند سال و افزایش چندین برابر قیمت‌ها (بدون اینکه مشتری هزینه‌ای در مورد معامله کرده باشد) مثنی توسط مالک کشف و رد شود بفرمائید:

الف - فضول در رد ثمن ضامن چه مبلغی می‌باشد مبلغ حین‌المعامله یا حین‌الرد؟

ب - در این صورت آیا فرقی بین علم و جهل مشتری وجود دارد؟

ج - در صورتی که فضول ضامن ثمن حین‌المعامله باشد در هنگام کاهش معتنی به ارزش پول و تفاوت فاحش ثمن حین‌المعامله و حین‌الرد آیا می‌توان فضول را ضامن مابه‌التفاوت این دو مبلغ و سایر خسارات دانست؟

د - آیا مشتری می‌تواند از قبول ثمن معامله خودداری و بایع را ملزم به تحویل مورد دیگری با همان کمیت و کیفیت بنماید؟

✓ ج ۶ - الف - اگر در این معامله مشتری خسارتی متحمل گردید باید فضول آن را

پرداخت کند ولی باید قیمت همان مقدار حین معامله محاسبه گردد مگر آنکه

افزایش قیمت‌ها موجب کسر و خسران فراوان باشد که باید محاکم بین مشتری و

فضول مصالحه‌ای ترتیب دهند.

✓ ب - مطالبی که گفته شد در مورد جهل مشتری است ولی اگر علم به فضولی بودن

معامله داشته، چون خود اقدام نموده خسران هم به او تعلق می‌گیرد.

✓ ج - جواب داده شد.

✓ د - جایز نیست.

س ۷ - همانطور که مستحضر می‌باشید هم اکنون عرف این است که برای هیچکدام از عقود لازمه و غیر لازمه ایجاب و قبول یا همان صیغه معامله جاری نمی‌کنند آیا این معاملات به صورت معاطات صحیح می‌باشند

✓ ج ۷ - معامله معاطاتی صحیح است.

ترقی قیمت

س ۱ - اینجانب سال ۷۳ ده هزار کیلو چای بسته‌بندی شده خریداری کردم که به مرور با قیمت مناسب بفروشم مقداری از آن که تا به حال باقی مانده، خود به خود از قیمت بالایی برخوردار شده، آیا به قیمت روز که شاید چند برابر قیمت اصلی است بفروشم، اشکال دارد؟

✓ ج ۱ - اشکالی ندارد.

س ۲ - کارخانه‌ای کالا را به عامل فروش جهت توزیع می‌دهد و قیمت فروش را نیز مشخص می‌کند، اما پس از مدتی قیمت کالا افزایش می‌یابد، حالا آیا فروشنده باید کالاهای موجود را به قیمت مصوب نرخ قبل بفروشد، یا به قیمت جدید اعلام شده از سوی کارخانه؟

✓ ج ۲ - در صورتی که تعهد نداده باشد که با قیمت مصوبه بفروشد، می‌تواند در

صورت ترقی قیمت، آن را به نرخ جدید بفروشد.

س ۳ - اگر جنسی را بخرند و قیمت آن بر اثر نوسانات اقتصادی بیش از حد بالا برود، می‌توان به هر قیمت که در بازار عرضه می‌شود، فروخت و آیا این نحوه سودهای بادآورده جایز است؟

✓ ج ۳ - اشکال ندارد.

س ۴ - در صورت افزایش قیمت اجناس و سقوط و کم شدن ارزش پول حکم دیون و مطالبات چیست؟

✓ ج ۴ - باید بین قرض دهنده و قرض گیرنده مصالحه شود.

س ۵ - آیا قلت و کثرت تفاوت ارزش پول در حکم مسئله فرق می‌کند؟

✓ ج ۵ - باید طوری قلت و کثرت تحقق پیدا کند که عرف بگوید وام دهنده یا

گیرنده ضرر کرده است.

س ۶ - مواردی که سقوط و کم شدن ارزش پول در حکم تلف شدن باشد عرفاً مثل تلج در شتاء حکمش چیست؟ (یا صد تومان مهر در صد سال قبل که برابر صد میلیون در حال حاضر است)

✓ ج ۶ - باید به قیمت روز محاسبه شود.

س ۷ - آیا پول مثلی است یا قیمی با توجه به اینکه ارزش ذاتی ندارد و محض اعتبار است مثل کوپن و بلیط نه مثل طلا و گندم؟

✓ ج ۷ - پول مثلی است ولی در زمانی که نرخ آن کاهش یا افزایش پیدا می‌کند، باید مصالحه شود.

احیاء زمین

س ۱ - مقداری زمین که توسط اجداد ما احیاء شده، بدلیل نبودن امکانات مدتی نتوانستیم آن را کشت کنیم، حال که تصمیم بر استفاده و کشت آنها را داریم، بعضی می‌گویند این زمینها جز مراتع می‌باشد و بهره‌برداری را برای ما مجاز نمی‌دانند، حکم چیست؟

✓ ج ۱ - زمینی که توسط شخصی، احیاء شده ملک او می‌گردد، پس اگر به قصد اعراض ترک زراعت و کشت کرد آن زمین جز اراضی موات حساب می‌شود و هر کس آن را احیاء کند ملک او می‌گردد ولی اگر ترک زراعت به جهت اعراض نبوده، بلکه انتظار وقت مناسب داشته در این صورت در ملک صاحبش باقی است و بدون اجازه او دیگری حق احیاء ندارد.

س ۲ - چنانچه فرد و یا افرادی روی زمین بایری برای سالیان دراز، بدون معارض کشت و زرع نمودند و ملک مزبور متعلق به هیچ کسی نبوده، وضعیت مالکیت افرادی که تصرف مالکانه نموده‌اند به چه نحو است؟

✓ ج ۲ - کسی که زمین بایری را احیاء کند و زمین بلامعارض باشد، زمین را مالک می‌شود و از ملکیت او خارج نمی‌شود، مگر با اعراض یا با یکی از اسباب نقل و انتقال و دیگری حق مزاحمت او را ندارد، مگر مجوز شرعی داشته باشد.

س ۳ - حدود ۴۰ سال قبل اهالی یک روستا حدود ۴۰ هکتار زمین که کنار روستا بود مشترکاً آباد کردند بعد از چند سال دولت ظالم زمین را به زور گرفت و مثلاً داده به زید و بعد از انقلاب زید فوت کرد و اهالی زمین را پس گرفتند و بین آنهايي که زمین نداشتند تقسیم کردند بعد از ۲۰ سال یکی از همین افرادی که به او زمین داده شد، زمین خود را فروخت به بکر آیا این معامله صحیح است یا خیر و آیا بکر می‌تواند در این زمین تصرف کند یا نه؟

✓ ج ۳ - زمین متعلق به آباد کنندگان بوده است و حق فروش ندارند.

خرید و فروش اوراق بهادار

س ۱ - اوراق بهادار که پشتیبان آن طلا و نقره است آیا می‌شود بیشتر از آنچه هست فروخت و حکم بیع صرف دارد؟

- ✓ ج ۱ - حکم بیع صرف ندارد و در مورد فروش آن به کمتر و بیشتر حکم چک را دارد، که می‌تواند صاحب آن کمتر و یا بیشتر بفروشد.
- س ۲ - معامله با چک ذمی چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲ - اگر معامله جنسی با چک بدمه بشود و جنس مقابل نقد و حاضر باشد، معامله صحیح است و الا باطل است چون چک غیر تضمینی شرعاً حکم پول نقد را ندارد اما اگر مبادله چک با پول نقد بشود باید در غیر چک تضمینی ذمه بدهکار را بفروشد، نه خود چک را.
- س ۳ - خرید و فروش پول چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۳ - اشکال ندارد در صورتی که معامله جدی انجام شود.
- س ۴ - آیا خرید و فروش با چک جعلی صحیح است؟
- ✓ ج ۴ - جایز نیست.
- س ۵ - خرید و فروش کوپن توسط دلالان چگونه است؟
- ✓ ج ۵ - اگر از نظر دولت منعی نباشد، اشکال ندارد.
- س ۶ - شخصی چک جعلی را به مشتری به قیمت کمتر می‌فروشد مشتری به طمع این که بتواند به نحوی چک را نقد کند به قیمت کمتر می‌خرد ولی بعداً می‌تواند آن را نقد کند آیا مشتری می‌تواند پول خود را از فروشنده بگیرد؟
- ✓ ج ۶ - معامله از اصل باطل بوده است و باید فروشنده پول مشتری را بدهد.
- س ۷ - آیا خرید و فروش چک مدت دار به مبلغی کمتر از مبلغ چک، ربا محسوب می‌شود؟
- ✓ ج ۷ - اگر صاحب چک خودش کسر کند و معامله نماید، ربا نمی‌شود و اشکال ندارد ولی در غیر این صورت جایز نیست.
- س ۸ - وامهایی که بانك با شرط بهره چند درصدی می‌دهند چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۸ - با نحوه‌ای که سؤال شده جایز نیست، مگر مطابق با یکی از عقود اسلامی باشد.
- س ۹ - دریافت دیرکرد توسط صندوق قرض الحسنه یا بانك چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۹ - به نظر ما خالی از اشکال نیست.
- س ۱۰ - حکم خرید و فروش چک، تمام اقسام چک چه می‌باشد؟

- ✓ ج ۱۰ - اگر خود صاحب چک قیمت آن را کم کند، اشکال ندارد ولی اگر خریدار شرط کم کردن قیمت چک را بکند، این معامله جایز نیست.
- س ۱۱ - خرید و فروش پول به پول مثلاً فروش يك اسکناس هزار تومانی به هزار و یکصد تومان چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۱۱ - اگر معامله جدی صورت می‌گیرد مثلاً معامله پول نو با کهنه و یا پول خرد با درشت باشد، اشکال ندارد.

خرید و فروش بصورت نقد و نسیه

س ۱ - در قرارداد فروش معدن مقدار ثمن معامله ۱۲ میلیون تومان تعیین شده است و قید شده که (خریدار متعهد می‌گردد که مبلغ چهار میلیون تومان از کل مبلغ را پس از دریافت تائید رسمی از اداره معادن در دفترخانه بپردازد و مابقی مبلغ پس از اخذ پروانه بهره‌برداری در سه قسط پرداخت خواهد شد و چک شماره () به صورت تضمین تحویل فروشنده گردید که پس از پرداخت سه قسط مسترد خواهد شد) حال نظر به اینکه بیع به صورت نسیه بوده و زمان پرداخت مبلغ اولیه و اقساط سه‌گانه و زمان تائید اداره معادن و زمان اخذ پروانه بهره‌برداری همه مجهول و نامعلوم بوده است جهت مشخص شدن تکلیف شرعی طرفین مرقوم فرمائید:

- الف - آیا معامله با اوصاف مذکور صحیح است یا باطل؟
- ب - آیا در ثمن نسیه، زمان باید دقیق و مضبوط بین طرفین باشد یا خیر؟
- ج - بیع مذکور می‌تواند مصداق غرر و ضرر باشد چون مبلغ ثمن با جهل به زمان و ارزش آن نامعلوم می‌گردد یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - الف - معامله با وصف آنکه زمان پرداخت اقساط و لو فی الجمله معین نیست باطل می‌باشد.

- ✓ ب - بله زمان پرداخت ثمن باید معین باشد بطوری که موجب ضرر و غرر نباشد.
- ✓ ج - ظاهر مصداق غرر است.

س ۲ - شخصی جنسی را از مغازه‌ای نسیه خریده که هر وقت پول داشت بپردازد و حدود آن نیز معلوم نیست این معامله چه صورتی دارد؟

- ✓ ج ۲ - اگر مدت نسیه معین نباشد، معامله اشکال دارد و باطل است.

س ۳ - سودی که برخی از مغازه‌داران به روی اجناس قسطی می‌کشند چه صورتی دارد؟

✓ ج ۳ - اگر از اول، قیمت قسطی آن مشخص شود به اینکه مثلاً شش ماهه فروختم به این قیمت، اشکال ندارد ولی اگر بگویند که اگر شش ماهه پرداخت شود این مقدار و اگر هفت ماهه پرداخت شود این مبلغ اضافه می‌گیرم این نحوه فروش حرام است.

س ۴ - روال معمول شرکتهای خودروسازی برای تحویل خودرو آن است که: قسمتی از قیمت اصلی ماشین را به عنوان ودیعه قبلادریافت می‌کنند و در ضمن قرارداد شرط می‌کنند به ازای اینکه پول شما چند ماه در اختیار ماست درصدی سود (البته با عنوان تخفیف ودیعه) داده می‌شود البته این پول نقدپرداخت نمی‌شود بلکه این پول را هنگام تحویل ماشین از مابقی وجه کم می‌کنند مثلاً برای فروش خودروی پیکان کارخانه مربوطه که دولتی است مبلغ ۲ میلیون تومان به عنوان ودیعه دریافت می‌کند و در ضمن قرارداد بیان می‌دارد که سود سالانه ۱۸ درصدی به عنوان تخفیف ودیعه می‌دهد چند ماه بعد هنگام تحویل ماشین اگر مثلاً قیمت ماشین در بازار ۶ میلیون تومان باشد مابقی وجه یعنی ۴ میلیون را طلب می‌کند اما مبلغ تخفیف ودیعه را از این ۴ میلیون کم می‌کند مثلاً سود یک سال حبس ۲ میلیون با ۱۸ درصد سودی که دارد ۳۶۰ هزار تومان می‌شود سپس مابقی وجه را به جای ۴ میلیون، ۴ میلیون منهای ۳۶۰ هزار تومان دریافت می‌کنند حال با نظر به اینکه:

الف - تمام پول قبلادریافت نمی‌شود بلکه جزئی از آن را می‌گیرند.
ب - زمان تحویل خودرو دقیقاً معلوم نیست بلکه حدود آن را مشخص می‌کنند مثلاً سه ماهه سوم سال ۱۳۷۹ به بعد.

ج - سودی با عنوان تخفیف ودیعه داده می‌شود

د - طرفین به اینگونه معامله رضایت دارند

ه - طریقه دیگری برای تحویل خودرو وجود ندارد

و - قیمت قطعی خودرو معلوم نیست آیا این طریق معامله در ذیل عناوین صحیح فقهی قرار می‌گیرد و جایز است یا خیر؟

✓ ج ۴ - معامله به این نحو معمول که مرقوم شده از نظر شرعی باطل است زیرا در

زمانی که وجه به عنوان ودیعه پرداخت می‌شود قیمت مضمن (ماشین) مجهول است

و معامله‌ای که مضمن آن، از نظر قیمت مجهول باشد باطل است و اگر گفته شود که

معامله در زمان تحویل خودرو انجام می‌پذیرد و این پول به عنوان ودیعه به طرف

قرارداد پرداخت می‌شود باز هم جایز نیست زیرا اگر واقعا پول به عنوان ودیعه

پرداخت می‌شود مسئولین کارخانه حق تصرف در این پول را ندارند و حال آنکه

مسئولین کارخانه سودی را که پرداخت می‌کنند از جهت آن است که در پول

تصرفی نمایند و از سود حاصله سودی هم به صاحب وجه می‌پردازند و الا سود پرداخت نمی‌کردند ولی اگر خواسته باشیم راه حلی برای آن جستجو کنیم چاره‌ای نیست مگر دو بیع جداگانه انجام گیرد، که معامله اول با همان قیمت ۲ میلیون حق الثبت را بفروشند و بعد زمان تحویل خودرو همان برگه حق الثبت را با قیمت بیشتر هر طور که محاسبه می‌شود از مشتری بخرند و ماشین را با قیمت روز به او بفروشند تا هیچگونه مشکلی پیش نیاید اگر چه عملا این کار انجام نمی‌گردد.

س ۵ - گاهی اوقات در معاملات برای فرار از ربا می‌گویند مثلاً این جنس قیمت نقدش ۱۰۰ تومان می‌باشد و قیمت نسیه‌اش ۱۵۰ تومان آیا صحیح است یا نه؟
✓ ج ۵ - اشکال ندارد.

وکالت در خرید و فروش

س ۱ - اگر وکیل در خرید با بایع در زمینه‌ای اختلاف پیدا کنند، آیا موکل می‌تواند در حق وکالت تصرف کند و در بعضی از مواردی که به وکیل وکالت داده او را عزل نماید؟

✓ ج ۱ - در صورتی که وکالت بلا عزل نداده باشد، عزل او اشکال ندارد.

س ۲ - آیا وکیل در خرید و فروش، وکیل در فسخ هم می‌باشد؟

✓ ج ۲ - بستگی به نحوه قرارداد دارد و اگر وکالت بصورت مطلق است، در خرید و

فروش وکیل است ولی وکیل در فسخ نیست و باید قید شود.

س ۳ - اگر شخصی انسان را وکیل نماید برای او جنسی بخرد، بعد انسان بیشتر از مقدار خریداری از او پول بگیرد، چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - جایز نیست و باید عین پول را از او بگیرد و اگر حق العمل می‌خواهد، باید به موکل تذکر دهد.

شرط ضمن عقد معاملات

س ۱ - فردی طی قولنامه تنظیمی در بنگاه معاملات املاک خانه‌اش را به دیگری می‌فروشد یکی از شرایط مقرر در قولنامه تنظیمی فی ما بین این است که « هرگاه فروشنده در ظرف مدت مقرر حاضر برای انجام معامله نشود علاوه بر رد مبلغ دریافتی مبلغ ۲ میلیون ریال از مال خود را مجاناً و بلاعوض بعنوان خسارت و وجه

التزام به خریدار نامبرده بپردازد» با توجه به اینکه طبق قولنامه مدت مقرر برای طرفین به منظور حضور در دفترخانه اسناد رسمی و انجام رسمی معامله ۲۵ روز تعیین گردیده فروشنده با استفاده از شرط خیار پیش گفته در مدت مقرر در دفترخانه اسناد رسمی حاضر نشده و اقدام به فسخ عملی قولنامه می‌نماید و بعد از مدتی همان منزل را طی قراردادی جدید به شخص دیگری فروخته و پس از انجام تشریفات قانونی سند مالکیت رسمی ملک را بنام خریدار جدید انتقال و مورد معامله را نیز به تصرف وی می‌دهد اینک خریدار قولنامه اول ضمن عدم دریافت ثمن پرداختی و وجه التزامی که به علت استفاده فروشنده از شرط خیار مقرر نصیب وی می‌شود، مدعی است که خانه به وی فروخته شده و عمل فروشنده در فروش ثانوی ملک به دیگری و لو اینکه سند انتقال نیز بنام خریدار جدید صادر شده باشد، غیر شرعی و غیر قانونی است علیهذا خواهشمند است با عنایت به مراتب معروضه نظر مبارک و فتوای خود را در خصوص صحت یا عدم صحت عمل فروشنده در استفاده از شرط خیار مقرر در قولنامه و فروش ثانوی ملک مورد بحث به دیگری و ادعای خریدار اولیه مبنی بر غیر شرعی بودن معامله ثانوی مرقوم فرمائید؟

✓ ج ۱ - معامله دوم صحیح است و فقط مشتری اول حق گرفتن پولی را که پرداخت

کرده، دارد زیرا در قولنامه اول معامله تمام نشده و فقط یک قولنامه انجام شده

است.

س ۲ - اگر در ضمن عقد معاملات با انسان شرط شود که وضو بگیرد یا غسل کند یا نماز بخواند بیان نمائید آیا از نظر فقهی اولاین شرط صحیح است یا باطل و ثانیاً عمل نمودن به شرط فوق چه حکمی (واجب، حرام، مستحب، مکروه و یا مباح) دارد؟

✓ ج ۲ - شرط صحیح است و عمل نمودن به آن واجب است یعنی اگر انجام شرط را

ترک کند، طرف مقابل می‌تواند معامله را فسخ کند ولی خود فعل واجب نمی‌شود

گرچه عمل کردن به شرط واجب است.

س ۳ - شخصی زمینی را از کسی می‌خرد و مالیات حکومت را قرار می‌گذارد مثلاً ده افغانی، بعد مالیات حکومت زیاد می‌شود آیا بائع از مشتری می‌تواند به آن مقدار مالیات زیاد شده مالیات بگیرد یا خیر؟

✓ ج ۳ - اگر قیمت مشخص شده در معامله، با همان مالیات ده افغانی مثلاً مقرر شده

است بیش از آن نمی‌تواند از مشتری بگیرد ولی اگر قرار بر این شده که قیمت به

اضافه هر مقداری که مالیات گرفته می‌شود، باید همان مقدار را مشتری بپردازد.

س ۴ - بیع حمامی با شرط گذشت به سال و تأدیه اقساط و تنظیم سند رسمی که شرط آخری محقق نشده و مشتری در زمین تصرف نموده و بنا را تبدیل نموده است چه صورتی دارد؟

✓ ج ۴ - به علت عدم تحقق شرط سوم، بیع صورت نپذیرفته و تصرف جایز نمی‌باشد.

خيار در معامله

س ۱ - اگر بايع شرط کند که مشتری مبيع را باید برای خود نگهدارد، آیا چنین شرطی صحیح است و اگر مشتری مبيع را فروخت معامله او چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - شرط صحیح است و باید تخلف نکند، اما اگر تصرف کرد و فروخت خيار تخلف شرط برای بايع هست.

س ۲ - ملکی قولنامه شده و اکنون فروشنده پشیمان شده، حکم چیست؟

✓ ج ۲ - در صورتی که معامله تمام شده است و خياری در معامله نباشد راه بر هم زدن معامله اقاله است (توافق طرفین در بر هم زدن معامله)

س ۳ - گاهی اوقات فروشنده‌ای جنسی را به بیش از ارزش واقعی آن می‌فروشد و چون خریدار از قیمت اصلی مطلع نیست از خرید جنس رضایت دارد، آیا این معامله صحیح است؟ و اگر خریدار از قیمت اصلی آگاه است، لکن از روی اکراه و اجبار این معامله را انجام می‌دهد چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که خریدار بفهمد که به قیمت بیش از حد متعارف به او داده شده، مغبون است و حق خيار غبن دارد، با این حال اگر رضایت داد، معامله صحیح است و الا می‌تواند فسخ نماید، اما در صورتی که زیادی قیمت را بداند، مع ذلک اقدام به خرید کند و لو از روی اضطرار باشد، عقد صحیح است و حق خيار غبن ندارد.

س ۴ - در بازار مرسوم است میوه فروشان جلو چرخ خود را از میوه‌های خوب چیده و پشت آن خراب است و بدینوسیله خریدار را گول می‌زنند و به مشتری جنس خوب نمی‌دهند، حکم چیست؟

✓ ج ۴ - تدلیس است و کار حرامی است و باید مؤمنین از اینگونه اعمال خودداری کنند.

س ۵ - شخصی زمینی را فروخته و با خریدار شرط کرده که، هنگام فروش باید به فلان شخص بفروشی، آیا این شرط نافذ است و اگر به شرط عمل نکرد و به کس دیگری فروخت، فروش دوم چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - شرط صحیح است و در صورت تخلف، خیار فسخ از آن فروشنده است.

س ۶ - شخصی در افغانستان زمین موروثی پدری خود را به مدت دو سال بطور بیع شرط فروخته است، بعد از مدت چهار سال با بیع ادعا نموده که پول مورد معامله را که شش سال پیش انجام شده برای مشتری پرداخت کرده و زمین خود را فسخ می‌کند آیا مدعی حق خیار فسخ دارد یا خیر؟

✓ ج ۶ - بعد از مدت معین شده در بیع شرط، بیع لازم است و حق فسخ ندارد.

س ۷ - شخصی اقدام به انعقاد بیعی نسبت به ملکی نموده، بنا بر قول فروشنده در زمان انعقاد قرارداد، فروشنده ضمن امضاء ذیل قولنامه شفاهاً اعلام می‌دارد که تا ۴۸ ساعت اجازه فسخ قرارداد را داشته باشد و این امر مورد تأیید دلال این بیع (بنگاه املاک) بوده و حاضر به شهادت می‌باشد در این قرارداد بصورت تاپپ و پیش نویس کلیه خیارات از طرفین ساقط گشته حالاً فروشنده با مراجعه به افراد خبره متوجه شده که ملک را به کمتر از دو سوم قیمت واقعی فروخته و ملک ۸۰ میلیون را ۵۰ میلیون قرارداد بسته لذا ظرف مهلت مقرر مورد ادعا مراجعه نموده و اعلام فسخ نموده لهذا بین متبایعین مجادله واقع گشته دائر به ادعای عدم وجود حق فسخ و اسقاط کافه و تمامه خیارات از طرف خریدار و ادعای حق فسخ و فسخ قرارداد و عدم اطلاع از غبن از طرف فروشنده:

الف - آیا این حق فسخ و فسخ با شهادت يك نفر دلال قابل احراز است؟

ب - آیا خیار غبن افحش در زمان انعقاد قرارداد قابل اسقاط است؟

ج - آیا اسقاط خیار غبن در زمان اسقاط، نیاز به علم به غبن ندارد؟

د - سنوال فوق در خصوص غبن افحش چگونه است؟

ه - در صورت صحت ادعای فروشنده دائر به حق فسخ و فسخ، و عدم امکان اثبات حقانیتش در دادگاه، وضعیت شرعی خریدار نسبت به ملک چگونه است؟

و - در صورت عدم اطلاع فروشنده از غبن افحش و اسقاط خیارات، وضعیت شرعی خریدار چگونه است؟

✓ ج ۷ - در صورتی که تا ۴۸ ساعت شرط خیار کرده باشد در این مدت می‌تواند

اعمال خیار کند و معامله را فسخ نماید و اگر فسخ نمود خریدار باید مال را

مسترد نماید و اگر مسترد نکند، غضب است و تصرف در آن حرام است

معاطات

س ۱ - آیا بیع معاطاتی آن بیعی است که در آن صیغه ایجاب و قبول نخوانند یا اینکه بیعی که در آن اصلاحرفی بین متعاملین رد و بدل نشود حتی يك کلمه؟

✓ ج ۱ - هر دو را شامل می‌شود.

معاملات ربوی

س ۹۰ - ۱ نفر صندوقی را تأسیس نموده‌اند که در آن ماهیانه ۴۰ هزار تومان از اعضاء جهت شرکت در قرعه‌کشی جمع آوری شده و اتومبیلی خریده و به قید قرعه به عضو برنده داده می‌شود این عضو ماهیانه ۵۷ هزار تومان پرداخت می‌کند یعنی ۱۷ هزار تومان مابه‌التفاوت می‌پردازد و بدون شرکت در قرعه‌های بعدی که این عمل تا آخرین نفر ادامه می‌یابد و مابه‌التفاوت برای اعضاء بعدی می‌باشد تا در نتیجه فرد دیگر سودی نمی‌پردازد و در نهایت دوره صندوق تمام می‌شود با این وصف بفرمائید:

الف - پرداخت پول به جای ماشین چه حکمی دارد؟

ب - پرداخت مابه‌التفاوت نیز چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - الف - جایز نیست چون ربای قرضی می‌شود.

✓ ب - اگر ماشین را از طرف همه اعضاء و کالتاخریداری نمایند و به شخصی که

قرعه بنام او اصابت کرده به قیمت بیشتر بفروشند و مابه‌التفاوتی که سود

محسوب می‌شود، بین همه اعضاء باقیمانده غیر از کسانی که قرعه بنام آنها اصابت

نموده و خارج شده‌اند، تقسیم گردد اشکال ندارد گرچه اجتناب از اینگونه

معاملات شبهه‌ناک برای مؤمنین بهتر است.

س ۲ - گروهی با جمع‌آوری پول ماهانه از اعضاء در هر ماه به يك نفر از آنان اتومبیل رنو می‌دهند شخص دریافت کننده ماشین هر ماه بوسیله قرعه‌کشی مشخص می‌شود:

الف - اگر دو نفر در قرعه آخر قرار گیرند و اولی بخواهد با پرداخت مبلغی به شخص دوم سهمیه ماشین آن ماه را از او بگیرد دریافت چنین پولی از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ب - اگر هر دو نفر در آن ماه مشترکابه عنوان برنده اعلام گردند و شخص ثالثی بخواهد با پرداخت مبلغی به هر يك از آنها سهمیه ماشین آن ماه را از آنان بگیرد دریافت این پول چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - لازم به تذکر است که اگر کسی قرعه بنامش اصابت کرد، در ماههای بعد از

اصابت قرعه زیادتر از سهام اولیه وجهی نپردازد، اشکال ندارد و اگر زیادتر باید

بپردازد خالی از اشکال نیست. جواب الف و ب - اگر بعد از اصابت قرعه بنامش با

اخذ مبلغی نوبت را به دیگری واگذار کند اشکال ندارد.

س ۳ - گذاشتن پول در بانکهای خارجی و دریافت سود از آنها چه صورتی دارد و با فرض جواز دریافت سود از بانکهای خارجی از آنجا که پس انداز در بانکهای خارجی موجب تقویت کفار و سلطه اقتصادی آنان و تضعیف اقتصاد کشورهای اسلامی می‌گردد حکم مسئله چگونه است؟

✓ ج ۳ - گذاشتن پول در بانکهای خارجی و گرفتن سود آن اشکال ندارد ولی در صورتی که موجب تقویت کفار و سلطه اقتصادی آنان گردد، جایز نیست.

س ۴ - برخی پولداران پولشان را سر سود می‌دهند مثلاً ۱۰۰ هزار افغانی را در ضمن يك دستمال به مبلغ ۱۳۰ هزار افغانی در سال می‌فروشند حکم ربا را دارد یا خیر؟

✓ ج ۴ - در فرض مذکور ربا نیست.

س ۵ - برخی دیگر پولشان را به همان شکل سؤال قبل به غرض فرار از ربا طوری معامله می‌کنند که ظاهراً ربا نیست ولی قصد همان سود است مثلاً زمینی را بیع شرط می‌خرند و در مدت يك سال به ۱۰۰ هزار افغانی و دوباره همان زمین را اجاره می‌دهند به ۳۰ هزار افغانی در سال در حالی که زمین بیشتر از ۱۰ هزار افغانی در سال ارزش ندارد و صاحب پول اصل زمین را نمی‌بیند و قبض هم نمی‌نماید حکم چیست؟

✓ ج ۵ - اگر واقعا خرید و فروش انجام می‌گیرد و معامله صوری نباشد حرام نیست ولی اگر معامله صوری است سود آن حرام است.

س ۶ - در صورتی که شخصی مالی را به صورت نسیه یا اقساط بفروشد و قبل از تحویل به خریدار آن را مجدداً او به مبلغ کمتری به صورت نقد خریداری نماید بفرومائید:

الف - آیا معامله فوق ربوی است؟

ب - در صورت مثبت بودن جواب آیا محکوم به بطلان است؟

ج - هر گاه مورد معامله به صورت کلی یا کلی در معین باشد، آیا تعیین یا عدم تعیین مصداق کالای فروخته شده تأثیری در صحت یا بطلان معامله دارد؟

د - قصد اولی فروشنده بر خرید مجدد مبیع به مبلغ کمتر به صورت نقد چه اثری در صحت یا بطلان معامله می‌تواند داشته باشد؟

ه - آیا فرقی بین تصریح و عدم تصریح قصد وجود دارد؟

و - در صورت مثبت بودن جواب هرگاه خریدار بدون تصریح فروشنده از قرائن، علم به قصد مذکور پیدا کند چه اثری بر حکم معامله دارد؟

✓ ج ۶ - الف - معامله انجام شده صحیح نیست زیرا این داد و ستد واقعی نیست و صوری می‌باشد و صدق معامله ربوی هم مشکل است.

✓ ب - به نظر ما معامله ربوی کلامحکوم به بطلان است.

✓ ج - اگر واقعا معامله‌ای صورت گرفت و بیع صوری نباشد، فرق نمی‌کند و لذا اگر

معامله واقعی انجام شده و به صورت کلی هم بیع صورت گرفته باشد و لو تعیین هم

نشده باشد، معامله صحیح است.

- ✓ د - دلالت بر عدم جدّ معامله می‌کند.
- ✓ ه - تفاوت ندارد و ملاک، اصل جدّ در معامله است که اگر قصد جدّی در معامله داشته صحیح است.
- ✓ و - جواب روشن است.
- س ۷ - فروشگاهی به صورت عمده کالا می‌فروشد و در ذیل فاکتور می‌نویسد قیمت نقدی مثلاً ۱۰۰ تومان، دو ماهه ۱۱۰ تومان و سه ماهه ۱۲۰ تومان و خریدار مجاز است هر کدام را که می‌خواهد انتخاب و معامله را قطعی نماید آیا این عمل شرعی است؟
- ✓ ج ۷ - اگر در هنگام خرید مشخص گردد که با کدام مدّت، معامله انجام می‌گیرد و معامله روی قیمت معین توافق گردد، اشکال ندارد ولی اگر به صورت مردّد معامله صورت گیرد که اگر هر زمان پول موجود باشد بالنسبه به همان زمان گذشته پول پرداخت می‌شود، معامله جایز نیست.
- س ۸ - فروشنده کالایی که به صورت عمده فعالیت دارد در زمان فروش کالا با خریدار طی می‌کند که قیمت کالا بستگی به مدّت خرید دارد و خریدار قبول می‌کند و چک آن را پرداخت می‌کند لذا سر موعّد تاریخ چک مراجعه و اظهار می‌نماید که هنوز کالا را نفروخته‌ام و یا اینکه توان پرداخت چک سر تاریخ مقرّر را ندارم و می‌خواهم سه ماه دیگر تاریخ چک را تمدید نمایم و چک قبلی را از فروشنده دریافت و یک فقره چک به مبلغ بالاتر می‌دهد آیا این نوع معامله جایز است یا خیر؟
- ✓ ج ۸ - اگر خریدار با رضایت خود مقداری به مبلغ چک اضافه نماید، اشکال ندارد و چنانچه فروشنده شرط کند یا رضایت او منوط به اضافه نمودن آن مبلغ باشد، ربا و حرام می‌باشد.

عقود شرعی

- س ۱ - در قرارداد مضاربه بخاطر اینکه حدس زده می‌شود در اثر معامله سود این پول ۲۰ درصد خواهد بود اگر از ابتدا ۲۰ درصد به عنوان سود معین گردد چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱ - جایز نیست و باید نسبت معین گردد که هر چه سود کرد با فلان درصد سود تقسیم می‌شود.
- س ۲ - تشکیل حسابهای سپرده کوتاه مدّت و بلند مدّت در بانکهای ایران چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - در صورتی که طبق ضوابط عقود اسلامی و رعایت شرایط فقهی عمل گردد اشکال ندارد.

س ۳ - اگر شخصی به عنوان مثال يك ميليون تومان پول از کسی به عنوان مضاربه دریافت کند غیر از صورت معامله نقد و نسیه به چه شکل از پول استفاده کند و چگونه قراردادی با هم ببندند؟

✓ ج ۳ - عامل بعد از آنکه پول را از مالک دریافت نمود می‌تواند هر نوع تجارتي که از نظر شرعی اشکال نداشته باشد، انجام دهد مگر آنکه قراردادی که بین مالک و عامل شده تجارت خاصی معین گردیده باشد و نحوه مضاربه به این نحو است که بین مالک و عامل قرارداد بسته می‌شود که مالک سرمایه را تأمین نماید و کار را عامل انجام دهد و سود حاصله با نسبت بین آنها تقسیم گردد.

سرقفلی

س ۱ - آیا سرقفلی از حقوق مالی است و آیا مال منقول محسوب می‌شود یا غیر منقول؟
✓ ج ۱ - از حقوق مالی است و در حکم مال منقول است.

س ۲ - آیا سرقفلی همان حق کسب و پیشه می‌باشد؟

✓ ج ۲ - خیر، حق تصرف و استفاده از مکان معین را سرقفلی می‌گویند.

س ۳ - اگر سرقفلی با حق کسب و پیشه متفاوت باشد آیا اجتماع این دو حق در يك مورد ممکن است؟

✓ ج ۳ - با هم متفاوت هستند ولی در بعضی از موارد با هم جمع می‌شوند.

س ۴ - آیا سرقفلی ویژه اماکن تجاری و کسب است یا شامل واحدهای مسکونی و غیره نیز می‌شود؟

✓ ج ۴ - نوعی که معمولاً شیوع دارد در مورد اماکن تجاری و کسب است ولی اختصاص به این موارد ندارد.

س ۵ - شخصی مالک منافع، و مستأجر صاحب سرقفلی يك باب هتل می‌باشد که سه دانگ مشاع از شش دانگ عین آن متعلق به يك شخص حقیقی و سه دانگ باقیمانده وقف عام و درآمد آن صرف امور خیریه می‌گردد و مالکین عین هتل حق سرقفلی و مالکیت منافع هتل مذکور را که بیش از ۴۴ سال است به شخص مورد بحث واگذار و اجاره محل به قدر السهم به مالکین و متولی وقف پرداخت می‌گردد ضمناً سند اجاره تنظیمی میان متولی و صاحب سرقفلی (مستأجر) شرط شده است که مستأجر حق واگذاری سرقفلی و مالکیت منافع خود در هتل را بدون موافقت متولی و اداره

حج و اوقاف و امور خیریه را به هیچ نحوی از انحاء حتی به عنوان وکالت یا صلح حقوق یا مشارکت و غیره را ندارد اینک مستأجر مذکور حقوق اجارگی و سرقفلی خود را طی قولنامه‌ای به دیگری واگذار و ضمن عقد قولنامه شرط نموده چنانچه اداره اوقاف (مالك سه دانگ عین) با فروش سهمیه خود موافقت نکرد کل این معامله فسخ می‌باشد اکنون با توجه به اینکه متولی منصوص به تبع آن اداره محترم اوقاف با انتقال مذکور صراحتاً مخالفت کرده است لطفاً نظر فقهی خود را در خصوص وضعیت حقوقی و شرعی معامله و تکلیف بعدی طرفین بیان فرمائید؟

✓ ج ۵ - با فرض مرقوم این معامله باطل است و مستأجر حق واگذاری نداشته است.

مسائل بانکی

- س ۱ - پولهایی که بابت مضاربه یا ساخت خانه می‌دهند، با توجه به این که سود نسبتاً تضمین شده است و مورد زیان مشترکاتقسیم نمی‌شود، چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱ - اگر نحوه قرارداد، مطابق با یکی از عقود اسلامی باشد، اشکال ندارد و الا جایز نیست.
- س ۲ - آیا بانک می‌تواند وام گیرنده را موظف به پرداخت حق بیمه کند تا در صورت مرگ، بیمه قرض او را بدهد؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که شرط بیمه، در ضمن یک عقد لازمی شرط گردد، لازم الوفاء است و الا لازم الوفاء نیست و الزام وام گیرنده اشکال ندارد.
- س ۳ - آیا دولت مالك است یا خیر؟ و آیا این مسئله از قدیم بین فقهاء مطرح بوده و اتفافی است یا اختلافی؟
- ✓ ج ۳ - دولت مالك است و مسئله بین فقهاء مطرح بوده و مورد اختلاف هم می‌باشد.
- س ۴ - بهره‌هایی که بانکها برای پولهای پس انداز شده می‌دهند، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۴ - در صورتی که به شکل یکی از قراردادهای عقود اسلامی باشد، اشکال ندارد.
- س ۵ - در مضاربه‌های امروزه سود و زیان متوجه عامل است و صاحب سرمایه فقط در سود شریک است، بنابراین چه سود حاصل شود چه نشود، عامل ملزم به پرداخت سود مورد توافق به صاحب سرمایه است، آیا این روش صحیح است؟ بفرمائید که راه شرعی چیست؟
- ✓ ج ۵ - در مضاربه شرعی چنین نیست که ضرر مشترک بین مالک و عامل باشد، بلکه زیان مخصوص مالک است و حق شرط کردن به این که ضرر به صورت اشتراک باشد ندارند، مگر آن که عامل قبول کند که خسارت از کیسه خود باشد،

که این از قبیل شرط خارج است و اشکالی ندارد و می‌تواند هم در پایان کار یک نوع مصالحه با مالک نماید تا ضرر تنها متوجه مالک نشود، لذا این نوع مضاربه توأم با مصالحه بهترین راه مشروعی است که بتوان با آن تجارت نمود، به شرط این که شرایط مضاربه رعایت شود.

س ۶ - مقداری از حقوق کارمندان بانک به صورت مضاربه یا واضح تر به صورت ربوی است زیرا از متقاضیان سود گرفته می‌شود، چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۶ - چون کارمندان برای بانک کار می‌کنند و بانک هم درآمد حلال دارد، مزد کار آنها اشکالی ندارد و بر فرض مشتبه بودن، می‌توانند با حاکم شرع مصالحه کنند.

س ۷ - پولی که در بانکها می‌گذارند، گاهی اوقات به قصد سود و گاهی اوقات به قصد امنیت است، در هر دو حال بعد از مدتی به آن سود تعلق می‌گیرد، این سود چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - اگر شرط سود نشود بلکه به جهت امنیت پول را در بانک بگذارد و خود بانک چیزی را بدهد، اشکالی ندارد.

س ۸ - سپرده‌های ثابت در بانکها چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۸ - اگر به صورت مضاربه باشد و شرایط آن رعایت شود، گذاشتن پول و گرفتن سود اشکال ندارد ولی اگر به صورت وام با سود معین (مشروطاً بر این که تا مدتی برداشت نکنند) بگذارد، ربای قرضی و حرام است.

س ۹ - سودی که بانکها به پس انداز می‌دهند، چون موجب جبران کمی از کاهش ارزش پول است که بوسیله دولت ایجاد می‌شود، آیا ربا است؟
 ✓ ج ۹ - به نظر ما مسئله جبران کاهش ارزش قیمت پول تمام نیست و سود صدق می‌کند که اگر بر اساس یکی از عقود اسلامی باشد، ربا محسوب نمی‌شود و الاً مصادق ربا و حرام است.

س ۱۰ - صندوق قرض الحسنه هنگام پرداخت وام دو الی چهار درصد از گیرندگان وام، بعنوان مخارج صندوق دریافت می‌کند آیا ربا است؟
 ✓ ج ۱۰ - اگر وجه را بعنوان کارمزد یا معامله نمودن بعضی از اوراق و کارتهای صندوق با رضایت طرفین دریافت نماید، اشکالی ندارد و الاً محل اشکال است.

س ۱۱ - گرفتن وام از بانک به جهت تعمیر خانه و مصرف آن در جای دیگر چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۱ - در صورتی که مشروط به مصرف خاصی شده باشد در راه دیگر نمی‌شود استفاده کرد.

س ۱۲ - اگر کسی منبع درآمد خود را، با گذاشتن پول در بانک و گرفتن سود قرار دهد چگونه است؟

✓ ج ۱۲ - اگر از راههای شرعی انجام گیرد، اشکال ندارد.

س ۱۳ - دویست هزار تومان از بانک اسلامی قرض گرفته‌ام در باز پرداخت، باید پانصد هزار تومان بدهم آیا شرعاً جایز است و اگر مسئولین و رئیس بانک بگویند که به صورت مضاربه عمل می‌کنیم، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۳ - گرفتن پول، بیش از مقدار قرض، ربا و حرام است مگر قرارداد به صورت عقد شرعی مثل مضاربه باشد و شرایط آن رعایت شود که در این صورت گرفتن سود به این نحو جایز است.

س ۱۴ - خرید سهام بانکها و مؤسسات اعتباری پولی که در بعضی موارد مرتکب ربا می‌شوند چگونه است؟

✓ ج ۱۴ - خرید سهام بانک اشکال ندارد و لو آنکه احتمال داده شود در بعضی از موارد مرتکب ربا گردد ولی در صورتی که بدانند سود دریافتی با مال حرام مخلوط شده است، باید تخمیس گردد.

س ۱۵ - بانکها و صندوقهای قرض الحسنه در قبال وامی که می‌دهند مبلغی پول به عنوان کارمزد می‌گیرند آیا این ربا نیست در صورت جواز میزان کارمزد چه مقدار باید باشد؟

✓ ج ۱۵ - اگر واقعا کارمزد می‌گیرند اشکال ندارد و میزان آن بستگی به خرجهایی دارد که صندوق متحمل آن است.

س ۱۶ - بانک برای تهیه ماشین آلات و مواد اولیه، وامی به صورت زیر در اختیار صاحب کارگاه قرار می‌دهد: جنس مورد نیاز را باید صاحب کارگاه انتخاب نماید و فروشنده را به بانک معرفی کند بانک با خرید نقدی جنس مذکور از فروشنده آن را به صورت اقساط به صاحب کارگاه به زیاده می‌فروشد سؤال این است که اگر شخص، نیاز به جنس مذکور ندارد و فقط برای گرفتن پول از بانک فاکتوری صوری از فروشنده به بانک ارائه می‌دهد و پولی را که بانک به فروشنده بابت فاکتور می‌پردازد از او می‌گیرد: الف - در صورتی که مسئولین بانک علم به صوری بودن فاکتور داشته باشند پرداخت وجه چه صورتی دارد؟

ب - در صورتی که مسئولین بانک علم به صوری بودن فاکتور نداشته باشند چه صورتی دارد؟
 ج - دادن فاکتور صوری توسط فروشنده و دریافت وجهی در قبال آن جهت دریافت وام چگونه است؟
 د - دریافت اینگونه وام صوری و پرداخت زیاده در مقابل آن ربا محسوب می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۱۶ - جایز نیست زیرا موجب می‌گردد که اکل مال بالباطل تحقق پیدا کند.

✓ الف و ب - برای مسئولین بانک اشکال ندارد ولی برای مشتری بانک جایز نیست با این ضوابط پول را از بانک تحویل بگیرد.

✓ ج - جایز نیست.

✓ د - ربا محسوب نمی‌شود بلکه اکل مال بالباطل است.

س ۱۷ - برخی از مؤسسات قرض الحسنه و یا بانکها در ازای تأخیر در پرداخت اقساط وام مشتریان خود اقدام به اخذ جریمه دیرکرد می‌کند آیا اخذ جریمه دیرکرد جایز است و در صورت حرام بودن راه شرعی آن چیست؟

✓ ج ۱۷ - حرام است و راه شرعی هم ندارد.

س ۱۸ - اگر قبل از واگذاری وام بین وام گیرنده و صندوق قرض الحسنه قراردادی به این صورت که اگر وام گیرنده در پرداخت اقساط خود تأخیر کند باید جریمه دیرکرد پرداخت کند (مثلاً به فلان مبلغ) اخذ جریمه دیرکرد در این صورت چگونه است؟

✓ ج ۱۸ - جایز نیست.

س ۱۹ - اگر مؤسسه‌ای به اجبار از وام گیرنده جریمه دیرکرد دریافت کند آیا بر دهنده آن هم حرمت دارد (دهنده دیرکرد راضی به پرداخت جریمه دیرکرد نیست) اگر اشکال دارد راه شرعی پرداخت آن برای دهنده دیرکرد چیست؟

✓ ج ۱۹ - اگر هنگام قرارداد وام گیرنده می‌داند که دیر خواهد کرد و جریمه باید

بدهد، جایز نیست وام بگیرد ولی اگر می‌داند که در وقت مقرر پرداخت می‌کند و

مشمول جریمه نمی‌شود، گرفتن وام اشکال ندارد و اگر در بعضی از ماهها امکان

سر موعد پرداخت کردن را نداشت و مجبور شد که جریمه را بدهد برای شخص

وام گیرنده اشکال ندارد.

س ۲۰ - اگر چنانچه در جامعه اسلامی مؤسسات ربوی باشد (مؤسساتی که به طریق غیر شرعی دیرکرد یا کارمزد و یا سود دریافت می‌کنند و علنامعاملات

ربوی انجام می‌دهند بنام مضاربه و الف - کار کردن و حقوق گرفتن از چنین مؤسساتی چه حکمی دارد (در فرض آنکه پول آن مؤسسه آلوده به رباست)
 ب - وظیفه مسلمین در قبال چنین مؤسساتی چیست؟
 ج - سپردن پول در چنین مؤسسات آلوده به هر نیت چگونه است؟
 د - اگر چنانچه فعالیت اقتصادی جامعه متوقف به انجام چنین معاملات ربوی باشد آیا تأسیس چنین مؤسساتی جایز است؟

✓ ج ۲۰ - الف - اگر از عین پول ربوی حقوق را ندهند و در حقیقت ذمه مسئولین مؤسسه مشغول شود و بعد پول بدهند، اشکال ندارد ولی اگر از پول به دست آمده از ربا داده شود حرام است.

✓ ب - قطع رابطه با اینگونه مؤسسات.

✓ ج - خالی از اشکال نیست.

✓ د - توقف فعالیتهای اقتصادی به اینگونه مؤسسات قطعاً محرز نیست و هیچگاه اقتصاد اسلامی متوقف بر معاملات ربوی نخواهد بود.

س ۲۱ - برخی از بانکها و یا مؤسسات قرض الحسنه و امثال آن به مشتریان خود پس از اینکه پول مشتریان مثلاً ۴ یا ۶ ماه در مؤسسه بانک مذکور به صورت قرض الحسنه کار کرد و ام با سود ۲۶ درصد و یا بیشتر یا کمتر عطا می‌کند: آیا این طریق وام دادن صحیح است (مشتری مجبور است پول خود را در مدت معین در نزد بانک بالاجبار به صورت قرض الحسنه بگذارد و این موضوع یکی از شروط وام گرفتن از آن بانک است)؟

✓ ج ۲۱ - اگر هر وقت خواسته باشد بتواند پول را از بانک خارج کند و لو آنکه به او وام داده نشود و نحوه سود مطابق با یکی از عقود اسلامی باشد، اشکال ندارد ولی اگر حق برداشت پول را ندارد این نحوه وام صحیح نیست.

س ۲۲ - اگر کسی مجبور باشد از این مؤسسات وام بگیرد و وام گرفتن چه حکمی دارد (گفته می‌شود اگر در مقام ضرورت باشد اشکال ندارد، مقام ضرورت چیست)؟

✓ ج ۲۲ - با شرایط شرعی و عقود اسلامی اشکال ندارد گرچه اگر اضطرار واقعی پیش آید، مانعی ندارد.

س ۲۳ - سپردن پول به این مؤسسات چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲۳ - اگر مطابق با عقود اسلامی عمل می‌شود و سپرده‌گذار هرگاه خواسته باشد بتواند پول خود را بردارد، اشکال ندارد.

س ۲۴ - کانون فرهنگی انصارالمهدی (عج) جهت ارتقاء مشکلات اقتصادی اعضای خود در کنار فعالیتهای فرهنگی اقدام به تأسیس صندوق قرض الحسنه

نموده است نحوه فعالیت صندوق مذکور به این ترتیب است که افرادی که می‌خواهند در صندوق عضو شوند باید برای افتتاح حساب مبلغ سی هزار ریال به حساب خود واریز نمایند این مبلغ پس از جمع‌آوری در هر ماه به قید قرعه و با لحاظ کردن شرایط اولویت به اعضاء صندوق به صورت وام پرداخت می‌شود با توجه به اطلاعات بالا مقتضی است که سئوالات ذیل را پاسخ فرمائید:

- ۱ - آیا افتتاح این صندوق جایز است؟
 - ۲ - با توجه به اینکه صندوق مبلغی را جهت امورات جاریه خود (خرج صندوق) باید هزینه کند دریافت کارمزد چه صورت دارد؟
 - ۳ - مقدار کارمزد چقدر باید باشد؟
 - ۴ - اگر اعضای وام گیرنده در پرداخت اقساط خود تأخیر کردند آیا جایز است مبلغی به عنوان دیرکرد دریافت کرد؟
 - ۵ - مبلغ دیرکرد چقدر باید باشد؟
 - ۶ - چون فعالیت‌های فرهنگی کانون نیاز به بودجه دارد و این کانون منبع درآمدی ندارد و چون این صندوق زیر نظر کانون است آیا جایز است که مقداری از کارمزد را جهت هزینه در فعالیت‌های فرهنگی کانون استفاده کرد؟
 - ۷ - مسئولین صندوق مبلغی را به عنوان کمک به کانون بطور ماهانه از اعضاء صندوق دریافت می‌کند اگر چنانچه این مبلغ از سایر اعضاء کانون که در صندوق عضو نیستند دریافت نگردد:
 - الف - آیا دریافت این مبلغ جایز است؟
 - ب - دریافت مبلغ چگونه باید باشد؟
 - ۸ - برای پیشرفت فعالیت‌های فرهنگی این مجموعه پیشنهادت خود را بفرمائید؟
- ✓ ج ۲۴ - ج س ۱ - اگر در هنگام بازپرداخت وام اضافه‌ای را نگیرند اشکال ندارد.
- ✓ ج س ۲ - اگر واقعه اندازه کارمزد بگیرند نه اینکه نامش کارمزد باشد و در حقیقت سود پول، اشکال ندارد.
- ✓ ج س ۳ - به اندازه‌ای که کارهای دفتری و اداری و حقوق کارمندان تأمین شود
- ✓ ج س ۴ - جایز نیست.
- ✓ ج س ۵ -
- ✓ ج س ۶ - اگر خود وام گیرندگان بدون اجبار خواسته باشند به این کانون کمک کنند اشکال ندارد ولی اگر بالاجبار برای امور فرهنگی پول بگیرند حرام است
- ✓ ج س ۷ - حکم روشن شد.
- ✓ ج س ۸ - مردم را تشویق کنید که خودشان با رضایت خاطر کمک نمایند.

س ۲۵ - با توجه به اینکه بانکهای جمهوری اسلامی قانوناً موظف هستند که تحت یکی از عناوین عقود اسلامی پول در اختیار متقاضیان قرار دهند چنانچه قرارداد به جهتی

باطل باشد تکلیف گیرنده و کارمند بانک را تعیین فرمائید که آیا کارمند و رؤسای بانک مجاز به پرداخت وام غیر مشروع هستند یا خیر و گیرنده حق تصرف در پول را دارد یا خیر؟

✓ ج ۲۵ - مسئولین بانک باید طبق عقود اسلامی عمل نمایند و نباید وامی را که عقدش باطل است، به گیرنده پرداخت نمایند و گیرنده با آنکه می‌داند عقد باطل است، نمی‌تواند در پول تصرف نماید.

س ۲۶ - در وامهای جعاله که قانوناً بانک موظف است مورد قرارداد را انجام دهد بانک فقط پول در اختیار جاعل قرار می‌دهد و از او می‌خواهد که به وکالت از طرف بانک کار خود را انجام دهد و بعداً علاوه بر پول دریافتی مبلغی به عنوان حق الجعاله به بانک بپردازد که در حقیقت جاعل شخصاً مورد جعاله را با پول بانک به انجام رسانده و حق الجعاله را بانک دریافت می‌دارد بفرمائید اینگونه قرارداد صورت شرعی دارد یا خیر؟

✓ ج ۲۶ - به نظر ما جعاله قابلیت اینگونه موارد را ندارد.

س ۲۷ - گرفتن جوایز بانکها در دو صورت (افتتاح حساب، مشروط به شرکت در قرعه‌کشی و بدون شرط) چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲۷ - اشکال ندارد.

س ۲۸ - بانکها وامی تحت عنوان مضاربه در اختیار مشتریان می‌گذارند بدین ترتیب که مثلاً یک میلیون تومان برای خرید یکصد تخته فرش در اختیار مشتری قرار می‌دهند و در همان مجلس محاسبه می‌کنند که سود مشتری از فروش این فرشها چقدر است سپس برای دریافت اصل و سود مورد نظر بانک قسط بندی می‌کند و بانک هیچگونه مسئولیتی را نسبت به ضررهای احتمالی این معامله به عهده نمی‌گیرد و فقط خود را موظف به دریافت اصل و سود تضمین شده می‌داند بفرمائید:

اولاً این نوع مضاربه صورت شرعی دارد یا خیر؟

ثانیاً اگر مشتری پول را در مورد دیگری مصرف نماید و فقط متعهد به پرداخت وام و زیاده گردد چگونه است؟

ثالثاً تکلیف مسئولین بانک در صورت علم به صوری بودن قرارداد و عدم علم را بیان فرمائید؟

✓ ج ۲۸ - اولاً با این نحو که تقریر گردیده مشکل است زیرا باید سود بنا بر نسبت ربح معین گردد.

✓ ثانیاً اگر بانک شرط کرده باشد که در راه معینی تجارت شود جایز نیست که در راه دیگر معامله گردد.

✓ ثالثاً چون عقود اسلامی باید از روی جدّ انجام گیرد تا سود پرداختی و دریافتی جایز باشد فلذا در صورت علم به صوری بودن، بانک نباید اقدام به عقد قرارداد صوری نماید.

س ۲۹ - سود گرفتن از بانک و شرکت مسلمانها آیا جایز است و در غیر مسلمانها چگونه؟

✓ ج ۲۹ - اگر طبق ضوابط یکی از عقود اسلامی سود گرفته شود، اشکال ندارد و از غیر مسلمانها سود گرفتن اشکال ندارد.

س ۳۰ - بانکها وامی را به عنوان مشارکت در بیع می‌پردازند به این صورت که اگر شخصی خواست خانه‌ای را خریداری نماید نسبتی از خانه را از مالک نقد می‌خرند و بعد به مشتری درخواست کننده وام به صورت اقساط می‌فروشند حال اگر مشتری بدون توجه به این خرید و فروش بانک اقدام به پرداخت اضافه کرد و قصد جدی در این معامله نداشت حکم شرعی چیست؟

✓ ج ۳۰ - مسئولین بانک باید این معامله را به مشتری تفهیم نمایند تا مشتری قصد جدی در این معامله داشته باشد و الا پرداخت و یا گرفتن زیادی حرام است.

س ۳۱ - گرفتن وام از بانکهای خارجی که مستلزم پرداخت ربا است چه صورت دارد؟

✓ ج ۳۱ - جایز نیست.

معاملات اینترنتی

س ۱ - شرکتی بین المللی با نام گلد کویست از سال ۱۹۹۸ میلادی کار خود را آغاز کرده است مدیران این شرکت ۵ نفر هستند بنامهای: آقایان ماکیتالو، ویجی، رینک، محمد و خانم ایمسن که ملیتهای آنان انگلیسی و هندی می‌باشد یکی از مدیران شرکت با نام محمد بیسمارک مسلمان نیز می‌باشد کار این شرکت ضرب و فروش مسکوکات طلا به شکل سکه، گردنبند و ساعت با نقش و نگارهای مختلف می‌باشد نحوه فروش این محصولات توسط شرکت از طریق شبکه جهانی اینترنت می‌باشد و هر شخصی که از این شرکت محصولی خریداری می‌کند از طرف شرکت کدی به شخص خریدار تعلق می‌گیرد که به عنوان کد شناسائی می‌باشد حال اگر شخصی که محصولی را خریداری کرده نفر جدیدی را جهت خرید محصول از شرکت معرفی کند شرکت به معرف ۴۰ دلار به عنوان حق الزحمه بازاریابی پرداخت می‌کند (شرکت ۴۰ دلار را از مشتری جدید اخذ نمی‌کند بلکه مبلغی که مشتری جدید برای خرید پرداخت می‌کند فقط و فقط بابت خرید محصول مشخصی می‌باشد و مبلغ ۴۰ دلار توسط خود شرکت به عنوان حق الزحمه و تلاش بازاریابی شخص معرف پرداخت می‌شود) حال بعضی از دوستان می‌فرمایند که خرید از این شرکت

باعث خروج ارز از کشور می‌شود لازم به ذکر است که اگر مقام صالح برای تعیین آزادی یا ممنوعیت ورود و خروج ارز از کشور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران باشد که هست آن بانک در بخش سوم بخشنامه ۶۰۱۱۸۲ مورخ ۷/۱۲/۱۳۸۰ که در همه روزنامه‌های کثیرالانتشار درج شده است به صراحت میزان خروج ارز را تا سقف ۵ هزار دلار بدون اظهارنامه و بیشتر از آن را بدون هیچگونه محدودیتی تنها با یک اظهارنامه گمرکی جایز دانسته است، حال شخصی که ارزی (فقط ۸۰۰ دلار) را بابت خرید یکی از محصولات از کشور خارج می‌کند سگه‌ای وارد کشور می‌کند که طلاست و پشتوانه ارز مملکت است با این وجود خواهشمند است بفرمائید دریافت حق الزحمه بازاریابی بابت تلاش و معرفی مشتری جدید به شرکت حلال است یا حرام؟

✓ ج ۱ - اینگونه معاملات از جهات مختلف مورد اشکال است و لذا مؤمنین باید از

این نحوه معاملات اجتناب نمایند.

س ۲ - شرکتی در سال ۲۰۰۰ میلادی به طور رسمی در سایت اینترنت شروع به فعالیت کرد و رئیس شرکت به نام ولکر بایندر می‌گوید کار این شرکت به همین نحو تا سال ۲۰۲۵ میلادی ادامه خواهد داشت که هر مشتری با پرداخت حدودانصف قیمت يك الماس از طریق مشتری قبلی به این شرکت معرفی می‌شود قیمت يك الماس ۳۹۰ دلار است بعد هر مشتری باید دو مشتری دیگر را با پیش پرداخت معین شده به شرکت معرفی کند هرگاه مثلاً تعداد افراد مشتریان شماره (يك) به شش نفر رسید برای این مشتری ۱۰۰ دلار تعلق می‌گیرد که ۵۰ دلار آن روی قسط الماس می‌رود و ۵۰ دلار دیگر به حسابش واریز می‌شود و مشتری می‌تواند این ۵۰ دلار را برداشت کند و هرگاه شش نفر دوم در این مجموعه اضافه شد ۱۰۰ دلار دیگر به حساب مشتری شماره يك واریز می‌شود، قسط الماس ۵۰ دلاری می‌باشد و از قسط اول به بعد از هر ۵۰۰ دلار مشتری يك قسط برداشته می‌شود و ۴۵۰ دلار دیگر به حساب مشتری واریز می‌گردد تا قیمت الماس تمام شود بعد از اینکه قیمت يك الماس تمام شد مشتری می‌تواند الماس خود را از نمایندگی تحویل بگیرد و به حساب وی الماس دوم به اسم او ثبت می‌شود و هر قسط ۵۰ دلاری وی از ۵۰۰ دلار درآمد وی گرفته خواهد شد این شرکت هفته‌ای یکبار روز دوشنبه ساعت ۱۲ شب حساب تمام مشتریان خود را بررسی می‌کند لذا هر مشتری می‌تواند صبح روز سه شنبه حساب خود را نگاه کند و شاخه‌های خود را خودش بررسی کند حساب هر مشتری این مجموعه به همین تناسب حساب می‌شود حال بفرمائید نظرتان درباره این مسئله چیست؟

✓ ج ۲ - نظر باینکه اینگونه معاملات از جهات مختلف دارای شبهه است و تفاوت

چندانی از حیث ماهوی بین شرکتهای گلد کوئیست، پرایم سپیدی منت کیش،

پنتاگونو و دیگر شرکتهای از این قبیل، نیست و مشمول آیه کریمه لا تأکلوا

اموالکم بینکم بالباطل می‌باشد و در تمامی موارد موجب ضرر و زیان اقتصادی برای

کشور ایران اسلامی است و همانگونه که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه سال ۱۳۸۲ در دی ماه تصریح کرده که فعالیت این قبیل شرکتها پیامدی جز کلاهبرداری و فریب مردم و ایجاد عوارض نامطلوب اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را ندارد و لذا همکاری با این شرکتها حرام می‌باشد و بر مؤمنین لازم و ضروری است که خود را در دام اینگونه شرکتها گرفتار ننمایند.

اصلاحات ارضی

س ۱ - استفاده از زمینهایی که در زمان اصلاحات ارضی به مردم داده‌اند و سند داده نشده، چه صورت دارد، اگر انسان مالک اصلی را نشناسد یا بشناسد و بگوید راضی نیستم و یا مرده و وارث او هست و وظیفه چیست و آیا در صورت غصبی بودن، مدتی که تحت تصرف بوده، ضامن اجرة المثل هستند یا خیر؟

✓ ج ۱ - زمین اگر صاحب مسلم داشته باشد، رضایت او شرط است مگر آن که حاکم شرع حکم به سلب مالکیت از او کرده باشد.

متفرقات

س ۱ - آبی از زمین بیرون می‌آید و در ملک محدودی جاری است، هیچگونه استفاده‌ای از نظر کشاورزی از این آب نمی‌شود مگر برای همان درختهای نزدیک آب آیا غیر مالکین این باغ که آب ندارند می‌توانند از آب برای آشامیدن و آب دادن به حیوانات خود استفاده کنند و اگر مالکین بگویند، ما راضی نیستیم، حکم شرعی چیست؟

✓ ج ۱ - اگر آب به صورتی است که، مالکین در مکانهای دیگری زمین دارند که آنها را با این آب، آبیاری می‌کنند، دیگران نمی‌توانند با نهي مالکان از این آب استفاده نمایند ولی در صورتی که آب هدر می‌رود بعد از خروج از محدوده ملکی مالکان، حکم مباحات اولیه را دارد و دیگران می‌توانند از آن آب استفاده کنند.

س ۲ - آیا خرید ویدئو اشکال دارد؟

✓ ج ۲ - بنا به مقتضیات زمان اجتناب شود بهتر است، گرچه اصل خرید ویدئو بخاطر استفاده از منافع محلله آن جایز است.

س ۳ - مدارهای ماهواره‌ای در سازمانی معین به کشورها اختصاص می‌یابد، که بعد از این اختصاص، آن کشور می‌تواند ماهواره‌های خود، اعم از خود ساخته یا

خریده یا استیجاری را در آن مدارهای محلی قرار دهد، حق استفاده يك کشور از این مدارها به نحو مالکیت است یا حق انتفاع و آیا اجاره یا وقف آنها توسط این کشور ممکن است؟

✓ ج ۳ - در صورت خریدن به صورت ملکیت است و در صورت اجاره مالک منفعت است پس مالک حق وقف و اجاره را دارد.

س ۴ - چانه زدن در موقع خرید جنس از نظر شرعی، چه صورت دارد؟
✓ ج ۴ - مانعی ندارد، ولی در بعضی از امور مثل خریدن گوسفند قربانی و کفن و امثال آن کراهت دارد.

س ۵ - در بعضی معاملات، در قولنامه مبلغی را بعنوان حق فسخ قید می‌کند، آیا معامله صحیح است و آیا گرفتن حق فسخ، شرعاً جایز است؟
✓ ج ۵ - معامله صحیح است، اما گرفتن مبلغی بعنوان حق فسخ شرعیت ندارد.

س ۶ - آیا حق الماره فقط مربوط به اشجار است، یا شامل سبزیجات و غیره هم می‌شود؟
✓ ج ۶ - ظاهراً شامل سبزیجات و میوه‌جات خواهد بود.

س ۷ - شخصی پروانه چاه می‌گیرد، بعد به عللی چاه نمی‌زند، آیا این پروانه را می‌تواند ۵۰۰ هزار تومان بفروشد و دیگری چاه بزند؟
✓ ج ۷ - اگر از نظر دولت منعی نداشته باشد فروش آن اشکال ندارد.

س ۸ - آیا خشک کردن پرندگان (چه خریده شود چه شکار گردد) بوسیله برق چگونه است و خرید و فروش و گرفتن مزد برای این کار، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۸ - خشک کردن حیوانات که موجب اذیت آنها شود جایز نیست ولی در صورت انجام این کار اگر معامله در مقابل پر و مو و پشم و امثال آن باشد، اشکالی ندارد و اما اگر در مقابل مثل پوست باشد، جایز نیست البته در حیوان حلال گوشت و یا حرام گوشت، اگر تذکیه شده باشد جایز است.

س ۹ - پدري زمینی را به مساحت ۱۷۰ متر به فرزندش به مبلغ ۱۷۰ هزار تومان فروخته و قولنامه نوشته‌اند، و لکن پدر ۷۰ هزار تومان را فی المجلس گرفته است و ۱۰۰ هزار تومان باقی مانده را بابت سهم ارث حساب نموده که بعد از فوت، فرزند این مقدار ارثی خود را تحویل بگیرد، یعنی بعد از مرگ پدر که به فرزند ارث می‌رسد آن را نگیرد و در عوض ذمه پسر بری شود، اکنون فرزند آن زمین

را فروخته تا خانه بخرد ولی پدر می‌گوید، مقدار باقی مانده مرا بده، آیا بر فرزند لازم است باقی را بدهد یا خیر؟

✓ ج ۹ - آنچه را که بابت ارث برای فرزندش مد نظر داشته ارث حساب نمی‌شود، بلکه باید بخشش و هبه نماید و لذا اگر پدر قصد بخشش کرده نمی‌تواند پس بگیرد، مگر آن که از اول قصد هبه نکرده باشد و لو آن که به خاطر ندانستن مسئله باشد.

س ۱۰ - پسری ازدواج می‌کند برای او يك حلقه طلا می‌گیرند پسر برای اینکه استفاده نکند می‌فروشد یا به جای آن يك انگشتر عقیق می‌گیرد در این صورت اشکال دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد.

س ۱۱ - استخدام در بانکهایی که بعضا کار ربوی دارند برای کار ربوی و غیر ربوی چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۱ - اگر جهت کارهای غیر ربوی استخدام گردد اشکال ندارد و بعد هم سعی نماید کارهای ربوی انجام ندهد.

س ۱۲ - پولی که به عنوان دلّالی از طرف فروشنده و خریدار می‌گیرند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۲ - اشکال ندارد.

س ۱۳ - خرید و فروش پرنده چه حکمی دارد و آیا در این جهت فرقی بین پرنده حلال گوشت و حرام گوشت وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - خرید و فروش اشکال ندارد و فرقی بین حلال گوشت و حرام گوشت نیست.

مسائل شرکت

تصرف شريك بدون اذن شركاء

س ۱ - ملكی بین دو نفر مشترك بود، یکی از آنان فوت کرد در حالی که بدهکار است، وارث نیز قضیه داشتن ملك و درآمد آن را از طلبکار مخفی نگه داشته است، آیا تصرف وارث متوفی و شريك در ملك بقدر حصه خود صحیح است؟

✓ ج ۱ - ورثه حق تصرف در اموال میت را ندارد، مگر آن که اول دیون متوفی را پرداخت

نماید و لذا تصرف وارث در حصه متوفی قبل از اداء دین جایز نیست و اما تصرف

شريك در حصه خود به شرط آن که به شريكش ضرر نزند، اشکال ندارد.

س ۲ - آب قناتی مربوط به شش دانگ ملك است، مالکین سه دانگ از آب، هر ۲۴ روز یکبار استفاده می‌کردند حالا به مالکین سه دانگ دیگر می‌گویند ما ضرر می‌کنیم و باید آب را نصف کنیم آنها می‌گویند معمولاً چنین است و همین طور استفاده می‌کنیم لذا مستدعی است به سئوالات ذیل پاسخ فرمائید:

الف - آیا این که می‌گویند معمولاً چنین است، این معمولاً شرعاً حجت دارد؟

ب - آیا تقسیم به نوبه، لزوم شرعی دارد؟

ج - آیا تصرف آنها بدون رضایت مالکین سه دانگ دیگر صحیح است؟

✓ ج ۲ - الف - تا زمانی که تمام شرکاء بر امر دیگری توافق نکردند حجت دارد.

✓ ب - بلی، مگر این که همگی بر تصمیم دیگری موافقت کنند.

✓ ج - صحیح نیست و برای رفع مشکل باید به حاکم شرع مراجعه شود.

س ۳ - خانه‌ای مشترك بین سه نفر است، یکی از شرکاء تقاضا می‌کند اجازه تصرف در آن خانه را بدهید، آیا امتناع دیگر شرکاء جایز است؟

✓ ج ۳ - در صورتی که موجب تضرر به شريك تقاضا کننده شود، امتناع جایز نیست.

س ۴ - چند برادر در يك خانه زندگی می‌کنند مال و ملکشان مشاع می‌باشد یکی از برادران در زمین مشاع درختی غرس می‌کند و پسر در زمین پدر بدون اجازه یا با اجازه پدر درخت غرس می‌کند، یا زارع و دهقان و یا کارگر و یا خادم کسی در زمین صاحب زمین درخت می‌نشانند آیا شرعاً آن درختان مال کدام يك از آنها می‌باشد؟

✓ ج ۴ - چنانچه زمین به نحو مشاع است و دیگران هم در زمین سهم دارند کسی که درخت کاشته باید اجاره بودن درخت در سهم آنها را بدهد و درخت متعلق به کسی است که آن را کاشته است

تعریف و تقسیم شرکت و هزینه‌های شرکت

س ۱ - آیا در ملك شراکتی، بدون تعدیل سهمین، قسمت حاصل می‌شود با فرض آن که هر دو شریک راضی هستند؟

✓ ج ۱ - در صورتی که راضی باشند اشکال ندارد ولی باید قبل از تعدیل، قسمت هر کدام مشخص شود و بعد مصالحه گردد.

س ۲ - دو نفر شریک ملکی هستند، یکی از آنها سهم خود را می‌خواهد وقف جایی کند، اگر به دیگری در این جهت ضرر وارد شود چه باید کرد؟

✓ ج ۲ - می‌تواند سهم خود را وقف کند و باید دو سهم را به طوری که به هیچ کدام ضرری نرسد تقسیم نمایند.

س ۳ - سه نفر شریک، زمینی را به طور مشاع مالک هستند، یکی از آنها بخشی از زمین را آباد کرده، آیا دو نفر دیگر می‌توانند ادعای حق کنند؟

✓ ج ۳ - در صورتی که با اذن شرکاء دیگر بوده است، این قسمت آباد شده به طور مساوی از آن همه شرکاء است و مقداری را که هزینه کرده است از دیگر شرکاء به نسبت سهمشان دریافت کند و اگر بدون اذن بوده دریافت هزینه از شرکاء دیگر مشکل است.

س ۴ - با توجه به ماده ۱۶۲ قانون تجارت شرکت مختلط سهامی را به شرح زیر تعریف می‌کند که:

شرکت مختلط سهامی شرکتی است که در تحت اسم مخصوص بین يك عده شرکاء سهامی و يك یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می‌شود و شرکاء سهامی کسانی هستند که سرمایه آنها بصورت سهام یا قطعات سهام متساوی القیمة درآمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند. شریک ضامن کسی است که سرمایه او بصورت سهام در نیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود و در صورت تعدد ضامن مسئولیت آنها در مقابل طلبکاران و روابط

آنها با یکدیگر تابع مقررات شرکت تضامنی خواهد بود حال آیا این تعریف با قوانین فقهی مطابقت دارد یا خیر؟

✓ ج ۴ - اگر شریک ضامن در این تعریف به معنای این است که فقط ضمانت می‌کند،

تعریف بلامانع است ولی اگر به عنوان یک شریک عمل می‌شود یعنی از

سود شرکت او هم نسبتی دریافت می‌دارد جایز نیست زیرا شرکت دارای سرمایه

نیست.

س ۵ - با توجه به ماده ۱۱۶ قانون تجارت شرکت تضامنی را به شرح زیر تعریف می‌کند که:

شرکت تضامنی شرکتی است که در تحت اسم مخصوص برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل شود. اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است و هر قراری که بین شرکاء بر خلاف این ترتیب داده شده باشد در مقابل اشخاص ثالث کأن لم یکن خواهد بود آیا این تعریف با قوانین فقهی مطابقت دارد یا خیر؟

✓ ج ۵ - عبارت این ماده قانون که هر یک از شرکاء مسئول پرداخت تمام قروض

شرکت است به نظر صحیح نیست زیرا اگر چند نفر در عرض واحد ضامن یک

فرد باشند به تمامه صحیح نیست بلکه اگر به نحو نسبی ضامن باشند، صحیح است

و لذا این تعریف با قواعد ضمان تطابق ندارد.

س ۶ - با توجه به ماده ۱۴۱ قانون تجارت شرکت مختلط غیر سهامی به شرح زیر تعریف می‌کند که:

شرکت مختلط غیر سهامی شرکتی است که برای امور تجاری در تحت اسم مخصوص بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می‌شود شریک ضامن مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود و شریک با مسئولیت محدود کسی است که مسئولیت او فقط تا میزان سرمایه‌ای است که در شرکت گذارده و یا بایستی بگذارد، در اسم شرکت باید عبارت «شرکت مختلط» و لااقل اسم یکی از شرکاء ضامن قید شود آیا این تعریف با قوانین فقهی مطابقت دارد یا خیر؟

✓ ج ۶ - اگر سرمایه شرکت در هنگام تعیین سود و زیان به سهام تقسیم گردد این

تعریف از نظر ما اشکالی ندارد.

س ۷ - با توجه به ماده ۱۹۰ قانون تجارت شرکت تعاونی تولید را به شرح زیر تعریف می‌کند که:

شرکت تعاونی تولید شرکتی است که بین عده‌ای از ارباب حرف تشکیل می‌شود و شرکاء مشاغل خود را برای تولید و فروش اشیاء یا اجناس بکار می‌برند همچنین توجه به ماده ۱۹۲ قانون تجارت شرکت تعاونی مصرف را به شرح زیر تعریف می‌کند که:

شرکت تعاونی مصرف شرکتی است که برای مقاصد ذیل تشکیل می‌شود:

۱ - فروش اجناس لازمه برای مصارف زندگی اعم از اینکه اجناس مزبور را شرکاء ایجاد کرده یا خریده باشند.

۲ - تقسیم نفع و ضرر بین شرکاء به نسبت خرید هر يك از آنها. حال آیا این تعاریف با قوانین فقهی مطابقت دارد یا خیر؟

✓ ج ۷ - اگر شرکت تعاونی تولید بنحوی است که صاحبان حرف دست‌آوردهای خود

را در مکانی جمع می‌کنند و بفروش می‌رسانند و حق العمل هم برای فروشندگان

در نظر گرفته می‌شود و هر شریک بمقدار جنسی که از آنها بفروش می‌رسد، سود

و زیان به همان نسبت داده می‌شود این نحوه اشکال ندارد ولی اطلاق شرکت به این،

صحیح نیست ولی اگر بصورت شرکت ابدان است یعنی ارباب حرف کارهای خود

را برای فروش روی هم قرار می‌دهند و سود و زیان هم تقسیم می‌شود از نظر شرعی

جایز نیست.

س ۸ - با توجه به ماده ۱۸۳ قانون تجارت شرکت نسبی را به شرح زیر تعریف می‌کند که:

شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری در تحت اسم مخصوص بین ۲ یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هر يك از شرکاء به نسبت سرمایه‌ای است که در شرکت گذاشته‌اند آیا این تعریف با قوانین فقهی مطابقت دارد یا خیر؟

✓ ج ۸ - از نظر فقهی اشکال ندارد.

س ۹ - افرادی مشترک‌الذمه‌ای را که چراگاه آهوان و کوه عام و بلد مالک بوده برای

خودشان زمین ساخته و چراگاه حیوانات اهلی درست کرده‌اند داروغه که قلدر بوده

مقداری از زمینهای فوق را به عنوان چراگاه اسب خود برای خود اختصاص داده

و بقیه را برای خود و دیگران قرار داده است آیا این مقدار اختصاص برای او

حلال است یا نه؟

✓ ج ۹ - لازم به ذکر است اگر زمینهای مذکور جز مرتعهایی باشد که معمولاً احتیاج

به ترمیم و آباد کردن ندارد تمام کسانی که این زمینها را تصرف کرده‌اند، باید

از حاکم شرع اجازه بگیرند ولی اگر زمینها مرتع بالاصاله نباشد و افراد مذکور آباد

کرده‌اند و همه بطور مساوی در آبادانی آن سهیم هستند، همه شریک هستند ولی کسی حق ندارد که اضافه بر حقوق دیگران برای خود چیزی را قرار بدهد و اگر اینکار را کرد ضامن است.

س ۱۰ - کسی يك هکتار زمین گرفته مثلثش دوم کار از عامل و زمین از صاحب زمین، بعد از کاشت محصول، عامل در حالی که مقداری هم کار کرده به دلایلی زمین را رها کرده و رفته در صورتی که قرار بوده که محصول را به عمل بیاورد آیا در این صورت اجرت المثل را صاحب زمین ضامن است یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - اگر از محصول فوق برداشت شده است باید سهم عامل به همان مقدار که کار کرده پرداخت شود.

س ۱۱ - دو برادر و يك خواهر چند قطعه زمین آبی و غیره مشترك دارند و خود هر حصه خود را برای یکی از برادران خود هبه کرده و برادر دیگرش فوت شده سه تا پسر باقیمانده و از برادری که در قید حیات می‌باشد پنج تا پسر است، در بالای زمین دیمی مشترك کمی آثار آب پیدا می‌شود و پسران برادر متوفی در خارج از کشور افغانستان بوده و پنج تا برادر که خواهر حصه خود را برای پدر آنها هدیه نموده آن نی آب را حفر کرده آب زیاد بیرون آورده و زمین دیمی که در زیر آن آب حفر شده قرار گرفته مورد استفاده فراوان می‌باشد و برادران حافر چشمه برای پسران عموی خود که غایب بوده حق قائل نیستند آیا برادران غایب از این آب و زمین احیاء شده حق دارند یا خیر؟

✓ ج ۱۱ - به مقداری که چشمه قبلاب داشته و شریک بوده‌اند، همه سهم می‌برند ولی مقداری که اضافه شده، کسانی که احیاء کرده‌اند سهم می‌برند مگر آنکه کار افزایش آب را برای همه شرکاء انجام داده باشند که در اینجا آب متعلق به تمام شرکاء می‌باشد و حق الزحمه و مخارج کار را از شرکایی که کاری انجام نداده‌اند، طلبکار هستند.

س ۱۲ - آیا در عقد وکالت ایجاب و قبول باید لفظی باشد؟

✓ ج ۱۲ - به هر شکل مثل لفظ، کتابت، ایما و امثال آن که دلالت بر وکالت داشته باشد کفایت می‌کند.

س ۱۳ - فرق بین ایقاع و عقد چیست؟

✓ ج ۱۳ - ایقاع یک طرفه است مثل طلاق و عقد دو طرف لازم دارد.

احکام شرکت

س ۱ - دو نفر جهت سرمایه‌گذاری در يك طرح شريك می‌شوند اگر مقرر شود که یکی از شرکاء فقط در سود، شريك خواهد شد و در زیان شريك نخواهد شد آیا این قرارداد صحیح است؟

✓ ج ۱ - این قرارداد با روح شرکت منافات دارد و لذا صحیح نیست و چه بسا موجب از بین رفتن و باطل شدن اصل عقد شرکت شود.

س ۲ - دو نفر جهت سرمایه‌گذاری در يك طرح شريك می‌شوند اگر توافق نکنند که سود حاصله به نسبت سهم الشرکه بین شرکاء تقسیم شود، اما مقرر شود که یکی از شرکاء در هر صورت (چه سود و چه زیان) حداقل معادل ۲۰ درصد سهم الشرکه خود را به عنوان سود دریافت کند آیا چنین قراردادی صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر به عنوان حق العمل خواسته باشند سهمی اضافه به یکی از شرکاء بدهند اشکال ندارد و الا اشکال دارد.

س ۳ - برای اجرای يك طرح سرمایه‌گذاری چند نفر در تاریخهای مختلف وارد سرمایه‌گذاری می‌شوند آیا این شرکاء می‌توانند تقسیم سود را بر مبنای سهم الشرکه و مدت سرمایه‌گذاری تعیین کنند؟

✓ ج ۳ - باید به همین صورت که مرقوم گردیده عمل شود و غیر از این صحیح نیست.

س ۴ - برخی با حمایت برخی تجار محترم اقدام به تشکیل شرکتی کرده‌اند که هدف آن ایجاد تسهیلاتی در امر خرید و فراهم آوردن فرصت‌های شغلی برای جوانان است این شرکت پس از هماهنگی با فروشگاهها و مراکز خرید اقدام به صدور و فروش کارتهایی موسوم به کارت تخفیف می‌کند خریداران این کارت می‌توانند اجناس مورد نیاز خود را از فروشگاههای خاصی با تخفیف ویژه خریداری کنند از آنجا که مؤسسين این شرکت تلاش دارند که تمامی معاملاتشان منطبق با موازین شرع باشد لطفانظرتان را در خصوص انطباق یا عدم انطباق دو قرارداد زیر با موازین اسلامی اعلام فرمائید:

الف - شرکت از يك سو با خریداران کالا مواجه است و از سوی دیگر با فروشندگان. به خریداران کالا کارتی ارائه می‌کنند که به آنان امکان خرید توأم با تخفیف از فروشگاههای خاصی را می‌دهد و در قبال این کارت که برای مدت شش ماه اعتبار دارد مبلغ نود هزار تومان دریافت می‌کنند در قبال آن فروشندگان کالا نیز متعهد می‌شوند که تخفیف داده شده به خریداران صاحب کارت را پرداخت نمایند.

ب - شرکت با ارسال سه برگه بازاریابی برای خریداران کارت تخفیف این امکان را فراهم می‌کند که خود اقدام به بازاریابی و فروش این کارتها بکنند از این رو هر متقاضی می‌تواند مبلغ لازم برای خرید کارت را پرداخت کند.

يك سوم از مبلغ مزبور به حساب شرکت واریز شده و يك سوم دیگر به خود فروشنده تعلق گرفته و يك سوم آخر به فردی تعلق می‌گیرد که فروشنده اولیه کارت به فروشنده فعلی بوده است که اصطلاحاً حاسرگروه نام دارد اگر فروشنده فعلی در فروش سه برگه بازاریابی که به او تحویل شده تا دو ماه موفق نشود این برگه‌ها از اعتبار ساقط می‌شوند.

نکته: کارتهای تخفیف ارائه شده محدودیتی در میزان خرید ندارند.

✓ ج ۴ - الف - به نظر می‌رسد که اگر کارتهایی که فروخته می‌شود دارای اعتبار باشد

و لااقل شرکت، اعتباری به آن بدهد که در نزد عرف دارای قیمت باشد این گونه

معامله و قرارداد اشکال شرعی ندارد.

✓ ب - اگر حق بازاریاب را به عنوان حق العمل بدهند اشکال ندارد.

قرعه

س ۱ - آیا قرعه اصل است یا اماره یا دلیل؟ (زیرا برخی از فقهای عظام قائلند به اینکه قرعه غالباً مطابق واقع است پس اماره است و برخی آن را اصل می‌دانند)

✓ ج ۱ - قرعه یک قاعده فقهیه است که از بعضی از روایات فهمیده می‌شود آنجا که

تعیین واقعی دارد، مانند اماره عمل می‌کند ولی در آنجا که تعیین واقعی ندارد و فقط

وظیفه عملی را می‌خواهد روشن کند، بصورت اصل عمل می‌کند.

س ۲ - آیا تنها قاضی می‌تواند استعمال قرعه کند یا استعمال قرعه اعم است؟

✓ ج ۲ - قرعه عام است و غیر قاضی هم می‌تواند قرعه کشی کند ولی در مواردی که

قاضی وظیفه به قرعه دارد، قرعه دیگران حجیت ندارد.

س ۳ - در مقام تعارض قرعه با استصحاب یا اصول دیگر کدام مقدم است؟

✓ ج ۳ - اصول دیگر مقدم بر قرعه می‌باشد.

س ۴ - آیا در شرایط فعلی جهان که برای کشف حقیقت از طرفی مانند نظریه

کارشناس، معاینه محلی و (استفاده می‌شود باز هم باید قرعه استعمال شود یا خیر به

عبارت دیگر آیا نظریه کارشناس، معاینه محلی و امارات و...) نیز می‌تواند مرجح

محسوب شود تا نوبت به قرعه نرسد؟

✓ ج ۴ - اگر موارد مذکوره موجب علم و اطمینان گردد، نوبت به قرعه نمی‌رسد و

مقدم بر قرعه هستند

- س ۵ - موارد استفاده قرعه و محلّ جریان آن چیست؟
 ✓ ج ۵ - الْقُرْعَ لِكُلِّ امْرٍشَكِلٍ. قرعه در هر موردی که دلیل یا اماره یا اصل دیگری
 اجراء نگرده می‌تواند محلّ جریان باشد.
- س ۶ - آیا قرعه عزیمت است (عمل به آن واجب است و ترکش جایز نیست) یا
 رخصت است؟
 ✓ ج ۶ - در مواردی که امر به قرعه شده قرعه عزیمت است.
- س ۷ - در مواردی که قرعه استعمال می‌شود آیا ترتیب آثار آن لازم است و تخلف
 از مقتضای آن و عدول از آن جایز نیست؟
 ✓ ج ۷ - ترتیب آثار و لوازم آن در مواردی که باید قرعه انجام شود، لازم است.

متفرقات

- س ۱ - دو شریک در مالی بالاشاعه مقلّد دو مجتهدند که فتوای آنها در مورد خمس
 و زکات فرق دارد تصرف آنها چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱ - مانع ندارد و هر کدام به فتوای مرجع خویش عمل نمایند.
- س ۲ - زید به عمرو قول داده که اگر روی زمینش کار کند و آن را آباد کند او را
 شریک می‌کند پس از سالها زحمت عمرو، زید از قولی که داده بود تخلف می‌کند آیا
 زید ضامن است و آیا عمرو حقی دارد؟
 ✓ ج ۲ - در صورتی که این قول ضمن عقد لازمی داده شده، واجب است که عمرو را
 شریک نماید و اگر تخلف کرد زید ضامن اجرة حقّ العمل عمرو است که باید تمام
 کارهایی را که عمرو انجام داده تدارک کند و همچنین اگر ضمن عقدی نباشد،
 چون عمل مؤمن محترم است ضامن کارهای عمرو است.
- س ۳ - دو نفر مشترکامغازه‌ای خریده‌اند، یکی از آنان بدون اطلاع دیگری سند را به
 نام خود تنظیم کرده، آیا این کار موجب از بین رفتن حقّ شریک دیگر می‌شود؟
 ✓ ج ۳ - این که فقط به نام خود ثبت کرده است خلاف می‌باشد و حقّ شریک
 محفوظ است.

س ۴ - آیا یکی از دو شریک می‌تواند دیگری را مجبور به قسمت کند، با فرض آن که به دیگری ضرر وارد می‌شود یا بالعکس؟
✓ ج ۴ - باید به حاکم شرع مراجعه نمایند تا مسئله از نزدیک بررسی شود.

مسائل بخشش

احکام بخشش

س ۱ - در رساله عملیه نوشته شده که در هبه ذی رحم رجوع به مال هبه شده جایز نیست، حالا اگر رجوع کرد حکم غصب را دارد یا این که مخالفت حکم تکلیفی کرده است؟

✓ ج ۱ - اگر رجوع کند اثر ندارد و پس گرفتن آن مال بدون رضایت صاحبش غصب است.

س ۲ - شخصی زنی را صیغه کرده و زن دختری دارد و دختر ربیبه مرد است، حال چیزی را به دختر بعنوان هبه داده است آیا این دختر مصداق هبه ذی رحم است یا نه؟

✓ ج ۲ - دختر پس از دخول به مادر محرم می‌شود، ولی مصداق ذی رحم نیست و این هبه هم حکم هبه به ذی رحم را ندارد.

س ۳ - اگر هبه‌ای از طرف پدر به پسران واگذار شده و بعد از تحویل دادن زمین یا جنس، آیا پدر می‌تواند آن هبه را از فرزندان خود مطالبه کند؟

✓ ج ۳ - هبه به ذی رحم از عقود لازمه است و پدر نمی‌تواند شیء هبه شده را پس بگیرد.

س ۴ - آیا جایز است که پدری بدون مرجح دنیوی و اخروی قسمتی از دارایی خود را به یکی از فرزندان خود هبه کند؟

✓ ج ۴ - اشکالی ندارد، ولی سعی شود این کار را انجام ندهد، زیرا باعث کدورت بین فرزندان می‌گردد.

س ۵ - آیا زن و شوهر که به یکدیگر هبه می‌کنند، می‌توانند رجوع کنند؟
 ✓ ج ۵ - نمی‌توانند رجوع کنند.

س ۶ - آیا جعل خیار فسخ در هبه به ذی رحم جایز است؟
 ✓ ج ۶ - شرط رجوع در هبه به ذی رحم جایز نیست، مگر شرط گرفتن عوض کند.

س ۷ - آیا فرقی بین بذل و هبه و ابراء الذمه هست یا خیر؟
 ✓ ج ۷ - تفاوتی که در بذل با هبه می‌توان به آن اشاره کرد آن است که هبه احتیاج به قبول دارد و لذا اگر مثلاً کسی مالی را به شخصی هبه کند تا زمانی که قبول نکرده، مستطیع نمی‌شود ولی در بذل به محضی که مال بذل شد، مستطیع می‌شود و احتیاج به قبول ندارد و ابراء ذمه هم که تفاوتش مشخص است که ذمه بری می‌شود نه عین.

س ۸ - کسی مالی را به شخص غیر ذی رحم بذل کرده یا هبه نموده است آیا صاحب پول تا عین باقی است می‌تواند رجوع کند و اگر ذی رحم باشد چطور؟
 ✓ ج ۸ - اگر عین باقی است از غیر ذی رحم می‌تواند پس بگیرد ولی از ذی رحم نمی‌تواند پس بگیرد.

س ۹ - شخصی از مال منقول خود برای پسر خود که غایب بوده هبه نموده و نفر دیگری را وکیل گرفته که از جانب غایب قبض کند آیا این هبه نافذ است یا خیر و چون واهب تا برگشت غایب فوت کرد و این وکالت نیز با اجازه حاکم شرع بوده که واهب وکیل برای غایب گرفته است؟
 ✓ ج ۹ - اشکال ندارد و شرط لازم است.

س ۱۰ - شخصی ملك و زمین خود را برای نفر دیگری هبه می‌کند و می‌گوید تا زنده‌ام اختیار آن را داشته باشم آیا این هبه نافذ و شروط لازم می‌شود یا خیر؟
 ✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد و شرط لازم است.

س ۱۱ - شخصی زمین خود را برای اولادش هبه می‌کند و می‌گوید تا زنده است اختیار تصرف آن را داشته باشد آیا این هبه صحیح است یا خیر؟
 ✓ ج ۱۱ - اگر پدر زمین را به قبض اولاد در آورد که هبه تحقق پیدا کند و بعد انتفاعش برای پدر باشد، اشکال ندارد.

س ۱۲ - شخصی دارای شش پسر بوده است ، شانزده سال قبل زمین موروثی پدری خود را که در منطقه هزاره جات افغانستان قرار داشت برای چهار پسر خود هبه نموده است و برای دو تای دیگر از فرزندان آنچه دارد با يك حياط که در شهر کابل مرکز افغانستان داشت هبه کرد و بعد از تحولات که در شهر کابل به وجود آمد تمام دارایی و يك حياط که در کابل بوده همه از بين رفته و نابود شدند و هيچ چیزی باقی نماند حالا شخص واهب میگوید زمینی را که قبلاً برای چهار پسر هبه کرده است آن هبه باطل است و زمینهای هزاره جات در بين شش فرزند بطور مساوی قسمت شود آیا این هبه به گفته واهب باطل می شود یا خیر؟

✓ ج ۱۲ - اگر واقعا پدر اموال را به این صورت که مرقوم شده هبه نموده و به فرزندان

تحويل نموده و قبض و اقباض صورت گرفته است، هبه لازم است و به اینکه پدر

میگوید باطل است، هبه باطل نمی شود زیرا هبه به ذی رحم از عقود لازمه است.

س ۱۳ - شخصی زمین خود را برای اولادش هبه می کند و اولادش در مسافرت است و حاضر نیست تا هبه را قبول کند، تا وقتی از مسافرت بر می گردد پدر که واهب بوده است فوت می کند آیا این هبه صحیح می شود یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - اگر پدر یا شخص دیگری به نیابت و یا وکالت از اولاد، هبه را قبض کرده

باشد صحیح است و الا هبه باطل می باشد.

س ۱۴ - شخصی زمینی را هبه کرده به آموزش و پرورش و تحويل داده آیا می تواند رجوع کند؟

✓ ج ۱۴ - حق رجوع ندارد چون اینگونه هدایا قربة الی الله می باشد.

س ۱۵ - بعضا اتفاق می افتد که امدادگران در همکاری با اورژانس به منزلی جهت مداوا و درمان مصدوم مراجعه می نمایند صاحبخانه در قبال انجام وظیفه شرعی و داوطلبانه به قصد تشکر هدیه ای می دهد تکلیف دریافت و عدم دریافت با توجه به اصرار صاحبخانه چیست؟

✓ ج ۱۵ - اگر به عنوان تشکر و هدیه می دهد اشکال ندارد ولی سعی شود که این کار

مرسوم نگردد زیرا چه بسا باب شدن این مطلب به اصل امدادگری و خدمات

رسانی که بسیار شریف است ضرر وارد کند.

س ۱۶ - مردی همسرش را کتک زده و لذا دیه این جنایت را به دخترش می‌دهد که دختر به مادر برساند مادر به دخترش می‌گوید که قبول کردم و به تو بخشیدم با این وصف که در هبه قبض شرط است همین مقدار کفایت می‌کند یا خیر؟

✓ ج ۱۶ - همین مقدار کفایت می‌کند و در حقیقت اگر قبض هم احتیاج داشته باشد

و کالت در قبض را به دختر داده و کفایت می‌کند.

احکام صلح

س ۱ - اگر پدری تمام یا قسمتی از اموالش را در مقابل ده سیر نبات به یکی از فرزندان صلح نماید و ضمن عقد صلح امور زیر را شرط نماید که:

۱ - مادام الحیات حق فسخ صلح را نداشته باشد و حق فسخ با صلح کننده باشد و قابل انتقال به ورثه نباشد.

۲ - منافع مورد صلح در زمان حیات مصالح متعلق به وی بوده و در این مدت متصالح حق تصرف در مورد صلح را نداشته باشد.

۳ - متصالح تا سی سال حق انجام هیچگونه معامله‌ای در موضوع صلح جز اجاره کوتاه مدت را نداشته باشد، آیا چنین عقدی صحیح است؟

✓ ج ۱ - این عقد صلح که واقع شده با تمامی شروط صحیح است در صورتی که صلح

معاملی باشد و لازم است به تمام شروط عمل گردد و از نظر شرعی هیچ اشکالی ندارد.

س ۲ - این جانبه تمام اموال منقول و غیر منقول خود را به شوهرم مصالحه شرعی نموده‌ام و همچنین شوهرم تمام اموال منقول و غیر منقول خودش را به من مصالحه شرعی کرده است به تائید شهود کتبا و شفاهاً، حال با توجه به نداشتن فرزند و فوت والدین، برادران شوهر مرحوم بعد از فوت او ادعای ارث دارند لطفاحکم شرعی را بیان فرمائید

✓ ج ۲ - نظر به آنکه صلح بین الاثنین انجام گرفته در صورتی که صلح زن تاریخش

مقدم بر صلح مرد باشد و زن اول اموالش را به مرد صلح نمود و بعد مرد اموالش را

به زن صلح کرده، نسبت به اعیان تا زمان صلح و نسبت به منافع حتی بعد از صلح و

تا آخر عمر و مصالح تمام متعلق به متصالح است و ورثه در این اموال سهمی ندارند

ولی اعیان و حتی منافع آن که به ملک مرد داخل شده بعد از صلح حق الارث است

که تمام ورثه حتی زن از این اموال ارث می‌برد. لازم به ذکر است اگر صلح شامل

اموالی که مصالح اول صلح نموده، نباشد پس در ملک صلح کننده باقی می‌ماند و

متعلق به ارث است و در غیر این صورت آن اموال هم مربوط به متصالح می‌باشد و اگر مرد اول اموالش را به زن صلح کرد و زن هم بعد اموالش را به مرد صلح نموده، اموال باقی مانده از مرد به ورثه می‌رسد و **عَلَى مَا فَرَضَ اللَّهُ تَقْسِيمَ** می‌گردد.

هبه معوضه

- س ۱ - شخصی زمین خود را برای کسی هبه می‌کند به شرط عوض، موهوب له عوض را تأدیه نمی‌کند آیا وارث و اهب حق خیار فسخ را دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۱ - برای وارث و اهب حق رجوع است.
- س ۲ - آیا مادر می‌تواند زمینی را که سهم او هشت یک می‌شود به پسر بزرگتر خود ببخشد که بعد برای او نماز و روزه بدهد؟
 ✓ ج ۲ - اگر منظور از مادر، همسر متوفی است از زمین ارث نمی‌برد ولی هر چه را که ارث می‌برد در زمان حیات اگر به یکی از پسران ببخشد اشکال ندارد.
- س ۳ - در هبه معوضه بعضی از مقدار عوض در ذمه موهوب له باقی می‌ماند، آیا در اینجا خیار فسخ دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۳ - در هبه معوضه، اگر موهوب له عوض را به اهب ندهد، اهب حق رجوع دارد.

متفرقات بخشش

- س ۱ - شخصی ساختمانی را به وزارت درمان و آموزش پزشکی، جهت بیمارستان اهداء کرده، آیا وزارت مذکور می‌تواند آنجا را جهت تحصیلات دانشجویان، تبدیل به دانشکده کند با این که شفاهانظر اهداء کننده، بیمارستان بوده است؟
 ✓ ج ۱ - جایز نیست مگر این که بیمارستان در کنار دانشکده قرار گیرد.
- س ۲ - آیا در هبه معوضه چنانچه اقباض از يك طرف حاصل نشود، هبه لازم خواهد بود؟
 ✓ ج ۲ - هبه لازم نیست، مگر و كَالْقَبْضِ و اقباض بدست قبض کننده داده شود.
- س ۳ - آیا هبه چیزی که مشاع است امکان پذیر و صحیح است؟
 ✓ ج ۳ - اگر با اجازه شریک باشد، اشکال ندارد.
- س ۴ - اگر انسان چیزی را به یکی از دوستان خود هبه کند بعد از مدتی که آن چیز، در تصرف او در آمده و هنوز جنس باقی است، آیا حق پس گرفتن دارد یا خیر؟

✓ ج ۴ - در صورتی که هبه معوضه نباشد و همچنین شیء که هبه داده شده تلف نشده و تصرفی هم در آن نشده باشد که عرفاً بگویند این تصرف موجب تغییر ماهیت شیء است، می‌تواند آن را پس بگیرد.

س ۵ - آیا بخشش منافع ملك صحيح است؟

✓ ج ۵ - بخشش منافی که تدریجی الحصول است، به نحو ابراء ذمه است.

مسائل اجاره

اجاره ملک

س ۱ - نظر اسلام را پیرامون مسئله ذیل که در بانکها یا شرکتها (اشخاص حقوقی و یا بعضاحقیقی) صورت می‌گیرد، بیان فرمائید:

ملکی که با مشارکت مدنی خریده می‌شود و آن را به دیگری به شرط تملیک اجاره می‌دهند که پس از پرداخت مبلغ مورد قرارداد که طبعاً بیش از پولی است که ملک با آن خریده شده تملک آن به مستأجر داده می‌شود؟

✓ ج ۱ - اگر به صورت شرط ضمن عقد اجاره باشد یعنی ملک را اجاره دهد در هر

ماهی به مبلغ و مدت معینی که پول بیش از مبلغ خرید را تحصیل نماید سپس ملک را به او انتقال دهد نهایتاً الامر در حال انتقال ملک چیزی در قبال آن قرار نمی‌گیرد، که این انتقال صورت فروش ندارد، بلکه به صورت هبه غیر معوضه می‌باشد و اگر مال الاجاره مدت گذشته را عوض ملک قرار دهد موجب فساد اجاره می‌شود، چون در این صورت اجرتی در مقابل استفاده از منافع قرار نگرفته است پس به نظر می‌رسد تعبیر به اجاره اشتباه است بلکه مراد پرداخت وجه ملک به اقساط است که در پایان انتقال ملک حاصل می‌شود که این صورت اشکالی ندارد.

س ۲ - خانه‌ای را اجاره کردم و بعد آن را به اجاره بیشتر دادم و رضایت صاحب خانه را هم گرفتم، آیا صحیح است؟

✓ ج ۲ - در صورتی که کاری در خانه کرده باشد که سبب افزایش قیمت گردد می‌تواند به بیشتر از آنچه اجاره کرده، اجاره دهد و الا بیش از مقداری که اجاره کرده نمی‌تواند اجاره دهد و اشکال دارد.

س ۳ - اگر موجر بدون آن که شرط کند طبق عرف خانه را اجاره داد يك خانواده در آن سکونت ورزند، مستأجر دو خانواده بود، آیا موجر علاوه بر آنچه توافق کردند، حق دیگر دارد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که عقد الاجاره فقط برای سکونت یک خانواده بسته شده پس در صورت سکونت دو خانواده موجر حق خیار دارد و اما اگر به صورت مطلق عقد بسته شده است و انصرافی هم در کار نباشد، موجر حق اضافی ندارد.

س ۴ - اگر موجر ملکی را اجاره داد ولكن حين العقد مغبون واقع شد، آیا حق فسخ دارد؟

✓ ج ۴ - بلی خیار غبن دارد.

متفرقات اجاره

س ۱ - تصرف مستأجر در ملك اعم از خانه و مغازه پس از انقضای مدت اجاره، بدون اجازه مالك با فرض آن که مستأجر خود نیز در مضيقه است و چاره‌ای ندارد، چگونه است؟

✓ ج ۱ - باید از مالك اجازه بگیرد و بر مالك هم واجب است که به او مهلت داده تا مکانی دیگر تهیه کند.

س ۲ - اگر کسی چیزی را بخرد به قیمت صد هزار تومان و سپس آن را به همان شخص با توجه به عرف بازار کرایه بدهد، حکم شرعی چیست؟

✓ ج ۲ - اگر منظور از کرایه اجاره باشد در مثل چیزی که عینش باقی باشد مثل فرش و ظروف، می‌تواند پس از خرید کرایه بدهد.

س ۳ - در رابطه با سرقتی معمول است که فروشنده سرقتی مغازه را علاوه بر این که مبلغ معینی به شخص خریدار واگذار می‌کند، خریدار باید ماهانه مبلغ معینی به حسب عرف محل که متفاوت است به فروشنده بدهد، آیا شرعی است؟

✓ ج ۳ - چون قسم مشروع سرقتی در نزد عرف و عقلاء روز دارای اعتبار است، لذا اجاره دادن و گرفتن وجه ماهانه مانعی ندارد.

س ۴ - اگر کسی در ملك موقوفه ساختمانی را با پول خود بنا کرد و آن را اجاره داد، آیا مال الاجاره از آن موقوفه است یا خود شخص؟

✓ ج ۴ - در صورتی که ساختمان سازی در زمین موقوفه جایز بوده است، مقداری

از اجاره بابت زمین در مصارف وقف خرج گردد و اجاره اعیانی متعلق به بانی

ساختمان است.

س ۵ - اگر کسی برای این که خانه‌ای را به مبلغ کمتری اجاره کند مقداری پول پیش به صاحب خانه بدهد به عنوان رهن مرسوم، آیا این عمل جایز است یا خیر؟

✓ ج ۵ - به عنوان رهن صحیح نیست بلکه می‌تواند خانه را با قیمت مشخص به

مستأجر بدهد و در ضمن عقد شرط کند که مستأجر مبلغی را به عنوان قرض

الحسنه به موجر بپردازد که این کار جایز است و مصداق ربا هم نمی‌باشد.

مسائل دین

مستثنیات دین

س ۱ - آیا بدهکاری که فقط خانه دارد، می‌توان او را مجبور به فروش خانه برای ادای دین کرد؟

✓ ج ۱ - خانه از مستثنیات دین است و نباید در مقابل بدهکاری فروخته شود.

س ۲ - الف - اگر مردی با زنتش مشاعامالک منزل مسکونی باشند زوجه می‌تواند از بابت مهریه‌اش سهم زوج را به میزان طلبش تملک یا مطالبه فروش نماید یا شامل مستثنیات دین است؟

ب - این که منزل مسکونی مدیون از مستثنیات دین شمرده شده شامل ملک مستقل است یا مشاع را هم شامل است؟

✓ ج ۲ - الف - اگر بنام کردن خانه به نام همسر باعث نشود که مرد را از خانه خارج

کنند و مرد بتواند بدون هیچگونه منعی در خانه سکونت داشته باشد، زن می‌تواند مهریه را از مرد بگیرد.

✓ ب - تفاوتی نمی‌کند.

س ۳ - در صورتی که خرید منزل مسکونی مطابق شأن از وجوهی باشد که به انحاء مختلف کلاهبرداری، قرض و غیره از مردم گرفته شده و یا اینکه آن وجوه به صورت ودیعه نزد او بوده بفرمائید:

الف - آیا منزل مسکونی مطابق با شأن مطلقاً از جمله مستثنیات دین محسوب می‌شود؟

ب - در صورتی که خرید خانه به قصد فرار از دین یا به قصد عدم رد وجوه متعلق به دیگران باشد اصل معامله چه حکمی دارد؟

ج - در صورت صحت معامله مذکور، آیا می‌توان آن را به نفع طلبکاران به فروش رساند؟

- د - آیا بین صورتی که شخص از ابتدا به قصد خرید واحد مسکونی اقدام به اخذ وجوه تحت عناوین مختلف نموده با صورتی که بعد از اخذ وجوه و به قصد فرار از دین اقدام کرده تفاوتی وجود دارد؟
- ه - هرگاه طلب مزبور مهریه زوجه باشد آیا مشارالیه می‌تواند منزل مسکونی را جهت استیفای حق خود توقیف کند؟
- ✓ ج ۳ - الف - اگر با عین پول حرام خریده باشد، از مستثنیات دین محسوب نمی‌شود و اگر به ذمه خریده باشد جز مستثنیات است.
- ✓ ب - در صورتی که از عین حرام خریده باشد، معامله باطل و الا صحیح است.
- ✓ ج - جز مستثنیات دین است و فروش آن جایز نیست.
- ✓ د - به نظر ما قصد، موجب تفاوت نمی‌شود.
- ✓ ه - توقیف اشکال ندارد ولی نمی‌تواند به ملکیت خود در آورد.

فروش اموال بدهکار در مقابل دین

- س ۱ - اگر کسی بدهی او زیاد شده و از پرداخت آن عاجز است، آیا می‌توان سرقفی مغازه بدهکار را تصرف کرد و از این طریق طلب طلبکاران را پرداخت نمود؟
- ✓ ج ۱ - سرقفی می‌تواند بابت مطالبات و بدهی حساب شود.

پرداخت دین

- س ۱ - اگر ماترك میت کفایت از دین او نکند، تکلیف چیست؟
- ✓ ج ۱ - نسبت به دیونی که دارد نسبت سنجی کنند و به طلبکاران بپردازند و شایسته است که ورثه دیون میت را تبرعاً بپردازند.
- س ۲ - اگر مدیون چیزی را بعنوان دینی که دارد، معین نماید آیا ملك طلبکار می‌شود؟
- ✓ ج ۲ - در تعین، قبض شرط است.

س ۳ - می‌گویند در فشار قرار دادن مدیون برای پرداخت بدهی اشکال دارد، حال اگر خود طلبکار در عسرت باشد و نیاز مبرم به پول خود داشته باشد تکلیف چیست؟

✓ ج ۳ - در صورتی که وقت مطالبه دین رسیده باشد، مطالبه پول توسط طلبکار اشکال

ندارد و در صورتی هم که صاحب مال در عسرت باشد، می‌تواند فشار بیاورد تا مال را

بگیرد.

س ۴ - در نزاع بین بدهکار و طلبکار، بدهکار حاضر به پرداخت بدهی نیست شخصی برای جلوگیری از پیامدهای بعدی پول طلبکار را از جانب خود می‌دهد آیا در این صورت بدهکار برئ‌الذمه می‌شود؟

✓ ج ۴ - شخص میانجی کننده باید مال را به بدهکار ببخشد و از جانب او به طلبکار

بدهد تا بدهکار برئ‌الذمه شود.

س ۵ - اینجانب مبلغی از شخصی قرض گرفتم الان شك دارم که قرضم را پرداخته‌ام یا خیر طرف مقابل هم شك دارد که قرض پرداخت شده یا نه تکلیف چیست؟

✓ ج ۵ - البته حکم شرع آن است که باید پرداخت کنید ولی با هم مصالحه نمایید

بسیار خوب است.

خسارت تأخیر اداء دین

س ۱ - آیا اخذ خسارت در تأخیر ادای بدهی در صورتی که شرط شده باشد، مشروعیت دارد؟

✓ ج ۱ - جایز نیست و مشروعیت ندارد مگر این شرط در ضمن عقد لازمی غیر از

عقد قرض شده باشد که آن هم خالی از اشکال نیست.

س ۲ - کسی را که ضامن شده‌ام و وام خود را پرداخت نکرده آیا می‌توانم جنسی را از او بردارم و بفروشم و بدهی او را پرداخت کنم؟

✓ ج ۲ - از نظر شرعی ضامن باید بدهکاری وام گیرنده را خود پرداخت کند
آنگاه می‌تواند جنس را از وام گیرنده به عنوان گرو بردارد تا در صورتی که وام
گیرنده بدهی خود را پرداخت نکرد، آن را بفروشد و طلب خود را بردارد.

متفرقات دین

س ۱ - اگر مدیون هنگام پرداخت بدهی به طلبکار تذکر ندهد که این وجه از
بابت بدهی است، آیا در صورت آگاهی یا عدم توجه طلبکار، بدهکار برئ الذمه
می‌شود؟

✓ ج ۱ - در صورتی که مال پرداخت شده همراه با قرینه‌ای است که نشان می‌دهد
به عنوان پرداخت دین است، برئ الذمه می‌شود ولی در صورتی که هیچ قرینه‌ای
نباشد برئ الذمه شدن بدهکار، خالی از اشکال نیست.

س ۲ - اگر شخصی وام در جهت خاص و ناظر به يك موضوعی از بانک و یا
صندوق قرض الحسنه‌ای بگیرد آیا بعد از دریافت وجه می‌تواند این پول را به
کسی قرض بدهد؟

✓ ج ۲ - نمی‌شود و باید فقط در همان راهی که معین شده صرف گردد.

س ۳ - اگر وصی ثلث اموال میت را به صورت دین برداشت، بعد از گذشت
چند سال، آیا باید همان مبلغ یوم القرض را بدهد یا بیشتر؟

✓ ج ۳ - اگر به صورت نقدی تبدیل شد و به ذمه گرفت همان مبلغ را بدهکار
است، مگر کاملاً مالیت ساقط شود یا به منزله آن باشد، که در این صورت
احتیاط در دادن قیمت فعلی است.

س ۴ - در صورتی که شخص بدهکار، هیچ اطلاعی از صاحبان طلب نداشته
باشد، برای پرداخت بدهیهای خود چگونه عمل کند؟

✓ ج ۴ - در صورتی که طلبکاران محصور در چند نفر هستند و به شخصه آنها را
نمی‌شناسد، باید از همه آنها حلالیت بطلبد و در صورتی که به هیچ وجه امکان

ندارد که اطلاع پیدا کند، جز مجهول المالک است و باید به حاکم شرع تقدیم شود.

مسائل غصب

رد کردن مال غصبی

س ۱ - اگر برگرداندن مال غصبی به غاصب ضرری وارد کند، مثلاً مال مغضوبه را در ساختمان استفاده کرده است در صورتی که صاحب مال عین مالش را می‌خواهد، وظیفه چیست؟

✓ ج ۱ - غاصب باید عین مال را بپردازد، گرچه مستلزم ضرر فراوانی باشد.

س ۲ - اگر کسی برای پس گرفتن مال غصب شده‌اش متضمن مخارجی شد، آیا شرعاً می‌تواند آن را نیز از غاصب بگیرد؟

✓ ج ۲ - اگر گرفتن حق از غاصب، متضمن مخارجی باشد نمی‌توان از غاصب طلب

کرد.

تقلب در کارها

س ۱ - اگر کسی با تقلب و رشوه مدرک تحصیلی بگیرد و با آن مشغول به کار شود حقوق و مزایایی که می‌گیرد چگونه است و آیا توبه‌اش پذیرفته می‌شود؟

✓ ج ۱ - تملک حقوق و باقی مزایا خالی از اشکال نیست و با پرداخت حقوق گرفته

شده ان شاء الله توبه قبول می‌شود.

تصرف در مال غیر

س ۱ - دولت بعضی از زمینهای مردم یا خانه‌های آنان را مثلاً برای خیابان کشی می‌گیرد، گرچه دولت پول آن را می‌دهد لکن چون مورد علاقه صاحبش هست باطناً راضی نیستند، آیا صدق غصب می‌کند؟

✓ ج ۱ - اگر حق شرعی و عرفی را گرفته است غصب نیست و اگر اجباری باشد

مسئله حکومتی است و اگر تحصیل رضایت ممکن نباشد باید ولی فقیه در این

موارد اجازه بدهند،

س ۲ - اگر کسی در زمین غصبی کشاورزی کند، آیا محصولات بدست آمده مال خودش می‌باشد؟

✓ ج ۲ - مال زارع است و باید اجرت زمین را به مالک بدهد.

س ۳ - زمینی به مساحت ۳۰ هکتار متعلق به اهالی يك روستا بود که هر ساله برنج می‌کاشتند و اختیار آن به عهده کخدای زمان سابق بود بعد از چند سال کخدای زمین را از مردم گرفته و شخصاً زراعت می‌کرد شخصی يك هکتار زمین را با این شخص عوض کرد شخص مذکور هم با شخص دیگر عوض کرده حال زمینی که با يك واسطه به تصرف دیگران درآمده و با حيله از دست مردم رفته آیا معاوضه‌اش اشکال دارد یا خیر؟

✓ ج ۳ - چون کدخدا زمین را بدون رضایت از مردم گرفته، تمام تصرفات بعدی مورد اشکال است.

س ۴ - در قریه‌ها و مناطق چنین رسم می‌باشد که صحرا و کوه عام را در بین خودشان طوری حدود قرار می‌دهند که حریم هر کس مشخص می‌باشد و هر کس در حدود خود گیاهانی می‌کارد و علف آن را برای مواشی خود جمع آوری می‌کند، حال نفری دیگر از حدود مشخصه شخصی دیگر علف آن را جمع می‌کند و آن شخص که حدود متعلق به او بوده آن علف جمع آوری شده را می‌گیرد آیا شرعا جواز دارد یا خیر و بعضی از مردم از دیگری پول می‌گیرند و اجازه می‌دهند که از محدوده‌ای که شریک است علوفه بردارد آیا اینگونه پول و اجازه دادن جایز است؟

✓ ج ۴ - بدون اجازه دیگران جمع کردن محصولات حریمشان جایز نیست و اجازه دادن حدود متعلق به آن فرد نیز اشکال ندارد.

س ۵ - شخصی چشمه‌ای در بالای زمین خود دارد که سیلاب آن را خراب می‌کند و آن چشمه سر از زمین کس دیگری بیرون می‌آورد آیا آب از آن صاحب اولی می‌باشد یا از آن کسی است که چشمه از زمین او سر در آورده است؟

✓ ج ۵ - چشمه متعلق به صاحب اولی است و اگر صاحب زمین دوم خواسته باشد از آن آب استفاده کند، باید با اجازه صاحب چشمه باشد و بر صاحب چشمه هم لازم است که چشمه را از زمین غیر خارج کند.

س ۶ - شخصی سند زمینی را در اختیار دارد ولی آن زمین را شخص دیگری بدون سند در تحت تصرف خود دارد آیا شرعاً زمین متعلق به کیست؟

✓ ج ۶ - اگر ثابت شود که سند معتبر است به عنوان بینه مقدم است.

مسائل ضمان

ضمان در مال غصب

س ۱ - اگر مال مغضوبه‌ای را شخصی دیگر غصب کرد و آن را تلف کرد مالک به کدامیک باید مراجعه کند؟

✓ ج ۱ - به هر کدام بخواهد می‌تواند مراجعه کند، ولی کسی که مال را تلف کرده ضامن است.

س ۲ - آیا اگر کسی که مالی را غصب کرده ضمن برگرداندن آن به صاحبش چیزی دیگر به ذمه‌اش می‌باشد؟

✓ ج ۲ - در صورتی که مال غصبی انتفاعاتی داشته است باید انتفاعات آن را هم به مالک برگرداند و الا چیز دیگری بر ذمه‌اش نمی‌باشد.

س ۳ - اگر حمامی را اجاره دادند به شخصی و شخص دیگر آن را غصب کرد، بعد عده‌ای آمدند حمام و غسل کردند بفرمائید اولاً غسل اینها چه صورت دارد و ثانیاً اگر خرابی وارد آید کدامیک از مستأجر و غاصب ضامن هستند و آیا مستأجر می‌تواند از شخص غاصب چیزی بعنوان حق فوت شده دریافت کند؟

✓ ج ۳ - در صورتی که اشخاص می‌دانند این حمام غصبی است غسل جایز نیست و در صورت غسل کردن، آن غسل باطل است و غاصب ضامن خرابی حمام است.

ضمان در مصرف آب و برق

س ۱ - آیا مصرف زیادی آب و برق ضمان می‌آورد؟ و در صورت آمدن ضمان، حق الضمان را باید به چه کسی داد؟

✓ ج ۱ - اگر صدق اسراف نماید، مشترک ضامن است و باید پول اضافه را به صندوق سازمان آب واریز نماید.

ضمان اموال غیر

س ۱ - شخصی کفش خود را جهت تعمیر به کفّاشی برده و گفته فلان موقع می‌آیم ولی یکسال از وقت مقرر گذشته و رجوع نکرده تکلیف چیست؟

✓ ج ۱ - می‌تواند با یأس از پیدا شدن صاحبش با اجازه حاکم شرع کفش را بفروشد و به مقدار مزد خودش پولش را بردارد و اگر باقی ماند نسبت به آن از حاکم شرع

کسب تکلیف کند

س ۲ - شخصی ماشین خود را به بنگاهی می‌دهد تا بفروشد بنگاهی ماشین را فروخته در حالی که چک جعلی دریافت نموده و همان را به صاحب ماشین می‌دهد بعد از کشف قضیه کدامیک از بنگاهی و خریدار ضامن هستند؟

✓ ج ۲ - باید صاحب ماشین به بنگاهی مراجعه کند و بنگاهی نیز به خریدار

مراجعه نماید.

س ۳ - اگر تعمیرکار، وسایل برقی مسجد را تعمیر کرد، بر حسب اتفاق بدتر شد آیا ضامن است؟

✓ ج ۳ - در فرض مذکور ضامن است.

س ۴ - پسر بچه‌ای به امر پدر خود گاو را برای چراندن از منزل خارج می‌کند، در بین راه گاو مذکور گوساله شخصی را شاخ می‌زند و گوساله می‌میرد آیا صاحب گاو ضامن است یا خود پسر بچه؟

✓ ج ۴ - اگر عرفاً فرستادن گاو با چنین پسر بچه‌ای خلاف است ضامن بعهد پدر

است و الا اگر پسر بچه مقصر باشد خود او ضامن است.

س ۵ - شخصی منزل کسی را بدون اجازه صاحب آن لوله‌کشی کرده یا گازکشی نموده و عامل قصد کار کردن مجانی را هم نداشته در این صورت صاحب ملک می‌گوید من چیزی از باب اجرت نمی‌دهم ولی عامل می‌گوید من راضی نیستم در این صورت تکلیف چیست؟

✓ ج ۵ - چون خود اقدام کرده چیزی به عهده صاحبخانه نیست و شخص عامل

می‌تواند وسایل مصرف شده در خانه را بردارد.

س ۶ - چشمه آبی در زیر زمین شخصی وجود دارد که اگر صاحب زمین بخواهد چشمه را حفر کند تا از آب آن استفاده کند خرابی برای زمین دیگری به بار می‌آورد آیا این شخص می‌تواند چشمه را حفر کند یا خیر؟

✓ ج ۶ - حفاری چشمه اشکال ندارد ولی اگر خرابی و ضرری متوجه زمین همسایه

گردد باید جبران نماید و ضامن است.

س ۷ - آموزگاری به دلیل اینکه دانش آموز تکالیف خود را انجام نداده یا در انجام آن سهل انگاری نموده دفتر او را پاره می‌کند در این صورت آیا ضامن می‌باشد و باید مثل آن را تهیه نماید یا خیر؟

✓ ج ۷ - در صورتی که رضایت ولی دانش آموز حاصل نشود ضامن می‌باشد.

س ۸ - آیا اگر کسی حیوانی را وطی نماید باید این مطلب را به صاحب حیوان اعلام نماید؟

✓ ج ۸ - اگر امکان دارد، بطوری گوسفند یا گاو را از صاحب آن بگیرد و خود به وظیفه

شرعی که کشتن و سوزاندن حیوان است، عمل کند و در ضمن غرامت را هم بصاحب

آن بدهد و اعلام نکند که این عمل بهتر است تا اشاعه فحشاء نشود.

س ۹ - آیا کسی که حیوانی را وطی کرد باید غرامت حیوان را به صاحبش بپردازد؟

✓ ج ۹ - اگر حیوان مانند گوسفند و گاو است که گوشت آن جهت خوردن مصرف

می‌شود، باید غرامت آن را به صاحبش بپردازد و اگر مانند الاغ و اسب است اگر

خسارتی وارد شده باید خسارت را بپردازد.

س ۱۰ - در بعضی جاها مرسوم است که گوسفندان خود را نوبت بندی می‌کنند که به چراگاه ببرند هر خانه به نوبه خود هر روز گوسفندان را در چراگاه می‌برند و بعضی به نوبت خود از اطفال کوچک استفاده می‌کنند و دنبال گله گوسفند می‌فرستند و گرگها از پیش بچه‌های کوچک گوسفندان را می‌برند آیا تاوان این گوسفندان را چه کسی باید بدهد؟

✓ ج ۱۰ - بستگی به نوع قرارداد دارد اگر قرارداد به این صورت بوده که در نوبت گله

باید بزرگان هر خانه به همراه گله گوسفندان بروند پس اگر کسی بچه خود را

فرستاد و اتفاقی بیفتد، ضامن است.

س ۱۱ - آیا استفاده از پمپ آب در منازل اشکال شرعی دارد؟ (با توجه به بحران آب)

✓ ج ۱۱ - اگر موجب اضرار به دیگران شود، استفاده از پمپ اشکال دارد و ضامن است.

س ۱۲ - شخصی زمین و چشمه دارد و زمینش را سیلاب برده و حالا زمین ندارد که از آن استفاده کند آیا در صورتی که خودش زمین ندارد شرعی می‌تواند از دیگری که زمین دارد نسبت به استفاده از آن آب جلوگیری نماید و آن شخص زمین دار می‌تواند از آن استفاده کند؟

✓ ج ۱۲ - اگر مراد استفاده از آب شخصی است که زمینش را سیل برده است، کسی

غیر از صاحب آن نمی‌تواند از آن استفاده کند مگر آنکه با رضایت صاحب آب با

اجاره و یا راههای دیگر باشد.

س ۱۳ - شخصی زراعت می‌کارد و مرغان خانگی اهل آن قریه تخم زراعت را می‌خورند و با پای خود خراب می‌کنند صاحب زراعت برای جلوگیری از مرغان تخمها را زهرآلود کرده و می‌پاشد و مرغان می‌خورند و تلف می‌شوند شخص

زارع بعضی از صاحبان مرغان را از سم پاشی با خبر می‌کند که از مرغان جلوگیری نمایند آیا مرغانی که به توسط زهر پاشی صاحب زراعت تلف شود شرعاتاً آن به دوش صاحب زراعت می‌باشد یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - اگر به صاحبان مرغها اعلام کرده باشد که تخم زراعت سمی است در این صورت ضامن نیست.

س ۱۴ - شخصی درختانی در بالای زمین خود غرس می‌کند و آن درختان بزرگ می‌شوند و بالای زمین شخص دیگری سایه می‌اندازد و به علف و زراعت دیگری ضرر می‌رسانند آیا آن شخص دیگری حق اعتراض دارد که به صاحب درختان بگوید که درختانش را قطع کند یا خیر؟

✓ ج ۱۴ - اگر عرف منطقه به صورتی است که معمولاً سایه درختان همسایه روی زمینهای دیگران می‌افتد و مورد مقبولیت عامه است حق اعتراض نیست گرچه تحصیل رضایت بسیار مطابق با احتیاط است ولی اگر عرف منطقه به این شکل نیست، صاحب درخت ضامن است و باید قسمتهایی که سایه بر زمین همسایه دارد را قطع نماید.

س ۱۵ - گاهی موقع ورود و یا خروج از مکانی کفش دیگران را لگد مال می‌کنیم البته سهواً، آیا استحلال لازم است؟

✓ ج ۱۵ - در مواردی که معمولاً از قرائن به دست می‌آید که افراد با علم به اینکه ممکن است کفشهایشان لگدکوب گردد و یا غباری شود رضایت دارند استحلال لازم نیست و الا ضامن است و استحلال لازم است.

س ۱۶ - شخصی مقداری شیشه حمل می‌کرده اشتباهاً شیشه با ماشین صفر کیلومتر برخورد می‌کند و بدنه ماشین خط بر میدارد حال باید ضمانت تعمیر را به عهده بگیرد یا خیر و بفرمائید که آیا قیمتی که افت کرده را هم ضامن است یعنی ماشین قبل از برخورد مثلاً پانصد هزار تومان می‌ارزیده و بعد از برخورد چهارصد هزار تومان آیا افت قیمت را ضامن است یا خیر؟

✓ ج ۱۶ - اگر عرفاً خسارت وارده بیش از خسارت بدنه ماشین است و از قیمت ماشین کم شده، شخص صدمه زنده ضامن است.

س ۱۷ - در موارد زیادی دانش‌آموزان وسایل زایدی به آموزشگاه می‌آورند که بر طبق قانون مدرسه و قرار اول سال آوردن آنها به محیط مدرسه ممنوع است و توسط مسئولین آموزشگاه از دانش‌آموز گرفته می‌شود در حالی که بسیاری از این اشیاء هم جنبه مالیت دارند و هم استعمال آنها در بیرون از آموزشگاه اشکال ندارد، اولاً: آیا کسی که آنها را گرفته در بازگرداندن آنها به صاحبانشان ضامن می‌باشد؟ ثانیاً: آیا دیگرانی که صاحب آن مال را نمی‌شناسند می‌توانند در پایان سال تحصیلی آنها را به تصرف خود در آورند؟

ثالثاً: با توجه به اینکه در بسیاری از موارد نام صاحبان اموال فراموش شده و دانش‌آموزان هم برای بازپس گرفتن آنها مراجعه نمی‌کنند آیا برای بازپس دادن این

اموال که فعلا مجهول المالك هستند فحص و جستجو لازم است و وظیفه شرعی در اینگونه موارد چیست؟

✓ ج ۱۷ - ۱ - اگر با این شرط و قرار اولیه که اگر این وسایل آورده شود اخذ و پس داده نمی‌شود، ضمانی نیست ولی در غیر این صورت ضامن خواهد بود و باید به صاحبان آن بازگردانده شود.

✓ ۲ - در فرض ضمان باید به حاکم شرع تحویل گردد تا در موارد مقرر مصرف شود.

✓ ۳ - با فرض مذکور فحص لازم نیست و باید به حاکم شرع تحویل گردد.

س ۱۸ - چنانچه اتومبیلی را به عنوان داشتن بیمه کامل به شخصی کرایه دهند و در واقع بیمه نباشد اگر خسارتی به آن وارد شود کرایه کننده ضامن است یا خیر؟

✓ ج ۱۸ - کرایه کننده با فرض مرقوم ضامن نیست.

ضمان ید امانی

س ۱ - اگر اموال مردم در مغازه‌ای بود و مغازه به سرقت رفت، آیا صاحب مغازه ضامن است؟

✓ ج ۱ - ضامن نیست، مگر تفریطی در نگهداری از آن اموال کرده باشد.

س ۲ - این حدیث شریف رسول مکرم اسلام حضرت محمد ۹ «حرمة مال المسلم كحرمة دمه» آیا دال بر وجوب است و تکلیفی بر انسان بار می‌کند یا خیر و آیا ارتباطی با موضوع اداره فضولی اموال غیر پیدا می‌کند؟

✓ ج ۲ - ارتباطی ندارد بلکه بر عکس آن ادل است یعنی باید نزدیک به مال دیگری

نشوید.

س ۳ - بر فرض وجوب یا جواز، مخارجی که مدیر در جهت اداره اموال هزینه نموده و قصد تبرع هم نداشته آیا مستحق رجوع به مالک است یا خیر در ذیل ماده (۳۰۶) قانون مدنی آمده است «دخالت کننده مستحق اخذ مخارجی خواهد بود که برای اداره لازم بوده است» ارتباط ماده فوق را با فقه امامیه تدوین بفرمائید؟

✓ ج ۳ - چون قصد تبرع نداشته و عمل مؤمن هم محترم است می‌تواند رجوع به مالک

کند و مخارج مصروفه را دریافت کند.

س ۴ - آیا مدیر علاوه بر اخذ مخارج مستحق اجرت المثل زمان اداره خواهد بود یا خیر؟

✓ ج ۴ - مستحق اجرت المثل هم می‌باشد.

س ۵ - اگر مال مسلمانی در معرض تلف باشد و دسترسی به مالک یا کسی که حق اجازه دادن را دارد نباشد آیا می‌توان آن مال را اداره نمود تا از بین نرود؟

✓ ج ۵ - اگر قرینه‌ای بر رضایت مالک باشد، اشکال ندارد ولی اگر قرینه‌ای نباشد و اموال از چیزهایی نیست که به مرور زمان تلف گردد مثل میوه‌ها و اطعمه، حفظ آن واجب نیست و در مواردی هم دخالت جایز نیست.

س ۶ - شخصی تعهد کرده اموال کسی را از مسیری به مسیر دیگری ببرد در وسط راه اموال صاحب مال به توسط آفت آسمانی از بین رفت در این صورت چه کسی مقصر است آیا کسی که تعهد کرده ضامن است یا خیر؟

✓ ج ۶ - اگر مقصر نبوده ضامن نیست و تسلط او به صورت امانی است مگر اینکه شرط کرده باشد که به هر صورت این کالا را می‌رساند و ضمانت کرده باشد که در این صورت ضامن است.

ضمان در مالکیت

س ۱ - گاوی که آبستن بوده قصابی آن را برای صاحب مال کشتار نموده است حق الزحمه قصاب پوست و کله پاچه است گوشت خالص مال صاحب گاو است بفرمائید گوساله‌ای که در شکم گاو است از آن کیست؟

✓ ج ۱ - گوساله در شکم گاو ذبح شده مال صاحب گاو است.

س ۲ - شخصی در زمین کس دیگری درخت دارد آن درخت را قطع می‌کنند ولی از ریشه آن درخت نهالی می‌روید و درخت می‌شود حال آن درخت از ریشه روئیده مال صاحب اصلی درخت می‌باشد یا صاحب زمین؟

✓ ج ۲ - اگر مالک درخت از درخت خود اعراض نکرده باشد آنچه که روئیده می‌شود متعلق به صاحب درخت است.

س ۳ - شخصی درختی در زمین خود غرس می‌کند و ریشه آن به زمین شخصی دیگری می‌رسد و از آن نهال می‌روید آیا آن نهال از آن صاحب زمین می‌شود یا از آن صاحب درخت است؟

✓ ج ۳ - تعلق به صاحب درخت دارد.

قیمت گذاری مال تلف شده

س ۱ - اگر مال کسی را انسان تلف کند و ضامن شد، آیا قیمت فعلی را ضامن است یا یوم التلف را؟

✓ ج ۱ - قیمت یوم التلف را ضامن است مگر آن که تا یوم الاداء قیمت ترقی پیدا کند،

که باید مصالحه کند.

ضمان در مورد بیمار

س ۱ - اگر طبیب طبق درخواست بیمار دارویی را تجویز نماید و بدینوسیله صدمه‌ای به بیمار وارد شود، ضامن کیست؟

✓ ج ۱ - ضامن، خود مریض است در صورتی که طبیب علم به اضرار دارو به او نداشته باشد.

س ۲ - پزشك از خانمی سؤال می‌کند، حامله هستی زن می‌گوید: نه در حالی که حامله است با فرض آن که دانستن پزشك از وضعیت این خانم از طریق آزمایشات هم امکان پذیر است لکن به گفته زن اکتفا کرده و آمپولی نوشته که زن سقط جنین نموده، مسئول چه کسی است؟

✓ ج ۲ - خود زن ضامن است.

س ۳ - در بعضی از موارد برای معالجه بیمار باید رضایت بگیرند تا ضمان متوجه دکتر نشود، حالا اگر وضعیت بیمار یا مصدوم طوری بود که پزشك باید فوراً آن را عمل جراحی کند و این کار را کرد اما مصدوم از بین رفت، آیا پزشك که بدون اذن چنین کاری، کرده ضامن است؟

✓ ج ۳ - در صورتی که مهلت برای استیذان نیست و تشخیص داده شد که باید

سریعاً عمل جراحی شود و تفریطی هم در کار نباشد، پزشك ضامن نیست.

س ۴ - شخصی که مرض مسری دارد، آیا می‌تواند در اجتماعات و اماکن حاضر شود یا خیر؟ و اگر حاضر شد و فردی مبتلا به مرض او شد، آیا ضامن می‌آید و در صورت موت آیا دیه بر او واجب می‌شود؟

✓ ج ۴ - با علم به مسری بودن، شرکتش در جائی که بدانند موجب سرایت می‌شود،

خالی از حرمت نیست ولی اثبات ضمان و دیه بدین واسطه محل اشکال است ولی

اگر با ورثه آن تصالح کند بسیار خوب است

س ۵ - در حین عمل جراحی، برق قطع می‌شود فلذا بیمار می‌میرد، چه کسی ضامن است؟

✓ ج ۵ - چون قتل به فرد معینی مستند نمی‌شود کسی ضامن نیست مگر آن که کسی

برق را مخصوصاً قطع کرده باشد، که او ضامن است.

س ۶ - چند سال قبل اینجانب با تیغ سر کسی را تراشیده بودم سرش خونی شده بود حالا به آن دسترسی ندارم آیا اینجانب ضامن هستم یا خیر؟

✓ ج ۶ - معمولاً افراد در هنگام اصلاح سر، آرایشگر را ابراء ذمه می‌کنند و لذا

شما ضامن نیستید.

متفرقات ضمان

س ۱ - استفاده از آئینه ماشینی که در کنار خیابان پارک شده و یا ساعتی که به دیوار مغازه نصب شده، در حالی که نمی‌دانیم صاحبش راضی است یا خیر چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - در اینگونه موضوعات صدق تصرف در مال مردم نمی‌کند و لذا احتیاجی به تحصیل رضایت ندارد.

س ۲ - آیا يك ملت حق مالکیت بر سرزمین خود را دارد و آیا در صورت تجاوز سایرین می‌توانند غاصبین را بیرون کنند و اگر در دست فرزندان غاصبین باشند چطور؟

✓ ج ۲ - هر ملتی که از نظر اسلام دارای حقوقی هستند، حق دفاع دارند و می‌توانند متجاوزین را دفع کنند حتی اگر در دست فرزندان آنها باشد.

س ۳ - کارگری در کارخانه دستش بوسیله دستگاه قطع شد آیا کارفرما ضامن است؟

✓ ج ۳ - در صورتی که اهمال کاری به خود کارگر برگردد کارفرما ضامن نیست، اما اگر اشکال از دستگاه باشد کارفرما ضامن است.

س ۴ - مسافری بعد از رسیدن به مقصد با راننده در میزان کرایه اختلاف دارد راننده می‌گوید ۱۰۰ تومان و مسافر می‌گوید ۵۰ تومان، تکلیف چیست؟

✓ ج ۴ - خوب است از اول قرار بگذارند، در غیر این صورت باید رضایت صاحب ماشین تأمین شود تا جائی که مستلزم غرر و ضرر فاحش نشود و الا می‌توان به اجرة المثل بازگشت نمود.

س ۵ - درختی که ریشه و شاخه آن باعث ادیت همسایگان شود تکلیف چیست؟

✓ ج ۵ - به صاحبش تذکر داده شود تا رفع مزاحمت گردد و اگر نپذیرفت در صورتی که خوف فتنه نباشد می‌تواند خود اقدام کند و الا به محاکم شرعی مراجعه گردد.

س ۶ - در تصادفات رانندگی، گرفتن وجه نقد در ازای خسارات وارده چه حکمی دارد؟

✓ ج ۶ - گرفتن پول در صورتی که گیرنده واقعا مقصر نباشد مانعی ندارد.

س ۷ - به علت خرابی آسفالت خیابان و کوتاهی شهرداری تصادف رخ می‌دهد و موجب خسارت جانی یا مالی می‌شود، چه کسی ضامن است؟

✓ ج ۷ - ملاک در ضمانت، عرفاً صدق استناد تلف به فرد یا نهاد است چه بسا به خود شخص نسبت داده می‌شود و گاهی هم به فردی که ایجاد چنین وضعی را نموده است.

س ۸ - در کتب امامیه آمده غصب حرام است ولی انتفاع مال الغیر حلال است، مثل انتفاع نور چراغی که از پنجره به بیرون می‌تابد، حال آیا معیار، غصب است یا انتفاع مال الغیر و ملاک هر کدام از این دو، آیا عرف است یا روایات؟

✓ ج ۸ - چون ملاک در صدق غصب، تصرف است و انتفاع از نور چراغ یا سایه دیوار و امثال آن عرفاً، صدق تصرف در مال الغیر نمی‌کند پس جایز است و ملاک در صدق تصرف در مال غیر، عرف است.

س ۹ - آیا می‌توان در ضمان شرط ضمّ ذمه به ذمه نمود نه نقل ذمه؟

✓ ج ۹ - در ضمان ضمّ ذمه به ذمه نیست بلکه نقل ذمه به ذمه است مگر در موارد مخصوص.

س ۱۰ - در سطح شهر تلفن کارتی وجود دارد که بعضیها کاری می‌کنند که این تلفن کارتی پول ردّ نمی‌کند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۰ - جایز نیست و موجب ضمان است.

س ۱۱ - در کشتی و نظائر آن اگر يك طرف آسیب ببیند ضامن است؟

✓ ج ۱۱ - چون خود اقدام می‌کنند، طرف مقابل ضامن نیست مگر آنکه ضربه‌ای غیر متعارف و خلاف شئون آن ورزش انجام شود.

مسائل وکالت

وکالت

س ۱ - چنانچه فردی که وکیل دعاوی است، قادر باشد مالی را که شرعاً متعلق به طرف دعاوی موکلش می‌باشد، به صورت قانونی از او خلع ید نماید، آیا شرعاً مسئول است؟

✓ ج ۱ - اگر وکیل بداند که شرعاً مال برای طرف مقابل است، خلع ید قانونی کردن از او تا وجه شرعی پیدا نکند، جایز نیست.

س ۲ - اگر وکیل به لحاظ جلوگیری از تضییع حق طرف دعاوی موکلش او را راهنمایی کند و احساس کند در صورت استعفا از مورد وکالتش، وکالت به فرد دیگر محول و در نتیجه حق شرعی طرف دعاوی موکل خود از بین خواهد رفت، وظیفه چیست؟

✓ ج ۲ - در فرض مزبور اگر وکیل بداند که موکلش ذی حق نیست استمرار وکالت شرعاً برای او مشکل است و باید بلافاصله به موکل اعلام کند و از وکالتش استعفا دهد و برای احقاق حق طرف مقابل می‌تواند او را ارشاد و راهنمایی کند و بیش از این شرعاً وظیفه‌ای ندارد.

مسائل وقف

تبدیل و تغییر وقف

س ۱ - زمینی وقف برای دفن اموات است آیا می‌شود در آن مسجد یا حسینیه یا غسلخانه ساخت؟ اگر وقف نباشد چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که بدانید زمین، فقط وقف برای اموات مؤمنین است نمی‌توان در غیر جهت وقف استفاده نمود ولی اگر مزاحمت با جهت وقف نداشته باشد، در این صورت اگر قسمتی را دیوار بکشند برای نمازخانه یا جلسه فاتحه، بنحوی که بتوانند در آن مکان مرده دفن کنند اشکالی ندارد و در زمین غیر وقفی بدون اشکال می‌باشد.

س ۲ - کتابخانه‌ای است دارای کتب خطی قدیمی که هیچگونه استفاده از آن نمی‌شود، آیا جایز است کتب مذکوره را فروخته و تبدیل به کتابهای چاپی جهت استفاده نمود یا خیر؟

✓ ج ۲ - در صورتی که اهدای کتب خطی به صورت غیر وقفی باشد فروشش به نفع آن کتابخانه مانعی ندارد، ولی در صورتی که وقفی باشد باید تا زمانی که در آن مکان قابل استفاده است، حفظ شود و اگر ممکن نشد باید بدون فروش به محل دیگر با رعایت الاقرب فالاقرب منتقل گردد تا مورد استفاده قرار گیرد، امید است در موقوفات تا حد امکان، احتیاط رعایت شود.

س ۳ - مکانی وقف حسینیه بوده که در آن محرم و صفر عزاداری شود، اکنون به تصرف جوانان در آمده و از آن بعنوان کتابخانه و پایگاه استفاده می‌کنند و عزاداری سیدالشهداء عملاً تعطیل گردیده است و گاهی در ایام سوگواری فقط نوار مصیبت می‌گذارند، لطفاحکم شرعی را بیان فرمائید؟

✓ ج ۳ - بایستی بر حسب موقوفه عمل شود، پس در ایام سوگواری واجب است مراسم عزاداری در حسینیه اجرا گردد و با گذاشتن نوار مصیبت، صدق عزاداری نمی‌کند.

س ۴ - زمینی است وقف حسینیه که در آن عزاداری می‌شود لکن گنجایش جمعیت ندارد، آیا اجازه می‌فرمائید زمین را بفروشند و در جای دیگر محل مناسب تهیه نمایند؟

✓ ج ۴ - در صورت امکان باید در همان زمین عزاداری شود چون الوقف علی حسب ما یوقفها اهله، ولی اگر ممکن نشد و مجبور به تبدیل شدند می‌توانند تبدیل به اقرب به نظر واقف بنمایند.

س ۵ - زمینی به مقدار سه هزار متر مربع برای قبرستان خریداری شده بعلت بالا آمدن آب دفن میت در آن میسر نیست، آیا می‌شود با رضایت خریداران زمین را فروخت و در جای مناسب دیگری زمین تهیه نمود؟

✓ ج ۵ - اگر صیغه وقف بر زمین خوانده نشده و مرده‌ای هم در آن دفن نگردیده، می‌توان با رضایت صاحبان تبدیل به جای دیگر نمود ولی اگر یکی از این دو محقق شده باشد تبدیل جایز نیست الا در صورتی که استفاده از آن ممکن نباشد که در این صورت باید با اجازه حاکم شرع تبدیل به زمین دیگری جهت دفن اموات شود که اقرب به نظر واقف است.

س ۶ - ظروف مسی را در گذشته وقف مسجد نموده‌اند حال در این زمان از آنها استفاده نمی‌شود، آیا می‌شود از طریق دیگری استفاده کرد؟

✓ ج ۶ - تا ممکن است نباید تغییر داد و اگر استفاده از آن ممکن نباشد تبدیل آن به ظرف دیگر که اقرب به نظر واقف است، اشکالی ندارد.

س ۷ - در فرض سؤال پیشین اگر ظروف را بفروشند و پول آن را صرف بنا و مایحتاج مسجد نمایند چگونه است؟

✓ ج ۷ - باید تبدیل به ظرف برای همان مسجد شود.

س ۸ - در فرض سؤال منکور در ظروف به همان حالت گذاشتن و لو استفاده نشود و یا این که به مسجد دیگری که مورد استفاده قرار می‌گیرد انتقال دادن چه حکمی دارد؟

✓ ج ۸ - به همان حالت گذاشتن جایز نیست و انتقال به مکان دیگر با رعایت الاقرب فالاقرب بلامانع است.

س ۹ - شخصی زمینی را وقف حسینیه کرده و در آن ۲۰ نخل هم کاشته و وقف نموده، آیا جایز است برای توسعه حسینیه چند عدد از نخلها را منهدم کرد؟

✓ ج ۹ - نمی‌تواند نخلها را از بین ببرد.

س ۱۰ - اگر نخلها در سؤال قبلی در اثر حادثه طبیعی از بین برود، آیا می‌توان حسینیه را توسعه داد؟

✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد.

س ۱۱ - شخصی ۴۰ نخل با زمین آن را وقف حسینیه نموده که مخارج آن را صرف حسینیه دیگری که در زمین دیگر است نماید، بعد از جنگ نخلها از بین رفته حالا صاحب حسینیه آمده حسینیه و خانه مسکونی خود را در آن زمین موقوفه ساخته آیا جایز است؟

✓ ج ۱۱ - باید اجاره زمین را که در آن خانه بنا کرده است به جهت مخارج حسینیه بپردازد.

س ۱۲ - زمینی صد سال پیش به صورت وقف معاطاة جهت دفن اموات تعیین شده حدود پنجاه سال است که در آن مرده دفن نمی‌شود در قسمتی از آن مدرسه هم احداث شده، آیا جایز است در بخشی از آن مسجد ساخت در صورت عدم جواز، آیا می‌شود قسمتی از آن را خرید و مسجد نمود؟

✓ ج ۱۲ - در صورتی که احراز شود که زمین وقف برای قبرستان است و لو به صورت معاطاة (بدون صیغه وقف) ساختن مسجد در آنجا خلاف است و خرید از این زمین محل اشکال است. والله العالم.

س ۱۳ - شخصی مکانی را وقف غسلخانه نمود پس از مدتی اداره بهداشت مانع آن شد پس از تخریب آیا واقف می‌تواند آن مکان را تصرف کند؟

✓ ج ۱۳ - جایز نیست بلکه باید صرف در کاری گردد که اقرب به نظر واقف باشد.

س ۱۴ - شخصی ۱۵۰۰ متر مربع زمین را وقف حسینیه کرده، به نظر کارشناسان و اهالی، ۸۰۰ متر مربع آن کفایت می‌کند، آیا می‌توان اضافه را فروخت و برای تهیه آن خرج کرد؟

✓ ج ۱۴ - در صورتی که وقف حسینیه شده باشد، فروختن آن جایز نیست ولی اگر وقف نیست و فقط واگذار شده که حسینیه ساخته شود، فروختن بعضی آن اشکال ندارد.

س ۱۵ - پدری ملکی را وقف اولاد نموده شهرداری برای تعریض خیابان آن را تصرف کرده و پول را هم داده آیا موقوف علیهم می‌توانند پول را بین خود تقسیم کنند؟

✓ ج ۱۵ - در صورتی که بتوانند با آن پول زمینی تهیه کنند، باید زمین تهیه نمایند و اگر تبدیل امکان ندارد، بین ورثه تقسیم شود.

س ۱۶ - از بین بردن ملك موقوفه‌ای که در مسیر خیابان است چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۶ - جایز نیست، مگر با حکم و اذن حاکم شرع باشد.

س ۱۷ - اگر در زمین موقوفه، مدرسه ساخته شده است خراب کردن آن آیا صحیح است؟

- ✓ ج ۱۷ - در صورتی که زمین موقوفه در جهت خاصی وقف نشده باشد، تخریب مدرسه اشکال دارد و اگر در مورد خاص وقف گردیده و بانی شخصی است، می‌توان آن را تخریب کرد و اگر ساخت آن به شکل عمومی است، تخریب مدرسه مشکل است.
- س ۱۸ - آیا در قبرستان مؤمنین می‌شود مدرسه دینی بنا کرد و مغازه و دکان چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۸ - در صورتی که هتک حرمت نباشد و امکان دفن هم میسر نیست و زمین هم در جهت مخصوصه قبرستان، وقف نشده باشد، بنا در قبرستان اشکال ندارد.
- س ۱۹ - زمینی را وقف حسینیه کرده‌اند با توجه به این که حسینیه وجود دارد و نیازی به ساخت مجدد نیست، آیا می‌شود آن را تبدیل به کتابخانه کرد؟
- ✓ ج ۱۹ - تبدیل کردن جایز نیست.
- س ۲۰ - فروش موقوفاتی که از حیث انتفاع خارج شده، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۰ - در صورتی که قابل استفاده نباشد با اجازه حاکم شرع اشکال ندارد.
- س ۲۱ - آیا در زمین موقوفه، ساختن مدرسه صحیح است؟
- ✓ ج ۲۱ - در صورتی که زمین در جهت خاص وقف نشده، مدرسه سازی در آن اشکال ندارد و باید اجاره زمین را در راه معین شده جهت وقف صرف نمود.

تبدیل و تغییر وقف

- س ۱ - شخصی مقدار زیادی زمین جهت دفن اموات وقف کرده و پس از دفن موتی در آن زمین آب ظاهر شده به طوری که جنازه وسط آب قرار گرفت و دیگر مؤمنین از دفن اموات خودداری می‌کنند در این صورت می‌شود آن زمین را به مالک فروخت و یا تعویض کرد تا زمین دیگری وقف شود یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - اگر امکان استفاده از این زمین برای دفن اموات نیست تعویض و یا فروش آن و خریداری زمین دیگر جهت دفن اموات اشکال ندارد.
- س ۲ - مسجد کوچکی است و گنجایش جمعیت محل را ندارد و در پشت مسجد حمام مخروبه‌ای است و مصالح آن از سنگ و آجر و غیره از يك قلعه مخروبه به دست آمده در این صورت می‌شود آن حمام مخروبه را منضم به مسجد کرد و از مصالح حمام مسجد را دو مرتبه بنا کرد یا نه و نیز واگذار کننده زمین در حال حیات است و صیغه وقف برای حمام خوانده نشده و رضایت خود را جهت واگذاری به مسجد اعلام کرده؟

✓ ج ۲ - اگر آن حمام را وقف نکرده‌اند و فقط جهت استفاده مؤمنین زمین حمام را داده است، اشکال ندارد که ضمیمه مسجد شود.

س ۳ - زمینی است واقع در روستا که حدود ۳۵ تا ۴۰ سال قبل توسط فردی به عنوان قبرستان وقف شده است حال آنکه در این مدت هیچگونه استفاده‌ای جهت دفن مردگان انجام نشده است و بدون استفاده و لم یزرع مانده است و این روستا علاوه بر این قبرستان دارای قبرستانهای متعدد است و نیاز هم برای قبرستان نمی‌باشد قابل ذکر است مکان فوق برای استفاده در جهت ساختن خانه بهداشت و بیمارستان و سایر کارهای عام‌المنفعه مورد نیاز می‌باشد آیا مجاز به احداث ساختمانهای عام‌المنفعه در مکان فوق هستیم یا خیر؟

✓ ج ۳ - تا زمانی که ممنوعیتی برای استفاده جهت قبرستان صورت نگرفته باشد و از نظر عرفی امکان استفاده جهت آرامگاه وجود داشته باشد از نظر شرعی جایز نیست در جهتی غیر از جهت تعیین شده به واسطه واقف استفاده گردد.

س ۴ - دو قطعه تابلو که مشتمل بر شمائل حضرت ابوالفضل العباس و حضرت سیدالشهداء ۷ است وقف مسجدی کرده‌اند ولی شنیده‌ایم مراجع تقلید حکم به کراهت داده‌اند حال اجازه می‌فرمائید که صاحبش یعنی واقف عکس آن را بفروشد و وجه آن را به مصرف مسجد برساند یا خیر؟

✓ ج ۴ - اگر مسجد، حسینیه‌ای دارد در آنجا نگهداری شود و الا عکس آن را محو کنند و از قاب آن استفاده نمایند.

س ۵ - بنا به گفته بزرگان محلی زمینهای کشاورزی و مسکونی آنجا وقف اولاد ذکور می‌باشد قابل ذکر است که نه دارای سند (وقف نامه) است و نه در اداره اوقاف ثبت شده آیا حرف و گفتار معتمدین کفایت می‌کند، در صورت صدق وقف از شهادت بزرگان، ساختن مسجد چه حکمی دارد و در صورت عدم امکان تصرف آیا فروش و تبدیل آن به احسن جایز است؟

✓ ج ۵ - شهرت در بین معتمدین در وقفیت کفایت می‌کند و مسجد ساختن در چنین اراضی وقفی مشکل است و فروش آن جایز نیست مگر بر حاکم شرع ثابت شود که مجوزات بیع در این اراضی موجود است.

استفاده از موقوفات

س ۱ - آیا می‌توانیم از درآمد موقوفه، غیر از مسجد و حسینیه و کربلا در امور دیگر صرف نمائیم؟

- ✓ ج ۱ - در صورتی که زمین در جهت امور خیریه وقف شده باشد در هر موردی که شرعاً امور خیریه باشد، می‌توان صرف نمود و اگر در جهت خاصی وقف شده باید در همان جهت خاص صرف شود.
- س ۲ - بر اثر زلزله به مسجد روستا نیز خساراتی وارد شده و از طرف دولت اعلام به تخریب گردیده، علیرغم این که باقی مانده مردم در جای مسجد نماز می‌خوانند لکن در مکان اسکان موقت نیز مسجدی احداث نموده‌اند، آیا جایز است اثاثیه مسجد مذکور را به محل جدید ببریم؟
- ✓ ج ۲ - مادامی که مسجد را از طرف دولت خراب نکرده‌اند انتقال اثاثیه وقف شده به مکان دیگر جایز نیست، بلکه اگر خراب کردند و مجدداً آن را ساختند باز هم انتقال اثاثیه جایز نیست.
- س ۳ - جزهای قرآن را بعضی وقف خاص می‌کنند و برای مجالس فاتحه جزوه‌ای وجود ندارد، آیا می‌توان از آن جزوات خارج از محل وقف استفاده کرد؟
- ✓ ج ۳ - جایز نیست مگر وقف برای اینگونه موارد باشد که بتوان آن را خارج کرد و در صیغه وقف، مختص به محل مخصوصی نشده باشد.
- س ۴ - آیا می‌شود از منافع و درآمد موقوفه‌ای صرف موقوفه دیگر نمود؟
- ✓ ج ۴ - در صورتی که وقف عام باشد و جهت خاص و مصرف خاصی نداشته باشد، می‌شود صرف موقوفه دیگر نمود.
- س ۵ - آیا متولی می‌تواند اجناس موقوفه مسجد و حسینیه را به دیگران به صورت امانت بدهد و هزینه آن را برای این اماکن دریافت کند؟
- ✓ ج ۵ - در وقف در جهات خاصه جایز نیست ولی اگر معصیت کردند و آن را خارج نمودند، باید اجرت آن را گرفته و صرف در محل وقف نمایند.
- س ۶ - از داخل زمین وقفی رودخانه‌ای می‌گذرد و مردم از درون آن برای استفاده شخصی شن و ماسه می‌برند این عمل چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۶ - اگر رودخانه جز وقف نباشد یا اگر وقفی است برداشتن ماسه و شن حالت اصلاحی برای او داشته باشد، مانعی ندارد در غیر این صورت برداشتن ماسه خالی از اشکال نیست.
- س ۷ - در روستای ماسه مسجد وجود دارد آیا می‌توانیم وسایلی مثل قند یا چای را که اضافه آمده است در مسجد دیگر مصرف کنیم؟

✓ ج ۷ - بستگی به نحوه اهداء این لوازم مصرفی دارد اگر جهت مسجد است و نه جهت مسجد مخصوص، اشکال ندارد.

س ۸ - کتابخانه‌ای با هدیه کتابهای مردم خیر در یکی از مساجد دهات تشکیل داده‌ایم در این صورت آیا می‌شود مقداری از کتابهایی که برای کتابخانه خریداری شده به کتابخانه دیگری در ده که لازمتر است ببریم البته صیغه وقف هم خوانده نشده و هدیه کنندگان هم نوعابه عنوان محیط لازم اهداء کرده‌اند؟

✓ ج ۸ - اگر هدیه کنندگان جای خاصی را در نظر نداشته‌اند بلکه به عنوان محیط لازم هدیه کرده‌اند اشکال ندارد.

س ۹ - شخصی مبلغ يك هزار تومان وجه برای مسجدی وقف نموده و صیغه وقف هم خوانده شده آیا اجازه می‌فرمائید وجه مذکور را صرف بناء غسلخانه بنمائیم یا خیر؟

✓ ج ۹ - وجه نقد را نمی‌شود وقف کرد ولی باید در جهت مسجد صرف شود.

شرایط وقف

س ۱ - زمینی است که شخصی در حیات خود از روی اجبار که می‌خواستند زمین را تصاحب کنند، آن را وقف می‌کند و در زمان حیاتش وارثین آن زمین را بین خود تقسیم می‌کنند و بعد شخص دیگری آن زمین را خریداری می‌کند، آیا خریدار در اینجا مسئول هست یا خیر؟

✓ ج ۱ - در صورتی که خود واقف اظهار کرده باشد که وقف صوری بوده و عمل به آن نشده، تقسیم ورثه و معامله صحیح است و الا اشکال دارد و باید زمین مسترد گردد و معامله باطل است و ثمن داده شده باز پس گرفته شود.

س ۲ - اگر شخص غیر مسلمان مسجد بسازد و در اختیار مسلمانان بگذارد، آیا می‌شود در آن نماز خواند؟

✓ ج ۲ - باید واقف مسجد مسلمان باشد و لذا باید کافر واگذار کند به یک مسلمانی و او وقف کند تا صحیح باشد.

س ۳ - آیا در تحقق وقف صیغه لفظی شرط است یا خیر؟

✓ ج ۳ - هم با صیغه لفظی و هم با عمل همراه با قصد و نیت تحقق می‌یابد

س ۴ - آیا در وقف قصد قربت لازم است؟

✓ ج ۴ - قصد قربت لازم نیست گر چه احتیاط استحبابی در قصد قربت است.

س ۵ - آیا بچه می‌تواند مایملک خود را وقف یا وصیت به وقف نماید؟

- ✓ ج ۵ - اگر بیش از ده سال داشته باشد وصیت به وقف با اذن ولی اشکال ندارد، اما کودک قبل از بلوغ نمی‌تواند ملک خودش را وقف کند.
- س ۶ - آیا وقف معلق جایز است مثلاً بگوید این ملک را وقف نمودم به شرط آن که فرزندم از سفر بیاید؟
- ✓ ج ۶ - این گونه وقف صحیح نیست.
- س ۷ - شخصی ملکی را وقف می‌کند به اینگونه که، آن را وقف نمودم مادامی که به آن نیاز ندارم و اگر احتیاج پیدا کردم به خودم برگردد آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۷ - اینگونه وقف محل اشکال است.
- س ۸ - آیا تعیین موقوف علیه شرط صحت وقف است یعنی اگر گفت وقف نمودم بر یکی از دو نفر آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۸ - تعیین اجمالی موقوف علیه هم کفایت می‌کند.
- س ۹ - شخصی خانه‌ای را وقف فرزندش که در شکم مادر بوده نموده آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۹ - وقف باطل است مگر آن که بعد از به دنیا آمدن بچه، آن را وقف او کند.
- س ۱۰ - آیا در تحقق وقف قبض لازم است؟ در وقف پدر بر فرزند چطور؟
- ✓ ج ۱۰ - وقف فک الملک است گرچه در بعضی از موارد تحقق فک الملک، به قبض است.
- س ۱۱ - مراتعی که جز انفال محسوب می‌شود، آیا می‌توان آن را جز موقوفات قرار داد؟
- ✓ ج ۱۱ - اگر حاکم شرع اجازه بدهد، اشکال ندارد.
- س ۱۲ - اگر کسی بگوید این خانه را از چهار ماه بعد وقف نمودم، آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۱۲ - وقف باطل است.

وقف و شرایط آن

- س ۱ - شخصی يك هكتار زمین را وقف کرده برای امام حسین ۷ منتهی نصف محصول را برای عزاداری و نصف دیگر را برای فرزندان خود آیا این وقف صحیح است یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - به این نحو وقف کردن صحیح نیست زیرا اگر تمام زمین برای امام حسین ۷ وقف شده محصول آن هم برای امام حسین ۷ است.

س ۲ - در قریه‌ای که قسمتی از آن در دامنه کوه است و آب آن را فرا نمی‌گیرد و قسمت دیگر هم آبگیر و مزروعی است آن قسمت را که در دامنه کوه بوده اهالی قریه مسطح نموده و در آن خانه بنا کرده‌اند ولی تمام آنها از اراضی دائره و بایر، مشهور به موقوفه است در این صورت زن که هشت يك بر است از کلیه متصرفی اعم از خانه و غیره ارث می‌برد یا خیر و همچنین وقف جبال که بایر و حاصلخیز نیست صحیح است یا فقط اراضی مزروعه باید متعلق وقف باشد و در مندرجات و قفنامه هم اشاره به زمینهای مزروعی است؟

✓ ج ۲ - البته اگر زمین بایر دارای استفاده باشد مثل آنکه مرتع باشد و یا از شن و ماسه زمین استفاده می‌شود، وقف اشکال ندارد ولی زن از اصل زمین ارث نمی‌برد اضافه بر اینکه زمین مذکور وقف است و لذا به ارث نمی‌رسد پس زن از اصل زمین به هیچ نحو ارث نمی‌برد مگر آنکه زمین دستداری (حقی است که مستأجر زمین کشاورزی بواسطه اجاره طولانی مدت زمین عرفا پیدا میکند) داشته باشد که ارث می‌برد.

س ۳ - شخصی اراده رفتن حج دارد و وصیت کرده که اگر از حج بیت الله الحرام برنگشتم املاک من وقف باشد و مصارف آن را هم معین کرده خواهشمند است بفرمائید که چنین وصیتی نافذ است یا خیر و وصی می‌تواند در صورتی که موصی از حج برنگشت به وصیت او عمل نماید یا خیر و املاک موقوفه را هم به قبض موقوف علیهم نداده است؟

✓ ج ۳ - وقف باطل است زیرا وقف معلق است و وقف معلق صحیح نیست.

س ۴ - آیا بچه می‌تواند ملك خودش را وقف نماید یا خیر؟

✓ ج ۴ - واقف باید بالغ باشد.

س ۵ - آیا در چیزی که وقف می‌شود لازم است در حین وقف کردن دارای منفعت باشد یا خیر؟

✓ ج ۵ - اگر در آینده منفعت داشته باشد، کفایت می‌کند و لو آنکه در حال حاضر

منفعت نداشته باشد.

س ۶ - هرگاه کسی وقف را معلق بر شرطی کند که در حال وقف نمودن حاصل نیست ولی انتظار حصول آن هست یا اینکه یقینی است که در آینده حاصل می‌شود مثلاً بگوید این ملك را وقف نمودم در صورتی که پسر من از سفر بیاید یا وقتی که اول ماه برسد چه صورت دارد؟

- ✓ ج ۶ - وقف تعلیقی باطل است و لو آنکه یقیناً حاصل خواهد شد.
- س ۷ - اگر کسی بگوید این ملك وقف است بعد از موت من ، حکمش چیست؟
- ✓ ج ۷ - وصیت به وقف صحیح نیست و اگر وقف، تعلیقی هم باشد باطل است ولی اگر وارث وقف نماید و به وصیت عمل کند و مازاد بر ثلث نباشد یا با رضایت ورثه در مازاد باشد، اشکال ندارد.
- س ۸ - آیا در وقف قصد قربت معتبر است یا خیر؟
- ✓ ج ۸ - به احتیاط مستحب قصد تقرب معتبر است.
- س ۹ - شخصی باغی را که مشجر به اشجار مثمره و مرکبات بوده وقف امور خیریه کرده ولی ملك و عرصه مال دیگری است و او فقط میوه باغ را وقف کرده آیا این وقف صحیح است یا خیر؟
- ✓ ج ۹ - وقف میوه باغ صحیح نیست ولی اگر درختها را وقف کرده، صحیح است.
- س ۱۰ - اگر دختر زرتشتی به شرف دین مبین اسلام مشرف شود و زرتشتیان از روی عناد و لجاج مادر او را با اکراه و اجبار وادار نمایند که املاك خود را وقف بر کهنبار زرتشتیان نماید تا پس از فوت او آن دختر از ارث محروم گردد با توجه به اینکه این وقف برای مقاصد غیر مشروع و محروم نمودن مسلمان از ارث بوده و مادر بعداً پشیمان و بتصرف وقف هم رضایت نداده است آیا چنین وقفی شرعاً صحیح می‌باشد یا خیر؟
- ✓ ج ۱۰ - با وصف مذکور وقف باطل بوده است.
- س ۱۱ - معنی وقف را بیان فرمائید؟
- ✓ ج ۱۱ - آزاد نمودن منافع شیء وقف شده در جهت وقف و حبس کردن آن شیء را وقف گویند و به قول فقهاء «الوقف هو تحبیس الاصل و تسبیل المنفعه أو اطلاق المنفعه».
- س ۱۲ - آیا در وقف صیغه لازم است یا وقف معاطاتی هم کفایت می‌کند؟
- ✓ ج ۱۲ - به نظر ما وقف معاطاتی هم کفایت می‌کند به شرط آنکه در جهت وقف عمل شود و در جهت عامه انجام بگیرد.
- س ۱۳ - زید در حال جنون و سفاهت جمیع املاك و رقیبات خود را وقف بر امام حسین ۷ نموده لکن به تصرف وقف نداده است آیا این وقف صحیح است یا باطل؟
- ✓ ج ۱۳ - وقف باطل است.

س ۱۴ - شخصی حیوانی را وقف کرده بود ولی فعلا همین حیوان موقوفه از بین رفته و نتایج و بچه آن حیوان باقی است در این صورت نتایج و بچه آن حیوان هم وقف است یا نه و واقف هم تصریح کرده که این حیوان و نتایج او هر چند که باقی ماندند وقف باشند؟

✓ ج ۱۴ - با وصف مذکور نتایج آن هم وقف هستند.

س ۱۵ - آیا در وقف عام و خاص تعیین موقوف علیه لازم است یا نه؟

✓ ج ۱۵ - در وقف عام باید موقوف علیه معین گردد هر چند به صورت عنوان باشد و لازم نیست در زمان وقف آن عنوان محقق الوجود باشد ولی در وقف خاص باید موقوف علیه یا علیهم معین شود و در زمان وقف موقوف علیه یا علیهم باید وجود داشته باشند.

س ۱۶ - آیا وقف نمودن چیزی بر فرزندی که در رحم مادر باشد و غیر از او موقوف علیه دیگری وجود نداشته باشد یعنی ابتداء وقف بر خصوص حمل شود صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۱۶ - صحیح نیست.

س ۱۷ - کسی مقدار یکصد هزار روپیه برای وقفیه بدهد و شرط کند تا حیات دارم نفقه مرا بدهند آیا دادن این پول به این شرط برای وقفیه جایز است یا خیر؟

✓ ج ۱۷ - صحیح نیست.

س ۱۸ - صیغه وقف مسجد چگونه است و تحقق آن به چیست؟

✓ ج ۱۸ - اگر بگوید وقت هذا المكان للمسجد و به فارسی هم بگوید کفایت می کند.

س ۱۹ - شخصی بخاطر محروم کردن فرزندان از ارث کلیه اموال غیر منقول خود را وقف امام حسین ۷ می نماید آیا این وقف صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۱۹ - وقفش هیچ اشکالی ندارد گرچه خوب است انسان اینگونه عمل ننماید.

نامعلوم بودن کیفیت وقف

س ۱ - در صورت یقین به این که در زمینهای وقفی، خانه یا مسجد و حمام واقع شده و هشتاد سال هم گذشته، بفرمائید نماز، وضو و غسل چه صورت دارد؟ در صورت بطلان نمازهای گذشته، آیا قضا لازم است؟ آیا بر پسر بزرگتر تکلیفی نسبت به اعمال پدر و مادر هست یا خیر و آیا باید اماکن ساخته شده را خراب کرد؟

✓ ج ۱ - دلیلی بر غصبی بودن آنها در دست نیست و اعمال همگی صحیح است، بلکه اگر اجاره آنها داده شود، کفایت می‌کند پس وجهی بر بطلان اعمال در فرض مذکور نیست.

س ۲ - اگر معلوم نباشد اصل وقف برای چه بوده است، چه باید کرد؟

✓ ج ۲ - باید در امور خیریه صرف شود.

س ۳ - اجناسی که به مسجد داده می‌شود گاهی اوقات با عنوان وقف است و گاهی با عنوان تملیک آیا این دو عبارت فرق دارند و اگر فرق دارند و ندانیم با کدامیک داده شده، کدام مقدم است؟

✓ ج ۳ - فرق دارد و تا احراز نکنیم که وقف است، وقف نیست و واگذار شدن به مسجد مقدم است.

س ۴ - آیا در زمین وقفی می‌توان جائی را به نام مسجد احداث نمود؟

✓ ج ۴ - در وقف اگر جهت و مصرف تعیین شود باید به همان نحو عمل شود و اگر

مقدور نیست یا مسجد بودن منافات با جهت وقف ندارد، باید به صورت اجاره

باشد و مال الاجاره در جهت وقف مصرف شود و در صورتی که وقفیت به نحو

مطلق است، مسجد ساختن اشکال ندارد.

س ۵ - شخصی چند سال است فوت نموده و دارای اولاد نبوده و برادرش وارث او بوده و تمام ماترک او را ارث برده و یک باب خانه او را بعد از فوت او وقف حسینیه کرده که در آن عزاداری حضرت سیدالشهداء ۷ بشود لکن هوایی خانه مال شخص متوفی است و مالک زمین کسی دیگر است و واقف از مالک زمین اجازه نگرفته و هنوز هم رضایت ندارد و چون خانه مزبور کوچک و ظرفیت برای اجتماع مردم را ندارد لذا کمتر اجتماع می‌شود و فعلا هم در معرض خرابی است و در جوار آن خانه زمینی قرار دارد در این صورت می‌شود خانه مزبور را که وقف شده با زمین مذکور که در جنب خانه است معاوضه کرد یا نه چون زمین مزبور خیلی بیشتر از آن خانه موقوفه است؟

✓ ج ۵ - بستگی به نظر صاحب زمین دارد اگر صاحب زمین اجازه بدهد اشکال ندارد

زیرا با وصف مذکور اصل وقف مورد اشکال است.

س ۶ - قبرستان سید حسین واقع در شهرستان شوشتر که قبلا خارج از شهر بوده و هم اکنون به علت ساخت و ساز منازل مسکونی دفن اموات در آن ممنوع گشته هیئت امناء قصد دارد که در تکه زمینی در اطراف بقعه که در آن قبور قدیمی و فرسوده بوده و چند سال پیش توسط یک دستگاه لودر شهرداری بطور کامل مسطح شده است (و این زمین وقفیت آن نه برای هیئت امناء و نه برای اداره اوقاف

شهرستان محرز نیست) جهت اقامه نماز جماعت و فعالیتهای مذهبی مسجدی بنا کند آیا ساخت مسجد در زمین مذکور جایز است ضمناً اگر هیئت امناء اقدام به ساخت مسجد نکنند زمین مذکور از طرف شهرداری تبدیل به فضای سبز می‌شود و منطقه بدون مسجد می‌ماند؟

✓ ج ۶ - اگر وقفیت زمینهای مذکور ثابت نیست می‌توان در آن زمین مسجد و مرکز فرهنگی بنا نمود.

ضمان وقف

س ۱ - چنانچه متصرفین وقف، در صورت عدم مطالبه متولی شرعی یا سازمان اوقاف مال وقفی را می‌خورند و تلف می‌کنند، آیا متولی شرعی یا سازمان اوقاف ضامن حقوق تضییع شده می‌باشند یا خیر؟

✓ ج ۱ - آنچه بر عهده متولی شرعی بعد از قبول تولیت است و جوب تکلیفی است یعنی بر او تصدی در کار وقف، واجب است و لذا اگر متصرفین، پول وقف را ندادند و مال را تلف کردند، آنها ضامن خواهند بود و بر متولی شرعی و سازمان اوقاف ضمان تعلق نمی‌گیرد، بلی در صورتی که مال وقفی در دست متولی بوده و مسامحه نموده و تلف شده است شرعاً ضامن خواهد بود.

س ۲ - تصرف در زمینهای وقفی که با غیر وقفی مخلوط شده است و تحت ید پنج روستا است، چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - وقف به صورت مشاع است و باید هر روستا از پنج روستا سهم وقف را از درآمد خود، جهت وقف اداء نماید.

س ۳ - در فرض سؤال پیشین ساختن مسجد و حسینیه و مدرسه و خانه بهداشت و حمام و منزل مسکونی در زمینهای مذکور چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - اگر منافات با متن وقف نامه نداشته باشد، می‌توان ساختمان بنا کرد و اجاره آن را صرف مخارج وقف نمود.

س ۴ - اگر مالی که وقف مسجد است برده شود و ندانیم یا فراموش کنیم چه چیزی بوده، آیا باید عین آن را داد یا این که باید قیمتش را داد و اگر قیمت آن مال قبلاً کم بوده حالا خیلی زیاد شده تکلیف چیست؟

✓ ج ۴ - در مثلی مثل مال مفقود شده داده شود و در قیمی باید قیمت روز اداء پرداخت گردد.

س ۵ - تعدادی وسائل از قبیل ظرف و فرش و غیره متعلق به هیئت عزاداران حسینی که در ایام محرم الحرام برای برگزاری مراسم عزاداری حضرت اباعبدالله الحسین ۷ مورد استفاده قرار می‌گرفت یکی از بانیان هیئت عزاداری حسینی آنها را در يك میهمانی عروسی استفاده کرد و بعد از پایان عروسی این وسائل کاملاً از بین رفته است وظیفه چیست؟

✓ ج ۵ - ضامن است و باید تمامی وسائل را که از بین رفته تهیه و به حسینه برگرداند.

تولیت در وقف

س ۱ - بعضی از واقفان تولیت وقف را تا مادامی که زنده هستند برای خود قرار داده‌اند، از طرفی اداره موقوفات این حق را از آن خود می‌دانند قول کدامیک مسموع است؟

✓ ج ۱ - متولی منصوص (خود واقف یا کسی را که او تعیین می‌کند) مقدم است.

س ۲ - واقف مسجد، خود را متولی مسجد دانسته و عزل و نصب امام مسجد را در اختیار خویش قرار داده است آیا کار او صحیح است؟

✓ ج ۲ - متولی بودن واقف اشکال ندارد ولی در عزل و نصب امام جماعت نمی‌تواند دخالت کند.

س ۳ - آیا متولی موقوفه مجاز است در مال الاجار و قفی تخفیف قائل شود؟

✓ ج ۳ - به ضرر وقف نمی‌توان عمل کرد مگر تولیت او مطلق باشد و تشخیص دهد که تخفیف به صلاح وقف است اشکال ندارد.

س ۴ - اگر نظرات مرجع تقلید واقف در امورات وقف با نظریات مراجع تقلید هیأت امنای مسجد که مجریان امور هستند فرق کند، کدام مقدم است؟

✓ ج ۴ - باید طبق نظر مراجع مجریان امور عمل شود.

س ۵ - اگر به مرور زمان مال الاجاره اراضی وقفی زیاد شود و مستأجرین حاضر به پرداخت حقوق واقعی بر طبق زمان نباشند آیا متولی چه وظیفه‌ای نسبت به موقوفه دارد در ضمن موقوفه جز موقوفات عام است؟

✓ ج ۵ - اگر امکان دارد که با مراجعه به محاکم شرعی استیفاء حق وقف گردد و به

اصل وقف از جهات ادارات زیانی وارد نشود، لازم است که به دادگاه مراجعه گردد و

اگر امکان ندارد فقط باید به مستأجرین وقف اعلام شود که با این اجرت به وقف

صدمه وارد می‌شود و در آن دنیا باید جوابگو باشند و بیش از این متولی و وظیفه‌ای ندارد.

س ۶ - اگر کسی متولی ساخت مسجد و حسینیه و امامزاده بود بعد از فوت، ورثه نمی‌دانند که پولهای باقیمانده مال کدامیک است و وظیفه چیست؟
 ✓ ج ۶ - اگر احتمال می‌دهند که پول باقیمانده بیشتر مال کدامیک از موارد مذکور است به احتمال خود عمل کنند و اگر نمی‌دانند بطور مساوی تقسیم کنند.

مسجد و حسینیه و مسائل مربوط به وقف آن

س ۱ - زمینی بعنوان مسجد و متعلقات آن خریداری شده آیا ساختن خانه برای خادم مسجد در آن زمین جایز است یا خیر؟
 ✓ ج ۱ - اگر زمین را مسجد نکرده باشند، بلکه برای مسجد و متعلقات آن خریده‌اند مانعی ندارد و الا جایز نیست.

س ۲ - اگر تعدادی تیر آهن بعنوان ساخت کفشداری مسجد تحویل شود، آیا جایز است برای ساخت آشپزخانه مسجد استفاده نمود؟
 ✓ ج ۲ - اگر منظور کمک کنندگان، کمک به مایحتاج مسجد باشد مصرف خاص از باب گمان به احتیاج است و مانعی ندارد و الا باید از صاحبان آن اجازه گرفت.

س ۳ - اگر ضرورت اقتضا کند که مسجد توسعه پیدا کند و جهت توسعه مسجد نیاز به استفاده از زمین خیابان عمومی است، آیا جایز است؟
 ✓ ج ۳ - در صورتی که تصرف در شارع عام موجب تضییع حقوق عامه نگردد و منجر به انحراف غیر قابل قبول خیابان نشود، توسعه مسجد اشکال ندارد.

س ۴ - زمینی است در کنار امامزاده و وقف امامزاده است، آیا می‌شود آن را مسجد نمود؟
 ✓ ج ۴ - جایز نیست مگر در صورتی که زمین را اجاره کنند و مال الاجاره را به امامزاده بدهند و در آن زمین، مسجد بسازند.

س ۵ - تأسیس کتابخانه در مکانی که وقف مسجد شده است چه صورتی دارد؟
 ✓ ج ۵ - جایز نیست چون مسجد جهت عبادت وضع و وقف شده است.

س ۶ - مالك محلی در زمان خودش با کمک ساکنین، محل را توسعه داده‌اند و مقدار زمینی که در اطراف مسجد بوده آن را دیوارکشی کرده بعنوان صحن مسجد و او از دنیا رفته است و ما به جهت کمبود مکان برای نماز دو سال قبل این صحن را ضمیمه مسجد کردیم و نظر ما بر این بود که در قسمت زیرزمین خانه‌ای برای خادم و قسمتی هم توالت و وضوخانه درست کنیم، لازم به تذکر است که يك قسمت از صحن مسجد وضوخانه درست شده بود و فعلا قسمت فوق آبدارخانه و راهرو مسجد درست شده است، با توجه به تصمیم اولی ما و عدم علم به نظر مالك متوقی، آیا می‌توانیم توالت یا وضوخانه را در قسمت زیرزمین و در قسمت زیر آبدارخانه و راهرو درست کنیم یا خیر؟

✓ ج ۶ - اگر مالک در ابتدای کار نسبت به راهرو و آبدارخانه در جریان بوده و مدرکی دال بر مسجد شدن این مقدار زمین در دست نیست، تهیه وضوخانه در زیرزمین آن در صورتی که به زمین مسجد سرایت نکند اشکال ندارد، گرچه اگر بتوانند در جای دیگر فراهم سازند بهتر است.

س ۷ - آیا ساختن مسجد نیاز به صیغه مخصوص دارد؟

✓ ج ۷ - صیغه و یا نماز خواندن در تحقق مسجد بودن مکفی است.

س ۸ - آیا می‌شود زمینی را که وقف عزاداری سیدالشهداء ۷ است، مسجد نمود؟

✓ ج ۸ - نماز خواندن در آن اشکال ندارد ولی حکم مسجد ندارد.

س ۹ - شخصی مسجدی را بنا کرده و حدود اربعه آن را هم مشخص نموده است، پشت این مسجد زمین دیگری داشت، به فکر افتاد در آن زمین، ساختمانی مثل رستوران یا حمام درست کند و مسئولیت آن بعهده خودش باشد و درآمد آن را صرف مسجد نماید، شروع به ساختن کرد و چند ستون آهنی بر پا کرده و دیگران هم در این بنا کمک کرده‌اند، قبل از تکمیل آن، این شخص مرد و حال آن که درباره این زمین و ساختمان نوشته‌ای مبنی بر وقف بودن نیست و شهود هم وجود ندارد، اکنون ورثه برای تصرف آن اقدام نموده‌اند، تکلیف این زمین چیست؟

✓ ج ۹ - در فرض مزبور باید از کمک کنندگان پرسید که جهت مساعدت آنان چه

بوده اگر بعنوان کمک به متعلق وقف داده باشند گرفتن این مال بعنوان ارث مشکل است، بلکه احتیاط در واگذار نمودن آن است.

س ۱۰ - آیا می‌شود بالای منزل یا مغازه مسجد بنا نمود در صورت جواز آیا بر طبقه پائین احکام مسجد جاری خواهد شد؟

✓ ج ۱۰ - ساختن مسجد در فرض مزبور اشکال ندارد و طبقه پائین حکم مسجد

ندارد.

س ۱۱ - وجهی را جهت حمل آوار مسجد قدیمی پرداخت می‌نمایند و شخص دیگری این کار را تیر عانجام می‌دهد، آیا وجه مذکور را می‌توان در جهت دیگری در امور مسجد صرف نمود؟

✓ ج ۱۱ - اگر منظور دهنده رفع نیاز بوده نه مصرف خاص اشکالی ندارد و الا باید اجازه گرفت.

س ۱۲ - آیا آوار مسجد قدیمی را می‌توان برای پر کردن کرسی آشپزخانه مسجد جدید استفاده نمود؟

✓ ج ۱۲ - اگر از نظر طهارت و غیره رعایت شود، مانعی ندارد.

س ۱۳ - آیا می‌شود سخنرانی واعظ مسجد را از برق مسجد برای خود ضبط کرد.

✓ ج ۱۳ - اگر از ظاهر حال استفاده می‌شود که متولی در اینگونه امور اجازه می‌دهد، اشکال ندارد.

س ۱۴ - زمینی متعلق به چند نفر بوده که آن را داده‌اند برای مسجد حال پس از اتمام مسجد يك نفر از بانیان می‌گوید، راضی نیستم تکلیف چیست؟

✓ ج ۱۴ - بعد از واگذاری به مسجد رضایت او شرط نیست و نمی‌تواند پس بگیرد.

س ۱۵ - آیا می‌شود کمک غیر مسلمان را به مسجد پذیرفت؟

✓ ج ۱۵ - اشکال ندارد.

س ۱۶ - آیا می‌شود اموال مسجد را به حسینیه هم جوار یا خانه‌ها برای برگزاری مراسم برد؟

✓ ج ۱۶ - در صورتی که وقف خاص برای مسجد باشد جایز نیست در غیر این صورت

اشکال ندارد.

س ۱۷ - حیاطی را که وقف مسجد کرده‌اند، آیا با گسترش مسجد می‌توان حیاط را داخل مسجد کرد و آیا ثواب موعود خواندن نماز در مسجد را دارد؟

✓ ج ۱۷ - با فرض مذکور اشکال ندارد و جز مسجد خواهد شد و انشاءالله ثواب آن را

دارد.

س ۱۸ - کسی زمینی را وقف معاطاتی برای مسجد کرده آیا می‌تواند پشیمان شود و آیا ساختن توالت در حیاط مسجد چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۸ - با فرض مذکور پشیمان شدن اعتباری ندارد و مسجد وقف است ولی حیاط مسجد حکم مسجد را ندارد و لذا ساخت توالت و دیگر بناهای مورد نیاز مسجد اشکال ندارد.

س ۱۹ - در قریه‌جات افغانستان که از ۱۰۰ الی ۱۵۰ یا کمتر و بیشتر خانواده تشکیل می‌شود اکثر اوقات پولهایی بنام اندازی یعنی پولهایی بطور مساوی از پسر هر خانواده برای تعمیر تکایا، حسینیه‌ها، مساجد، خادم مسجد و یا خرج نوروزی و شب عید گرفته می‌شود در این بین برخی خانواده صغیرند آیا اخذ پول از صغایر چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۹ - گرفتن پول از صغار جایز نیست مگر ولی شرعی آنرا بدهد و برای صغار هم لازم باشد.

س ۲۰ - داخل شدن در مسجد یا جائیکه نماز می‌خوانند با پای عرقی که باعث آلوده شدن فرش مسجد و اذیت مردم می‌شود چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲۰ - اگر موجب اذیت و آزار مؤمنین و نمازگزاران نمی‌گردد بهتر است که با آن حال وارد مسجد نشوند و اگر موجب ایذاء است وارد شدن با آن حالت جایز نیست.

س ۲۱ - در حیاط حسینیه‌ای بعضی از اموات را دفن نموده‌اند با توجه به مزاحمت قبور با دسته‌جات عزاداری و بودن قبرستان عمومی دفن اموات و نیش قبور گذشته چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲۱ - اگر حیاط حسینیه وقف نباشد بلکه فقط متعلق به حسینیه باشد، دفن کردن اموات با این قید که مزاحمتی با جهت استفاده امور حسینیه نداشته باشد، اشکال ندارد گرچه ترک آن موافق احتیاط است ولی اگر وقف حسینیه باشد دفن اموات در آن مکان جایز نیست اما امواتی که دفن شده‌اند نباید نیش قبر گردند.

س ۲۲ - آیا از اموال لقطه و زکات فطره می‌شود صرف حسینیه کرد؟

✓ ج ۲۲ - مصرف لقطه در حسینیه جایز نیست ولی مصرف زکات فطره اگر فقیر نباشد اشکال ندارد.

س ۲۳ - در يك روستا دو مسجد بنام مسجد حضرت ابوالفضل ۷ و مسجد امام حسين ۷ است مردم به مسجد حضرت ابوالفضل ۷ پول زيادی می دهند آیا می شود پول اين مسجد را برای مسجد امام حسين ۷ که نیمه کاره است خرج کرد؟

✓ ج ۲۳ - تا زمانی که امکان استفاده در همان مسجد که مردم جهت آن پول می دهند وجود دارد، جایز نیست که در مسجد دیگر مصرف گردد.

س ۲۴ - در روستای ما مسجد کوچکی وجود دارد که ظرفیت و گنجایش اهالی را نداشت بنا به پیشنهاد و تخصیص بودجه مرد خیري مسجدی بزرگتر در کنار مسجد قدیم ساخته شده و مسجد کوچک قدیم در حیاط مسجد بزرگ جدید البناء قرار گرفت و اگر ابتداء مسجد قدیم توسعه و یا تخریب می شد اهالی بی مسجد می ماندند علیهذا از تخریب و یا توسعه آن خودداری شده است حال آیا جایز است که مسجد قدیم از میان برداشته شود و با نصب علامت ثابت مسجد به دیوار حیاط حرمت مسجد قدیم حفظ شود یا خیر؟

✓ ج ۲۴ - تا حد امکان تخریب نگردد و اگر امکان ندارد با تابلویی این منطقه مشخص شود و از نظر زمین هم با موزائیک منطقه مسجد معین گردد و در هنگامی که درب شبستان مسجد بسته است در آنجا نماز خوانده شود و با حصارى زمین مسجد معین گردد با این وصف تخریب ساختمان قدیمی مسجد اشکال ندارد.

س ۲۵ - حسینیه ای ساخته شده که مرحوم آیت الله عباس نژاد بیرجندی طبق نقل بزرگان جهت احداث حسینیه کلنگ آن را به زمین زده و کلماتی عربی که ظاهر اصیغه وقف است جاری کرده عده ای می گویند وقف نیست زیرا در اساسنامه اسم وقف نیامده لکن در قولنامه خرید و قفیت آمده است آیا این حسینیه حکم وقف بر آن اطلاق می شود یا خیر؟

✓ ج ۲۵ - به نظر ما این حسینیه وقف می باشد و هیچگونه دخل و تصرفی در آن جایز نیست مگر آنکه حاکم شرع تشخیص دهد.

س ۲۶ - آیا ملاک، عمل به احکام شرع است یا اساسنامه فعلی و موجود در حسینیه که بیست سال است بدان عمل می شود؟

✓ ج ۲۶ - ملاک، عمل به شرع مقدس است ولی اگر اساسنامه خلاف شرع نباشد باید به آن هم عمل شود.

متفرقات

س ۱ - زمینی با رضایت وراثت وقف مسجد شده و فرزند یکی از علماء اسلام آن را به اتمام رسانده، اهالی به احترام آن عالم ربانی، مسجد را به نام ایشان نام گذاری کردند حال وراثت به خاطر این نام گذاری اعلام نارضایتی کردند، تکلیف چیست؟

✓ ج ۱ - اگر در حال اهداء با رضایت همه وراثت بوده و واگذار به مسجد شد، رجوع

بعدی آنان تأثیر ندارد زیرا چیزی که در راه خدا داده شد، قابل پس گرفتن نیست.

س ۲ - آیا وقف با شیاع مفید علم و اطمینان و شهرت برای اثبات کافی است یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر شیاع موجب علم یا اطمینان عقلانی باشد صحت ترتیب اثر بر آن بعید

نیست ولی در شهرت باید طریق احتیاط قضیه را اختیار کرد مثلاً در وقف، راه

احتیاط، مترتب ساختن آثار آن است.

س ۳ - شخصی کتابی درباره وقف نوشته است و در آن کتاب با استناد به آیه هفتم سوره مبارکه نساء وقف خاص به اولاد ذکور را احیای سنت جاهلیت معرفی نموده است آیا تفسیر این آیه اینگونه است؟

✓ ج ۳ - آیه هفتم سوره نساء بنا بر قولی درباره مذهب اهل جاهلیت است در این

که عملاً دختران را از ارث اموال محروم می کردند که اسلام این عمل را رد

کرده و برای دختر هم سهمی تعیین کرده است و لذا آیه ربطی به وقف بر اولاد

ذکور که در حال حیات پدر واقع می شود ندارد و این وقف از نظر اسلام

مشروعیت دارد و بهتر است که بنحوی نباشد که بقیه فرزندان محروم شوند.

س ۴ - شخصی ملك موقوفه‌ای را اجاره می کند سپس بخشی از زمینهای موات حریم آن را احیاء می کند، آیا مستأجر می تواند مالك آنها شود؟

✓ ج ۴ - با احیاء زمین مواتی که وقف نیست مستأجر مالك آن می گردد.

س ۵ - شخصی باغی را وقف سیدالشهداء ۷ نموده و حق تولیت را برای خود نصف قرار داده یعنی نصف از خود و نصف از امام ۷ آیا صحیح است؟

✓ ج ۵ - اشکال ندارد.

مسائل وصیت

ولی و قیم و وصی

س ۱ - آیا همسر شخص متوفی که وصیت نامه نداشته با حضور پسر بزرگتر که بالغ و عاقل است می‌تواند خودش را وصی قرار دهد؟

✓ ج ۱ - اگر نیازی به قیم باشد باید به حاکم شرع مراجعه شود تا او تعیین قیم نماید و الا خود ورثه باید ماترک را قسمت کنند و احتیاج به وصی نیست.

س ۲ - آیا می‌شود بدون شناخت، زنی را برای فرزندان صغار خودش قیم قرار داد؟

✓ ج ۲ - باید قیم شخصی مورد اطمینان و وثوق باشد تا تصرفات بی‌مورد در اموال صغار نکند، پس بدون آشنایی یا معرفی شخص موثق نمی‌توان کسی را بر صغار، قیم قرار داد.

س ۳ - آیا پدر می‌تواند برای فرزندان کوچکش قیم تعیین کند با وجود جد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که جد اجازه بدهد، اشکال ندارد.

س ۴ - اگر وصی فوت کرد یا عاجز شد یا خیانت کرد، وظیفه چیست؟

✓ ج ۴ - در صورتی که اجرای وصیت تعطیل می‌شود اولیاء میت، و در صورت فقدان، حاکم شرع و در صورت فقدان حاکم شرع، عدول مؤمنین، اقدام به اجرای وصیت کنند.

س ۵ - آیا وصی می‌تواند به علت طولانی بودن مدت اجرای وصیت نامه از وصی بودن خود کناره‌گیری کند، تکلیف چیست؟

✓ ج ۵ - در صورتی که موجب تعطیل شدن عمل به وصیت شود، جایز نیست و می‌تواند در اینگونه موارد وکیل بگیرد.

س ۶ - اگر کسی وصیت کرد زید وصی اوست تا مادامی که فرزند کوچکش بالغ شود، آیا این وصیت صحیح است؟

✓ ج ۶ - وصیت صحیح و به قوت خود باقی است.

- س ۷ - آیا وصی می‌تواند بقیه اعمال وصیت را طبق وصیتی به غیر واگذار کند؟
✓ ج ۷ - اشکال ندارد.
- س ۸ - آیا عدالت در وصی شرط است؟
✓ ج ۸ - چنانچه وصی مورد وثوق باشد، کفایت می‌کند.
- س ۹ - آیا با بودن ولایت قهری ولایتهای دیگر مثل قیم، وصی، وکیل و حضانت میسر خواهد شد؟
✓ ج ۹ - بله امکان دارد اما اگر نظر ولی قهری مخالف با نظرات قیم و غیر آن باشد، ولی قهری مقدم است و اگر موافق باشد تصمیمات آنها نافذ است.
- س ۱۰ - آیا ولایت ولی قهری را در چه صورت می‌شود از او سلب کرد؟
✓ ج ۱۰ - امکان سلب ولایت نیست مگر آنکه جز محجورین باشد.
- س ۱۱ - اگر شخصی وصیت کرد و شخصی را بعنوان وصی معین نمود که کارهای میت تحت نظر او انجام گردد ولی ورثه و یا ناظر بدون اجازه وصی اقدام به انجام وصیت کنند آیا اقدام بدون رضایت وصی جایز است و آیا ضمان دارد یا خیر؟
✓ ج ۱۱ - ناظر و ورثه حق ندارند که بدون جلب نظر وصی اقدام به انجام وصیت نمایند و در صورتی که اقدام به اعمال وصیت نمایند گنهکار هستند و خلاف حکم تکلیفی انجام داده‌اند و ضمان در صورتی متصور است که وصیت بگونه‌ای بوده که باید با شرایط خاصی و با نظر قطعی وصی انجام می‌شده مثلاً موصی وصیت کرده که وصی حج او را به جا آورد و ناظر و ورثه شخص دیگری را استیجار کرده‌اند، ناظر و ورثه در این صورت ضامن هم می‌باشند ولی اگر وصیت بگونه‌ای است که باید عمل انجام شود و شرایط خاصی را موصی در نظر نگرفته، ضمان ندارد.

عمل به وصیت

- س ۱ - شخصی دارای يك پسر است، وصیت کرده منزل متعلق به اوست و تا مادر زنده است همراه او باشد و از طرفی خواهران نیز شهادت می‌دهند که پدرشان می‌گفت منزل متعلق به پسر است، آیا خانه جز اموال پسر است یا این که باید جز ثلث اموال پدر حساب کرد؟

✓ ج ۱ - در فرض مذکور خانه متعلق به پسر است و مادر نیز حق نشستن در آن خانه را همراه پسر دارد.

س ۲ - شخصی وصیت نموده مقداری از ثلث را به فروش رسانده برایم قرائت قرآن و عزاداری در مسجد صرف کنید، ثلث اموال را پس از قیمت گذاری می‌خواهند به وصی بفروشند، با توجه به این که میت به وصی اجازه تصرف در ثلث را داده، آیا باید به قیمت همان زمان فروخت یا قیمت فعلی؟

✓ ج ۲ - اگر در همان زمان، زمین را قیمت می‌کرد و مبدل به نقدی می‌نمود همان مقدار به عنوان ثلث مشخص می‌شد و الا باید قیمت فعلی در نظر گرفته شود چه خود وصی بردارد یا دیگری.

س ۳ - اگر وصی در اخراج ثلث افراط کرد یا در راه غیر مشروع صرف کرد، تکلیفش چیست؟
✓ ج ۳ - ضامن است.

س ۴ - اگر متوفی وصیت کند به انجام مناسک حج و مبلغ تعیین شده کفایت نکند بفرومائید چه وظیفه‌ای بر عهده وصی است؟

✓ ج ۴ - در صورتی که حج واجب باشد، باید کمبود را از اصل مال میت تدارک کنند و اگر حج واجب نباشد باید ورثه اجازه دهند که از اصل مال تدارک شود و اگر اجازه ندادند، وصی وظیفه‌ای ندارد.

س ۵ - اگر وصی بخواهد طبق فتوای مجتهد شخص متوفی، به وصیت او عمل کند، چنانچه میت تقلید نکرده باشد یا معلوم نیست مرجع تقلید او چه کسی است، چگونه باید عمل نمود؟

✓ ج ۵ - وصی باید طبق فتوای مجتهد خود عمل کند.

س ۶ - شخصی که مجتهد است و در يك مسئله وصیت که اختلافی است وصیت کرده که حتماً بنظر خودم عمل شود آیا وصیتش نافذ است و یا وصی باید به فتوای مرجع خود عمل کند؟

✓ ج ۶ - اگر در مثل اموری باشد که مجتهد وصی، عمل به آن وصیت را باطل می‌داند، جواز عمل به وصیت مجتهد مرده مشکل است زیرا که وصی موظف است عمل صحیح بنظر خود را انجام دهد و در غیر این صورت باید طبق وصیت موصی عمل شود.

س ۷ - در صورتی که وراثت بخواهند با فروش قسمتی از ماترك ثلث مېت را جدا نمایند و یا از مال خود نتوانند ثلث را تأمین نمایند، آیا شرعاً می‌توانند میزان آن را تعیین و تدریجاً از منافع ماترك تأمین نمایند؟

✓ ج ۷ - اگر وصیت به ثلث به عین مال معین نباشد بلکه به صورت ثلث مال بنحو

مطلق باشد کار وراثت در فروش بعضی از اموال برای جدا کردن ثلث بلا اشکال

است.

س ۸ - شخصی که زنش تنها وارث اوست به او وصیت کرده که بعد از مرگم از اموال استفاده کن و بعد از آن وقف امام حسین ۷ نما آیا این وصیت صحیح است؟

✓ ج ۸ - وصیت مرد به این که تمام اموال از آن همسر باشد صحیح نیست زیرا ربع

مال را زن بیشتر نمی‌برد و باقی اموال اختصاص به امام ۷ دارد و اما وقف اگر در

حد ثلث اموال باشد و بعد از مرگ مرد، زن آن را وقف نماید، وقف صحیح است.

س ۹ - هرگاه وصی بعضی از موارد مصرف وصیت را فراموش کند، وظیفه‌اش چیست؟

✓ ج ۹ - در صورتی که گمان قوی دارد که به نظر موصی فلان مصرف اقرب است، باید

به همان عمل کند.

س ۱۰ - شخصی در ۵۰ سال قبل وصیت کرده به مبلغ ۳۰۰ تومان برای من نماز و روزه بدهید الان چه مقدار باید بدهند؟

✓ ج ۱۰ - باید به قیمت روز محاسبه گردد.

وصیت در ثلث مال مېت

س ۱ - شخصی ثلث خود را در نخلهای خرما تعیین کرده و گفته اینها برای فرزندان ذکورم هستند ولی حق فروش آنها را ندارند و اگر قادر به اداره آن نشدند آنها را بگذارند تا مردم از آنها استفاده کنند آیا این وصیت نافذ است؟

✓ ج ۱ - وصیت نافذ است.

س ۲ - شخص مېت وصیت کرده که ثلث اموال را به شخص معینی بدهید در صورتی که به این وصیت عمل شود مفسده بزرگی اتفاق می‌افتد آیا به وصیت عمل شود یا خیر؟

✓ ج ۲ - چنانچه مفسده بزرگی مانند قتل و امثال آن بر آن مترتب باشد باید به حاکم شرع مراجعه شود.

س ۳ - شخصی دارای پنج هکتار زمین است که در زمان خود يك هکتار زمین را به اسم همسر خود نموده که بعد از فوت متعلق به همسرش باشد حال بعد از فوت، این زمین شرعاً متعلق به همسرش است یا خیر؟

✓ ج ۳ - اگر مازاد از ثلث نباشد اشکالی ندارد البته بر ورثه لازم است که طبق وصیت آن را به ملکیت همسر در آورند.

س ۴ - منزل مسکونی که در اختیار اینجانب است آیا می‌شود به اسم خانم کرد و زمینی را که دارم آیا می‌توانم آنرا برای ثلث خودم قرار دهم یا خیر؟

✓ ج ۴ - اگر در زمان حیات به خانمتان ببخشید اشکال ندارد و زمینی که دارید، اگر از ثلث اموالتان که به ارث گذاشته می‌شود بیشتر باشد باید با اجازه ورثه به عنوان خودتان وصیت کنید ولی اگر به حد ثلث باشد یا کمتر اشکال ندارد.

س ۵ - ثلث میت که نزد وصی می‌باشد بعد از مرگ وصی تکلیف ثلث چه می‌شود؟
 ✓ ج ۵ - اگر خود شخص وصیت کننده کسی را معین نموده همان شخص معین شده، باید به وظیفه در مورد ثلث عمل کند و اگر هم خود وصی کسی را معین کرده اشکال ندارد و الا باید به حاکم شرع مراجعه نمایند تا او کسی را مشخص نماید.

س ۶ - شخصی وصیت کرده تمام اموال من بعد از فوتم متعلق به فرزند بزرگم باشد و وراثت دیگر هم امضاء کردند حالا بعد از فوت اعتراض کرده‌اند تکلیف چیست و در صورتی که بقیه وراثت خبر نداشته باشند و بعد از فوت متوجه شوند تکلیف چیست آیا برای انتقال تمام اموال به فرزند بزرگ می‌تواند در زمان حیات خود با ده هزار تومان مصالحه کند آیا شرعاً صحیح است یا نه در این صورت آیا بقیه حق دارند یا خیر؟

✓ ج ۶ - اگر تمامی ورثه با رضا و رغبت قبول کرده‌اند که اموال مال پسر بزرگتر باشد اشکال ندارد ولی اگر از روی اکراه امضاء کرده باشند وصیت نافذ نیست و فقط در حد ثلث نافذ است و اگر اموالش را مصالحه کرده اشکال ندارد و فقط اموالی که تا زمان مصالحه به او صلح کرده متعلق به پسر بزرگتر است و بقیه اموال به بقیه ورثه تعلق دارد.

س ۷ - شخصی وصیت به ثلث کرده اما از بین املاک معین نکرده اکنون به چه صورت ثلث را جدا کنند و حال آنکه نسبت به تمام اموال مشاع است و اگر در میان ورثه صغیر باشد کیفیت جدا کردن ثلث چه موقع است؟

✓ ج ۷ - در تمامی اموال، ثلث را شریک است و باید تمامی اموال به قیمت تبدیل شود
آنگاه ثلث معین و جدا شود.

س ۸ - شخصی به علت نداشتن فرزند دختر بچه شیرخواره‌ای را از بهزیستی گرفته و بزرگ کرده و وصیت کرده که تمام اموال من بعد از من متعلق به همین دختر می‌باشد در ضمن این شخص همسر و برادر و خواهر دارد آیا شرعاً تمام اموال مال همین دختر است یا يك سوم بقیه متعلق به وراثت می‌باشد حال اگر این شخص تمام اموال خود را با همین دختر با ده هزار تومان مصالحه کند و فوت کند آیا اموال متعلق به این دختر است و بقیه وراثت نمی‌برند و راه شرعی برای انتقال اموال به این دختر چیست؟

✓ ج ۸ - اگر اموال را صلح کند مخصوصاً صلح معوض، تمام اموال به این دختر می‌رسد و اگر وصیت کرده، فقط در حد ثلث اموال وصیت نافذ است و بقیه بین ورثه تقسیم می‌شود.

س ۹ - اگر فرزندی که وصی پدر است بر ثلث او که شش نخل خرما است بعد از چند سال بگوید دیگر توانایی گرداندن ثلث پدر را ندارم و می‌خواهم آن را بخرم و با پول برای پدرم خیریه‌ای درست کنم آیا می‌تواند یا خیر؟

✓ ج ۹ - باید شخص دیگری را جهت اداره ثلث معین نماید و اگر این امکان ندارد باید به حاکم شرع مراجعه کند تا حاکم شرع شخصی را معین نماید و یا اینکه تبدیل به چیز دیگری نماید که نظر وصیت کننده تأمین گردد و اگر این هم امکان نداشته باشد و ممکن است اصل ثلث از بین برود در این هنگام می‌تواند بفروشد و در جهت وصیت صرف نماید.

س ۱۰ - شخصی وصیت کرده که مقداری نماز و روزه بدهکار است حال پول اینها را از اصل مال باید بردارند یا از ثلث مال؟

✓ ج ۱۰ - در صورتی که وصیت کرده برای او نماز و روزه بدهند، از ثلث است ولی اگر فقط گفته باشد فلان مدت نماز و روزه بدهکار است بر عهده پسر بزرگتر است.

س ۱۱ - شخصی وصیت می‌کند که پس از مرگ من به اولاد اناث مطابق ذکور ارث بدهید آیا این وصیت که از ثلث داده شود صحیح است یا باطل؟

✓ ج ۱۱ - در مقدار ثلث وصیت نافذ است و بیش از ثلث احتیاج به اجازه ورثه دیگر دارد.

س ۱۲ - شخصی وصیت کرده که ثلث مالش را خرج کتابخانه‌ای در کربلا نمایند، حال که دسترسی ممکن نیست، آیا جایز است آن را خرج کتابخانه‌ای در ایران نمایند؟

✓ ج ۱۲ - در صورتی که هیچ امیدی به باز شدن راه کربلا نباشد می‌توان آن را در

کتابخانه‌ای که با هدف وصیت کننده نزدیک باشد، مثل کتابخانه حضرت رضا ۷

خرج کرد.

س ۱۳ - اگر میت وصیت کرده ثلث مالش را برایش خرج کنند حالا جز خانه‌ای که زن و بچه‌های کوچکش نشسته‌اند چیز دیگری ندارند، آیا وصی می‌تواند برای انجام وصیت خانه را برای اخراج ثلث بفروشد؟

✓ ج ۱۳ - اشکال ندارد.

س ۱۴ - شخصی وصیت کرده بطور مطلق که ثلث مالش را برایش خرج کنند، حال آن را باید در چه مصارفی رساند؟

✓ ج ۱۴ - باید در مطلق امور خیریه مصرف شود.

احکام وصیت

س ۱ - فردی وصیت کرده که منافع يك هكتار از زمینش را هر سال برای مسجد روستا خرج کنند بفرمائید:

الف - آیا چنین وصیتی صحیح است؟

ب - این وصیت تا کی نافذ است؟

ج - آیا می‌شود زمین را یکجا فروخت و صرف مسجد کرد؟

د - اگر بشود یکجا فروخت آیا می‌توان پول آن را در بانک گذاشت و سود آن را صرف مسجد نمود؟

م - سود را باید چه کسی صرف مسجد نماید؟

✓ ج ۱ - الف - اگر از ثلث مال کمتر باشد اشکالی ندارد.

✓ ب - اگر وصیت به بقاء زمین باشد و منافع آن صرف مورد وصیت شود تا زمانی که

زمین باقی است وصیت نیز نافذ خواهد ماند.

- ✓ ج - در صورتی که منظور وصیت کننده صرف اعم از عین مال و یا قیمت باشد مانعی ندارد ولی اگر قصدش ماندن عین زمین باشد، فروش آن جایز نیست.
- ✓ د - بستگی به نظر حاکم شرع و تشخیص او دارد.
- ✓ م - حاکم شرع و یا وکیل او اگر وصی منصوص نباشد.

س ۲ - پدری صلح نامه‌ای تنظیم کرده و همه مایملک خود را به ورثه ذکور مصالحه نموده و حق فسخ را برای خود در صلح نامه محفوظ داشته است سپس وصیت نامه‌ای نوشت و بیش از ثلث اموال خود را برای ورثه ذکور در غیاب ورثه مؤنث وقف خاص نمود، اکنون ورثه اناث به بیشتر از ثلث اعتراض دارند، بفرمائید آیا صلح نامه به قوت خود باقی است یا خیر و آیا وصیتی که بعد از صلح نوشته آن را به هم می‌زند و تصرف ورثه ذکور بر ثلث بدون رضایت اناث جایز است یا خیر؟

- ✓ ج ۲ - مسئله دو صورت دارد اول این که عمل به هر دو (صلح و وصیت) ممکن باشد مثل آن که مال صلح شده قبلی برابر ۱۰ هزار تومان باشد و مال بدست آمده از غیر آن مال در طی مدت ده سال سی هزار تومان است که در این حال باید به هر دو عمل شود یعنی ده هزار تومان مال اولاد ذکور است و دخترها در آن حقی ندارند.
- ✓ دوم آن که از زمان صلح تا زمان وصیت مالی اضافه نشده است که در این صورت وصیت عرفاقرینه بر فسخ صلح است، پس مقداری که وصیت شده اگر بیشتر از ثلث باشد، رضایت ورثه و دخترها لازم است (گرچه در هر صورت تصالح بین طرفین در مازاد از ثلث مطابق با احتیاط است) و این توهّم که مورد از قبیل هبه به ذی رحم است پس نمی‌شود آن را پس گرفت صحیح نیست زیرا این قاعده در صلح جاری نمی‌باشد، گرچه صلح در اینجا فایده هبه را دارد و تفصیل آن در جای خود آمده است.

س ۳ - مردی زمین کشاورزی خود را به همسرش هبه نموده (اتفاقاتن پیش از شوهر فوت کرده) و قبل از فوت وصیت نموده، زمین بعد از فوت من بین فرزندان دختر تقسیم شود ولی شوهر این زمین را بعد از فوت او وقف نموده و نگذاشته وصی به وصیت عمل نماید، آیا وقف چه صورتی دارد و وصی از نظر حکم شرعی چه وظیفه‌ای دارد؟

- ✓ ج ۳ - اگر زمین هبه و قبض شده و در تصرف و ملک همسر در آمده وصیت، نسبت به زمین نافذ است در صورتی که از ثلث کل اموال مخصوص به زن بیشتر نباشد و وقف شوهر صحیح نیست زیرا استرداد هبه مقبوضه متصرفه، خصوصاً بعد از فوت شخص، وجهی ندارد و اگر بیشتر از ثلث است، نافذ بودن وصیت نسبت به مازاد از ثلث بستگی به اجازه ورثه دارد که از جمله خود شوهر است. والله العالم.
- س ۴ - چنانچه شخص متوفی دارای فرزندان کوچک باشد، آیا می‌شود باقی مانده ثلثی را که وصیت نموده برایش خرج شود، به فرزندان او داد؟
- ✓ ج ۴ - نمی‌شود داد مگر وصیت نامه طوری تنظیم شده باشد که شامل حال آنها بشود، که در این صورت مانعی ندارد.
- س ۵ - اگر اموال متوفی هنگام فوت یک میلیون تومان بوده و پس از دو سال دو برابر یا بیشتر شده ثلث مالی را که وصیت کرده برایش خرج کنیم بر کدامیک از دو مبنای فوق باید عمل شود؟
- ✓ ج ۵ - اگر ثلث آن از اعیان و املاک باشد تا تبدیل به نقد نشده ثلث میت به قیمت روز حساب می‌شود و الا ثلث همان مقداری را که هنگام فوت بوده باید عمل کرد.
- س ۶ - شخصی وصیت کرده که وصی مختار است هر چه صلاح دانست در مورد ثلث تصمیم بگیرد، وصی هم ملکی خریده و وقف نموده تا از منافع آن برای متوفی خیرات و مبرات بفرستد، آیا صحیح است؟
- ✓ ج ۶ - وقف در مطلق امور خیریه اشکال ندارد.
- س ۷ - شخصی وصیت کرده تا پنج سال محصول ثلث مالش صرف خیرات گردد و بعد از آن وقف امام حسین ۷ باشد آیا این وصیت صحیح است؟
- ✓ ج ۷ - در صورتی که بعد از پنج سال وصی، ثلث را وقف کند صحیح است.

وصیت مازاد بر ثلث

- س ۱ - اگر کسی وصیت کرد از ثلث مالش برای او نماز و روزه و دیگر واجبات را استیجار کنند و ثلث کفایت نکند، وظیفه چیست؟
- ✓ ج ۱ - مابقی را باید پسر بزرگ بدهد.
- س ۲ - شخصی وصیت کرده ارث دختران مطابق پسران باشد، این وصیت چگونه است؟

✓ ج ۲ - نافذ نیست مگر در ثلث و یا این که دیگر ورثه در مازاد بر ثلث اجازه بدهند، چنین عمل شود.

وصیت به اهداء اعضا

س ۱ - اگر شخصی وصیت کند که پس از مرگش جنازه او را جهت تعلیم به دانشکده پزشکی هبه نمایند، آیا وصیت او صحیح است؟ در صورت صحت وصیت، آیا بخاطر کالبد شکافی در اینجا دیه تعلق می‌گیرد یا خیر؟

✓ ج ۱ - چنین وصیتی در غیر صورت واجب بودن کالبد شکافی، نافذ نیست و اگر کالبد شکافی شد، دیه لازم است مگر آنجایی که واجب باشد که در این صورت چیزی را به عنوان خیریه با رضایت ورثه برای میت اخراج نمایند.

س ۲ - آیا وصیت کردن برای فروش بعضی از اعضاء قابل استفاده بدن مانند قلب و چشم جایز است؟

✓ ج ۲ - چیزی که دانش در حال حیات جایز نباشد وصیت به آن هم جایز نیست.

س ۳ - آیا می‌توان اعضاء را قبل از فوت فروخت یا وصیت به اهداء کرد؟

✓ ج ۳ - اگر اصل اهداء عضو جایز نباشد، وصیت به آن هم جایز نیست و به نظر ما اهداء و فروش عضو جایز نیست. وصیت به عدم تقسیم اموال تا زمان زنده بودن همسر.

س ۱ - اگر پدر وصیت کرده تا زمانی که همسرش (مادر) در قید حیات است حق فروش منزل را ندارید آیا این وصیت نافذ است و نماز خواندن ورثه یا دیگران در این منزل در صورتی که بعضی از ورثه نسبت به این وصیت معترض هستند چگونه است؟

✓ ج ۱ - حق فروش منزل را ندارید در صورتی که به مقدار ثلث میت باشد و نماز هم صحیح است.

اداء دین میت

س ۱ - اگر شخص متوفی دارای بدهکاری باشد، آیا وصی و ناظر حق دارند از املاک او بفرشند و بدهکاریش را اداء کنند با فرض آن که دارای فرزند صغیر است؟

✓ ج ۱ - در صورتی که وجه نقد موجود باشد، از وجه نقد، دین اداء شود و در صورت نبودن آن، املاک فروخته شود.

س ۲ - کسی که خمس و زکاً مال خود را نداده و از دنیا رفته آیا بر وصی واجب است که در درجه اول خمس و زکاً مال متوفی را بدهد؟

✓ ج ۲ - بلی قبل از تقسیم اموال، خمس و زکاً مال باید داده شود.

س ۳ - اگر وصی گمان دارد که ذمه موصی، به حقوق الله مشغول است، آیا می‌تواند از ثلث او بدون اذن ورثه او را بری الذمه نماید؟ در صورتی که در محدوده اختیارش باشد اشکال ندارد.

وصیت جهت عزاداری

س ۱ - کسی وصیت کرده که از هر يك هكتار زمین نصف محصول آن متعلق به عزاداری و نصف دیگر مال فرزندان، حال در زمان وصیت زمینها یکبار محصول می‌گرفتند ولی حالا دو بار محصول می‌گیرند در این صورت هر دو محصول نصف آن را باید صرف عزاداری کنند یا يك محصول را؟

✓ ج ۱ - هر مرتبه که کشت می‌شود، باید تقسیم شود.

مسائل نذر

انعقاد نذر

س ۱ - شخصی صیغه نذر را چنین گفته اگر در کارم موفق شدم چهار ماه روزه بگیرم آیا لازم الوفاء است؟

✓ ج ۱ - البته از صیغه نذر و ماده آن استفاده نکرده ولی احتیاط آن است که به نذر عمل شود.

س ۲ - شخصی نذر کرده با صیغه شرعی که فرزند خود را در مشهد مقدس یا کربلا ختنه کند، آیا نذر رجحان شرعی دارد و منعقد می‌گردد؟

✓ ج ۲ - نذر منعقد می‌گردد.

س ۳ - نذر به چه چیزی منعقد می‌شود؟

✓ ج ۳ - باید متعلق نذر رجحان شرعی داشته باشد و انشاء صیغه هم بکند به هر لغت

و زبانی که باشد و احتیاط واجب آن است که به هر نوع صیغه باشد، عمل شود.

س ۴ - غالب مردم می‌گویند نذر می‌کنم که اگر حاجتم بر طرف شد مثلاً گوسفندی ذبح کنم، اولاً آیا این نحوه گفتن موجب انعقاد نذر است ثانیاً اگر توانایی ذبح را نداشت، وظیفه چیست؟

✓ ج ۴ - بلی نذر منعقد می‌شود و اگر از اول قدرت اداء نذر را داشته و بعد عدم

توانایی عارض شده، هر زمان که قدرت پیدا کرد، عمل به نذر نماید.

س ۵ - شخصی گوسفندی را نذر حضرت عباس ۷ کرده که دهم محرّم ذبح کند قبل از دهم محرّم گوسفند زائید نمائات منفصل مثل شیر و پشم هم داشته، آیا اینها جز نذر حساب می‌شود؟

✓ ج ۵ - اگر زمانی که نذر کرده گوسفند حامله نبوده است و در مدتی که متعلق نذر

بوده حامله شده است، جز نذر محسوب می‌شود و اگر زمانی که نذر کرده حامله

بوده و فقط خود گوسفند را نذر کرده، نتاج گوسفند جز نذر نیست و به همین نحو

است در مورد پشم گوسفند و اما در مورد شیر احتیاط مطلوب است.

س ۶ - اگر در فرض بالا فرد معصیت کرد و گوسفند را ذبح نکرد و بعد گوسفند حامله شد و زائید، آیا بچه هم تابع نذر است؟

✓ ج ۶ - در فرض مذکور، باید بچه گوسفند را جهت نذر خرج کند.

س ۷ - اگر گوسفند نذر شده را ذبح کنند آیا پوست آن هم تابع نذر است که بعد از فروش در جهت نذر خرج شود؟

✓ ج ۷ - اگر به صورت مطلق نذر کرده، باید بهاء پوست را هم در جهت نذر خرج

کند و اما اگر به صورت مشروط و یا بنحو متعارف (که معمولاً پوست را قصاب بر

می‌دارد) نذر کرده می‌تواند از نذر خارج کند گرچه احتیاط آن است که آن هم در

جهت نذر مصرف شود.

س ۸ - آیا می‌شود پول قربانی‌های مردم را که نذر حضرت عباس ۷ می‌کنند جمع کرد و خرج مسجد نمود؟

✓ ج ۸ - در صورتی که قربانی‌ها به صورتی نذر شده که باید خود آن را مصرف کرد،

نمی‌توان به پول تبدیل کرد و خرج مسجد نمود ولی اگر به صورتی نذر شده که

ثواب آن را تقدیم حضرت ابوالفضل ۷ کند، اشکال ندارد.

س ۹ - شخصی نذر کرده پنج روز پشت سر هم روزه بگیرد، لکن يك روز را فراموش کرده و وظیفه چیست؟

✓ ج ۹ - احتیاطاً همه را اعاده نماید.

س ۱۰ - شخصی مقدار چند سیر کابل افغانستان آرد گندم نذر امام حسین ۷ دارد که در افغانستان روز هفتم محرم برای مردم می‌داد حالا در جمهوری اسلامی ایران امکان پختن نیست مدت چند سال است که قیمت همان مقدار را از نانوائی نان تهیه کرده و در روز عاشورا برای عزاداران حسینی اطعام می‌کند آیا این نذر که از روز هفتم به روز عاشورا انتقال یافته اشکال دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - اگر از اول که نذر کرده روز هفتم را معین کرده باشد، تغییر آن به روز

عاشورا صحیح نیست ولی اگر معین نکرده باشد اشکال ندارد.

س ۱۱ - شخصی نذر امام حسین ۷ دارد و تا خودش در قید حیات است به هر وسیله انجام می‌دهد و بعد از فوت شخص، فرزندان آن مرحوم نذر را انجام نمی‌دهند آیا برای فرزندان لازم است که نذر پدر مرحوم خود را انجام بدهند یا خیر؟

✓ ج ۱۱ - بر اولاد واجب نیست که نذر پدر را عمل کند.

س ۱۲ - شخصی گوسفندی را نذر قرار می‌دهد که دهه محرم الحرام بکشد بعد معلوم می‌شود که گوسفند آبستن است آیا این گوسفند را می‌تواند بکشد یا تا سال آینده معطل کند؟

✓ ج ۱۲ - اگر سال نذر را معین کرده باشد همان سال به نذر عمل کند و الا می‌تواند در

سال بعد قربانی نماید.

س ۱۳ - گوساله‌ای را در کوچکی برای امام حسین ۷ نذر قرار می‌دهند وقتی بزرگ شد گاو می‌شود آن گاو را باید کشت و یا می‌توان فروخت و با قیمت آن برای حسینیه فرش و ظرف تهیه نمود آیا جایز است یا حتماً باید آن گاو را کشت؟

✓ ج ۱۳ - بستگی به چگونگی نذر دارد اگر خود گاو را نذر کرده که ذبح نماید باید

ذبح کند و اگر نذر کرده که این گاو جهت حسینیه مصرف شود می‌تواند آن را ذبح

کند یا بفروشد و مایحتاج حسینیه را تهیه نماید.

س ۱۴ - کسی که می‌گوید اگر مریض من خوب شد فلان کار را انجام می‌دهم یا اگر کارم درست شد چنین عملی انجام می‌دهم آیا چنین نیتی نذر حساب می‌شود که عمل به آن واجب باشد یا حتماً باید صیغه نذری که در رساله‌ها نوشته شده خوانده شود تا در آن صورت قابل تغییر بوده یا واجب الوفاء نباشد؟

✓ ج ۱۴ - به نظر ما در تحقق نذر همین مقدار کافی است و باید به نذر عمل شود.

س ۱۵ - اینجانب گوسفندی را نذر هیئت حضرت ابوالفضل ۷ نمودم آیامی توانم این گوسفند را در هیئت امام حسین ۷ به مصرف برسانم زیرا اگر استفاده نشود این گوسفند ضعیف می‌شود و از دست می‌رود و آیا می‌توانم در ایام فاطمیه این گوسفند را صرف عزاداری حضرت زهرا (س) کنم حکم را بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۵ - اگر به نام حضرت ابوالفضل ۷ صرف شود و در آن مجالس نامی هم از ایشان

برده شود، کفایت می‌کند مگر در نذر هیأت مخصوصی نذر شده که باید در همان

هیأت مصرف گردد.

س ۱۶ - اینجانب گوسفندی را نذر حرم امام رضا ۷ نمودم حال بردن آن گوسفند زنده به مشهد مشکل است آیا می‌توانم گوسفند را ذبح کنم و به مشهد منتقل کنم؟

✓ ج ۱۶ - اگر نذر شما گوسفند بوده و معین نکردید که زنده باشد، اشکال ندارد و

می‌توانید آن را ذبح کرده و به مشهد ببرید.

س ۱۷ - شخصی جو و گندم وقفی دارد که در ایام محرّم الحرام برای نذر امام حسین ۷ مصرف کند در وقت محرّم آرد گندم موجود نیست به جهت نبود آسیاب و یا مشکلات دیگری نتوانسته گندم را آرد کند آیا این شخص می‌تواند آرد خود را به جای آرد وقفی مصرف کند و گندم آرد نشده را برای خود نگه دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۷ - اشکال ندارد و می‌تواند از گندم خود برای اداء نذر استفاده کند و بعد از

گندم نذری برای خود بردارد.

نذرهای باطل

س ۱ - نذر زن بدون اذن شوهر چگونه است؟

✓ ج ۱ - نذر زن بدون اجازه شوهر، جایز نیست.

س ۲ - نذر فرزند بدون اجازه پدر و مادر چگونه است؟

✓ ج ۲ - در صورتی که مشمول نهی آنان باشد، نذر صحیح نیست.

س ۳ - اگر کسی در ماه مبارک رمضان مسافر باشد و نذر کند در سفر روزه ماه مبارک را بگیرد، حکمش چیست؟

✓ ج ۳ - چنین نذری منعقد نمی‌گردد.

س ۴ - اگر کسی نذر کند که اگر مثلاً فلان کار انجام شود مالی که از طریق ارث به او می‌رسد با مشخصاتی که نذر کرده را بعداً وقف نماید آیا این نذر صحیح است؟

✓ ج ۴ - بلی، این نذر صحیح است.

از بین رفتن متعلق نذر

س ۱ - شخصی نذر می‌کند روز عاشورا حیوان معینی را ذبح کند، قبل از عاشورا حیوان یا می‌میرد یا این که فراموش می‌کند آن را ذبح کند و یا آن را می‌فروشد، آیا نذر این شخص ساقط است یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر متعلق نذر قبل از وقت، خودش از بین رفته است بدون تفریط چیزی بر صاحبش نیست و نذر منحل می‌شود، ولی اگر عمدًا از بین برده یا سهواً باید عوض آن را به مثل یا قیمت صدقه دهد و احتیاطاً کفاره بدهد.

س ۲ - کسی گوسفندی را نذر کرد لکن قبل از تحقق نذر گرگ آن را ربود آیا نذر او ساقط خواهد شد؟

✓ ج ۲ - در صورتی که مقصّر بوده است و متعلق نذر محقق شده است باید عوض آن را بدهد و الا چیزی بر او واجب نیست.

س ۳ - اگر شخصی نذر کرده روز عاشورا گوسفندی را برای امام حسین ۷ قربانی کند ذابح حیوان را ذبح شرعی نکرده، آیا عمل به نذر شده یا خیر؟

✓ ج ۳ - با فرض مذکور عمل به نذر نشده است.

مسائل قسم

احكام قسم

س ۱ - دو نفر دوست مرتكب عمل زشتی شدند یکی از آنها توبه کرد و قسم یاد کرد به ترك آن لکن دوست دیگر آن را وادار به همان عمل زشت نمود و تهدید کرد که اگر اجابت نکنی خودکشی می‌کنم آیا شکستن قسم برای او جایز است یا خیر و آیا کفاره دارد؟

✓ ج ۱ - شکستن قسم جایز نیست و در صورتی که قسم شرعی باشد و مخالفت کند،

موجب کفاره است و اینگونه تهدیدها، نمی‌تواند مجوز شکستن قسم باشد.

س ۲ - قسمهایی که از روی ناراحتی یا عصبانیت خورده می‌شود آیا عمل به آنها واجب و تركش کفاره دارد؟

✓ ج ۲ - عمل به آن واجب نیست.

س ۳ - قسم خوردم که کفاره روزه قسمهای گذشته را که شکسته‌ام بگیرم لکن در بین روزه با همسرم مجامعت کردم، آیا ادامه کفاره صحیح است یا خیر و آیا عمل بنده از روی اضطرار بوده یا نه و نیز قسم شکسته شده، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - چون روزه بابت کفاره قسم بوده اقوی بنظر ما آن است که اگر وظیفه‌اش روزه بوده

باید مجدداً سه روز روزه را از سر بگیرد و جهت کفاره قسم دوم که شکسته است نیز

باید سه روز روزه دیگر بگیرد و صدق عرفی اضطرار، در اینگونه موارد مشکل است.

س ۴ - شخصی قسم خورده، آیا پدر تنها می‌تواند قسم فرزند را به هم بزند، جد و حاکم شرع چطور؟ همچنین آیا شوهر می‌تواند قسم زن را به هم بزند؟

✓ ج ۴ - پدر و جد و زوج، می‌توانند قسم فرزند و همسر خود را بر هم بزنند ولی در مورد

حاکم شرع در جائی که لزوم بر هم زدن را تشخیص دهد باید به صورت اعمال ولایت

باشد.

س ۵ - آیا کفاره روزه حنث قسم که سه روز است باید پشت سر هم انجام شود یا لازم نیست؟

✓ ج ۵ - توالی شرط است.

س ۶ - آیا اگر شخصی بگوید به قرآن من چنین نکرده‌ام یا می‌کنم این صیغه قسم حساب می‌شود؟

✓ ج ۶ - به اینگونه قسمها، قسم شرعی صدق نمی‌کند.

س ۷ - اگر انسان قسم بخورد یا نذر یا عهد کند که چهار رکعت نماز مستحبی مانند نماز عصر، سه رکعت نماز مستحبی مانند نماز مغرب، يك رکعت نماز مستحبی مانند نماز وتر بخواند بیان نمائید این قسم یا عهد یا نذر و عمل به آن چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - این نحوه قسم یا نذر مشروعیت ندارد.

متفرقات

س ۱ - فرموده‌اند متعلق نذر باید رجحان داشته باشد چنانچه کسی قسم بخورد و به زنش بگوید اگر به جایی که من راضی نیستم بروی تو را خواهم زد آیا این قسم منعقد می‌شود و در صورت انعقاد چقدر باید زن را بزند؟

✓ ج ۱ - انعقاد چنین قسمی مورد اشکال است.

س ۲ - اگر کسی قسم خورد يك ماه پشت سر هم مثلاً روزه بگیرد اگر در بین مانعی پیش آمد وظیفه او در مقابل قسمی که خورده چیست؟

✓ ج ۲ - اگر ماه مشخصی را معین کرده و مانع شرعی یا مانعی که عرف آن را مانع می‌داند

پیش آید که نتواند در آن وقت معین، روزه بگیرد نگرفتن روزه باعث حنث قسم نمی‌شود و كفاره هم ندارد و اگر ماه معینی نیست بلکه مطلق، قسم خورده و مانعی پیش آید باید در وقت دیگری یک ماه متوالی روزه بگیرد گرچه قبل از مانع هم روزهائی را روزه گرفته باشد و اگر مانع سفر باشد و قسم به صورتی خورده که هم در سفر و هم در حضر بتواند روزه بگیرد، در این صورت باید در سفر هم روزه بگیرد و سفر مانع نیست و اگر قسم را به طور مطلق خورد سفر مانع است و باید بعد از سفر یک ماه متوالی هم روزه بگیرد.

س ۳ - اینجانب که مشغول تحصیل بوده و تا مقطع دانشگاه رسیده‌ام پدرم قسم یاد کرده که دیگر نگذارد به تحصیل ادامه دهم آیا پدرم می‌تواند قسمش را عمل نکند؟

✓ ج ۳ - انعقاد اینگونه قسمها خالی از اشکال نیست و لذا نباید به قسم عمل کند و عمل

نکردن آن موجب كفاره نیست.

س ۴ - آیا قسم خوردن به کتابت هم محقق می‌شود؟

✓ ج ۴ - به نظر ما قسم به کتابت مورد اشکال است.

مسائل صید و ذبح حیوانات

شرایط صید و ذبح

س ۱ - آیا رو به قبله بودن حیوان، هنگام قطع اوداج اربعه کافی است یا این که تا نزع روح باید رو به قبله باشد؟

✓ ج ۱ - فقط تا زمان قطع اوداج اربعه کفایت می کند.

س ۲ - صید ماهی بوسیله دینام چگونه است؟

✓ ج ۲ - در صورتی که در آب نمیرد و صدق کند که در خارج آب مرده است، اشکال

ندارد.

س ۳ - آیا گفتن یکبار بسم الله هنگام روشن کردن دستگاه ذبح برای جمیع ذبیحه‌ها کفایت می کند یا این که باید برای هر کدام يك بسم الله گفت؟

✓ ج ۳ - در صورتی که ذبح یکبار انجام می شود، یک بسم الله کفایت می کند و در

صورتی که تدریجاً ذبح می کند باید برای هر کدام بسم الله گفته شود.

س ۴ - صید بز کوهی و حیوانات دیگر از محدوده‌ای که دولت ممنوع اعلام کرده چه صورتی دارد؟ در صورت صید، آیا خوردن آن حرام است و اگر حرام باشد از چه راهی می توان آن را حلال کرد؟

✓ ج ۴ - اگر دولت مکان معینی را سرمایه گذاری کرد و به صورت احیاء و حضانت در

آورد، گرفتن آن حرام است تکلیفاً و وضعاً، یعنی حلال شدن آن بستگی به اجازه دولت

دارد و الا صید کردن فقط حرمت تکلیفی دارد اگر دولت اسلامی باشد.

س ۵ - صید مرغ بوسیله دستگاه ارّه چگونه است؟

✓ ج ۵ - در صورتی که بریدن صدق کند و شرایط ذبح را داشته باشد کفایت می کند.

س ۶ - آیا لازم است که حتماً صیاد ماهی، مسلمان باشد تا صید حلال باشد؟

✓ ج ۶ - لازم نیست صیاد مسلمان باشد.

س ۷ - فردی در ذبح گوسفندی مقداری از شرایط را رعایت نکرد و مقداری رعایت نمود مثلاً یک رگ را پشت به قبله برید بعد پشیمان شد و رو به قبله بقیه را برید آیا تذکیه حاصل شده یا خیر؟

✓ ج ۷ - ذبح باید از اول تا آخر واجد شرایط باشد پس اگر عمداً عالماً بعضی از

شرایط را رعایت نکند، تذکیه حاصل نمی شود.

س ۸ - اگر آلت ذبح غصبی باشد آیا مذبح حلال است؟

✓ ج ۸ - حلال است و خوردنش اشکال ندارد.

س ۹ - ما دامداری داریم، در ایام خزان برخی از گوسفندان بر اثر بعضی امراض در وقت ذبح خون بسیار کم و تقریبی حرکتی جاری می‌شود و متعارف حساب نمی‌شود حکم چیست؟

✓ ج ۹ - اگر حیوان وقتی ذبح می‌شود احراز گردد که زنده است، حلال است.

س ۱۰ - گرگ قسمتی از حلقوم و گلوگاه گوسفند را کنده است و زمانی که چوپان رسیده گوسفند هنوز جان دارد آیا با بریدن قسمت دیگر حلقوم گوسفند حلال می‌گردد و اگر جای دیگر بدنش زخمی شود چطور؟

✓ ج ۱۰ - اگر از گردن، جائی که قابل ذبح است باقی باشد و ذبح کرده، حلال است و

الا حرام می‌باشد و با زخمی شدن جائی دیگر از بدن در صورتی گوشتش حلال

می‌شود که با ذبح شرعی جان داده باشد.

س ۱۱ - آیا ذبح با چاقوی استیل صحیح است؟

✓ ج ۱۱ - بله به نظر ما صحیح است.

س ۱۲ - اگر پس از ذبح حیوان شك کنیم که آیا چهار رگ را بریدیم یا نه تکلیف چیست حیوان حلال است یا حرام؟

✓ ج ۱۲ - باید واریسی کرد اگر روح او بیرون آمده و بعضی رگهای واجب بریده نشده

باشد، حرام است ولی اگر هنوز روح از بدن او بیرون نیامده، در صورتی که رگهای

بریده نشده، بریده شود حلال است.

س ۱۳ - گوسفندی در حال خفه شدن است به دلیل نبودن چاقو صاحبش گردن آن را با بیل نیمه قطع می‌کند و شك دارد که آیا اوداج اربعه را قطع کرده یا خیر آیا حلال است یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - در صورت شك، اصل عدم تذکیه است و مردار است.

س ۱۴ - ذبح حیوانات با دستگاههای برقی در صورتی که تمام شرایط چون بردن نام خدا و رو به قبله بودن و... مراعات شود چگونه است؟

✓ ج ۱۴ - با فرض مذکور که تمام شرایط ذبح مراعات گردد حلال خواهد بود.

احکام حیوانات

س ۱ - عقیم کردن حیوانات اعم از حلال گوشت یا حرام گوشت چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - کار پسندیده‌ای نیست ولی اگر ضرورتی پیش آید اشکال ندارد.

س ۲ - کشتن گربه‌هایی که مزاحمت ایجاد می‌کنند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - کشتن گربه کار مذمومی است و لذا در صورتی که مزاحمت ایجاد می‌کند، به

نحوی آن را از آن منطقه دور نمایند.

- س ۳ - در روستای ما گوسفندی از شیر سگ خورده است سؤال این است که آیا گوشت آن نجس و حرام می‌شود یا خیر اگر حرام شود باید گوسفند را چه کرد؟
 ✓ ج ۳ - نجس نمی‌شود گرچه احتیاط شود بسیار نیکو است و گوشتش حرام نیست.
- س ۴ - آیا کشتن حیوان مثل ملخ و مورچه در هنگام راه رفتن در خیابان و در راه با قصد کشتن آنها اشکال شرعی دارد؟
 ✓ ج ۴ - کشتن عمدی حیواناتی که آزار نمی‌رسانند، جایز نیست ولی اگر بدون قصد زیر پا له شوند گناهی ندارد.

مسائل ماهی

- س ۱ - اگر ماهی در تور صیادی در زیر آب بمیرد چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱ - بنا بر احتیاط استحبابی حکم میته را دارد.
- س ۲ - آیا ماهی که بوسیله تور ماهی‌گیری گرفته شده و در آب مرده خوردنش جایز است؟
 ✓ ج ۲ - احوط استحبابی، اجتناب از آن است، اگر بداند که در تور مرده است.
- س ۳ - اگر ماهی از خوراکی استفاده کند که موجب ریختن فلسهایش گردد آیا گوشت او حرام است؟ و اگر این حالت به نسل آن سرایت کند و تبدیل به نوع دیگر شود حکم چیست؟
 ✓ ج ۳ - نسبت به ماهی که بداند فلس داشته و بواسطه چیزی ریخته بعید نیست حلال باشد ولی اگر موجب تغییر نژاد شود و نسلش بدون فلس باشد، حلیت آن محل اشکال است.
- س ۴ - ماهی را از آب بیرون آورده‌اند و در آب نمک انداخته و در آن مرده است آیا حلال است و اگر بطور کلی ماهی را از آب اصلی بیرون بیاورند و در آب مضاف قرار دهند تا بمیرد آیا حلال است؟
 ✓ ج ۴ - بنظر ما حرام است زیرا باید جان دانش در بیرون آب باشد.
- س ۵ - اگر در شکم ماهی صید شده ماهی دیگری که مرده است باشد، حکم چیست؟
 ✓ ج ۵ - در فرض سؤال حکم میته را دارد.
- س ۶ - اگر در شکم ماهی، ماهی دیگری باشد خوردن آن چه صورت دارد؟
 ✓ ج ۶ - اگر در شکم ماهی مرده باشد نمی‌توان آن را خورد
- س ۷ - آیا خوردن ماهی ازون برون جایز است یا خیر؟
 ✓ ج ۷ - به نظر ما حرام است.
- س ۸ - کدام قسمت از بدن ماهی خوردنش جایز نیست؟

- ✓ ج ۸ - هر قسمتی که انسان از خوردن آن تنفّر دارد خوردنش حرام است.
- س ۹ - خوردن کدام نوع ماهی منع شده است؟
- ✓ ج ۹ - خوردن ماهی که فلس ندارد جایز نیست.
- س ۱۰ - شخصی که يك ماهی فلس دار را خرید ولی زنده بود و در حال زنده بودن با چاقو پاره پاره کرده آیا این ماهی حلال است یا خیر؟
- ✓ ج ۱۰ - اشکال ندارد و حلال است.

متفرقات

- س ۱ - دو نوع خرگوش وجود دارد یکی سگ پا و دیگری بز پا حکمشان چیست؟
- ✓ ج ۱ - خرگوش به تمام اقسامش حرام است.
- س ۲ - خوردن گوشت خرگوش چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲ - گوشت خرگوش به هر نوعی که باشد حرام است.
- س ۳ - آیا سر بریدن حیوانات کفّاره دارد؟
- ✓ ج ۳ - کفّاره ندارد.

مسائل خوردنیها و آشامیدنیها

حکم خوردن چیزهایی که شك در نجاست آنهاست

س ۱ - قرصهائی لعاب دار است که روی آن با ژلاتین پوشیده شده از خارج می‌آورند که از استخوان خرد شده گاو یا خوک ساخته می‌شود و برای جلوگیری از حاملگی استفاده می‌شود آیا خوردن آن جایز است در صورت یقین یا شك از استحاله تکلیف چیست؟

✓ ج ۱ - صدق استحاله در اینگونه موارد مشکل است و اگر یقین کند که از جنس حرام گوشت یا از نجس العین مثل خوک است خوردنش در حال غیر ضرورت، حرام است ولی خوردنش در صورت شك اشکالی ندارد.

س ۲ - حکم سوسیس و کالباسهایی که از کشورهای دیگر وارد می‌کنند چیست؟

✓ ج ۲ - محل اشکال است مگر احراز شود که از حیوان حلال گوشت و تذکیه شده است.

س ۳ - در بعضی از شربتها که مصرف پزشکی دارد الکل وجود دارد آیا می‌توان مصرف کرد؟

✓ ج ۳ - تا یقین پیدا نکند که الکل مست کننده است، اشکال ندارد.

س ۴ - آیا مواد غذایی که از کشورهای دیگر وارد می‌کنند، پاک است و خوردن آنها چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - تا یقین به نجاست پیدا نکند پاک است مگر از جنس گوشت و پوست و مانند آن باشد که اگر از کشورهای غیر اسلامی باشد تا احراز نشده باشد که از حیوان حلال گوشت و تذکیه شده باشد خوردن آن جایز نیست.

س ۵ - خوردن از غذاهای اهل کتاب چگونه است؟

✓ ج ۵ - در صورتی که علم به نجس بودن آن غذا داشته باشد استفاده از آن جایز نیست.

س ۶ - استفاده از داروهایی که اعضاء مردار در آن به کار رفته چگونه است؟

✓ ج ۶ - خوردن آن حرام است مگر ضرورت داشته باشد.

س ۷ - آیا غذای نجس را می‌توان به بچه نابالغ داد؟

- ✓ ج ۷ - خوراندن آن محل اشکال است مگر خود بچه بخورد که دلیل بر منع نداریم.
- س ۸ - خوردن دنبلان حیوان چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۸ - حرام است.
- س ۹ - شخصی در دوران کودکی قبل از رسیدن به سن تکلیف با گاوی وطی کرده است آیا علاوه بر گاو وطی شده نسل بعد، از گوساله آن گاو هم حرام می‌شود؟
- ✓ ج ۹ - نسلهای بعدی هم به احتیاط واجب حرام گوشت هستند و شیر آنها هم حرام است.
- س ۱۰ - آهویی از شیر خوک استفاده کرده آیا گوشت آهو نجس است و آیا امکان استبراء هست یا خیر؟
- ✓ ج ۱۰ - اگر یقین دارند که گوشت و استخوان آهو از شیر خوک محکم شده است خوردن گوشت آن حرام است و حتی گوشت نسل آن حیوان هم حرام است و اگر یقین ندارد خوردن گوشت آن مکروه است و اگر هفت روز نگذارند شیر خوک بخورد، کراهت از بین می‌رود.
- س ۱۱ - آیا شوهر می‌تواند شیر همسر خود را بخورد؟
- ✓ ج ۱۱ - به نظر ما اجتناب لازم است مگر ضرورتی مثل مداوا باشد.

مستحبات و مکروهات خوردن و آشامیدن

- س ۱ - اگر کسی حیوان حلال گوشتی که گوشت آن جهت خوردن مصرف می‌شود مانند گاو و گوسفند را وطی کند و آن حیوان در زمان وطی حامله باشد آیا بچه آن حیوان هم حرام گوشت می‌شود و باید احکام مادرش بر آن جاری شود؟
- ✓ ج ۱ - بچه‌ای که در زمان وطی در شکم حیوان بوده احکام مادر را ندارد و حرام گوشت نمی‌شود گرچه احتیاط استحبابی اجتناب از گوشت آن است.
- س ۲ - می‌گویند در حدیثی وارد شده هنگام دیدن آب صلوات بفرستید آیا حدیثی هست یا خیر؟
- ✓ ج ۲ - روایت درباره غذا از حضرت رسول ۹ نقل شده که می‌فرمایند: «اذا أكلتم و أردتم أن لا يوجد بها ريح فاذكروني عند اول قضمه» زمانی که می‌خواهید غذا

بخورید برای آنکه نفخ آن شما را آزار ندهد بر من درود بفرستید، بحار ج ۶۳ ص ۲۳۱.

پرنندگان حلال گوشت

- س ۱ - شکار و خوردن گوشت پرنندگان زیر چه حکمی دارد؟
- ۱ - کاکلی ۲ - شانسه به سر ۳ - زاغ سیاه ۴ - یاکریم ۵ - دارکوب ✓
 ج ۱ - ۱ - حلال ۲ - مکروه ۳ - حرام ۴ - حلال ۵ - به علامات مراجعه شود.
- س ۲ - از کجا می‌شود تشخیص داد گوشت پرنده‌ای حلال است یا حرام؟
- ✓ ج ۲ - هر پرنده‌ای که دارای چنگال است حرام گوشت می‌باشد و هر پرنده‌ای را که نصی بر حرمت یا حلیت گوشت آن نداشته باشیم می‌توان از دو راه حلیت و یا حرمت گوشت آن را شناخت:
- ✓ ۱ - هر پرنده‌ای که در هنگام پرواز، بال زدن او بیشتر از باز نگه داشتن آن می‌باشد حلال گوشت است.
- ✓ ۲ - هر پرنده‌ای که سنگ دان یا چینه دان یا ناخن در پشت ساق پا دارد، حلال گوشت است.

متفرقات

- س ۱ - خوردن بعضی از مواد غذایی که به گفته پزشکان ضرر معتنی به دارد، چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱ - در صورتی که از گفته پزشکان اطمینان حاصل شود که ضرر معتنی به دارد، خوردن آن جایز نیست.
- س ۲ - آیا استفاده از میوه درختان جنگلی که مربوط به منابع طبیعی است نیاز به اجازه حاکم شرع دارد؟
- ✓ ج ۲ - اگر دولت منعی نکرده است، استفاده از آن اشکال ندارد.
- س ۳ - نوشیدن نوشابه‌هایی تحت عنوان مألشعیر چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۳ - اگر این نوع نوشابه‌ها جز فقاع نباشد، نوشیدن آنها جایز است.

مسائل چیزهایی که انسان پیدا می کند

حکم چیزهایی که انسان پیدا می کند

س ۱ - گاهی اوقات انسان به اموال مجهول المالك نظیر خودکار، پول و غیره در کوچه و خیابان برخورد می کند یا بنده با چه شرایطی حق تصرف دارد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که مال پیدا شده نشانه دارد و قیمت آن ۶/۱۲ نخود نقره

سکه دار کمتر باشد و صاحب آن معلوم نباشد، می تواند به قصد این که ملک

خودش شود بردارد، البته چنانچه در حرم خدا نباشد.

س ۲ - فردی در میان کتابش مبلغی پول پیدا کرده و نمی داند کتاب را از چه کسی خریده است آیا می تواند تصرف کند؟

✓ ج ۲ - اگر شواهد و قرائنی نداشته باشد که دلالت کند پول مال دیگری است

حکم این است که مال خودش می باشد در غیر این صورت برداشتن آن مشکل

است و اگر صاحب را می شناسد به او می دهد و اگر نمی شناسد حکم مال

مجهول المالك را پیدا می کند و باید به حاکم شرع بدهد.

س ۳ - اگر کسی مالی پیدا کرد و قصد انجام به وظیفه را در حال یا آینده نداشت در صورتی که آن مال همراهش باشد نماز خواندن چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - نماز خواندن با آن اشکال دارد.

س ۴ - حکم اموالی را که بچه انسان پیدا می کند چیست؟

✓ ج ۴ - ولی او به وظایف لقطه عمل کند.

س ۵ - اگر کسی مال لقطه را بر ندارد لکن با دست یا پا جابجا کند آیا مسئول است؟

✓ ج ۵ - ضامن است.

س ۶ - شخصی چهار عدد گوسفند را پیدا کرده بعد از مدت ها اعلان صاحب آن پیدا نشده در این مدت هم گوسفندان نما داشته و هم این شخص خرج های زیادی

را متحمل شده با توجه به این که قیمت گوسفندان هم با روز اول تفاوت بسیاری کرده تکلیف چیست؟

✓ ج ۶ - مخارجی که متحمل شده است را می‌تواند از نمای آن خارج کند و بقیه را به حاکم شرع بدهد.

س ۷ - چوپانی در بیابان اشیائی را پیدا کرده که متعلق به چند صد سال پیش است، با توجه به تعریف لقطه وظیفه چیست و آیا دولت می‌تواند آنها را از او بگیرد؟

✓ ج ۷ - در صورتی که صدق گنج کند، دولت می‌تواند آن را بگیرد چون جز انفال است ولی در غیر این صورت مال یابنده است.

س ۸ - اگر کسی خیال کند مالی متعلق به خودش می‌باشد و بردارد سپس متوجه شود که مال متعلق به خودش نیست آیا حکم لقطه را دارد یا خیر؟

✓ ج ۸ - اگر در جائی است که افراد معینی و اشخاص شناخته شده‌ای رفت و آمد کرده‌اند که می‌توان صاحب آن را پیدا کرد حکم لقطه را ندارد ولی اگر نمی‌تواند صاحب آن را بیابد، حکم لقطه را دارد.

س ۹ - در توضیح المسائل مسئله ۲۵۸۱ وارد شده است که: «اگر شخصی مالی پیدا کند که نشانه دارد و از ۶/۱۲ نخود نقره سکه دار کمتر است». اگر ممکن است قیمت آن را به روز بفرمائید که چقدر می‌باشد؟

✓ ج ۹ - حدود دویست و پنجاه تومان است گرچه به تفاوت زمان چه بسا قیمت آن متفاوت شود.

اموالی که صاحب آنها پیدا نمی‌شود

س ۱ - حکم اموالی که از دانش‌آموزان در مدرسه جا می‌ماند و صاحب آنها پیدا نمی‌شود از قبیل دفتر و قلم و کیف و لباس چیست؟

✓ ج ۱ - در صورتی که امکان پیدا شدن صاحب آنها هست، باید اولیاء مدرسه آن را حفظ و به صاحب آنها برسانند در غیر این صورت آن را جمع‌آوری کرده و بعد از یکسال با اجازه حاکم شرع به فروش رسانده و وجه آن را به فقراء بدهند.

س ۲ - برخی از طلاب غیر ایرانی پس از اتمام تحصیلات و یا جهت تبلیغ در کشورهای متبوع خویش کشور ایران را ترك و دیگر مراجعت ننموده اند و این طلاب مقداری اثاثیه مانند کتاب، لباس، پتو و غیره در مدرسه باقی گذاشته اند که در شرف از بین رفتن می باشند و نگهداری آن نیز موجب بروز مشکلاتی برای مدرسه شده است خواهشمند است حکم شرعی در خصوص این اموال را بیان فرمائید؟

✓ ج ۲ - اگر صاحب اموال مذکور به حسب ظاهر بر نمی گردند و امکان رساندن اموال به مالک آن نیست، حکم مجهول المالک را دارد و باید تحت نظر حاکم شرع مصرف گردد لازم به ذکر است برای موارد آینده می توانید قبل از رفتن طلاب از مدرسه با آنها شرط نمائید که اگر تا زمان معینی برنگشتند شما حق داشته باشید که در آن تصرف نمائید.

حکم اموالی که پیدا شود و سپس تلف می شود

س ۱ - چنانچه انسان مالی را پیدا کرد و تلف شد و یا مجدداً گم شد تکلیف چیست؟

✓ ج ۱ - اگر در نگهداری آن افراط و تفریط کرده، ضامن است و باید قیمت آن را از طرف صاحبش به فقیر صدقه بدهد.

مسائل حقوق

حقّ الله و حقّ الناس

- س ۱ - آیا عقوبت نگاه کردن به خانه مردم جز حقوق الله است یا حقوق الناس؟
✓ ج ۱ - ظاهراً حکم الله است و قابل تعزیر است حتی بدون آن که صاحب خانه مطالبه کند و قابل اسقاط هم نیست ولی شارع به صاحبخانه اجازه داده که به ناظر صدمه بزند و در عین حال جز حقوق الناس نیست. والله العالم.
- س ۲ - آیا عمل به وعده واجب است؟
✓ ج ۲ - اگر در ضمن عقد لازم باشد، عمل به آن واجب می‌باشد در غیر این صورت جنبه اخلاقی دارد.
- س ۳ - اگر کسی مرتکب زناى محصنه شود و ترسید که به شوهر زن بگوید آیا اگر توبه کند پذیرفته می‌شود؟
✓ ج ۳ - لازم نیست بگوید و باید استغفار کند تا انشاءالله خداوند توبه او را قبول نماید.
- س ۴ - آیا جایز است انسان وقتی به او تلفن زده می‌شود تلفن را بردارد و بدون آنکه جوابی بدهد تلفن را قطع کند با در نظر گرفتن اینکه اگر خواسته باشد جواب بگوید موجب مزاحمت و اشکال در کارهای او خواهد بود؟
✓ ج ۴ - اشکال ندارد.
- س ۵ - ملکی را به زحمت و با وام تأسیس ، درختانش را پرورش دادم تا میوه بدهند و چاهی نیز حفر کرده‌ام برای آبیاری، عده‌ای از مردم می‌آیند و مزاحمت ایجاد می‌کنند و درختان را می‌شکنند آیا می‌توانم جلوی مردم را بگیرم تا وارد نشوند؟
✓ ج ۵ - چنانچه ملک و چاه و درختان آن شخصی باشد جلوگیری کردن اشکال ندارد ولی اگر برای آسایش مردم این کار را نکنند بهتر است.
- س ۶ - شرکت تعاونی که دارای اعضاء است آیا دیگران می‌توانند با استفاده از آشنا و پارتی از سهمیه آن شرکت خارج از ضوابط استفاده کنند؟

✓ ج ۶ - اگر خارج از ضوابط شرکت باشد و باعث تضییع حق دیگران شود حرام است.

حق والدین و اولاد

س ۱ - شخصی هنگام حیات پدرش، پدر خود را کتک زده و پدرش با نارضایتی از دنیا رفته آیا می‌تواند توبه نماید و کاری کند که پدرش در آن دنیا از او راضی شود چگونه؟

✓ ج ۱ - باید استغفار کند و تصدق دهد و خیرات و مبرات برای او بفرستد و قرائت قرآن کند تا رضایتش حاصل شود.

س ۲ - آیا پدر و مادر می‌توانند آن حقی که بر فرزند خود دارند که اگر ادا نشود موجب عقوبت می‌شود، به فرزند خود ببخشند به طوری که اگر فرزند از آنها اطاعت نکرد یا اسباب اذیت آنها شد، دیگر گناهکار محسوب نشود؟

✓ ج ۲ - حقوق والدین از حقوقی نیست که بتوان آن را اسقاط کرد و اگر موجب نارضایتی والدین گردد گناهکار است.

س ۳ - آیا فرزند می‌تواند به پدر و مادر خویش بی احترامی کند و تکلیف پدر و مادر با چنین فرزندی چیست؟

✓ ج ۳ - هرگونه بی احترامی به پدر و مادر حرام است و پدر و مادر باید با راههای معمولی و شرعی آنها را از اینگونه اعمال منع نمایند.

س ۴ - اگر پدر و مادری از فرزند خود ناراضی باشند عقوبت فرزندان چیست؟

✓ ج ۴ - فرزندان عاق شده پدر و مادر در قیامت عذاب خواهند شد.

س ۵ - آیا عاق کردن فرزند برای پدر و مادر هم عقوبت دارد؟

✓ ج ۵ - اگر نارضایتی آنان منشاء دینی داشته باشد، برای پدر و مادر عقوبت ندارد.

س ۶ - آیا پدر ولایت در امور حسبی محجور را دارد یا ولایت او دارای جواز استیفای منفعت به نفع خود را نیز دارد؟

✓ ج ۶ - پدر ولایت بر فرزند دارد و باید سعی نماید که در جلب منفعت فرزند تلاش

نماید گرچه اگر برای جلب منفعت خود هم عمل کند ولی باعث متضرر شدن

فرزند نگردد، اشکال ندارد.

س ۷ - برخی از والدین نسبت به انجام عبادات فرزندان اهتمام نمی‌ورزند و حتی چون خود مقید به انجام عبادات نیستند از عبادت فرزندان نیز ممانعت می‌کنند و یا

شاهد روابط نامشروع دختران و پسرانشان هستند و برخورداردی نمی‌کنند، آیا وظیفه فرزندان در قبال والدین و اطاعت از آنها چیست و مسئولیت اینگونه والدین چگونه است؟

✓ ج ۷ - فرزندان باید در اوامری که از جانب پدر و مادر صادر می‌شود مطیع باشند مگر آنکه آن اوامر مخالف حکم خدا باشد که این نوع اوامر را نباید اطاعت نمایند و والدین باید توجه نمایند که ثمره زندگیشان را با خدا و احکام الهی آشنا و مواظب باشند که آنها را به عمل کردن به احکام خدا عادت دهند.

س ۸ - برخی از مادران، فرزندان دختر خود را که به حد بلوغ نرسیده‌اند با سر و پای برهنه در خیابانها و مجالس در حضور نامحرمان می‌آورند مستدعی است وظیفه والدین را در قبال فرزندان خود بیان فرموده و این بی‌اعتنایی نیز چه صورتی دارد؟

✓ ج ۸ - تربیت اولاد از بدو تولد آغاز می‌گردد و لذا باید والدین افعال منکر و معروف را از کودکی به فرزندان خود بیاموزند و از رفتاری که موجب می‌شود قبح کارهای منکر، کوچک شود اجتناب نمایند بنابراین بر والدین است که از دوران کودکی به دختران خود رعایت حجاب اسلامی را یاد دهند.

حق تقدم

س ۱ - چند روستا در مسیر رودخانه قرار دارند هنگامی که رودخانه پر آب است همه استفاده می‌کنند، در زمان کم آبی آیا باید آب بین همگان تقسیم شود یا روستای اولی که در میسر قرار دارد حق تقدم دارد؟

✓ ج ۱ - حق اولویت برای روستای اولی است مگر آن که با هم توافق کرده باشند، که باید طبق قرارداد عمل شود.

س ۲ - اگر کسی بلیط خریداری کرد و لکن نیامد آیا دیگران می‌توانند پول بدهند و جای او را خریداری کنند؟

✓ ج ۲ - بر حسب قراردادی که در بلیط نوشته شده، حق خریدار تا وقت حرکت وسیله نقلیه است، پس از آن حق او ساقط می‌گردد.

حقّ طبع و تالیف

س ۱ - آیا نسخه برداری از نوشته‌های دیگران بدون اجازه جایز است؟
 ✓ ج ۱ - اگر به صورتی است که اگر نسخه برداری شود، صاحب آن اثر اعتراض خواهد کرد یا اعلام کرده که حقّ نسخه برداری ممنوع است، نسخه برداری حرام می‌باشد.

س ۲ - آیا نویسنده مجاز است مطالب دیگران را بدون استناد به مصدر به نام خود ذکر کند یا طوری اظهار کند که به نام خود تلقی شود؟
 ✓ ج ۲ - نویسنده حقّ ندارد مطالب دیگران را به خود نسبت دهد و اما اگر مطلبی را بنویسد و بعد مانند مطلب دیگری در آید اشکالی ندارد و اگر نقل مطالب دیگران به گونه‌ای باشد که خواننده آن مطلب را به خود نویسنده نسبت دهد، باید نویسنده مأخذ را ذکر کند.

س ۳ - آیا حقّ طبع اختصاص به مؤلف دارد؟
 ✓ ج ۳ - به نظر ما حقّ طبع مختصّ مؤلف است، پس اجازه گرفتن واجب است اگر چه فقهاء در این مسئله اختلاف دارند.

س ۴ - آیا در عرصه فرهنگی، نویسندگان و محققان مجازند بدون کسب صلاحیتهای لازم علمی و تخصصی در مسائل فنی اسلام و یا علوم تخصصی اظهار نظر نمایند؟
 ✓ ج ۴ - جایز نیست انسان در مطالبی که صلاحیت ندارد اظهار نظر کند که در بسیاری از موارد موجب اضلال دیگران و وهن اسلام است.

حقّ طبع و حقّ تالیف و تحجیر

س ۱ - نظرتان راجع به حقّ مؤلف و حقّ تحجیر چیست و آیا این دو حقّ به عنوان ثمن یا مثنی در معامله واقع می‌شوند و آیا در این صورت حقّ تحجیر به ملکیت خریدار در می‌آید و همچنین آیا حقّ تالیف مشروعیت دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۱ - به نظر ما حقّ تحجیر از حقوق اسلامی و حقّ تالیف از حقوق عقلائی است و دلیل حقّ تحجیر روایات است و حقّ تالیف از عمل عقلاء استفاده می‌شود که حقّ بر این گونه اعمال قائل هستند و لذا متعلق هر دو می‌تواند مورد بیع، ثمنایا مثنی‌اقرار گیرد.

حق ضبط صدا و تصویر و نرم افزار

س ۱ - ضبط کردن سخنرانی یا درس استاد بدون رضایت سخنران یا مدرس چه حکمی دارد؟ در صورت شبهه چطور؟

✓ ج ۱ - ضبط کردن اشکال ندارد مگر رسمانهی کند، که در این صورت اگر موجب ایذاء او باشد، حرام است.

س ۲ - شکستن قفل نرم افزار های کامپیوتری چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - جز حقوق است و باید مراعات گردد.

س ۳ - آیا راییت نمودن (کپی کردن) از برنامه سی دی رایانه ای بدون اجازه از صاحب آن (فرد، شرکت) و با توجه به اینکه صاحب آن برنامه غالباً عبارتی روی آن می نویسد که مضمون آن بدین قرار است که «نسخه برداری و تکثیر از آن مجاز نیست» جایز است؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

حقوق حکومتی (بیت المال)

س ۱ - صرف بیت المال و هدیه از آن به نویسندگان طاغوتی و موسیقیدانان در جشنواره های موسیقی چگونه است؟

✓ ج ۱ - صرف بیت المال مسلمین در مواردی که شرعاً مجوزی نداشته باشد حرام است تا چه رسد به اینکه در مواردی صرف شود که شارع مقدس آن را نهی کرده باشد.

س ۲ - افراد اداری که ساعت اداری را رعایت نمی کنند و دیر می آیند از نظر شرعی چه حکمی دارند؟

✓ ج ۲ - اگر خارج از مقررات باشد جایز نیست و ضامن هستند.

س ۳ - آیا پول از قبیل اسکناس جز بیت المال محسوب می شود و سوزاندنش چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - جز بیت المال است و سوزاندن آن توسط افراد غیر مسئول حرام است.

س ۴ - امروزه دولت برای تأمین هزینه های اموری چون مدرسه سازی، جاده سازی، امور بهداشتی، رسیدگی به فقراء و.... از مردم به صورتهای مختلف مالیات می گیرد، با توجه به مطلب بالا

۱ - آیا گرفتن چنین مالیاتهایی برای دولت جایز است؟

- ۲ - آیا به هر صورتی دادن این مالیاتها بر مردم واجب است؟ (اگر کسی با صحنه‌سازی مالیات ندهد این کار جایز می‌باشد)
- ✓ ج ۱ - ۴ - گرفتن مالیات جهت ارائه خدمات به مردم در کشورهای اسلامی تحت نظارت ولایت فقیه جایز می‌باشد.
- ✓ ۲ - عمل کردن به قوانین کشور اسلامی بر مردم واجب است.

تنبیه بدنی دانش‌آموزان

- س ۱ - تنبیه بدنی در چه حدی جایز می‌باشد؟
- ✓ ج ۱ - کمتر از مقدار دیه مثل کمتر از سرخ شدن بدن، آن هم برای مثل پدر جایز است.
- س ۲ - آیا برای آموزگار جایز است دانش‌آموز را به جهت انجام ندادن تکالیف تنبیه بدنی نماید؟
- ✓ ج ۲ - جایز نیست.
- س ۳ - آیا آموزگار یا مسئولین آموزشگاه می‌توانند دانش‌آموز را به جهت بی‌نظمی و اخلال در امور کلاس یا آموزشگاه تنبیه بدنی نمایند؟
- ✓ ج ۳ - جایز نیست.
- س ۴ - آیا برای آموزگار یا مسئولین آموزشگاه جایز است دانش‌آموز را به جهت ارتکاب گناه و خلاف شرع تنبیه بدنی نمایند؟
- ✓ ج ۴ - جایز نیست.
- س ۵ - آیا برای آموزگار یا مسئولین آموزشگاه جایز است دانش‌آموز را به جهت آوردن تصاویر یا وسایلی مشابه آنکه منافی عفت عمومی باشد تنبیه بدنی نمایند؟
- ✓ ج ۵ - جایز نیست، در تمامی موارد ذکر شده در صورتی مسئولین آموزشی می‌توانند دانش‌آموز را تنبیه بدنی کنند که در مثل انجام ندادن تکالیف و بی‌نظمی و اخلال در امور آموزشگاه از پدر دانش‌آموز که ولی اوست، و کالت بگیرند و در اموری مانند

ارتکاب گناه و خلاف شرع و امور منافی عفت عمومی باید از حاکم شرع اجازه گرفته شود و الا تنبیه بدنی خالی از اشکال نیست.

مرزبندی زمینها

س ۱ - شخصی در حریم زمین و قریه دیگران عمارت درست می‌کند در ابتدا از اهل آن قریه کسی از ساختن عمارت جلوگیری نمی‌کنند یا قدرت منع کردن را نداشته و بعد از آماده شدن عمارت شخص ادعای حق می‌کند آیا شرعاً عاچه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - اگر زمینی که در آن عمارت شده مالکی نداشته و بلا معارض بوده و کسی در آن ذی حق نبوده، اشکال ندارد.

س ۲ - حریم قریه آیا قابل تقسیم است؟ و اگر فرضاً تقسیم شود به قرار ضرورت هر کسی که مواشی حیوانات یا ضروریاتشان را دفع کنند تقسیم می‌شود؟ یا به قرار حقیقت زمین زراعتی هر کس که حصه دارد تقسیم می‌شود؟

✓ ج ۲ - چنانچه با توافق اهالی و رعایت حقوق یکدیگر تقسیم بندی شود اشکال ندارد پس در این صورت محصولات هر قسمت نیز متعلق به صاحب آن قسمت می‌باشد اما کیفیت تقسیم بستگی به توافق خودشان دارد.

س ۳ - در بین اهل قریه کسانی هیچ زمین ندارند و بعضیها هستند که زمین کم دارند اهل آن قریه حریم قریه خود را در بینشان حدودبندی می‌کنند شخصی که زمین کم دارد حدود خود را محافظت می‌کند برای جمع‌آوری علف آن برای ضرورت زمستان مواشی خود پس از آن اهل قریه کسانی که حقشان زیاد است آیا می‌توانند از مواشی کسی که هیچ ملکیت زمین ندارند مواشی کسی که کم حق دارد از چراگاه کوه عام جلوگیری نمایند شرعاً عاچه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - اگر با توافق اهالی حدودبندی شده و هر قسمت نیز مطابق شأن افراد باشد هر یک می‌توانند از حدود خود محافظت کنند و قسمتهایی که حریم بندی نشده متعلق به همه است.

متفرقات

س ۱ - آیا خطیب می‌تواند بدون توجه شرایط زمان، مکان و روحیات مخاطبین هر چه را حق می‌داند بگوید و لو منشاء مفاسد و مشکلات شود؟

✓ ج ۱ - خطیب باید مسائل لازم و حق را بازگو نماید و اما اگر می‌داند که بیان حق

مفید نیست، بیان آن واجب نیست، گرچه رجحان دارد و اما اگر مفاسدی را به بار

می‌آورد، نباید آن مسائل بیان شود.

س ۲ - دکه تلفن که کنار خیابان نصب شده و برای استفاده عموم است اگر شخصی پول را داخل قلم انداخت و بعد از صحبت دوباره پول برگشت و آن پول را برداشت تکلیف چیست؟

✓ ج ۲ - باید پول را به دولت برساند.

مسائل نکاح

عقد نکاح

س ۱ - آیا می‌شود عاقد عقد منقطع زنی را برای چند نفر عقد کند، یعنی از طرف زن وکیل باشد که او را از يك آبان تا پنجم به عقد زید در آورد سپس از ششم تا دهم به عقد عمرو در آورد؟

✓ ج ۱ - اگر وکیل شود که عقدها را در همان روز یعنی اول و ششم بخواند و زن مانعی هم نداشته باشد، عقد صحیح است و مانعی ندارد اما اگر بخواند الان عقدها را اجرا کند و آن را معلق به آمدن آن روزها کند، عقد باطل است.

س ۲ - در بعضی از شهرها اگر قتلی واقع می‌شود دختر قاتل را به عنوان پاگیره بالاجبار به خانواده مقتول می‌دهند گرچه دختر ظاهراً جواب مثبت می‌دهد، لکن باطناراضی نیست چون چاره‌ای ندارد و بله می‌گوید، حکم چیست، آیا عقد صحیح است؟

✓ ج ۲ - اینگونه اعمال شرعیت ندارد و گناه است و در صورت اقدام به این کار، در صورتی که شرایط محیط طوری باشد که زن را مضطر کنند و رضایت عن اضطرار داشته باشد، عقد صحیح است.

س ۳ - آیا دولت اسلامی می‌تواند بعلت مصالحی مهم، صحت بعض عقود یا ایقاعات مثل ازدواج یا طلاق را منوط به ثبت در دفاتر رسمی کشور یا منوط به گذراندن مراحل خاص کند؟

✓ ج ۳ - صحت عقود و یا ایقاعات از نظر وضعی منوط به ثبت در دفتر نمی‌گردد، ولی از نظر حکم تکلیفی و حکومتی ممکن است دستورالعملی اجرا گردد، زیرا جعل احکام وضعیه مربوط به خود شارع است.

س ۴ - اگر در هنگام عقد، نام دختر اشتباه‌برده شد، عقد صحیح است؟

✓ ج ۴ - اگر قرائنی داشته باشد که دختر از حیث عقد معلوم باشد و فقط اشتباه اسمی است، عقد صحیح است.

س ۵ - مرد مقلد مرجعی است که چند بار خواندن ایجاب و قبول را شرط می‌داند ولی زن مقلد مجتهدی است که یکبار خواندن آن را کافی می‌داند چطور عمل شود؟
 ✓ ج ۵ - باید به فتوای کسی عمل شود که تعدد ایجاب و قبول را بیشتر می‌داند.

س ۶ - شخصی زنی را عقد دائم کرده ولی قصد او این است که يك روز بعد از مجامعت زن را طلاق دهد، آیا این عقد دائم می‌شود یا موقت در صورتی که اگر زن بفهمد به عقد او در نمی‌آید؟
 ✓ ج ۶ - ظاهر عقدش صحیح است، اگر چه احوط ترک آن است.

س ۷ - مجری عقد دختر و پسری که هر دو شیعه یا هر دو سنی یا یکی سنی و دیگری شیعه، عالم اهل تسنن است و نمی‌دانیم در ازدواج دائم که به فتوای مراجع شیعه صیغه باید از ماده آنکحت و زوجت باشد استفاده کرده یا خیر، آیا در این صورت بعد از شیعه شدن نیاز به خواندن عقد مجدد هست یا خیر؟

✓ ج ۷ - در صورت شیعه بودن هر دو یا یکی از آنان اگر چنین شکی عارض شود، باید عقد صحیح احراز شود تا چه رسد نسبت به بعد از تشییع مگر جائی باشد که اصل صحّت فعل مسلم بر او جاری باشد و به آن شک اعتناء نشود، که در این صورت بعد از شیعه شدن هم لازم به تجدید عقد نیست، گرچه احتیاط در تجدید است.

س ۸ - آیا لازم است وکیل در امر نکاح به خصوصیات و شروط مورد نظر طرفین ازدواج علم و اطلاع داشته باشد؟

✓ ج ۸ - باید وکیل که می‌خواهد قصد انشاء نکاح کند، عالم به خصوصیات ولو فی الجملة باشد.

س ۹ - اگر زید از جانب چند نفر وکیل بوده برای اجرای عقد دائم و بعد از اجراء عقد یقین دارد یکی از آنها باطل بوده، با توجه به این که زید اسامی موکلین و میزان مهریه را فراموش کرده، تکلیف چیست؟

✓ ج ۹ - عمل به احتیاط کند و بعد از استفسار از میزان مهریه، دوباره همه را عقد کند.

س ۱۰ - شخصی زنی را در حال حیض به عقد خود در آورده است و با این حال با این زن هم بستر شده است آیا عقد اشکال دارد یا خیر و آیا کفاره دارد؟

✓ ج ۱۰ - عقد اشکال ندارد ولی جهت دخول در زمان حیض به احتیاط مستحبّ باید کفاره بدهد.

س ۱۱ - شخصی دو زن دارد آیا برادر یکی از زنان می‌تواند بادختر زن دیگر ازدواج کند؟

- ج ۱۱ - اشکال ندارد.
- س ۱۲ - آیا کسی می‌تواند با قابله‌اش یا دختر او ازدواج کند؟
✓ ج ۱۲ - کراهت دارد.
- س ۱۳ - اگر پدر و پسری دو دختر را به عقد خود در آورند و عاقد در حین عقد بمیرد و بعدا هیچکدام از آنها ندانند که زن کدامند یا شوهر کدامند تکلیف چیست؟
✓ ج ۱۳ - لازم است که هر دو را به دو مرتبه طلاق دهند یک مرتبه از جهت پدر و یک مرتبه از جهت پسر و بعد با تعیین، به عقد جدید در آورند.
- س ۱۴ - خواندن خطبه عقد با تلفن چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۴ - اگر اطمینان به مخاطب دارد اشکال ندارد.
- س ۱۵ - آیا عقد نکاح دائمی الفاظ معینی دارد یا با هر لفظی که معنا و مفهوم را برساند می‌شود جاری نمود؟
✓ ج ۱۵ - الفاظ نکاح، توقیفی است و غیر از الفاظ معهوده، عقد صحیح نیست مگر در حالت ضرورت و اضطرار.
- س ۱۶ - آیا در اجرای صیغه عقد دائم زوج باید مقدم شود یا زوجه؟
✓ ج ۱۶ - هر کدام مقدم شود اشکال ندارد ولی به نظر ما بهتر است زوجه مقدم شود.
- س ۱۷ - نكح در لغت به چندین معناست و از الفاظ مشترکه است پس وقتی قصد انشاء می‌کنیم انکحت موکلی موکلتی کدام معنا را باید قصد کنیم در حالی که (به زنی دائمی دادم) از معانی لغویه آن نیست؟
✓ ج ۱۷ - به معنای که ذکر کرده‌اید معنای اصطلاحی عند الشرع است گرچه می‌تواند بامعنای لغوی هم به گونه‌ای هماهنگ باشد.
- س ۱۸ - نکاح دائمی چند رکن دارد و آیا صداق نیز از ارکان عقد دائمی است؟
✓ ج ۱۸ - دو رکن دارد ۱ - زوج ۲ - زوجه و مهر جز ارکان عقد دائم نیست.
- س ۱۹ - آیا در عقد نکاح تقدم ایجاب بر قبول لازم است یا خیر؟
✓ ج ۱۹ - احتیاط واجب تقدم ایجاب بر قبول است و اگر با لفظ قبِلت قبول گفته شود حتما باید ایجاب مقدم باشد.
- س ۲۰ - آیا ایجاب از طرف زن است یا مرد؟
✓ ج ۲۰ - از جانب زن است.

س ۲۱ - آیا موالات بین ایجاب و قبول لازم است و اگر در اجرای وکالتی آن بعد از اجرای ایجاب موکل يك خطبه‌ای تبرک‌بخواند و بعد صیغه قبول را اجراء نماید جایز است یا خیر؟

✓ ج ۲۱ - باید بین ایجاب و قبول فاصله قابل توجهی قرار نگیرد و خطبه کوتاه اشکال ندارد.

س ۲۲ - آیا جایز است باذن ابیها را داخل ایجاب ذکر کنند مثلاً **انكحْتُ مَوَكَّلَتِي بِإِذْنِ أَبِيهَا؟**

✓ ج ۲۲ - اشکال ندارد گرچه لزومی هم ندارد.

س ۲۳ - با توجه به زیانهای جبران ناپذیری که در اثر عدم انجام آزمایشات قبل از ازدواج برای زوجین و در نتیجه جامعه اسلامی پدید می‌آید و قوانین دولت جمهوری اسلامی نیز زوجین را مکلف به اخذ آزمایش قبل از ازدواج نموده است بفرمائید آیا بدون اخذ آزمایش جایز است صیغه عقد دائم جاری شود یا خیر؟

✓ ج ۲۳ - آزمایشات قبل از ازدواج بسیار کار نیکو و پسندیده‌ای است و بر مؤمنین لازم است که اینگونه آزمایشات را انجام دهند تا بعد از ازدواج دچار مشکل نشوند ولی از نظر شرعی قبل از انجام آزمایش صیغه خواندن حرام نیست.

س ۲۴ - آیا می‌شود مردی دو زن را در يك زمان با اجرای يك صیغه به ازدواج خود در بیاورد؟

✓ ج ۲۴ - اشکال ندارد.

س ۲۵ - شخصی دختری را عقد دائم کرده از زنی، آیا می‌تواند دختر بچه چهار ساله از زن دیگر را عقد موقت کند به جهت محرم شدن مادر این زن یعنی يك شوهر دو زن دارد این دو زن هر يك دختری دارند آیا در این صورت جمع اختین می‌شود اگر جواز عقد دختر بچه مشکل داشته باشد راهی برای محرم شدن دارد یا خیر؟

✓ ج ۲۵ - با فرض مذکور باید دختری را که عقد دائم کرده، طلاق دهد، اگر مدخول بها است باید صبر کند تا عده او تمام شود و بعد از عده، دختر دیگر را عقد موقت نماید و بعد از تمام شدن وقت و یا بخشیدن مدت دوباره می‌تواند زن خود را به عقد در آورد در نتیجه هر دو زن به داماد محرم می‌شوند لازم به ذکر است مراحلی که گفته شد در صورتی است که پدر هر دو دختر یکی باشد.

عیوب موجب فسخ

س ۱ - در مناطق ما شرط بکارت برای دختر يك شرط لازمی و از پیش توافق شده است حال اگر کسی بعد از عقد فهمید دختر باکره بوده، آیا عدم بکارت موجب جواز فسخ عقد می‌شود و آیا پرداخت حق المهر بر گردن مرد ثابت است؟

✓ ج ۱ - اگر زن با اقرار بگوید که ازاله بکارت از قبل از عقد است و یا با بیّنه ثابت

شود که ازاله بکارت در قبل از عقد صورت گرفته، مرد حق فسخ را دارد و در غیر

این صورت حق فسخ ندارد و حق المهر بر ذمه مرد می‌باشد.

س ۲ - آیا بیماری ایدز را از جمله عیوبی می‌دانید که بشود بدون طلاق، عقد را فسخ کرد؟

✓ ج ۲ - محل اشکال است.

س ۳ - هرگاه قبل از عقد نکاح طی مذاکرات شفاهی مادر زوجه اظهار نماید: زوجه در کمال صحّت و سلامت به سر می‌برد و عقد طبق (شرط صحّت) واقع می‌گردد اما پس از عقد نکاح کاشف به عمل می‌آید زوجه قبل از نکاح به علت ابتلاء به بیماری زنانگی تحت عمل جراحی قرار گرفته و یکی از تخمدانها و لوله رحم خود را از دست داده و همچنین مبتلا به بیماری چسبندگی لوله رحم می‌باشد و پزشک متخصص نیز با ملاحظه وصفیت فوق و معاینه زوجه اظهار می‌نماید با توجه به مراتب فوق احتمال باروری زوجه بسیار کم می‌باشد با عنایت به فرض مسئله اولاً: آیا خیار تخلف از وصف (صحّت و سلامت) برای زوج ثابت می‌باشد و می‌تواند به استناد آن نکاح را فسخ نماید؟

ثانیاً: چنانچه مادر زوجه خلاف واقع، زوجه را صحیح و سالم توصیف کرده آیا برای زوج خیار تدلیس ثابت می‌باشد و می‌تواند به استناد آن عقد نکاح را فسخ نماید؟

ثالثاً: لازم به ذکر است که زوجه و زوج در ایام عقد بستگی هستند و هنوز زوجه باکره می‌باشد؟

✓ ج ۳ - ۱ - خیار تخلف وصف در نکاح جاری نیست.

✓ ج ۲ - بله خیار تدلیس در این امور جاری است و زوج می‌تواند نکاح را به وسیله

خیار تدلیس فسخ نماید.

✓ ج ۳ - با فرض مذکور در صورت تحقق فسخ، مهریه هم به زن تعلق نمی‌گیرد.

س ۴ - خانمی با مهریه معینی به عقد جوانی در آمده لکن پس از عقد محرز گردید زوجه باکره نبوده و این را هم پزشک قانونی تأیید کرده آیا عدم بکارت موجب فسخ برای زوج خواهد بود و آیا عدم بکارت قابل بر هم زدن عقد می‌شود و اگر دخول نکرده باشد آیا مهریه‌ای به زن تعلق می‌گیرد؟

✓ ج ۴ - اگر با شرط بکارت عقد شده و یا اینکه بنا بر بکارت بوده و بعد معلوم شود که زن باکره نیست، مرد حق فسخ دارد و اگر استمتاعی از او نبرده مهریه ندارد ولی اگر استمتاعی برده باشد، زن مهرالمثل را طلبکار است

س ۵ - زوجه‌ای پس از گذشتن يك ماه از عروسی فهمید زوج قدرت بر دخول ندارد و هرگاه نزدیک می‌شد بدون تأمل انزال می‌گردید ناگزیر مراجعه به حاکم شرع نمود تا به ایشان مهلت يك سال که چهار فصل باشد داد که باید صبر نماید تا معلوم شود که بهبودی به دخول بر این زوج یا زن دیگر حصول می‌کند یا خیر، زوجه صبر کرد پس از رسیدن يك سال از ازدواج و عروسی که یازده ماه از مراجعه به حاکم شرع بوده است از خانه شوهر خارج به خیال اینکه سال ازدواج شرط است نه سال مراجعه به حاکم، اکنون پس از گذشتن يك ماه در منزل پدر که يك سال مراجعه می‌شود می‌خواهد فسخ کند و در این يك ماه جرأت به رفتن خانه نکرد به خوف اینکه او را اذیت کند حال بفرمائید تکلیف این زوج که بخواهد فسخ کند با علم به عدم بهبودی زوج چه می‌باشد آیا يك ماه دیگر به جهت اینکه کسری را کامل کند بماند آنگاه فسخ نماید یا فی‌الحال می‌تواند فسخ کند که یکسال مراجعه شده است یا باید يك سال دیگر را تجدید نماید و بعداً فسخ نماید؟

✓ ج ۵ - در فرض مسئله به نظر ما اگر، در این یک ماه که زن به منزل پدرش رفته، رفتن زوج به منزل پدر زن مانع نداشته و زن تمکین داشته و مرد نتوانسته تصرف کند، زن اختیار فسخ عقد را دارد و در این صورت مهرالمثل استمتاعات را طلب دارد.

س ۶ - آیا جواز اِعمال فسخ نکاح موقوف و مشروط به اذن حاکم می‌باشد یا خیر؟
✓ ج ۶ - اِعمال فسخ نکاح موقوف به اذن حاکم نیست مگر در عیب عنن که باید به حاکم مراجعه شود و حاکم شرع مهلت مقرر را بدهد و بعد از مهلت مقرر اگر مسائل حل نشد، اِعمال فسخ شود.

س ۷ - آیا زن به واسطه ابتلای شوهر به جذام و برص می‌تواند نکاح را فسخ نماید؟
✓ ج ۷ - جذام و برص از موارد فسخ نکاح نیست.

س ۸ - ملاک تشخیص جنون موجد حق فسخ نکاح چه می‌باشد و آیا عدم وجود عقل در اوقات سه گانه نماز شرط می‌باشد؟
✓ ج ۸ - جنون را باید عرف تشخیص دهد.

س ۹ - اگر عیوب موجب فسخ نکاح، پس از عقد عارض گردد آیا فسخ نکاح به واسطه آنها جایز است؟

✓ ج ۹ - بعضی از عیوب مثل جنون از جهت فسخ تفاوتی بین بعد از عقد و قبل آن نمی‌کند ولی بعضی از عیوب مختص به قبل از عقد است.

س ۱۰ - اگر یکی از زوجین که مبتلای به یکی از عیوب موجد حق فسخ نکاح می‌باشد معالجه و درمان شده و عیب برطرف گردد، آیا حق فسخ نکاح همچنان برای طرف مقابل وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۰ - ظاهر آن است که اگر عیوب برطرف شد موضوع برای فسخ باقی نمی‌ماند.

س ۱۱ - شرع مقدس اسلام بعضی از عیوب را در زنان باعث فسخ نکاح می‌داند و از طرفی با پیشرفت علم پزشکی می‌شود با يك عمل جراحی سرپائی این عیب را رفع نمود آیا با توجه به موقعیت فعلی، يك قاضی می‌تواند به درخواست شوهر بدون توجه به نظریه پزشکی قانونی مبنی بر قابل درمان بودن بدون عسر و حرج این عیب حکم به فسخ نکاح بدهد؟

✓ ج ۱۱ - اگر عیوب موجب فسخ قبل از عقد به وسیله عمل جراحی رفع گردد، موضوع برای فسخ باقی نمی‌ماند ولی اگر عیب قبل از آن رفع نشود، حق فسخ برای مرد باقی است و این حق به آن معناست که اگر خواسته باشد، می‌تواند عقد را فسخ نماید.

مهریه

س ۱ - اگر مرد مهریه‌اش را به زن داد لازم است به او بگوید این پول مهریه است یا خیر؟

✓ ج ۱ - در ابراء ذمه، اطلاع دادن لازم نیست، ولی بهتر آن است که خبر دهد.

س ۲ - اگر فردی در هنگام عقد، قصدش آن است که مهریه زنش را ندهد، عقدش چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - باید به همسرش اعلام کند و در صورت رضایت بعید نیست که عقد صحیح باشد، ولی احتیاطاً تجدید عقد ترک نشود.

س ۳ - زنی شوهرش مرد در حالی که هیچ مالی ندارد و ورثه‌ای هم موجود نیست و زن مهریه‌اش را هم نبخشیده، حالا آن را از چه کسی باید بگیرد؟

✓ ج ۳ - مراجعه به حاکم شرع نماید تا در صورت امکان و صلاحدید وی حکمش روشن شود.

س ۴ - مردی با زنش ملاعبه می‌کند از مرد منی خارج می‌شود و بدون دخول منی جذب رحم زن می‌شود و حامله می‌گردد آیا این حالت موجب ثبوت مهر است یا خیر؟ آیا زن در این صورت جنب است؟

✓ ج ۴ - به مجرد عقد، تمام مهر به ذمه شوهر می‌آید چه دخول نماید چه ننماید، مگر آن که طلاق قبل از دخول تحقق یابد که در این صورت مهر نصف می‌گردد و دخول منی در فرج زن بدون نزدیکی موجب جنابت زن نمی‌شود، اگرچه با جذب منی حامله شده باشد.

س ۵ - پس از عقد نکاح، آیا زن در صورت اعسار زوج از پرداخت مهریه می‌تواند بخاطر دریافت مهریه تمکین ننماید و در صورت جواز آیا تمکین فقط شامل بضع می‌شود یا سایر استمناعات را هم در بر می‌گیرد؟ و آیا در این موارد نشوز صدق می‌کند یا خیر؟

✓ ج ۵ - اگر در ضمن عقد، شرط پرداخت کرده باشد، حق استنکاف را دارد ولی در صورت اطلاق و به ذمه گذاشتن مهریه، با فرض اعسار زوج بعید نیست حق استنکاف نداشته باشد، البته اطلاق تمکین شامل هرگونه استمناعات می‌شود گرچه حقیقت تمکین در بضع است در نتیجه، صدق نشوز در جایی است که از تصرف در بضع مانع شود، نه مقدمات آن.

س ۶ - اگر در مهریه‌ای که بر ذمه مرد هست تفاوتی بوجود آمده باشد، آیا ملاک مقدار معین حین العقد است یا ارزش به پول رایج؟

✓ ج ۶ - در صورتی که مهر به حدی تنزل قیمت کرده که از مالیت ساقط شده باشد، باید مصالحه گردد.

س ۷ - شخصی مهریه زنش را حج عمره و زیارت عتبات عالیات قرار می‌دهد، آیا عقد صحیح است؟

✓ ج ۷ - اگر هزینه و مخارج را تعیین کند، عقد صحیح است.

س ۸ - اگر کسی زنی را صیغه کرده و مهر را تعیین نکرده‌اند، آیا عقد صحیح است؟

✓ ج ۸ - در عقد دائم عقد صحیح است و باید مهرالمثل پرداخت کند، در صورتی که دخول کرده است و در متعه، عقد باطل است.

س ۹ - اگر مردی زنی را به عقد خود در آورد و قبل از دخول، زوجه فوت نماید و زوج به ای نحو کان با زوجه مقاربت کند در این صورت نصف مهریه زن را باید بپردازد یا تمام آن را؟

- ✓ ج ۹ - نصف مهر را بدهکار است گرچه اگر با ورثه زن در نصف دیگر مصالحه گردد بسیار نیکو است.
- س ۱۰ - در مورد مهریه زن آیا مقداری که موقع ازدواج ذکر شده باید داد یا میزان ارزش روز را؟
- ✓ ج ۱۰ - چون ارزش قیمتها بسیار تنزل نموده است باید در مورد مهریه با قیمتهای فعلی مصالحه گردد.
- س ۱۱ - آیا مهریه زن که در زمان حیات نبخشیده و اگر طلب نکرده است جز ماترک او بعد از مرگ محسوب می‌گردد یا خیر؟
- ✓ ج ۱۱ - مهریه زن را باید پرداخت نمود گرچه طلب نکرده باشد و مهریه زن را باید قبل از تقسیم اموال شوهر به زن داد زیرا از دیون است.
- س ۱۲ - زنی به عقد شخصی در می‌آید و قبل از واقعه زن درخواست طلاق نماید شوهر هم وی را طلاق دهد آیا زن استحقاق تمام صداق را دارد یا نصف آن؟
- ✓ ج ۱۲ - اگر مرد زن را قبل از دخول، طلاق بدهد زن نصف مهر را بیشتر طلب ندارد.

ازدواج موقت

- س ۱ - شخصی مدت پنج سال، هشت زن را صیغه کرده و مدت را در هنگام خواندن صیغه فراموش کرده حکم این زنها چیست؟ آیا عمل جنسی او حرام یا وطی به شبهه بوده است و ارث آنها چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱ - اگر عدم ذکر مدت در تمام هشت عقد بوده، بنابر قول مشهور چهار زن اولی عقدشان دائمی می‌شود و از پنجم به بعد عقد باطل است و اگر جاهل مقصر بوده، عمل حرام به جا آورده است و ارث هم فقط مربوط به زنان دائمی می‌باشد، ولی بنظر ما دائمی شدن عقد مورد اشکال است پس وطی آنها با علم به حکم، حرام است مگر در چهارتای اول که باید به مجتهد دیگری رجوع نماید که وطی را جایز می‌داند و ارث بردن هم به نظر ما مشکل است.
- س ۲ - شخصی زنی را صیغه عقد غیر دائم کرده و لکن مدت در ضمن عقد را فراموش کرده و ضمناً ایجاب را مرد خوانده است، آیا محرمیت واقع شده است یا نه اگر محرمیت واقع شده، بعد از یکسال طرف را نمی‌شناسد، آیا می‌تواند طلاق بدهد؟

- ✓ ج ۲ - احتیاط در آن است که اگر اسم زن را می‌داند، طلاق بدهد و لو خودش را نشناسد بلکه اگر اسمش را هم نداند بوسیله عنوان و علائمی او را معین کند، سپس طلاق دهد گرچه محرم بودنش از اول مشکل است.
- س ۳ - زنی به مردی گفته من صیغه شما می‌شوم بعد خودش صیغه ایجاب را خوانده و قبول را از طرف مرد وکیل شده، آیا این عمل درست است یا نه؟
- ✓ ج ۳ - اگر با رضایت مرد وکیل در قبول شده باشد، اشکال ندارد ولی بهتر آن است که عقد را دو نفر بخوانند.
- س ۴ - با زنی که صیغه موقت خوانده شده، آیا می‌شود عقد دائمی خواند؟
- ✓ ج ۴ - باید با بخشیدن مدت یا سر آمدن آن، عقد دائم با او خوانده شود.
- س ۵ - آیا می‌شود دختر باکره را به عقد موقت در آورد؟
- ✓ ج ۵ - با اذن ولی دختر اشکال ندارد.
- س ۶ - متعه دختر بالغه عاقله رشیده بدون اذن ولی چطور است؟
- ✓ ج ۶ - محل اشکال است.
- س ۷ - اگر دختر و پسری بخواهند با عقد موقت، با یکدیگر رابطه شرعی داشته باشند، در موارد ذیل حکم چیست:
- الف - رابطه فقط رابطه شغلی است؟
- ب - رابطه بخاطر استمتاع جنسی بدون دخول باشد؟
- ✓ ج ۷ - باید با اذن پدر دختر عقد بسته شود.
- س ۸ - آیا می‌شود بدون انقضای مدت عقد موقت، عقد دائم را جاری کرد اگر بعداً متوجه شود آیا عقد دائم باطل است؟
- ✓ ج ۸ - عقد دائم در فرض مذکور باطل است و باید پس از انقضای مدت مجدداً عقد دائم خوانده شود.
- س ۹ - هر گاه در ازدواج موقت یکی از اسباب طلاق حاکم محقق گردد (مثلاً زوج مفقودالایثر شده و یا زوجه مواجه با عسر و حرج گردد و شوهر نیز حاضر به بخشیدن مدت نباشد) آیا زن می‌تواند از دادگاه تقاضای فسخ متعه را با بخشیدن مدت باقیمانده بنماید؟ (خصوصاً صیغه‌های دراز مدت مانند ۹۹ ساله)
- ✓ ج ۹ - در خصوص صیغه‌های دراز مدت با محقق شدن اسباب طلاق حاکم، حاکم شرع می‌تواند حکم به هبه مدت نماید زیرا عقود موقت جایگاهش بالاتر از عقد دائم نیست و لذا با اولویت، حکم به جواز هبه مدت از جانب حاکم شرع می‌گردد.

س ۱۰ - در نکاح منقطع آیا شرط توارث یا ارث بردن از يك طرف فقط صحیح و نافذ است؟

✓ ج ۱۰ - توارث یا ارث بردن از یک طرف جایز نیست و اگر شرط کرده باشند باید مصالحه انجام گیرد.

س ۱۱ - آیا در عقد موقت نذر زن منوط به اذن شوهر است؟

✓ ج ۱۱ - در عقد موقت اینگونه امور نیاز به اذن شوهر ندارد.

شرط ضمن عقد و تخلف از آن

س ۱ - بنابر آنچه در دفترچه‌های ثبتی محضرهای ازدواج نوشته شده که زوجین آنها را امضاء می‌کنند از جمله آنها زوجه شرط نموده هرگاه طلاق بدرخواست زوجه نباشد و طبق امور شرعیّه بود و زن از وظائف همسری کوتاهی نکرده و از سوّ اخلاق و رفتار هم برخوردار نبوده زوج موظف است تا نصف دارایی موجود خود را که در ایام زناشویی با او بدست آمده یا معادل آن را بلاعوض به زوجه منتقل نماید و یا این که زوجه شرط دیگری کرده به این که زوج همسر دیگری بدون رضایت زوجه اول اختیار نکند، آیا چنین شرایطی مشروعیت دارد و اگر زوج یا زوجه یا هر دو از روی حیاء یا اکراه عقدنامه را امضاء کردند، آیا شروط مذکور مشروعیت دارد؟

✓ ج ۱ - این شروط اختیارش در دست زوج است و می‌تواند امضاء نکند چون شرط می‌کند انتقال دارایی را و پس از شرط، اگر انتقال نداد خلاف وفاء به شرط کرده ولی اموال، مال زوجه نمی‌شود و بعد از شرط، وفاء به آن واجب است ولی اگر اکراه یا اجبار باشد، وفاء به آن نیز واجب نیست.

س ۲ - آیا وکالت بلاعزل با حق توکیل، که در ضمن عقد نکاح یا عقد خارج لازم زوج به زوجه می‌دهد که در موارد دوازدهگانه حق طلاق با زوجه باشد شرط فعل است یا شرط نتیجه؟ چون زوجه پیش از اجرای صیغه عقد نکاح با قبول تمام شرایط از طرف زوج حاضر است که با مشارالیه ازدواج کند؟

✓ ج ۲ - وکالت بواسطه شرط ضمن عقد به صورت شرط فعل محقق می‌شود ولی اجرای آن از نظر عمل بستگی به تحقق شرایطش دارد و از قبیل شرط نتیجه می‌باشد.

س ۳ - در صورتی که وکالت بلاعزل با حق توکیل غیري که زوج در ضمن عقد نکاح یا عقد خارج لازم به زوجه داده باشد تا در موارد دوازدهگانه حق طلاق با زوجه باشد نه شرط فعل باشد نه شرط نتیجه آیا زوج می‌تواند زوجه را از وکالت بلاعزل با حق توکیل غیري که در ضمن عقد نکاح یا عقد خارج لازم به مشارالیه داده عزل کند یا با

توافق زوجین زوجه از وکالت عزل شده یا خود زوجه از وکالتی که زوج به مشارالیهها داده خود را عزل کند؟ یا این که تا زمانی که زوجه همسر زوج می‌باشد و نکاح منحل نشده وکالت بلاعزل با حق توکیل غیرى که زوج به زوجه در ضمن عقد نکاح یا عقد خارج لازم داده به قوت خود باقی است، در صورتی که زوج مرتکب یکی از امور دوازدهگانه شد زوجه می‌تواند با اختیار خود اعمال وکالت بکند و خود را با انجام تشریفات شرعی و قانونی مطلقه نماید و هر زمانی که اراده کند این اختیار را دارد که اعمال وکالت کند؟

✓ ج ۳ - بعد از تعیین مورد از نظر شرط فعل یا نتیجه، دیگر برای سؤال مذکور وجهی باقی نمی‌ماند همچنان که معلوم شد وکالت باید با رضایت خود وکیل باشد که از حق خود گذشت نماید.

س ۴ - در صورتی که شرط نتیجه باشد، آیا زوج می‌تواند زوجه را از وکالتی که به مشارالیهها داده عزل کند؟ یا با توافق زوجین زوجه از وکالت عزل می‌شود و شرایط دوازدهگانه اسقاط و ملغی شده یا زوجه خود را از وکالت بعضی شرایط از طرف زوج عزل کند؟

✓ ج ۴ - باید عزل وکالت با توافق و رضایت زوجه (وکیل) باشد و الا عزل محقق نمی‌شود.

س ۵ - اگر زن در عقد دائم یا موقت با شوهر خود شرط کند که با او نزدیکی نکند آیا این شرط صحیح است و بر فرض صحت اگر شوهر با او نزدیکی کند زنا حساب می‌شود؟

✓ ج ۵ - در عقد دائم شرط صحیح نیست و در صورت نزدیکی زنا نیست.

س ۶ - زوج در هنگام عقد ازدواج دائم به عنوان شرط ضمن عقد متعهد می‌شود بدون اذن زوجه ازدواج مجدد نکند در غیر این صورت زوجه وکیل در طلاق یا حق توکیل به غیر خواهد داشت حال اگر زوجه ناشزه شده و ترک خانه شوهر کند و منتظر شود تا زوج ازدواج مجدد نموده تا زوجه طلاقش را بگیرد از آنجا که زوجه خود زمینه ازدواج مجدد زوج را فراهم کرده آیا می‌تواند از شرط ضمن عقد استفاده کند؟

✓ ج ۶ - در فرض مذکور چون زن ناشزه شده و خود زمینه ازدواج مجدد زوج را فراهم می‌کند، نمی‌تواند از شرط ضمن عقد که وکالت در طلاق است استفاده کند.

س ۷ - زوجه در ضمن عقد ازدواج موقت با مرد شرط کند که وی را به حباله نکاح دائم خویش در آورد و مرد از انجام شرط سر باز زند آیا مرد به انجام شرط ملزم می‌شود؟

✓ ج ۷ - شرط ضمن عقد، الزام آور است پس مرد باید به شرطی که ضمن عقد شده عمل نماید.

س ۸ - حکم ازدواج با افراد معتاد چپست و یا سختگیری خانواده‌ها در خصوص شرط عدم اعتیاد مرد برای ازدواج می‌تواند مجوز شرعی داشته باشد یا خیر؟

✓ ج ۸ - چون ازدواج با فرد معتاد به مواد افیونی مثل هروئین و دیگر مواد یک ازدواج متزلزل خواهد بود پس خانواده‌ها باید دقت کافی را بنمایند.

س ۹ - اگر زوجه در عقد نکاح شرط کند که زوج نباید ریش بتراشد آیا این شرط صحیح است؟

✓ ج ۹ - شرط صحیح است و لازم الوفاء است.

س ۱۰ - اگر زوج از شرط مذکور تخلف کند آیا زوجه می‌تواند با استناد تخلف از شرط تقاضای طلاق کند؟

✓ ج ۱۰ - تقاضای طلاق نمی‌تواند بکند.

س ۱۱ - در صورت تخلف از شرط ضمن عقد آیا زوجه حق جدایی پیدا می‌کند و مرد ملزم به مطلقه نمودن وی می‌شود؟

✓ ج ۱۱ - در باب نکاح، تخلف شرط موجب خیار نمی‌گردد پس زوجه حق جدایی پیدا نمی‌کند و در این صورت دیگر طلاقی وجود ندارد.

س ۱۲ - هرگاه زوج هنگام عقد شرط بکارت زوجه را بکند در این صورت بفرمائید:

الف - اگر بعد از وقوع عقد معلوم گردد زوجه دارای پرده بکارت بوده ولیکن ثابت شود قبلاً با او نزدیکی صورت گرفته است (بلحاظ اینکه گاه پرده بکارت با نزدیکی زایل نمی‌شود) آیا در صورت مذکور زوج امکان فسخ نکاح را دارد؟

ب - مراد از بکارت داشتن پرده بکارت است یا عدم نزدیکی (چه بسا پرده بکارت در مواردی همانند پریدن و) زایل می‌گردد) یا هر دو؟

ج - آیا مراد از نثیه زنی است که به صورت مشروع از اله بکارت شده یا اینکه مراد از آن اعم است و لو اینکه از راه نامشروع یا عنف و یا پریدن و) از اله بکارت شده باشد؟

د - زنی که بعد از نزدیکی باکره می‌ماند حکم باکره را دارد یا نثیه؟

✓ ج ۱۲ - الف - بلحاظ اینکه غالباً دخول معمول موجب ازاله بکارت می‌گردد و لذا

هر چند که ثابت شود که قبلاً با زن نزدیکی صورت گرفته با وصف وجود بکارت

موجب نمی‌شود که مرد بتواند نکاح را فسخ کند ولی اگر بعد از نزدیکی، بکارت

ترمیم گردیده و لو به علاج، در این صورت مرد حق فسخ را دارد و اگر نزدیکی با تمام شرائط صورت گرفته ولی بکارت به صورتی است که به راحتی زایل نمی‌گردد در این صورت اگر مرد زن را برای ادامه زندگی نخواستہ باشد باید طلاق بدهد و در مورد مهریه هم باید مصالح نمایند.

- ✓ ب - مراد داشتن بکارت با خلقت اولیه است گرچه اگر بدون نزدیکی ازاله شده مانند پریدن احکام آن با ازاله به وسیله نزدیکی متفاوت است.
- ✓ ج - ازاله بکارت به وسیله نزدیکی موجب ثبوت بودن زن می‌شود مطلقاً.
- ✓ د - حکم باکره را ندارد همچنان که حکم ثبوت را هم نیز ندارد کما اینکه در فرض الف حکم به طلاق و مصالح گردید.

وکالت، ولایت و اذن در عقد

س ۱ - زید دختر خود را قبل از بلوغ با عمرو تزویج کرد، بعد از بلوغ دختر عمرو را قبول نمی‌کند در حالی که عمرو برای اجراء طلاق هم آماده نیست، آیا این نکاح فقط با انکار دختر فسخ می‌شود یا طلاق برای این نکاح لازم است و اگر طلاق لازم است آیا وکیل مجتهد می‌تواند صیغه طلاق را جاری کند؟

- ✓ ج ۱ - نکاح قبل از بلوغ از جانب ولی در صورتی صحیح است که علم به مفسده نداشته باشد، در این صورت جدا شدن احتیاج به طلاق دارد و الا نکاح فاسد است و طلاق دادن وکیل مجتهد در صورتی است که خود مستقیمانظارت داشته باشد و مأذون از قبال مجتهد جامع الشرائط باشد و احراز کند که در صورت طلاق ندادن موجب خونریزی و فساد می‌شود بلکه احوط آن است که خود شوهر را الزام به طلاق نمایند. والله العالم.

س ۲ - زنی که پدر و پدر بزرگ ندارد اجازه ازدواج او با چه کسی است؟

✓ ج ۲ - اگر باکره بالغه رشیده باشد، در فرض مزبور اذن کسی لازم نیست گرچه اگر از حاکم شرع اجازه بگیرد بهتر است.

س ۳ - آیا حاکم شرع می‌تواند دختری که پدر و جد او معلوم نیست و دختری که به سن بلوغ نرسیده را تزویج کند؟ اگر نتواند نماینده حاکم شرع صیغه عقد را بخواند آیا باطل است یا خیر؟

✓ ج ۳ - اگر مصلحت بداند اشکالی ندارد، اما عقد نماینده در فرض مزبور فضولی است و بستگی به اجازه حاکم شرع دارد.

س ۴ - اگر زنی مردی را وکیل می‌کند که او را به عقد دائم خود در آورد و مرد بر خلاف نظر زن، او را به عقد منقطع در می‌آورد و بعد از مدتی این دو با هم زندگی می‌کنند و بچه‌دار می‌شوند مرد اعلام می‌کند که عقد تو منقطع است، آیا این عقد صحیح بوده یا خیر و آیا مسئله ارث برای بچه‌ها به چه نحو است و آیا بعد از اتمام مدت علی فرض صحت عقد چه کنند؟

✓ ج ۴ - در ادامه زندگی باید مجدداً عقد نمایند متعياً دواماً، ولی نسبت به گذشته اگر مرد گمان بر صحت عقد مزبور داشته، بچه‌ها از پدر ارث می‌برند همانگونه که پدر از آنان ارث می‌برد ولی اگر با رضایت سایر ورثه باشد اوفق به احتیاط است و حد زنا هم در این صورت ثابت نیست، اما چنانچه علم به عدم صحت عقد داشته بنابراین عدم صحت، توارث ساقط و زنا ثابت است گرچه مسئله خالی از شکال نیست و بهتر آن است که توارث با توافق ورثه باشد.

س ۵ - در ازدواج دختر باکره اذن پدر شرط است حال اگر دختر اجازه نگرفت و ازدواج نمود یا دائمی یا موقت، آیا عقد باطل است و آیا می‌توانند بدون طلاق در دائم و بدون بخشش بقیه در موقت جدا شوند یا خیر؟

✓ ج ۵ - بقاء صحت عقد بستگی دارد به اجازه پدر و اگر اجازه نداد احوط و جویی در این صورت دادن طلاق در دائم و بخشش در موقت است، چون در فروج امر به احتیاط شده است.

س ۶ - آیا پسر نابالغ می‌تواند دختر نابالغ را به عقد خود در آورد یا خیر؟

✓ ج ۶ - با اذن ولی اشکال ندارد به شرط آن که برای بچه‌ها مفسده‌ای نداشته باشد.

س ۷ - حال که اذن پدر برای ازدواج دختر باکره واجب است، آیا اذن لفظی، تلفنی، کتبی، از فحوا و قرینه یا دادن اذن بوسیله وکیل کفایت می‌کند؟

✓ ج ۷ - باید یقین شود که به هر صورت پدر اذن داده است.

س ۸ - دختری که بر اثر انجام کارهای ورزشی بکارتش را از دست داده آیا در ازدواجش اذن پدر لازم است؟

✓ ج ۸ - اذن پدر لازم است.

س ۹ - بدون اذن پدر عقد فضولی دختر واقع شده و دخول هم صورت پذیرفته اگر پدر دختر اجازه ندهد وظیفه چیست؟

- ✓ ج ۹ - تکلیف‌عامل حرامی انجام داده است ولی عقد به قوت خود باقی است و باید تعزیر شود و اگر فرزندی به دنیا بیاید حلال زاده است تا پدر اذن ندهد نمی‌تواند به آن عقد ترتیب اثر دهد.
- س ۱۰ - دختر و پسری هم شأن شرعی و عرفی یکدیگرند و قصد ازدواج دارند آیا باز هم اذن پدر لازم است؟
✓ ج ۱۰ - اذن پدر لازم است.
- س ۱۱ - آیا حاکم شرع در صورتی که پدر و جدّ مرده باشند یا زنده‌اند اما در دسترس نیستند، ولایت دارد؟
✓ ج ۱۱ - بلی ولایت دارد.
- س ۱۲ - اگر پسر و دختری به دلیل مخالفت پدر و مادر به حرام بیفتند، آیا می‌توانند بدون اذن ولی ازدواج موقت کنند؟
✓ ج ۱۲ - دختر نمی‌تواند بدون اذن پدر ازدواج کند و باید خود را از حرام هم حفظ کند.
- س ۱۳ - اگر پدری در عقد دخترش حاضر نبود و دسترسی به او نباشد و دختر احتیاج به شوهر کردن دارد آیا دختر می‌تواند بدون اذن پدر، شوهر کند؟
✓ ج ۱۳ - از حاکم شرع اذن بگیرد.
- س ۱۴ - دختر باکره، عاقله و رشیده‌ای پدر و جدّ پدری وی فوت شده عمو، مادر، ناپدری و دائی دارد موقع شوهر کردن و شوهر دادن این دختر عمو و ناپدری و دائی در مقابل همدیگر جبهه گرفته و سخت مبارزه می‌کنند عمو و ناپدری برای پسر عمو تلاش می‌کنند و دائی برای پسر خود در تلاش است این دختر مظلومه در وسط دو جبهه واقع شده است از هر طرف مورد حمله دوستان قرار گرفته است آیا از این سه نفر کدامیک حق ولایت دارند یا خود دختر وکیل نفس خود است؟
✓ ج ۱۴ - خود دختر می‌تواند تصمیم بگیرد و ناپدری و عمو و دایی ولایت ندارند.
- س ۱۵ - فردی وکیل شده زنی را به عقد دائم فردی در آورد اما صیغه موقت جاری می‌کند بعد از بچه‌دار شدن به زن اطلاع می‌دهد که عقد منقطع است: الف - تکلیف محرمیت زوجین و توارث آن دو از هم و توارث آن دو نسبت به فرزند چه است و مسئله دخول چه می‌شود؟
✓ ج ۱۵ - این عقدی که منعقد شده است دو حالت می‌تواند داشته باشد
- ✓ ۱ - زمانی زوجین به مطلب بی می‌برند که مدت عقد موقت تمام شده است و زوجین می‌خواهند ادامه زندگی دهند که لازم است با عقد جدید دائمی صیغه نکاح را جاری

نمایند و مسئله وطی و نزدیکی در آن ایام و حتی بعد از تمام شدن وقت و به دنیا آمدن بچه از نظر شرعی هیچ اشکالی ندارد و وطی به شبهه بوده و آثار وطی حلال بر آن بار می‌شود و اگر مدت تمام نشده است اینجا زوجین می‌توانند این عقد موقت را اجازه کنند و یا رد نمایند اگر اجازه کردند عقد موقت صحیح است و احکام آن مترتب می‌شود و محرمیت و نزدیکی و دیگر مسائل هم از نظر شرعی اشکال ندارد و اگر خواسته باشند مسئله توارث را درست کنند باید زمان عقد موقت را مرد به زن ببخشد و بعد یک عقد دائم منعقد سازند تا مسئله توارث هم تحقق پیدا کند و اگر رد کردند باز مسائل مربوط به وطی و محرمیت و به دنیا آمدن بچه اشکال ندارد و اگر خواسته باشند ادامه زندگی به صورت دائم بدهند بعد از رد می‌توانند صیغه دائم جاری نمایند.

س ۱۶ - دختر باکره بدون اجازه پدر یا جد پدری شوهر می‌کند شرعاً تکلیف چیست، آیا عقد باطل است یا اجازه پدر را حاصل کند، در صورتی که اجازه پدر حاصل شود آیا آثار زوجیت مستقر است یا خیر؟

✓ ج ۱۶ - تکلیفاً عمل حرامی انجام داده است ولی عقد به قوت خود باقی است و اگر فرزندی به دنیا بیاید حلال زاده است و تا پدر اذن ندهد نمی‌توان به آن عقد ترتیب اثر داد.

س ۱۷ - اگر دختر بکر بدون اذن پدر و یا با عدم رضایت پدر ازدواج کند با کسی که کفو او نیست فرزندان او چه حکمی دارند آیا حرامزاده هستند

✓ ج ۱ - دختر گناهکار است و باید اجازه پدر را تحصیل کند ولی نمی‌توان حکم به حرامزاده بودن اولاد این دختر نمود.

س ۱۸ - آیا اجازه ولی را در عقد موقت دختران بالغ شرط می‌دانید؟

✓ ج ۱۸ - اجازه ولی در عقد چه دائم و چه موقت در دختر باکره لازم است.

س ۱۹ - به قرار فتوای علماء در صورتی که پدر یا جد پدری غایب شد و دختر باکره احتیاج به شوهر داشته باشد لازم نیست که از آنان اجازه بگیرند معنای احتیاج داشتن به شوهر را توضیح فرمائید که چه قسم احتیاج پیدا می‌کند؟

✓ ج ۱۹ - احتیاج به این معناست که عرفاً به سن متعارف رسیده باشد و احساس کند به ازدواج کردن نیاز دارد.

س ۱ - ما دو خواهر هستیم که من با فردی ازدواج کردم و خواهر دیگرم همسر شهید بود آیا شوهرم می‌تواند خواهرم را به صیغه خود در آورد و خواهرم يك دختر كوچك دارد آیا خواهرم از طریق او می‌تواند با شوهرم محرم شود؟

✓ ج ۱ - ازدواج با خواهر زن بطور کلی جایز نیست تا زمانی که خواهر او در عقد

مرد است ولی می‌تواند با اجازه زنش (که خاله دختر کوچک است) با آن دختر

ازدواج نماید تا مادرش که خواهر زن است محرم شود.

س ۲ - فردی دختر زنی را برای محرمیت، به عقد موقت خویش در آورده است بعد خداوند به این مرد از زن دیگر اولادی داد آیا مادر بچه معقوده به این بچه‌ها محرم است یا خیر؟

✓ ج ۲ - محرمیت ندارد.

س ۳ - اگر زید با زنی ازدواج کرد و از او بچه‌دار شد، آن گاه او را طلاق داد بعد با زنی دیگر ازدواج نمود و از او بچه‌دار شد، آیا بچه‌های زن دوم با زن اولش محرم هستند یا خیر؟

✓ ج ۳ - بلی محرمند چون زن اول نامادری آنها می‌باشد.

س ۴ - کسی دو مادر دارد یکی مادر خود و دیگری نا تنی آیا مادر نا تنی با داماد پسر خود محرم هستند یا نه؟

✓ ج ۴ - داماد پسر انسان با نامادری او محرمیت ندارد.

س ۵ - اگر دختری را انسان در بدو تولد به عنوان فرزندی پذیرفت، چگونه می‌تواند به پدرخوانده خود محرم شود؟

✓ ج ۵ - از دو راه می‌توان محرم نمود: ۱ - از راه عقد ازدواج برای پدر مرد و یا پدر

مادر مرد و یا پسرش، اگر امکان داشته باشد ۲ - از راه شیر دادن یعنی همسر مرد

یا خواهرش یا زن برادرش یا دخترش یا عروسش به بچه شیر کامل شرعی که در

رساله بیان شده، بدهند.

س ۶ - مردی دارای دو زن است و از هر دو دارای اولاد است و می‌دانیم که اولاد پسر و اولاد اولاد پسر این زن با آن دیگر زن محرم است حال آیا اولاد دختر آن زن (مثل پسر دختر و پسر پسر دختر) نیز به این زن دیگر محرم می‌باشند یا نه؟

✓ ج ۶ - بچه‌های آن زن هر چه تنزل نمایند به نامادری محرمند چه از دختر و چه از

پسر باشند.

س ۷ - شخصی زنی را صیغه کرده آیا پس از تمام شدن مدت، مادر و دختر آن هر چه بالا رود یا پائین حرام است و آنها که با این صیغه محرم شدند آیا صله رحم با آنها واجب است اگر چه مفسده اعظم داشته باشد؟

✓ ج ۷ - مادر زن یا دختر او با خروج زن از زوجیت از محرمیت خارج نمی‌شوند، ولی رحم نیستند که صله رحم لازم باشد.

س ۸ - شخصی به علت نداشتن فرزند، دختر بچه شش ساله‌ای که خواهرزاده خودش است به منزل آورده و حالا دختر هفده ساله شده و با شخصی ازدواج کرده، آیا راهی وجود دارد تا شوهر این دختر با زن این شخص که دختر را بزرگ کرده محرم شود یا نه؟ (ضمناً مادر این زن یا مرده یا شوهر دارد یعنی شوهر دختر نمی‌تواند با مادر این زن ازدواج موقت کند و دخول هم حاصل شود تا با دخترش محرم شود)

✓ ج ۸ - اگر این زن دختری داشته باشد چه صلبی و چه رضاعی و لو از شوهر دیگر می‌تواند با این مرد ازدواج کند و این زن محرم شود که در این صورت مادر زن او خواهد بود و یا این که این مرد پسر صلبی داشته باشد از زن دیگر یا پسر رضاعی، پس این زن (نامادری این دختر) از شوهرش طلاق بگیرد، بعد از انقضاء عده به او صیغه شود و لو به یک ساعت و قبل از دخول، زن به عقد شوهر اولش در آید و این زن عروس شخص مورد نظر که بنا بود محرم او گردد، می‌شود.

س ۹ - شخصی با زنی ازدواج کرده که آن زن یک پسر دارد، آیا مادر شوهر با این پسر محرم است یا نه؟

✓ ج ۹ - پسر با مادر ناپدری محرم نیست.

س ۱۰ - زنی از شوهر قبلی‌اش پسری دارد که ازدواج کرده آیا همسر او بر شوهر فعلی این زن محرم است؟

✓ ج ۱۰ - بر شوهر این زن محرم نیست.

س ۱۱ - اگر کسی خواست دختر نابالغ را برای خود محرم کند راه آن چیست؟

✓ ج ۱۱ - دختر را با اذن پدر و مادرش به صیغه خود در آورد و تا زمانی که در عقد صیغه باشد محرم است، البته جواز این عقد در صورتی است که برای دختر مفسده نداشته باشد.

س ۱۲ - نوزاد دختری به مدت یکماه هر روز از ساعت هفت صبح الی سه بعد از ظهر شیر زنی را می‌خورد و بعد از آن تا هفت صبح فردا از شیر مادرش استفاده نموده، محرمیت این دختر نسبت به فرزندان و شوهر زن مذکور (دایه) چگونه است؟

✓ ج ۱۲ - با فرض مذکور محرمیت حاصل نمی‌شود، گرچه در ازدواج و نظر، احتیاط لازم به نظر می‌رسد.

س ۱۳ - اگر مردی با زنی که از شوهر قبلی خود پسر یا دختر دارد ازدواج کرد، آیا بچه‌های او با پدر و مادر مرد محرم هستند؟

✓ ج ۱۳ - محرم نیستند.

س ۱۴ - آیا عروس پسر و عروس دختر نسبت به خود آدم محرم هستند یا خیر؟

✓ ج ۱۴ - محرم هستند.

س ۱۵ - زنی حامله است طبق تشخیص طبّی که امروزه سهل است معلوم شده که جنین دختر است آیا برای عقد این دختر بچه با رضایت ولیّ برای محرم شدن مادر این جنین جایز است یا خیر در صورت منفی بودن عقد ، پانزده ساله چطور صحیح است یا خیر؟

✓ ج ۱۵ - عقد بر دختری که هنوز به دنیا نیامده صحیح نیست ولی عقد دختر پانزده

ساله برای محرمیت مادر اشکال ندارد.

س ۱۶ - آیا عروس خانواده بعد از مرگ شوهر یا طلاق بر پدر شوهر خود محرم است؟

✓ ج ۱۶ - بر پدر شوهر محرم است الی الابد.

س ۱۷ - مردی بنام زید با دختری بنام هند ازدواج می‌کند بعد از شش ماه به دلایلی که زن مورد اتهام واقع شده یا علاقه ندارد مرد که زید باشد زنش را که هند باشد طلاق می‌دهد حال زید می‌رود با سمیه ازدواج می‌کند و هند هم با بکر ازدواج کرده حال فرزندان زید که مادرشان سمیه است با هند محرم هستند یا نه همچنین فرزندان هند که با بکر ازدواج کرده با زید محرم هستند یا نه همچنین ازدواج فرزندان زید از سمیه با فرزندان هند از بکر چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۷ - فرزندان سمیه به هند محرم هستند زیرا هند معقوده پدرشان بوده است و

فرزندان هند هم از بکر بر زید محرم هستند در صورتی که هند مدخول بها زید

شده باشد زیرا ریبیه زید هستند و ازدواج فرزندان هند از بکر با فرزندان سمیه که

از زید هستند اشکال ندارد.

س ۱۸ - با توجه به اینکه در نظر است که تحقیقی از منظر فقه و حقوق در مورد محرمیت و علقه نکاح بعد از فوت زوجه انجام گیرد مستدعی است نظر استدلالی فقهی خویش را نسبت به مسائل ذیل بیان فرمائید :

۱ - آیا با فوت زوجه علقه زوجیت از بین می‌رود یا باقی است؟

۲ - آیا با فوت زوجه محرمیت بین زوجین زایل می‌شود یا باقی است و فرضاً زوج می‌تواند زوجه میت خود را ببوسد یا خیر و آیا زوج می‌تواند عکسها و فیلمهای زوجه را بعد از موت وی تماشا کند؟

✓ ج ۱۸ - ۱ - علقه زوجیت از بین نمی‌رود.

✓ ۲ - اشکال ندارد.

س ۱۹ - شخصی با زنی ازدواج می‌کند که آن زن دو فرزند از شوهر قبلی دارد حال این دو فرزند یکی پسر و دیگری دختر است و این پسر زن دارد این زن با این شخص محرم است یا خیر همچنین این دختر ازدواج کرده و دختر دارد آیا این دختر با این شخص محرم است یا خیر؟

✓ ج ۱۹ - زن پسر به شوهر مادر محرم نیست ولی دخترِ دخترِ همسر به شوهر مادر بزرگ محرم است.

س ۲۰ - اینجانب به خواستگاری دختری رفته‌ام که این دختر در کودکی شیر زن برادر مرا که عمه خودش نیز می‌باشد خورده است زن برادر من از تعداد دفعاتی که به او شیر داده است اطلاعی ندارد ولی مادر دختر چون نمی‌خواهد که ما با یکدیگر ازدواج کنیم می‌گوید که او شیر کامل خورده است و می‌گوید در بین اینکه زن برادرم به او شیر می‌داده او هم به آن دختر شیر خورنده است خواهشمند است بفرمائید که آیا ما با یکدیگر محرم هستیم یا خیر و آیا بنده می‌توانم با این دختر ازدواج کنم یا خیر؟

✓ ج ۲۰ - با این فرض که مرقوم شده محرمیت حاصل نمی‌شود ولی چون مسئله نسب و فروج است به احتیاط واجب ازدواج صورت نگیرد و نگاه محرمانه هم به یکدیگر نکنند.

س ۲۱ - اخیراً شایع شده است که دختر و پسر می‌توانند صیغه خواهر و برادری با یکدیگر بخوانند و در نتیجه مثل خواهر و برادر به یکدیگر محرم گردند آیا چنین صیغه‌ای در شرع داریم یا خیر؟

✓ ج ۲۱ - مأخذ شرعی ندارد.

موارد حرمت ابدی

س ۱ - فردی در عده طلاق یا وفات با زنی ازدواج کرده است در صورت جهل هر دو یا یکی از آنها به مسئله، حکم چیست؟

✓ ج ۱ - در صورت وقوع دخول، حرمت ابدی حاصل می‌گردد البته اگر در عده طلاق

رجعی یا وفات باشد، این حرمت برای هر دو می‌باشد ولی اگر دخول نشده، در عده

طلاق رجعی و یا وفات باشد با علم به حکم، باز هم حرمت ابدی می‌آید.

س ۲ - ازدواج لواط کننده با اقوام نزدیک لواط شده مانند دختر برادر موطؤ، دختر خواهر، عمه و خاله او چه صورت دارد؟ آیا احتیاطی در ترك این ازدواج وجود دارد، با توجه به این که روایتی در احتیاط آن موجود نیست؟

✓ ج ۲ - اشکالی ندارد و احتیاط لازم نیست.

- س ۳ - آیا فرزند لواط کننده می‌تواند با مادر، دختر و خواهر لواط شده ازدواج نماید؟
 ✓ ج ۳ - اشکالی ندارد ولی بهتر آن است که ازدواج نکند خصوصاً با دختر لواط شده.
- س ۴ - اگر کسی با پسری لواط کند چه کسانی از منسوبین لواط شده بر لواط کننده حرام می‌شوند؟
 ✓ ج ۴ - ازدواج لواط کننده با مادر و مادر مادر هر چه بالا رود و دختر و دختر دختر هر چه تنزل کند و هم چنین خواهر او حرام است.
- س ۵ - فردی زنی را صیغه يك ساله نمود و بعد از انقضاء مدت بلافاصله او را به عقد دائم خود درآورد و در این مدت با مادر زن خود مقاربت کرده لکن نمی‌داند مقاربت در زمان عقد منقطع بوده یا دائم حکمش چیست؟
 ✓ ج ۵ - مقاربت و زنا با مادر زن در هنگامی که دختر او در حباله مرد است، موجب حرمت زن نمی‌شود چه زوجه به عقد دائم و یا منقطع باشد به شرط آن که بلافاصله عقد بعدی صورت گرفته باشد همچنین اگر فاصله شده ولی شک کند که مقاربت در همین ایام بوده یا نه، باز هم عقدش محکوم به صحّت است لکن اگر بداند در این فاصله، مقاربت انجام شده، عقد بعدی محکوم به بطلان است چون زن بعد از مقاربت مرد با مادرش حرام ابدی می‌گردد.
- س ۶ - زنی شوهر دار با مردی اجنبی عمل نامشروع انجام داده و همین عمل نیز موجب طلاق او گردیده، بعد از مدتی با همان مرد ازدواج نموده و بچه‌دار شده عقد آنها چه صورتی دارد و سرنوشت بچه چه می‌شود؟
 ✓ ج ۶ - در فرض سؤال ازدواج با آن مرد حرام است و اگر بداند از همین ازدواج، فرزند بوجود آمده آن هم حرام است در صورتی که علم به حرمت ازدواج داشته باشد. والله العالم.
- س ۷ - دختری که فقط عقد کرده شوهرش قبل از عروسی از راه دبر با او نزدیکی نموده است، بعداجدا شده‌اند حالا دختر در زمان عده این آمیزش، با مرد دیگری ازدواج کرده، حکم مسئله را بیان کنید؟
 ✓ ج ۷ - زن بر شوهر دوم حرمت ابدی دارد مگر در صورت جهل طرفین و انجام نگرفتن نزدیکی در ازدواج دوم.

س ۸ - اگر دختری به عقد دائم در آید و داماد قبل از عروسی از راه دبر در او تصرف کند و از هم جدا شوند و دختر نمی‌دانسته که واجب بوده عده نگهدارد و لذا به عقد دیگری در می‌آید و از شوهر دوم دو فرزند دارد حکم چیست؟

✓ ج ۸ - در فرض مزبور زن به همسرش حرام ابدی است و باید از هم جدا شوند و در مورد فرزندان، اگر علم به حرمت ازدواج داشته‌اند حرامزاده و الا ولد شبهه هستند.

س ۹ - اگر کسی زنی را صیغه موقت نموده، آیا بعد از اتمام صیغه می‌تواند دختر او را صیغه کند؟

✓ ج ۹ - در صورتی که به مادر او دخول کرده باشد نمی‌تواند دختر او را صیغه کند.

س ۱۰ - ازدواج لواط کننده با خواهر لواط شده چگونه است؟

✓ ج ۱۰ - ازدواج لواط کننده با خواهر و مادر لواط شده حرام است.

س ۱۱ - در چه صورتیظهار حرمت ابدی برای زن و شوهر می‌آورد بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۱ -ظهار از طلاقهای زمان جاهلیت است که شرع اسلام حکمش را تغییر داده است و لذا اگر مرد به زنش بگوید پشت تو بر من مانند پشت مادرم است و امثال این کلمات را با قصد حرمت و در حضور دو شاهد عادل بگوید وطی آن زن بر آن مرد حرام می‌شود مگر آنکه کفاره بدهد.

س ۱۲ - در چه صورتی لعان حرمت ابدی برای زن و شوهر می‌آورد؟

✓ ج ۱۲ - در صورتی که مرد، زن دائمی خود را به زنا متهم کند و یا بچه‌ای که می‌تواند به او ملحق شود، نفی ولدیت کند و در نزد حاکم شرع مرد چهار مرتبه شهادت دهد که راستگوست و بعد لعنت کند دروغگو را به نفی ولد یا زنا و زن هم چهار مرتبه شهادت دهد که مرد دروغگو است و بعد بگوید غضب خدا بر من است، اگر مرد راستگو باشد این زن و مرد حرام ابدی می‌شوند و حد قذف هم ساقط می‌شود.

س ۱۳ - زیدی برادرش مرحوم شده است و زن برادرش یعنی زن آن مرحوم ۵۳ سال دارد و سیده نمی‌باشد و خود زن می‌گوید که من حدود پنج سال است که اصلاً با شوهرم نزدیکی نکرده‌ام و این زن نازا است حالا برادر این مرحوم خواهان ازدواج با زن برادرش می‌باشد زن مرحوم در حال عده وفات شوهر است و بالاخره به یکی از دفاتر ازدواج مراجعه می‌کنند اتفاقاً دفتر ازدواج از اینها سؤال می‌کند

در جواب زن می‌گوید شوهرم دو ماه قبل مرحوم شده است و من سیده نمی‌باشم و ۵۳ سال عمر من می‌باشد سر دفتر صیغه عقد را جاری می‌کند و خودش می‌گویند که ما بعد از عقد نزدیکی کرده‌ایم مرد می‌گوید من جاهل به مسئله بودم هم عقد صورت گرفته و هم نزدیکی آیا حرمت ابدی دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۳ - این زن با فرض مذکور بر این شخص که او را عقد کرده و دخول هم نموده،

حرام ابدی است.

س ۱۴ - زنی ازدواج کرده بعد از هشت سال طلاق گرفت و بعد از اتمام عده با مردی ازدواج کرده است بعد از عقد و دخول، شوهر اول می‌گوید دوست دارم با شما ازدواج کنم زن هم قبول می‌کند با اینکه زن در عقد دیگری است شوهر اول از پیش خودش عقد فضولی را می‌خواند و مهریه را يك ميليون تومان قرار می‌دهد به زن خبر می‌دهد و زن هم قبول می‌کند شروع می‌کنند به زندگی و بعد از چند روز زن اعتراض می‌کند که مهریه کم است و اختلاف بر سر مهریه پیدا می‌کنند بعد از يك سال از هم جدا می‌شوند زن ادعا می‌کند من شوهر دارم حال اگر زن از شوهر فعلی طلاق بگیرد می‌تواند با شوهر اولی که هشت سال با او زندگی کرده ازدواج کند یا خیر؟

✓ ج ۱۴ - با شوهر اولش حرام مؤبد می‌شود.

س ۱۵ - در مورد زنی که طلاق گرفته و بعد با مرد دیگری ازدواج کرده و بعد از دخول متوجه شده که طلاق اول باطل بوده است حکم چیست؟

✓ ج ۱۵ - با فرض مذکور زن به مرد دوم حرام ابدی خواهد بود.

س ۱۶ - اینجانب شوهرم در حدود ده سال قبل فوت کرده و بعد از مدتی مردی از من خواستگاری کرد برای متعه و من هم قبول کردم مشروط به اینکه اگر خواستگار دائمی پیدا کردم او مدت را بذل کرده و مرا رها کند و بعد از مدتی هم خواستگاری خوب برایم پیدا شد و آن مرد هم مدت را بذل کرد و من هم تصور می‌کردم که اگر يك مرتبه عادت ماهیانه شوم می‌توانم ازدواج کنم و به این اعتقاد بعد از يك طهر با این مرد ازدواج کردم و بعد متوجه شدم که این ازدواج مشکل شرعی داشته لطفاحکم شرعی را بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۶ - اگر ازدواج در عده مرد دیگری واقع شود گرچه از روی جهل و نادانی به

مسئله باشد، در صورت واقع شدن دخول، مرد دوم برای آن زن حرام ابدی می‌شود و

عقد باطل است و نمی‌تواند زن مرد دوم باشد و از فرض سؤال معلوم می‌شود که

زن، عده شوهر اول را که دخول شده است در وقت عقد دومی تمام نکرده بوده پس

باید از او جدا شود و برای شوهر دوم اگر دخول به دومی هم شده حرام ابدی

می‌باشد.

الحاق ولد و فرزند خوانده‌گی

س ۱ - زن و شوهری به دلیل نداشتن فرزند از پرورشگاه کودکی اختیار می‌کنند، ضمن گرفتن شناسنامه برای او ارث نیز برایش تعیین می‌کنند بفرمائید این مسئله و مسئله محرمیت کودک با آنان چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - این که شناسنامه بنام فرزند خودش بگیرد جایز نیست، مگر بنام شخصی کند که بچه از اوست و ارث هم از این مرد و زن نمی‌برد و حکم فرزند ندارد و محرم هم نیست، مگر از طرق شرعی او را محرم نمایند

س ۲ - اگر زنی با دو مرد رابطه نامشروع داشته شب را با يك نفر و روز را با دیگری سپری نموده تا يك هفته سپس حامله شده و بچه متولد گردید ملحق به کداميك است؟

✓ ج ۲ - اگر راهی برای الحاق نباشد باید قرعه انداخته شود و در نکاح و نگاه کردن، باید احتیاط کند و از هر دو اجتناب نماید.

س ۳ - اینجانب سید هستم بعلت نداشتن فرزند نوزادی را از بنیاد حمایت کودکان به فرزندی گرفتم و نامش را سید علی گذاشته و برایش شناسنامه گرفته‌ام حکم چیست؟

✓ ج ۳ - این عمل مشروعیت ندارد و جایز نیست.

س ۴ - آیا با استفاده از آزمایشهای پزشکی و مطالعات طبی مانند آزمایش تجزیه خون و آزمایش عقیم بودن و غیره که نوعامفید ظن قوی هستند در فرض تعارض دو اماره فراش می‌توان یکی از آنها را بر دیگری ترجیح داد یا ترجیح فقط با امارات قطعی و یقینی شرعی ممکن است؟

✓ ج ۴ - اینگونه ظنون حاصله از آزمایش خون و امثال آن شرعاً حجیت ندارد.

س ۵ - در صورتی که میان اماره فراش زوج سابق با اماره فراش زوج جدید تعارض ایجاد شود کدام مقدم است (مثلاً زن پس از انحلال نکاح و انقضای عده که حدود سه ماه است مجدداً از دواج کند و مثلاً بعد از شش ماه و نیم کودکی از وی متولد

شود در این صورت احتمال اینکه طفل منسوب به هر يك از این دو زوج باشد وجود دارد زیرا شرط حداقل شش ماه و حداکثر ده ماه در هر دو مورد وجود دارد لذا اماره فراش شوهر سابق با اماره فراش شوهر جدید تعارض می‌کند؟

✓ ج ۵ - با فرض سؤال تعارض امارتین تحقق پیدا نمی‌کند بلکه با فرض گذراندن عده،

شرعاً از حمل خالی خواهد بود مگر آن که یقین به تحقق حمل از شوهر اول

باشد که با فرض مذکور دیگر تعارضی تحقق ندارد.

س ۶ - گاهی زن و شوهری که صاحب اولاد نیستند پسر یا دختری را به فرزند خواندگی قبول می‌کنند بفرمائید چه راههایی برای محرم شدن پسر خوانده نسبت به این زن و همچنین دختر خوانده نسبت به این شوهر وجود دارد؟

✓ ج ۶ - موارد متعددی می‌تواند مسئله محرمیت را ایجاد کند، اگر بچه کوچک را

خواهر مرد یا خواهر زن که شیر ده هستند شیر دهند می‌توانند تحصیل محرمیت

کنند و یا با ازدواج، ولی چون موارد معین نیست نمی‌توان مسئله را روشن کرد پس

اگر موارد معین شود پاسخ داده می‌شود.

شیر بهاء

س ۱ - گرفتن شیر بهاء چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - شرعیت ندارد مگر روی مهریه حساب گردد.

س ۲ - شخصی می‌خواهد با دختر کسی ازدواج کند شیربهای آن را هر چه قرار گذاشته باشند پرداخت می‌کند و آن دختر را در خانه‌اش می‌آورد و بعد از آن پدر دختر یا اقارب دیگری که دارد بنام احوالپرسی می‌آیند و کادو می‌آورند و چند وقت بعد پدر، دختر را به خانه خود می‌برد و وقتی که به خانه شوهر برمی‌گردد پدر دختر چیزهایی از قبیل گاو و گوسفند برای دختر می‌دهد چنین کاری در بین مردم افغانستان رسم است آیا آن چیزهایی را که پدر دختر داده و آنچه را که چند وقت بعد به خانه خودش برده مال زن می‌شود یا مال هر دو؟

✓ ج ۲ - بستگی به نظر کسی که اینها را می‌دهد، دارد ولی ظاهراً به دختر می‌بخشد.

س ۳ - شیربها و پولی که پدر و مادر دختر برای خودشان می‌گیرند و پولی که

برای تهیه جهیزیه می‌گیرند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - از نظر شرعی صحّت ندارد مگر آنکه به عنوان مهریه محاسبه گردد و الا

جایز نیست.

س ۴ - در بین مردم (شیعیان) افغانستان شیربها و مهریه مرسوم بوده است و پدر دختر يك مبلغ پولی به عنوان شیربها از داماد می‌گیرد آیا حلال است یا خیر و آیا

وقتی که يك سال از آن بگذرد خمس به آن تعلق خواهد گرفت مثل منافع سال پدر دختر یا خیر؟

✓ ج ۴ - گرفتن شیربها مشروعیت ندارد مگر آنکه داماد آن را ببخشد و اگر صرف در مؤونه شود خمس ندارد.

س ۵ - پولی که خواهر عروس، عمه عروس، عموی عروس و خاله عروس در مراسم ازدواج می‌گیرند و اکثر داماد مجبور است این پولها را پرداخت نماید چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - جایز نیست و اکل مال به باطل است.

س ۶ - پولی که پدر دختر از پدر داماد و یا از خود داماد می‌گیرد که بنام گله در افغانستان معروف است و در عوض هم چیزی به داماد نمی‌دهند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۶ - اگر به عنوان مهریه می‌گیرند، اشکال ندارد و باید به دختر بدهند ولی اگر این عنوان را ندارد، جایز نیست.

حق حضانت

س ۱ - در مواردی که بین زوجین مفارقت حاصل شود، با توجه به فتاوی متأخرین مبنی بر اولویت حق حضانت مادر در مورد دختر تا هفت سالگی و پسر تا دو سالگی و بودن مشکلاتی از قبیل علقه بیشتر فرزندان خردسال به مادر و ایجاد اختلال در مسائل تربیتی آنان در صورت جدائی از مادر وابستگی فرزندان به یکدیگر و عدم امکان جدائی بین آنها در چه صورتی که بعضی با پدر و بعضی با مادر باشد و عسر و حرج برای پدر در نگهداری فرزندان و هم چنین وجود احادیث معتبره خواهشمند است نظر مبارک را اعلام فرمائید؟

✓ ج ۱ - مسائلی که عنوان فرموده‌اید ممکن است ضرورت‌های شخصی باشد که ایجاب کند طبق آن ضرورتها، حاکم شرع حق حضانت یکی از دو پدر و مادر را سلب و به دیگری بدهد و در صورتی که ضرورتی را حاکم شرع احراز کند، اشکال ندارد و اما مسائل مذکوره نمی‌تواند بعنوان یک ضرورت نوعیه مطرح باشد تا این که باعث تغییر حکم گردد در مورد روایاتی که ذکر کرده‌اید، روایات دیگری هم در این زمینه هست که اصحاب بین چند طائفه از ادله جمع کرده‌اند و لذا فتوی داده‌اند که در پسر دو سال و در دختر هفت سال حق حضانت با مادر است.

س ۲ - آیا مادر می‌تواند از حق حضانت (دو سال پسر و هفت سال دختر) خودداری کند و بگوید من حضانت آنها را قبول نمی‌کنم؟

- ✓ ج ۲ - بلی مادر حق دارد حضانت را ردّ یا قبول نماید.
- س ۳ - آیا پدر شرعاً مجاز است که مادر مطلقه را از دیدار فرزندش که تحت حضانت پدر است محروم نماید؟
- ✓ ج ۳ - جایز نیست.
- س ۴ - الف - هرگاه جدایی فرزند از مادر یا خواهر و برادرش به سلامت روانی طرفین بالاخصّ کودک لطمه وارد کند (یعنی مشقت غیر قابل تحمل برای طرفین ایجاد گردد) آیا می‌توان حضانت طفل را تا رسیدن به سنّ بلوغ یا رشد به یکی از والدین واگذار کرد؟
- ب - آیا دادگاه می‌تواند با توجه به شرایط خاصّ والدین و حفظ مصالح طفل بدون در نظر گرفتن سنّ طفل (۲ و ۷ سال) او را به پدر و یا مادر واگذار کند؟
- ج - پس از رسیدن اطفال به سنّ بلوغ یا رشد آیا پدر و مادر در رابطه با حضانت او تکلیف دارند؟
- د - هرگاه بستگان محجور از قبول قیمومیت محجور امتناع کنند آیا می‌توان آنان را ملزم به قبول این مسئولیت کرد؟
- ✓ ج ۴ - الف - حقّ حضانت به طبع اولیه تا دو سال در پسر و هفت سال در دختر متعلّق به مادر است و بعد از آن متعلّق به پدر است ولی اگر حاکم شرع احراز کند که بنا به دلایلی حضانت بر خلاف قاعده به دیگری سپرده شود، اشکال ندارد ولی بدون احراز ضرورت، مشکل است.
- ✓ ب - جواب روشن شد.
- ✓ ج - در صورتی که احتیاج به حضانت دارد بر پدر واجب است حضانت نماید.
- ✓ د - اشکال ندارد.

ازدواج با اهل کتاب و دیگر فرق مسلمین

- س ۱ - آیا شیعه می‌تواند دختر خود را به فرقه‌های مختلف صوفی بدهد یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - دختر به آنها داده نشود چه بسا بعضی از آنها معتقد به خلاف بعضی از ضروریات اسلام باشند.
- س ۲ - آیا متعه اهل کتاب جایز است؟
- ✓ ج ۲ - جایز است.
- س ۳ - ازدواج شیعه با فرقه ضالّه بهائیت و یا اهل سنت چگونه است؟

- ✓ ج ۳ - ازدواج با فرقه ضالّه بهائیت صحیح نیست و جایز نمی‌باشد ولی ازدواج با اهل سنت و زن گرفتن از آنها اشکال ندارد ولی نباید به آنها زن داد.
- س ۴ - آیا ازدواج مرد مسلمان با زن کافر کتابی و غیر کتابی و مرد کافر با زن مسلمان جایز است؟
- ✓ ج ۴ - ازدواج موقت مرد مسلمان با زن کافر کتابی جایز است و دیگر موارد جایز نمی‌باشد و ازدواج زن مسلمان با مرد کافر در هیچ موردی جایز نمی‌باشد.
- س ۵ - ازدواج دائم یا موقت با اهل کتاب حکمش چیست آیا اذن ولی شرط است؟
- ✓ ج ۵ - ازدواج دائم با زن کتابیه به نظر ما حرام است ولی موقت اشکال ندارد و اذن ولی شرط نیست.

نگاه به نامحرم و لمس او

- س ۱ - نگاه کردن به باطن بدن زن نامحرم مثل داخل بینی و دندان و لسان چگونه است؟
- ✓ ج ۱ - تمام بدن زن حتی بواطن او هم عورت است و نظر به آنها حرام است.
- س ۲ - در مراکز نجات بخشی و بهزیستی بچه‌های کوچک که بزرگ می‌شوند چه دختر و چه پسر افرادی که پرستارشان هستند نگاه کردن به عورتین و دست زدن به آنها چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲ - حرام است.

نفقه

- س ۱ - آیا عدم پرداخت نفقه محجور و زوجه‌اش و افراد واجب النفقه وی (با توجه به تمکن مالی محجور) از ناحیه ولی وی حرام نمی‌باشد و در صورت عدم پرداخت آیا قابل مطالبه است؟
- ✓ ج ۱ - پدر باید از اموال محجور برای نفقه زوجه و اولاد او بردارد و در مورد آنها مصرف نماید و نفقه زوجه دین است و اگر مصرف نکند زوجه می‌تواند مطالبه نماید ولی در اولاد، حق مطالبه ندارد و فقط خلاف حکم تکلیفی انجام شده است.

س ۲ - آیا نفقه زوجه حامله که زوجش فوت کرده و یا در عده وفات است از مال زوج پرداخت می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۲ - نفقه این زن چه حامله و چه معتده به عده وفات باشد از مال مرد خارج نمی‌شود.

س ۳ - در صورتی که زوج از پرداخت نفقه امتناع کند و یا برای مدت طولانی غایب شود و یا اینکه به درجه‌ای از سفاهت برسد که تصرف او در اموال و دارائی خود غیر عقلانی باشد یا اینکه مجنون شود تکلیف نفقه زوجه چه می‌شود و مسئول پرداخت آن کیست؟

✓ ج ۳ - وظیفه ولیّ مرد است که اقدام به پرداخت نفقه زوجه از مال زوج کند ولی اگر ولیّ شرعی نباشد، حاکم شرع موظف است نفقه زوجه را از مال او به زن بپردازد.

س ۴ - شخصی زن دائمی خود را در تاریخ ۱۲/۲/۱۳۶۶ بدون طلاق و مخارج زندگی از خانه بیرون کرده و زن دیگری آورده پس از مدت زیادی زن جدید فوت می‌کند و شخص دنبال زن سابق خود رفته و در تاریخ ۸/۶/۱۳۷۷ زن را بر می‌گرداند که حدوداً ۱۱ سال و ۴ ماه سپری می‌شود و در حضور چند نفر کاغذ نوشته و اقرار می‌کند که نفقه سالهای تلف شده زن را پرداخت کند در فاصله کمی آن شخص فوت کرد و ارث که برادران شخص متوفی می‌باشند از نفقه سالهای گذشته را که شوهر زن متعهد شده بود قبول ندارند آیا اکنون این زن بدون سرپرست از چه طریقی می‌تواند به حق خود برسد؟

✓ ج ۴ - باید نفقه زن را ورثه بپردازند زیرا از دیون است و دین قبل از تقسیم اموال، واجب است که اداء گردد.

س ۵ - در چه مواردی نفقه ساقط می‌شود، منظور از تمکین، تمکین خاص است یا انجام وظایف زوجیت از قبیل حسن معاشرت، معاضدت بایکدیگر در تشیید مبانی خانواده، احترام نظر شوهر و ... را نیز شامل می‌شود و آیا در مواردی که با وجود رابطه زوجیت نزدیکی با زوجه حرام است نیز نفقه واجب می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۵ - اطاعت زن از مرد در مواردی که عدم آن، موجب نشوز می‌گردد شرط وجوب نفقه است و موارد مرقومه جزء آن موارد نمی‌باشد و در جائی که زن عذر شرعی دارد و مرد نمی‌تواند با او نزدیکی کند، نفقه واجب است.

س ۶ - آیا نفقه به محض ایجاد علقه زوجیت واجب می‌شود یا شرایط دیگری را قائلید و آیا وسائل تنظیف و آرایش، مخارج مداوا و لو در بیماری صعب العلاج، هزینه زایمان، هزینه تجهیز و غیره را نیز جز نفقه می‌دانید یا خیر به طور کلی نفقه چیست؟

- ✓ ج ۶ - نفقه بعد از ایجاد علقه زوجیت دائمه و متابعت و اطاعت زن از مرد در جهاتی که عدم آن موجب نشوز است، بر مرد واجب می‌شود و نفقه، هر آن چیزی است که زن به آن احتیاج دارد از غذا و لباس و فرش و مسکن و مواردی که نوشته شده است جز نفقه است ولی در بیماریهای صعب العلاج که مخصوصاهزینه‌های زیادی در بر دارد، بر مرد واجب نیست.
- س ۷ - ضابطه اصلی در اجراء نفقه به نظر جنابعالی چیست و آیا نفقه ملاک خاصی دارد یا يك مسئله عرفی است؟
- ✓ ج ۷ - مسئله عرفی است که مطابق با شأن زن و اهل بلد محاسبه می‌شود.
- س ۸ - میزان نفقه با توجه به وضعیت زن تعیین می‌شود یا رعایت حال شوهر معیار و ملاک است و آیا زن مالک نفقه می‌شود یا فقط حق انتفاع دارد؟
- ✓ ج ۸ - میزان در نفقه رعایت شأن زن و محاسبه شأنیت او با زنهای اهل بلد است و در بعضی از موارد مانند نفقه طعام و امثال آن مالک می‌شود و در مثل مسکن و لباس حق انتفاع دارد.
- س ۹ - با توجه به وجوب پرداخت نفقه اولاد توسط پدر بفرمائید:
- الف - آیا در این حکم بین فرزند صغیر و کبیر تفاوتی هست؟ (اعم از متمکن و غیر متمکن)
- ب - آیا مراد از تمکن، قدرت فعلی است یا توانایی بالقوه تحصیل مال را نیز شامل می‌شود؟
- ج - در صورت تخلف فرزند واجب النفقه از دستورات شرعی پدر، آیا وجوب پرداخت نفقه وی ساقط می‌شود؟ (مثلاً نوجوان فقیری که پدر را اذیت نموده و از ورود وی به خانه شخصی‌اش جلوگیری می‌کند واجب النفقه است)
- ✓ ج ۹ - الف - نفقه فرزند فقیر بر پدر واجب است و تفاوتی بین صغیر و کبیر نمی‌کند ولی اگر فرزند فقیر نباشد نفقه واجب نیست.
- ✓ ب - مراد از تمکن، قدرت فعلی و یا در حکم قدرت فعلی است مانند اینکه کسی کار می‌کند و قدرت بر کار دارد.
- ✓ ج - ساقط نمی‌شود ولی اینطور نیست که اگر پدر نداد، مدیون باشد بلکه خلاف حکم تکلیفی عمل نموده بخلاف نفقه زوجه که دین است.

س ۱۰ - معقوده غیر مدخوله‌ای از حق حبس خود استفاده نموده و اظهار داشته تا تمام مهریه‌ام را استیفاء نکنم حاضر به تمکین نیستم حال سؤال این است که زوجه مزبور چنانچه از زوج تمکین عام نداشته باشد مثلاً بدون اجازه اذن زوج از منزل خارج شود مستحق نفقه خواهد بود یا به دلیل آنکه در خصوص تمکین عام ناشزه محسوب بوده مستحق نفقه نمی‌باشد؟

✓ ج ۱۰ - زن حق مطالبه مهریه را قبل از تمکین خود دارد و از این نظر که تمکین نمی‌کند، ناشزه نیست و اگر از شوهر هرگونه اطاعتی که بر او واجب است بنماید نفقه هم باید به او داده شود ولی اگر وظائف واجبه‌ای که بر گردن اوست مثل خروج از خانه با اجازه شوهر انجام ندهد، از این جهت ناشزه است و حق نفقه ندارد.

س ۱۱ - هرگاه زوجه از ایفای وظایف زوجیت خودداری نماید ناشزه بوده و مستحق نفقه نخواهد بود لیکن در صورتی که شوهر از انجام وظائف زوجیت سر باز زند به گونه‌ای که زوجه‌اش را معلقه قرار دهد بفرمائید :

الف - آیا می‌توان حکم به نشوز زوج کرد؟
ب - در صورت مثبت بودن پاسخ چه آثاری بر آن مترتب است؟
ج - آیا زوجه می‌تواند در این صورت از دادگاه تقاضای طلاق نموده و دادگاه نیز بر این اساس حکم به طلاق زوجه بدهد؟

✓ ج ۱۱ - الف - نشوز اختصاص به زن ندارد و مرد هم اگر به وظائف خود عمل نکند ناشز است

✓ ب - باید حاکم شرع مرد را موظف به انجام وظائف نماید و در صورتی که از انجام وظیفه امتناع نماید، حاکم شرع باید او را به وظائف اجبار نماید.

✓ ج - به نظر می‌رسد با ناشز شدن مرد نمی‌شود حکم به طلاق نمود مگر آنکه به مرحله‌ای برسد که زن در عسر و حرج شدید قرار گیرد که در این صورت حکم به طلاق مستند به عسر و حرج خواهد بود نه به ناشز بودن مرد.

س ۱۲ - شخصی هفت سال زن و بچه‌های خود را ترك کرده و با زن دوم ازدواج نموده است و در این مدت نفقه و مخارج همسر اولش را نداده است و بعد از این مدت آمده آیا همسر اولش می‌تواند نفقه خودش و فرزندانش را از شوهرش مطالبه نماید و آیا بعد از این مدت بر زن تمکین شوهر لازم است و در صورتی که تمکین نکند حکم چیست؟

✓ ج ۱۲ - زن می‌تواند مطالبه نفقه سالهای گذشته را که مرد پرداخت نکرده، بنماید و اگر هم اکنون نفقه پرداخت می‌کند باید از شوهر تمکین کند و اگر زن در این مدت مخارج بچه‌ها را به عنوان اینکه بعد از پدر بچه‌ها طلب کند، داده باشد می‌تواند این مخارج را هم مطالبه کند.

تمکین

س ۱ - اگر زنی شوهری داشته باشد که فاقد طهارت و نماز باشد و دوست ندارد که شوهر با او هم بستر شود آیا می‌تواند از شوهرش دوری کند؟
✓ ج ۱ - جایز نیست و باید از شوهر تمکین کند.

متفرقات

س ۱ - اگر زنی به مردی پیشنهاد ازدواج کند و مرد از او سؤال کند باکره هستی یا نه بگوید باکره نیستم آیا حرفش پذیرفته می‌شود؟
✓ ج ۱ - حرف زن در این مورد قبول است.

س ۲ - آیا فردی که چند زن دارد تقسیم شبها بین زنان بر او واجب است یا این که مستحب و یا رجحان دارد؟
✓ ج ۲ - اگر چهار زن داشته باشد واجب است هر شبی از چهار شب را پیش یکی باشد و ترجیح بعضی بر بعضی دیگر حرام است.

س ۳ - مردی بعد از مرگ زن چهارمیش با زن پنجم ازدواج کرد بعد بنحوی زن چهارم زنده شد کدامیک زن او به حساب می‌آیند؟
✓ ج ۳ - اگر حقیقتاً مرده باشد، بعد از زنده شدن، زن پنجم همسر اوست و زنی که مرده و زنده شده، همسر او نیست

س ۴ - مردی زنی را به مدتی عقد کرد، در این مدت زن دیوانه شد و یا بیهوش گردید آیا حق جماع با او را دارد؟
✓ ج ۴ - وطی او در حال زوجه بودن مانعی ندارد چه دیوانه باشد یا بیهوش.

س ۵ - همسر اینجانب مدت ۵/۳ سال است که خانه خود را ترك گفته و به همراه تنها فرزندم به منزل پدرش در شهر دیگری رفته و این در حالی است که بنده از رفتن ایشان رضایت ندارم و از طرفی هیچگونه مشکل مالی، جسمانی یا انحرافات اخلاقی و فکری متوجه اینجانب نمی‌باشد، آیا ایشان که بدون رضایت شوهر و هیچگونه کمبودی

منزل را ترك کرده ناشزه می‌باشد یا نه؟ در این صورت آیا نماز و روزه‌های ایشان صحّت دارد یا خیر؟

✓ ج ۵ - در صورتی که همسر در زمان عقد، شرط سکونت غیر از این خانه را نکرده باشد و جهت انتفاع و استمتاع تمکین نکند، ناشزه است و در فرض مذکور نماز و روزه‌های ایشان صحیح است ولی قبولی آن با عدم رضایت شوهر مشکل است. والله العالم.

س ۶ - آیا تجسس قبل از ازدواج در این که دو نفر می‌خواهند ازدواج کنند به این که برادر و خواهر رضاعی نباشند واجب است؟ بعد از ازدواج چطور؟ البتّه در صورتی که فقط احتمال می‌دهند؟

✓ ج ۶ - تجسس واجب نیست مگر احتمال رضاع یا غیره، عقلائی باشد که در این صورت تجسس مفید است زیرا که ترکش چه بسا موجب پشیمانی باشد.

س ۷ - کسی چهار زن دارد پنجمی را هم عقد کرده، آیا پنجمی باطل است؟

✓ ج ۷ - عقد پنجمی باطل است در صورتی که همه عقدها دائمی باشد.

س ۸ - در صورت اتّصال و چسبندگی سر دو خواهر مسئله ازدواج آن دو چه حکمی دارد؟

✓ ج ۸ - ازدواج دو خواهر به هم پیوسته اگر برای صرف محرمیت باشد نه زناشوئی، برای

پسر و پدر جایز است چون یکی عروس اوست و دیگری زن پدر و هر دو محرمند، ولی

برای زناشوئی چون مستلزم امر غیر مشروع است، اشکال دارد.

س ۹ - طبق رساله عملیه مراجع عظام اطاعت پدر برای فرزند واجب است، حال اگر در يك امر مباح پدر امر به فعل آن کرد ولی مادر بر عکس آن و یا پدر چیزی گفته پدر بزرگ چیز دیگر را، در این صورت چه باید کرد در صورتی که جمع بین فعل و ترك ممکن نیست؟

✓ ج ۹ - پدر ولایت دارد نه مادر، پس حرف پدر مقدم است همان طور که در تعارض بین

حرف پدر و جدّ، دوّمی مقدم است چون جدّ ولایت بر پدر را هم دارد.

س ۱۰ - مرتدّ فطری و ملّی کیست و چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۰ - مرتدّ فطری مسلمانی است که کافر شود با آن که انعقاد نطفه‌اش در حالی

بوده که یکی از پدر یا مادرش یا هر دو مسلمان بوده و ملّی به مسلمانی می‌گویند

که کافر شود و پدر و مادرش در حال انعقاد نطفه او کافر باشند و حکم مرتدّ

فطری آن است که به مجرد ارتداد مالش به ورثه منتقل می‌شود و زن بر او حرام و کشتنش واجب است و توبه‌اش مورد قبول نیست و مرتد ملّی همین حکم را دارد بجز این که کشته نمی‌شود و اگر توبه نمود توبه‌اش قبول است و از تصرف در اموالش جلوگیری می‌گردد، احکامی که گفته شد مخصوص به مرتدّ مرد است و اگر زن مرتدّ گردد، کشته نمی‌شود چه مرتدّ ملّی باشد و چه مرتدّ فطری.

س ۱۱ - آیا عقد نکاح زن سیّده با مرد غیر سیّد جایز است؟

✓ ج ۱۱ - بهتر آن است که از عقد کردن زن علویّه به غیر سیّد تا ضرورت عرفی پیش نیاید اجتناب شود.

س ۱۲ - خانواده پسر با پرداخت صد هزار تومان به خانواده دختر فقط به توافق رسیدند که دختر را به عقد پسر در آورند، الان چهار سال است از پسر خبری نیست، آیا دختر می‌تواند ازدواج کند؟

✓ ج ۱۲ - ازدواج دختر اشکال ندارد، زیرا شرعاً همسر کسی نیست.

س ۱۳ - زنی که شوهرش چند سال در جبهه مفقودالایر است و فعلاً نمی‌داند، آیا جز شهداء است یا این که باز هم در اسارت است، آیا می‌تواند ازدواج کند؟

✓ ج ۱۳ - باید به حاکم شرع مراجعه کند تا تصمیم مقتضی گرفته شود.

س ۱۴ - شخصی می‌خواهد دختر کسی را نامزد کند يك مقدار اجناس می‌فرستند از قبیل غله، برنج، چای، شکر، مال بذر جهت کاشت و رخت و بعضی از اجناس در مراسم مهمانی طرفین مصرف می‌شود و بعضی از اجناس و پول و رخت و بذر جهت کاشت و غیره برای پدر دختر باقی می‌ماند پس یکی از دختر یا پسر فوت می‌کند و یا سازگاری نمی‌کنند و ازدواج صورت نمی‌گیرد و زوجین جدا می‌شوند آیا این اجناس چه مصرف شده و چه مصرف نشده در پس دادن و ندادن چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۴ - آنچه که باقی مانده است باید برگرداند.

س ۱۵ - خنثی اعمّ از اینکه مشکل باشد یا غیر مشکل، آیا ازدواج با آن جواز دارد یا خیر؟

✓ ج ۱۵ - در خنثی مشکل ازدواج جایز نیست و در غیر مشکل اگر احراز شود که مرد است یا زن، ازدواج اشکال ندارد.

س ۱۶ - دادن دختر به شوهر ریش تراش چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۶ - حرام نیست.

س ۱۷ - آیا دو دختری که به هم چسبیده‌اند و موقع ازدواجشان رسیده می‌توانند ازدواج کنند؟

✓ ج ۱۷ - ظاهر امکان ازدواج آنها نیست در صورتی که برای محرمیت تنها نباشد و الا پدر و پسر می‌توانند این دو را برای خودشان محرم کنند.

س ۱۸ - بانویی که شوهرش سه سال و نیم قبل، فوت کرده است و از آن تاریخ تاکنون ادعایی در مورد دائمی بودن عقد و ازدواج نداشته و قرآنی هم بر موقتی بودن ازدواج ایشان وجود دارد اخیراً مدعی دائمی بودن عقد و ازدواج خود با آن مرحوم شده ولی همسر اول و دائمی مرحوم منکر دائمی بودن رابطه زوجیت مدعی است اگر قرار باشد که صحت و سقم موضوع با سوگند شرعی اثبات شود قسم را باید همسر موقت که مدعی دائمی بودن است یاد کند یا قسم متوجه همسر دائمی است که منکر ادعای مدعی است؟

✓ ج ۱۸ - اینطور که تقریر شده همسر دوم در حقیقت ادعا بر میت دارد و لذا باید قسم تغلیظی در دائمی بودن عقد بخورد و احکام عقد دائم بر آن مترتب می‌شود ولی اگر به طوری ادعا کند که ادعا بر زوجه اول باشد تحالف پیش می‌آید و هر دو قسم می‌خورند و در صورتی که هر دو قسم خوردند باید با مصالحه، احکامی مثل ارث تقسیم شود.

س ۱۹ - اینجانبه ولی قهری ندارم و هیچگونه اطلاعی به مسائل شرعی ندارم و مصلحت و مفاسد خود را هم تشخیص نمی‌دهم، شخصی که از مسائل شرعی اطلاع کامل دارد و با علم به حکم، اینجانبه را فریب داده است و بدون تعیین مهریه و بدون وکالت از این جانبه پیش خودش عقد موقت را جاری نموده و به اینجانبه گفت من تو را به عقد دائم خود در می‌آورم و گفت چون صیغه موقت را خواندم اگر عمل زناشویی انجام نگیرد عقد دائم شرعاً امکان ندارد اینجانبه از روی سادگی و عوامی پذیرفتم و هنگامی که به آمال شیطانی خود رسیده و از این جانبه از اله بکارت نمود مبلغی را به این جانبه داده و گفت این مهریه توسط چون از اول هیچگونه مهریه‌ای تعیین نشده بود با توجه به مطالب فوق:

۱ - آیا با عدم تعیین مهریه زنا انجام داده؟

۲ - آیا از عدالت ساقط است؟

۳ - آیا مهر المثل و ارش البکارت را باید بدهد یا خیر؟

✓ ج ۱۹ - بر مبنای آنچه که در متن استفتاء آمده و با فرض مذکور:

✓ ۱ - چنانچه مهریه و مدت عقد معین نشده باشد عقد محکوم به بطلان است و در صورت علم به این مسئله که عقد باطل است، زنا محقق می‌شود.

✓ ۲ - با انجام دادن گناه کبیره انسان از عدالت خارج می‌شود.

✓ ۳ - مهر المثل و ارش بکارت باید پرداخت شود.

مسائل طلاق

صیغه طلاق

س ۱ - شخصی که صیغه طلاق را می‌خواند اصالیاً و کالاً، اگر به علی حرف طاء را نتواند تلفظ کند و در این باره تلاش هم کرده، آیا صیغه طلاق باطل است؟ و در صورت بطلان آنچه تا به حال خوانده حکمش چیست؟

✓ ج ۱ - اگر منظور از صحیح خواندن، بصورت تجوید باشد لزومی ندارد ولی اگر غلط خوانده و غلط تلفظ شود، در صورت امکان از خواندن صیغه صحیح توسط شخص آخر، اکتفاء به چنین شخصی مشکل است ولی کفایت کردنش در صورت عدم امکان و دسترسی به غیر، بعید بنظر نمی‌رسد.

س ۲ - در مورد صیغه طلاق آیا عبارت **أَنْتِ مَطْلُوقَةٌ** یا **هِيَ مَطْلُوقَةٌ** یا **طَلَّقْتُ فُلَانَةَ** مجزی است؟

✓ ج ۲ - این عبارات مجزی و مکفی نیست و باید از صیغه **أَنْتِ طَالِقٌ** استفاده شود.

س ۳ - دختری طبق مشکلاتی که داشته توسط دادگاه اهل سنت طلاق داده شده، آیا این طلاق که بنابر فقه اهل سنت است درست است؟ اگر صحیح نباشد دختر برای طلاق چه کند؟

✓ ج ۳ - یک صیغه طلاق هم پیش علماء شیعه انجام پذیرد.

س ۴ - اگر کسی صیغه طلاق خلع یا مبارات را عمدایاً سهواً صیغه رجعی بخواند، آیا صحیح است؟

✓ ج ۴ - اگر صیغه طلاق مبنیاً بر خلع و یا مبارات انشاء شود، گرچه صیغه خوانده

شده رجعی باشد، همان خلع و مبارات تحقق پیدا می‌کند و یا در صورتی که با لفظ

خلع یا مبارات انشاء شود باز هم خلع و مبارات تحقق پیدا می‌کند و اگر با لفظ

رجعی خوانده شود و مبنی بر خلع یا مبارات انشاء نشود، طلاق رجعی تحقق پیدا

می‌کند.

س ۵ - دختری به عقد دائمی فردی درآمد، بعد معلوم شد تریاکی است دختر تقاضای طلاق نمود آنها مخالفت کردند، آیا حاکم شرع یا وکیل او بدون اجازه وکالت شوهر می‌تواند صیغه طلاق را اجرا کند؟

✓ ج ۵ - به خاطر تریاکی بودن زوج نمی‌شود زن را طلاق داد مگر آن که زندگی آنها

بطوری مشکل شده که مستلزم حرج باشد، در این صورت با اجازه حاکم شرع

طلاق اشکال ندارد.

س ۶ - طلاق که به درخواست زوجه و بدون موافقت زوج واقع می‌شود چه نوع طلاق است آیا قاضی دادگاه می‌تواند بدون رضایت زوج قبول بذل نماید و رأی طلاق خلع دهد؟

✓ ج ۶ - در بعضی موارد مثل عدم پرداخت نفقه به زن از جانب همسر حاکم شرع

می‌تواند زن را طلاق دهد و در صورتی که زن از زوج خود کراهت داشته باشد و

بذل مهر نماید طلاق خلعی است و الا طلاق رجعی است.

س ۷ - آیا مرد می‌تواند دو زن خود را در يك وقت و با يك صیغه طلاق دهد؟

✓ ج ۷ - با وجود شرائط طلاق اشکال ندارد.

محرمیت بعد از طلاق

س ۱ - فردی دو زن داشت یکی را طلاق داده آیا بچه‌های زنی که هنوز در عقد او هست با زن مطلقه محرم می‌باشند یا خیر؟

✓ ج ۱ - محرم می‌باشند و با طلاق از محرمیت خارج نمی‌شوند.

س ۲ - اگر زنی شوهرش او را طلاق دهد یا این که بمیرد آیا زن کما فی السابق بر پدر شوهر محرم است یا نه؟

✓ ج ۲ - محرم است و از محرمیت پدر شوهر بواسطه فوت یا به طلاق شوهر خارج

نمی‌شود.

شرایط طلاق

س ۱ - اگر شاهدین عدلین جلسه طلاق را از طریق تلویزیون و امثال آن مشاهده کنند کفایت می‌کند یا خیر؟

✓ ج ۱ - به این نحو که مرقوم شده جهت شهادت طلاق کافی نمی‌باشد مگر به صورت مستقیم و از طریق تلویزیون مدار بسته باشد.

س ۲ - اگر زنی با همسرش مواقعه‌ای نداشته است و شوهر بخواهد او را طلاق دهد ولی در این طهر زن با شخص دیگری نزدیکی داشته است یا به صورت وطی به شبهه و یا زنا آیا این طهر را طهر غیر مواقعه می‌نامند که مضر به اجراء طلاق نباشد یا آنکه این طهر غیر مواقعه نیست؟

✓ ج ۲ - این طهر غیر مواقعه است و ضرر به اجراء طلاق نمی‌زند.

س ۳ - اینجانب به عقد دائمی مردی با مهر ۴۰۰ سکه در آدمم و بارها با من مواقعه کرد ولی بعد از من درخواست کرد که طلاق بگیرم و مجدداً او عقد دائم با مهر کمتر کنم و از من خواست که در دادگاه اعلام کنم که با من مواقعه صورت نگرفته و من نصف مهر را طلبکارم و من هم به خواسته او عمل کردم به امید قولی که به من داد و او مرا طلاق باین غیر مدخول بها داد ولی بعد به وعده خود عمل نکرد و مرا عقد موقت کرد آیا با توجه به مواقعه ایشان با من تمام مهر را طلبکارم یا خیر و آیا از نظر قانونی حق پیگیری دارم؟

✓ ج ۳ - البته اصل ادعای مدخوله و غیر مدخوله بودن باید در محاکم شرعی ثابت شود

ولی صرف نظر از ثبوت ادعا اگر طلاق در طهر (پاکی) مواقعه قرار گرفته طلاق باطل بوده است و لذا شما باز هم در حباله فرد مذکور هستید و اگر طلاق در طهر غیر مواقعه صورت گرفته شده باشد و فرض هم این است که شما مدخوله واقع شدید، طلاق شما رجعی است نه طلاق باین غیر مدخوله و اینکه نصف مهریه را هم بخشیده‌اید به شرط آنکه شما را دوباره به عقد دائم در آورد، وقتی عمل به شرط نمی‌کند کل مهر را شرعاً طلبکار هستید و چون در زمان عدّه طلاق رجعی، دخول انجام شده قهر شما زوجه ایشان خواهید بود.

س ۴ - با توجه به اینکه طلاق باید به صیغه طلاق در حضور لااقل دو مرد عادل که طلاق را بشنوند واقع گردد بفرمائید :

الف - آیا استماع صیغه طلاق لازم است و یا سماع آن هم کفایت می‌کند؟

ب - در صورت لزوم استماع، آیا لازم است شهود به قصد استماع صیغه طلاق در مجلس حاضر شده باشند یا قصد حضور برای استماع لازم نیست؟

ج - آیا شنیدن باید بالمشافهه و بلاواسطه و با حضور در مجلس اجرای صیغه باشد یا بصورت با واسطه مانند شنیدن از طریق بلندگو یا تلفن و یا دیدن و شنیدن از طریق پخش فیلم به صورت زنده و هم زمان که یقین به اجرای صیغه طلاق حاصل شود کفایت می‌کند؟

✓ ج ۴ - الف - سماع کفایت نمی‌کند.

- ✓ ب - استماع لازم است ولی قصد استماع لازم نیست.
- ✓ ج - شنیدن بالمشافهه قدر متیقن است گرچه اگر یقین به اجراء صیغه از طریق پخش مستقیم و یا بلندگو و امثال آن حاصل شود ترتیب اثر می‌توان داد و صیغه طلاق صحیح است.
- س ۵ - افرادی که بعنوان شاهد طلاق هستند همین که لفظ **أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي** و **أَتُوبُ إِلَيْهِ** را گفته‌اند احراز عدالت می‌شود با آن که قبلاً معصیت کرده باشند و آیا می‌شود صیغه طلاق را اجرا کرد؟
- ✓ ج ۵ - در صورتی که مسلمان فاسق باشند با گفتن چنین استغفاری احراز عدالت مشکل است.
- س ۶ - آیا طلاق زنی که در حال نفاس است بصورت مطلق صحیح است یا این که شرط دارد، اگر شرط دارد چیست؟
- ✓ ج ۶ - طلاق زنی که در حال نفاس است مثل زن حائض شرط دارد و شرط آن این است که از حال نفاس خارج شده باشد و دیگر این که بعد از طهارتش با او وطی نشده باشد.
- س ۷ - زنی طلاق گرفته و بعداشوهر کرده و حال آن که متوجه شده شهود در وقت طلاق عادل نبوده‌اند، حکم چیست؟
- ✓ ج ۷ - طلاق صحیح است.
- س ۸ - زنی که رحمش را خارج کرده‌اند و لذا عادت ماهانه ندارد و خونی هم نمی‌بیند، زمان طهر غیر مواقعه او جهت اجرای صیغه طلاق چگونه است؟
- ✓ ج ۸ - هر زمانی که او را طلاق بدهند اشکال ندارد.

وکالت در طلاق

- س ۱ - شخصی معتاد سوگند یاد کرده که از اعمالش دست بردارد و الا آقای زید حق وکالت دارد که زوجه او را طلاق دهد، آیا این توکیل درست است و آیا بعد از طلاق از طرف وکیل زن آزاد خواهد شد؟
- ✓ ج ۱ - اگر عقد وکالت را معلق نسازد یعنی شخص یا زوجه را الان وکیل کند که در وقت خاص، که کشیدن هروئین باشد مثلاً او را یا خود را طلاق دهد، در صورتی

که تا آن وقت معزول از وکالت نشده باشد، می‌تواند طلاق را انجام دهد و صحیح است. والله العالم.

س ۲ - اگر زن وکیل در طلاق باشد اگر خود را مطلقه ساخت، آیا مهریه‌اش از بین می‌رود یا نه و طلاق او چه نوع طلاقی است؟

✓ ج ۲ - مهریه او از بین نمی‌رود و نحوه طلاق به گونه‌ای است که به او وکالت داده شده است.

س ۳ - در سال ۱۳۷۸ ازدواجی بین پسر و دختری صورت گرفته است و از طرف پسر در ضمن عقد ازدواج به دختر وکالت بلاعزل در طلاق طبق شرایطی که در سند ثبت شده داده شده است ولیکن دختر بدون تخلف شرط از سوی زوج با مراجعه به دادگاه و پزشک قانونی و حيله و نیرنگ بدون اطلاع و رضایت زوج خود را مطلقه کرده است بدون در نظر گرفتن حکم قانونی، آیا این طلاق شرعاً صحیح است و این زن با توضیحات مذکور می‌تواند با فرد دیگری ازدواج کند؟

✓ ج ۳ - اگر بدون شرط و با حيله طلاق گرفته باشد، طلاق باطل است و حق ازدواج با دیگری را ندارد.

س ۴ - طلاق فضولی غیر نافذ است یا باطل؟

✓ ج ۴ - طلاق فضولی از اصل صحیح نیست.

طلاق بانن

س ۱ - زنی با بذل مهر طلاق می‌گیرد و قبل از تمام شدن عده زن به شوهر می‌گوید که مهریه از آن من است و حاضریم با تو زندگی کنم ولی مرد با علم به این که حق رجوع دارد رجوع نکرده تا عده منقضی شد، آیا زن حق مهریه دارد؟

✓ ج ۱ - بلی زن حق مهریه دارد.

س ۲ - فردی زوجه خود را قبل از دخول سه طلاق داد آیا برای دفعه چهارم که خواستار ازدواج با او است نیاز به محلل دارد؟

✓ ج ۲ - از صریح کلام بعض فقهاء، مثل محقق در شرایع چنین بر می‌آید که سه طلاق

مطلقاً حتی قبل از دخول هم احتیاج به محلل دارد و این مورد تأیید است، زیرا

اطلاق آیه چنین اقتضا دارد. والله العالم.

س ۳ - شخصی مذهب حنفی دارد و همسرش نیز حنفی می‌باشد بعد از مدتی زنش را به زبان غیر عربی در يك مجلس سه طلاقه بنحو بانن نمود که بنا بر مذهب حنفی طلاق واقع شده و زن بر مرد حرام است و احتیاج به محلل دارد، بعد از این واقعه

مرد به خاطر آن که بدون محلّ بتواند همسرش را نکاح کند مذهب شیعه را انتخاب کرد در حالی که زن به مذهب خود باقی است آیا مرد با این حيله می‌تواند با زن مطلقه خود نکاح کند یا خیر؟

✓ ج ۳ - در فرض مزبور به جهت عمل به قاعده الزام نمی‌تواند زن مطلقه به سه طلاقه در مذهب حنفی که باید محلّ بگیرد را ازدواج نماید مخصوصاً با توجه به فرض سؤال که شیعه شدن مرد هم ظاهری است که در حقیقت هنوز هم مرد حنفی است.

س ۴ - اگر زنی با شوهری ازدواج کرده و با او عروسی کرد و بعد از طلاق عده نگه داشت و با شوهر دوم ازدواج کرده ولی هم بستر و دخولی صورت نگرفت و طلاق گرفت آیا عده دارد و آیا در حکم طلاق او باین غیر مدخول بها باید نوشت؟

✓ ج ۴ - عده ندارد و طلاق بائن است.

س ۵ - آیا مرد می‌تواند طلاق سوم زن خود را طلاق رجعی قرار دهد؟

✓ ج ۵ - طلاق سوم طلاق بائن است و در صورتی که محلّ در بین باشد می‌تواند دوباره زن را به عقد در آورد.

س ۶ - زنی سه بار با مردی ازدواج موقت می‌کند آیا برای بار چهارم می‌تواند با این شخص ازدواج نماید یا نیاز به محلّ دارد؟

✓ ج ۶ - محلّ احتیاج ندارد و اختصاص به عقد دائم و سه طلاق دارد.

رجوع

س ۱ - مردی زوجه خود را به طلاق خلع مطلقه نموده زوجه در زمان عده پشیمان و رجوع کرده لکن زوج مالی که گرفته پس نداده است آیا این رجوع موجب حلّیت و بازگشت به نکاح اول هست یا خیر؟

✓ ج ۱ - در طلاق خلع برای جواز رجوع دو شرط لازم است اول آن که زن مالی را که

بذل کرده رجوع کند و پس بگیرد دوم این که رجوع هم در ایام عده باشد در غیر

این صورت حق رجوع ندارد و چنانچه زن در زمان عده رجوع کند طلاق خلع به

طلاق رجعی مبدل می‌شود و زوج می‌تواند تا زمانی که مدت عده تمام نشده است

رجوع کند و به هر حال خواه زوج رجوع کند یا نه باید آنچه را که از زوجه از

این بابت گرفته است به او بازگرداند.

س ۲ - در فرض سؤال بالا اگر تبانی شده باشد زوجه مالی را که پس می‌دهد

دوباره بگیرد یا آن که شوهر، خود از پس گرفتن امتناع ورزد چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۲ - اگر زوج مال را پس داد و رجوع حاصل شد دوباره گرفتن و لو با مذاکره قبلی باشد، اشکالی ندارد و رجوع به هم نمی‌خورد بلکه اگر شوهر از پس گرفتن هم امتناع ورزد، مانعی ندارد.
- س ۳ - آیا رجوع به صرف کتابت تحقق پیدا می‌کند؟
- ✓ ج ۳ - محل اشکال است.
- س ۴ - اگر مرد زن خود را طلاق رجعی دهد و در ضمن عده به او رجوع کند سپس وی را طلاق دهد آیا مجدد می‌تواند بدون محلل با او ازدواج کند؟
- ✓ ج ۴ - مرتبه دوم است و می‌تواند رجوع کند.
- س ۵ - شخصی همسر خود را طلاق داده بعد از پنج روز بدون قصد رجوع مواجهه می‌کند آیا رجوع تحقق پیدا می‌کند؟
- ✓ ج ۵ - رجوع حاصل است.

صحت طلاق در فرق دیگر

- س ۱ - در مذهب اهل تسنن اگر شوهر به زنش بگوید تو طالق هستی یا مثل خواهر یا مادر من هستی یا به فرزندش بگوید اگر تو فلان کار را کردی مادرت به من حرام باشد زن از مرد جدا می‌شود، حال بعد از آن که مرد شیعه شده، می‌تواند آن زن را بگیرد و آیا اگر آن زن شیعه گشته و ازدواج کرده بدون نگه داشتن عده، ازدواج باطل است یا خیر و به مذهب آنها سه طلاقه در يك مجلس منعقد می‌گردد، بعد از تشیع آیا زن و شوهر به یکدیگر حرام ابدی هستند؟
- ✓ ج ۱ - ظاهر در مذهب اهل سنت هم وجود دارد و باید کفار بدهد تا حلال شود و لو این که زن شیعه شود، همچنان که ازدواج در عده، باطل است اگرچه در عده مرد سنی باشد و همچنین در سه طلاقه اگر مرد به مذهب اهل سنت باقی باشد زن نمی‌تواند زوجه او گردد و لو زن شیعه شده باشد و اما اگر مرد هم شیعه شد، ازدواج این دو با هم مانعی ندارد و به عقیده شیعه حرمت ابدی نسبت به این طلاقها حاصل نشده است.

- س ۲ - زنی است در تانزانیا دارای مذهب شیعه که شوهرش سنی مذهب می‌باشد مدتی است که همسرش به پاکستان رفته و دو فرزندش را نیز همراه خود برده و اصلاً مراجعه ننموده که مبادا فرزندانش به مذهب مادر گرایش پیدا کنند به ناچار این زن به دادگاه تانزانیا رفته و تقاضای طلاق نموده است، ابتدا محکمه در جراید نسبت به شوهرش استعلام کرده ولی شوهر خود را معرفی نکرده و طلاق غیابی انجام شده حال این زن که طبق دادگاه اهل سنت مطلقه شده طلاقش چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - در صورتی که طلاق طبق نظر اهل سنت صحیح باشد کفایت می‌کند اگرچه بهتر است یک طلاق هم احتیاطاً طبق مذهب حقه اثنی عشریه انجام گیرد.

س ۳ - شخصی سنی زنش را طبق مذهب خودشان طلاق داد و بعد زن ازدواج کرد زن و شوهر هر دو شیعه شدند این ازدواج چه صورت دارد و اگر شخص طلاق دهنده شیعه شود چطور؟

✓ ج ۳ - ازدواج هر دو به قوت خود باقی است و شخص مطلق که شیعه شده ارتباطی با زن ندارد زیرا شوهردار است و از او طلاق گرفته است.

عده

س ۱ - آیا زن به مجرد فهمیدن این که شوهرش مرتد شده می‌تواند کناره بگیرد و عده نگه دارد یا این که باید به حاکم شرع مراجعه و او حکم کند؟

✓ ج ۱ - ظاهر ادله این است که به محض این که ثابت شد مرتد است باید کناره‌گیری کند و عده نگه دارد اگرچه برای عده نگه داشتن بنا بر احتیاط واجب حاکم شرع باید حکم کند.

س ۲ - آیا زن در ایام عده طلاق لازم است در خانه شوهر بماند؟

✓ ج ۲ - بلی باید بماند.

س ۳ - آیا برای فسخ عقد متعه هم عده لازم است در صورت مثبت بودن مقدار آن چقدر است؟

✓ ج ۳ - در صورت وقوع دخول عده لازم است و اگر در سن کسی است که حائض می‌شود باید دو حیض ببیند بعنوان عده و در صورتی که در آن سن باشد و حیض نبیند باید چهل و پنج روز عده نگه دارد و الا عده ندارد.

س ۴ - زنی شوهرش مرده در حال عده وفات است آیا می‌تواند برای نماز و عمل به مستحبات از عطر استفاده کند؟

✓ ج ۴ - اشکال ندارد.

س ۵ - نگهداری عده صرفاً بخاطر اطمینان از عدم وجود جنین در رحم است و چون با وسایل پزشکی از قبیل کاندوم (کاکوت) قرص ضد بارداری، تری لیتومی (لوله بستن زنان)، وازکتومی (لوله بستن مردان) و نهایتاً آزمایش خون و ادرار و سونوگرافی و بعضاً اخراج رحم از بدن می‌توان از عدم وجود جنین در رحم مطلع

شد لذا نیازی به نگهداری عده نیست و نتیجه می‌گیرند که يك زن می‌تواند با استفاده از این وسایل در يك روز به ازدواج چند مرد در آید آیا درست است؟

✓ ج ۵ - خالی بودن رحم از جنین علت عده نیست بلکه یکی از حکمتهای آن است و لذا با اطمینان بر خالی بودن رحم از جنین، نمی‌شود حکم به عدم لزوم عده نمود.

س ۶ - اگر دختر و پسری با هم ازدواج کنند و پسر از دبر (پشت) با او نزدیکی کند آیا پس از طلاق باید دختر عده نگه دارد چه مقدار؟

✓ ج ۶ - باید عده نگه دارد و عده او سه طهر (پاکی) است.

س ۷ - زنی که در عده بائن یا خلع یا وفات می‌باشد می‌تواند به مسافرت برود؟

✓ ج ۷ - اشکال ندارد ولی در عده وفات مسافرت‌های غیر ضروری را انجام ندهد.

س ۸ - عده زنی را که حاکم ولایت از طرف مفقود طلاق می‌دهد عده طلاق است یا وفات؟

✓ ج ۸ - طلاق است که حاکم شرع با در نظر گرفتن تمام شرایط در مورد اینگونه زنها می‌دهد، عده وفات است که چهار ماه و ده روز است.

س ۹ - بر طبق مواد ۱۰۱۹ به بعد قانون مدنی ورثه غائب مفقود الاثر تحت چه شرایطی می‌توانند از دادگاه صالح درخواست حکم موت فرضی غایب را بنمایند هرگاه دادگاه به درخواست رسیدگی بکند و حکم موت فرضی را صادر کند آیا این حکم درباره امور غیر مالی مانند نکاح نیز تأثیر دارد به عبارت دیگر آیا چنانچه فوت طبیعی موجب انحلال نکاح می‌گردد موت فرضی نیز سبب انحلال نکاح می‌شود تا زوجه غایب بتواند به استناد آن عده نگه دارد، قانون ایران در این باره ساکت است و حقوقدانان داخلی و خارجی در این خصوص اختلاف نظر دارند مستدعی است که حکم شرعی را بیان فرمائید؟

✓ ج ۹ - در مثل نکاح اولاً اگر کسی باشد که به زن نفقه بدهد و مرد ولی داشته باشد که

امور او را تصدی کند، حق ازدواج کردن را ندارد مگر آنکه یقین به موت شوهر کند و

اگر کسی نیست و می‌خواهد ازدواج کند باید به حاکم مراجعه کند و بعد از حکم حاکم

چهار سال صبر کند و بعد از آن اگر مرد ولی داشته باشد، حاکم امر می‌کند که ولی مرد

زن را طلاق دهد و اگر طلاق ندهد او را مجبور می‌کند و اگر ولی ندارد خود حاکم طلاق می‌دهد و زن هم باید عده وفات نگه دارد.

متفرقات طلاق

س ۱ - زنی طلاق داده شده به طلاق رجعی و اکنون در عده طلاق می‌باشد، آیا می‌شود از این زن در عده طلاق خواستگاری کرد تا وقتی که عده‌اش تمام شود با او ازدواج کرد، خواهشمندیم حکم مسئله را بیان فرمائید؟

✓ ج ۱ - باید خواستگاری تا بعد از اتمام عده به تأخیر بیفتد.

س ۲ - طلاق را که حاکم شرع در مورد زوجه شخصی می‌دهد آیا بائن است یا رجعی؟

✓ ج ۲ - موارد فرق می‌کند.

س ۳ - در رابطه با فردی که مفقود الاثر است چند سال باید تفحص کرد؟

✓ ج ۳ - چهار سال بعد از مراجعه به حاکم شرع.

س ۴ - اگر پدر یا مادر به فرزند بگوید همسرت را طلاق بده آیا اطاعت امر ایشان لازم است؟

✓ ج ۴ - اطاعت امر پدر واجب است مگر مستلزم حرج باشد.

س ۵ - اگر مرد سنی به زنش گفت سه طلاقه‌ای برای این که دوباره او را بگیرد احتیاج به محلل هست و آیا اگر محلل شیعه باشد صحیح است و اگر محلل سنی است و بعد از عقد و قبل از دخول شیعه شد آیا مجامعت اشکال ندارد؟

✓ ج ۵ - در محلل، هم مذهب بودن شرط نیست و لذا فرقی بین شیعه و سنی نمی‌باشد

و لذا اگر بعد از عقد هم شیعه شود مجامعت اشکال ندارد.

س ۶ - اگر مرد به همسرش از روی عصبانیت و ناراحتی بگوید از این ساعت به بعد تو مثل مادر من هستی یا بگوید مثل خواهر من هستی تکلیف چیست؟

✓ ج ۶ - اگر عصبانیتش به گونه‌ای است که او را از قصد و توجه سلب نموده باشد بر

او چیزی نیست در غیر این صورت اگر این جمله را در حضور دو نفر عادل گفته

باشد و زن هم در حال حیض و نفاس نبوده باشد و در حال پاکی با او نزدیکی

نکرده باشد احتیاط واجب آن است که تا کفاره نداده با او نزدیکی نکند و کفاره

آن عبارت است از آزاد نمودن یک بنده، اگر نشد دو ماه روزه بگیرد و اگر

نتوانست شصت نفر فقیر را اطعام کند. والله العالم.

س ۷ - آیا طلاق به مجرد ادعای زوج که بگوید من او را مطلقه نموده‌ام ثابت می‌شود؟
 ✓ ج ۷ - در صورتی که زوج متهم نباشد حرف او تصدیق می‌شود.

س ۸ - الف - مردی که ۹ سال زندگی مشترک را رها کرده و هیچگونه تقید و پابندی نسبت به زندگی زناشویی نداشته و تکالیف همسر داری و پدری را انجام نداده شایسته است زنی مذهبی و معتقد در قید زوجیت چنین شخصی باشد و آیا این موارد از مصادیق عسر و حرج برای زن می‌باشد و آیا با توجه به اینکه نامبرده در نامه‌هایش خود را یک مسیحی طرفدار اسرائیل دانسته در حالی که نامبرده از پدر و مادری مسلمان متولد شده است نقض حکم صادره از دادگاه و برقرار دانستن رابطه زناشویی و زوجیت جایز است یا خیر؟

ب - با توجه به اینکه در حقوق مدنی ایران در فقه امامیه صلاحیت اخلاقی پدر را برای نگهداری و حضانت فرزند لازم دانسته‌اند و احقیقت پدر یا مادر نسبت به حضانت فرزند با توجه به مصلحت فرزند در نظر گرفته می‌شود آیا پدری که ۹ سال هیچگونه توجهی به تربیت روحی و روانی و اخلاقی فرزند نداشته و وظایف پدری را انجام نداده برای حضانت و نگهداری فرزند شایسته است یا مادری که خود از افراد متشرع و مذهبی و از اساتید دانشگاه و از قشر فرهیخته جامعه می‌باشد و وظیفه مادری و پدری را در مدت ۹ سال بدون کوچکترین چشم داشتی انجام داده است؟

ج - آیا چنین پدری صلاحیت اخلاقی نگهداری فرزند مسلمان را دارد یا خیر؟

✓ ج ۸ - الف - اگر محکمه شرعی تشخیص داده که این زن با این شرایط باید مطلقه شود و دادگاه او را طلاق داده، با استیناف شوهر حکم طلاق باطل نمی‌شود و طلاق به قوت خود باقی است و در مورد ادعای مسیحی شدن مرد و دیگر مطالبی که نوشته شده اگر ثابت شود، این مرد مرتد است و باید زن از او جدا گردد و لو آنکه طلاق داده نشده باشد.

✓ ب و ج - در مورد حضانت باید عدم صلاحیت اخلاقی پدر برای حضانت در محکمه شرعی ثابت شود تا دادگاه حکم به خلع حضانت پدر نماید.

س ۹ - اگر زنی به حکم دادگاه به تمکین و انجام وظایف زناشویی محکوم شده باشد ولی به هیچ وجه تمکین نکند و در حال نشوز باقی بماند اگر از دادگاه تقاضای عسر و حرج نماید آیا دادگاه می‌تواند حکم طلاق صادر کند و اگر مرد هنوز از طلاق دادن امتناع کند و در محضر حاضر نشود آیا دادگاه می‌تواند نماینده به محضر بفرستد و زن را طلاق دهند بطور کل حکم طلاق غیابی به امر دادگاه چیست در حالی که حضرت امام خمینی ۶ در مسئله ۲۸۳۶ طلاق به امر دادگاه را خلاف شرع اعلام

نموده‌اند و مرقوم فرموده‌اند که اگر زن شوهر کند زنا می‌نماید و فرزند به وجود آمده زنازاده است حکم شرعی در این مورد چیست؟

✓ ج ۹ - تقاضای بررسی عسر و حرج ربطی به حکم به تمکین ندارد و می‌تواند تقاضای

بررسی عسر و حرج نماید و اگر حکم دادگاه شرع از روی موازین انجام شود، طلاق

حاکم شرع صحیح است و این مسئله‌ای که مطرح شده در مورد دادگاه زمان طاغوت

است.

س ۱۰ - سختگیریهای بیش از حد برخی والدین در مورد ازدواج (مهریه) موجب محروم شدن جوانان از ازدواج و بروز برخی مفاسد می‌شود آیا عمل والدین چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۰ - اینگونه سختگیریهای بی‌مورد صحیح نیست و والدین باید دستورات دین

مبین اسلام را در نظر داشته باشند.

مسائل ارث

موانع ارث

س ۱ - زنی به اتفاق مردی شوهر خود را می‌کشد آیا از شوهر مقتول خود ارث می‌برد؟

✓ ج ۱ - ارث نمی‌برد.

س ۲ - زنی با حیله و تزویر شوهر خود را به مکانی می‌برد و دیگری او را به قتل می‌رساند، آیا از شوهر ارث و مهریه می‌برد؟

✓ ج ۲ - ارث نمی‌برد ولی مهریه جز دین است و باید داده شود.

س ۳ - در موارد قتل عمدی که به حق انجام شده مثل قصاص یا حد یا دفاع از جان یا عرض آیا قاتل از مقتول ارث می‌برد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که قتل از روی حق باشد، قاتل از مقتول ارث می‌برد.

س ۴ - اگر از میان زوجین کافر زوج قبل از نزدیکی مسلمان شود و فوت نماید آیا زوجه با اسلام آوردن می‌تواند از زوج ارث ببرد؟

✓ ج ۴ - ارث نمی‌برد.

س ۵ - اگر از میان زوجین کافر زوج بعد از نزدیکی مسلمان شود و در زمان عده یا پس از انقضای عده بمیرد در چه صورتی زوجه از او ارث می‌برد و در چه صورتی زوجه از او ارث نمی‌برد؟

✓ ج ۵ - اگر زوجه در زمان عده مسلمان شود و ترکه هم تقسیم نشده باشد ارث

می‌برد و اگر تا بعد از انقضای عده مسلمان نشود ارث نمی‌برد.

س ۶ - اگر از میان زوجین کافر زوج قبل و یا بعد از نزدیکی مسلمان شود و سپس فوت نماید در چه صورتی زوج از او ارث می‌برد و در چه صورتی ارث نمی‌برد؟

✓ ج ۶ - اگر اسلام زن قبل از نزدیکی باشد مرد ارث نمی‌برد و اگر اسلام بعد از

نزدیکی بوده و مرد قبل از مرگ همسرش مسلمان شده ارث می‌برد و اگر اسلام

مرد بعد از مرگ همسرش باشد و لو آنکه مرگ زن در عده اتفاق افتاده باشد مرد ارث نمی‌برد.

س ۷ - اگر زوجه مرتد فطری یا ملی شود و ارتداد او قبل از دخول باشد آیا پس از فوت زوج مسلمان او، از او ارث می‌برد؟
✓ ج ۷ - ارث نمی‌برد.

س ۸ - اگر زوج مرتد ملی شود و ارتداد او قبل از دخول باشد آیا پس از قتل یا فوت، زوجه مسلمان او، از او ارث می‌برد؟
✓ ج ۸ - زوجه ارث نمی‌برد زیرا به محض ارتداد، زن از زوجیت خارج می‌شود و چون قبل از دخول است عده هم ندارد و لذا ارث هم نمی‌برد.

ارث زوج و زوجه

س ۱ - مردی زنی را عقد موقت کرده و مدت را فراموش نموده بعد مرد و یا زن فوت نمود، آیا از یکدیگر ارث می‌برند و آیا بچه‌های این زن صیغه‌ای که از شوهر قبل هستند از این شوهر ارث می‌برند؟

✓ ج ۱ - اگر مقصود از این جمله این باشد که مدت را در عقد فراموش کرده تبدیل عقد به دائم مشکل است و لذا باید در مسئله ارث هم مصالحه گردد و بچه‌هایی که از شوهر دیگر دارد، از این شوهر ارث نمی‌برد و اگر مقصود این باشد که مدت را بعد از عقد فراموش کرده در این صورت ارث بردن وجهی ندارد زیرا در عقد موقت توارث نیست مگر آن که در عقد شرط کرده باشند.

س ۲ - شخصی از دنیا رفته و غیر از زوجه وارث دیگری ندارد، حکم اموال او چیست؟

✓ ج ۲ - ربع اموال بر حسب تعیین شارع متعلق به زوجه است و بقیه به امام علیه‌السلام می‌رسد.

س ۳ - اگر زوج مرتد ملی شود و ارتداد او بعد از دخول باشد آیا پس از قتل یا فوت او در زمان عده زوجه‌اش، یا پس از عده زوجه‌اش، زوجه مسلمان او، از او ارث می‌برد؟

✓ ج ۳ - اگر مرگ قبل از انقضاء عده واقع شود ارث می‌برد.

س ۴ - اگر زوج، مرتد فطری شود آیا زوجه او از او ارث می‌برد؟

✓ ج ۴ - زوجه مسلمان از زوج مرتدّ به ارتداد فطری ارث می‌برد اگر مرگ قبل از انقضای عده صورت بگیرد.

س ۵ - اگر زوجه مرتدّ فطری یا ملّی شود و ارتداد او بعد از دخول باشد در صورت فوت او در زمان عده یا پس از انقضای عده، زوج مسلمان از او ارث می‌برد؟
✓ ج ۵ - زوج مسلمان از زن مرتدّه در زمان عده ارث می‌برد.

س ۶ - زن حامله‌ای با جنینی که روح در آن ولوج کرده در تصادفی گذشته شده است سهم شوهر (پدر جنین) از دیه چقدر است و آیا می‌توان گفت به دلیل اینکه جنین عضوی از بدن مادر محسوب می‌شود سهم شوهر (پدر جنین) از دیه جنین يك چهارم است؟

✓ ج ۶ - سهم ارث پدر نسبت به جنین ربطی به سهم مرد از زن ندارد و ارث پدر نسبت به جنین همان است که پدر از فرزند با حالات مختلف ارث می‌برد.

س ۷ - در قریه‌ای که قسمتی از آن در دامنه کوه است و آب آن را فرا نمی‌گیرد و قسمت دیگر هم آبگیر و مزروعی است آن قسمت را که در دامنه کوه بوده اهالی قریه مسطح نموده و در آن خانه بنا کرده‌اند ولی تمام آنها از اراضی دائره و بایر، مشهور به موقوفه است در این صورت زن که هشت يك بر است از کلیه متصرفی اعم از خانه و غیره ارث می‌برد یا خیر و همچنین وقف جبال که بایر و حاصلخیز نیست صحیح است یا فقط اراضی مزروعه باید متعلق وقف باشد و در مندرجات وقفنامه هم اشاره به زمینهای مزروعی است؟

✓ ج ۷ - البته اگر زمین بایر و دارای استفاده باشد مثل آنکه مرتع باشد و یا از شن و ماسه زمین استفاده می‌شود، وقف اشکال ندارد ولی زن از اصل زمین ارث نمی‌برد اضافه بر اینکه زمین مذکور وقف است و لذا به ارث نمی‌رسد پس زن از اصل زمین به هیچ نحو ارث نمی‌برد مگر آنکه زمین دستداری داشته باشد که ارث می‌برد.

س ۸ - اگر کسی در زمان اصلاحات اراضی زمینی را از ارباب خرید و بعد وصیت کرد که چون این زمین ارباب رعیتی است زن من هم از آن ارث ببرد آیا این نحوه وصیت نافذ است یا خیر و بفرمائید که راه حل شرعی چیست؟

✓ ج ۸ - اگر اصل زمین را خریده و ارباب هم اعلام رضایت نموده، زن از اصل زمین ارث نمی‌برد و اگر واقعاصل زمین را نخریده بلکه دست داری و حق استفاده از زمین را خریداری نموده در این صورت زن به نسبت حقتش ارث می‌برد بنابراین وصیت موصی برای ارث بردن زن از زمین نافذ نیست مگر آنکه از ثلث به زن بدهند آن هم نه به

عنوان سهم الارث و یا آنکه به عنوان تبدیل ارث به قیمت که جهت قیمت، زمین را به زن آن هم با اجازه ورثه بدهد.

مسائل تقسیم مال ارثی صغار

س ۱ - شخصی در حال صغیری پدرش را از دست داد اموال پدر را تقسیم کردند آیا این شخص بعد از آن که کبیر شد می‌تواند ادعای اموال کند؟
 ✓ ج ۱ - اگر تقسیم به مصلحت صغیر بوده و با نظر قیم واقع شده باشد دیگر حق اعتراض ندارد.

س ۲ - با وجود وارثین صغیر آیا می‌شود اموال متوفی را بین دیگر ورثه باقیمانده تقسیم کرد؟

✓ ج ۲ - مال متعلق به تمام ورثه است و تقسیم در صورتی که حقوق صغار طبق سهم شرعیشان داده شود، اشکال ندارد.

س ۳ - بعضی از وارثین مکلف تحت نام سرپرستی صغار می‌خواهند اموال را حیف و میل کنند، تکلیف چیست؟

✓ ج ۳ - تضييع و دخل و تصرف در اموال صغار حرام است و برادر و خواهر نسبت به صغار هیچگونه ولایتی ندارند.

ارث در جهیزیه و مهریه

س ۱ - جهیزیه دختری که شوهر کرده، پس از مرگ دختر از آن کیست بر فرض این که دارای اولاد از همسرش می‌باشد آیا از آن ورثه است یا از آن پدر و مادر؟

✓ ج ۱ - بستگی به نحوه پرداخت جهیزیه دارد اگر پدر و مادر به او بخشیده‌اند که نوعاً این چنین است، جهیزیه جز ترکه می‌باشد و تمام ورثه طبق سهم خود ارث می‌برند.

س ۲ - آیا مهریه زن جز ترکه او محسوب می‌شود و آیا شوهر از آن ارث می‌برد؟
 ✓ ج ۲ - بلی جز ماترک زن است و ورثه او ارث می‌برند هر چند شوهر باشد.

س ۳ - هرگاه مهریه زنی غیر از وجه نقد باشد همانند سفر حج، تعلیم قرآن یا کتابت و (و قبل از رفتن به حج یا تعلیم بمیرد بفرمائید :

الف - آیا این حق به ورثه مشار الیه منتقل و توسط آنها قابل مطالبه می‌باشد؟

- ب - آیا می‌توان بین سفر حج یا تعلیم در دو فرض قیام و عدم قیام به شخص تفاوتی قائل شد؟ (مثلاً گفته باشد من تو را به حج می‌برم یا تعلیم می‌کنم یا اینکه هزینه حج یا تعلیم تو را می‌پردازم)
- ج - در صورت انتقال به ورثه نحوه استیفاء چگونه است؟ (مثلاً حج آیا باید فقط حج نیابتی انجام داد یا اینکه ورثه می‌توانند ما به الازاء مالی حج را مطابق سهم الارث خود تقاضا کنند)
- د - بطور کلی هرگاه مهریه از جمله امور غیر مالی باشد آیا قابلیت انتقال به ورثه را دارد؟

✓ ج ۳ - الف - به ورثه منتقل خواهد شد.

✓ ب - تفاوتی نمی‌کند و مبدل به قیمت می‌شود.

- ✓ ج ۱ - اگر زن در زمان حیات، حج بر گردن او مستقر گردیده باشد باید ورثه به مقداری که امکان بجا آوردن حج نیابتی بلدی باشد، از مرد بگیرند و برای او حج نیابتی بجا آورده شود و اگر حج مستقر نشده باشد ورثه هر کدام بقدر سهم خود از مقداری که می‌توان حج بجا آورده شود ارث می‌برند.

✓ د - قابلیت انتقال به مال را دارد.

س ۴ - آیا مهریه زن جز ترکه است یا خیر و اگر جز ترکه باشد آیا شوهر می‌تواند به نسبت سهم الارث خود از آن کسر و مانده مهریه را به سایر ورثه زن خود پرداخت نماید؟

✓ ج ۴ - مهریه زن جز ماترک اوست و شوهر هم ارث می‌برد.

س ۵ - زنی فوت کرده مهریه و جهیزیه ماترک اوست ورثه او عبارتند از شوهر، پدر، مادر و یک دختر چگونه ماترک را تقسیم کنند؟

- ✓ ج ۵ - یک چهارم اموال متعلق به شوهر است و بقیه اموال را پنج قسم می‌کنید و پدر یک قسم، مادر یک قسم و سه قسم را دختر می‌برد مگر مادر حاجب داشته باشد.

مسائل تقسیم اموال ارث

س ۱ - منزل مسکونی که در اختیار اینجانب است آیا می‌شود به اسم خانم کرد و زمینی که دارم آیا می‌شود آن زمین را برای ثلث خودم قرار دهم یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر در زمان حیات به خانمتان ببخشید، اشکال ندارد و زمینی که دارید اگر از ثلث امواتان که به ارث گذاشته می‌شود، بیشتر باشد باید با اجازه ورثه به عنوان خودتان وصیت کنید ولی اگر به حد ثلث باشد یا کمتر اشکال ندارد.

س ۲ - شخصی در موقع رفتن به مکه يك دانگ از منزل مسکونی را که چهار دانگ آن را به سید علی سادات پور داده بود به مادر بنده که سیده بود بنام سهم سادات هدیه کرد و يك دانگ از خانه را به ناپدری بنده اهداء نمود حال بفرمائید آیا مادر بنده از آن يك دانگ خانه سهم شوهر مرحوم خود ارث می‌برد یا خیر؟

✓ ج ۲ - از اصل زمین ارث نمی‌برد ولی از ساختمان یک دانگ ارث می‌برد.

س ۳ - آیا در فرض مسئله بالا بنده و خواهرم از آن خانه که يك دانگ سهم ناپدری من می‌باشد سهم می‌بریم یا خیر؟

✓ ج ۳ - اگر ناپدری شماس، شما ارث نمی‌برید.

س ۴ - با فرض سؤال ۲ آیا بنده و خواهرم از مادرمان از آن يك دانگ خانه سهم می‌بریم یا خیر؟

✓ ج ۴ - ارث می‌برید.

س ۵ - کسانی ملك خود را بین خود تقسیم می‌کنند و هر کدام بالای زمین خود را آباد و عمارت ساخته و درخت غرس می‌نمایند و مدت پنجاه سال یا بیشتر از این تصمیم گذشته است آنهایی که ملك را تقسیم کرده‌اند فوت شده‌اند نوبت به اولاد می‌رسد و حتی نوبت به نوه‌ها می‌رسد آیا آن تقسیم اشخاص متوفی نافذ است یا وارثین می‌توانند از اول تقسیم نمایند؟

✓ ج ۵ - تقسیم آباء و اجداد نافذ است و حق بر هم زدن آن را ندارند مگر با رضایت

همه مالکین.

س ۶ - منزل مسکونی را زن و شوهری با هم ساختند که پدر و مادر طرفین در ساخت آن کمک کرده‌اند و بعد از ساخت زن فوت می‌شود آیا سهم مرحومه باید تفکیک شود و آن را به دخترش داد یا خیر؟

✓ ج ۶ - اگر زن و شوهر در خانه شریک هستند فقط از سهم میت باید بین ورثه او

قسمت شود و سهم مرد قسمت نمی‌شود.

س ۷ - شخصی چهار پسر و پنج دختر از يك زن و يك پسر از زن دیگرش دارد و زمین خود را برای چهار پسر خود هبه کرد و پنج دختر را از ارث محروم می‌کند و پسر پنجمی‌اش را که از زن دیگرش است از او هیچ اسمی برده نشده نه در بین دختران از ارث محروم شده و نه در بین پسران صاحب حق شده آیا این پسر پنجمی از پدر ارث می‌برد یا خیر؟

✓ ج ۷ - اگر واقعات زمان حیات، پدر تمام اموال را به پسران چهارگانه هبه نموده باشد و قبض و اقباض هم شده باشد و چیزی از اموال باقی نمانده باشد عملا دختران و یک پسر چیزی نمی‌برند ولی اگر وصیت کرده باشد و نه هبه، وصیت در حد ثلث اموال نافذ است و بیش از ثلث را تمام ورثه ارث می‌برند و یا اگر بعد از هبه پدر مالی به دست آورده باشد، تمام ورثه ارث می‌برند.

س ۸ - حدود يك قرن قبل در یکی از قریه‌های افغانستان شخصی بنام سید محمد فرزند سید خواجه زندگی می‌کرده که از ایشان سه پسر بنامهای سید میرزا، سید حیدر علی و سید حسن باقی مانده و یکی از پسران بنام سید حیدر علی در زمان حیات پدرش فوت نموده و از وی يك پسر بنام سید خداداد باقی مانده و يك دختر (این دختر حین فوت پدر هنوز به دنیا نیامده بود) مرحوم سید محمد زمینهای خویش را طی يك سند در تاریخ ۱۳۰۴ به سه تقسیم مساوی بین دو پسرش سید میرزا و سید حسن و نوه‌اش سید خداداد تقسیم نموده است و این سند هم موجود است بعدها که سید محمد فوت نمود و یکی دیگر از پسران وی مرحوم سید میرزا نیز فوت می‌نماید پسر سید میرزا یعنی سید عوض آخوند کربلایی بنا به تسلط و نفوذی که داشته تقسیم نامه جدش را نادیده گرفته و قسمت مربوط به خداداد را (يك سوم مساوی بوده) به چهار قسمت تقسیم نموده و سه قسمت آن را به سید خداداد واگذار و يك قسمت آن را خود و برادرانش تصرف و به زمینهای خویش ضمیمه نمود حال بیان فرمائید که آیا سید عوض آخوند کربلایی مجاز بوده که تقسیم نامه جدش را نادیده بگیرد و آیا اکنون ورثه مرحوم سید خداداد می‌تواند يك چهارم از زمینهایشان را که جبرادر تصرف پسر عموهایشان قرار گرفته بازپس گیرد یا خیر؟

✓ ج ۸ - سید عوض حق تعرض به مال ورثه سید حیدر را نداشته و باید به آنها برگرداند و لذا ورثه سید خداداد می‌توانند مالی را که در اختیار ورثه سید عوض قرار دارد پس بگیرند.

س ۹ - شخصی دارای دو فرزند پسر و دو فرزند دختر است این فرد دو فرزند خود را بنامهای زید و هند در سن ۶ ماهگی به علت فوت همسرش به تهران برد و به مراکز مخصوص سپرد و دیگر هیچ خبری از آنها ندارد حال این مرد وصیت کرده که من تمام مخارج عروسی دختر دیگرم را می‌دهم و در مقابل او از من ارث نبرد و این دختر هم قبول می‌کند و وصیت نامه پدر خود را امضاء می‌کند بعد از مدتی فرزند مذکر او هم فوت می‌کند و بعدا دختر به این وصیت نامه اعتراض می‌کند حال سؤال این است که ارث این مرد چگونه تقسیم می‌شود و آیا آن دو فرزند نامعلوم هم فی الواقع ارث می‌برند یا خیر؟

✓ ج ۹ - اگر این دختر به صورتی امضاء کرده که دیگر هیچ مالی از پدر به من نرسد حتی اموالی که بعد از امضاء، پدر کسب کند و امضاء هم با رضایت انجام شد در این دو صورت اگر پسری که مرده مرگ او بعد از پدر بوده اموال بین پسر که مرده و آن دختر و پسری که الان معلوم نیست کجا هستند، تقسیم می‌شود و سهم این دو کنار گذاشته می‌شود تا تکلیف آنان روشن شود.

س ۱۰ - پدر وصیت کرده که مادر ما باید در منزل سکونت داشته باشد تا زمان حیات حال اگر طبقه دوم منزل را اجاره داده باشیم آیا از این کرایه منزل هم مادر ما ارث می‌برد یا خیر در ضمن مادر ما از این منزل یک دانگ شریک می‌باشد؟

✓ ج ۱۰ - مادر یک هشتم از کرایه را ارث می‌برد و اضافه بر اینکه به نسبت به یک دانگ هم از کرایه به مادر می‌رسد.

ارث پسر و دختر

س ۱ - اگر مادری فوت کند و اموال او ثبت و صورتجلسه شود و تحویل پدر داده شود تا در هنگام ازدواج دختر تحویل او گردد آیا شرعاً جایز است؟

✓ ج ۱ - اگر دختر صغیره نیست و اجازه تصرف در اموال را می‌دهد اشکال ندارد و اگر صغیره است تصرف در اموال اشکال دارد مگر آنکه پدر ضمانت نماید که به صغیره ضرری در مورد اموال نخورد و از باب ولایت اجازه تصرف بدهد.

س ۲ - شخصی می‌گوید بعد از مردنم ارث دخترم را مطابق پسرم بدهید آیا این وصیت به نحوی که از ثلث برداشته شود صحیح است؟

✓ ج ۲ - اگر سهم زیادی که برای دختر وصیت شده از ثلث اموال باشد و ثلث کفایت کند می‌تواند بردارند و اشکال ندارد و الا باید ورثه اجازه بدهند.

س ۳ - ورثه مرحوم پدر عبارتند از ۵ پسر و یک دختر و همسر که یک پسر و یک دختر از زن دیگر پدر ما می‌باشد آیا در نحوه تقسیم ماترک تفاوتی است یا خیر؟

✓ ج ۳ - تفاوتی در نحوه تقسیم ماترک نیست و تمامی فرزندان و همسر ارث می‌برند و پسر دو برابر دختر ارث می‌برد و همسر یک هشتم.

ارث ورثه‌ای که قبل از تقسیم اموال بعضی از ورثه فوت کنند

س ۱ - اگر وارثی بعد از آنکه مورث فوت کرد حق خود را مطالبه نکرد ولی حق خود را می‌خواهد و بنا به دلایلی مطالبه نمی‌کند آیا ورثه این وارث می‌توانند حق او را مطالبه کنند؟

✓ ج ۱ - برای وارثین حق مطالبه وجود دارد.

س ۲ - اگر پدری فوت نماید و قبل از تقسیم اموال ایشان بین ورثه بعضی از ورثه هم فوت نمایند آیا به وارثان ورثه فوت شده ارث پدر می‌رسد یا خیر؟

✓ ج ۲ - به محض اینکه شخصی فوت می‌نماید اموال میت به ورثه تعلق می‌گیرد گرچه

تقسیم نشود و لذا ورثه وارثان فوت شده از اموال پدر بزرگ به نسبت ارث مورثشان ارث می‌برند.

س ۳ - اگر خواهر در زندگی خود حق موروثی خود را از برادرش مطالبه نکند آیا اولاد خواهر می‌تواند حق مادرش را از دائی خود مطالبه نماید؟

✓ ج ۳ - حق گرفتن برای بچه‌های خواهر ثابت است.

ارث کسانی که تقدیم و تأخیر فوت آنان معلوم نیست

س ۱ - پدر و برادرمان در زیر آوار جان سپردند وضعیت ارث آنها چگونه است، لازم به توضیح است که هم پدر و هم برادرمان دارای فرزند هستند؟

✓ ج ۱ - در فرض سؤال، اول باید پدر را زنده فرض کنیم که از پسرش ارث به سهم الارث

خود ببرد و بعد پسر را زنده فرض کنیم که از پدر به مقدار سهم الارث، ارث ببرد لازم به

ذکر است که پدر و پسر از همدیگر در مقداری که از همدیگر ارث برده‌اند ارث

نمی‌برند بلکه از اصل مال ارث می‌برند و بعد از آن که هر کدام از دیگری ارث بردند

ورثه هر کدام از مورث خود ارث می‌برند مثلاً بچه‌های پدر از مال، و هر مقداری که از

پسر ارث برده، ارث می‌برند و بچه‌های برادران هم از پدرشان هم از مال او و هر مقداری

که از پدر ارث برده، ارث می‌برند و شما که برادر او هستید از برادران ارث نمی‌برید

زیرا فرض این بود که برادران فرزند دارد و شما از طبقه دوم ارث هستید و لذا ارث

نمی‌برید.

س ۲ - زید دارای عیال و هشت اولاد است که چهار تا پسر و چهار تا دختر می‌شود یکی

از دختران ازدواج نموده دارای فرزند پسر است هم چنین زید دارای خانه است در

مسافرتی زید با عیال و يك پسر و چهار دختر و نوه دختری خود بر اثر تصادف کشته

می‌شوند با توضیح این که زید با عیال و پسرش در دم کشته می‌شوند و در راه بیمارستان

یکی از دخترها و در بیمارستان دختر دیگر و روز بعد دختر سومی با نوه زید و دختر

چهارمی نیز چند روز بعد فوت نموده است، بنابراین در حال حاضر برای زید سه پسر و دامادش بعنوان وارث باقیمانده است بفرمائید مایملک زید و دیه چگونه تقسیم می‌شود و تکلیف دختری که از دواج کرده و از شوهرش مهریه را طلب دارد، چه صورت دارد؟

✓ ج ۲ - اگر امکان دارد علم پیدا کنیم که زید و همسرش و پسر، کدام زودتر

مرده‌اند باید طبق قواعد شرع آن کس که بعد مرده از آن کس که زودتر مرده

است ارث ببرد، طبق سهام طبقات الارث و اگر یقین پیدا کنیم که همه با هم

مرده‌اند چهار دختر و سه پسر بازمانده در هنگام مرگ آنها ارث می‌برند ولی

اگر ندانیم کدام زودتر مرده‌اند اینجا باید اول پسر را مرده فرض کرد و پدر را

زننده، که پدر از پسر ارث ببرد و بعد پسر را زننده فرض کرد و پدر را مرده که

پسر از پدر ارث ببرد بمقدار سهم الارث، و در مورد مادر و پسر و زن و شوهر

هم به همین صورت یک مرتبه اولی و مرتبه دیگر دومی را زننده فرض کنیم که

دیگری از او ارث ببرد و لازم به ذکر است در آن مقدار که از همدیگر ارث

برده‌اند دیگری از آن مقدار ارث نمی‌برد و در صورت توارث، بقیه وراثت طبق

سهم ارث خود می‌برد و اما در مورد دختر که در بین راه مرده او از پدر و مادر

ارث می‌برد و سه دختر دیگر و سه برادر از او ارث می‌برند و دختر دوم از پدر

و مادر و خواهر ارث می‌برد و بازماندگان از او ارث می‌برند، خواهر سوم از

پدر و مادر و خواهرانی که قبل از او فوت کرده‌اند ارث می‌برد و سه برادر و

یک خواهر از او ارث می‌برند اما خواهر چهارم که دارای شوهر است در

فرضی که بچه آنها دارای مال است از بچه و پدر و مادر و خواهران خود ارث

می‌برد و بعد نصف ماترک این خانم را شوهر ارث می‌برد و بقیه بین برادران

تقسیم می‌شود، در مورد مهریه هم نصف مهر را شوهر به ورثه خانم که برادران

هستند باید بدهد، در مورد دیه هم اگر طوری تصادف شده که فرض دیه لازم

می‌آید در تقسیم آن، همان مسائلی که در ارث گفته شده تقسیم می‌شود.

محروم کردن بعضی از ورثه

س ۱ - شخصی فوت شده و پنج فرزند دارد چهار تا از فرزندان که از يك مادر می‌باشند از ثمره و غیر ثمره درختان پدر استفاده می‌کنند و برای یکی از فرزندان پسر که از يك مادر دیگر است هیچ حقی قائل نمی‌شوند، آیا این درختان برای همه فرزندان است یا برای آن چهار نفر؟

✓ ج ۱ - آنان حق ندارند هیچکدام از ورثه را از ارث محروم کنند و اموال باقیمانده متعلق به تمامی فرزندان است و بین آنها تقسیم می‌شود.

ارثهای باطل

س ۱ - زمینی به عنوان عصبه در زمان حکومت ظاهر شاه یا داود شاه که در مذهب سنیهاست گرفته شده و در مذهب ما عول و تعصیب نیست آیا فعلا می‌تواند پس بگیرد؟

✓ ج ۱ - می‌تواند پس بگیرد.

متفرقات ارث

س ۱ - پولی که از بابت دیه بخاطر کالبد شکافی یا برداشتن عضوی از میت گرفته می‌شود آیا ورثه می‌توانند آن را بردارند و بین خود تقسیم کند؟

✓ ج ۱ - دیه را در راه خیریه خود میت صرف نمایند و ورثه حق برداشتن آن را ندارند.

س ۲ - حقوقی که بعد از مرگ کارمند به همسر او می‌دهند آیا همسر می‌تواند همه حقوق را تصرف کند یا جواز تصرف در يك هشتم را دارد؟

✓ ج ۲ - بستگی به نظر اعطا کنندگان دارد و ظاهرا این حقوق، متعلق به همه، اعم از همسر و

فرزندان تحت تکفل می‌باشد.

س ۳ - آیا کسی می‌تواند شخصی را از حقی که دارد سلب کند مثلاً پدر ارث پسر را؟

✓ ج ۲ - سلب حق دیگران جایز نیست البته هر کسی در حال حیات اختیار مال خود را

دارد و میتواند آن را به کسی هدیه کند یا بفروشد

س ۴ - اگر کسی بمیرد، رفتن به منزل او برای فاتحه خواندن در حالی که بچه‌های او نابالغ هستند، چه حکمی دارد و بر فرض عدم جواز توقف، اگر تسلیت گویندگان بعوض مقدار توقف پولی را به یتیمان بدهند آیا توقف جایز است؟ و حکم افرادی که به منزل او جهت حفظ جان و مال می‌روند، چگونه است؟

✓ ج ۴ - رفتن به خانه یتیمان در غیر حالت ضرورت بدون جبران کردن آن به دادن چیزی برای

غیر مادر، خالی از اشکال نیست خصوصاً اگر مستلزم اضرار به مال آنها باشد ولی اگر ضرورت

اقتضا، کند مادر آنها و یا کسی که حفاظت آنها را به عهده دارد می‌تواند رفت و آمد کند که در

این صورت جایز است بلکه در بعضی موارد لازم می‌باشد.

س ۵ - بعضی می‌گویند دختر حق دخالت در اموال موروثی پدر را ندارد و تصمیم گرفتن با پسر است، وظیفه چیست؟

✓ ج ۵ - دختر و پسر در مسئله گرفتن حقوق مخصوص خود مساوی هستند و باید حقوق

آنها طبق تقسیم شرعی داده شود.

س ۶ - پدری فوت می‌کند که چهار فرزند اعم از سه پسر که هر سه صغیرند و یک دختر دارد و زن متوفی هم ارث‌بر اوست منزل مسکونی‌ای دارد که بعد از چند سال بوسیله برادران تخریب می‌شود و برادران و مادر جهت ساختمان منزل کمک‌های متفاوتی می‌کنند و مقداری هم پدر پول نقد دارد که توسط قیم شرعی و قانونی بچه‌ها خرج جهیزیه خواهر می‌گردد و حال آن که پسرها در آن زمان صغیر بوده‌اند بفرمائید وضعیت ارث و نحوه مالکیت ساختمان جدید البناء چگونه است؟

✓ ج ۶ - تمامی ورثه از خانه قدیمی به نسبت سهمشان ارث می‌برند و مادر از ساختمان خانه

قدیمی ارث می‌برد که باید قیمت یک هشتم ساختمان قدیمی محاسبه شود و به او داده شود و اما بعد از تخریب و ساخته شدن خانه جدید هر کدام از فرزندان که بیشتر پول داده‌اند به همان سهم به قیمت فعلی متعلق به آنهاست و مادر هم که با قالی‌بافی کمک به ساختمان منزل کرده به همان نسبت به قیمت فعلی از آن مادر است ولی اصل زمین که عرصه نامیده می‌شود، به نسبت سهم الارث بین فرزندان اعم از دختر و پسر تقسیم می‌گردد و مادر از زمین ارث نمی‌برد و پولی که از پدر مانده و صرف دختر شده سهم تمام ورثه بوده که باید رضایت مادر و فرزندان مخصوصاً فرزندان که در آن زمان صغیر بوده‌اند، تحصیل گردد مگر وصیت برای جهیزیه شده باشد و از ثلث مال بیشتر نباشد.

س ۷ - تکلیف اموال اشخاص مفقودالارث چیست؟

✓ ج ۷ - تا زمانی که حکم به موت نشده باشد اموال متعلق به خود مفقودالارث است و بعد از

آن که حکم به موت او شد بین ورثه تقسیم می‌شود.

س ۸ - آیا زن کارمندی که همسرش فوت کرده غیر از ارث حق دیگری دارد؟

✓ ج ٨ - باید مقدار سرمایه‌ای که زن در خانه آورده تخمین و نسبت سنجی شود و به نسبت معین شده قبل از تقسیم اموال به زن برسد و بعد اموال تقسیم گردد مگر زن آن را بخشیده باشد.

مسائل قضا

احکام قضا

س ۱ - مصالحه چیست و آیا قاضی محکمه نیز نقشی در این مصالحه می‌تواند داشته باشد یا باید هیچگونه مداخله‌ای ننماید و اصولاً چنانچه طرفین با هم مصالحه ننمایند تکلیف دادگاه چیست؟

✓ ج ۱ - در صورتی که خود طرفین رضایت به مصالحه داشته باشند، خود مصالحه نمایند و الا قاضی با در نظر گرفتن شرایط، حکم به مصالحه می‌نماید و شرایط مصالحه را خود معین کند و الزام به عمل کند.

س ۲ - با توجه به جریان قاعده قرعه در شبهات موضوعیه بفرمائید الف - آیا این قاعده به امور حقوقی اختصاص دارد یا شبهات موضوعیه در امور جزائی را نیز در بر می‌گیرد؟ (به عنوان مثال در موردی که علم اجمالی به وجود قاتل بین دو یا چند نفر باشد آیا می‌توان با تمسک به قرعه حسب مورد، حکم قصاص یا دیه را اجراء نمود)

✓ ج ۲ - هر چند بعضی از فقهای بزرگوار فتوا داده‌اند که قرعه در مسائل جزائی هم جاری است ولی به نظر می‌رسد جریان نداشته باشد زیرا خلاف احتیاط است و قاعده در حاکم است و در مثالی هم که عنوان شده قاعده در اقتضاء عدم اجراء قصاص می‌کند.

س ۳ - درباره قاعده در بفرمائید :

الف - آیا این قاعده به باب حدود اختصاص دارد یا شامل ابواب قصاص، دیات و تعزیرات نیز می‌شود؟

ب - معیار در عدم اجرای حد چیست؟ (شک در حلیت، توهم جواز عمل، صرف ظن به اباحه، ولو غیر معتبر، یا عدم علم به حرمت)

ج - محل عروض شبهه در قاعده در کیست؟ قاضی، مرتکب عمل یا هر دو

د - آیا شبهات موضوعیه، حکمیّه، شبهه عمد و غیر عمد، اکراه، اجبار، نسیان و مشمول این قاعده می‌شود؟

ه - در فرض شمول شبهات حکمیّه آیا بین جاهل قاصر و مقصر تفاوتی وجود دارد؟

✓ ج ۳ - الف - به نظر ما قاعده در اختصاص به حدود ندارد و ملاک آن در تمامی ابواب ذکر شده وجود دارد.

✓ ب - می تواند تمام موارد مذکور صدق شبهه کند.

✓ ج - محلّ عروض شبهه، هم می تواند نزد قاضی و هم نزد مرتکب عمل باشد ولی شبهه عندالقاضی باید ثابت گردد و چه بسا شبهه نزد مرتکب عمل باعث شبهه نزد قاضی هم می گردد.

✓ د - تمام موارد مذکور مشمول این قاعده می گردد الاّ اکراه و اجبار که اگر مثلامکرهاو یا بالاجبار کسی دیگری را به قتل برساند او کشته می شود هر چند اکراه و اجبار هم باشد ولی مادون قتل مشمول قاعده می شود.

✓ ه - به نظر ما جاهل مقصّر مثل عامد است.

س ۴ - چنانچه بنا به مصالحی دولت جمهوری اسلامی ایران ناچار به انعقاد قراردادی با يك کشور غیراسلامی مبنی بر مبادله محکومین به زندان باشد (به این معنی که جمهوری اسلامی متعهد شود محکومین به زندان تابع آن کشور را برای تحمّل حبس تحویل کشور متبوع دهد تا ادامه حبس در آنجا صورت گیرد و زندانیان تابع کشور ایران را جهت ادامه حبس در ایران تحویل بگیرد) بفرمائید:

۱ - در مورد مجرمین ایرانی، با توجه به صدور احکام حبس توسط دادگاههای غیر اسلامی آیا از نظر شرعی احکام صادره از سوی آنها برای محاکم قضائی ایران قابلیت اجراء دارد یا خیر؟

۲ - در صورت عدم قابلیت اجراء بفرمائید :

الف - آیا اصولاً دادگاههای ما مکلف به محاکمه مجدد و صدور حکم بر اساس قوانین جمهوری اسلامی ایران می باشند یا خیر؟
ب - با توجه به ضرورت انعقاد چنین قراردادی شیوه‌ای را که مغایر موازین شرع نباشد ارشاد فرمائید؟

۳ - در صورت قابلیت اجراء با توجه به اینکه مجازات جرائم ارتكابی در کشور غیر اسلامی تنها زندان می باشد ولی از دیدگاه مقررات جمهوری اسلامی دارای صورتهای مختلف ذیل است تکلیف چیست؟ آیا حاکم شرع می تواند صورتهای ذیل را به حبس تبدیل نماید :

الف - مجازات جرم ارتكابی حدّ شرعی است.

ب - مجازات جرم ارتكابی دیه است.

ج - مجازات جرم ارتكابی حبس است.

د - مجازات جرم ارتكابی تعزیر غیر حبس است.

ه - مجازات جرم ارتكابی قصاص است.

- و - عمل ارتكابی جرم محسوب نمی‌شود.
- ۴ - در مورد مجرمین خارجی، در صورتی که تبعه کشور دیگر در جمهوری اسلامی مرتکب جرم گردیده و هم اکنون مجازات را حبس می‌گذرانند، آیا از نظر شرعی، جمهوری اسلامی می‌تواند فرد محکوم را قبل از استیفای کامل مجازات به کشور متبوع بسپارد تا ادامه حبس در آنجا صورت گیرد یا خیر؟
- ۵ - اگر يك کشور مسلمان طرف قرارداد باشد، آیا حکم مسئله تغییر می‌کند یا خیر؟
- ۶ - آیا رضایت و عدم رضایت محکومین در موارد فوق تأثیر دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۴ - اینگونه قراردادها تا حد امکان نباید منعقد گردد زیرا در بسیاری از موارد موجب وهن عزت اسلامی و احکام شرع مقدس خواهد بود.
- ✓ ج ۱ - به طبع اولیّه احکام صادره از دادگاههای غیر اسلامی قابلیت اجراء ندارد مگر تعهدنامه‌ای که بین دو کشور امضاء می‌شود، ایران را مجبور به اجراء احکام آنها کند که با این فرض دو صورت می‌تواند داشته باشد.
- ✓ ۱ - حکم صادره طبق احکام شرعی حکم شده باشد که اجراء آن با ثبوت جرم اشکال ندارد.
- ✓ ۲ - حکم صادره از نظر شرعی صحیح نباشد که در این صورت قابلیت اجراء ندارد.
- ✓ ج ۲ - الف - در حقوق الناس در صورت تقاضای رسیدگی از جانب صاحب حق باید رسیدگی شود و حقوق الله در صورت حاصل شدن شرایط از قبیل بینّه یا اقرار رسیدگی انجام گردد.
- ✓ ب - دولت می‌تواند به عنوان ممهدّ نه به عنوان مجری حکم عمل کند که تعهد نماید زندان و غذا و وسایل آسایش زندانی و مأمور جهت نگهداری او را آماده کند این تمهیدات جهت عمل به قرارداد انجام گیرد نه برای اجراء حکم.
- ✓ ج ۳ - به نظر ما تبدیل صور مذکور جایز نیست.
- ✓ ج ۴ - در مورد اتباع بیگانه شرع مقدس، حاکم اسلامی را مخیر نموده که در دادگاههای اسلامی محاکمه گردند و یا به ملت خود آنها تحویل شوند تا طبق قوانین خودشان محاکمه گردند و لذا اجراء مجازات در کشور خودشان مانع ندارد.
- ✓ ج ۵ - تفاوت ندارد.
- ✓ ج ۶ - تفاوت ندارد.

س ۵ - با توجه به اصل ۱۶۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قاضی مکلف است طبق قانون عمل کند نه بر مبنای اجتهاد شخصی و از طرفی قضات مأذون فعلی در واقع قاضی شرع مذکور در فقه نبوده و تقریباً کار قضائی حالت کارشناسی داشته و از باب تطبیق موضوع بر قوانین مقرر می‌باشد و با پیشرفت روزافزون حضور زنان در مسائل و علوم مختلف، از جمله حقوق به عنوان ابزار اساسی در مسائل قضائی کنونی، بفرمائید :

الف - آیا در نظام قضائی موجود، ذکوریت شرط لازم برای تصدی امر قضا می‌باشد؟
 ب - آیا زنان می‌توانند به عنوان قاضی تحکیم عهده‌دار فصل خصومت شوند؟
 ج - با توجه به اینکه امروزه غالباً رسیدگی به دعوی دو مرحله‌ای است (مرحله بدوی و تجدید نظر) و در مرحله بدوی، قاضی اصدار حکم می‌کند به خلاف مرحله تجدید نظر که در بسیاری موارد صرفاً کار آنها رسیدگی شکلی است، یعنی بررسی حکم صادره از لحاظ مطابقت و یا عدم مطابقت با قانون موضوعه، در این صورت آیا زنان می‌توانند به عنوان قاضی تجدید نظر انجام وظیفه نمایند؟
 د - با توجه به اینکه در احکام قابل تجدید نظر، رأی قاضی در دادگاه بدوی قطعی نیست و در صورت اعتراض هر يك از طرفین، دادگاه تجدید نظر نیز باید رأی صادره را از لحاظ شکلی و در مواردی از لحاظ ماهوی رسیدگی کند، آیا در اینگونه موارد می‌توان از زنان در دادگاه بدوی به عنوان قاضی استفاده کرد؟
 ه - اگر ذکوریت در قضا شرط باشد با توجه به اینکه در مسائل اختصاصی زنان شهادت آنان معتبر بوده و قاضی نیز بر این اساس حکم می‌دهد، آیا می‌توان گفت زنان در این موارد حق قضا دارند؟

✓ ج ۵ - آنچه از لسان اخبار و اجماع منقول و محصل به دست می‌آید عبارت است از

اینکه: تصدی امور قضا اختصاص به رجال دارد و لذا فروعی که ذکر شده هیچکدام نمی‌تواند دلیل بر جواز تصدی زنان در امور قضا گردد و لو آنکه قضاوت به معنای صدور حکم از روی استنباطات شرعی نباشد.

س ۶ - آیا ایمان (شیعه دوازده امامی بودن) در قاضی مأذون شرط است؟

✓ ج ۶ - ایمان در قاضی مأذون برای قضاوت بین امامیه شرط است.

س ۷ - در چه مواردی قضات سنی مأذون می‌توانند برای اهل سنت قضاوت کنند؟ (حدود، قصاص، دیات، تعزیرات، احوال شخصیه)

✓ ج ۷ - برای قضاوت بین اهل سنت می‌تواند قاضی سنی طبق موازین خودشان حکم

نمایند.

س ۸ - اگر مستأجری، ملك را بعد از انقضاء مدت اجاره تخلیه ننماید، آیا می‌توان او را با تعزیر یا حبس و (و اداری به تخلیه نمود یا خیر؟

- ✓ ج ۸ - باید حکومت اقدام به تخلیه نماید و تعزیر جایز نیست مگر آن که مستأجر جرمی مرتکب شده باشد که در آن صورت تعزیر اشکال ندارد.
- س ۹ - همان طوری که مستحضرید تعزیرات بید الحاکم است آیا حدّ اقلّ تعزیرات مثلاً یک ضربه شلاق است یا اقلّ معتدّ به است، چگونه باید عمل نمود؟
- ✓ ج ۹ - تعزیر طبق صلاحدید حاکم است که نسبت به جرم و جانی تفاوت می‌کند ولی اقلّ مراتب آن، یک ضربه شلاق است.
- س ۱۰ - آیا در نگهداری متهم در حبس تعزیری (با قرار بازداشت) حدّ اقلّ و اکثری معیار است یا مدتّ زمان بید الحاکم است؟
- ✓ ج ۱۰ - به نظر ما حبس تعزیری مشکل است و علی فرض قبول حدّ اقلّ و اکثری وجود ندارد و به نظر حاکم شرع است.
- س ۱۱ - شخصی با مراجعه به دادگاه مدّعی است که بر اثر صدمه وارده توسط زید مبلغ یک میلیون تومان هزینه دارو و درمان نموده است، در حالی که چهارصد هزار تومان دیه به او تعلق گرفته و خواستار ششصد هزار تومان مابقی می‌باشد، آیا دادگاه تکلیفی دارد؟
- ✓ ج ۱۱ - بیش از دیه شخص جانی، بدهکار نیست.
- س ۱۲ - شخصی با مراجعه به دادگاه اعلام می‌دارد برای خرج زیدی که بر اثر ضربه به وی مجروح گردیده دویست هزار تومان خرج دارو و درمان نموده است، آیا می‌توان از دیه مقررّه مبلغ فوق را کسر نمود یا خیر؟
- ✓ ج ۱۲ - در صورتی که با شخص مجنی علیه شرط کند که باید مقداری را که جهت معالجه او صرف نموده، پس بدهد و یا آن که در مواقع اضطراری که خوف فوت و یا ضرر بیش از حدّ نسبت به مجنی علیه می‌شود، مخارجی را که جانی صرف می‌کند با این نیت که آن را پس بگیرد و یا آن که عرف جامعه به گونه‌ای است که معمولاً این مخارج را از دیه کم می‌کنند، در این موارد جانی می‌تواند مقداری را که صرف نموده از دیه کسر نماید.
- س ۱۳ - اگر کسی از نفس شخصی دیگر کفالت نمود و متهم فرار کرد آیا کفیل را می‌توان زندان نمود یا خیر؟
- ✓ ج ۱۳ - بلی در صورتی که کفالت از نفس کرده باشد می‌توان کفیل را زندانی نمود.
- س ۱۴ - فردی محکوم به اعدام شده و بخواهد عضو یا اعضای بدن خود را به اشخاص مضطرّ هدیه نموده و در قبال آن از حاکم شرع تخفیفی بخواهد، آیا حاکم

شرع می‌تواند حکم اعدام او را تخفیف دهد و اگر حاکم شرع تخفیف از اعدام به محکوم شرط نماید آیا این شرط صحیح است؟

✓ ج ۱۴ - هدیه او اثری ندارد بلکه باید در هر جا به وظیفه عمل نمود و تخفیف در این رابطه مشروعیت ندارد پس شرطش هم نافذ نیست.

س ۱۵ - سرقت اطلاعات سری کد شده و رمزدار از شبکه‌های کامپیوتری و یا کامپیوترهای شخصی و کشف آنها چه حکمی دارد همین طور سرقت و فروش غیر مجاز شماره‌های موبایل توسط آشنایی با تکنیک الکترونی مرکزی آن چه صورت دارد و آیا با وجود سایر شرائط امکان اجرای حد سرقت وجود دارد؟

✓ ج ۱۵ - مسلمان سرقت اینگونه امور حرام است ولی اجرای حد سرقت در این موارد محل اشکال است بلکه حاکم شرع می‌تواند او را تعزیر نماید.

س ۱۶ - در تصدی منصب قضا، آیا قاضی لازم است خود را عادل بداند یا قضاوت نیز مثل امامت جماعت است که اگر مأموم، امام را عادل بداند بتواند امامت کند؟

✓ ج ۱۶ - قبول قضاوت در صورتی است که قاضی خود را عادل بداند.

س ۱۷ - به بعضی از زندانیها برای نجات از زندان پیشنهاد جریمه نقدی می‌دهند، آیا صحیح است؟

✓ ج ۱۷ - اگر قانون اجازه بدهد، اشکال ندارد زیرا از مسائل حکومتی است.

س ۱۸ - آیا بازداشت متهم یا زندانی کردن او قبل از ثبوت محکومیت جایز است؟

✓ ج ۱۸ - در بعضی موارد مثل قتل، بازداشت لازم است و در بعضی موارد هم جایز نیست.

س ۱۹ - ملاک اصلی تعزیرات در حکومت اسلامی چیست؟

✓ ج ۱۹ - ملاک این است که حاکم شرع در موردی که آن عمل حد معین شرعی ندارد، تشخیص دهد که مجرم باید ادب شود یعنی تعزیر گردد.

علم قاضی

س ۱ - چنانچه دلیل اثبات جرم، منحصر به نظریه کارشناس مانند کارشناس انگشت نگاری یا پزشک قانونی باشد بفرمائید :

الف - آیا از نظر شرعی چنین دلیلی حجیت دارد؟

ب - در صورت حجیت، آیا دلیل مستقلی محسوب می‌شود یا حجیت آن منوط به داشتن شرایط بینه است؟

✓ ج ۱ - الف - از نظر شرعی حجیت ندارد مگر آنکه موجب یقین و اطمینان برای حاکم شرع گردد.

✓ ب - در صورت یقین و اطمینان، حکم علم قاضی را دارد و مسائل آن مترتب است.

س ۲ - با توجه به اوضاع و احوال شخصی و خانوادگی متهم قصد مجرمانه‌ای از او در ارتکاب عمل به اثبات نرسیده آیا در این صورت فرد متهم دارای مسئولیت کیفری است و باید به مجازات مقرر برسد یا خیر؟

✓ ج ۲ - اگر برای قاضی ثابت شود که موارد یاد شده از مصادیق شبهه است احکام کیفری مثل حدود و امثال آن جاری نمی‌شود و اگر از مصادیق شبهه نباشد کلیه احکام کیفری جاری است.

س ۳ - نظر مبارك را پیرامون علم قاضی از نظر الحاق به اقرار یا بیینه بیان بفرمائید و اگر علم قاضی طریق سوّمی می‌باشد حکم عفو چگونه است؟

✓ ج ۳ - قاضی می‌تواند به علم خود عمل کند و علم قاضی حکم بیینه را دارد نه اقرار و بعید نیست قبول عفو، مخصوص اقرار باشد.

س ۴ - نظر اسلام را پیرامون اعتبار اسنادی که توسط دستگاههای مدرن تهیه می‌شود مانند فاکس، فیلم، عکس، نوار ضبط، تلفنگرام، زیراکس، فتوکپی و... بیان فرمائید کدامیک می‌تواند مستند حکم قاضی قرار گیرند و به عنوان مؤید تا چه حد قابل استناد می‌باشند؟

✓ ج ۴ - محل اشکال است مگر این که موجب علم قاضی شود و تزویر در او نشده و بتواند در آنها به صاحبش قطع پیدا کند.

اقرار

س ۱ - ضرب و جرح متهم قبل از صدور حکم بوسیله مأمورین برای گرفتن اقرار چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - ضرب و شتم و شکنجه متهم حرام است و عقوبت اخروی دارد و چه بسا موجب قصاص یا دیه می‌گردد.

س ۲ - در ماده ۲۳۶ قانون مجازات اسلامی بیان شده است اگر کسی به قتل عمدی شخصی اقرار کرده و پس از آن دیگری به قتل عمدی همان مقتول اقرار نماید در صورتی که اولی از اقرارش برگردد قصاص یا دیه از هر دو ساقط است و دیه از بیت المال پرداخت خواهد شد و این در حالی است که قاضی احتمال عقلانی ندهد که قضیه توطئه‌آمیز است.

تبصره : در صورتی که قتل عمدی بر حسب شهادت شهود یا قسامه یا علم قاضی قابل اثبات باشد قاتل به تقاضای ولی دم قصاص می‌شود حال بفرمائید :

الف - توطئه‌آمیز نبودن اقرار چگونگی محرز خواهد شد آیا اگر برادری نسبت به قتل فردی (بر خلاف واقع و فقط به جهت رهایی دادن برادر دیگرش که متأهل و دارای زن و فرزند است) اعتراف و اقرار نماید و بعد برادر بزرگتر در اثر عذاب وجدان به قتل اقرار نماید موضوع توطئه‌آمیز خواهد بود یا خیر؟

ب - توطئه‌آمیز نبودن چه هنگام است آیا حتمی‌بایست بین اقرار کننده اولی و دومی تبانی قبلی صورت گرفته باشد یا به هر شکل ممکن با علم به حکم از سوی متهمان می‌توان آن را توطئه‌آمیز تلقی نمود؟

ج - آیا می‌توان اقرار کننده اولی را به لحاظ کتمان حقیقت و ادعای دروغ در دادگاه تعزیر نمود یا خیر؟

✓ ج ۲ - الف - با فرض مذکور اقرار دوم توطئه است.

✓ ب - تبانی لازم نیست و اگر حاکم بداند که اقرار دوم نظر غیر واقع دارد اقرار دوم

قابل اعتناء نیست.

✓ ج - خیر چون نص، خالی از این مورد است.

س ۳ - در ماده ۲۳۶ قانون مجازات اسلامی بیان شده است اگر کسی به قتل عمدی شخصی اقرار کرده و پس از آن دیگری به قتل عمدی همان مقتول اقرار نماید در صورتی که اولی از اقرارش برگردد قصاص یا دیه از هر دو ساقط است و دیه از بیت المال پرداخت خواهد شد و این در حالی است که قاضی احتمال عقلانی ندهد که قضیه توطئه‌آمیز است.

تبصره : در صورتی که قتل عمدی بر حسب شهادت شهود یا قسامه یا علم قاضی قابل اثبات باشد قاتل به تقاضای ولی دم قصاص می‌شود حال بفرمائید:

۱ - آیا اگر قتل غیر عمد باشد (خطای محض یا شبه عمد) نیز حکم مسئله همان خواهد بود یا خیر؟

۲ - چنانچه راه اثبات قتل غیر از اقرار باشد فرد دیگری به قتل همان مقتول اعتراف نماید آیا حکم مسئله متفاوت خواهد بود در صورت تفاوت لطفاعلت آن را بیان فرمائید؟

۳ - منظور از مراجعه و اقرار فرد دیگر چه هنگام است؟ آیا همین که اقرار عند الحاکم صورت گرفت و فرد دیگری مراجعه نمود و فرد اولیه از اقرارش عدول کرد قصاص و دیه از هر دو ساقط است یا حتمی‌بایست حکم شرعی به قصاص یا دیه صادر شده باشد آنگاه نفر دوم اقرار نماید تا دیه از بیت المال پرداخت شود؟

✓ ج ۱ - ۳ - این حکم اختصاص به قتل عمد دارد.

✓ ۲ - باید فرد اول اقرار کند و بعد از اقرار خود برگردد و لذا اختصاص به صورت

اقرار دارد و موضع نص، این مورد است که اکتفاء به نص می‌شود.

✓ ۳ - تفاوتی نمی‌کند تا قبل از انجام قصاص اگر دیگری اقرار کرد همین حکم

جاری است.

س ۴ - اگر منتهمی در اثر سئوالات تلقینی یا اغفال یا اکراه و اجبار اقرار به جرم کند آیا چنین اقراری فاقد اثر و ارزش اثباتی است یا این که دارای اثر و ارزش اثباتی می‌باشد؟

✓ ج ۴ - اقراراتی که از روی اغفال یا اکراه یا اجبار انجام گیرد حجیت ندارد ولی اگر

از روی سئوالات تلقینی اقرار کند، حجیت دارد.

س ۵ - در هر صورت آیا طرح کننده سئوالهای تلقینی یا اغفال کننده یا اکراه و اجبار کننده مرتکب عمل خلاف شرع مقدس شده و مستحق مجازات می‌باشند؟

✓ ج ۵ - در مواردی که اقرار حجیت نداشته عامل به این اقرار خلاف شرع انجام داده

و باید تعزیر شود.

س ۶ - در مورد ارزش اثباتی چنین اقراری آیا بین صورتی که چنین اقراری موجب علم و اقتناع وجدانی شود با صورتی که موجب علم و اقتناع وجدانی نشود تفاوتی وجود دارد؟

✓ ج ۶ - البته اقراری که از نظر شرعی حجیت دارد چه موجب حصول علم شود یا نه

حجیت دارند ولی آنجا که حجیت ندارد اگر موجب حصول علم قاضی گردد از

باب علم قاضی حجیت است نه از باب اقرار.

س ۷ - در مورد ارزش اثباتی چنین اقراری آیا بین حقوق الناس و حقوق الله تعالی تفاوتی هست؟ (که در حقوق الناس دارای اثر اثباتی باشد و در حقوق الله نباشد)

✓ ج ۷ - تفاوتی ندارد.

س ۸ - در صورتی که چنین اقراری ارزش اثباتی نداشته باشد آیا در عداد امارات و قراین قرار می‌گیرد؟

✓ ج ۸ - قطعاً امارات نخواهد بود.

س ۹ - تعریف اقرار را از نظر فقهی بیان فرمائید؟

✓ ج ۹ - اقرار خبر دادن جزمی و قطعی به حقی بر گردن خبر دهنده یا آنچه که به موجب

آن حقی یا حکمی بر گردن خبر دهنده ثابت می‌شود یا نفی حقی را از خود کند و یا طوری خبر دهد که به موجب آن حقی یا حکمی را از خود نفی کند.

س ۱۰ - مستندات حجیت اقرار را از نظر شرعی بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۰ - حکم عقل و روایات متعدده.

س ۱۱ - آیا اقرار برای شنونده یا قاضی نو عا علم عادی یا اطمینان پدید می‌آورد؟

✓ ج ۱۱ - اقرار نافذ است و لو آنکه علم آور نباشد.

س ۱۲ - آیا بینه نیز موجب علم عادی یا اطمینان برای شنونده یا قاضی هست یا آنکه موجب ظن و گمان است؟

✓ ج ۱۲ - در بیشتر اوقات ظن آور است و اگر با شرائط باشد حجّت است و لو آنکه ظن هم نیاورد.

س ۱۳ - اگر اقرار ایجاد علم عادی یا اطمینان می‌کند چرا در مورد جرایمی مثل زنا یا لواط به يك بار اقرار قناعت نمی‌کنند؟

✓ ج ۱۳ - اولاً علم آور نیست و ثانیاً شرع مقدّس با در نظر گرفتن مصالح امر به تعدّد اقرار فرمودند نه از باب اینکه علم بیاورد زیرا تعدّد در اقرار هم باعث علم نمی‌گردد.

س ۱۴ - آیا در جرایمی که بیش از یکبار اقرار برای اثبات جرم در نظر گرفته شده است اگر اقرار به حدّ نصاب قانونی نرسد (مثلاً در جرم زنا بجای چهار بار کمتر از چهار بار اقرار کند) مثلاً فقط یکبار اقرار نماید اما قاضی با همین یکبار علم به وقوع جرم از ناحیه اقرار کننده پیدا نماید، آیا علم قاضی در این باره حجّت است و باید طبق علم خود عمل کند هر چند چهار بار اقرار صورت نگرفته است یا اینکه در اینگونه موارد حتماً باید اقرار به نصاب قانونی خود برسد تا جرم اثبات شود و بر اساس آن حکم صادر گردد؟

✓ ج ۱۴ - حکم حاکم گاهی از روی ادله اقرار یا بینه انجام می‌گیرد، باید شرایط آن تمام شود ولی اگر علم پیدا کرد دیگر حکم حاکم مستند به اقرار نخواهد بود بلکه مستند به علم حاکم است که یکی از راههای اثبات موضوع است.

س ۱۵ - اگر کسی بر اقرار سابق خود اقرار کرد آیا اقرار سابق او که بر آن اقرار کرده حجت است یا نه؟ چرا؟

✓ ج ۱۵ - به نظر ما اقرار بر اقرار حجیت ندارد در مثل حدود و قصاص ولی در مسائل مالی می‌تواند اثر داشته باشد.

س ۱۶ - اگر کسی یا عده‌ای بر اقرار مدعی علیه در زمان سابق وقوف یابند و بر چنین اقرار شهادت دهند آیا چنین اقراری که با شهادت ثابت شده برای قاضی حجت است و می‌تواند بر طبق آن حکم صادر کند یا خیر چرا؟

✓ ج ۱۶ - در مواردی که اقرار به حدّ نفسه موضوعیت دارد مانند حدود و قصاص، شهادت بر اقرار کافی نیست ولی در مواردی مثل امور مالی می‌توان اثر را بار کرد.

س ۱۷ - اگر مدعی علیه در زمان سابق بر حقی یا جرمی اقرار کرده باشد و این اقرار را در يك سند رسمی یا عادی نوشته باشد آیا با این سند اقرار سابق مدعی علیه ثابت می‌شود یا نه و آیا در صورت ثبوت آن اقرار که با این سند ثابت شده حجت است یا نه؟ چرا؟

✓ ج ۱۷ - اقرار باید در نزد حاکم شرع انجام گیرد و این نوع اقرار نمی‌تواند چیزی را ثابت کند.

س ۱۸ - آیا نوار ضبط صوت حجیت دارد یا خیر یعنی اگر مدعی علیه در زمان سابق به امری اقرار کرده و این اقرار در يك نوار ضبط شده باشد آیا وقوع این اقرار در زمان سابق با این نوار نزد قاضی ثابت می‌شود یا نه و آیا در صورت ثابت شدن چنین اقراری که با نوار ضبط صوت ثابت شده برای قاضی حجت است و می‌تواند بر طبق آن حکم صادر کند یا خیر؟

✓ ج ۱۸ - این نحوه اقرار نمی‌تواند مستند حکم حاکم شرع قرار گیرد مگر آنکه برای حاکم اطمینان حاصل گردد.

س ۱۹ - اگر اماره قضایی یا قرائن مفید علم بر وقوع اقرار از مدعی علیه در زمان سابق وجود داشته باشد آیا می‌توان چنین اقراری را ثابت شده دانست و آیا در

صورت اثبات می‌توان احکام شرعی و قانونی را بر اقرار سابق مترتب کرد یا نه یعنی آیا چنین اقراری نزد قاضی حجت است یا نه چرا؟

✓ ج ۱۹ - اگر برای حاکم شرع علم آور باشد علم حاکم شرع حجت است نه این نحوه اقرار.

س ۲۰ - آیا اگر اقرار سابق مدعی علیه با علم قاضی ثابت شود چنین اقراری برای قاضی حجت است و می‌تواند بر طبق آن حکم صادر کند یا خیر؟

✓ ج ۲۰ - اگر برای حاکم شرع علم آور باشد علم حاکم شرع حجت است نه این نحوه اقرار.

س ۲۱ - آیا مخاطب ادله اثبات دعوی (از قبیل اقرار یا بیینه) قاضی است یا همه مردم به عبارت دیگر اگر اقرار یا بیینه یا یکی دیگر از ادله اثبات دعوی در خارج دادگاه اقامه شود آیا سایر مسلمانان (غیر از قاضی) تکلیف شرعی دارند که از باب امر به معروف و نهی از منکر بر طبق آن دلیل عمل کنند و در روابط صاحب دلیل و طرف او دست به کار اجرایی بزنند یعنی مثلاً مقرر به را از مقرر بستانند و به مقرر له بدهند یا نه چرا؟

✓ ج ۲۱ - در موارد دعوی که قاضی باید حکم کند اقرار و بیینه باید نزد حاکم شرع انجام گیرد ولی در مواردی که دعوی نیست اقرار شخص نافذ است.

س ۲۲ - اگر فرض کنیم که مقرر له در مقام تکذیب مقرر برآید و او را تکذیب کند در این صورت چه باید کرد آیا تکذیب کننده بهره‌ای از این اقرار می‌برد یا نه و آیا این اقرار به زیان مقرر مذکور نافذ است یا خیر؟

✓ ج ۲۲ - به صورت ظاهر مقرر له هیچ حقی نسبت به مقرر ندارد و لو آنکه مقرر بین خود و خدا باید اداء ذمه نماید.

س ۲۳ - اگر مقرر له پس از آگاهی بر اقرار مقرر آن اقرار را تکذیب کرده و سپس از تکذیب خود باز گردد و مقرر را تصدیق نماید آیا این تصدیق بعد از تکذیب، تکذیب را بی‌اثر می‌کند و در نتیجه اقرار به حال مقرر له سودمند می‌افتد یا آنکه این رجوع بعد از تکذیب عنوان انکار بعد از اقرار را دارد و شنیده نمی‌شود؟ چرا؟

✓ ج ۲۳ - اگر مقرر له بعد از انکار مقرر از حرفش برگردد و مقرر هنوز به اقرار باقی باشد اقرار نافذ است.

س ۲۴ - اگر ادعای مدعی مشتمل بر اقرار باشد در صورتی که ادعای مذکور پس از رسیدگی ابطال شود آیا اقراری که ضمن آن بوده به حال خود باقی می‌ماند و نافذ

است یا خیر؟ فرضاً اگر مردی دعوی زوجیت زنی را مطرح کند و الاخبر داده است که به سود وی بر زوجه حقی هست که این يك ادعا است و ثانیاً خبر داده که زوجه را بر گردنش حقی است مانند صدق و نفقه و غیره که این يك اقرار است حال در این مثال اگر دعوی مذکور ابطال شود آیا اقرار زوج به زوجیت آن زن تمام آثار مدنی خود را دارد یا خیر؟

✓ ج ۲۴ - در مواردی که ذکر شد که مبتنی بر اقرار است اثر بار می‌شود مثل نفقه

و مهریه.

س ۲۵ - آیا در امور مدنی و همچنین در امور کیفری انکار پس از اقرار شنیده می‌شود یا خیر؟ چرا؟

✓ ج ۲۵ - در اموری مانند حدود قبل از حکم حاکم شنیده می‌شود ولی در غیر این

امور شنیده نمی‌شود.

س ۲۶ - اگر کسی در دعوی فساد اقرارش را مطرح کند آیا این دعوی قابل رسیدگی هست یا خیر و دعوی فساد اقرار در چه صورتهای قابل شنیدن است؟

✓ ج ۲۶ - اقرار شخص مقرّ نافذ است و دعوای فساد مسموع نیست مگر آنکه برای حاکم

ثابت شود که اقرار او فاسد بوده مثل اینکه اقرار عن کراه انجام شده باشد.

س ۲۷ - اگر اقرار کننده در دعوی فساد اقرار کند و دلیل او این باشد که مقرّ له با این دعوی موافق است و رجوع وی را از اقرار تائید می‌کند آیا این دلیل برای اثبات فساد اقرار کافی است و در دو حالت تکذیب و تصدیق اقرار توسط مقرّ له این سؤال را پاسخ دهید؟

✓ ج ۲۷ - دعوای فساد با نحو مذکور مسموع نیست.

س ۲۸ - آیا اقرار فقط به زیان اقرار کننده نافذ است و از اقرار او نباید به شخص ثالث زیان برسد و آیا موردی وجود دارد که از اقرار مقرّ به شخص ثالث زیان برسد؟

✓ ج ۲۸ - اقرار فقط در آنجا مسموع است که بر علیه خود مقرّ باشد نه دیگری و

اقرار بر ضدّ دیگری ادعاء است که باید ثابت شود.

س ۲۹ - شرایط مقرّ چیست؟

✓ ج ۲۹ - عاقل، بالغ، قاصد و مختار باشد.

س ۳۰ - اگر قصد جز شرایط مقرّ است منظور از قصد چیست آیا منظور قصد تلفظ و قصد معنی الفاظ است یا آنکه باید علاوه بر آن قصد نتیجه هم داشته باشد یعنی اینکه هنگام اخبار و تلفظ متوجه باشد که نسبت به چه چیزی اقرار می‌کند؟ آیا

با توجه به اینکه غالباً اقرار کنندگان در هنگام سخن گفتن به ویژه آنگاه که روبروی قاضی قرار می‌گیرند امساک دارند که اقرار کنند و غالباً در حال غفلت و سبقت لسان در دفاعیات خود به دام می‌افتند می‌توان گفت که قصد نتیجه شرعاً نفوذ به اقرار نیست؟ و همان قصد لفظ و قصد معنی لفظ کافی است؟

✓ ج ۳۰ - در قصد همان مقدار که قصد لفظ و معنا را داشته باشد کفایت می‌کند و لو

آنکه متوجه نتیجه نباشد و لذا در فقه تصریح شده که اگر از کلامش یک مطلبی

استفاده می‌شود همان کفایت می‌کند.

س ۳۱ - آیا اقرار تلجئه یعنی اقراری که از روی اضطرار (اضطراری که موجب صورت سازی در عمل حقوقی یا اخبارات می‌شود) صورت گیرد حجت است یا خیر مثلاً شخصی مبلغ گزافی از دیگری طلب دارد و ستمگری می‌خواهد به ستم آن طلب را از وی بگیرد ناگزیر بستانکار از روی تلجئه و مواضعه رسانی با مدیون ذمه او را ابراء کرده و اقرار به ابراء ذمه می‌کند تا ستمگر را از خود بگرداند آنگاه در دادگاه ثابت می‌کند که این اقرار از روی تلجئه صورت گرفته است یعنی اقرار صوری بوده است آیا همان طور که بیع تلجئه باطل است اقرار تلجئه هم باطل است یا خیر؟

✓ ج ۳۱ - این نحوه اقرار، اقرار نیست و وقتی در نزد حاکم شرع ثابت شد، اقرار

صوری است و به آن اقرار اعتناء نمی‌گردد.

شهود

س ۱ - آیا ریش تراش می‌تواند به عنوان شاهد و داور در دادگاهها در مورد قتل، زنا، طلاق و ... شهادت بدهد یا داوری نماید؟

✓ ج ۱ - در هر موردی که شرط آن عدالت است اکتفاء به شهادت و داوری ریش

تراش محل اشکال است.

احکام كودك و ممیز

س ۱ - آیا برای ممیز و غیر ممیز بودن کودکان سن خاصی قائل هستید یا تشخیص آن معیار دیگری دارد و آیا برای بچه‌های ممیز احکام جزائی مثل بالغ اجراء می‌شود یا نحوه آن فرق می‌کند؟

✓ ج ۱ - ممیز بودن سن خاصی ندارد و ملاک فهم و درک کودک است که بر اساس محیط و شرایط زندگی می‌تواند تأثیر داشته باشد و احکام جزائی ممیز با احکام جزائی بالغ تفاوت دارد و در ممیز اگر جنایتی انجام داد، تعزیر می‌گردد.

س ۲ - با توجه به اینکه در سنین کمتر از ۱۸ سال کودکان و نوجوانان آنچنان رشد عقلی و فکری پیدا نکرده‌اند و به يك معنى مستحقّ توجه و كمك ویژه‌ای هستند تا بتوانند نقش خود را در جامعه ایفا کنند و با توجه به وضعیت زندانیان فعلی که افراد در این سنین مسلمانر معرض آسیب و تأثیرات منفی زندانیان قرار می‌گیرند و امروزه دنیا به فکر افتاده (با تهیه کنوانسیون حقوق کودک که مورد پذیرش بیش از ۱۸۶ کشور جهان نیز قرار گرفته و جمهوری اسلامی ایران نیز در سنوات اخیر با حق شرط به این قانون پیوسته) که نظام دادرسی ویژه‌ای را برای افراد کمتر از ۱۸ سال اعمال نماید و در آن سیستم عمدتاً از نظام جایگزین استفاده می‌شود به نظر حضرتعالی با توجه به وسعت اختیارات قضا خصوصاً تعزیرات آیا می‌توان نظام دادرسی ویژه‌ای برای آنان ترتیب داد تا در موارد تعزیری از يك نظام جایگزینی که در ترمیم شخصیت آسیب دیده آنان مؤثر است استفاده نمود مثلاً به توییح شفاهی اکتفا نمود یا متهم را به يك مؤسسه تخصصی با مربیان اجتماعی که برای این منظور در نظر گرفته شده فرستاد یا صرفاً جریمه نقدی اکتفا کرد یا کار اجباری بدون حقوق به نفع مؤسسات و انجمنهای حقوقی عمومی زیر نظر و مراقبت قاضی محکوم کرد و یا به هر شیوه جدیدی که در ساختار شخصیتی آنان نقش مؤثری داشته باشد و حالت بازدارندگی خود را نیز حفظ کند حکم داد؟

✓ ج ۲ - با فرض اینکه از نظر شرعی افراد بالاتر از پانزده سال تمام در پسران بالغ هستند احکام کیفری جزائی اسلام بر آنها جاری می‌شود و اگر منظور احکام تعزیر است با فرض اعم بودن معنای تعزیر (که هنوز برای ما اعم بودن معنای تعزیر ثابت نیست) هر اقدامی که بتواند بازدارنده باشد اعمال گردد، مجزی است.

س ۳ - آیا در بلوغ سن خاصی را معتبر می‌دانید یا خیر بر فرض اعتبار سن خاصّ آیا معیار سند سجلی افراد است یا از طریق دیگری می‌توان آن را احراز کرد؟

✓ ج ۳ - در پسران اگر علائم بلوغ مثل احتلام و درآمدن مو در قسمت زهار حاصل نگردد با تمام شدن پانزده سال بلوغ حاصل می‌گردد و در دختران نه سال تمام سن

بلوغ است و سند سجلی ملاک نیست بلکه باید ثابت شود که سن بلوغ تحقق پیدا کرده است.

مسائل حدود

حدّ زنا

س ۱ - چنانچه زانی بعد از زنا، زانیه را به عقد دائمی خود در آورد آیا حدّ از آنها ساقط است یا خیر؟

✓ ج ۱ - حدّ ساقط نمی‌شود.

س ۲ - آیا برای اثبات حدّ زنا می‌توان به نظریه پزشکی قانونی استناد کرد؟

✓ ج ۲ - اثبات زنا یا به اقرار و یا بینه و یا علم قاضی امکان پذیر است و راههای ظنی

نمی‌تواند زنا را ثابت کند.

س ۳ - دختری بعد از این که به عقد پسری در آمده قبل از مراسم عروسی در خانه پدرش زنا نموده، آیا این زنا محصنه محسوب می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۳ - زنا محصنه محسوب نمی‌شود.

س ۴ - اگر کسی دو نفر مرد و زن را در حالت زنا ببیند وظیفه چیست و اگر بیننده شوهر باشد چگونه؟

✓ ج ۴ - اگر ناظر یک نفر باشد نباید مسئله را بر ملا کند زیرا امکان ثبوت نیست و

چه بسا منجر به حدّ قذف گردد و اگر شوهر، ناظر به زنا همسر باشد به نظر ما

حق ندارد زانی و زانیه را بکشد.

س ۵ - اگر کسی دو نفر زن و مرد را در حال زنا ببیند و آنها را بکشد وظیفه چیست؟

✓ ج ۵ - اگر ناظر، غیر از شوهر باشد و زن و مرد را بکشد باید قصاص شود ولی در

شوهر قصاص نمی‌شود و تبدیل به دیه می‌شود.

س ۶ - در خصوص نفی بلد بفرمائید :

الف - منظور از نفی بلد چیست؟ (از بین بردن، تبعید، آواره نمودن دائمی یا و...)

ب - اگر نفی به معنای تبعید باشد آیا مراد تحت نظر قرار دادن در محلّ تبعید است یا زندانی کردن وی در آن محلّ؟

ج - اگر منظور تحت نظر قرار دادن باشد در موارد خاصی که تبعید به مفاسد دیگری منجر می‌شود مانند زنان ، قاچاقچیان و افراد شرور آیا می‌توان مدت تبعید را به حبس تبدیل نمود؟

د - اگر محارب از محل تبعید فرار کند، آیا حاکم شرع می‌تواند پس از دستگیری وی تبعید را به یکی دیگر از مجازاتهای چهارگانه، جزای نقدی حبس یا تعزیر تبدیل نماید؟

ه - آیا حکم عدم جواز نفی بلد زن در باب زنا را می‌توان به تبعید زن در باب محاربه تسری داد؟

✓ ج ۶ - الف - مراد تبعید است.

✓ ب - مراد از آن فقط خارج نمودن از شهری که ساکن است به شهر دیگر می‌باشد و لذا زندانی نمودن و یا تحت نظر قرار دادن بطبع اولیه جایز نیست مگر مواردی که در ذیل اشاره شده البته در مثل نفی محارب باید شخص تحت نظر قرار گیرد که با مردم مرادده و معاشرت و تجارت نداشته باشد.

✓ ج - تبدیل تبعید به حبس معنی ندارد بلکه می‌توان مصداق تبعید را در زندان شهری که شخصی تبعید شده، محقق نمود.

✓ د - می‌توان او را دستگیر و در همان شهر تبعید شده زندانی نمود تا مصداق تبعید تحقق پیدا کند.

✓ ه - اگرچه اذله در محارب مطلق است ولی آنچه از مذاق شارع استفاده می‌شود این است که زن نفی بلد نگردد و لذا در محارب به موارد دیگر کیفر باید عمل شود.

س ۷ - با توجه به بیان منحصر به فرد شهید ثانی در شرح لمعه در مورد تجاوز به صغیره که مورد تردید شهید قرار گرفته آیا در مورد صغیره تجاوز به عنف صدق می‌کند یا خیر و در صورتی که مورد تجاوز واقع شود مانند امرائه حکمش اعدام است یا نه؟

✓ ج ۷ - تجاوز به عنف حکمش اعدام است چه به صغیره باشد یا زن کامله.

س ۸ - آیا مفاد ترکیه (الضرب بالضغث) که در حد زنا ثابت است در مورد حدود دیگر مانند حد شرب خمر و قوادی و لواط و امثالهم در صورت وجود شرایط مربوطه قابل تسری است یا خیر؟

✓ ج ۸ - ظاهر الضرب بالضغث مختص به زنا نیست و هر جا که مرتکب جنایت تحمل

نداشته باشد که تازیانه بخورد باید توسط ضرب به ضغث، حکم جاری شود.

س ۹ - با توجه به پیشرفتهای علمی در صورت ثبوت ابوت و بنوت از طریق آزمایش دی ان ای ارش البکاره نسبت به زانیه و نفقه نسبت به طفل در صورت اغفال زانیه تعلق می‌گیرد یا نه و در صورت ثبوت ارش البکاره معیار و ملاک آن چیست آیا در حد مهر المثل است و آیا اخذ نظریه کارشناسی نیز لازم است یا خیر (گواهی پزشکی قانونی)

✓ ج ۹ - البته به نظر ما ثبوت شرعی ابوت و بنوت با آزمایش دی ان ای ثابت نیست مگر آنکه از این آزمایش برای حاکم شرع علم حاصل شود ولی ارش البکاره نسبت به زانیه و لو مغفول باشد، واجب نمی‌شود ولی نفقه بر مرد در مورد فرزند واجب است و لو آنکه زنا زاده باشد.

س ۱۰ - در صورتی که دوشیزه (باکره) بدون اذن ولی قهری به عقد شخصی در آید و ازاله بکارت گردد :

اولاً عقد منعقد در صورت عدم رضایت ولی قهری چه حکمی دارد؟ ثانیاً آیا نیاز به عقد جدید و نگه داشتن عده دارد یا خیر؟ ثالثاً آیا زوجه مستحق نفقه می‌باشد یا خیر؟ رابعاً در صورت بطلان عقد مذکور مهر المسمی به زوجه تعلق می‌گیرد یا خیر؟ خامساً در صورت جهل طرفین به موضوع یا حکم در مورد اذن ولی قهری حکم مسئله چه می‌باشد؟

✓ ج ۱۰ - اولاً عقد به قوت خود باقی است ولی تکلیف دختر مرتکب حرام شده است ولی در ادامه آن واجب است اذن ولی را به دست آورد. ثانیاً اگر خواسته باشند که از هم جدا شوند باید طلاق داده شود و عده نگه دارد و اگر بخواهند با هم زندگی کنند، نیاز به عقد جدید ندارد و اگر پدر اجازه بدهد همان عقد کافی است. ثالثاً مستحق نفقه می‌باشد. رابعاً عقد باطل نیست. خامساً باید در محاکم قضائی حل و فصل شود.

س ۱۱ - در خصوص ارش البکاره با دو فرض بلوغ و عدم بلوغ زانیه بفرمائید :
 ۱ - آیا زانیه در موارد ذیل مستحق ارش البکاره می‌باشد :
 الف - زنا با رضایت و میل وی انجام شود؟
 ب - زنا در اثر اکراه یا عنف واقع شود؟
 ج - زنا با فریب وی مبنی بر وعده قطعی ازدواج و (واقع شود؟
 ۲ - اگر ازاله بکارت دختر با انگشت یا شیئی صورت گیرد حکم ارش البکاره چیست؟ آیا رضایت یا عدم رضایت وی در حکم تأثیری دارد؟
 ۳ - در موارد ثبوت ارش البکاره، آیا علاوه بر ارش پرداخت مهر المثل نیز لازم است؟
 ✓ ج ۱۱ - الف - ارش البکاره تعلق نمی‌گیرد.

- ✓ ب - هم مهرالمثل و هم ارش البکاره تعلق می گیرد.
- ✓ ج - تعلق نمی گیرد.
- ✓ ۲ - اگر با رضایت زن بوده، ارش البکاره تعلق نمی گیرد و در صورتی که به اجبار و عدم رضایت بوده ارش البکاره تعلق می گیرد.
- ✓ ۳ - در مواردی که ارش البکاره تعلق بگیرد مهرالمثل هم تعلق می گیرد.

حدّ لواط

- س ۶ - آیا شخصی که ثابت شده لواط کرده، می توان نحوه اعدام او را تبدیل به مثلاً تیرباران کرد و یا فقط باید نحوه اعدام همانگونه که در فقه مشخص شده انجام گیرد؟
- ✓ ج ۶ - نحوه اعدام باید به همان نحوی باشد که در فقه مشخص گردیده است و اما اگر مقتضیات زمان اقتضاء کند که به نحو دیگری اعدام شود طبق نظر حاکم شرع مانعی ندارد.
- س ۲ - اگر کسی با زن اجنبیه ای از دبر مجامعت کند لواط صدق می کند؟
- ✓ ج ۲ - لواط نیست و حکم زنا جاری می شود.
- س ۳ - اگر شخص بالغی با بچه ای لواط کند، حکم هر کدام را بیان کنید؟
- ✓ ج ۳ - اگر به میل بچه انجام گرفته، تعزیر می شود و الا تعزیر هم ندارد، و در شخص بالغ باید اعدام گردد.
- س ۴ - اگر شخصی کسی را مجبور به لواط کند و مفعول با تهدید و اجبار تن به این عمل بدهد آیا برای فاعل اضافه بر حدّ لواط، تعزیر و یا حکم دیگری هست یا خیر؟
- ✓ ج ۴ - حدّ اعدام جاری می شود و تعزیری نیست.
- س ۵ - در خصوص حدّ قتل در لواط بفرمائید :
- الف - آیا احصان از شرایط لازم برای مجازات می باشد؟
- ب - در صورت مثبت بودن پاسخ آیا در این حکم بین فاعل و مفعول تفاوتی وجود دارد؟
- ✓ ج ۵ - در لواط، احصان شرط نیست.

قیادت

- س ۱ - قیادت به چه حاصل می‌شود و حد آن را بیان فرمائید؟
 ✓ ج ۱ - قیادت رسانیدن مرد و زن نامحرم جهت امر زنا و یا دو مرد برای لواط را گویند و حد آن ۷۵ ضربه شلاق و تبعید می‌باشد که احتیاط آن است که تبعید را در مورد بار دوم عمل کنند و باید موهای شخصی که واسطه زنا یا لواط گردیده، تراشیده شود و او را در شهر بگردانند.
- س ۲ - اگر زنی دختری را فریب می‌دهد و مردانی را برای زنا به نزد دختر می‌آورد و آنها با دختر زنا به عنف می‌کنند بیان فرمائید که حد زن و مردها چیست؟
 ✓ ج ۲ - زن حد قیادت می‌خورد و مردها حکمشان اعدام است.
- س ۳ - اگر زنی خانه‌ای تهیه کند و زنهایی را در آن خانه دور هم جمع کند و مردها برای زنا به آن خانه مراجعه می‌کنند، بر این زن چه حکمی جاری می‌گردد؟
 ✓ ج ۳ - حد قیادت جاری می‌گردد و بعید به نظر نمی‌رسد که حاکم شرع بتواند برای تهیه این محل و آماده کردن آن، زن را تعزیر هم بنمایند.
- س ۴ - اگر شخصی زنی را تحریک به زنا کند و زن روی همان تحریک دست به عمل زنا بزند، آیا برای آن شخص حد قیادت جاری می‌گردد یا خیر؟
 ✓ ج ۴ - حد قیادت در این صورت جاری نمی‌گردد.
- س ۵ - آیا در جرم قوادی تحقق زنا یا لواط شرط است یا اگر فردی دو نفر را جمع کند اما لواط و زنا محقق نشود مشمول مجازات قوادی است؟
 ✓ ج ۵ - به نظر ما مصداق قوادی با تحقق جمع حرام، حاصل می‌شود و لااقل مصداق شبهه است و لذا حد جاری نمی‌گردد و در صورت لزوم می‌توان شخص را تعزیر نمود.
- س ۶ - آیا وحدت قصد بین قواد و طرفین برای زنا یا لواط لازم است؟
 ✓ ج ۶ - قصد رساندن دو نفر به هم برای زنا یا لواط از طرف قواد کفایت می‌کند مشروط بر اینکه جمع حرام هم تحقق پیدا کند و وحدت قصد قواد و طرفین لازم نیست.
- س ۷ - اگر پس از اینکه واسطه، طرفین را به یکدیگر مرتبط نمود و یکی از آنها پشیمان شود و نعوذ بالله تعالی عمل لواط یا زنا به عنف صورت گیرد آیا قوادی محقق شده است؟
 ✓ ج ۷ - قوادی صورت گرفته است.

س ۸ - اگر فردی دو یا چند نفر را برای روابط نامشروع در حدّ تقبیل و مضاجعه و... جمع نماید ولی وضع بطوری باشد که نوعاً معمولاً نتیجه کار او زنا یا لواط می‌شود آیا قوادی محقق می‌شود؟
 ✓ ج ۸ - در این صورت هم قوادی محقق گردیده است.

حدّ قذف

س ۱ - آیا قذف فقط با زبان تحقق پیدا می‌کند و یا این که اگر شخصی به صورت کتابت شخص محترمی را قذف کند، حکم قذف جاری می‌گردد؟
 ✓ ج ۱ - قدر متیقن قذف به زبان است و در کتابت حدّ قذف جاری نمی‌شود و باید تعزیر گردد ولی در اخرس اشاره، کفایت می‌کند.
 س ۲ - آیا در مورد کسی که عادت به دشنام دادن کرده که دشنام او رمی به قذف معنا می‌دهد، حکم قذف جاری می‌گردد؟
 ✓ ج ۲ - حکم قذف، اراده خاصّ لازم دارد که در این نحو دشنام دادن آنها آن اراده خاصّ معمولاً هست.

س ۳ - حدّ قذف را بیان نمایند؟

✓ ج ۳ - حدّ قذف هشتاد ضربه تازیانه می‌باشد.

س ۴ - قذف به چه تحقق می‌یابد؟

✓ ج ۴ - با نسبت دادن زنا و یا لواط به شخص مسلمان حدّ قذف تحقق پیدا می‌کند.

س ۵ - چنانچه دختری پس از وضع حمل مدّعی باشد که فلان شخص با وی زنا نموده است ولی متهم، منکر اتهام انتسابی باشد بفرمائید :
 الف - اگر پزشک قانونی در نتیجه آزمایشهای دقیق علمی طفل را به نامبرده منتسب کند آیا شرعاً این نظر حجیت دارد؟

ب - در صورت حجیت آیا می‌توان حدّ زنا را بر متهم جاری نمود؟

ج - در فرض عدم اثبات اتهام انتسابی و تقاضای حدّ قذف از سوی مقذوف آیا حدّ قذف بر مدّعی زنا جاری می‌گردد؟

د - در صورت عدم تحقق شرائط قذف آیا می‌توان مدّعی را تعزیر کرد؟

✓ ج ۵ - الف - از نظر شرعی حجیت ندارد مگر آنکه از گفته متخصصین فنّ برای

حاکم شرع علم حاصل گردد.

✓ ب - بر فرض قبول اینکه طفل از مرد مدّعی علیه است، حدّ جاری نمی‌گردد.

✓ ج - جاری می‌گردد.

✓ د - اگر حاکم شرع صلاح بداند می‌تواند تعزیر نماید.

حدّ سرقت

س ۱ - آیا بعد از آن که حدّ سرقت جاری شد، سارق می‌تواند عضو قطع شده را پیوند بزند؟

✓ ج ۱ - از ظاهر ادله استفاده می‌شود که قطع دست، مایه عبرت دیگران خواهد بود پس پیوند آن محل اشکال است.

س ۲ - پس از اجراء حدّ سرقت عضو قطع شده ملك کیست آیا ملك حکومت است که مجری حدّ است یا شخص محدود، که اگر ملك شخص محدود باشد بتواند آن را به دیگری بفروشد تا به دست دیگری پیوند بزنند؟

✓ ج ۲ - عضو قطع شده متعلق به شخص حدّ خورده است و او می‌تواند جهت رفع ید از دیگری پولی دریافت کند ولی چون عین نجس است نمی‌تواند آن را بفروشد و پیوند عضو قطع شده به دیگری اشکال ندارد.

س ۳ - استفاده از داروهای بی حس کننده در موقع اجراء حدّ سرقت، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۳ - خلاف احتیاط است زیرا حالت تألم در شخص حدّ خورده باعث می‌گردد که دنبال سرقت نرود.

س ۴ - اگر بدن میتی را از قبر خارج کنند به سرقت ببرند، حدّ سرقت جاری می‌گردد یا خیر؟

✓ ج ۴ - اگر بدن را با کفن به سرقت برده حدّ سرقت به جهت کفن جاری می‌شود زیرا منصوص است ولی اگر فقط جسد را سرقت نموده است، حدّ سرقت جاری نمی‌شود.

س ۵ - آیا جهت اجراء حدّ سرقت باید مسروق منه تقاضای اجراء حدّ کند و یا فقط شکایت از سارق در اجراء حدّ بعد از ثبوت سرقت، کفایت می‌کند؟

✓ ج ۵ - بعد از شکایت و ثبوت سرقت، حدّ جاری می‌شود و احتیاج به تقاضای اجراء حدّ ندارد.

س ۶ - اگر مال سرقت شده از بین رفته، وظیفه سارق چیست؟

✓ ج ۶ - اگر مال از بین رفته مثلی است باید مثل آن را پرداخت کند و اگر قیمی است، قیمت آن را باید پرداخت کند.

س ۷ - هرگاه انگشتان دست سارق بریده شود و پس از اجرای این حد، سرقت مستوجب حد دیگری از او ثابت گردد که قبل از اجرای حد مرتکب شده است آیا پای چپ او نیز قطع می‌گردد؟

✓ ج ۷ - با فرض مذکور چون حد جاری گردیده و بعد از جریان حد، سرقت دیگری ثابت شده و لو آنکه سرقت قبل از اجرای حد باشد، باز پای سارق قطع می‌شود.

س ۸ - هرگاه پس از قطع ید دو سرقت دیگر از او ثابت گردد که قبل از اجرای حد مرتکب شده است بر فرض وجوب اجرای حد در این مورد آیا يك حد اجرا می‌شود؟

✓ ج ۸ - یک قطع باید انجام شود.

س ۹ - در فرضی که پس از ثابت شدن سرقت دیگری که قبل از اجرای حد اول مرتکب شده پای چپ او قطع گردد اگر پس از قطع پا مجدداً سرقت دیگری از او ثابت شود که قبل از اجرای حد اول مرتکب شده است آیا سارق حبس ابد می‌شود؟ در راستای همین مسئله بر فرض اینکه سارق حبس ابد شود اگر پس از آن سرقت دیگری از او ثابت شود که آن را نیز قبل از اجرای حد اول مرتکب شده آیا سارق کشته می‌شود؟

✓ ج ۹ - حبس می‌گردد ولی در فقره دوم از سؤال سارق کشته نمی‌شود زیرا سرقت چهارم باید در حبس انجام گردد تا قتل انجام شود.

س ۱۰ - اگر نظر شما نسبت به فروع فوق بر عدم اجرای حد است آیا اثبات سرقت در این موارد موجب برای تعزیر سارق می‌باشد؟

✓ ج ۱۰ - مسئله روشن شد.

س ۱۱ - با توجه به اینکه یکی از شرایط حد سرقت عدم اضطرار است آیا لازم است بین سرقتی که بر اثر اضطرار مرتکب می‌شود و رفع ضرورت رابطه مستقیم وجود داشته باشد به عبارتی آیا لازم است فعل مجرمانه مستقیماً اضطرار و ضرورت را برطرف کند (مثلاً اگر فردی مضطر به غذاست و کالایی را می‌رباید تا با فروشش غذا تهیه نماید یا کسی مضطر به لباس است و کالایی را می‌رباید تا با فروش آن لباس تهیه نماید آیا وی مشمول حکم اضطرار می‌شود یا خیر؟ اضطرار تنها در صورتی عامل رفع مجازات است که مضطر برای رفع گرسنگی چیز خوردنی را بر باید یا برای دفع سرما پوشیدنی را بر باید؟

✓ ج ۱۱ - به نظر ما اگر اضطرار تحقق پیدا کرد و لو غیر مستقیم، نمی‌توان حد قطع را جاری کرد.

س ۱۲ - در فرض فوق آیا میان حالتی که امکان سرقت کالای مورد نیاز یا کالای دیگری جهت فروش و تهیه کالای مورد نیاز یکسان باشد و حالتی که یکی از دو طریق اسهل باشد و یا حالتی که تنها رفع اضطرار، سرقت پول یا کالای دیگر و فروش آن و تهیه کالای مورد نیاز باشد فرقی هست؟

- ✓ ج ۱۲ - در صورتی که بتواند مثلاً غذایی سرقت کند چیز دیگری مثل پول سرقت کرد مسئله مشکل می شود ولی مع ذلک امکان قطع نیست.
- س ۱۳ - شخصی در ساختمانها کفشها را دزدیده دستگیر شده است آیا شرعاً می توانیم در مسجد او را معرفی کنیم؟
- ✓ ج ۱۳ - این کار را نکنید.

حدّ محاربه

- س ۱ - آیا شخص یا گروهی که با ارتکاب اعمالی از قبیل هواپیماربائی، دزدیدن کودکان، اسید پاشی و نظائر آن موجب ایجاد ناامنی و اضطراب در جامعه می شوند، بعنوان محارب قابل مجازات می باشند یا خیر؟
- ✓ ج ۱ - مسئله محاربه عنوانی است که قطعاً باید قصد ترساندن مردم در آن اخذ شود ولی به آن صورت نیست که بتوان هر نوع خوفی را که از فعل شخصی برای مردم ایجاد می گردد، عنوان محاربه بر آن تطبیق نمود بلکه باید قصد ترس را نیز در نظر گرفت و اما در مثل هواپیماربائی و امثال آن محاربه قطعاً صدق می کند لکن در مثل اسید پاشی و دزدیدن کودکان و شرارت باید تعدّد لحاظ گردد تا عرفاً حدّی باشد که ایجاد ناامنی اجتماعی صدق کند.
- س ۲ - اگر نفی بلد به معنای تبعید باشد بفرمائید :
- الف - آیا می توان مدّت محکومیت به تبعید را طیّ چند مرحله و به طور متناوب اجرا نمود؟
- ب - مدّت نفی بلد در مورد محارب و زانی بکر چقدر است؟ (یک سال، تا زمان توبه، تا زمان مرگ یا بطور کلی تعیین مدّت با حاکم است)
- ج - در فرض معسر یا مؤسر بودن محکوم علیه، هزینه های ضروری وی در تبعیدگاه به عهده کیست؟
- ✓ ج ۲ - الف - از ظاهر ادّله نفی بلد، توالی فهمیده می شود.
- ✓ ب - مدّت نفی بلد محارب لا اقلّ یکسال است هر چند که توبه هم بنماید و اگر توبه نکند مدّت نفی بلد ادامه پیدا می کند تا زمانی که توبه کند و مدّت نفی بلد زانی بکر یکسال است.
- ✓ ج - هزینه به عهده خود تبعید شده است مگر فقیر باشد که از زکوات می توان هزینه او نمود.

س ۳ - در مورد توبه محارب فقهای عظام فرموده‌اند که : توبه محارب در صورتی موجب سقوط حدّ می‌شود که قبل از دستگیری باشد و توبه او پس از دستگیری (القدرّ علیه) و (الظفر) و قبل از اقامه بیّنه اثری ندارد بفرمائید :

الف - محاربی که از هر طرف محاصره شده است و تا لحظاتی بعد دستگیر می‌شود و هیچ راه فراری ندارد اگر در این حال با یأس از رهایی توبه کند آیا توبه‌اش مسقط حدّ است؟

ب - اگر محاربی بعد از دستگیری مدّعی شود که توبه کرده است آیا این ادّعا موجب سقوط حدّ می‌گردد؟

✓ ج ۳ - الف - با صورت مرقوم، توبه او از نظر حکم حدود مقبول نیست.

✓ ب - باید توبه او ثابت شود و به محض ادّعا، کلام او مسموع نیست.

تعزیرات

س ۱ - آیا قاضی می‌تواند در مورد تعزیرات منصوصه و غیر منصوصه خاطی را عفو نماید؟

✓ ج ۱ - تعزیرات به چند دسته تقسیم می‌شوند که هر کدام از نظر عفو حکم جداگانه‌ای دارد :

✓ ۱ - اگر عملی که انجام شده و موجب تعزیر گردیده است، حقّ الله باشد و حاکم شرع مصلحت ببیند که عفو نماید، می‌تواند خاطی را عفو کند و فرقی بین ثبوت آن بوسیله اقرار یا بیّنه نیست.

✓ ۲ - اگر عملی که انجام شده و موجب تعزیر است حقّ الناس باشد این فرض می‌تواند سه صورت داشته باشد فرض اول آنجا که صاحب حقّ خاطی را عفو نماید و حاکم شرع هم عفو را مصلحت بداند می‌تواند خاطی را عفو کند و فرض دوم این که صاحب حقّ خاطی را عفو می‌کند ولی حاکم شرع صلاح می‌داند که خاطی تعزیر شود، در اینجا حاکم شرع می‌تواند خاطی را تعزیر کند و فرض سوم در صورتی است که صاحب حقّ خاطی را عفو ننماید حاکم شرع نمی‌تواند او را عفو نماید.

س ۲ - آیا عمل استمناء موجب تعزیر می‌شود؟

✓ ج ۲ - بله باید تعزیر گردد و روایتی در این زمینه هم وارد است که امیرالمؤمنین علیه السلام تعزیر نموده‌اند.

س ۳ - آیا حاکم شرع می‌تواند برای مردانی که از طلا استفاده می‌کنند که چه بسا موجب ترویج این عمل می‌شود، حکم به تعزیر نماید؟

✓ ج ۳ - اگر مراتب امر به معروف و نهی از منکر انجام شود و تأثیری نداشته باشد، حاکم شرع بنا بر صلاحدید، می‌تواند تعزیر نماید.

س ۴ - آیا اگر جانی را صاحب حق عفو نماید، حاکم شرع می‌تواند بنا به مصالحی جانی را تعزیر نماید؟

✓ ج ۴ - اگر تشخیص داده شود که اگر خاطی تعزیر شود، مصالحی بر آن مترتب می‌شود، تعزیر اشکال ندارد.

س ۵ - مرد مجردی با زن شوهرداری فرار می‌کنند و مدتی عمل زنا انجام داده و بعد دستگیر می‌شوند، آیا حاکم شرع می‌تواند حکم مرد را که صد تازیانه است اجراء نکند و در مقابل برای آن که اثر بیشتری در جامعه داشته باشد او را تعزیراتی کند که تأثیر بازدارنده‌اش چه در جامعه و چه در خود شخص زانی بیشتر باشد یا خیر؟

✓ ج ۵ - در صورتی که قبل از به ثبوت رسیدن زنا باشد، حاکم شرع می‌تواند برای جنایاتی که از این شخص صادر شده او را تعزیر کند و نحوه تعزیر به صورتی باشد که در جامعه تأثیر بازدارندگی آن زیاد باشد.

س ۶ - آیا آماده کردن مقدمات جنایت از جانب شخصی، برای آن که دیگری جنایت را انجام بدهد تعزیر دارد؟

✓ ج ۶ - اگر صدق کمک بر گناه کند، تعزیر می‌شود بنابر آن که در هر کار حرامی تعزیر جایز باشد.

س ۷ - اگر کسی مقدمات جنایت را آماده کند ولی موفق به جنایت نشود، تعزیر می‌شود؟

✓ ج ۷ - تعزیر مشکل است.

س ۸ - چنانچه تعزیر علاوه بر تازیانه مصادیق دیگری داشته باشد مانند حبس، جزای نقدی، تراثیدن سر، چرخاندن در شهر، لغو جواز کسب، ابطال گواهینامه رانندگی، محرومیت از مشاغل دولتی، ثبت سؤ سابقه و (بفرمائید :

الف - آیا تعبیر التعزیر دون الحد در خصوص تازیانه رعایت می‌شود یا شامل دیگر موارد مذکور نیز می‌شود؟

ب - در صورت شمول به موارد دیگر، ملاک دون الحد چه می‌باشد؟

✓ ج ۸ - به نظر ما تعزیر همان تازیانه است و موارد دیگر تعزیر که در سؤال مطرح شده، تعزیر به معنای لغوی است و لذا با این بیان، تعزیر ما دون الحد هم مشخص می‌گردد که مراد، کمتر از تعداد تازیانه‌های منصوص در حد است.

س ۹ - چنانچه در خصوص تعزیر فحاشی و دشنام به مسلمانان یا مزاحمت بانوان و روابط نامشروع و (سابقه قضائی توسط ائمه اطهار ۷ یا قدمای فقها وجود داشته باشد خواهشمند است آن را بیان فرمائید؟

✓ ج ۹ - در بعضی موارد مطالبی ذکر شده ولی به هر صورت تعزیر به دست حاکم است.

س ۱۰ - بعضامشاهده می‌شود به دستور قاضی، متهمی را کتک می‌زنند آیا اگر جراحی به وجود آید دیه دارد و دیه به عهده چه کسی است؟
✓ ج ۱۰ - اگر به عنوان تعزیر انجام می‌شود، دیه ندارد.

س ۱۱ - آیا در معنی تعزیرات قائل به موارد خاصی هستید یا هر چیز و هر مؤسسه‌ای که حالت اصلاحی و بازدارندگی داشته باشد و در منع افراد از بزه اثر بخش باشد را تعزیر می‌دانید؟

✓ ج ۱۱ - تعزیر به معنای اعم هنوز برای ما ثابت نشده البته با فرض اعم بودن معنای تعزیر می‌توان هر نوع اقدامی که بازدارنده باشد و قاضی صلاح بداند، اعمال گردد.

س ۱۲ - نظر به تحول مجازاتها در جهت تطبیق با ضرورت‌های اجتماعی و مبارزه هر چه کارآمد با پدیده مجرمانه یکی از مجازات‌هایی که در دهه‌های اخیر علمای سیاست کیفری پیشنهاد کرده و وارد سیستم کیفری برخی از کشورها شده مجازات خدمات عمومی یا انجام کارهای عام‌المنفعه به عنوان کیفر جایگزین مجازات می‌باشد با توجه به ماده ۱۲ قانون مجازات اسلامی که مقرر می‌دارد که مجازات‌های مقرر در این قانون پنج قسم است: ۱ - حدود ۲ - قصاص ۳ - دیات ۴ - تعزیرات ۵ - مجازات‌های بازدارنده که این تقسیم بندی برگرفته از اصول اسلامی است آیا به نظر حضرتعالی کارهای عام‌المنفعه به عنوان یک تعزیر می‌تواند جایگزین هر یک از مجازات‌های پنجگانه مذکور در ماده ۱۲ قانون مجازات اسلامی باشد یا خیر؟

✓ ج ۱۲ - از آنجا که مجازات‌های اسلامی مجازات‌های مخصوص هستند هر کدام بنا به مصالح مخصوص به خود وضع گردیده، جایگزین کردن مجازاتی مانند کارهای عام‌المنفعه و یا مسلوب نمودن از کارهای دولتی و غیر آن صحیح به نظر نمی‌رسد مگر آنکه قائل به عمومیت معنای تعزیر باشیم که در این صورت مسلوب کردن از کارهای دولتی و غیر آن و یا وادار نمودن به کارهای عام‌المنفعه یکی از مصادیق

تعزیر خواهد بود نه اینکه جایگزین تعزیر باشد و یا می‌تواند در بعضی از موارد مصداقی برای قسم پنجم از تقسیم بندی مجازاتها باشد و اما به معنای اینکه اینگونه مجازاتها بتوانند جایگزین مثل حدود، قصاص و یا دیات گردد با مبانی اسلام سازگار نیست.

س ۱۳ - آیا حکم تعزیر حدّ جلد یا اجرای آن به صورت ضغث که در باب زنا مطرح است به تعزیرات و سایر حدود نیز قابل تسری است؟

✓ ج ۱۳ - ملاک در ضغث و یا تأخیر حدّ، مرض و عدم امکان تحمّل ضربات است

و لذا در تمامی ابواب حتی در تعزیرات هم جاری می‌گردد.

س ۱۴ - دختری بعد از عقد رسمی و آشنایی با روحیات شوهر حاضر به عروسی و رفتن به خانه همسر نشده و از دادگاه تقاضای طلاق می‌کند در این خلال وی از خیابان به عنف ربوده و به محلی مخفی برده می‌شود بعد از تفحص مشخص می‌شود رباینده همسر او بوده و برای اجبار وی به تمکین و تشکیل زندگی مشترک دست به چنین اقدامی زده است با توجه به ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی که مقرر می‌دارد: (هر کس به قصد مطالبه وجه یا مال یا به قصد انتقام یا به هر منظور دیگر به عنف یا تهدید یا حيله یا به هر نحو دیگر شخصایا توسط دیگری شخصی را برباید یا مخفی کند به حبس از پنج تا پانزده سال محکوم خواهد شد) بفرمائید:

الف - آیا در این ایام عقدبستگی، نشوز زن صدق می‌کند؟

ب - آیا این کار شوهر جرم و متسحق تعزیر شرعی است؟

ج - بر فرض لزوم تعزیر، آیا گذشت دختر و خانواده‌اش بعد از مرافعه، مسقط تعزیر خواهد بود؟

✓ ج ۱۴ - اطلاعات بحث نشوز تفاوتی بین حالت عقد و غیر آن نمی‌گذارد مخصوصا

اگر مرد در زمان عقدبستگی نفقه و امثال آن را تأمین نماید گرچه عرف معمول در

مملکت ما به اینگونه است که زن تا زمانی که به خانه شوهر نرفته، حق عدم

تمکین را دارد و شوهر هم مبنیاعلیه زن را عقد نموده است و لذا عدم تمکین زن در

این ایام با این شرایط موجب نشوز زن نمی‌گردد.

✓ ب - کار شوهر جرم است و حق ندارد زن خود را برباید و باعث نگرانی زن و

خانواده او گردد و لذا حق تعزیر وجود دارد.

✓ ج - ظاهرا حق الناس است و با گذشت صاحب حق، تعزیر ساقط می‌شود مگر آنکه

جنبه اجتماعی پیدا کرده باشد.

س ۱۵ - چنانچه از شخصی فیلم ، عکس و مجلات مبتذل کشف و برای محکمه ثابت شود که نگهداری و استفاده از آنها منحصرابه منظور رفع ضعف قوه جنسی وی در ارتباط با همسرش بوده است و هیچگونه اشاعه فحشاء و سواستفاده دیگران را در بر نداشته است بفرمائید : آیا نگهداری و استفاده فوق الذکر ، جرم موجب تعزیر است؟

✓ ج ۱۵ - موجب تعزیر نمی‌باشد.

س ۱۶ - ۱ - ایجاد زمینه و بسترسازی جرم و گناه چه حکمی دارد؟

۲ - اگر بسترسازی و ایجاد زمینه جرم و گناه از طریق محاکم قضائی (قاضی) و یا ضابطین قضائی صورت گیرد بدین شرح که فردی را با ترغیب و تشویق جهت پرداخت وجهی تحت هر عنوان و صرف نظر از تحقق و یا عدم تحقق هدف، موجب گرفتاری فرد یا افراد را فراهم آورند این عمل فی نفسه از نظر شرع مقدس اسلام چه حکمی دارد و فقه پویای شیعه چه نگرشی بر این موضوع دارد؟

✓ ج ۱۶- ۱ و ۲ - بسترسازی گناه و جرم در صورتی که گناه و جرم تحقق پیدا کند،

قطعاً حرام و شریک در جرم خواهد بود و اگر تحقق پیدا نکند به همین مقدار

مرتکب حرام شده است که مقدمه گناه را فراهم نموده است و چه بسا موجب

تعزیر خواهد بود.

حکم فرار مجرم

س ۱ - با توجه به این که در زناى محصنه هنگام اثبات جرم با بیینه، در صورت فرار مجرم از حفره، می‌توان وی را برگرداند و حکم را اجراء نمود ولی در صورت اقرار این کار را نمی‌توان انجام داد، آیا حکم رجم را می‌توان به انواع دیگری از قتل تبدیل نمود یا خیر؟ و آیا حکم فرار را می‌توان به انواع دیگر اجراء حدود توسعه داد؟

✓ ج ۱ - تبدیل رجم به سایر اعدامها مشکل است و دلیل بر جواز نداریم.

س ۲ - اگر قاضی به علم خود، حکم به رجم نماید، در صورت فرار مجرم از حفره آیا می‌توان او را مجدداً به حفره برگرداند؟

✓ ج ۲ - ظاهراً علم، ملحق به حکم بیینه است نه اقرار، پس مجرم جهت اجرای حکم باید

برگردانده شود و همچنین بر فرض عدم الحاق، باز همین حکم را دارد.

س ۳ - مواقعی اتفاق می‌افتد که مجرم زن است و مأمور زن هم نیست و اگر او را دستگیر نکنند ممکن است فرار کند آیا مأمور مرد می‌تواند آن را دستگیر نماید؟

✓ ج ۳ - در صورت امکان باید از مأمورین زن استفاده گردد و در صورتی که امکانش نباشد، مأمورین مرد باید دست خود را با دستکش بیوشانند و بعد متهم را دستگیر نمایند.

هزینه درمان

س ۱ - در مواردی که بر اساس دستور شارع مقدس، خوب شدن جراحت یا نقص عضو، میزان دیه را تغییر می‌دهد، مخارج و هزینه‌های درمان به عهده جانی است یا مجنی علیه؟

✓ ج ۱ - جانی فقط دیه، بدهکار است.

س ۲ - در مواردی که هزینه‌های درمان بیش از مقدار دیه مأخوذه است، آیا راهی برای جبران خسارت زائد بر مقدار دیه می‌باشد یا خیر؟

✓ ج ۲ - مجنی علیه با جانی می‌توانند مصالحه نمایند و الا راهی به نظر نمی‌رسد.

س ۳ - در مواردی نظیر شکستگی ستون فقرات که دیه کامله دارد، طبق فتوای فقهاء، اگر این شکستگی به گونه‌ای معالجه شود که اثری از جنایت باقی نماند جانی باید یکصد دینار بپردازد، در این گونه موارد فعلیت درمان و اصلاح ملاک است یا قابلیت آن؟

✓ ج ۳ - در این گونه موارد که تأثیر درمان در مقدار دیه، منصوص است زمانی دیه، معین و مشخص می‌گردد که مراحل درمان تکمیل گردد، نه آن که بمحض صدور جنایت، کل دیه از جانی گرفته شود و بعد از مراحل تکمیل درمان مابقی به او مسترد گردد.

س ۴ - هزینه درمان و بهبود شخصی که در اثر اجرای حد یا قصاص اطراف، یکی از اعضای خود را از دست داده، به عهده بیت المال است یا محکوم علیه؟ در صورتی که به عهده بیت المال باشد حکم اختصاص به معالجات اولیه دارد یا معالجات بعدی را نیز در بر می‌گیرد؟ آیا بین فقیر و غنی در حکم مذکور فرقی هست یا نه؟ آیا تفاوتی بین حد و قصاص وجود دارد؟

✓ ج ۴ - هزینه درمان شخصی که مورد اجراء حد قرار گرفته و یا قصاص شده، بعهده خود شخص است زیرا موارد مصرف بیت المال باید با دلیل ثابت شود، که در این مورد دلیل نداریم و اما اگر شخص، فقیر باشد و برای او ممکن نیست که خود به درمان اقدام کند و جان او به مخاطره بیفتد، بر همه مؤمنین واجب کفائی است که

به درمان او اقدام نمایند و البته از بیت المال از سهم فقراء که از زکوات حاصل می‌شود در این مورد هم می‌توان استفاده نمود.
 س ۵ - در اعدام و غیر آن هزینه درمان با محکوم است یا حکومت؟
 ✓ ج ۵ - هزینه درمان با حکومت است.

هزینه درمان مصدوم

س ۱ - در مورد جراحت متلاحمه‌ای که به فلج عضو می‌انجامد و با درمان می‌توان از فلج شدن پیشگیری کرد بفرمائید :
 الف - آیا بر شخص مجروح واجب است خود را درمان کند؟
 ب - در صورت درمان، آیا می‌توان هزینه‌های افزون بر مقدار دیه را از جانی گرفت؟
 ✓ ج ۱ - الف - وجوب درمان، تکلیفی است.
 ✓ ب - جانی بیش از دیه بدهکار نیست.

بیماری مجرم

س ۱ - در فرض بیمار بودن مجرم، آیا حاکم شرع می‌تواند در حال بیماری، حکم وی را اجراء نماید یا باید تا بهبودی کامل وی آن را به تأخیر بیندازد؟
 ✓ ج ۱ - اجمالاً حاکم شرع می‌تواند حکم را تأخیر بیندازد.
 س ۲ - بر فرض لزوم تأخیر اجرای حکم تا کسب بهبودی مجرم بفرمائید مراد از بیماری مانع از اجرای حکم از نظر شرعی چیست؟ آیا همان متفاهم عرفی است و یا آنچه پزشکان آن را بیماری می‌نامند یا امر دیگری است؟
 ✓ ج ۲ - مراد از بیماری، آن است که به سبب اجرای حدود و یا تعزیر، موجب سرایت یا وخیتر شدن بیماری گردد و ملاک، تعیین حاکم شرع است و منشاء تعیین حاکم چه بسا متفاهم عرفی و یا نظر پزشک باشد.
 س ۳ - آیا حیض و نفاس و استحاضه در حکم بیماری‌اند؟
 ✓ ج ۳ - نفاس و استحاضه بیماری‌اند ولی حیض بیماری محسوب نمی‌شود.
 س ۴ - آیا بین عارضه‌ای که قبل از صدور حکم حاصل شده با آنچه بعد از حکم بوده تفاوتی هست؟ (با توجه به سؤال پیشین)
 ✓ ج ۴ - ظاهراً تفاوتی ندارند.

- س ۵ - آیا بین عارضه‌ای که محکوم عمدابری خود وارد کرده با آنچه بطور طبیعی عارض شده تفاوتی هست؟ (با توجه به سؤال پیشین)
- ✓ ج ۵ - اگر یقین گردد که عارضه‌ای که بر خود وارد کرده به جهت تأخیر حکم بوده، لازم نیست اجراء حکم را تأخیر انداخت و الا بین عوارض طبیعی تفاوتی نیست و باید اجراء حکم را به تأخیر انداخت.
- س ۶ - آیا بین عارضه دائمی مثل سرطان و موقتی مثل درد آپاندیس با توجه به سؤال پیشین فرقی هست؟
- ✓ ج ۶ - بلی در بعضی از موارد تفاوت وجود دارد، ولی اگر ملاک سرایت و بدتر شدن حال بیمار باشد تفاوت نیست و باید نحوه اجراء را عوض کرد تا موجب سرایت و بدتر شدن نگردد.
- س ۷ - با توجه به سؤال قبلی در عوارض زایل شدنی، آیا بین مواردی که درمانش زمان زیادی لازم دارد مثل بیماری سل با مواردی که چنین نیست مثل تب و لرز تفاوتی هست؟
- ✓ ج ۷ - ظاهراً تفاوتی وجود ندارد.
- س ۸ - با توجه به سؤال مزبور آیا بین مواردی که درمان آن هزینه بالایی دارد مثل جراحی قلب با مواردی که چنین نیست تفاوتی هست؟
- ✓ ج ۸ - تفاوتی نیست.
- س ۹ - اگر محکوم بیهوش شود، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۹ - باید اجراء حکم را تا بعد از به هوش آمدن او به تأخیر انداخت.
- س ۱۰ - در موارد سؤال قبل آیا بین حدی که حکمش اعدام باشد با قصاص نفس تفاوتی هست؟
- ✓ ج ۱۰ - در صورتی که حکم، اعدام یا قصاص نفس باشد باید حکم اجراء گردد و تأخیر در اجراء حکم جایز نیست.
- س ۱۱ - حکم حدّ مادون قتل و قصاص اطراف در موارد فوق چیست؟
- ✓ ج ۱۱ - در حکم کمتر از قتل و قصاص اطراف باید اجراء حکم را تأخیر انداخت.
- س ۱۲ - چنانچه به تشخیص پزشک قانونی اجراء حدّ، اعمّ از جلد، قطع ید و ... یا قصاص عضو بر فرد بیمار یا شخص سالمی که دچار ضعف شدید جسمانی است باعث مرگ یا ابتلاء وی به بیماری یا تشدید آن می‌گردد تکلیف چیست؟

✓ ج ۱۲ - اگر بیماری بگونه‌ای است که امکان مداوا وجود دارد باید اجراء حکم را به تأخیر انداخت تا زمان بهبودی، و اگر اینگونه نیست در صورتی که امکان اجرای حدّ با ضغث وجود دارد، با ضغث اجرای حکم گردد و الاّ اجرای حکم ساقط می‌شود.

سنّ اجرای حدّ برای دختران و پسران

س ۱ - برای اجرای حدود و قصاص، سنّ دختر از حیث بلوغ چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱ - اگر طاقث داشته باشد، باید حکم اجراء گردد و الاّ حکم سایرین را از جهت عدم توانایی دارد.

پناه گرفتن مجرم در حرم

س ۱ - آیا از نظر شرعی، امکان بازداشت مجرمی که در مگه است و قانوناً باید بازداشت شود، وجود دارد؟

✓ ج ۱ - در صورتی که در خارج از حرم مرتکب جرم شده باشد، بازداشت او در منطقه حرم جایز نیست، بلکه باید در طعام و آذوقه او سخت گیری کرد تا از منطقه حرم خارج شود.

س ۲ - آیا بین انواع جرائم از قبیل سرقت، قتل، بدهکاری، جاسوسی، موادّ مخدّر، محاربه، فساد فی الارض و ... تفاوتی هست؟ (با توجه به سؤال قبلی)
✓ ج ۲ - فرقی بین انواع جرائم نیست.

س ۳ - آیا بین حرم و بیت الله الحرام تفاوتی وجود دارد؟ (با توجه به سؤال پیشین)
✓ ج ۳ - ملاک، حرم است و بیت الله الحرام هم جز حرم است و در حکم تفاوت ندارند.

س ۴ - آیا میان مسلمان و کافر و اهل کتاب تفاوتی هست یا نه؟ (با توجه به سؤال منکور)

✓ ج ۴ - ظاهرادر مورد مذکور نسبت به حرم، تفاوت وجود ندارد ولی کافر را باید از مسجد الحرام اخراج کرد.

س ۵ - کسی که قرار است کشته شود (تیرباران، حلق آویز یا...) آیا می‌تواند با هزینه خود از پزشکی بخواهد وی را قبل از قتل بی حس یا بیهوش نماید تا درد کمتری را متحمل شود؟ آیا در قصاص اطراف چگونه است؟

✓ ج ۵ - جواز بیهوش کردن عضو یا شخص، قبل از قصاص و اعدام محل اشکال است.

س ۶ - آیا برای اجرای اعدام در مواردی که شارع نحوه آن را مشخص ننموده واجب است حکومت نوعی را انتخاب کند که حداقل ممکن درد را برای محکوم در بر داشته باشد؟

✓ ج ۶ - آنچه موضوعیت دارد، اعدام است ولی نباید به صورت زجر باشد. والله العالم.

س ۷ - در صورتی که بعد از اعدام و قبل از دفن علائم حیات در مجرم دیده شود و با مداوا سلامتی خود را باز یابد اجرای مجدد حکم چه صورتی دارد؟ و آیا بین حد و قصاص تفاوت وجود دارد؟

✓ ج ۷ - در قصاص باید مجدد اجرا شود، چون صدق آن بستگی به اجرا دارد ولی در

حد بعید نیست کفایت کند، مگر در جایی باشد که حاکم شرع تشخیص دهد باید

قتل صورت گیرد.

س ۲ - نظر به سؤال مزبور آیا در موارد مذکور بین دختر و پسر تفاوتی هست و آیا در چنین مواردی بین حدود و قصاص تفاوتی وجود دارد؟

✓ ج ۲ - در هر دو مورد تفاوتی بنظر نمی‌رسد.

س ۳ - با توجه به این که در عرف قانون حقوقی کشور ما و بسیاری از کشورها سن رشد متعاملین برای ذکور و اناث ۱۸ سال شمسی تمام است، آیا حاکم شرع در محاکم قضایی می‌تواند در احکام کیفری این افراد که از نظر شرعی بالغند ولی زیر سن قانونی ۱۸ سال تمام هستند تخفیفاتی قائل شوند؟

✓ ج ۳ - در صورتی که شخص محکوم، استطاعت اجرای کامل حکم را نداشته باشد،

امکان تخفیف هست ولی به صرف این که او از نظر قانونی بالغ نیست نمی‌توان در

اجرای حکم، تخفیف قائل شد.

س ۴ - با توجه به سؤال سابق بر این، اگر جواب منفی است نظر به این که در اکثر کشورهای جهان برای بزهکاران زیر سن ۱۸ سال اعمال قانون حقوقی و کیفری خاص اجرا می‌شود که بیشتر مبتنی بر اقدامات تأمینی و تربیتی است و این امر بعنوان عرف قانونی در سطح بین‌المللی شناخته می‌شود، آیا حاکم شرع

می‌تواند با توجه به عناوین ثانویه (پیشگیری از وهن اسلام و نظام اسلامی و نیز جلوگیری از بهانه‌جویی سازمانهای بین‌المللی و معاندین اسلام و نظام اسلامی و بمنظور عمل اجمالی به تعهدات بین‌المللی) در بعضی از مجازاتهای این دسته تخفیف قائل شود؟

✓ ج ۴ - اگر حاکم شرع تشخیص دهد که اجرای حکم باعث توالی فاسده است، تخفیف

مجازات جایز است از باب اهم و مهم یعنی وهن اسلام و اجرای احکام.

رجم

س ۱ - در مواردی که شارع مقدس شیوه یا ابزار خاصی را در اجرای مجازات در نظر گرفته است مانند رجم یا کشتن با شمشیر بفرمائید :

الف - آیا شیوه یا ابزار یاد شده موضوعیت دارد؟ (به عبارت دیگر در اینگونه موارد آیا هدف شارع مقدس فقط از هاق روح است ولو با استفاده از ابزار نوین یا از هاق روح به شیوه یا ابزار منصوص ضرورت دارد)

ب - در صورت موضوعیت داشتن چنانچه اجرای رجم یا مجازاتهایی نظیر مجازات لواط با شیوه‌های منصوص در شرایطی خاص به مصلحت اسلام و نظام مقدس اسلامی نباشد مثلاً وهن اسلام و مسلمین باشد یا چهره خشنی از اسلام یا نظام اسلامی نشان دهد

آیا می‌توان ضمن اجرای اصل حکم (قتل) شیوه اجرای آن را تغییر داد؟

✓ ج ۱ - الف - در بعضی از موارد فقط از هاق روح موضوعیت دارد و نحوه خاصی مورد

نظر شارع نیست ولی در پاره‌ای از موارد مانند رجم نحوه خاص موضوعیت دارد.

✓ ب - در صورتی که حاکم شرع مبسوط الید تشخیص دهد که موارد خاص موجب

وهن اسلام می‌گردد می‌تواند با در نظر گرفتن مصالح اسلام و مسلمین اجراء نحوه

خاص را تبدیل نماید به شرط آنکه اجرای نحوه خاص توالی فاسده‌ای مانند قتل و

امثال آن نداشته باشد.

س ۲ - با عنایت به اینکه در صورت ثبوت جرم مستوجب رجم با اقرار، اگر هنگام

اجرای مجازات رجم، مجرم از حفره فرار کند نباید برگردانده شود بفرمائید:

الف - آیا در این حکم بین موردی که پس از آغاز رجم هنوز سنگی به وی اصابت

نکرده با موردی که سنگ به وی اصابت کرده تفاوتی وجود دارد؟

ب - اگر مجرم پس از قرار داده شدن در حفره و قبل از پرتاب سنگ فرار کند آیامشمول حکم فوق خواهد بود؟

✓ ج ۲ - اگر یک سنگ به مرجومی که جرم او به اقرار ثابت شده باشد و از حفره

فرار کند، خورده باشد نباید برگردانده شود و مشهور همانطور که صاحب جواهر

هم به شهرت نسبت داده است فتوی داده‌اند که مطلقاً برگردانده نمی‌شود چه سنگ

به مجرم خورده باشد و چه نخورده باشد و چه هنوز شروع به پرتاب سنگ نکرده

باشند و این قول مطابق با احتیاط است.

س ۳ - در صورتی که پس از اجرای مجازات رجم به زعم اینکه مجرم به قتل رسیده جسد وی به سردخانه منتقل شود ولی بر حسب اتفاق علائم حیاتی در او مشاهده شود و پس از معالجه سلامت خود را باز یابد بفرمائید :

الف - آیا صرف صدق عنوان رجم و لو به قتل محکوم نیانجامد کفایت می‌کند (تا در نتیجه نیازی به اجرای مجدد حکم نباشد) یا چون قتل از طریق رجم موضوعیت دارد باید مجدداً حکم رجم را در مورد وی به مرحله اجرا گذاشت؟

ب - در فرض دوم آیا مجرم می‌تواند دیه جراحات وارده در اثر اجرای حکم در مرتبه اول را مطالبه نماید؟

ج - در صورت مثبت بودن پاسخ پرداخت دیه به عهده کیست؟

✓ ج ۳ - به نظر ما نباید رجم دوباره اجرا گردد زیرا قاعده در اینگونه موارد جاری

است.

متفرقات

س ۱ - در مورد سرقت مستوجب حد بفرمائید :

آیا پس از شکایت مسروق منه و قبل از ثبوت جرم، امکان عفو سارق توسط مسروق منه نسبت به اجرای حد وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۱ - امکان عفو وجود دارد.

س ۲ - اگر قاضی در مجازات صورت صلب را انتخاب کرد، با توجه به این که اگر بعد از ۳ روز زنده بماند حق حیات دارد، آیا اگر بخواهد قبل از اجرای حکم از داروها و غذاهای مقاوم کننده بدن استفاده کند می‌توان او را منع کرد یا خیر؟ و اگر کسی عصباناً به او آب یا غذا رساند باید جلوگیری کرد یا نه؟

✓ ج ۲ - دلیل بر منع او از استفاده داروهای غذایی وجود ندارد، مگرطوری باشد که نقض غرض شود مثل نان و آب رساندن به او در مصلوب به روش قدیم که در این صورت جوازش خالی از اشکال نیست.

س ۳ - مقاومت در مقابل جانی یا سارق برای جلوگیری از تجاوز یا هتك ناموس و یا سرقت را بیان فرمائید :
 الف - آنجا که احتمال آبروریزی مجنی علیه در کار باشد.
 ب - آنجا که احتمال قتل یا ضرب و جرح شدید یا متوسط مجنی علیه باشد.
 ج - آنجا که مال معمولی، زیاد یا کم مورد تعرض باشد.
 د - جایی که مقاومت منجر به قتل جانی یا سارق شود و اگر از موارد عدم جواز برخورد با جانی یا سارق باشد تکلیف قاتل مدافع و دم متجاوز چیست؟

✓ ج ۳ - تشخیص این معنی بعهده خود مجنی علیه است که ببیند کدامیک از آنها اهم است تا آن را انتخاب کند هر نوع ضرری باشد جانی یا مالی، البته مقابله کردن با سارق باید در حدی باشد که موجب قتل خود یا سارق نشود، مگر جایی باشد که می داند اگر او را نکشد سارق او را خواهد کشت که در این صورت قتلش جایز است.

س ۴ - با توجه به قاعده «الْبَيْنُ عَلَى الْمَدْعَى وَ الْيَمِينُ عَلَى مَنْ انْكَرَ» و با عنایت به حدیث شریف «لَا يَمِينُ فِي حَدِّ» بفرمائید :
 الف - در صورت فقدان بینه و اقرار در دعاوی کیفری آیا شاکی می تواند از متهم تقاضای قسم نماید؟
 ب - در صورت مثبت بودن پاسخ در صورت نکول متهم و رد قسم به شاکی آیا با قسم شاکی می توان نامبرده را به مجازات مقرر محکوم نمود؟
 ج - چنانچه متهم عمل ارتكابی را انکار نماید و بگوید اگر شاکی قسم یاد کند مسئولیت آن را می پذیرم، آیا به استناد حلف شاکی می توان متهم را به مجازات جرم ارتكابی محکوم نمود؟
 د - در صورت مثبت بودن پاسخ آیا در جرائمی مانند سرقت که دارای جنبه حقّ اللّهی و حقّ الناسی می باشد از جهت اثبات جنبه مالی و کیفری تفاوتی وجود دارد؟
 ه - در فرض فوق آیا بین حدود، قصاص، دیات و تعزیرات تفاوتی هست؟
 ✓ ج ۴ - الف - قسم در حدود جریان ندارد.

- ✓ ب - جواب منفی است.
- ✓ ج - محکوم نمی‌گردد.
- ✓ د - در مسائل حقوقی و جنبه‌های مالی با قسم می‌توان شخص متهم را محکوم نمود ولی در مورد مسائل کیفری خیر و لذا در مثل سرقت، قسم حد را ثابت نمی‌کند ولی ضمان مالی می‌آورد.
- ✓ ه - با تتبعی که شد مدرکی تا به این زمان برای ما به دست نیامده که بتوان استفاده کرد که با قسم می‌توان احکامی مانند قصاص، دیات و یا تعزیرات ثابت گردد و لذا احتیاط هم اقتضاء می‌کند که با اقرار و یا بینه این احکام ثابت گردد لازم به تذکر است مراد از قسم، قسم اصطلاحی است نه قسم در باب قسامه.

مسائل قصاص

قصاص نفس و شرایط آن

س ۱ - چنانچه به ادله ذیل حکم قصاص در مورد شخص محکوم اجراء نشده باشد، آیا می‌توان وی را تا زمان اجراء حکم (هر چند در مدت زمان طولانی) در حبس نگه داشت؟

الف - اولیاء دم به دلیل فقر مالی یا دلایل دیگر از پرداخت فاضل دیه خودداری می‌کنند

(لازم به ذکر است در مواردی از این بند، اجراء حکم از نظر اجتماعی و سیاسی ضروری می‌باشد)

ب - عدم تأمین سهم اولیاء صغیر مقتول، از طرف اولیاء خواهان قصاص.

د - عدم شناسایی اولیاء دم یا عدم دسترسی به آنان و دستور حاکم شرع مبنی بر أخذ دیه از قاتل و ناتوانی وی از پرداخت دیه.

ه - مصالحه به دیه و عدم توانایی پرداخت دیه توسط محکوم علیه.

و - عدم مراجعه اولیاء دم به دادگاه برای تعیین تکلیف نهایی.

ز - فقدان ابزار لازم برای اجراء دقیق حکم قصاص و استتکاف مجنی علیه و اولیاء دم با افراد خیره از اجراء حکم.

ح - مورد بند «ز» در صورتی که محکوم علیه استطاعت پرداخت یا جلب رضایت شاکی را ندارد.

در صورت منفی بودن جواب، آیا دادگاهها می‌توانند شخص محکوم را بدون قید و شرط آزاد نمایند یا آزادی وی باید با أخذ وثیقه یا به قید ضمانت باشد؟

✓ ج ۱ - در موارد ذکر شده جایز نیست که محکوم در حبس نگهداری شود و لذا باید

بوسیله أخذ وثیقه و قید ضمانت، آزاد گردد.

س ۲ - اگر مردی دو زن یا بیشتر را کشته باشد و اولیاء آنان خواهان قصاص باشند بفرمائید:

الف - آیا اولیاء خواهان قصاص باید چیزی به عنوان فاضل دیه بپردازند یا خیر؟

ب - در صورت لزوم پرداخت، آیا باید هر يك از اولیاء خواهان قصاص، مستقلاً و جداگانه نصف دیه يك مرد را بدهند یا این که نصف دیه يك مرد، به نسبت اولیاء خواهان قصاص تقسیم می‌شود؟ (مثلاً اگر مردی دو زن را کشته است و اولیاء هر دو خواهان قصاص هستند، آیا باید هر يك از اولیاء نصف دیه يك مرد را بدهند یا يك چهارم دیه يك مرد)

✓ ج ۲ - آنچه از ادله می‌توان استفاده کرد آن است که اگر مرد، دو زن را به قتل برساند و اولیاء هر دو خواستار قصاص باشند، مرد باید قصاص شود و فاضل دیه در این صورت متصور نیست و اگر سه زن را کشته باشد، از قاتل یک دیه زن گرفته می‌شود و بین اولیاء دم هر سه مقتول به نسبت ثلث تقسیم می‌گردد و می‌توان احکام یاد شده را از اشباه و نظایر تقسیم دیه و فاضل دیه مخصوصاً در آن مواردی که قاتل چند نفر باشند و مقتول یک نفر باشد، تنقیح مناط کرد و همچنین از روایات استفاده می‌گردد هر مقدار از دیه که در مقابل قصاص واقع می‌شود، اگر زیاده باشد باید اولیاء مقتول به اولیاء قاتل بپردازند و اگر کمتر است بالعکس مثلاً در جانی که سه زن مردی را کشته باشند، هر سه زن قصاص می‌گردند و باید یک دیه زن از اولیاء مقتول گرفت و بین اولیاء قاتل به نسبت ثلث تقسیم نمود گرچه در نحوه تقسیم در کتب فقهی بین اصحاب اختلاف به چشم می‌خورد.

س ۳ - در مورد قصاص نفس بفرمائید :

الف - آیا اولیاء دم می‌توانند به جای قصاص نفس، عضوی از اعضای قاتل را قطع کنند مثلاً به جای کشتن قاتل یکی از پاهای او را قطع نمایند؟

ب - آیا اولیاء دم می‌توانند عضوی از بدن قاتل را قطع و نسبت به مابقی طلب دیه نمایند؟

ج - آیا اولیاء دم می‌توانند عضوی از بدن قاتل را قطع و نسبت به مابقی مصالحه نمایند؟

د - آیا رضایت و عدم رضایت قاتل در سه حالت فوق، تأثیری دارد؟

✓ ج ۳ - اولیاء دم فقط می‌توانند قصاص نمایند و یا این که جانی را عفو نمایند و رضایت و عدم رضایت جانی هم در این موارد تفاوتی ایجاد نمی‌کند.

س ۴ - با توجه به عدم جواز قصاص مسلمان در برابر کافر بفرمائید :

الف - آیا اسلام آوردن قاتل پس از ارتکاب قتل مانع از اجرای قصاص می‌شود؟

ب - بر فرض مثبت بودن پاسخ آیا بین اسلام آوردن ظاهری (به انگیزه فرار از قصاص) با اسلام واقعی (قلبی) تفاوتی وجود دارد؟

✓ ج ۴ - الف - اگر کافر مسلمان شود در برابر کافر قصاص نمی‌گردد.

✓ ب - البته باید ثابت شود که اسلام آوردن کافر، اسلام واقعی است نه به انگیزه

فرار از قصاص است.

س ۵ - آیا قبل از اجرای قصاص توبه لازم است در صورت لزوم توبه آیا حاکم قاضی پیش از قصاص وظیفه‌ای در جهت درخواست توبه یا توبه دادن قاتل دارد؟

✓ ج ۵ - توبه نمودن قاتل برای کارهای اخروی بسیار ضروری است ولی اینطور نیست که بر حاکم شرع لازم باشد که قاتل را توبه دهد بلکه خود قاتل باید از گناهی که مرتکب شده توبه نماید.

س ۶ - آیا برای تحقق قتل عمد یا غیر عمد حضور فیزیکی قاتل نزد مقتول شرط است مثلاً تلفن کرد که فرزند شما فوت شده او هم سگته کرد و مرد آیا قتل عمد محسوب می‌شود؟

✓ ج ۶ - اینگونه قتلها با شرایطی که ذکر شده می‌توانند مصداق قتل عمد باشد ولی چون شبهه وجود دارد باید در اینگونه موارد به احتیاط واجب با مصالحه، قصاص تبدیل به دیه گردد.

س ۷ - شخصی مرتکب قتل عمدی شده است در تحقیقات مشخص شده که با آمریت و دستور صریح شخص دیگری مرتکب قتل شده است در صورتی که شخص مباشر در حال استیصال و اکراه و اجبار مرتکب قتل شده باشد حکم شرعی درباره شخص دستور دهنده (امر) چیست؟

✓ ج ۷ - در قتل، اکراه و اجبار نیست و لذا قاتل مباشر قصاص می‌شود و آمر به قتل به حبس ابد محکوم می‌گردد.

س ۸ - در صورت وقوع قتل در هر يك از موارد ذیل تکلیف چیست؟
الف - هنگامی که اولیاء دم همگی صغیر باشند؟

ب - مقتول مسلمان اما ولی دم وی کافر باشند؟

ج - به هنگام دستگیری قاتل ارتباط با اولیاء دم ممکن نیست ولی در آینده امکان دسترسی به آنان وجود دارد؟

✓ ج ۸ - الف - باید اجرای حکم را تا بلوغ اولیاء به تأخیر انداخت.

✓ ب - اگر ولی مسلمان نداشته باشد نوبت به ولی مسلمین می‌رسد.

✓ ج - اجراء حکم به تأخیر می‌افتد تا زمانی که اولیاء درخواست اجراء نمایند.

✓ در مورد اول و سوم که تأخیر حکم موجب ایذاء مجرم گردد نمی‌توان او را حبس نمود تا زمان اجراء بلکه باید با وثیقه کافی او را تا زمان اجراء آزاد نمود.

س ۹ - پس از ثبوت جرم و صدور حکم توسط قاضی مأذون، در خصوص استیذان از ولی امر یا شخص منسوب از طرف ایشان جهت اجراء حکم صادره بفرمائید :

الف - آیا استیذان به قصاص نفس اختصاص دارد یا قصاص اطراف را شامل می‌شود؟

ب - آیا در حدود و قتل تعزیری (بنا بر جواز قتل از باب تعزیر) هم استیذان لازم است؟

ج - در صورت لزوم آیا بین حد قتل و حدود مادون قتل تفاوتی وجود دارد؟

✓ ج ۹ - در تمامی موارد به نظر ما استیذان لازم است.

س ۱۰ - الف - چنانچه زنی از زنا باردار شود و اقدام به قتل فرزند طبیعی خود پس از تولد کند حکم هر يك از صورتهای زیر را از جهت قصاص ، دیه و تعزیر بیان فرمائید :

۱ - كودك از طرفین ولدالزنا بوده باشد؟

۲ - كودك فقط از طرف پدر ولدالزنا بوده باشد؟

۳ - كودك فقط از طرف مادر ولدالزنا بوده باشد؟

ب - حکم صورتی را که مادری اقدام به قتل فرزند مشروع خود پس از تولد کند بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۰ - ج ۱ و ۲ و ۳ و ب - در تمامی موارد حکم قصاص جاری می‌شود و هیچ

تفاوتی در موارد مذکور ندارد.

س ۱۱ - درباره لزوم تأخیر اجرای حد یا قصاص زن شیرده بفرمائید :

الف - آیا این حکم، مادر رضاعی را شامل می‌شود؟

ب - در فرض شمول بین امکان و عدم امکان جایگزینی دایه‌ای دیگر (یا شیر خشک یا شیر حیوان) تفاوتی وجود دارد؟

ج - در صورت امکان جایگزینی یافتن دایه وظیفه حاکم شرع است یا ولی طفل؟

✓ ج ۱۱ - الف - حکم به تأخیر اجرای حکم شامل مادر رضاعی هم می‌شود.

✓ ب - تفاوتی وجود ندارد.

✓ ج - لزوم جایگزینی وجود ندارد و لذا به عهده حاکم شرع و یا ولی طفل نیست.

س ۱۲ - پسر بچه پانزده ساله‌ای که شب هنگام پس از بیدار شدن از خواب فرد اجنبی را به صورت برهنه با مادرش در اتاق خواب می‌بیند با این اعتقاد که فرد خائن و متجاوز به ناموس باید کشته شود فرد مزبور را که مبادرت به فرار نموده به قتل می‌رساند لازم به ذکر است که زن مدعی است که اولاً با تهدید فرد مقتول مبنی بر ابروریزی او در صورت تن ندادن به رابطه، مجبور به باز کردن درب منزل به روی او شده است، ثانیاً رابطه نامشروع در حد کمتر از زنا بوده است، با توجه به فرض فوق بفرمائید :

الف - قتل ارتكابی توسط نامبرده با اعتقاد به لزوم کشتن اینگونه افراد مشمول کدامیک از عناوین قتل عمد یا شبه عمد می‌شود؟

ب - با توجه به ادعای زن مبنی بر اینکه از روی تهدید مجبور به برقراری رابطه با اجنبی شده است آیا عمل ارتكابی از سوی فرزند تازه بالغ وی می‌تواند مشمول عنوان دفاع از ناموس و در نتیجه عدم شمول ادله قتل عمد در مورد وی باشد؟

ج - با توجه به اینکه اطلاعات فقهی نوجوان در احکام شرعی کم بوده آیا جهل وی به مسئله می‌تواند رافع مسئولیت باشد؟

✓ ج ۱۲ - الف - به نظر ما ملحق به عنوان شبه عمد است.

- ✓ ب - ادله قتل عمد در این مورد جاری نیست ولی باید دیه پرداخت گردد.
- ✓ ج - رفع مسئولیت به معنای کلی نیست ولی چون ملحق به شبه عمد است قصاص صورت نمی‌گیرد.

س ۱۳ - در خصوص استیفای قصاص عضو یا نفس بفرمائید :

الف - آیا اجرای این حق فوریت دارد یا می‌توان بدون عذر آن را به تأخیر انداخت؟
ب - با عنایت به فرض فوق، اگر چند نفر با مشارکت مساوی مرتکب جنایت شوند آیا ولی دم یا مجنی علیه می‌تواند در مورد بعضی فوراً تصمیم به قصاص، عفو یا مصالحه بگیرد اما در مورد بعض دیگر اتخاذ تصمیم را به آینده موکول نماید؟

✓ ج ۱۳ - الف - تأخیر بدون عذر جایز نیست.

✓ ب - در صورتی که عذری نباشد جایز نیست.

س ۱۴ - درباره قصاص نفس یا طرف بفرمائید :

الف - آیا ولی امر می‌تواند بر خلاف درخواست ولی دم یا مجنی علیه بنا به مصالحی قصاص را به دیه تبدیل نماید؟

ب - چنانچه پاسخ مثبت باشد، با توجه به اینکه طبق فتوای مشهور، قصاص تنها در صورت رضایت جانی به دیه تبدیل می‌شود، آیا می‌توان علیرغم درخواست جانی قصاص را به دیه تبدیل نمود؟

ج - در صورت مثبت بودن پاسخ، مسئول پرداخت دیه کیست جانی یا بیت المال؟

✓ ج ۱۴ - الف و ب - فی حدّ نفسه جایز نیست که بدون رضایت اولیاء دم یا مجنی

علیه قصاص مبدل به دیه گردد ولی اگر مصالحی اقتضاء کند هر چه که ولی امر مسلمین تشخیص می‌دهد، اجراء می‌گردد.

✓ ج - دیه را باید جانی پرداخت کند.

س ۱۵ - برای شمول حکم قصاص آیا احراز قصد حین ارتکاب به عمل قتل (مبتنی بر قتل) شرط است یا خیر؟

✓ ج ۱۵ - قطعاً احراز قصد از روی عقل و اختیار لازم است و در غیر این صورت حتی

در صورت شکّ قصاص نمی‌شود و باید به دیه تصالح گردد.

س ۱۶ - اگر کسی بدون اذن ولی دم محکوم به قصاصی را بکشد حقّ قصاص از آن چه کسی است و اگر ولی دم پس از قتل محکوم به قصاص مزبور، عمل قاتل را تنفیذ کند وضع چگونه است؟

✓ ج ۱۶ - کسی که محکوم به قصاص را کشته است باید قصاص شود و تأیید ولی دم تفاوتی در حکم قصاص ندارد.

س ۱۷ - در مورد شخصی که به قتل عمدی دیگری اقرار کرده است و جرم قتل عمدی وی به اثبات رسیده ولی مجرم اقدام به خودکشی می‌کند آیا قصاص و دیه هر دو ساقط است؟

✓ ج ۱۷ - به نظر ما قصاص که موضوعش است از بین رفته است ولی دیه مقتول از مال قاتل پرداخت شود گرچه اگر مصالحه‌ای هم صورت بگیرد موافق احتیاط است.

س ۱۸ - اگر قاتل به قصد از بین بردن حق قصاص اولیای دم دست به خودکشی زده است آیا در حکم فوق اثر دارد؟

✓ ج ۱۸ - تفاوتی ندارد و باید دیه پرداخت شود.

س ۱۹ - با توجه به حکمت تشریح قصاص آیا لازم است اجرای قصاص در ملاء عام صورت گیرد؟

✓ ج ۱۹ - قصاص لازم نیست در ملاء عام صورت گیرد.

س ۲۰ - در صورت اجرای قصاص در حضور مردم آیا احضار شهود بر اجرای قصاص منتفی می‌گردد؟

✓ ج ۲۰ - ظاهر احضار شهود منتفی است مخصوصاً اگر در بین مردم دو نفر عادل وجود داشته باشد، قطعاً احضار شهود بعینه ساقط است.

س ۲۱ - اگر ضاربین قتل دو نفر باشند ولی يك ضربه به مقتول وارده شده باشد و معلوم نباشد که این ضربه را کداميك زده‌اند بفرمائید حکم مسئله چیست؟

✓ ج ۲۱ - قصاص انجام نمی‌گیرد و باید دیه نصف گردد و هر یک از دو متهم نصف دیه را بدهند گرچه مصالح موافق با احتیاط است.

قصاص اطراف

س ۱ - در صورتی که شخص محکوم به قصاص، عضو مماثل نداشته باشد؛ بفرمائید:

الف - با توجه به این که عضو ناسالم، در برابر عضو سالم قصاص می‌شود، آیا مثلاً چشم کسی که به حسب ظاهر سالم ولی بینایی ندارد عضو ناسالم محسوب می‌شود یا چنین فردی فاقد عضو به حساب می‌آید؟

ب - اگر جانی فاقد بینایی چشم راست باشد و چشم راست کسی را کور کرده باشد، آیا چشم چپ او به عنوان قصاص کور می‌شود یا خیر؟

ج - اگر سلب بینایی با کندن حدقه باشد و خود جانی حدقه چشمش سالم است ولی بینایی ندارد، هنگام قصاص تکلیف چیست؟ (آیا حدقه در مقابل حدقه قصاص می‌شود و نسبت به سلب بینایی دیه اخذ می‌گردد یا حکم دیگری دارد؟)

✓ ج ۱ - الف - چشم نابینا مصداق عضو ناسالم است و می‌تواند در مقابل چشم صحیح قصاص گردد.

✓ ب - در این صورت مبدل به دیه می‌شود و چشم چپ در مقابل چشم راست قصاص نمی‌شود.

✓ ج - در این موارد حدقه قصاص می‌شود و نسبت به عدم بینایی باید دیه اخذ شود و بین جانی و مجنی علیه تراضی شود.

س ۲ - در مورد قصاص اطراف بفرمائید :

الف - آیا ملاک، رعایت مماثلت نسبی است یا عرفیه؟ معیار هر کدام چه می‌باشد؟

ب - در کدام صورت، قصاص تبدیل به دیه می‌شود؟

ج - آیا بین طول و عرض و عمق در اجرای قصاص تفاوتی هست؟

(مثلاً اگر جانی لاغر و مجنی علیه چاق باشد و نیمی از بازوی مجنی علیه به عمق ۳ سانتی متر بریده شده است آیا در قصاص باید نیمی از بازوی جانی لاغر را برید که ۲ سانتی متر است یا باید همان ۳ سانتی متر بریده شود اگرچه بیش از نصف بازو باشد)

✓ ج ۲ - مماثلت در اطراف با مماثلت در جروح تفاوت دارند، مماثلت در اطراف

مماثلت عرفی است مثلاً اگر دست شخصی را کسی قطع کرد، باید دست جانی قطع

شود، گرچه دست جانی چاق‌تر از دست مجنی علیه باشد و اما مماثلت در جروح

مماثلت از حیث مساحت است از جانب طول و عرض و اما در عمق معتبر، صدق

عرفی است و لذا اگر مساحت جراحت در عضو مجنی علیه، به گونه‌ای است که

تمام عضو را در جانی فرا می‌گیرد و یا حتی از آن عضو هم تجاوز می‌کند، مثلاً اگر

جراحت در سر مجنی علیه است و سر جانی کوچکتر از سر مجنی علیه است که

اگر خواسته باشیم به مقدار جنایت، قصاص نمائیم به صورت مجنی علیه هم

می‌رسد، جایز نیست قصاص از عضو تجاوز کند بلکه قصاص به همان مقدار که

امکان دارد در آن عضو انجام گیرد و در بقیه بالنسبه دیه پرداخت شود، پس در مثل

شجاج تساوی طول و عرض باید ملاحظه گردد و اما اگر جرح مضبوط نباشد و

موجب شود که نفس به خطر بیفتد یا احتمال زیادی در جرح و یا موجب تلف

عضو گردد، مانند جائفه و مأمومه و هاشمه و منقله قصاص جایز نیست و تبدیل به دیه می‌گردد زیرا بین اصحاب، اجماعی است که قصاص در جروح نباید محظورات مذکوره را داشته باشد و حتی نباید جرح جانی زیادتز از جرح مجنی علیه باشد و ادله مماثلت مثل آیه شریفه "فأعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم" و آیه شریفه "فان عاقبتهم فعاقبوا بمثل ما عوقبتهم" و ادله دیگر بر این معنی دلالت دارد و در این مورد می‌توان به مقطوعه ابان هم تأییداً تمسک کرد که فرمود: الجائفه ما وقعت فی الجوف لیس لصاحبها قصاص الا الحکومه و المنقله تنقل منها العظام و لیس فیها قصاص الا الحکومه و فی المأمومه ثلث الدیه لیس فیها قصاص الا الحکومه. (ح ۱ باب ۱۹ ابواب قصاص اطراف و معتبره اسحاق بن عمار ح ۲ باب ۱۹ ابواب قصاص اطراف) و لذا در این صورت که قصاص امکان ندارد به جهت همان مشکلات مطرح شده، قصاص تبدیل به دیه می‌شود که اگر دیه مشخصی در فقه برای آن معین شده، همان مقدار باید پرداخت شود و الا ارش و حکومت است که مشخص می‌کند چه مقدار باید دیه پرداخت شود.

س ۳ - در مورد قصاص اطراف بفرمائید :

- الف - آیا مجنی علیه می‌تواند بخشی از قصاص را اجراء و بخش دیگر را عفو نماید؟ (مثلاً جانی دست مجنی علیه را از کتف قطع کرده است؛ مجنی علیه خواهان قطع دست جانی از آرنج باشد)
- ب - آیا می‌تواند برای قسمتی از جنایت، طلب قصاص کرده و برای بخش دیگر دیه بگیرد؟
- ج - آیا می‌تواند برای قسمتی از جنایت، طلب قصاص کرده و نسبت به بخش دیگر مصالحه کند؟
- د - آیا رضایت و عدم رضایت جانی در سه حالت فوق، تأثیری خواهد داشت؟

✓ ج ۳ - به نظر ما تبعیض در قصاص اعضاء جایز نیست، حتی اگر جانی هم رضایت داشته باشد زیرا اولاً: از اطلاعات وارده در مورد قصاص بدست می‌آید که باید مماثلت در نظر گرفته شود ثانیاً: آیه شریفه "فان عاقبتهم فعاقبوا بمثل ما عوقبتهم" و آیه شریفه "فأعتدوا علیه بمثل ما اعتدی علیکم" دلالت صریح بر مماثلت دارد و اگر اشکال شود که این ادله در موردی است که خواسته باشند بیشتر از جنایت قصاص نمایند و آیه این زیادی را نفی می‌کند، جواب می‌دهیم: دلیل بر این قید نیست و اطلاق کلمه مثل هر دو مورد را می‌گیرد و از امثال و نظایر آن می‌توان به

این معنا پی برد که شارع مقدس مماثلت را شرط می‌داند و لذا در بعضی از موارد که امکان قصاص بحدّ جنایت نیست فرموده که باید تبدیل به دیه شود و اگر جایز بود که کمتر قصاص شود، نباید حکم قصاص تبدیل به دیه می‌شد.

س ۴ - در موارد ذیل که جرح و قتل به طور عمد یا غیر عمد توسط يك نفر صورت می‌پذیرد آیا حسب مورد قصاص طرف در قصاص نفس و دیه عضو در دیه نفس تداخل می‌کند؟

الف - جرح و قتل با ضربه واحد انجام شود؟

ب - جرح و قتل با دو ضربه یا بیشتر انجام شود (در این فرض ممکن است ضربات متعدد در زمانهای متفرق یا متوالی انجام شود)

✓ ج ۴ - اگر در زمانهای متفرق جنایت انجام گیرد که عرفاً جنایات متعدد صدق کند،

دیه تداخل نمی‌کند ولی اگر به صورتی است که عرفاً یک جنایت محسوب شود دیه تداخل می‌نماید.

اجرای حدّ توسط حاکم شرع در صورت عفو صاحب حقّ

س ۱ - درباره محکوم به قصاصی که به درخواست اولیاء دم حلق آویز شده و هنوز جان نسپرده است بفرمائید :

الف - اگر در این مرحله بعضی از اولیاء دم قاتل را عفو کنند آیا باید اجرای حکم را متوقف کرد یا متوقف کردن آن نیازمند رضایت همه آنهاست؟

ب - اگر در این مرحله عفو به صورت مشروط و معلق (نه منجز) انجام گیرد حکم چیست؟

ج - در صورت توقف اجرای حکم و بهبود قاتل اگر اولیاء خواهان قصاص سهم الدیه عفو کنندگان را بپردازند آیا می‌توان مجدداً او را اعدام نمود؟

د - اگر این وضع چندین مرتبه تکرار شود تکلیف چیست؟

ه - ضمان خسارتها و آسیبهایی که در اثر اجرای اول حکم در مرحله قبل بر جانی وارد شده با کیست؟

✓ ج ۱ - الف - باید اجرای حکم متوقف گردد تا در مراحل بعدی مشخص شود که

اولیاء دم چگونه با همدیگر توافق می‌نمایند.

✓ ب - عفو غیر منجز هم حکم عفو منجز را دارد.

✓ ج - باید حکم اجراء گردد.

✓ د - از تبعات اجرای حکم است و اشکالی به ذهن نمی‌رسد.

- ✓ ه - بر عهده کسی نیست زیرا در طریق اجرای حکم خسارتها وارده شده است
- س ۲ - در مواردی که سارق مورد عفو قرار می‌گیرد، آیا حاکم شرع بنا به مصالحی می‌تواند حد را اجراء نماید یا خیر؟
- ✓ ج ۲ - از حیث احکام اولیه نمی‌توان دست معفو عنه را قطع نمود، مگر ولی فقیه مصالحی تشخیص دهد که بستگی به نظر ایشان دارد.
- س ۳ - در مواردی که اولیاء دم تقاضای عفو قاتل را داشته باشند یا مطالبه دیه نمایند ولی با توجه به عوارض سیاسی، اجتماعی حکومت بخواهد قاتل را قصاص کند، آیا امکان این کار وجود دارد؟ و در صورت عدم رضایت اولیاء دم، آیا باید مبلغ دیه از بیت المال به آنان پرداخت گردد؟ و آیا ولی امر مسلمین با ولایتی که بر خود ولی دم دارد، می‌تواند بر خلاف وی تقاضای قصاص نماید؟
- ✓ ج ۳ - امکان قصاص قاتل و یا دادن دیه در صورت عدم رضایت اولیاء دم توسط حکومت، بستگی به نظر و تشخیص حاکم شرع و ولی امر مسلمین دارد.

قسامه

- س ۱ - در مورد قسامه بفرمائید :
- الف - آیا قسامه، در جنایت عمدی بر اطراف، مستلزم قصاص می‌شود یا خیر؟
- ب - با فرض این که جواب مثبت باشد، نصاب قسامه چه میزان است؟
- ✓ ج ۱ - قسامه در جنایت عمدی بر اعضاء ثابت است همچنان که در قصاص نفس ثابت می‌باشد و بعضی از اصحاب ثبوت قسامه در اعضاء را به امامیه نسبت داده‌اند و روایت خاصی در این مورد هم وارد است کما این که روایات عامی که در اصل قسامه هم وارد شده می‌تواند دلالت بر ثبوت آن در اعضاء داشته باشد.
- اما نصاب قسامه اعضاء :

به نظر ما در ثبوت قصاص در اعضاء با شرائط قسامه مانند وجود لوث، اگر دیه عضو مورد جنایت، یک دیه کامله است، باید شش قسم انجام گیرد و بالنسبه این شش قسم، در صورتی که دیه عضو کمتر از دیه کامله باشد قسمها تقسیم می‌گردد مثلاً اگر دست مجنی علیه قطع شده باشد، سه قسم لازم است زیرا دست نصف دیه به آن تعلق می‌گیرد اما اگر عضوی که به آن جنایت وارد شده کمتر از یک ششم دیه باشد باید یک قسم انجام شود و اما دلیل فتوی، مطابقت با قول مشهور است

عملابه روايه ظريف كه منجبر به عمل اصحاب مي باشد گرچه بعضي از طرق اين روايت صحيحه مي باشد.

- س ۲ - در موارد لوٲ اگر مدعي از اجرائ قسامه خودداري كند بفرمائيد :
- الف - آيا در اين صورت اقامه قسامه قهرا به مٲهم (مدعي عليه) مي رسد يا اين امر منوط به مطالبه مدعي است؟
- ب - در صورت لزوم مطالبه اگر مدعي از چنين درخواستي سر باز زند يا به قسامه مٲهم راضي نباشد وظيفه دادگاه براي فصل خصومت چيست؟
- ج - در فرض فوق تكليف ديه مقتول چيست؟
- د - هرگاه مٲهم بر برائت خود سوگند ياد كند حكم ديه چه مي شود؟

✓ ج ۲ - الف - بايد مدعي از مدعي عليه مطالبه قسم نمايد.

✓ ب - اعلام برائت نمودن مدعي عليه.

✓ ج - چون اولياء دم و به عبارتي مدعي مي توانسته استيفاي ديه نمايد و با عدم اجرائ قسامه يا مطالبه از مدعي عليه از حق خود صرف نظر کرده است، ديه به عهده كسي نيست حتي بر بيت المال.

✓ د - ديه بر مظنون واجب نيست.

س ۳ - در مورد قسامه بفرمائيد : آيا كساني كه در زمان وقوع قتل عاقل نبوده يا غير بالغ بوده اند (كودك يا مراهق) اما هنگام اجرائ قسامه عاقل و بالغ شده اند مي توانند جهت اداي سوگند در اين مراسم شركت كنند؟

✓ ج ۳ - به نظر مي رسد كه بايد فرد قسم خورنده در زمان تحمل هم بالغ و عاقل باشد

زيرا مسئله دماء است و بايد در دماء احتياط شود. چنانچه علاوه بر قتل حكمي ديگر بر مجني عليه باشد

س ۱ - آيا كسي كه قرار است اعدام شود حدايا قصاصا اگر حدود يا تعزيرات ديگري اقل از قتل براي او ثابت شود، مي توان از آنها صرف نظر كرد؟ و آيا در اين مسئله در مورد حق الناس و حق الله تفاوتی وجود دارد؟

✓ ج ۱ - چنانچه اقل مندرج در اكثر است، همان قتل و اعدام كفايت مي كند ولي اگر

جرمهاي مستقل باشد بايد ابتدا اقل اجراء شود بعد اعدام گردد در تعزيرات هم به همين نحو است و در اين جهت بين حق الناس و حق الله فرقي نيست.

س ۲ - آيا علاوه بر قصاص يا ديه چيز ديگري متوجه قاتل مي باشد؟

- ✓ ج ۲ - در صورتی که جانی جنایتی غیر از قتل انجام داده باشد مثل زنا یا اتلاف مال، هر کدام از جنایات حکم خود را دارد که قبل از قصاص باید اجراء گردد.
- س ۳ - در مواردی که محکوم باید اعدام شود بفرمائید :
- الف - آیا قاضی (حاکم شرع) می‌تواند صرف نظر از نوع جرم ارتكابی در هر موردی بنا به صلاحدید خود برای عبرت گرفتن مردم و بازداشتن آنان از ارتكاب جرم حکم کند که جنازه محکوم مدتی در ملاء عام قرار داده شود؟
- ب - در صورت منفی بودن پاسخ آیا نوع جرم ارتكابی می‌تواند مجوزی برای عمل فوق باشد؟ (به عنوان مثال مرتکب قتل فجیعی شده و یا چند نفر را به قتل رسانده است)
- ج - آیا طبق نظر قاضی (حاکم شرع) می‌توان قبل از اجرای حکم اعدام محکوم را مدتی در معرض دید عموم قرار داد؟
- د - آیا در موارد فوق بین حد، قصاص و تعزیر (بنا بر جواز قتل از باب تعزیر) تفاوتی وجود دارد؟
- ✓ ج ۳ - الف - در صورتی که حاکم شرع صلاح بداند و مدت قرار گرفتن جنازه در ملاء عام به مقداری نباشد که موجب هتک و وهن گردد اشکال ندارد.
- ✓ ب - پاسخ روشن است.
- ✓ ج - در موارد منصوصه که حکم به شهرت گردیده اشکال ندارد.
- ✓ د - در صورتی که صلاح باشد تفاوتی نیست.

فاضل دیه

- س ۱ - هنگامی که قصاص قاتل مشروط به ردّ فاضل دیه از سوی اولیاء دم باشد بفرمائید:
- الف - فاضل دیه حقّ چه کسی است؟ (قاتل یا ورثه وی)
- ب - در صورتی که حقّ قاتل باشد آیا می‌تواند از حقّ خویش گذشت کند؟
- ج - آیا انگیزه قاتل در حکم فوق تأثیری دارد؟ (مثل محروم کردن ورثه از دیه یا خروج از بلا تکلیفی و نجات از زندان یا هنگامی که اولیاء دم به دلیل اعسار قادر به پرداخت فاضل دیه نیستند و از طرف دیگر نه حاضر به دریافت دیه هستند و نه قاتل را عفو می‌کنند)
- ✓ ج ۱ - الف - حقّ خود قاتل است.
- ✓ ب - اشکال ندارد.
- ✓ ج - هر انگیزه‌ای که باشد اشکال ندارد و اگر ابراء ذمه کرد اولیاء دم می‌توانند قاتل را قصاص نمایند.

س ۲ - در موارد لزوم پرداخت فاضل ديه چنانچه اولياء دم خواهان قصاص باشند و با وجود تمكّن مالي، از پرداخت فاضل ديه خودداري كنند و باعث تأخير اجراء حكم قصاص شوند بفرمائيد :

الف - آيا حاكم شرع مي تواند ولي دم را به پرداخت فاضل ديه مجبور كند؟
ب - در اين فرض تبديل قصاص به ديه چه حكمي دارد؟
ج - اگر تبديل قصاص به ديه جايز باشد، آيا رضاييت يا عدم رضاييت جاني در اين امر تأثيري دارد؟

✓ ج ۲ - الف - اجبار ولي دم صحيح نيست.

✓ ب - تبديل به ديه نمي گردد.

✓ ج - جايز نيست و در هر صورت كه قرار باشد قصاص به ديه تبديل گردد، رضاييت

جاني لازم است.

س ۳ - در موارد پرداخت فاضل ديه چنانچه اولياء دم عليه غم اصرار بر قصاص ، قدرت پرداخت فاضل ديه را نداشته باشند و از طرفي به طور عادي نيز اميدي به تمكّن آنان در آينده نباشد بفرمائيد :

الف - آيا در اينگونه موارد قصاص بطور قهري به ديه تبديل مي شود؟
ب - چنانچه پاسخ منفي است در شرايطي كه عدم قصاص يا تأخير آن به مصلحت نباشد و چه بسا عوارض سياسي و اجتماعي شديدي در بر داشته باشد آيا مي توان فاضل ديه را از بيت المال پرداخت و حكم قصاص را اجرا نمود؟
ج - در فرض مسئله آيا مي توان بدون رد فاضل ديه قصاص را اجرا نمود و فاضل ديه به عنوان دين بر ذمه ولي دم باقي بماند؟

د - اگر (آنگونه كه برخي از فقهاء مي فرمايند) در اينگونه موارد وظيفه صبر كردن تا زمان ايسار ولي دم است در مواردی كه ممكن است انتظار قصاص سالها به طول بگردد و اين امر براي قاتل و خانواده وي موجب عسر و حرج گردد تكليف چيست؟

✓ ج ۳ - الف - قصاص تبديل به ديه نمي شود.

✓ ب - از بيت المال نمي توان آن را پرداخت و اولياء دم مي توانند از مؤمنين و يا از

زكوات، فاضل ديه را تهيه نمايند.

✓ ج - امكان ندارد مگر آنكه خود قاتل قبول نمايد.

✓ د - به نظر ما قاتل را حبس نمودن به مدت طولانی جایز نیست و باید وثیقه‌ای که با آن بتوان متهم را برگرداند، گرفته شود و بعد آزاد گردد تا زمانی که فاضل دیه تهیه شود.

س ۴ - اگر مردی دو زن یا بیشتر را کشته باشد و اولیاء آنان خواهان قصاص باشند بفرمائید :

الف - آیا اولیاء خواهان قصاص باید چیزی به عنوان فاضل دیه بپردازند یا خیر؟
ب - در صورت لزوم پرداخت، آیا باید هر يك از اولیاء خواهان قصاص، مستقلاً و جداگانه نصف دیه يك مرد را بدهند یا اینکه نصف دیه يك مرد به نسبت اولیاء خواهان قصاص تقسیم می‌شود؟ (مثلاً اگر مردی دو زن را کشته است و اولیاء هر دو خواهان قصاص هستند آیا باید هر يك از اولیاء نصف دیه يك مرد را بدهند یا يك چهارم دیه يك مرد)

✓ ج ۴ - آنچه که از ادله می‌توان استفاده کرد آن است که اگر دو زن را به قتل برساند و اولیاء هر دو خواستار قصاص باشند مرد باید قصاص شود و فاضل دیه در این صورت متصور نیست و اگر سه زن را کشته باشد از قاتل يك دیه زن گرفته می‌شود و بین اولیاء دم مقتول به نسبت ثلث تقسیم می‌گردد و می‌توان احکام یاد شده را از اشباه و نظایر تقسیم دیه و فاضل دیه مخصوصاً آن مواردی که قاتل جماعتی باشند و مقتول يك نفر باشد تنقیح مناط کرد و همچنین از روایات استفاده می‌گردد هر مقدار از دیه که در مقابل قصاص واقع می‌شود اگر زیادتر باشد باید اولیاء مقتول به اولیاء قاتل بپردازند و اگر کمتر است بالعکس مثلاً در جائی که سه زن مردی را کشته باشند هر سه زن قصاص می‌گردند و باید يك دیه زن از اولیاء مقتول گرفت و بین اولیاء قاتل به نسبت ثلث تقسیم نمود گرچه در نحوه تقسیم در کتب فقهی بین اصحاب اختلاف به چشم می‌خورد.

س ۵ - اگر مردی دو زن یا بیشتر را کشته باشد و اولیاء آنان خواهان قصاص باشند آیا اولیاء خواهان قصاص، باید چیزی به عنوان فاضل دیه بپردازند یا خیر؟
سؤال دیگر این است که اگر مردی سه زن را کشته باشد از قاتل يك دیه زن گرفته می‌شود و بین اولیاء دم هر سه زن به نسبت ثلث تقسیم می‌گردد آیا در چنین فرضی که اولیاء هر سه زن خواهان قصاص هستند اخذ دیه يك زن علاوه بر قصاص قاتل مخالف با قاعده «الجانی لا یجنى اکثر من نفسه» نیست؟ البته در این مورد ممکن است مستند فتوای حضرتعالی روایت شریفه «لا یبطل دم امر مسلم» باشد در هر

صورت چنانچه قاعده یاد شده را قبول ندارید یا روایت مذکور را بر قاعده مقدم می‌دانید و یا این که مستند فتوای حضرت عالی چیز دیگری است لطفاً بیان فرمائید؟

✓ ج ۵ - برای توضیح این اشکالی که فرموده‌اید باید گفت اولاً «الجانی لا یجنی علیه

اکثر من نفسه» قاعده نیست بلکه سه روایت با این مضمون در احکام قضائی آمده است که مضمون آن در مورد قصاص زنی است که در مقابل مردی باید کشته شود و طبق قاعده باید از زن نصف دیه هم گرفته شود و به اولیا، دم مقتول داده شود و بعد قصاص شود که امام ۷ فرمودند: «الجانی لا یجنی علیه اکثر من نفسه» گرچه بسیاری از این روایت استفاده قاعده کرده‌اند به این معنا که چون به عنوان دلیل در کلام امام ذکر شده پس معمم است که ما این بیان را قبول نداریم زیرا این حکم خلاف قاعده است و لذا باید در قدر متیقن به آن عمل شود که آن هم مورد روایت است زیرا قاعده این است که هر مقدار از جان و یا عضو در مقابل قصاص قرار گرفت، حق استیفاء گردیده و الا باید دیه پرداخت شود.

✓ با این توضیح که ذکر شد به تفصیل این فرع می‌پردازیم:

✓ این فرع می‌تواند تفصیلی داشته باشد که یکایک به آن می‌پردازیم.

✓ ۱ - اگر اولیا، مقتولین همه خواهان قصاص هستند و لا غیر در اینجا قاتل قصاص می‌گردد و دیه‌ای هم به اولیا، تعلق نمی‌گیرد زیرا خود آنان رضایت داده‌اند که قصاص فقط انجام شود.

✓ ۲ - اگر اولیا، مقتولین خواهان قصاص و هر حقی که به آنها تعلق می‌گیرد، هستند در اینجا قاتل قصاص می‌شود و مازاد بر سهم القصاص هم دیه به آنها پرداخت می‌شود که این همان فرضی است که در استفتاء، جواب داده شده است و اگر در این صورت فقط قاتل به قصاص می‌شدیم با قاعده لا یبطل دم امر مسلم سازگار نبود و اگر قبول هم داشته باشیم که «الجانی لا یجنی علیه اکثر من نفسه» قاعده باشد محکوم قاعده «لا یبطل دم امر» می‌باشد.

✓ ۳ - اگر اولیا، خواهان قصاص هستند ولی یکی از اولیا، مقتول استیفاء کرد باقی

اولیا، می‌توانند دیه را دریافت کنند لثلاً یبطل دم امر مسلم. در این دو مورد بسیاری

از اصحاب قائل به قصاص تنها هستند به دلیل «الجانی لا یجنی علیه اکثر من نفسه» ولی ما همان طور که عرض شد نتوانستیم این دلیل را تمام بدانیم کما اینکه مرحوم شهید در مسالک این قول را تقویت کرده و مرحوم محقق خوانساری در جامع المدارک فرموده که دیه ثابت نمی‌شود و دیگران هم که موافق این قول هستند مانند ابوعلی و صاحب ارشاد و علامه در قواعد و مرحوم فخرالمحققین در ایضاح و فاضل مقداد و محقق خوئی گرچه بهترین راه تصالح است که حاکم شرع انجام دهد تا اینکه مخالفت قطعی با مشهور نشده باشد.

قتل شبه عمد و خطانی

س ۱ - اولاً: آیا کسی را که به سبب استرس ناشی از مشاجره فوت نموده در صورت تشخیص خبره (پزشک قانونی) می‌توان طرف مقابلش را به دیه محکوم نمود یا خیر؟

ثانیاً: آیا عامل مشاجره که موجب عصبانیت و سگته گردیده مباشر در قتل است یا اینکه میزان تأثیر عمل (به استناد نظر پزشک قانونی) شرط است؟

✓ ج ۱ - به نظر می‌رسد که استناد به قتل به کسی که سبب استرس شده، مشکل است

ولی اگر طبق شهادت خبره تأثیر زیاد باشد باید کسی که سبب استرس شده، اولیاء

مقتول را راضی نماید و باید مصالحه گردد.

س ۲ - اگر در هنگام تعلیم رانندگی معلم به متعلم حادثه‌ای رخ دهد و معلم و متعلم رانندگی هر دو فوت نمایند و مقصر فرد تحت تعلیم باشد (البته دستورات معلم را متعلم اجرا کرده است) چگونه خواهد بود حکم دیه ایشان؟

✓ ج ۲ - البته اگر قبلاً هم‌دیگر را ابراء نکرده باشند با فرض مذکور تعلیم گیرنده

ضامن دیه است و باید از اموالش دیه معلم پرداخت شود.

س ۳ - چنانچه در حادثه فوق یکی از ایشان یعنی مربی یا فرد تحت تعلیم فوت نماید و دیگری زنده بماند چگونه خواهد بود حکم دیه ایشان؟

✓ ج ۳ - اگر بنا شد ضامن شخص تعلیم گیرنده باشد این مسئله تفاوتی را ایجاد نمی‌کند.

س ۴ - آیا می‌توان حکم مربی رانندگی را در مسئله فوق با مربی شنا یکی دانست چراکه حضرت امام (نظرشان این بوده که مربی شنا فقط در صورتی ضامن است که فرد تحت تعلیم صغیر بوده باشد و الا در صورتی که متعلم کبیر باشد و مربی شنا نیز حاضر بوده لیکن متعلم غرق شود مربی ضامن نیست علت این فرق چیست و آیا وجود و عدم وجود قرارداد ضمانت برای مربی رانندگی یا شنا معتبر است یا خیر؟

✓ ج ۴ - ما مسئله شنا را هم مثل همین مسئله می‌دانیم و با نظر حضرت امام کدر این مسئله که در صورت صغیر بودن تعلیم گیرنده معلم مقصر باشد، موافق نیستیم و موارد تفاوت می‌کند.

س ۵ - اگر وقوع قتلی محرز و قاتل نیز معین باشد لکن اولیاء دم مدعی عمدی بودن قتل باشند ولی قاتل آن را خطایی یا شبه عمد بداند و دلیلی قاطع برای ادعای هیچ یک وجود نداشته باشد بفرمائید :

الف - آیا مورد از باب لوٹ است یا تداعی؟

ب - اگر از باب تداعی باشد چگونه باید فصل خصومت نمود و تکلیف دیه چیست؟

✓ ج ۵ - آنچه مسلم است وقوع قتل به دست قاتل مفروض است و هر مقدار که از نظر بینة و اقرار ثابت شود به آن عمل می‌گردد و در مابقی که راهی برای اثبات نیست و از موارد لوٹ و تداعی هم نباشد، اکتفاء به قدر متیقن می‌شود زیرا مازاد بر قدر متیقن قاعده در حاکم است و لذا مازاد بر اقرار قاتل مفروض که یا قتل خطائی و یا شبه عمد است، نمی‌توان حکم نمود.

س ۶ - اگر کسی جهت زمینه‌سازی بر ارتکاب جرمی با خوراندن مسکرات و یا آنچه که موجب زوال عقل می‌شود سبب بروز جنایتی بر غیر شود ضامن است یا خیر اگر در این خصوص خودش قربانی شود آیا خونش هدر است یا خیر؟

✓ ج ۶ - با فرض مذکور بخاطر خوراندن مسکر به غیر، شخص تعزیر می‌گردد و اگر کشته شود خونش هدر نیست و باید دیه او پرداخت شود زیرا در فرض سؤال شخص جانی در حال جنایت مسلوب العقل بوده و اگر هم شک در وجود عقل و عدم آن در اثر خوراندن مسکر داشته باشیم، باز هم قصاص نمی‌شود.

استیفاء قصاص و شرایط آن

س ۱ - در صورتی که در پرونده قتل تعدادی از اولیاء دم صغیر باشند آیا قصاص قاتلز منوط به پرداخت دیه از طرف اولیاء دم کبیر و خواهان قصاص به آنها می‌باشند و یا اینکه باید صبر کرد تا اولیاء دم صغیر، کبیر شوند و خود تصمیم بگیرند؟

✓ ج ۱ - احتیاط در این است که صبر کنند تا صغار بزرگ شوند و خود در مورد حقوقشان تصمیم‌گیری کنند البته لازم است متعرض شوم که اگر جانی خوف فرار در او نیست باید تا زمان اجراء آزاد شود و اگر با وثیقه هم این کار امکان دارد عمل شود ولی اگر خوف فرار در او هست، می‌توان تا زمان اجراء او را در زندان نگه داشت.

س ۲ - چنانچه مجنی علیه به دلیل تخصصی بودن استیفای عضو قادر بر اجرای آن نبوده و متخصصین فن نیز حاضر به انجام آن نباشند بفرمائید :

الف - آیا در این صورت علیرغم درخواست قصاص از سوی مجنی علیه می‌توان آن را به دیه تبدیل نمود؟

ب - در فرض منفی بودن پاسخ و عدم رضایت مجنی علیه برای تبدیل به دیه تکلیف چیست؟

ج - با توجه به لزوم اجرای احکام الهی آیا از باب مقدمه واجب بر حکومت اسلامی لازم است متخصصینی را برای اجرای اینگونه امور تربیت کند؟ (خصوصاً جهت جلوگیری از حبسهای طویل المدته و بلا تکلیفی اینگونه پرونده‌ها)

✓ ج ۲ - الف - در صورتی که از نظر عمق ، طول و عرض جراحت بگونه‌ای است که

امکان قصاص آن دقیقاً نباشد به دیه تبدیل می‌شود و لو آنکه مجنی علیه خواهان قصاص باشد.

✓ ب - جواب روشن است.

✓ ج - اگر تربیت نکردن متخصص در مواردی که دارای بدل نیست و باید قصاص

انجام گیرد، موجب تعطیل شدن حکم خدا گردد بر حکومت اسلامی است که متخصصینی را در این امر تربیت نماید ولی اگر حکم قصاص دارای بدل باشد مثل

صورت الف در اینگونه موارد لزومی بر تربیت متخصص نیست.

متفرقات

س ۱ - مردی زنی را در شهر حرم بقتل رسانیده است، با توجه به این که وقوع قتل در این زمان موجب اضافه شدن ثلث دیه می‌شود، اگر اولیاء دم تقاضای قصاص جانی را داشته باشند باید نصف دیه يك مرد در ماه حرام را به او بپردازند یا نصف دیه يك مرد در غیر ماه حرام را؟

✓ ج ۱ - باید نصف دیه مربوط به قتل مرد، در ماه غیر حرام را پرداخت نماید.

س ۲ - چنانچه مجنی علیه قبل از مرگ جانی را از قصاص نفس عفو نماید، آیا حق قصاص ساقط می‌شود، ضمناً حق قصاص متعلق به اولیاء دم می‌باشد یا حق شخصی مجنی علیه است؟

✓ ج ۲ - احوط آن است که قصاص نشود زیرا مصداق شبهه است و اولی این است که

با تراضی اولیاء دم تبدیل به دیه گردد و ظاهراً قصاص حق اولیاء دم است.

س ۳ - چنانچه اولیاء دم در مقام مصالحه قصاص با مبلغی زائد بر دیه، مقداری را تقاضا کردند که پرداخت آن برای قاتل میسر نیست آیا دادگاه می‌تواند فرصت محدودی برای اجرای قصاص به اولیاء دم بدهد و پس از انقضای مهلت مذکور و عدم تقاضای قصاص، محکوم را لاقلاً با أخذ وثیقه آزاد نمایند؟

✓ ج ۳ - آزادی محکوم در صورتی که دسترسی به او هر زمان که لازم باشد، امکان داشته باشد اشکال ندارد.

س ۴ - با توجه به جواز آزادی محکوم در مسئله فوق، آیا باید او را بدون قید آزاد نمود یا با أخذ وثیقه و قید ضمانت؟

✓ ج ۴ - أخذ وثیقه و قید ضمانت موضوعیت ندارد اگر امکان دسترسی به او بدون قید ضمانت و أخذ وثیقه باشد، لزومی ندارد.

س ۵ - در صورتی که مقتول دارای ورثه صغیر و کبیر باشد، اگر ورثه کبیر خواهان قصاص بودند ولی برای استیفای قصاص قدرت تأمین سهم صغیر را نداشتند، آیا می‌توان قاتل را تا زمان بلوغ صغیر (اگرچه در مدت طولانی) در زندان نگه داشت؟ در صورت مثبت بودن جواب، آیا تحمل سالهای متمادی در زندان (مثلاً ۱۴ سال برای بلوغ فرزند صغیر مقتول) و بعد، اجرای حکم قصاص از مصادیق تحمیل دو جریمه به خاطر يك جرم نیست؟

✓ ج ۵ - در صورتی که امکان دسترسی به محکوم در زمان بلوغ باشد نباید محکوم را در حبس نگه داشت و اما اگر امکان عدم دسترسی و یا احتمال مورد اعتناء در فرار محکوم باشد، می‌توان محکوم را حبس نمود تا حق صغار از بین نرود، گرچه بعضی از اصحاب احتمال داده‌اند که باید محکوم آزاد گردد و اگر در زمان اجراء حکم، به او دسترسی پیدا نشود باید دیه مقتول از بیت المال پرداخت شود.

س ۶ - شخصی در خانه‌ای برای سرقت رفته است صاحبخانه متوجه می‌شود و او را تعقیب می‌کند در این گیر و دار و فرار سارق شخص سارق به پرتگاه می‌افتد و می‌میرد آیا سبب این قتل صاحبخانه است و آیا بر صاحبخانه حکمی است؟

✓ ج ۶ - با فرض مذکور صاحبخانه ضامن نیست.

س ۷ - شخصی کسی را می‌کشد و خودش فرار می‌کند بعد اقارب مقتول شکایت می‌کنند و اقارب قاتل را حکومت طلب می‌کند و در نتیجه اقارب قاتل مالی را متضرر می‌شوند و بعد شخص قاتل پیدا می‌شود آیا اقارب قاتل می‌توانند مال خود را از قاتل بگیرند؟

✓ ج ۷ - مخارجی که حکومت بر گردن اقارب قاتل تحمیل کرده بر عهده قاتل نیست.

مسائل دیات

انتخاب دیه

س ۱ - آیا هنگامی که خانواده مقتول می‌خواهد برای قصاص نصف دیه را به قاتل بدهد انتخاب دیه با ولی است یا جانی؟

✓ ج ۱ - انتخاب نوع دیه با جانی است.

س ۲ - آیا دیه قتل عمد و شبه عمد را می‌توان با پول محاسبه کرد؟

✓ ج ۲ - در مرحله اول باید قیمت یکی از دینار، درهم، شتر، گاو، گوسفند و لباس

محاسبه شود، سپس با رضایت طرفین قابل تبدیل است.

دیه و انتخاب نوع دیه و ارش

س ۱ - کسی بدن کسی را طوری ضربه زده که دیه واجب شده حال دیه فقط باید طلای سکه‌دار باشد یا طلای معمولی هم می‌شود و قیمت طلای سکه‌دار می‌شود داد و در حال حاضر طلای سکه‌دار چه طلالی است؟

✓ ج ۱ - طلای مسکوک همان سکه بهار آزادی است که بعد از آنکه دیه مشخص شد

با رضایت مجنی علیه می‌توان به پول تبدیل کرد.

س ۲ - ارش صدمه وارده بر بانوان زمانی که مقدار آن به میزان ثلث دیه کامل برسد نصف می‌گردد یا خیر؟

✓ ج ۲ - مسئله تنصیف دیه در زنان، منحصر در دیه است و نه ارش.

س ۳ - ارش از حیث مهلت پرداخت بر اصالة الحلول (حالا بودن) باقی است؟

✓ ج ۳ - اصل، حال بودن است مگر اینکه حاکم شرع تشخیص دهد که باید مهلت

داده شود.

س ۴ - طفلی شیرخواره حدوداً هشت ماهه جهت نگهداری در ساعاتی از روز تحویل مهد کودک می‌گردد تا تحت سرپرستی و نظارت مربیان خبره نسبت به نگهداری و تربیت و تغذیه وی اقدام گردد اکنون آن طفل شیرخواره هنگام خوردن غذا توسط مربی مهد کودک فوت نموده است و پزشک محترم قانونی علت مرگ را

ورود قطعاتی از غذا داخل نای اعلان نموده است (اصطلاح پزشکی آن اسپیراسیون می‌باشد) و از سوی دیگر اولیاء دم طفل متوفی از مرَبَّیان مهد کودک اعلان شکایت نموده و تقاضای مجازات ایشان را نموده‌اند لذا چگونه خواهد بود حکم دیه و تعزیر :

الف - مرَبِّی ب - کمک مرَبِّی تغذیه

ج - مدیره مهد کودک بعنوان مدیر مسئول و ناظر متخصص در امر نگهداری کودک.

✓ ج ۴ - اگر افراط یا تفریطی در کار نبوده و بطور ناگهانی این اتفاق بوقوع پیوسته

یعنی هم از نظر غذایی که باید به طفل داده می‌شد، دقت کافی شده و هم نحوه تغذیه مراعات گردیده پس هیچ کس مقصر نیست و دیه و تعزیری هم نخواهد بود ولی اگر عدم دقت در وظیفه موجب این عمل شده، شخص تفریط کار ضامن است و باید دیه پرداخت کند و اگر تفریط به حدی بوده که عرفا کوتاهی کرده باشد، تعزیر هم می‌شود ولی اگر خود مؤسسه مهد ضمانتی را در هنگام ثبت نام پذیرفته باشد آن مؤسسه اعم از مدیر یا مسئول تغذیه ضامن خواهد بود.

س ۵ - درباره ماهیت دیه بفرمائید :

الف - آیا جعل دیه از طرف شارع مقدس بعنوان مجازات بوده یا نوعی خسارت تلقی شده است؟

ب - آیا عمد، شبه عمد یا خطای محض بودن جنایت در پاسخ به سؤال فوق تأثیری دارد؟

✓ ج ۵ - دیه از طرف شارع مقدس بعنوان خسارت معین و محدود تعیین گردیده نه

بیشتر و نه کمتر و اگر گفته شد بعنوان خسارت جعل گردیده به این معنی نیست که اگر مخارج درمان بیشتر از دیه بود باید جانی بیش از مقدار دیه پرداخت نماید.

س ۶ - در مواردی نظیر قتل خطای محض که بنا بر قول مشهور، دیه ظرف سه سال و هر سال ثلث آن باید پرداخت شود با عنایت به این که بر اساس فتوای تعداد زیادی از فقهای عظام ملاک محاسبه قیمت یوم الاداء می‌باشد بفرمائید :
در محاسبه ثلث در صورت تعدد از اعیان شش گانه چگونه باید عمل کرد؟ (آیا از ابتداء قیمت کل دیه بر اساس نرخ روز محاسبه می‌شود و جانی در هر سال ملزم به پرداخت ثلث همان قیمت است یا اینکه در پرداخت هر ثلث قیمت یوم الاداء همان ثلث ملاک است یعنی در هر سال باید با توجه به قیمت سوقیه همان سال، ثلث دیه را محاسبه و پرداخت نماید)

✓ ج ۶ - چون بالاصالة و بالذات ديه روی اعيان شش گانه قرار می گیرد و بعد مبدل به قیمت می شود و لذا باید در هر زمان که اراده می شود ثلث پرداخت شود اول ثلث یکی از اعيان شش گانه مشخص گردد و بعد به قیمت تبدیل گردد و لذا ملاک همان قیمت يوم الاداء خواهد بود مگر آنکه خود جانی و مجنی علیه تصالح کرده باشند که تثلیث اولیه کفایت می کند.

س ۷ - در صورت علم اجمالی به وجود قاتل در بین افراد محدود و معین بفرمائید :
الف - آیا قاضی می تواند برای تعیین قاتل و اجرای قصاص از قرعه استفاده نماید؟
ب - در صورت منفی بودن پاسخ و لزوم پرداخت ديه، چه کسی باید ديه را بپردازد و نحوه پرداخت آن چگونه خواهد بود؟

✓ ج ۷ - الف - در صورت علم اجمالی قصاص انجام نمی شود زیرا در قصاص باید قاتل با شرائط قطعی قصاص شود که اینجا شرط قطعی وجود ندارد.

✓ ب - ديه آن را همه آنها که در اطراف علم اجمالی متهم به قتل هستند بالسويه باید پرداخت نمایند و بهتر است که بین متهمین مصالحه انجام گیرد.

س ۸ - در مورد ارش بفرمائید :
الف - آیا پرداخت ارش همانند پرداخت ديه مؤجل است یا فوری؟
ب - در صورت تأجيل مهلت پرداخت، در موارد عمد، شبه عمد و خطای محض چگونه است؟

✓ ج ۸ - ارش فوری است زیرا تأجيل خلاف اصل است و باید به قدر متيقن در همان صورتی که نص وارد شده اکتفاء کرد.

ديه زن

س ۱ - با توجه به این که ديه زن در آن جائی که بیش از ثلث کل ديه باشد، به نصف تقلیل می یابد : اگر مقدار ارش، بیش از ثلث کل ديه باشد، آیا به نصف تقلیل می یابد؟
(مثلاً در جائی که کل ديه پنج میلیون تومان است ارش دو میلیون تومان بر آورد شده است)

✓ ج ۱ - مسئله تنصیف بعد از ثلث، اختصاص به ديه دارد و در ارش به اینگونه نیست و مسئله ديه هم خلاف اصل است که به نص اکتفاء می شود و لذا در ارش تقلیل ثابت نیست.

س ۲ - اگر در جنایات متعدّد بر زنی جراحات مختلف وارد شود که اگر هر کدام را جداگانه حساب کنیم به ثلث دیه مرد نمی‌رسد و اما اگر همه را با هم جمع کنیم از ثلث می‌گذرد وظیفه در این فرض چیست؟

✓ ج ۲ - اگر جنایات، متعدّد باشد هر کدام از جنایات حکم خود را دارد و دیه

مخصوص به خود را، ولو آنکه اگر با هم جمع شود از ثلث می‌گذرد.

س ۳ - چنانچه شخص مقتول از پیروان فرقه ضالّه بهائیت باشد بفرمائید:

۱ - آیا دیه دارد یا خیر؟

۲ - در صورت مثبت بودن پاسخ، دیه او چقدر است؟

✓ ج ۳ - به نظر ما بهائیه جز کفار حربی هستند که مستأمن حکومت اسلامی

می‌باشند و چه بسا مرتدّ هم می‌باشند، زیرا بیشتر آنها شرائط ارتداد را دارند و لذا

در کفار فقط کافر ذمی دیه دارد و باقی اصناف کفار دیه ندارند به تصریح روایت

اسماعیل بن الفضل ح ۱ باب ۱۶ ابواب الذیات وسائل الشیعه که منجبر به عمل

اصحاب است، و در این مسئله اجماع هم منعقد می‌باشد و روایاتی که دلالت می‌کند

بر استحقاق دیه برای کافر ذمی و نامی از اصناف دیگر کفار را نمی‌برد هم می‌تواند

بر مقصود ما دلالت کند، البتّه در مقدار دیه ذمی اختلاف هست و اجماعی نیست،

گرچه مشهور معتقدند که هشتصد درهم دیه باید پرداخت شود.

س ۴ - فرد بهائی (مقتول) آیا دیه دارد یا خیر؟

✓ ج ۴ - اگر ارتدادش ثابت شود چون کافر غیر ذمی است، دیه ندارد.

س ۵ - دیه چنانچه از ثلث دیه کامل بیشتر باشد نصف خواهد شد حال این حکم در

چه مواردی جاری می‌گردد آیا می‌بایست بیش از يك ثلث در يك فقره دیه یا ارش

باشد یا اینکه هرگاه جمع ارش و دیه متعلّق به جراحات و شکستگیهای متعدّد نیز در

زن از ثلث بیشتر باشد دیه آن نصف خواهد شد و آیا در این مورد اخیر چنانچه

جراحات متعدّد با يك ضربه مثل تصادف یا با چند ضربه ایجاد شده باشد تفاوتی

دارد یا خیر؟

✓ ج ۵ - مسئله تنصیف بعد از ثلث اختصاص به دیه دارد و در ارش این حکم جاری

نیست زیرا مسئله خلاف اصل است پس به نصّ اکتفاء می‌شود و اگر جنایت در

جنایات متعدّد باشد هر کدام دیه خود را دارد و لو جمع آن از ثلث بیشتر باشد ولی

اگر ضربه واحد باشد ولی جراحات متعدّد و از ثلث دیه آن می‌گذرد به نصف تقلیل

می‌یابد.

دیه کودک

س ۱ - اگر شخص بالغ غیر بالغی را کتک زد (عمدایا غیر عمد) دیه را در صورت وجوب به چه کسی باید بدهد؟
 ✓ ج ۱ - متعلق به خود بچه است.

س ۲ - در مورد صغار و مجانین که مورد ضرب و جرح یا توهین قرار گرفته باشند؛ بفرمائید:

الف - آیا اولیاء آنان با رعایت غبطه مؤلی علیه، حق گذشت دارند یا خیر؟
 ب - ملاک رعایت غبطه مؤلی علیه چیست؟ (آیا صرف عدم الضرر کافی است یا باید نفع صغیر لحاظ گردد)

✓ ج ۲ - الف - حق گذشت برای اولیاء صغار نیست مگر آن که مصلحت اقوائی باشد که اگر عفو نکنند آن مصلحت از بین برود و یا صغار متضرر گردند در این صورت گذشت اشکال ندارد، بلکه باید عفو نمایند.

✓ ب - موارد مختلف است در بعضی موارد فقط عدم الضرر کفایت می کند و بعضی موارد عدم الضرر کافی نیست و نفع صغیر باید در نظر گرفته شود مثلاً در امور مالی باید نفع صغیر در نظر گرفته شود "کما قال الله تبارک و تعالی : و لا تقربوا مال الیتیم الا بالتی هی احسن" و اما در مثل نکاح و امثال آن، عدم الضرر کفایت می کند.

س ۳ - آیا عفو کودک از دیه کفایت می کند؟

✓ ج ۳ - اگر خود ولی، ضامن دیه گردد کفایت می کند در غیر این صورت کفایت نمی کند.

س ۴ - اگر رضایت کودک هم جلب شود چطور؟

✓ ج ۴ - رضایت کودک اثری ندارد.

س ۵ - زنی از راه نامشروع حامله شده پس از زایمان، زن بچه را کشته است آیا بچه دیه دارد یا خیر و اگر دیه دارد به چه کسی می رسد؟

✓ ج ۵ - دیه دارد و دیه او به ورثه او غیر از قاتل می رسد که در فرض سؤال قاتل مادر است.

دیه جنین

- س ۱ - اگر زنی محکوم به اعدام شد و بگوید حامله هستم، لکن به حرف او توجه نکنند و اعدامش نمایند بعد معلوم شود حامله بوده، حکم را بیان فرمائید؟
 ✓ ج ۱ - دیه جنین را باید کسی بدهد که در این اعدام کردن تقصیر کرده است.
- س ۲ - هرگاه دکتر تشخیص دهد که حمل برای مادر زیان دارد و اگر در شکم بماند یا مادر یا هر دو می‌میرند، آیا در این صورت سقط جنین جایز است؟
 ✓ ج ۲ - در صورتی که یقین به ضرر برای مادر وجود دارد قبل از آن که روح در جنین دمیده شود، سقط آن اشکال ندارد و باید دیه آن پرداخت شود و در صورتی که روح در آن دمیده شده باشد، سقط کردن جایز نیست.
- س ۳ - سقط جنین چه حکمی دارد و در صورت انجام کفاره آن چیست و بر عهده کیست؟
 ✓ ج ۳ - سقط جنین حرام است و دیه به عهده سقط کننده است.

دیه اعضاء

- س ۱ - معلمی برای تنبیه شاگرد، به او سیلی زد که به تدریج شنوائی خود را از دست داد و لکن در بین این مدت معلّم از دنیا رفته است و برای پرداخت دیه چیزی جز يك ساختمان که بچه‌های او در آن می‌نشینند ندارد، آیا ساختمان جز مستثنیات است و یا باید فروخته شود؟
 ✓ ج ۱ - باید ورثه از قیمت ساختمان، دیه را بپردازند و لو به فروش خانه باشد، چون ارث بعد از اداء دین است.
- س ۲ - به عرض می‌رساند که پسر بچه ۱۱ ساله‌ای در اثر تصادف با ماشین مضروب و مجروح گردیده که موارد جرح بشرح ذیل است:
 الف - پوست و گوشت و قسمت زیادی از ماهیچه ساق پا و ران مجروح و له گردیده (در حدی که گوشتهای جدا شده از پا به زمین ریخته است)
 ب - باعث خرد شدن و قطعه قطعه شدن کاسه زانو و مفصل گردیده.
 ج - بعضی از اعصاب و رگهای زیر زانو و ماهیچه که در سلامت و حرکت پا نقش دارند در حدّ پاره شدن بوده.
 د - صفحه ریشه مابین مفصل زانو (که از سنین کودکی الی ۱۸ سالگی باعث قد کشیدن و رشد استخوان ساق پا و ران می‌شود) از بین رفته در نتیجه این پا کوتاه می‌ماند و پای دیگر رشد طبیعی خود را دارد. نهایتاً در مجموع و شرائط فعلی ۶۵

درصد نقص عضو ایجاد شده است خواهشمند است مقدار دیه و یا ارشی را که شخص ضارب و مقصر نسبت به موارد فوق باید بپردازد را بیان فرمائید؟
 ه - جهت ترمیم گوشت و پوست پای مصدوم از پای دیگرش گوشت و پوست برداشته و پیوند زده‌اند، آیا پای سالم هم که تگ‌برداری شده و اثراتش باقی است ارش دارد؟

✓ ج ۲ - نظر به این که صدمه وارد شده بر پا از پوست و گوشت تجاوز کرده و به استخوان رسیده از این جهت دیه‌های متعلق به گوشت و پوست داخل در دیه بالاتر می‌شود، پس باید دیه شکستگی استخوان حساب شود که صد دینار شرعی یعنی صد مثقال طلای مسکوک ۱۸ نخودی است ولی با توجه به این که استخوان قلم پا شکسته نشده، خوب است گرفتن دیه با تراضی باشد و با هم مصالحه کنند و ارش ترمیم جراحات از گوشت پای دیگر که بدستور دکتر صورت می‌گیرد، بعهدہ شخص جانی نیست گرچه تحصیل رضایت شود، بهتر است.

س ۳ - چنانچه در اثر ضربه مستوجب دیه چند نقطه از يك استخوان (مانند استخوان ساق پا) دچار شکستگی شود بفرمائید :
 الف - آیا هر شکستگی دیه جداگانه دارد یا پرداخت يك دیه برای همه آنها کافی است؟
 ب - در این فرض، آیا ایجاد چند شکستگی در اثر يك یا چند ضربه با هم تفاوت دارد؟
 ج - اگر در اثر ضربه مستوجب دیه، علاوه بر شکستگی استخوان تگه‌ای از همان استخوان نیز جدا شود، آیا برای جدا شدن استخوان، دیه شکستگی استخوان باید پرداخت شود یا حکم دیگری دارد؟

✓ ج ۳ - ملاک در تعدد دیه، صدق تعدد جنایات است که اگر جنایت متعدد صدق کند دیات متعدده تعلق می‌گیرد و الا دیه خفیف تر تحت دیه بیشتر قرار می‌گیرد و جدا شدن استخوان هم به همین صورت است.

س ۴ - الف - آیا می‌توان گفت تفاوت مطرح در معتبره ظریف میان انگشت ابهام و سایر انگشتان بخاطر تفاوت در میزان کارائی آنهاست؟
 ب - آیا می‌توان از انگشت ابهام الغاء خصوصیت کرد و این تفاوت را در مورد سایر انگشتان نیز تعمیم داد یعنی نسبت به خسارت وارده بر انگشتان با توجه به اهمیت شغل و ارزش هر انگشت عمل کنیم و به تعیین دیه و خسارات وارده بپردازیم؟

✓ ج ۴ - به نظر ما بین انگشتان در دیه تفاوتی نیست و علی فرض قول بزرگانی که تفاوت قائل هستند، باز هم تعدی به انگشتان دیگر غیر از ابهام نمی‌توان کرد زیرا الغاء خصوصیت قطعیه بسیار مشکل است

س ۵ - شخصی در حین رانندگی به راکب موتور سواری برخورد می‌نماید و در اثر این تصادف به موتور سوار صدمات عیدیه‌ای به شرح زیر وارد می‌شود:

- ۱ - شکستگی مهره علی الظاهر سوم (یا چهارم) گردن که منجر به له شدن نخاع بنابه قول پزشک قانونی یا قطع نخاع گردیده است.
- ۲ - فلج هر دو اندام فوقانی و تحتانی (دستها و پاها)
- ۳ - عدم کنترل دائمی ادرار (سلس دائمی بول)
- ۴ - عدم کنترل مدفوع
- ۵ - عدم توانایی مقاربت جنسی بطور کامل
- ۶ - بروز زخم سر به علت عدم توانایی حرکت که منجر به عمل جراحی شده است (زخمی که بر اثر بستری شدن طولانی و عدم تحرک حادث شده است)

سؤال خاص اینجانب این است که با توجه به نظریه پزشک قانونی که تمام عوارض شمرده شده بر اثر قطع نخاع می‌باشد آیا یک دیه کامل باید پرداخت گردد یا دیات متعدّد بر حسب موارد که بر اثر یک ضربه واحد پدید آمده باید پرداخت گردد؟

✓ ج ۵ - اگر از کارافتادگی اعضا مستند به قطع نخاع باشد دیات تکرار می‌شود و هر چه که دیه معین دارد، همان باید پرداخت شود و هر جا که دیه معین ندارد حکومت است.

س ۶ - با اینکه در نظرات فقهی فقهاء دیه مجموع چهار پلک دو چشم دیه کامل ذکر شده و بین پلکهای بالا و پائین فرق قائلند به این صورت که ثلث دیه کامل را برای پلکهای بالا و برای پلکهای پائین نصف دیه کامل را قرار داده‌اند، بفرمائید:

اولاً: با توجه به امکانات جراحی امروزی در چشم پزشکی و جراحی ترمیمی می‌توان گفت که تقریباً همیشه امکان ترمیم پلکها وجود دارد آیا با این وجود نیز دیه کامل دارد یا درصد تعیینی خبره در ترمیم و عدم ترمیم در تعیین دیه مؤثر است تکلیف چیست؟ ثانیاً: از نظر ارزش عضوی و نحوه درمان بین پلکهای بالا و پائین اختلاف محسوسی با توجه به پیشرفت علم پزشکی مشاهده نمی‌شود آیا اختلاف دیه منصوص است باید اطاعت کنیم یا امکان تغییر بر مبنای نظریه پزشکی و خبرگان وجود دارد؟ ثالثاً: در صورتی که پلکهای بالا ثلث دیه داشته باشند و پلکهای پائین نصف دیه کامل تکلیف ثلث باقیمانده چه می‌شود؟

✓ ج ۶ - اولاً: دیه در حقیقت نوعی مجازات است و ربطی به امکان ترمیم و عدم آن ندارد و لذا با احراز جنایت، جانی دیه را بدهکار است و لو آنکه کاملاً عضو ترمیم

شود البته در بعضی از موارد که شرع ترمیم و عدم آن را در نظر گرفته، دیه تغییراتی دارد. ثانیاً: در این موردی که ذکر شده اقوال دیگری هم وجود دارد که منشاء این اختلاف، وجود نصوص مختلفه است که بهترین راه تصالح است. ثالثاً: با فرض قبول این قول جانی فقط ثلث و نصف دیه کامله را بدهکار است و باقی دیه کامله را بدهکار نیست.

س ۷ - در نظرات فقهاء در بخش دیات دارد که اگر با شکستن یا سوزاندن یا امثال آن بینی فاسد شود موجب دیه کامل است ،
اولاً: منظور از فساد چیست؟

ثانیاً: با توجه به پیشرفت علم پزشکی امروزه شکستگی بینی به سادگی و با هزینه کم قابل درمان است و معمولاً با شکستن بینی فاسد نمی‌شود آیا باز هم دیه کامل باید پرداخت و یا اگر بدون عیب ترمیم شد یکصد دینار را باید داد یا اینکه با نظر خبرگان پزشکی دست قاضی در کم و زیاد کردن دیه باز است؟

✓ ج ۷ - اولاً با استفاده از کلام فقهاء، فساد می‌تواند اعم از فساد عضو باشد به صورتی که نه عضوی دیگر باقی بماند و نه قدرت شم و یا فقط عضو فاسد شود و لذا به نظر می‌رسد که اگر عضو فاسد شد، یک دیه کامل را دارد و اگر شم هم از بین برود دیه کامل دیگر. ثانیاً: صرف شکستن بینی موجب دیه کامل نمی‌گردد بلکه باید علاوه بر شکسته شدن، عضو از بین برود پس اگر بینی بشکند و ترمیم شود فقط صد دینار بدهکار است و در منصوصات نمی‌توان آن را اضافه و کم نمود.

س ۸ - در کتب دیات برای از بین بردن هر يك از سوراخهای بینی ثلث دیه کامل و سوراخ کردن بینی بطوری که هر دو سوراخ و پرده فاصل میان آن پاره شود یا این که آن را سوراخ نماید در صورتی که باعث از بین رفتن آن نشود موجب ثلث دیه کامل است و اگر جبران و اصلاح شود موجب خمس دیه می‌باشد پاسخ فرمائید :
اولاً: منظور از سوراخ کردن بینی چیست آیا منظور بسته شدن بینی یا قطع شدن آن است یا تغییر شکل عضو آن؟

ثانیاً: سوراخ کردن دیواره بین مجاری بینی از عوارض عملهای جراحی داخل بینی نیز منظور هست یا خیر؟
ثالثاً: با توجه به معالجات ترمیمی امروز تکلیف چیست همان دیه منظور است یا می‌توان کم یا زیاد نمود؟

✓ ج ۸ - اولاً منظور از سوراخ شدن ظاهراً هیچکدام از مواردی که ذکر فرموده‌اید نیست و مراد از سوراخ شدن این است که مثلاً تیری یا چاقویی از یک طرف بینی

داخل و جاحز بين طرفين را سوراخ و از طرف ديگر خارج شود كه اين مورد سوراخ شدن است و اگر ترميم نشود ثلث ديه و اگر ترميم شود يك پنجم ديه واجب است. ثانياً اگر پزشك قبل از عمل جراحی برائت نجويد ديه بر او هم واجب است. ثالثاً تفاوتی در مورد ترميم نیست البته در مورد ذكر شده اگر ترميم شود يك پنجم ديه واجب است.

س ۹ - اگر دندان طبیعی یا مصنوعی فردی، در اثر ایراد صدمه عمدی یا غیر عمدی شکسته شود چنانچه شکسته شدن دندان در زیبایی چهره مصدوم یا لحن سخن گفتن وی تأثیر منفی داشته باشد بفرمائید : آیا مجنی علیه می‌تواند حسب مورد علاوه بر قصاص، یا خسارت، برای از بین رفتن زیبایی چهره یا تأثیر منفی در لحن گفتار، ارش بگیرد؟

✓ ج ۹ - بیش از ديه نمی‌تواند چیزی طلب کند.

س ۱۰ - اگر شخصی سیلی به صورت دیگری بزند که بر اثر آن صورت قرمز شود ديه چقدر است؟

✓ ج ۱۰ - يك و نیم دينار ديه واجب می‌شود كه يك مثقال و نیم طلاي مسكوك است.

س ۱۱ - اینجانب دارای کارگاه نجاری هستم شاگردم بدون اجازه من تخته‌ای را جهت برش به کارگاه همسایه برده كه بدینوسیله دستش از مچ قطع گردیده آیا ديه او بر گردن من می‌باشد یا خیر؟

✓ ج ۱۱ - از نظر شرعی صاحب مغازه ديه قطع دست شاگردش را بدهكار نیست مگر دولت قراردادهائی داشته باشد كه كارفرما باید خسارتی بپردازد كه مسئله حكومتي است و لذا طبق قرارداد عمل می‌گردد.

س ۱۲ - كل ما كان في الانسان منه اثنان ففيهما الدية و في احدهما نصف الدية و ما كان واحد ففيه الدية آیا این قاعده شامل اعضای داخلی بدن مانند کلیه نیز می‌باشد؟

✓ ج ۱۲ - تفاوتی نمی‌کند و شامل اعضای داخل هم می‌شود و شاهد آن هم تصریح در بیضه می‌باشد گرچه احوط تصالح بين طرفين است.

س ۱۳ - اگر شامل اعضای داخلی بدن انسان باشد آیا اعضای داخلی بدن دارای ديه مقدره‌اند یا ارش باید پرداخت شود؟

✓ ج ۱۳ - با مطلبی که گفته شد دیه معینه دارد و ارش دیگر معنا ندارد بنابراین این یک عضو نصف دیه و دو عضو تمام دیه را شامل می‌شود.

س ۱۴ - اگر فردی در حین امر به معروف و نهی از منکر درگیر شد یعنی موجب زد و خورد شد و افراد آمرین به معروف به فرد گناهکار کتک زدند و جایی از بدن سرخ یا کبود شد آیا باید دیه بدهند؟

✓ ج ۱۴ - باید دیه پرداخت شود.

س ۱۵ - منظور از شکستن ستون فقرات چیست آیا منظور شکسته شدن یکی از مهره‌های این ستون است و یا اینکه منظور جدا شدن اتصال مهره‌ها از یکدیگر است، مضافاً شکسته شدن یک مهره از ستون فقرات سبب پرداخت دیه می‌شود یا ارش چنانچه دیه باشد نحوه محاسبه آن را بفرمائید؟

✓ ج ۱۵ - منظور از شکستن، شکسته شدن پشت او است که امکان نشستن و یا راه

رفتن و ایستادن بطور متعارف را نداشته باشد و در آن یک دیه کامله است و حتی

اگر معالجه شود ولی به صورت غیر کامل مثلاً بصورتی است که هنگام راه رفتن

باید با عصا راه رود و یا با حالت انحناء راه می‌رود، باید یک دیه کامله پرداخت

شود.

س ۱ - ۱۶ - آیا استخوانهای کف دست دیه مقدر دارند یا باید ارش تعیین کرد و می‌شود به این استدلال که چون استخوانهای انگشتان به کف دست مرتبط است (دیه استخوانهای کف دست را) مثل انگشتان حساب کرد؟

۲ - دیه شکستگی یک بند از استخوان انگشت دست آیا خمس دیه همان بند می‌باشد یا خمس دیه انگشت دست؟

✓ ج ۱ - ۱۶ - دیه استخوانهای کف دست یک پنجم دیه دست است گرچه احتیاط در

تصالح است.

✓ ۲ - یک پنجم دیه همان بند باید محاسبه گردد.

بخشش دیه

س ۱ - آیا ولی مقتول مثل پدر یا جد می‌توانند حق دیه مقتول را به قاتل ببخشند؟

✓ ج ۱ - بخشش در سهم خود اشکالی ندارد اما حق بچه صغیر را نمی‌تواند ببخشند.

س ۲ - آیا وصی یا وارث مقتول مثل فرزند می‌توانند حق دیه مقتول را به قاتل ببخشند؟

✓ ج ۲ - وصی حقّ چنین کاری را ندارد مگر با اجازه ورثه غیر صغیر اما ورثه در حقّ خود چنین اختیاری را دارند.

س ۳ - آیا مجازات معاونت در قتل عمد، حقّ الناس است و قابل گذشت از سوی اولیاء دم یا حقّ الله است و عفو آن منحصرادر اختیار ولیّ امر می‌باشد؟

✓ ج ۳ - از روایات این باب فهمیده می‌شود که از حقوق الناس است و قابل گذشت است و «تدر الحدود بالشبهات» هم به نظر ما اختصاص به حدود ندارد و در این موارد هم می‌آید گرچه اگر از قواعد فقهی خواسته باشیم نظر بدهیم باید گفت که عفو اولیاء دم در حقّ ممسک و معاون اثر ندارد.

س ۴ - در موارد قتل که نوبت به ولایت حاکم می‌رسد بفرمائید : آیا ولیّ امر همانند اولیاء دم علاوه بر درخواست قصاص یا اخذ دیه ، حقّ عفو نیز دارند؟

✓ ج ۴ - در مواردی که به وسیله اقرار، جرم ثابت شده باشد بعید نیست که از موارد دیگر تنقیح مناط کرد ولذا ولیّ امر می‌تواند عفو نماید ولی در دیگر موارد، عفو مشکل است مگر ضرورتی پیش بیاید.

دیه عمل دکتر

س ۱ - شخصی بر اثر جا ماندن وسائل پزشکی پس از جراحی در شکمش فوت می‌کند، آیا دیه او بر عهده دکتر جراح است یا خیر؟

✓ ج ۱ - هر کس در جا ماندن وسیله مذکور در شکم بیمار تقصیر کرده باید دیه را بپردازد.

س ۳ - شخصی تصادف کرده و پایش شکسته است، دکتر برای عمل جراحی او را بیهوش کرده لکن بعد از عمل به هوش نیامده است آیا دیه بعهده دکتر است؟

✓ ج ۳ - دیه بعهده دکتر است مگر آن که قبل از عمل خود را تبرئه کرده باشد.

دیه عمل، راننده

س ۱ - راننده يك ماشين در بين مسير جاده برون شهري يك نفر را سوار ماشين خود می‌کند سپس سانه‌ای بروز دهد بدین معنی که ماشين روانه دره شود و این يك نفر

سرنشین که در بین راه سوار شده فوت کند آیا راننده باید دیه این شخص را بپردازد یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر مرگ مستند به عمل راننده باشد، دیه را باید راننده بدهد ولی اگر هیچگونه تقصیری نداشته باشد شرعاً دیه بدهکار نیست ولو آنکه قانوناً بدهکار باشد.

تقلیل و تغلیظ دیه

س ۱ - همانگونه که مستحضرید بر اساس برخی از روایات وارده در باب دیات، خوب شدن بعضی جراحات یا نقص عضوها (نظیر شکستگی استخوان در اعضای که دیه مقدره دارد یا شکافتن لب) میزان دیه را تغییر می‌دهد، با توجه به این که امروزه به خاطر پیشرفت علم پزشکی تعداد قابل ملاحظه‌ای از جراحات و نقص عضوها قابل درمان می‌باشند؛ بفرمائید:

الف - آیا تأثیر درمان در میزان دیه را به غیر موارد مصرح در فقه نیز می‌توان تعمیم داد؟

ب - آیا پیوند عضو مقطوع در میزان دیه تأثیر دارد یا خیر؟ (در صورتی که انگشت یا دست شخصی در اثر جنایت قطع شود، اگر به موقع اقدام گردد می‌توان عضو مقطوع را پیوند زد)

✓ ج ۱ - الف - در غیر موارد مصرح در فقه تعمیم تأثیر درمان مشکل است زیرا در بسیاری از موارد توابعی دارد که قبول آن امکان ندارد و ثانیاً از موارد خلاف قاعده است که باید به قدر متیقن که موارد منصوصه است عمل کرد.

✓ ج ۲ - ب - با بیان بالا روشن شد که بمحض جنایت، دیه مشخص می‌گردد مگر در موارد مصرح و لذا پیوند عضو مقطوع تأثیری در مقدار دیه ندارد.

س ۲ - آیا تغلیظ دیه اختصاص به قتل عمدی دارد؟

✓ ج ۲ - در ماههای حرام دیه تغلیظ می‌گردد هر چند قتل غیر عمدی باشد.

س ۳ - آیا در شرع مبلغ دیه یا مسئله قصاص تخفیفی برای مربی و آموزگار وجود دارد؟ «به چه صورت»

✓ ج ۳ - تخفیفی وجود ندارد.

دیه میت و قطعه میانه از میت

- س ۱ - بعد از به قتل رساندن شخصی بر او جنایاتی از قبیل قطع کردن اعضاء یا محو کردن آنها وارد می‌کنند، دیه آن چگونه است و مصرف باید در چه راهی باشد؟
- ✓ ج ۱ - دیه جنایاتی که بر بدن میت وارد می‌شود اگر در یک جنایت است که عرفاً صدق وحدت می‌کند یک دیه لازم است مثلاً اگر سر میت جدا شده باشد ۱۰۰ درهم باید پرداخت شود و اگر در دفعات متعدد است، برای هر دفعه که جنایاتی واقع شده دیه مخصوص به آن جنایت باید پرداخت شود و مصرف این نوع دیه در مورد خود میت است که باید صرف کارهای خیرات و میرات و عزاداری و امثال آن گردد.
- س ۲ - اگر به میتی جنایت وارد شود، آیا دیه دارد و اگر دارد به چه کسی می‌رسد؟
- ✓ ج ۲ - بله، دیه واجب است و باید در مخارج خود میت صرف گردد، مثل مراسم عزا و کفن و دفن.
- س ۳ - آیا پرداخت دیه جنایت بر میت به صورت حال است یا مؤجل؟
- ✓ ج ۳ - دیه جنایت بر میت به صورت حال است زیرا تأجیل خلاف اصل است مگر در مواردی که نص بر آن شده باشد و لذا در مواردی که خلاف اصل است اکتفاء به مورد نص می‌شود و این مورد از موارد منصوصه نیست
- س ۴ - در صورت تأجیل مهلت پرداخت آن چقدر است؟
- ✓ ج ۴ - تأجیل ندارد.
- س ۵ - چنانچه جنایت وارده فاقد دیه مقدره باشد ارزش آن چگونه محاسبه می‌گردد؟
- ✓ ج ۵ - دیه قطع سر میت ۱۰۰ دینار است و در قطع اعضاء هم به همین حساب محاسبه می‌گردد و اعضایی مثل دست و پا هر کدام ۵۰ دینار و اگر جفت آن با هم انجام گیرد ۱۰۰ دینار می‌شود و در اعضایی که فاقد دیه می‌باشد به حساب ۱۰۰ دینار محاسبه می‌گردد.
- س ۶ - شخصی از دنیا رفته یکی از اعضاء او را قطع کردند آیا دیه آن متعلق بوارث است یا متعلق به خود میت که برای او صرف خیرات کنند؟
- ✓ ج ۶ - باید صرف خیرات و میرات در مورد خود میت گردد.

عاقله

س ۱ - در صورت استتکاف از پرداخت دیه آیا عاقله را می‌توان حبس کرد؟ آیا دیه دین است یا مجازات؟ آیا عاقله را بعنوان متهم می‌توان دستگیر و قرار برای او صادر کرد تا از فرار او جلوگیری شود یا خیر؟

✓ ج ۱ - عاقله را می‌توان الزام به پرداخت دیه نمود و دیه، دین است نه مجازات و اگر

حاکم شرع احتمال امکان فرار عاقله را بدهد و لازم بداند، می‌تواند قرار صادر کند.

س ۲ - اگر شخص نابالغ بالغی را زد، دیه را چه کسی باید بدهد خود جانی یا عاقله البته در صورت موضحه؟

✓ ج ۲ - در موضحه و فوق آن دیه بر عاقله است.

س ۳ - در فروضی که باید عاقله دیه بدهد اگر عاقله هم فقیر باشند یا بعضی فقیر باشند یا توانایی مقداری از دیه را دارند و آیا حقّ النَّاس محسوب می‌شود، در صورت رضایت از ذی حقّ، دیه مبری می‌شود، لطفاً تمام اقسام را بیان فرمائید؟

✓ ج ۳ - اگر عاقله تماماً یا بعضاً فقیر باشند، دیه واجب نیست مگر آن که فقر بر طرف

گردد و دیه، حقّ النَّاس است و اگر صاحب آن رضایت بدهد، ساقط می‌شود.

س ۴ - آیا عاقله شامل ولیّی که عبارت از پدر و جدّ است می‌شود یا نه چون مراد از عاقله منسوبین مذکر است؟

✓ ج ۴ - عاقله، منسوبین پدری مذکر است از طریق طبقات ارث و بعید نیست که پدر

و جدّ را هم شامل باشد.

س ۵ - لطفاً کیفیت تقسیم دیه بر عاقله را از حیث مقدار بیان فرمائید؟

✓ ج ۵ - کیفیت تقسیم بر حسب تقسیم سهم الارث است هر نسبتی که از ارث سهم

او می‌باشد، همان نسبت از دیه محسوب می‌گردد.

س ۶ - اگر نابالغی با ماشین پدرش رانندگی کرد و سبب تصادف منجر به قتل شد، آیا عمدی است یا خیر و آیا دیه بر خود او می‌باشد یا عاقله؟

✓ ج ۶ - قتل غیر عمدی است و دیه کشته شدگان بر عهده عاقله بیچّه است.

اعسار

س ۱ - آیا اعسار يك عنوان کلی قابل انطباق بر مجموعه فقه است یا فقط حاکم بر امورات مالی و محدود به مسائل مالی است؟

✓ ج ۱ - اعسار به معنای عسر و حرج در تمامی ابواب فقه جاری است ولی اعسار

اصطلاحی ناظر به امور مالی است.

س ۲ - راههای ثبوت اعسار را چه می‌دانید و آیا فقط راه تشخیص منحصر به طرق بینه و قسم است یا از استظهار و کشف و علم و امثال آن نیز در ثبوت آن می‌توان استفاده نمود؟

✓ ج ۲ - منحصر به بینه و قسم نیست بلکه علم و کشف و امثال آن هم می‌تواند اثبات اعسار کند.

س ۳ - آیا حجر معسر مطلق است یا محدود به تصرفات مالی و آیا سایر اقدامات غیر مالی معسر مثل ازدواج، قبول هدایا، استیفای قصاص و عفو آن و (نافذ است یا خیر و آیا حاکم می‌تواند بر حجر مالی او را از جمیع تصرفات منع نماید یا خیر؟

✓ ج ۳ - حجر مفلس محدود به تصرفات مالی است.

س ۴ - آیا برای صدور حکم اعسار از قبیل :

۱ - ثبوت دین نزد حاکم

۲ - عدم کفاف دارایی مدیون جهت اداء دین

۳ - حال بودن دین

۴ - درخواست غرماء مبنی بر صدور حکم حجر مدیون را شرط می‌دانید یا خیر؟

✓ ج ۴ - تمام شروط چهارگانه در حکم افلاس لازم است.

س ۵ - آیا معسر و مفلس دارای يك حکم‌اند و آیا جمیع تصرفات معسر حین الاعسار حتی در مستثنیات دین نافذ و صحیح است یا خیر و در این مورد بین قبل و بعد حکم حاکم به اعسار فرقی هست یا خیر؟

✓ ج ۵ - مفلس با معسر از نظر حکم با هم تفاوت دارند و اینطور نیست که معسر از

جمیع تصرفات منع شده باشد ولی افلاس به این گونه است که از جمیع تصرفات

مالی ممنوع می‌باشد.

س ۶ - شخص معسری معامله، هبه و صلح معوض و غیر معوضی را قبل از صدور حکم اعسار انجام داده و مشخص نیست که به قصد فرار از پرداخت دین بوده یا قصد تبرع و خیرخواهانه و بیع حقیقی و غیره؟

✓ ج ۶ - البته موارد ذکر شده ناظر به مفلس است نه معسر و تا زمانی که ثابت نشده

است که افعال مذکوره، صوری بوده است به قوت خود باقی و نافذ و صحیح است.

س ۷ - به نظر حضرت‌عالی معسر به چه کسی گفته می‌شود آیا به صرف نداشتن مال به کسی معسر گفته می‌شود یا اینکه باید امکان تحصیل مال نیز نداشته باشد تا به او معسر اطلاق شود؟

✓ ج ۷ - معسر آن است که جهت اداء دین، مالی نداشته باشد و کار و صنعتی هم ندارد

که بوسیله آن بتواند دین خود را اداء کند.

س ۸ - زید طی درخواستی از دادگاه تقاضای گرفتن طلب خود را از عمرو نموده و آقای عمرو با مراجعه به دادگاه ادعای اعسار نموده :

- ۱ - آیا دادگاه می‌تواند عمرو را حبس نماید؟ چه مدت و آیا این حبس تعزیری است؟
- ۲ - اگر اعسار عمرو بر حاکم ثابت شد تکلیف دادگاه نسبت به مطالبات زید چیست و نسبت به تقاضای زید چگونه باید عمل نماید؟
- ۳ - محدوده تحقیق و تفحص دادگاه در اصل دعوی اعسار چقدر است و آیا صرفاً دارائی و عدم دارائی عمرو را بررسی می‌کند یا اینکه تفحص محض در نحوه صرف اموال و غیره را نیز دارد؟

✓ ج ۱ - ۸ - حبس او در صورتی که در مظان فرار کردن باشد تا زمانی که اعسار و یا عدم آن ثابت شود اشکال ندارد.

✓ ج ۲ - اگر اعسار ثابت شد و عمرو دارای صنعت و یا حرفه‌ای شد که بتواند دین خود را بپردازد باید از آن راه دین را اداء کند و الا باید مهلت به او داده شود تا در هنگام گشایش دین خود را بپردازد.

✓ ج ۳ - از دارائی او تحقیق می‌گردد.

س ۹ - آیا معاملات معسر در حکم احتیال (کلاهبرداری) است و آیا می‌توان بر آن آثار حقوقی اعم از اینکه مال به مالکیت محتال نیاید و منافع مدت تصرف را ضامن باشد و در معامله با اموال محتالیه حکم معامله با مال غیر بار کرد یا خیر؟

✓ ج ۹ - تا زمانی که ثابت نشده باشد که معاملات او برای فرار از اداء دین است، حکم احتیال ندارد.

✓ لازم به ذکر است که ۹ مسئله گذشته بیشتر ناظر به افلاس است نه اعسار.

مشخص نبودن قاتل

س ۱ - اگر شخصی کشته شده و جنازه او مثلادر بیابان، منزل یا باغی یافت شود و هیچک از قاتل و مقتول شناسایی نشوند؛ بفرمائید :

الف - آیا دیه‌ای وجود دارد؟

ب - بر فرض ثبوت، پرداخت دیه به عهده کیست و مورد تصرف آن کجاست؟

✓ ج ۱ - در صورتی که از موارد لوث نباشد و اولیاء مقتول شناسائی شده باشند، دیه

مقتول باید از بیت المال پرداخت شود و اگر اولیاء مقتول شناسائی نشده‌اند کما

این که فرض سؤال این است، دیه‌ای ندارد زیرا موردی برای دیه نیست و اصحاب

هم به این معنا فتوای داده‌اند.

- س ۲ - چند نفر مشترکافردی را با چند تیر به قتل می‌رسانند و معلوم نیست تیرها از چه کسی بوده و یکدیگر را تیرنه می‌کنند، حکم چیست؟
- ✓ ج ۲ - در صورتی که اولیاء مقتول در مورد یکی از اشخاص که تیراندازی کرده، قسامه اجراء کنند بعد از قسامه می‌توانند او را قصاص و یا دیه بگیرند و در غیر این صورت، اگر بدانیم با تیر یک نفر معین از بین این اشخاص کشته شده است، حاکم شرع قرعه می‌اندازد و به نام هر کدام اصابت کرد دیه به عهده اوست ولی اگر شک داشته باشیم که بوسیله تیر یک نفر یا بیشتر کشته شده است، دیه را باید مشترک پرداخت نمایند.
- س ۳ - دو نفر عمدایا خطاء تیری را به سوی فردی پرتاب نموده‌اند و آن شخص از بین رفته، حکم این دو صورت چیست؟
- ✓ ج ۳ - اگر مشخص باشد بوسیله تیر کدامیک قتل حاصل شده، حکم قصاص یا دیه بر اوست، ولی اگر مشخص نباشد و ندانیم که قتل بوسیله کدامیک از این دو حاصل شده، در این صورت در فرض قتل عمد قصاص نیست بلکه در دیه هم چه در قتل عمد یا خطا مسئله اختلافی است، بعضی قائل به عدم دیه بر هر دو به صورت تنصیف می‌باشند که این أوجه است و بهتر آن است که تصالح نسبت به هر دو، با ورثه مقتول صورت گیرد. والله العالم.

موارد دادن دیه از بیت المال

- س ۱ - در مواردی که عدم قصاص عوارض سیاسی و اجتماعی داشته باشد و به نوعی حکومت باید حضور یابد در صورت عدم تمکن اولیاء دم از دادن دیه قاتل، آیا می‌توان آن را از بیت المال پرداخت کرد؟
- ✓ ج ۱ - بستگی به نظر فقیه و حاکم شرع و ولی امر مسلمین دارد.
- س ۲ - در صورت عدم تمکن اولیاء دم از پرداخت نصف دیه قاتل، آیا این مبلغ را دستگاه قضایی می‌تواند از بیت المال پرداخت نماید؟
- ✓ ج ۲ - پرداخت دیه از بیت المال در فرض عدم امکان اولیاء دم، محل اشکال است.
- س ۳ - چنانچه فرد محکوم به پرداخت دیه فوت نماید و ورثه او قادر به پرداخت دیه مذکور نباشند، آیا می‌توان آن را از بیت المال پرداخت نمود؟
- ✓ ج ۳ - یکی از مواردی که اجازه داده شده که بیت المال در آن صرف گردد، دیه مسلمان است که جانی امکان پرداخت آن را ندارد.

مستحقّ دیه

- س ۱ - در مواردی که قاتل معین است اما مقتول (مستحقّ دیه) بین دو نفر مردّد باشد بفرمائید نحوه پرداخت دیه به اولیاء دم چگونه است؟
 ✓ ج ۱ - به نظر ما بوسیله قرعه می‌توان مسئله را روشن نمود.

دیه اهل کتاب

- س ۱ - با توجه به اینکه طبق فتوای مشهور فقهاء دیه اهل کتاب (کافر ذمی) هشتصد درهم است آیا اقلیت زرتشتی نیز مشمول این حکم خواهند بود؟
 ✓ ج ۱ - به نظر ما زرتشتیان اهل کتاب هستند و دیه آنها هشتصد درهم می‌باشد.

متفرقات

- س ۱ - در مورد توبه بفرمائید :
 الف - در مواردی که توبه مسقط حدّ است، آیا اظهار لفظ دالّ بر توبه از طرف مجرم برای سقوط حدّ کافی است یا باید عملی دالّ بر ثبوت توبه از او سر زده باشد؟
 ب - در مواردی که توبه قبل از اقامه بینه، مسقط حدّ است، آیا ثبوت توبه قبل از بینه کافی است یا اظهار توبه عند الحاکم نیز باید قبل از بینه باشد؟
 ج - آیا در توبه مسقط حدّ، احراز توبه لازم است یا در صورت شبهه توبه، نیز حاکم شرع می‌تواند با تمسک به قاعده الحدود تدر بالشبهات، حدّ را اجراء نکند؟
 ✓ ج ۱ - الف - لفظ دالّ بر توبه کفایت نمی‌کند و باید از قرائنی استفاده شود که توبه حقیقی انجام گردیده است.
 ✓ ب - در صورتی که توبه نزد حاکم ثابت شده، کفایت می‌کند گرچه احوط آن است که اظهار توبه نزد حاکم هم انجام گیرد.
 ✓ ج - به قاعده اولیه باید توبه احراز شود تا مسقط حدّ گردد و اما در صورت شک باید اجراء حدّ به تأخیر بیفتد تا مشخص شود توبه انجام شده یا نه.
 س ۲ - بر اساس دستور شارع مقدّس، مهلت دیه در قتل و جراحات شبه عمد (مانند جراحات یا تلفات ناشی از تصادفات رانندگی) دو سال می‌باشد؛ آیا تقاضای اعسار جانی قبل از انقضای مهلت مقرر، مسموع می‌باشد یا خیر؟
 ✓ ج ۲ - اگر قبل از مدت مقرر اعسار ثابت شود تقاضای او مسموع است.
 س ۳ - اگر کسی زن حامله را بکشد آیا فقط دیه زن را باید بدهد یا دیه بچه را نیز باید بدهد؟
 ✓ ج ۳ - باید دیه هر دو را بدهد.

- س ۴ - شخصی فردی را تعقیب نموده و فرد فراری پایش به جدول گیر کرده و شکسته، آیا تعقیب کننده باید دیه بدهد؟
 ✓ ج ۴ - بلی در فرض مذکور باید دیه بپردازد.
- س ۵ - آیا دیه همان خسارت است و یا جانی باید علاوه بر دیه، خسارت وارد آمده به مجنی علیه و کلیه هزینه‌های درمان را نیز بپردازد؟
 ✓ ج ۵ - در جنایت، فقط دیه واجب می‌گردد و خسارت بر عهده جانی نیست.
- س ۶ - آیا دیه میتی که او را سوزانده‌اند به ورثه تعلق می‌گیرد؟
 ✓ ج ۶ - دیه چنین میتی مانند ماترک او بین ورثه تقسیم می‌شود.
- س ۷ - آیا برای قصاص لازم است، ولی دم از ولی امر یا منصوب از طرف او استیذان نماید؟
 ✓ ج ۷ - حفظ نظام اقتضاء می‌کند که استیذان گردد.
- س ۸ - در فرض قبل اگر بدون استیذان قصاص انجام شد آیا صرفا گناه کرده یا خود قاتل محسوب می‌شود؟
 ✓ ج ۸ - خلاف وظیفه انجام داده است.
- س ۹ - در فرض قبل اگر استیذان بود، لکن ولی امر اذن نداد و قصاص انجام شد چطور؟
 ✓ ج ۹ - خلاف حکم تکلیفی انجام داده است.
- س ۱۰ - مقنی مشغول کردن چاه بوده که چاه فروکش نموده و کشته شده، آیا دیه او بر عهده صاحب خانه است؟
 ✓ ج ۱۰ - در صورتی که مقنی زیر نظر متخصصی یا شرکتی انجام وظیفه می‌کند، دیه او بعهده آنها است ولی اگر با مسئولیت خود مقنی‌گری کرده، دیه به عهده کسی نیست.
- س ۱۱ - فرق ارش و حکومت را بیان فرمائید؟
 ✓ ج ۱۱ - در مواردی که مقدار دیه، در شرع بطور معین تصریح نشده است آنجا باید ارش داده شود که مابه التفاوت قیمت سالم و معیوب است که این مابه التفاوت را حکومت گویند.
- س ۱۲ - مسئولین مربوطه جهت گرفتن اعتراف مجرم را ممکن است چند ضربه شلاق بزنند، آیا در صورت کبود شدن یا قرمز شدن دیه بر ضارب واجب می‌شود؟
 ✓ ج ۱۲ - اگر با دستور حاکم شرع باشد، دیه بر او تعلق نمی‌گیرد و الا باید دیه را پرداخت نماید.

س ۱۳ - اگر پرداخت کننده دیه، در پرداخت تا مدت دو سال تعلل ورزید، آیا باید قیمت تعیین شده را پرداخت کند یا قیمت یوم الاداء را؟
✓ ج ۱۳ - با فرض مذکور قیمت یوم الاداء را باید بپردازد.

مسائل عزاداری

احکام عزاداری

- س ۱ - جوانانی که عاشقانه در عزاداری امام حسین ۷ شرکت می‌نمایند ولی نماز نمی‌خوانند، آیا اجر و مزدی می‌برند؟
- ✓ ج ۱ - ترک نماز عقوبت شدید دارد که امید است کسی به آن مبتلا نشود، گرچه اجر عزاداری بر سیدالشهداء ۷ جای خود را دارد ولی آن جبران کننده نمی‌باشد بلکه خواندن نماز بر عزاداران واجب است پس خوب است که رفتارهای اباعبدالله را سرمشق و الگوی خود قرار دهند.
- س ۲ - آیا بودن چلچراغ و علم و غیره در دسته‌جات سینه‌زنی منشاء تاریخی دارد؟
- ✓ ج ۲ - ظاهراً اینها از زمان صفویه پدید آمده است جهت ارائه آنچه در کربلا بوده و واژگون گردیده و مشعلها و چلچراغ وسیله روشنایی آن زمان بوده است که امروزه علائم و نشانه دسته‌ها قرار گرفته است.
- س ۳ - شرکت روحانی در مراسم شبیه‌خوانی و تعزیه‌داری با وضع فعلی چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۳ - این بستگی به وضع تعزیه‌داری در آن محیط دارد، چه بسا صلاح نیست، خصوصاً اگر موجب وهن مجالس و عظم و عزاداری باشد.
- س ۴ - استفاده از طبل و سنج و نی و غیره در هیئات عزاداری چگونه است؟
- ✓ ج ۴ - هر چیزی که از ادوات و آلات لهو باشد استفاده از آن، محل اشکال است.
- س ۵ - آیا کمک کردن برای تزئین چلچراغ ثواب دارد یا خیر؟
- ✓ ج ۵ - در صورتی که جز شعائر باشد، ثواب دارد.
- س ۶ - زنجیر زدن در عزاداری سیدالشهداء ۷ چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۶ - عزاداری سیدالشهداء ۷ چون یکی از مهمترین شعائر دینی و مذهبی است، باید هر چه بهتر برگزار شود، البته با رعایت مقررات شرعی پس زنجیرزنی و مانند آن

در صورتی که احراز ضرر برای انسان حاصل نشود، وجهی برای حرمت بنظر نمی‌رسد.

س ۷ - قمه زدن در عزاداری امام حسین ۷ چه صورت دارد؟

✓ ج ۷ - اگر باعث آمدن خون و سبب مجروحیت شود، مشروعیت ندارد

س ۸ - سینه‌زنی خانمها با رعایت حجاب در مجامع عمومی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۸ - در مجامع عمومی کار پسندیده‌ای نیست و باید اجتناب گردد.

س ۹ - آیا تعزیه‌داری و شبیه‌خوانی جایز است؟

✓ ج ۹ - بنظر ما چون تعزیه‌داری و شبیه‌خوانی در بسیاری از موارد موجب هتک

حرمت به ساحت مقدس بزرگان دین می‌گردد، باید اجتناب شود مخصوصاً اگر مزاحمت با مجالس وعظ و سوگواری داشته باشد.

س ۱۰ - در ایام عاشورا زنان به دنبال هیئتهای عزاداری به راه می‌افتند و بعضاً با حجاب نامناسب و زننده موجب جلب توجه نامحرمان می‌شوند و لذا خواهران جلسات مخصوصی تشکیل داده و خود مستقلاً به عزاداری می‌پردازند آیا مورد تأیید است؟

✓ ج ۱۰ - اگر در مکانی مطمئن باشند و موجب فساد نگردد، عزاداری خواهران بسیار

پسندیده و نیکو خواهد بود.

س ۱۱ - نظر مبارك در مورد سینه‌زنی به صورت لخت و عریان چیست؟

✓ ج ۱۱ - خوب است سینه زدن بطور متعارف انجام گیرد تا انسان دچار محذوراتی

نگردد.

مرثیه و مدیحه سرانی برای انمه اطهار و مسائل آن

س ۱ - بعضی از مداحان اهل بیت در صحبتها و اشعار خود اینگونه بیان می‌کنند «من سگ حسینم» و بعد صدای سگ در می‌آورند و در جای دیگر بیان می‌کنند «لاله الی علی» و یا «لاله الی زهرا» و همچنین می‌گویند که «علی جان یا حسین

جان نمی‌دونم چی می‌شد اگر خدا تو را نداشت» و «من حسین اللهم» یا «من علی اللهم» آیا گوش دادن به نوارهای مذاحی ایشان و شرکت در مجالس آنها چه حکمی دارد؟ بر فرض عدم جواز آیا استماع نوارهای ایشان که از این اشعار شبهه‌ناک در آنها نیامده هم اشکال دارد؟

✓ ج ۱ - مذاحان اهل بیت ۷ نباید از اینگونه الفاظ که موجب هتک حرمت به

ساحت مقدس ائمه اطهار صلوات الله علیهم اجمعین و سوء استفاده دشمنان اسلام می‌شود، استفاده کنند.

س ۲ - بعضی از مادحین و ذاکرین ائمه ابیات و اذکاری را می‌گویند که به ظاهر شرك است مانند لا اله الا زهرا، اگر فلك سنگم زند من حسین اللهم آیا اینها موجب تکفیر است؟

✓ ج ۲ - اطلاق کفر به آنها مشکل است و نمی‌توان آنها را تکفیر نمود و باید مادحین

ائمه ۷ توجه داشته باشند که از الفاظی که موجب وهن مقام شامخ حضرات ائمه ۷ می‌گردد، اجتناب نمایند و الفاظی به کار نبرند که دشمنان اسلام از آن سوء استفاده نمایند.

س ۳ - در بعضی از مجالس جشن و تولد ائمه علاوه بر مذاحی و دست زدن حضار بعضی از مذاحان روال مجلس را عوض کرده و شروع به نوحه خوانی، مرثیه سرائی، سینه زنی و (می‌پردازند آیا این عمل مایه بدعت در دین و حرام نیست؟

✓ ج ۳ - بدعت نیست و اشکال ندارد ولی دست زدن به نظر ما جایز نیست.

اطعام در مجالس عزاداری

س ۱ - يك هیئت مذهبی که در طول سال در اعیاد و وفیات ائمه ۷ جلساتی برگزار می‌کند در ماه محرم برنامه اطعام ندارد و لذا حواله روغن و برنج که از طرف دولت جهت هیئت تخصیص داده می‌شود را گرفته و کالای آن را تهیه و به فروش می‌رساند تا در ماههای غیر محرم صرف مصارف هیئت نماید آیا این عمل جایز است یا خیر؟

✓ ج ۱ - ظاهراً با فرض مذکور جایز نیست و لازم است اجتناب گردد.

پوشیدن لباس سیاه برای ائمه

س ۱ - آیا پوشیدن لباس سیاه در عزای امام حسین ۷ و دیگر ائمه رجحان شرعی دارد؟

✓ ج ۱ - رجحان دارد.

س ۲ - آیا نماز خواندن با لباس سیاه مربوط به عزاداری امام حسین ۷ مکروه است؟

✓ ج ۲ - کراهت ندارد.

استفاده از آلات موسیقی در مراسم عزاداری

س ۱ - استفاده از طبل، سنج و شیپور در عزاداری ائمه چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - حرام نیست ولی توصیه هم نمی‌شود و در صورتی که از آلات لهو استفاده شود حرام است.

س ۲ - گاهی در هنگام گوش دادن نوارهای عزاداری بدن انسان بدون اختیار یا با اختیار هماهنگ با آهنگ و ریتم نوار تکان می‌خورد آیا این حکم رقص را دارد؟

✓ ج ۲ - حکم رقص را ندارد ولی اگر موجب نشاط زیاد گردد جایز نیست.

س ۳ - نی زدن و فلوت در عزاداری چه صورت دارد در اشعار عرفانی مثل حافظ و استماع آن چگونه است؟

✓ ج ۳ - استفاده از آنچه که مناسب مجالس لهو و لعب باشد، جایز نیست و استماع آن نیز حرام می‌باشد.

قمه زنی و امثال آن

س ۱ - سینه زدن با تیغ و یا زنجیر زدن با زنجیری که دارای چاقو و یا تیغ می‌باشد و منجر به زخمی شدن بدن و جاری شدن خون می‌شود چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - اگر باعث آمدن خون و سبب مجروحیت نشود اشکالی ندارد.

س ۲ - حکم قمه زنی یا خراش دادن بدن یا به شدت به خود زدن در مجالس عزاداری ائمه چیست؟

✓ ج ۲ - اگر باعث آمدن خون و سبب مجروحیت نشود مانعی ندارد.

س ۳ - نظر شما در مورد عزاداری امام حسین ۷ و همچنین زنجیر زنی و قمه زنی و بیرون آوردن لباس زمان سینه زنی چیست؟

✓ ج ۳ - عزاداری و تکریم امام حسین ^۷ و اصحابش از شعائر الله است و لذا باید این شعائر بزرگداشت گردد البته به شرط آنکه موجب وهن اسلام نشود و لذا واجب است از کارهایی که موجب ایذاء بدن و صدمه شدید و خونریزی می شود اجتناب کرد و همچنین باید از بیرون آوردن لباس در اجتماعاتی که غیر محارم هستند، اجتناب گردد.

تعزیه

س ۱ - شدیه شدن به ائمه در مراسم تعزیه خوانی چه صورتی دارد؟
 ✓ ج ۱ - به نظر ما جایز نیست مگر با نقاب، آن هم در صورتی که هتک حرمت نباشد.

متفرقات عزاداری

س ۱ - با توجه به شکل صلیبی علم و نصب مجسمه های حیوانات ذی روح که از قدیم الایام هم موجود نبوده بلکه محصول عصر حاضر است و با قیمت گزاف هم خریداری می شود و دارای نقش و نگار است نگهداری آن چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱ - استفاده از علامات و ابزاری که بعنوان وسائل عزاداری امام حسین ^۷ بکار می رود اشکال ندارد (البته غیر از آلات لهو و لعب) و همچنین نگهداری مجسمه حرام نیست و اینکه واقعا شکل صلیب باشد، ثابت نیست اما شایسته است که مؤمنین از ترویج اینگونه وسائل اجتناب نمایند مخصوصا اگر مصداق اسراف باشد، حرام است.

س ۲ - طواف بر دور ضریح ائمه چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - دور زدن بر ضریح ائمه هیچگونه اشکالی ندارد.

س ۳ - آمدن زنان با وضع نامناسب به دنبال هیئتهای عزاداری که موجب بروز گناهان و آلودگیهایی می شود چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - با وضعی که اشاره گردیده اگر موجب مفسده است، حرام است و در صورتی که خواسته باشند در مراسم عزاداری شرکت نمایند باید جوانب حجاب و عفاف را مراعات نمایند.

مسائل خانواده

احکام خانواده

- س ۱ - در صورتی که مرد با رفتن همسرش به دانشگاه، اداره و ارگانها مخالف باشد، در این صورت وظیفه زن چیست؟
- ✓ ج ۱ - زوجه باید مطیع زوج باشد تا جایی که مستلزم عسر و حرج و معصیت نباشد.
- س ۲ - خروج زن بدون اجازه شوهر، در چه مواردی شرعاً جایز است؟
- ✓ ج ۲ - در مورد کارهایی که شرعاً واجب است، اشکال ندارد و هم چنین زنی که متعه است برای خروج از منزل لازم نیست از شوهر اجازه بگیرد.
- س ۳ - مردی با زنی کارمند ازدواج کرده، با توجه به این که زمان ازدواج زن کارمند بوده آیا مخالفت شوهر از ادامه کار اثر دارد؟
- ✓ ج ۳ - در صورتی که زن، مزاحم امور مخصوص به زناشویی گردد، مرد می تواند جلوگیری کند و در غیر این صورت چون مرد راضی به کار زن بوده و در زمان عقد مخالفت نکرده است، نباید مخالفت کند.
- س ۴ - آیا زن می تواند برای فراگیری مسائل شرعی، بدون اجازه شوهر به مسجد یا کلاس برود؟
- ✓ ج ۴ - در صورتی که شوهر منع نکند و مزاحم با حقوق شوهر نگردد، اشکال ندارد.
- س ۵ - آیا زن می تواند در صورتی که شوهرش مشکل اخلاقی دارد از او تمکین نکند تا خود را اصلاح نماید؟
- ✓ ج ۵ - جایز نیست.
- س ۶ - اگر زندانی کردن مجرم بیش از ده سال باعث فساد او و خانواده اش شد، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۶ - مجرم باید کیفر خود را بکشد و بر خانواده لازم است خودشان را از فساد حفظ نمایند، زیرا هر کس موظف است به تکلیف شرعی خود عمل نماید.
- س ۷ - آیا در هزینه کردن مال یا پولی که زن در اثر کار کردن یا بخشش دیگران مانند پدر یا شوهر بدست می آورد اذن شوهر لازم است؟
- ✓ ج ۷ - اذن لازم نیست ولی باید زن طوری عمل نماید که موجب ناراحتی مرد را فراهم ننماید مخصوصاً اگر نهی کرده، نباید در مواردی که نهی کرده مصرف نماید.
- س ۸ - آیا زن می تواند بدون اجازه شوهرش هر جا دلش خواست برود که باعث تحقیر شدن شود و وسایل زندگی را بدون اجازه شوهرش به هر کسی که دلش خواست بدهد؟
- ✓ ج ۸ - زن حق ندارد بدون اجازه شوهر از خانه خارج شود حتی برای عیادت پدر و مادرش و اگر بدون اجازه شوهرش خارج شد تا هنگامی که برگردد مورد لعن ملائکه واقع می شود و دادن لوازم زندگی بدون اجازه شوهر جایز نیست.

- س ۹ - آیا زن این حق را دارد که به شوهرش ناسزا بگوید و اهانت کند؟
 ✓ ج ۹ - هیچ کس حق ندارد که به دیگری توهین کند و با نام بد او را مورد خطاب واقع نماید مخصوصاً زن نسبت به شوهرش که اسلام مکرر سفارش نموده که زن باید احترام همسرش را بنماید و لذا توهین زن و سب کردن او مردش را از محرّمات مؤکّده می‌باشد.
- س ۱۰ - آیا اذن شوهر برای خروج از منزل در هر خروج باید احراز شود یا همین که بداند راضی است می‌تواند خارج شود؟
 ✓ ج ۱۰ - همین که بداند راضی است کفایت می‌کند.
- س ۱۱ - پوشیدن لباسهای تنگ برای دختران و بدون چادر (مانتوی کوتاه) چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱۱ - اگر برآمدگیهای بدن را مشخص می‌کند، جایز نیست.
- س ۱۲ - پوشیدن مانتوی بلند و گشاد و داشتن پوشش بدن و موها چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱۲ - اشکالی ندارد ولی عفاف عمومی اقتضاء می‌کند پوشش خود را چادر قرار دهد.
- س ۱۳ - آیا بیرون آوردن موها و در معرض دید نامحرم قرار دادن آنها بدون قصد و نیتی چه حکمی دارد (بعضی می‌گویند دل پاک باشد ظاهر آدم هیچ مشکلی ندارد و اینکه شاید کسی که موهایش عریان است اجرش از يك انسان پوشیده بیشتر باشد)؟
 ✓ ج ۱۳ - احکام خداوند باید همانطور که معین شده اجراء شود اگر چه دل انسان پاک باشد ولی نسبت به دستورات الهی بی توجه بودن نمی‌تواند موجب سعادت انسان باشد زیرا در آخرت انسان را با عمل صالح می‌سنجند و لذا بدحجابی با هر نیتی که انجام شود حرام است و مورد مؤاخذه خداوند واقع می‌شود.
- س ۱۴ - اگر دختر در خانه پوشش کامل و مناسبی داشته باشد ولی چادر نداشته باشد و نامحرمی او را ببیند چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۱۴ - اگر جاهائی که باید پوشیده شود، پوشانده است اشکال ندارد.

مسائل حجاب و پوشش

احکام زنان

- س ۱ - بیرون بودن مقداری از موی سر زنان که امروزه در شهرها و روستاها امری عادی شده است، نگاه به آن چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱ - پوشاندن موی سر بر زن لازم و واجب است و عادی بودن بعضی از رسومات، حکم خدا را تغییر نمی‌دهد و نگاه عمدی هم حرام است.
- س ۲ - حد پوشش زنها چه مقداری است؟
✓ ج ۲ - آنچه مطلوب شرع است رعایت حجاب به تمام معنی است که جایی از بدن زن نمایان نباشد.
- س ۳ - در بین زنان، شایع است که فقط چادر پوشش اسلامی نیست بلکه مانتو هم می‌تواند جای چادر را بگیرد، وظیفه چیست؟
✓ ج ۳ - زنان از حجاب چادری خارج نشوند ذلک از کی لهن.
- س ۴ - زنانی که با آرایش وارد خیابان می‌شوند چه صورت دارد؟
✓ ج ۴ - حرام است.
- س ۵ - آیا شنیدن صدای صوت قرآن زن یا تك خوانی زن برای نامحرم جایز است؟
✓ ج ۵ - اگر شنیدن آن موجب هیجان شود که نوعاچنین است، جایز نیست.
- س ۶ - آیا حنا گذاشتن زن بر دست زینت محسوب می‌شود و باید از اجنبی پوشانده شود؟
✓ ج ۶ - زینت زن محسوب می‌شود و باید پوشانده شود.
- س ۷ - نگاه کردن مرد به دست زنی که به قصد زینت انگشتر بدست نموده چه حکمی دارد؟
✓ ج ۷ - حرام است.
- س ۸ - اگر زنی شب بر چشم خود سرمه بکشد و صبح چشم خود را بشوید لکن اثر سرمه باقی است، آیا نگاه اجنبی به آن حرام است؟
✓ ج ۸ - نظر به صورت اجنبیه بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.
- س ۹ - تکلیف زنی که مؤمن و باحجاب است و شوهرش او را مخیر نموده بین طلاق و بی‌حجاب شدن چیست؟

- ✓ ج ۹ - بی حجاب شدن جایز نیست اگر چه طلاق داده شود.
- س ۱۰ - فرموده‌اید مانند مرد و زن نامحرم در محلّ خلوت حرام است آیا در مسافت بین شهرها که زن و راننده در ماشین تنها هستند و ماشینها در حال عبور هستند، نیز حرام است؟
- ✓ ج ۱۰ - در مسیر عمومی صدق تنهایی نمی‌کند ولی اگر به همین کیفیت به خارج شهر بروند، بعید نیست شامل آن عنوان شود.
- س ۱۱ - شرکت بانوان صاحب نظر، در میزگردهای علمی و سیاسی در کنار مردان نامحرم، با رعایت جوانب امر چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۱ - اگر ضرورت اقتضاء می‌کند، اشکال ندارد.
- س ۱۲ - معیار جواز سخنرانی یا تدریس خانمها در برابر نامحرم چیست؟
- ✓ ج ۱۲ - همانطور که در سؤال قبل بیان شد، معیار ضرورت است.
- س ۱۳ - پوشیدن جورابه‌های نازک برای خانمها در بیرون از خانه چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۳ - جایز نیست.
- س ۱۴ - پوشیدن لباس در رنگهای زننده در اجتماع برای خانمها چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۴ - در صورتی که موجب جلب نظر اجنبی و باعث خدشه‌دار شدن عفت عمومی جامعه باشد، حرام است.
- س ۱۵ - نگاه کردن زنان به فیلمهای ورزشی مانند کشتی چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۵ - در فیلمهای مستقیم جایز نیست و در غیر مستقیم هم اجتناب کند، شایسته است.
- س ۱۶ - آیا بانوان می‌توانند آموزش فنون نظامی ببینند؟
- ✓ ج ۱۶ - در صورتی که ضرورتی ایجاب کند و مراتب عفت و حجاب مراعات گردد، اشکال ندارد.
- س ۱۷ - نمایان بودن روی پا و کف و پاشنه پا برای زنها چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۷ - حرام است.
- س ۱۸ - رانندگی برای بانوان چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۸ - در صورتیکه مراتب عفت و حجاب مراعات شود، اشکال ندارد.
- س ۱۹ - تزیین آمپول بوسیله خانمها برای مردان چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۹ - جایز نیست مگر در حال ضرورت.

حجاب

- س ۱ - نحوه حجاب زنان به ویژه کارمندان زن به چه صورت باید باشد؟
 ✓ ج ۱ - لباس و نحوه پوشیدن آن باید به صورتی باشد که مورد توجه قرار نگیرند و موجب تهییج و تحریک و ریبه نگردد.
- س ۲ - خانمهایی که مانند مانتنوی بلند می پوشند و چادر نمی گذارند چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۲ - بهترین نوع حجاب چادر است.
- س ۳ - آیا حجاب منحصر به چادر است؟
 ✓ ج ۳ - حجاب منحصر به چادر نیست ولی چادر حجاب برتر است و لذا باید حجاب بگونه ای باشد که موازین شرعی عمل گردد و موجب تحریک نامحرم نشود تا عفت عمومی جامعه محفوظ بماند.
- س ۴ - پوشش زن در مقابل افرادی که دیوانه هستند چگونه و به چه ترتیب است؟
 ✓ ج ۴ - اگر خوبی و بدی را می فهمند باید خود را از آنها بیوشانند.
- س ۵ - آیا حجاب برای زن لازم است و چرا به این کیفیت؟
 ✓ ج ۵ - چون دستور خداوند است و کیفیت آن را روایات معین نمودند.
- س ۶ - حکم پوشاندن صورت برای خانمها در حجاب اسلامی چیست؟
 ✓ ج ۶ - به احتیاط واجب زن باید صورت و دستهای خود را از نامحرم بیوشاند.
- س ۷ - فعالیت زنان در خارج از خانه چگونه است؟
 ✓ ج ۷ - با رعایت ضرورت و مراتب عفت و حجاب اشکال ندارد.
- س ۸ - حجاب در اسلام چگونه و به چه کیفیتی است آیا پوشیدن مانتنو و مقنعه کافی است؟
 ✓ ج ۸ - حجاب پوشاندن تمام بدن است برای زنان و بهترین نوع آن چادر است.
- س ۹ - آیا در حجاب اسلامی باید زیر چانه زن پوشیده باشد یا خیر؟
 ✓ ج ۹ - باید پوشیده باشد.
- س ۱۰ - میزان حجاب و عفت برای زن و برای يك مرد به چه نحو است؟
 ✓ ج ۱۰ - به نظر ما تمام بدن را زن باید بیوشاند و مرد باید بطور متعارف خود را بیوشاند.

س ۱۱ - پوشیدن کت و دامن به عنوان حجاب و دوچرخه سواری بانوان به عنوان ورزش چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۱ - هر کاری که موجب شود عفت عمومی جامعه خدشه دار گردد و باعث سست شدن اعتقادات مردم به احکام الهی گردد، حرام است.

س ۱۲ - حدّ حجاب واجب برای بانوان چقدر است؟

✓ ج ۱۲ - بر زن واجب است تمام بدن خود را از نامحرم بپوشاند و به احتیاط واجب زن باید صورت و دستها را نیز از نامحرم بپوشاند.

س ۱۳ - آیا حجاب از ضروریات اسلام است و منکر آن و کسانی که به این دستور الهی بی اعتنائی می کنند چه حکمی دارند؟

✓ ج ۱۳ - حجاب از ضروریات اسلام است و منکر آن مرتدّ است ولی بی اعتنائی به آن موجب ارتداد نمی گردد.

س ۱۴ - مشخص کردن وجه و کفین بطور معمول برای زنان چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱۴ - به نظر ما اگر ضرورتی اقتضاء کند پوشاندن وجه و کفین لازم نیست و الا احتیاط واجب است که وجه و کفین را هم بپوشانند.

پوشیدن لباس بدن نما

س ۱ - حکم کسانی که جوراب نازک می پوشند چیست؟

✓ ج ۱ - اگر بدن نما باشد جایز نیست.

سخنرانی زنان در انظار نامحرم و ارتباطات

س ۱ - گفتن اذان و اقامه در نماز جماعت در مدارس دخترانه توسط دختران که امام جماعت نامحرم است و صدای او را می شنود چه صورت دارد؟

✓ ج ۱ - اگر موجب ریبه نباشد اشکال ندارد گرچه این عمل از نظر شرعی مطلوب نیست.

س ۲ - رابطه دختر و پسر در دانشگاه یا در بعضی از مکانها چگونه حلال است؟

✓ ج ۲ - اگر در حدّ تبادلات علمی و با رعایت عفاف و موازین شرعی باشد اشکال

ندارد گرچه اطمینان به این معنی مشکل است.

س ۳ - سخن گفتن و مذاکره زنان با مردان چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - زنان باید با نامحرمان بگونه‌ای صحبت کنند که موجب فتنه در حرام و شبهه و ریبه و تحریک شهوت نگردد.

س ۴ - سخنرانی زنها در حضور مردان نامحرم چگونه است؟

✓ ج ۴ - در صورتی که ضرورت داشته باشد اشکال ندارد.

س ۵ - هنگامی که در مراسم صبحگاهی مدرسه که یکی از خواهران قرآن را با صوت تلاوت می‌کند دبیران مرد صدای وی را می‌شنوند آیا بطور کلی تلاوت قرآن در صورت شنیدن نامحرم توسط خواهران گناه دارد؟

✓ ج ۵ - خالی از اشکال نیست و لذا باید طوری خوانده شود که نامحرم آن را نشنود.

س ۶ - از بلندگوهای بعضی از اماکن بیمارستانی صدای خانمها از پشت آن به گوش می‌رسد وضعیت کسی که صدایش از پشت بلندگو به گوش می‌رسد از نظر شرعی چیست و کسی که گوش می‌کند و می‌شنود به چه نحو است؟

✓ ج ۶ - چون بطور عادی صحبت می‌شود اشکال ندارد و اگر کسی با ریبه گوش کند

حرام است.

آرایش کردن

س ۱ - آیا خانمها می‌توانند در خانه برای شوهر آرایش به سبکهای غربی اعم از لباس، چهره و مو انجام دهند؟

✓ ج ۱ - اشکال ندارد.

س ۲ - دخترهایی که هنوز به خانه شوهر نرفته‌اند می‌توانند خود را اصلاح کنند (بند انداختن به صورت) یا خیر؟

✓ ج ۲ - منع شرعی ندارد ولی خوب نیست.

س ۳ - ظاهر شدن خانمها با آرایش کم در جامعه چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - به نظر ما زنها باید صورت خود را بپوشانند و لذا برای این سؤال جایی باقی

نمی‌ماند.

ورزش بانوان

س ۱ - ورزش بانوان در محافل زنانه چگونه است؟

- ✓ ج ۱ - اشکال ندارد.
- س ۲ - ورزش بانوان در محافل مردانه با حفظ حجاب چگونه است؟
✓ ج ۲ - خالی از شبهه نیست.
- س ۳ - موتور و دوچرخه سواری بانوان چه حکمی دارد؟
✓ ج ۳ - در محافلی که فقط زنان باشند اشکال ندارد و اگر چه ترک گردد بهتر است.
- س ۴ - ورزش زنان و مردان به صورت مشترك و با هم (با حفظ حجاب کامل) چه حکمی دارد؟
✓ ج ۴ - جایز نیست.
- س ۵ - تماشای ورزش زنان بطور مستقیم و یا از تلویزیون چه حکمی دارد؟
✓ ج ۵ - به طور مستقیم جایز نیست و به طور غیر مستقیم هم اگر مفسده‌ای داشته باشد، جایز نیست.
- س ۶ - تبلیغ و راه اندازی فوتبال برای بانوان چه حکمی دارد؟
✓ ج ۶ - هر کاری که موجب خدشه دار شدن عفت عمومی گردد حرام و تبلیغ آن جایز نیست.

متفرقات

- س ۱ - استفاده از عمل جراحی پلاستیک برای زیبایی صحیح است یا خیر؟
✓ ج ۱ - به نظر ما جایز نیست.
- س ۲ - استفاده از لنز چشمی برای زیبایی که خانمها بیشتر مصرف می‌کنند و ظاهر شدن در جامعه چگونه است؟
✓ ج ۲ - اگر برای چشم ضرر نداشته باشد و در جامعه نامحرم ظاهر نشود اشکال ندارد.
- س ۳ - مالیدن کرمهای بودار و همچنین عطر و بوئیدنیهای دیگر برای خانمها و دختر خانمها چه صورتی دارد؟
✓ ج ۳ - اگر در جایی که نامحرم نیست حضور یابند اشکال ندارد.
- س ۴ - آیا کوتاه کردن موی زن بطوری که شبیه مرد شود یا بلند گذاشتن مو برای مرد که شبیه زن شود حکمش چیست؟
✓ ج ۴ - اگر مراعات عفاف شود اشکال ندارد.
- س ۵ - پوشش انگشتر طلا یا النگوی طلا توسط بانوان در صورتی که در معرض دید نامحرم باشد چگونه است؟

- ✓ ج ۵ - به نظر ما جایز نیست.
- س ۶ - آیا خانمها می‌توانند بدون تحقیق از وجود پزشك زن به نزد پزشك مرد بروند؟
- ✓ ج ۶ - مراجعه به پزشك مرد برای بانوان، بدون تحقّق اضطرار و ضرورت جایز نیست و لذا باید از وجود پزشك زن تحقیق نمود.
- س ۷ - پوشیدن کفشهایی که صدای مهیج دارد برای خانمها و آقایان چگونه است؟
- ✓ ج ۷ - برای خانمها هر کاری که موجب جلب توجه نامحرم و چشمان ناپاک می‌گردد باید اجتناب گردد.
- س ۸ - حضور زنان در کوچه و بازار بدون وجود ضرورت و سر و کار داشتن بیش از حدّ با نامحرمان چگونه است؟
- ✓ ج ۸ - در صورتی که موجب مفسده باشد جایز نیست.
- س ۹ - در برخی ادارات و اماکن عمومی مدیران، دفتردار خود را از دختران قرار می‌دهند که طبیعتاً نامحرم مرادبت دارند با توجه به تبعات سو این مسئله نظر خود را بیان فرمائید؟
- ✓ ج ۹ - اگر با رعایت مسئله حجاب و عفت و دیگر مسائل شرعی انجام گیرد اشکال ندارد و الاّ حرام است.
- س ۱۰ - خیاطی مردان برای زنان چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۰ - اگر در اندازه‌گیری، زن اندازه می‌گیرد مانعی ندارد.

مسائل پزشکی

احکام تلقیح

س ۱ - خانمی بچه‌دار نمی‌شود و تنها راه آن، انتقال تخمدان از خانم دیگری است، آیا این عمل جایز است و پس از این کار، بچه متعلق به کدامیک می‌باشد؟

✓ ج ۱ - انتقال تخمدان شخصی به دیگری جایز نیست و اگر انجام شد در صورتی که مراحل اولیه آن باشد و حاوی بچه نشده باشد فرزند متعلق به دومی است، گرچه فرزند نسبت به زن اول هم باید جنبه احتیاط را رعایت نماید، مثلاً نکاح نکند و با او معامله محرمیت ننماید.

س ۲ - مردی دارای دو زن می‌باشد نطفه مرد را پس از استقرار در رحم زن اولی در رحم زن دومی که عقیم است قرار می‌دهند آیا بچه متعلق به زن دومی است یا اولی، با فرض این که الحاق ولد بر مرد قطعی است؟

✓ ج ۲ - اگر گذاشتن در رحم دومی بعد از بچه شدن در رحم اول باشد ملحق به اولی است و اگر قبل از آن باشد، ملحق به دومی است ولی در هر دو صورت باید جانب احتیاط در ارث و نفقه رعایت شود.

س ۳ - آیا ملحق نمودن نطفه، در رحم نامحرم و بارور نمودن آن از طریق پزشکی و علمی اشکال دارد؟ و فرزند بوجود آمده متعلق به چه کسی است و با چه کسانی محرم و نامحرم می‌شود؟

✓ ج ۳ - الحاق حرام است و فرزندى که بوجود می‌آید، اگر امکان الحاق به شوهر خود باشد، ملحق به اوست ولی اگر امکان الحاق در او نباشد از نظر محرمیت با مردی که از نطفه او بوجود آمده محرم است و وجوب نفقه بر اوست ولی از نظر ارث باید با سایر ورثه تصالح نماید. والله العالم.

س ۴ - تزریق نطفه مرد اجنبی و نطفه شوهر که مخلوط با هم شده، در رحم زن چه حکمی دارد و در صورت بچه‌دار شدن، بچه متعلق به کیست؟

✓ ج ۴ - بچه ملحق به شوهر است، اگرچه تلقیح با صورت مذکور جایز نیست.

س ۵ - يك نوع عملی جهت بچه دار شدن بنام آی یو آی وجود دارد که در این عمل اسپرم مرد گرفته می‌شود و به صورت آمپول (در سرنگ مخصوص) وارد رحم زن می‌نمایند آیا این عمل جایز است یا خیر و بنابر دو فرض آیا غسل جنابت محقق می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۵ - اگر اسپرم گرفته شده از شوهر باشد و مستلزم محرّماتی از قبیل لمس و نظر حرام نباشد، اشکال ندارد و موجب جنابت نمی‌شود.

س ۶ - در صورتی که اسپرم و تخمک از زن و شوهر شرعی یا غیر شرعی باشد آیا تلقیح مصنوعی جایز است؟

✓ ج ۶ - در تلقیح اسپرم و تخمک از زن و شوهر اگر موجب نظر و لمس نامحرم نباشد اشکال ندارد ولی در تلقیح از مرد اجنبی حرام است.

س ۷ - انتقال نطفه مردی که از دنیا رفته به رحم همسرش چه صورت دارد؟

✓ ج ۷ - دلیل بر حرمت آن نیست بنابراین اشکال ندارد، در صورتی که مستلزم لمس و نظر حرام نباشد.

س ۸ - آیا بارور کردن مصنوعی زن یا وارد کردن منی مرد غریب نامحرم به داخل رحم زنی که همسرش مرد نازا است به طریق تزریق یا طرق دیگر آیا جایز است؟

✓ ج ۸ - به نظر ما حرام است.

س ۹ - بر فرض اینکه تلقیح مصنوعی انجام شود و زن آبستن گردید و بچه‌دار شد آیا این بچه مال شوهر این زن است؟

✓ ج ۹ - در صورتی که امکان الحاق به همسر زن نباشد ملحق به صاحب منی است.

س ۱۰ - نوزادی که به واسطه تلقیح به وجود می‌آید از لحاظ نسبت چه حکمی خواهد داشت و آیا احکام ارث بر آنها جاری خواهد شد؟

✓ ج ۱۰ - احکام ارث جاری است و نسبت هم با پدر و مادر و سایر بستگان واقعی است زیرا احکام زنا در اینگونه موارد جاری نیست.

س ۱۱ - اگر فرض شود علم در آینده پیشرفت کند که اسپرم مرد را بگیرند و در رحم مصنوعی (دستگاه تولید نوزاد) پرورش دهند در این صورت حکم آن چه صورتی دارد؟

✓ ج ۱۱ - این نوزاد در صورت امکان دارای پدر هست و احکام پدر و فرزندی جاری است ولی مادر ندارد.

س ۱۲ - اگر اسپرم و نطفه را از دانه‌ها و محصولات نباتی و مانند آن بگیرند و به زن تلقیح کنند و نوزاد مصنوعی به عمل آورند در این صورت کودک به چه کسی متعلق است؟

- ✓ ج ۱۲ - این نوزاد در صورت امکان دارای مادر هست و احکام مادر و فرزندی جاری است و پدر ندارد.
- س ۱۳ - اگر نطفه و اسپرم را از فرآورده‌های نباتی تهیه و آن را در رحم مصنوعی پرورش دهند و از آن کودک به عمل آید نوزاد به چه کسی ملحق می‌شود؟
- ✓ ج ۱۳ - در صورت امکان این بچه بدون پدر و مادر است.
- س ۱۴ - آیا برای مرد جایز است که منی خود را در دستگاه پزشکی نگهدارد تا در هنگام پیری یا عدم قدرت بر جماع آن را به زوجه خود لقاح کند؟
- ✓ ج ۱۴ - فی نفسه اشکال ندارد.
- س ۱۵ - اگر مرد منی خود را در دستگاه پزشکی نگهدارد آیا زن می‌تواند در صورت زیر آن را به خودش لقاح کند :
- الف - بعد از مرگ مرد و قبل از دفنش؟
- ب - بعد از دفنش و در اثناء عده وفات؟
- ج - بعد از عده وفات؟
- ✓ ج ۱۵ - تلقیح آب مرد به زن جایز است حتی بعد از دفن و قبل از انقضاء مدت عده اما بعد از آن جایز نیست.
- س ۱۶ - آیا گرفتن منی مرد بعد از مرگ و قبل از سرد شدن جسمش و تلقیح آن در اثناء عده و بعد از آن جایز است؟
- ✓ ج ۱۶ - گرفتن آب مرد اگر موجب اذیت جسد میت نشود، جایز است و حکم تلقیح آن هم در مسئله سابق گذشت.
- س ۱۷ - در صورت حرمت تلقیح آب زن به منی مرد اجنبی اگر کسی آن را انجام داد چه عقوبتی دارد (عقوبت کسی که تخمک زن را با منی مرد اجنبی تلقیح کند چیست)
- ✓ ج ۱۷ - باید تعزیر شود.
- س ۱۸ - اگر تخمک زن کنار گذاشته شود آیا تلقیح آن به منی زوج بعد از وفاتش جایز است؟
- ✓ ج ۱۸ - تلقیح تخمک زن به منی زوجش جایز است اگر مستلزم حرام نباشد.
- س ۱۹ - آیا تلقیح تخمک زن مرده‌ای که در دستگاه پزشکی نگهداری شده با منی مرد مرده اجنبی جایز است و قرار دادن آن در رحم زن دوم چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۹ - جایز نیست.

احکام کالبد شکافی

- س ۱ - آیا کالبد شکافی میت مسلمان یا غیر مسلمان جایز است؟
 ✓ ج ۱ - کالبد شکافی در میت مسلمان جایز نیست، مگر اثبات حقی بستگی به آن داشته باشد، ولی در غیر مسلمان اشکالی ندارد.
- س ۲ - اگر کالبد شکافی جهت تعلیم برای نجات دیگران باشد، چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۲ - در میت مسلمان جایز نیست مگر جان فرد معینی بستگی به او داشته باشد و میت غیر مسلم یا مشکوک الاسلام پیدا نشود اما در غیر مسلمان اشکالی ندارد.
- س ۳ - در صورت جواز کالبد شکافی، آیا شامل عورتین هم می‌شود و حکم نگاه کردن نامحرم بر میت به هنگام کالبد شکافی چیست؟
 ✓ ج ۳ - حکم عورتین مانند سایر اعضا است به اضافه حرمت نظر و تماس و لذا تا ضرورت اقتضا نکند نباید به عورت نگاه شود و نگاه به بدن نامحرم هم بدون ضرورت شرعی جایز نیست و غسل مس میت در صورتی که غسل داده شود، ندارد و الا غسل مس میت واجب است در هر مرحله‌ای که مس می‌کند حتی اگر مس میت بعد از غسل قبلی باشد.
- س ۴ - اگر کالبد شکافی برای کشف جرم و شناسایی قاتل باشد چه حکمی دارد؟ و اگر کالبد شکافی تنها راه برای رهایی يك متهم بی‌گناه از مرگ باشد چگونه است؟ و جهت تعلیم چگونه است؟
 ✓ ج ۴ - کالبد شکافی میت مسلمان جهت تعلیم جایز نیست مگر اثبات حقی متوقف به کالبد شکافی باشد که در این صورت اشکالی ندارد.
- س ۵ - آیا می‌توان جسد افراد به ظاهر مسلمان را که به خاطر ارتداد، فساد اخلاقی، قاچاق مواد مخدر و مسایل دیگر اعدام شده‌اند، تشریح نمود؟
 ✓ ج ۵ - جایز نیست مگر آن که کفر آنها ثابت باشد.
- س ۶ - اگر ندانیم جسدی که در اختیار ماست جسد مسلمان است یا کافر یا اهل کتاب، آیا کالبد شکافی جایز است؟
 ✓ ج ۶ - اگر در منطقه مسلمان نشین باشد یا اکثریت منطقه، مسلمان باشند، تشریح جایز نیست و در غیر این صورت اشکالی ندارد.
- س ۷ - آیا تشریح حیوانات به جهت تحقیق جایز است؟
 ✓ ج ۷ - اشکال ندارد.

س ۸ - از آنجایی که امروزه نظریه پزشکی قانونی به عنوان یکی از طرق مطمئن در امورات و مسائل قضایی به شمار می‌رود و عمدتاً تشخیص و تعیین علت تامه مرگ یکی از وظایف آنهاست و در اکثر موارد تشخیص و تعیین دقیق علت فوت فقط با کالبد شکافی مقدور است و با انجام این عمل حقیقت کشف و حق اولیاء دم احقاق می‌گردد لطفاً نظر مبارک را پیرامون کالبد شکافی و تشریح جسد حتی عند اللزوم جدا کردن بعضی از اعضاء بدن از همدیگر را بیان فرمائید؟

✓ ج ۸ - اگر کالبد شکافی جهت اثبات حقی صورت می‌گیرد و راهی جز این عمل نباشد، جایز است و لو آنکه مستلزم تقطیع بعضی از اعضاء باشد.

س ۹ - در صورتی که قاضی پرونده تشخیص دهد تشریح جهت کشف حقیقت لازم و ضروری است ولی اولیاء دم راضی به تشریح نباشند یا بعضی راضی باشند و بعضی دیگر راضی نباشند و یا میت بر عدم تشریح وصیت کرده باشد تکلیف چیست؟

✓ ج ۹ - اگر اولیاء دم طالب حق هستند، عدم رضایت آنها در تشریح معنا ندارد مخصوصاً اگر حاکم شرع کالبد شکافی را لازم بداند و در صورت دیگر هم اشکال ندارد و وصیت به عدم تشریح در صورتی که موجب تضییع حق دیگران گردد، نافذ نیست.

س ۱۰ - تشریح کالبد شکافی امروزه یکی از رشته‌های پزشکی است که در دنیا دارای اهمیت فراوانی است و مراکز مهم علمی و پژوهشی در این زمینه مشغول فعالیت هستند که عمدتاً به اثبات نسب، و قصد کشف جرم و هر هدف عقلانی دیگر یا صرفاً به قصد آموزشهای پزشکی اجساد را کالبد شکافی می‌نمایند لطفاً نظر مبارک را در جواز و عدم جواز بیان فرمائید؟

✓ ج ۱۰ - کالبد شکافی میت مسلمان جهت تعلیم جایز نیست مگر اینکه جان فرد معینی بستگی به این تشریح داشته باشد و یا اینکه میت غیر مسلمان یا مشکوک الاسلامیه پیدا نشود و اما در غیر مسلمان، تشریح و کالبد شکافی جایز است و همچنین جهت احقاق حق هم کالبد شکافی اشکال ندارد.

س ۱۱ - از آنجایی که احترام میت مسلمان لازم است در صحنه قتل و یا در سالن تشریح عمدتاً این مسئله مورد توجه قرار نمی‌گیرد و از طرفی در جهت ارتقاء دانش پزشکی و کشف علمی جرم و بررسی صحنه قتل و احقاق حق ضرورت تشریح مشخص می‌شود که به نظر می‌رسد تشریح و احترام در تزامم با هم هستند در این صورت تکلیف چیست؟

✓ ج ۱۱ - در مواردی که حکم به جواز تشریح و کالبد شکافی گردد معلوم می‌شود که تشریح اهمیت بیشتری از احترام بدن مسلمان دارد و در موارد دیگر احترام بدن مسلمان اولویت دارد.

س ۱۲ - آیا قضات محاکم با توجه به پیشرفتهای علمی پزشکی قانونی می‌توانند به استناد نظرات آنان از باب یکی از طرق اثبات، صدور حکم نمایند یا خیر؟
 ✓ ج ۱۲ - اگر موجب علم قاضی گردد می‌تواند مستند حکم قرار گیرد آن هم به عنوان حجیت علم قاضی نه به عنوان یک اماره مستقله.

پیوند اعضا و فروش آن

س ۱ - آیا جایز است از مسلمان زنده یا مرده عضو مورد نیاز را به فرد مریضی پیوند زد؟

✓ ج ۱ - از عضو میت غیر مسلمان و مشکوک الاسلام اشکال ندارد لکن در میت مسلمان، در صورتی جایز است که حیات شخص مریض توقف بر آن عضو میت مسلمان داشته باشد و الا جایز نیست هم چنان که در انسان زنده نیز جایز نمی‌باشد.

س ۲ - آیا انسان حق دارد عضوی از بدن خود را به دیگری بدهد؟

✓ ج ۲ - حق ندارد چنین کاری را انجام دهد.

س ۳ - اگر شخص دهنده عضو یا گیرنده آن، زن و مرد بیگانه باشد حکمش چیست؟

✓ ج ۳ - در ابتدا تماس و مباشرت حرام است ولی بعد از ملحق شدن به بدن، حکم آن بدن را دارد.

س ۴ - اگر شخص دهنده عضو کافر و گیرنده مسلمان باشد عضو بریده شده قبل و بعد از دمیدن روح در بدن مسلمان چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - پس از ملحق شدن به بدن جدید، حکم آن بر او مترتب است.

س ۵ - آیا می‌شود از اعضا میت به دیگری پیوند زد؟ اگر وصیت نکرده باشد، آیا اولیاء می‌توانند اجازه دهند؟

✓ ج ۵ - جایز نیست و اولیاء میت هم نمی‌توانند این کار را انجام دهند مگر اینکه حیات فرد مسلمان مریض توقف بر پیوند آن عضو مسلمان داشته باشد و راه دیگری نباشد.

س ۶ - اگر عضوی بخاطر حد یا قصاص بریده شود، آیا می‌توان پیوند زد و اگر بخواهند آن عضو را به دیگری پیوند بزنند آیا جایز است و رضایت جانی شرط است یا مجنی علیه؟

✓ ج ۶ - در حد بعید نیست پیوند جایز باشد ولی در قصاص مشکل است چون جانی باید مثل مجنی علیه بشود و پیوند به دیگری جایز است و در هر دو صورت رضایت صاحب عضو لازم است.

س ۷ - آیا می‌توان عضوی از بدن انسان را به حیوانی پیوند زد؟

✓ ج ۷ - پس از قطع، دفن کردن آن واجب است پس الحاق آن به بدن حیوان خلاف حکم دفن است مگر ملحق به بدن خود نماید که اشکالی ندارد.

س ۸ - آیا پیوند زدن سر انسان به انسانی دیگر جایز است؟ در صورت جواز آیا احکام صاحب سر بر آن جاری است یا احکام صاحب بدن؟

✓ ج ۸ - علی فرض امکان پیوند، از نظر شرعی جایز نیست و اما از نظر الحاق بستگی به نظر عرف دارد اگر او را بعنوان سر ملاک شناسائی قرار دهند ملحق به اوست و اگر به بدن باشد مثل داشتن آلت مردی و زنی پس ملحق به اوست و اگر به هیچ طرف مشخص نشد، باید احتیاط کند در جمع بین احکام زن و مرد و سایر جهاتی که بین دو نفر فرق باشد.

س ۹ - آیا انسان می‌تواند يك کلیه خود را به بیمار کلیوی که در خطر مرگ است، قرار بدهد که به او پیوند شود و در فرض جواز آیا می‌تواند در قبال آن پول دریافت نماید؟

✓ ج ۹ - دادن کلیه به دیگری جایز نیست مگر آن که اضافه داشته باشد و برداشتن آن برای او مفید باشد که در این صورت اشکالی ندارد و پول را در قبال اجازه برداشتن دریافت کند نه در مقابل کلیه.

س ۱۰ - آیا پیوند اعضاء مسلمان به غیر مسلمان جایز است؟

✓ ج ۱۰ - جایز نیست.

س ۱۱ - اگر احتمال دهیم برداشتن عضوی از شخصی و پیوند آن به دیگری، او را دچار عوارض خواهد کرد و از طرفی نجات جان بیمار وابسته به این کار است و مورد دیگری در دسترس نیست، آیا می‌شود با اطلاع یا بدون اطلاع از او عضوی را خارج کرد و در صورت ایجاد عارضه، آیا پزشک مسئول خواهد بود؟

✓ ج ۱۱ - پیوند در چنین شرایطی جایز نیست، اگرچه مورد دیگری در دسترس

نباشد و رضایت صاحب عضو هم باشد و در صورت چنین چنین کاری پزشک

مسئول خواهد بود.

س ۱۲ - اگر پزشک مطمئن باشد که پیوند مفید نخواهد بود آیا مجاز هستیم از زنده یا مرده عضوی را جدا و پیوند بزنیم؟

✓ ج ۱۲ - در صورت عدم جواز قطع عضو از حی یا میت، وجهی برای این کار نیست

مگر آن که منظور سؤال، بعد از انجام قطع باشد که در این صورت پیوند مذکور

اشکالی ندارد.

س ۱۳ - آیا تغییر جنسیت جایز است؟

✓ ج ۱۳ - جایز نیست.

س ۱۴ - آیا فروش کلیه یا یکی از اعضاء بدن جهت نیاز مالی و در صورتی که ضرر نداشته باشد جایز است؟

✓ ج ۱۴ - فروش یکی از کلیه‌ها یا دیگر اعضاء جایز نیست چه محتاج باشد یا نباشد

و چه ضرر داشته باشد یا نداشته باشد.

س ۱۵ - اگر شخصی بخواهد عضوی از اعضای بدنش مانند کلیه را به دیگری بفروشد یا هدیه کند یا وصیت کند پس از فوت او آن اعضاء را مجاناً با پول برداشته و به دیگری بدهند چه صورت دارد؟

✓ ج ۱۵ - به نظر ما اعطاء عضو به دیگری جایز نیست مگر در عضو میت آن هم به

شرط آنکه حیات مسلمان به این اعضاء توقف داشته باشد و پول هم باید به عنوان

رفع الید گرفته شود.

مسائل پزشکی زنان

س ۱ - بستن لوله‌های زن و مرد که موجب عقیم شدن آنها می‌شود، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۱ - بستن لوله رحم زن یا انجام کاری که منی از مرد پدید نیاید اگر بصورت موقت باشد و مستلزم فعل حرام مثل تماس با بدن نامحرم یا نقص عضو نباشد، اشکالی ندارد ولی این کار در صورت فقدان یکی از موارد مذکور، حرام است مگر ضرورتی باشد از قبیل خوف هلاکت نفس یا بیماری که در این صورت جایز است.
- س ۲ - تبلیغ مسئله بستن لوله‌ها برای روحانیون مبلغ چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲ - تبلیغ نسبت به قسم حلال آن حلال و نسبت به قسم دیگری حرام است.
- س ۳ - آیا رضایت مراجعین اعم از زن و مرد موجب جواز بستن لوله‌ها می‌گردد؟
- ✓ ج ۳ - در قسم حرام، رضایت واذن صاحب آن تأثیر ندارد.
- س ۴ - چون بستن لوله‌ها نقص عضو بوده، آیا این عمل برای پزشکی که مرتکب آن می‌شود، موجب دیه است؟
- ✓ ج ۴ - اگر این عمل موجب نقص عضو شود بر پزشک دیه لازم می‌شود، گرچه صاحبش اذن بدهد مگر در مورد ضرورت که در این فرض چیزی بر او نیست.
- س ۵ - آیا برای دختر از حیث بلوغ می‌توان بین عبادیات و عقود و ایقاعات تفاوتی قائل شد؟
- ✓ ج ۵ - بعد از رسیدن به بلوغ بین عبادیات و عقود و ایقاعات تفاوتی نیست مگر از جهات دیگر مثل نداشتن رشد و امثال آن مورد اشکال باشد.
- س ۶ - پول و مبلغی که پزشک به عنوان اجرت برای بستن لوله‌ها اخذ می‌کند حلال است؟
- ✓ ج ۶ - در موارد حرمت عمل، اخذ اجرت هم برای آن حرام می‌باشد. والله العالم.
- س ۷ - اگر زن در سنّی است که قهرابستن لوله برایش منجر به دائم می‌شود مثلاً در سن ۴۰ سالگی است لوله‌ها را می‌بندد بمدت ۲۰ سال، قهرادر سن ۶۰ سالگی دیگر بچه‌دار نمی‌شود آیا این هم حرام است؟
- ✓ ج ۷ - اگر بستن رحم طوری باشد که عرفاً بگویند دائم‌بسته شده و نقص را نسبت به این عمل بدهند، حرام است.
- س ۸ - کورتاژ چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۸ - کورتاژ جنین زنده حرام است ولی اگر جنین در رحم مادر مرده باشد و خطر جانی برای مادر دارد، اشکال ندارد.

س ۹ - شخصی با عمل جراحی لوله همسرش را می‌بندد، البته استعداد آبستن شدن موجود است ولی قصدش این است که دیگر باز نکند، آیا قصد این شخص حرام است یا این که منظور عقیم کردن دائم است چه با قصد باشد چه بدون قصد؟

✓ ج ۹ - ملاک، صدق نقص است که اگر این عنوان صادق نباشد اشکال ندارد پس قصد

تنها کاری صورت نمی‌دهد.

س ۱۰ - مراجعه زن به پزشک مرد و بالعکس و انجام عمل جراحی نزد آنان، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۰ - در غیر ضرورت شرعی جایز نیست خصوصاً اگر مستلزم لمس بدن باشد.

س ۱۱ - جلوگیری از حمل برای زنان به هر وسیله ممکن چه حکمی دارد و آیا سقط جنین جایز است؟

✓ ج ۱۱ - استفاده از قرص و آمپول در صورتی که مستلزم ضرر نباشد با رضایت

شوهر اشکالی ندارد ولی گذاشتن دستگاه در رحم در صورتی جایز است که علاوه

بر علم به این که ضرر ندارد، باید خود یا شوهرش در این کار دخالت کند و برای

دیگری حتی اگر دکتر زن هم باشد در غیر ضرورت، مباشرت در این عمل حرام

است و نیز سقط جنین در هر سنی باشد حرام و مستلزم دیه خواهد بود.

کنترل جمعیت

س ۱ - آیا بستن لوله‌های در رحم زنان برای جلوگیری از بچه‌دار شدن بمنظور کنترل جمعیت جایز است؟ و منظور از ضرورت و حرج و ضرر آیا ضرورت شخصی ملاحظه می‌شود یا نوعی؟

✓ ج ۱ - بستن لوله در رحم بصورت دائم جایز نیست و در احکام شخصیه ملاک

ضرر و حرج شخصی است نه نوعی ولی در حکم حکومتی ملاحظه حرج، نوعی

است که آن هم بستگی به نظر حاکم شرع دارد.

س ۲ - برای جلوگیری از بارداری اعمال جراحی انجام می‌شود چه در مرد و چه در زن آیا اگر اعمال جراحی موجب عقیم شدن زن یا مرد شود جایز است؟

✓ ج ۲ - اگر موجب عقیم شدن دائم شود جایز نیست ولی اگر امکان برگرداندن به حالت اولیه باشد و لو آنکه تا آخر عمر هم این کار را نکنند در صورتی که همراه با نظر و لمس حرام نباشد، اشکال ندارد.

س ۳ - بستن لوله‌های منی مرد برای جلوگیری از بچه‌دار شدن چه حکمی دارد؟
 ✓ ج ۳ - اگر موجب نقص عضو و عقیم شدن دائم است، جایز نیست ولی اگر امکان باز شدن باشد و لو آنکه نخواستہ باشد باز نماید اشکال ندارد.

تزریقات

س ۱ - تزریقات مرد به زن و بالعکس چگونه است؟
 ✓ ج ۱ - در غیر موارد ضرورت جایز نیست.

س ۲ - آیا خانمهای نامحرم می‌توانند برای مردان آمپول بززند و یا فشار خون بگیرند و یا عکسهای رادیولوژی بگیرند؟

✓ ج ۲ - آمپول زدن در صورتی که مماثل و هم جنس باشد، جایز نیست ولی اگر ضرورت داشته باشد اشکال ندارد و اما فشار خون و رادیولوژی در صورتی که مستلزم نگاه و لمس حرام نباشد، اشکال ندارد.

س ۳ - آمپول زدن توسط نامحرم چگونه است؟
 ✓ ج ۳ - حرام است مگر در صورت اضطرار.

س ۴ - سقط عمدی جنین یا جلوگیری از بارداری بطور موقت از طریق بکارگیری وسایل و مواردی که از انعقاد جلوگیری می‌کند جایز است؟

✓ ج ۴ - سقط جنین حرام است ولی جلوگیری از بارداری اشکال ندارد.

سقط جنین

س ۱ - اینجانبه متخصص و جراح بیماریهای زنان و زایمان و نازائی هستم در مراجعات بعضاز نانی که توسط محارمشان باردار و حامله می‌شوند، خواهر توسط برادر، مادر خانم توسط داماد، و مادر توسط پسر، و خاله توسط خواهرزاده و (برای سقطهای چهار ماهه و بیشتر و بعضاتولد می‌یابند با اینکه شرعاً ابوت و پدری در اینگونه فرزندان وجود ندارد تکلیف این جنبه در مراجعه برای سقط حمل افراد موصوف الذکر چیست آیا سقط انجام شود یا خیر و آیا می‌شود پس از زایمان حکمی شرعی برای حیات متولد شده داشت؟

✓ ج ۱ - البته باید توضیح داد که مسئله ابوت و بنوت وجود دارد و فقط مسئله ارث است که در ولد حرام جاری نیست و دیگر موارد ابوت و بنوت جاری است و مسئله سقط جنین حرام است زیرا قتل نفس است حتی قبل از چهار ماهگی هم سقط جنین حرام است.

آزمایشات

س ۱ - محققان علم پزشکی برای کشف داروها و روشهای جدید درمان و یا کاهش هزینه درمان بیماریهای مختلف اقدام به انجام آزمایشهایی بر روی بیماران به دو روش می‌نمایند: ۱ - دارو درمانی ۲ - روش دارونما (در این روش مریض تصور می‌کند مواد مصرفی که پزشک به او می‌دهد موجب بهبودی او می‌شود و حال آنکه در واقع دارویی در کار نبوده و صرفاً جهت بررسی تأثیر تلقین به کار گرفته می‌شود) این آزمایشها که بیشتر در مورد بیماریهای مهلك و صعب العلاج مانند سرطان، ایدز و... انجام می‌شود در برخی موارد موجب آسیب دیدن یا تأخیر در بهبودی بیماران مورد آزمایش می‌گردد.
با عنایت به مطلب مذکور بفرمائید:

انجام چنین آزمایشهایی که برای پیشرفت علم پزشکی انجام می‌گیرد از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - اگر پزشک آزمایش کننده یقین دارد که با انجام آزمایش به فرد مسلمان و محترم آسیب وارد می‌شود، حق ندارد که این آزمایش را انجام دهد ولی اگر ورود آسیب و یا طولانی شدن بهبود بطور یقینی نیست و احتمال ضعیف در این معنا وجود دارد، آزمایش اشکال ندارد و در صورتی که یقین به وجود ضرر دارد می‌تواند این آزمایشات را روی انسانی که از نظر اسلام غیر محترم است انجام دهد.

س ۲ - باید در موارد ازدواج آزمایش خون (گروه خون) انجام شود چنانچه برای این آزمایش دکتر زن وجود نداشته باشد آیا دکتر مرد می‌تواند این وظیفه را انجام دهد یا خیر و نیز اگر دکتر زن وجود دارد ولی در اثر بی توجهی یا غیر و... دکتر مرد انجام دهد چه صورتی دارد؟

✓ ج ۲ - باید از دکتر هم جنس استفاده شود و در صورت نبودن دکتر هم جنس اگر ضرورت باشد به قدر ضرورت اشکال ندارد.

متفرقات پزشکی

س ۱ - آیا تزریق خون انسان به انسان دیگر جایز است؟

✓ ج ۱ - اشکال ندارد.

س ۲ - استفاده از هیپنوتیزم در موارد مالی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - حرام است مگر ضرورت شرعی ایجاب کند

س ۳ - علاج مرض بوسيله هیپنوتیزم جایز است؟

✓ ج ۳ - حرام است مگر ضرورت ایجاب نماید.

س ۴ - آموزش دیدن دانشجویان در بخش زنان و زایمان با توجه به این که ممکن است در آینده مرجع پزشکی برای زنان در روستا هم بشوند، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - مسئله تعلیم و تعلم که بحث کلی است باید که ضرورت شرعی پیش آید تا

جایز شود و آن هم ولی فقیه تشخیص دهد که آیا ضرورت ایجاب می کند یا خیر.

س ۵ - آیا باید خبر ابتلاء به بیماری مهلك و طول عمر احتمالی را به بیمار مواجه با مرگ گفت یا نه؟

✓ ج ۵ - دارای شقوقی است زیرا گاهی از پزشک معالج در این رابطه پرسش می شود

در این صورت اگر با بیان حالت بیمار خطری برای او پیش نیاید، باید تذکر دهد

ولی در غیر این صورت تذکر لزومی ندارد مگر خود پزشک تشخیص دهد جهت

پیشگیری از طریق دیگر لازم به ذکر است.

س ۶ - با فرض سؤال پیشین آیا سن بیمار چه تأثیری در موضوع دارد؟

✓ ج ۶ - البته این بستگی به مورد حالت بیمار دارد گاهی بنحوی است که باید بگوید و لو

به سن زیر تکلیف باشد تا بتواند راه علاجی بدست آورند همچنان که گاهی نباید

حالت را بگوید و لو به سن بالای تکلیف باشد پس خود سن، خصوصیتی در این موضوع

ندارد بلکه ملاک تشخیص پزشک و حال بستگان بیمار است.

س ۷ - با فرض این که درمان داروئی یا جراحی در بهبود بیمار مؤثر است،

اگر پزشک شك کند یا تشخیص دهد که گفتن مسئله به بیمار باعث می شود که او

درمان داروئی یا جراحی را نپذیرد چه فرقی در موضوع پیدا می کند؟

✓ ج ۷ - اگر بدانند، بهتر آن است که سکوت اختیار کند ولی تکلیف حتمی نیست

چون هر انسانی اختیار عمل خود را دارد.

س ۸ - اگر پزشک شك کند یا تشخیص دهد که با گفتن مسئله به بیمار مشکلات جسمی

بیمار بدتر شده و طول عمر احتمالی کاهش می یابد چه فرقی در موضوع پیدا می شود؟

- ✓ ج ۸ - اگر در نگفتنش آثار سوئی دیگر بار نشود و پرسش نشده باشد نگوید بهتر است، بلکه شاید در بعضی موارد عدم تذکرش لازم باشد.
- س ۹ - نظر اسلام در رابطه با دروغ گوئی مصلحتی و توریه به بیمار و حق او در رابطه با دانستن حقیقت بیماری چیست؟
- ✓ ج ۹ - اگر راست گفتن ممکن باشد و آثار سوئی ندارد، باید حقیقت را بگوید در غیر این صورت اگر توریه ممکن باشد و مطلوب بوسیله آن حاصل شود، توریه مقدم بر دروغ مصلحتی است.
- س ۱۰ - آیا استفاده از منی مرد در معالجه بیماریهای پوستی اشکال دارد؟
- ✓ ج ۱۰ - نفس استفاده از منی برای غیر خوراک اشکال ندارد ولی برای به دست آوردن آن نباید از راههای حرام مثل استمناء استفاده کرد.
- س ۱۱ - اگر مریض صعب‌العلاجی را با اذن خودش منجمد کنند به احتمال اینکه بعداً امکان معالجه داشته باشد جایز است؟
- ✓ ج ۱۱ - اگر صدق مرگ کند جایز نیست که شخص منجمد گردد ولی اگر صدق مرگ نمی‌کند و غرض اهمی که عقلاً بر آن عنایت می‌کنند وجود دارد و ضرورتی هم در کار باشد دلیلی بر منع نداریم.
- س ۱۲ - ضابطه شرعی معالجه و ضرورت چیست؟
- ✓ ج ۱۲ - این دو، امری عرفی هستند و در هر موردی اقتضای خاص خود را دارد.
- س ۱۳ - اگر شخصی راضی شود که او را مدتی بیهوش کنند جایز است؟
- ✓ ج ۱۳ - اگر ضرورتی نباشد جایز نیست.

مسائل کسبه‌های حرام و افعال محرمه

غیبت

س ۱ - شخصی از کسی غیبت می‌کند یا تهمت می‌زند یا مال او را حیف و میل می‌کند و بعد حلالیت می‌طلبد و او هم راضی می‌گردد و بعد از مدتی می‌گوید من تو را حلال نمی‌کنم آیا دوباره غیبت کننده لازم است حلالیت بطلبد؟

✓ ج ۱ - پس از حلالیت و بخشش مال، رجوع مشکل است.

س ۲ - شخصی در مورد کسی بدون ذکر نام صحبت می‌کند و شنونده هم می‌فهمد که منظور کیست، آیا اینگونه سخن گفتن صدق غیبت می‌کند؟

✓ ج ۲ - بلی صدق غیبت می‌کند.

س ۳ - شخصی در مورد کسی غیبت می‌کند و شنونده آن شخص را نمی‌شناسد و بعد از مدتی او را می‌شناسد، آیا صدق غیبت است؟

✓ ج ۳ - اگر شنونده در حال شنیدن اوصاف، او را نشناسد و بعد آشنا شود، غیبت

صدق نمی‌کند.

س ۴ - چند نفر با هم در مورد کسی صحبت می‌کنند ولی قصد توهین به او را ندارند آیا غیبت محسوب می‌شود؟

✓ ج ۴ - بلی غیبت است زیرا قصد توهین در صدق غیبت شرط نیست.

س ۵ - آیا دفع غیبت واجب است؟

✓ ج ۵ - اگر بتواند منع کند و آثار شومی نداشته باشد باید جلوگیری کند زیرا

شنیدن غیبت در حکم غیبت کردن است.

س ۶ - آیا غیبت بچه ممیز یا غیر ممیز جایز است؟

✓ ج ۶ - غیبت بچه ممیز جایز نیست.

س ۷ - آیا طلب رضایت از کسی که غیبت او را کرده‌ایم واجب است و در صورت عدم تمکن وظیفه چیست؟

✓ ج ۷ - بنابر احتیاط واجب اگر مفسده‌ای نداشته باشد، حلالیت بطلبد و اگر ممکن

نیست برای صاحبش طلب آمرزش کند.

- س ۸ - آیا غیبت مخالف جایز است؟
✓ ج ۸ - بعضی جایز می‌دانند ولی بهتر آن است که اجتناب شود.
- س ۹ - آیا در مسائل سیاسی و اجتماعی غیبت جایز است؟
✓ ج ۹ - جایز نیست مگر در مواردی که در فقه استثناء شده باشد.
- س ۱۰ - اگر کسی آبروی دیگری را با فاش کردن راز زندگی‌اش ببرد، آیا می‌تواند از خودش دفاع کند و آیا این عمل غیبت است؟
✓ ج ۱۰ - دفاع جایز است ولی غیبت حرام و نباید انجام دهد.
- س ۱۱ - اگر کسی بگوید غیر از معصومین ۷ همه عیب دارند آیا غیبت است؟
✓ ج ۱۱ - صدق غیبت نمی‌کند.
- س ۱۲ - شخصی گفته است هر کس غیبت مرا بکند من راضی هستم آیا غیبتش جایز است؟
✓ ج ۱۲ - غیبت کردن مسلمان حرام است.
- س ۱۳ - اگر پشت سر کسی صحبت کنند در صورتی که او همان عمل را انجام داده در صورتی که راضی نباشد که پشت سرش بگویند آیا غیبت است؟
✓ ج ۱۳ - مصداق غیبت است و غیبت آن است که انسان عیب برادر مؤمن خود را به دیگران بگوید که اگر او بشنود متأذی و ناراحت می‌شود.
- س ۱۴ - آیا رضایت شخص مقابل (غیبت شونده) به غیبت موجب جواز غیبت می‌شود؟
✓ ج ۱۴ - غیبت حرام است و صرف رضایت غیبت شونده تأثیری در حلال شدن آن ندارد.
- س ۱۵ - اگر در مورد کسی عیب را بازگو کنیم و نامی از او نبریم ولی طوری بیان کنیم که معلوم شود مراد کیست آیا غیبت است؟
✓ ج ۱۵ - مصداق غیبت و حرام است.
- س ۱۶ - شخصی می‌گوید فلانی که الان ۵۰ ساله است بچه بود خیلی بد بوده و بعضی از بدیها را هم ذکر می‌کند آیا این غیبت است یا خیر؟
✓ ج ۱۶ - اگر موجب آزار و اذیت آن شخص می‌شود غیبت است و باید ترک شود.
- س ۱۷ - در غیاب بعضی از بزرگان دینی و سیاسی عیوب کاری آنها (در مورد وظایف و شغل آنها) را گفتن آیا غیبت حساب می‌شود یا خیر؟
✓ ج ۱۷ - غیبت و حرام است.

عکس و ارتباط با نامحرم

س ۱ - شوخی کردن مردان اعم از فروشنده، استاد و غیره با زنان و دختران چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - کلامزاح نمودن اجنبی با اجنبیه خصوصاً نسل جوان، محل اشکال است و باید اجتناب نمود.

س ۲ - ورود افراد اجنبی به حجله عروس و داماد چگونه است و پوشیدن لباسهای بدن نما برای مجلس عروسی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - در صورتی که مشتمل بر حرام باشد، ورود افراد اجنبی به حجله عروسی جایز نیست و پوشیدن لباس نازک در صورتی که محل نظر اجنبی باشد، حرام است.

س ۳ - اگر دختر و پسری همدیگر را دوست دارند آیا می‌توانند بدون منظور با هم صحبت کنند؟

✓ ج ۳ - صحبت دختر و پسر نامحرم و دوست داشتن یکدیگر خلاف عفت عمومی است و باید اجتناب شود، زیرا چه بسا همین روش موجب فتنه و فساد گردد.

س ۴ - نگاه کردن به حجم بدن زن از روی پوشش بدون ریبه و به بدن پسر بچه یا دختر بچه با ریبه از طرف زن یا مرد چه حکمی دارد؟

✓ ج ۴ - نگاه کردن بر حجم بدن زن از روی پوشش بدون ریبه اگر موجب هیجان شهوت نشود، اشکال ندارد ولی نگاه کردن به پسر بچه و یا دختر بچه از روی پوشش با قصد ریبه اشکال دارد.

س ۵ - نگاه کردن و صحبت کردن زن با مرد نامحرم یا بالعکس چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - در غیر ضرورت تا می‌توانند از صحبت کردن و نگاه نمودن اجتناب نمایند.

س ۶ - دیدن عکس زن و مرد نامحرم چه حکمی دارد؟

✓ ج ۶ - دیدن عکس مرد و زن نامحرم اگر شناخته نشده و موجب هیجان نباشد اشکالی ندارد.

س ۷ - عکس گرفتن نزد عکاس نامحرم و یا ظاهر کردن عکس توسط نامحرم چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - عکس گرفتن چون مستلزم دیدن است جایز نیست و ظاهر کردن عکس چنانچه شناخته نشده و موجب هیجان نباشد، اشکالی ندارد.

س ۸ - نگاه کردن به عکس زنی که بیشتر جاهای بدنش پیدا است چه حکمی دارد؟
✓ ج ۸ - در صورتی که آشنا نباشد و دیدن آن مهیج شهوت او نباشد و مفسدی بر آن مترتب نباشد و جاهای حسّاس که نوعاً مهیج است نباشد، اشکال ندارد.

س ۹ - آیا زن می‌تواند عکس زن لخت مادر زاد را ظاهر نماید؟
✓ ج ۹ - مشکل است.

س ۱۰ - آیا مرد می‌تواند عکس دختر بچه لخت مادر زاد را ظاهر نماید و یا زن عکس پسر بچه را؟
✓ ج ۱۰ - اگر بچه ممیز نباشد، اشکال ندارد.

تراشیدن ریش

س ۱ - با عنایت به این که در بعضی از مسافرتهاى خارجی، انسان مجبور به تراشیدن صورت می‌باشد، آیا می‌توان تقیه نمود؟
✓ ج ۱ - این حرام هم مثل سایر محرّمات باید ضرورت واقعی پیش آید تا انجامش جایز شود.

س ۲ - با چه نمره ماشین صدق ریش تراشی می‌شود؟
✓ ج ۲ - مقدار آن بستگی به نظر عرف دارد که بگویند ریش دارد و الا حرام می‌باشد.

س ۳ - نگه داشتن شاراب بلند چه صورت دارد؟
✓ ج ۳ - بسیار بد و کراهت دارد.

س ۴ - نگه داشتن ریش مدل پروفیسوری چگونه است؟
✓ ج ۴ - تراشیدن ریش حرام است و لو بصورت پروفیسوری باشد.

س ۵ - آیا شهادت کسانی که ریش خود را می‌تراشند مورد قبول است؟ و آیا اشخاصی که وظایف شرعی خود را تماماً انجام می‌دهند ولی فقط ریش خود را می‌تراشند، فاسق محسوب می‌شوند و افرادی که با استفاده از مدل‌های غرب خود را شبیه به آنان ساخته و یا لباسهایی همانند بیگانگان می‌پوشند، عملشان چه حکمی دارد؟
✓ ج ۵ - اگر اصرار به این عمل داشته باشند موجب فسق است و شهادت آنها مقبول نیست و بر مؤمنین لازم است از پوشیدن لباس مدل غربی و رفتار و حرکات مشابه اجتناب نمایند.

س ۶ - تراشیدن ریش برای هنرپیشه‌های مرد و نیز نمایان بودن زیر گلو و مو و سینه و پائین بدن برای هنرپیشه‌های زن چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۶ - بنظر ما تراشیدن ریش حرام است و رعایت پوشش برای زن به آنچه در رساله نوشته شده، لازم است.
- س ۷ - تراشیدن روی گونه‌ها با تیغ چه صورتی دارد؟
✓ ج ۷ - تا جائی که صدق ریش و لحيه نکند اشکالی ندارد.
- س ۸ - آیا تراشیدن ریش با وسایلی که از ته می‌تراشند جایز است؟ و نگاه داشتن چه مقدار از محاسن صورت واجب است؟
✓ ج ۸ - تراشیدن ریش حرام است ولی اگر مقداری بگذارند که عرفاً صدق ریش کند کفایت می‌کند.
- س ۹ - اگر ریش صورت انسان بطور کامل در نیامده باشد آیا جایز است آن مقداری که در آمده است را بتراشد یا مثل تراشیدن ماشین کند؟
✓ ج ۹ - اگر صدق ریش کند تراشیدن آن حرام است ولی اگر صدق ریش نکند تراشیدن آن اشکال ندارد.
- س ۱۰ - تراشیدن موی صورت و گلو با تیغ یا ماشینهای برقی چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۰ - تراشیدن ریش با تیغ و آنچه که مثل تیغ بترشد حرام است ولی زیر گلو اشکال ندارد.
- س ۱۱ - حکم تراشیدن ریش با تیغ چیست و آیا ریش شامل موی روی گونه‌ها و صورت هم می‌شود یا فقط فک پائین صدق ریش می‌کند؟
✓ ج ۱۱ - حرام است و موهای روی گونه جز ریش نیست ولی موی روی صورت جزو ریش است و تراشیدنش حرام است.
- س ۱۲ - آیا ریش تراشی فسق و گناه کبیره محسوب می‌شود؟
✓ ج ۱۲ - ریش تراشی از گناهان کبیره نیست ولی با تکرار تراشیدن ریش عنوان کبیره پیدا می‌کند زیرا هر صغیره‌ای با اصرار بر آن عنوان کبیره صدق می‌کند و فاعل کبیره قطعاً فاسق است.
- س ۱۳ - آیا فردی که بر ریش تراشی اصرار دارد عادل محسوب می‌شود؟
✓ ج ۱۳ - عادل نیست.
- س ۱۴ - سلام کردن به ریش تراش چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۴ - اشکال ندارد.

س ۱۵ - بکارگیری و استخدام افراد ریش تراش به عنوان خادم (رسمی و افتخاری و ...) در اماکن متبرکه و مقدسه مثل حرم عبدالعظیم ۷، حرم امام رضا ۷ و حرم حضرت معصومه (س) چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۵ - در اینگونه امور باید سعی شود از افرادی که ظاهرالصلاح باشند استفاده گردد مگر ضرورتی اقتضاء کند.

رقص و کف زدن

س ۱ - کف زدن در مراسم عروسی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱ - محل اشکال است.

س ۲ - دیدن رقص زن برای مرد و بالعکس چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲ - جایز نیست.

س ۳ - رقصیدن زن برای زن و رقصیدن زن برای شوهر چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - رقص حرام است مگر برای شوهر که کراهت دارد مگر در صورتی که شوهر

تقاضا کند که استحباب دارد.

س ۴ - بطور کلی نگاه کردن زن و مرد به رقص دیگری چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - نگاه به رقص در مجالس جایز نیست.

س ۵ - برخی معتقدند که گناهانی مانند بدحجابی یا پخش نوارهای مبتذل در ماشینها یا مغازه‌ها، برپائی مجالس لهو و لعب و عروسی که شئون اسلامی در آنها رعایت نمی‌شود علاوه بر حرمت این اعمال آنها از باب اشاعه فساد یا اعانت بر اثم نیز گناه محسوب شده و در حقیقت با يك عمل چند گناه انجام داده می‌شود که چه بسا گناه اشاعه فساد بزرگتر باشد لطفانظر فقهی خود را در این مورد بیان فرمائید؟

✓ ج ۵ - هرگاه بر یک عمل دو عنوان مترتب شود عقاب و کیفر آن نیز به حسب

تعدد عنوان، شدیدتر است.

س ۶ - کف زدن در میلاد ائمه ۷ چه صورت دارد؟

✓ ج ۶ - کف زدن جایز نیست.

س ۷ - حکم کاروانهای عروسی که عروس را با بوق زدن و ... به خیابانها می‌برند چیست؟

✓ ج ۷ - چون در بیشتر موارد موجب ایذاء و آزار مؤمنین می‌گردد جایز نیست.

س ۸ - رقص مرد برای زن خود چه صورت دارد؟

✓ ج ۸ - کراهت دارد.

- س ۹ - مولودی خوانی همراه با کف زدن که نوعی آهنگ ایجاد می‌کند و انسان را به وجد در می‌آورد چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۹ - به نظر ما کف زدن جایز نیست و اگر نحوه خواندن هم مثل مجالس لهو و لعب باشد از این جهت هم حرام است.
- س ۱۰ - متأسفانه امسال موقع تحویل سال در حرم الهی و مسجدالحرام کف زدند چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۰ - به نظر ما کف زدن مطلقاً حرام است و جهت احترام به مجالس ائمه اطهار و امکانه مقدسه باید بیشتر مراعات گردد.
- س ۱۱ - شرکت نکردن در مجالس عروسی که نوعاً همراه با لهو و لعب است باعث دشمنی و خصومت بین اقوام و فامیل می‌شود وظیفه چیست؟
- ✓ ج ۱۱ - باید به صورتی انسان در این مجالس شرکت کند که نه داخل در محرمات شود و نه باعث کدورت بین فامیل گردد مثلاً زودتر از زمان شروع برنامه در اینگونه مجالس شرکت کند.
- س ۱۲ - برخی در مجالس اهلیت به اسم شادی اهلیت ۷ به کف زدن پرداخته که بفرموده قرآن شعار کفار بوده و می‌گویند کف زدن مانند سینه زدن ثواب و اجر دارد یا در جشنها به اسم شادی حضرت زهرا (س) به فحاشی و ناسزاگویی می‌پردازند آیا اینگونه حرکات چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۲ - کف زدن مطلقاً حرام است و همچنین فحاشی و کلمات رکیک معصیت و حرام است و در مجالس ائمه اطهار باید بیشتر از مجالس معمولی تحفظ و مراعات گردد.

استعمال مواد مخدر

- س ۱ - استعمال مواد مخدر از قبیل حشیش، تریاک، هروئین و مرفین و غیره به صورتهای گوناگون چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱ - در جوامع بشری و عقلاء مسلم آن است که هر چیزی را که دارای منفعت معنی به نباشد بلکه چه بسا مستلزم ضرر و زیان قابل توجه هم باشد انجامش را قبیح و حرام می‌دانند و لذا عناوین فوق از نظر استعمال، داخل در این مقوله است.
- س ۲ - آیا مصرف مواد مخدر در معالجات و درمان دردها مطلقاً اشکال ندارد؟ و یا فقط در صورت انحصار درمان به آنها جایز است؟

- ✓ ج ۲ - جواز استعمال فقط در صورت ضرورت و اضطرار می باشد و اگر متعدّد است باید اهمّ و مهمّ ملاحظه گردد.
- س ۳ - استعمال تریاک برای جوانان چه صورت دارد؟
✓ ج ۳ - در ابتداء حرام است ولی برای معتاد به آن اشکال ندارد.
- س ۴ - حکم زراعت و ساختن و خرید و فروش موادّ مخدّر را بیان فرمائید؟
✓ ج ۴ - جواز و عدم جواز، صحت و فساد بیع، بستگی به جهت مورد استعمال دارد، چنانچه در مواردی بکار برود که موجب فساد در جامعه یا اضرار به شخص یا اشخاص گردد یقیناً قبیح و حرام است و اگر کاربرد درمانی و غیره داشته باشد، اشکال ندارد.
- س ۵ - استعمال سیگار و دخانیات که از نظر علمی ضررهای بسیار جسمی و روحی دارد، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۵ - اگر ضرر از نظر عقلاء و جامعه قابل اعتناء باشد، باید از آن اجتناب شود.
- س ۶ - حکم استفاده از تریاک برای معتاد و غیر معتاد چیست؟
✓ ج ۶ - در ابتداء حرام است ولی برای معتاد به آن اشکال ندارد گرچه اگر امکان ترک هست باید ترک گردد.
- س ۷ - حکم استفاده از سایر موادّ مخدّر مانند، هروئین، مرفین، حشیش، چرس، ماری جوانا، ال اس دی و مواردی که اثراتی به مانند این موادّ دارند چیست؟
✓ ج ۷ - چون از مواردی است که ضرر و زیان آن از نظر عقلاء قطعی است فلذا استفاده از آنها قبیح و حرام است.
- س ۸ - کشیدن تریاک برای درمان بدن چه حکمی دارد؟
✓ ج ۸ - اگر واقعا درمان متوقف بر کشیدن تریاک است اشکال ندارد.
- س ۹ - آیا شخص بدون مجوز پزشک به بهانه استفاده دارویی و با تشخیص شخصی می‌تواند از موادّ مخدّر استفاده کند؟
✓ ج ۹ - حرام است.
- س ۱۰ - حکم استفاده تفنّنی و سرگرمی از موادّ مخدّر به خصوص تریاک چیست؟
به ویژه که امروزه استفاده تفنّنی از این موادّ بیشترین کمک به فروشندگان این موادّ است و آنها را در گسترش این موادّ یاری می‌رساند؟

✓ ج ۱۰ - حرام است و باید جوانان مواظب اینگونه مجالس باشند که در دام اعتیاد گرفتار نشوند.

س ۱۱ - با نظر به اینکه شروع اعتیاد اکثر افراد معتاد به مواد مخدر از سیگار بوده است و علت مقدمی آن برای اعتیاد به این مواد غیر قابل انکار است بنابراین حکم استفاده از سیگار به خصوص برای نوجوانان و جوانان چیست؟

✓ ج ۱۱ - نوجوانان و جوانان عزیز خود را از ابتلاء به سیگار حفظ کنند.

س ۱۲ - حکم ارتباط جوانان با افراد معتاد به ویژه در مواردی که می‌تواند زمینه‌ای برای اعتیاد آنان باشد چیست؟

✓ ج ۱۲ - جایز نیست و جوانان باید از ارتباط با این افراد اجتناب کنند.

س ۱۳ - حکم شرکت در جلساتی که در آن از مواد مخدر استفاده می‌شود چیست به ویژه در مواردی که احتمال خطر معتاد شدن وجود داشته باشد؟

✓ ج ۱۳ - جایز نیست و مؤمنین باید از شرکت در اینگونه جلسات خودداری نمایند.

س ۱۴ - حکم همکاری با افراد معتاد از قبیل خرید مواد از آنان و یا در اختیار گذاشتن مکان استفاده مواد به آنان چیست؟

✓ ج ۱۴ - در مواردی که استفاده از مواد، حرام باشد همکاری با معتادین هم حرام است.

س ۱۵ - وظیفه فعلی کسانی که بدون آگاهی از حرام بودن اعتیاد به این بلا دچار شده‌اند چیست؟

✓ ج ۱۵ - وظیفه دارند خود را از این بلای خانمان سوز نجات دهند.

س ۱۶ - برخی از معتادان ادعا می‌کنند که در صورت ترك اعتیاد ضرر بدنی یا روانی شدید به آنها وارد می‌شود اولاً آیا بدون تائید پزشك چنین ادعایی از آنان قابل پذیرش است و می‌تواند مجوزی برای ادامه اعتیاد آنان باشد یا خیر و ثانیاً در صورتی که پزشك ادعای آنان را تائید کند چه حکمی خواهد داشت؟

✓ ج ۱۶ - اگر واقعات ترک کردن ضرر شدیدی برای آنها دارد که موجب مرگ آنها می‌گردد می‌توانند استفاده کنند اما به صرف ادعا نمی‌توان قول آنها را قبول کرد.

س ۱۷ - با توجه به عمومیت یافتن استفاده از مواد مخدر آیا بر دولت اسلامی واجب است که در جهت ترك معتادان و درمان آنان اقدام نماید و یا اینکه فقط بر خود افراد واجب است که با هزینه شخصی اقدام به ترك نمایند؟

✓ ج ۱۷ - در درجه اول بر خود معتادان واجب است که ترک اعتیاد کنند و بر دولت

اسلامی هم لازم است برای حفظ جامعه از این بلا تمهیدات لازم را به عمل آورد.

س ۱۸ - با توجه به اینکه حرمت استفاده از مواد مخدر مانند حرمت شراب خواری در جامعه شیوع پیدا نکرده است تا آنجا که در عرف عوام اکثر اعتقاد به حلیت آن دارند آیا با توجه به عوارض خطرناک و منفی اعتیاد می‌توان گفت که حرمت مواد مخدر مساوی با حرمت شراب خواری است و از احادیث شدیدگی که در خصوص مشروبات الکلی آمده به منظور مبارزه فرهنگی با اعتیاد استفاده کرد به ویژه در مواردی مانند هروئین و حشیش که اثراتی مانند مشروبات الکلی دارند علی‌الخصوص که امروزه ضرر مواد مخدر برای جامعه ما به مراتب بیشتر از مشروبات الکلی است؟

✓ ج ۱۸ - هر چیزی که حرام باشد انجامش گناه است و قیاس نمودن گناهی به گناه دیگر صحیح نیست ولی هر چه که انجامش به خود شخص و جامعه بیشتر ضرر برساند حرمتش هم شدیدتر است.

س ۱۹ - آیا افرادی که با مجوز پزشکی از مواد مخدر استفاده می‌کنند می‌توانند در جلوی دیگران از این مواد استفاده کنند و یا اینکه به منظور جلوگیری از شیوع این عمل موظف به مخفی کردن آن هستند؟

✓ ج ۱۹ - باید در بین مردم استفاده نکنند.

س ۲۰ - آیا تبلیغ مواد مخدر برای دیگران و تعریف از آن جایز است و آیا افرادی بطور خودسرانه می‌توانند با عنوان دارو برای دیگران تجویز کنند و مواد را در اختیار آنان قرار دهند؟

✓ ج ۲۰ - جایز نیست و عنوان دارو باید از سوی متخصص فن صورت گیرد.

س ۲۱ - آیا ابتدا به مصرف تریاک و یا حشیش حرام است؟

✓ ج ۲۱ - استعمال تریاک و حشیش ابتدأً هم حرام است.

س ۲۲ - آیا برای شخص معتاد به تریاک در صورتی که امکان ترک برای او باشد (هرچند کار بسیار مشکلی باشد) ولی او ترک نکند مصرف این ماده حرام است یا خیر؟

✓ ج ۲۲ - برای شخص معتاد به تریاک لازم است که سعی نماید تریاک کشیدن را ترک

نماید و اگر اهمال کند موجب ضرر و زیان است و مصرف آن حرام است.

س ۲۳ - آیا برای شخص معتاد به هروئین یا مرفین در صورت مشکل بودن ترک برای او مصرف این مواد حرام است یا جایز؟

✓ ج ۲۳ - واجب است که ترک نماید.

س ۲۴ - آیا مطلق مصرف حشیش (ماری جوانا) به عمل آمده از شاهدانه که عموماً موجب مفسده‌های متعددی می‌گردد حرام است یا جایز

✓ ج ۲۴ - حرام است و چون در بسیاری از موارد موجب زوال عقل می‌گردد، حرمت آن بیشتر ظاهر می‌گردد.

اختلاط زن و مرد و گفتگو با یکدیگر

س ۱ - نشستن زنان در کنار مردان داخل تاکسی چه صورت دارد؟
✓ ج ۱ - در صورتی که ضرورت عرفی ایجاب کند و موجب فساد و تهییج شهوت نشود، اشکالی ندارد.

س ۲ - انتخاب یا استمرار شغلی که با ارتباط زن و مرد همراه است، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۲ - در غیر مقام ضرورت جایز نیست.

س ۳ - آیا می‌توان در مدارس مختلط دختر و پسر شرکت کرد؟
✓ ج ۳ - اگر موجب تماس و رؤیت حرام نباشد، اشکالی ندارد ولی امکان عدم رؤیت و تماس مشکل بنظر می‌رسد.

س ۴ - زنانی که در ادارات و غیره کار می‌کنند و اغلب با نامحرم سر و کار دارند چه حکمی دارند؟

✓ ج ۴ - کار کردن زنان اشکالی ندارد در صورتی که مستلزم عمل حرام نباشد.

س ۵ - گروه‌های سرود متشکل از دختران و پسران به شکل نامناسب در محافل عمومی به اجرای برنامه می‌پردازند تشکیل و اجرای برنامه و شرکت در چنین محافلی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - همخوانی در صورتی که موجب تهییج شهوت و مشتمل بر حرام نباشد،

اشکال ندارد و اما هر صورتی که موجب خدشه‌دار شدن عفت عمومی جامعه گردد،

جایز نیست و باید از شرکت در چنین جلساتی اجتناب نمود.

س ۶ - اخیراً مسابقاتی برگزار می‌کنند که شرکت کنندگان دختران و پسران بطور مختلط و تماشاچیان هم زنان و مردان هستند که بعضی حرکات زننده موجب عادی شدن روابط و ریختن حجاب و حیای دختران می‌شود نظر مبارك چیست؟

✓ ج ۶ - هرگونه کاری که موجب از بین رفتن حجب و حیای عمومی جامعه گردد

جایز نیست.

س ۷ - حدّ گفتگوی مجاز نامحرمان را بیان فرمائید؟

✓ ج ۷ - در موارد غیر ضروری باید اجتناب گردد زیرا در بیشتر مواقع در مظان وقوع در حرام قرار می‌گیرد ولی اگر ضرورتی باشد حرام نیست البته در مواردی که ریه و شبهه نباشد.

س ۸ - گفتگوی دانشجویان دختر و پسر در مورد مسائل درسی و رفع اشکال آن چه صورت دارد؟

✓ ج ۸ - فی حدّ نفسه حرام نیست ولی چون در مظان ریه و شبهه می‌باشد شایسته است که اجتناب گردد مگر در مواقع ضرورت.

س ۹ - گفتگوی تلفنی با نامحرم در چه مواردی جایز است؟

✓ ج ۹ - اگر خوف در وقوع حرام نباشد اشکال ندارد.

س ۱۰ - شرکت در عروسیها و مجالسی که محرم و نامحرم مختلطند چه صورت دارد و اجازه دادن والدین به فرزندانشان جهت شرکت در اینگونه محافل چگونه است؟

✓ ج ۱۰ - چون معمولاً مجالس مذکور مشتمل بر نظر حرام و دیگر مسائل محرمه است شرکت در اینگونه محافل جایز نیست و والدین باید در رفت و آمد فرزندانشان به مجالسی که موجب می‌شود آنها به حرام کشیده شوند مواظبت نمایند و به آنها اجازه شرکت در اینگونه محافل را ندهند.

سبّ و لعن

س ۱ - آیا حرمت سبّ و دشنام اختصاص به شیعه دارد یا مربوط به تمام انسانها است؟

✓ ج ۱ - سبّ مؤمن حرام است، البته اگر بر دشنام غیر مؤمن فتنه و فساد بار شود، آن هم حرام می‌گردد.

س ۲ - آیا لعن مؤمن ظالم جایز است یا خیر؟

✓ ج ۲ - در ظلمهایی که جواز لعن در او ثابت باشد، اشکالی ندارد.

استفاده از لباسهای بیگانگان

س ۱ - آرایش موی سر و دوختن لباس به مدل خارجیها چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۱ - اگر موجب ترویج فرهنگ بیگانه گردد، جایز نیست و صرف این که مدالها در خارج طراحی می‌شود، موجب حرمت نمی‌گردد.
- س ۲ - آیا استفاده از کراوات و پاپیون جایز است؟
- ✓ ج ۲ - بر مؤمن است که از پوشیدن کراوات و پاپیون که جز البسه بیگانگان است اجتناب نماید و در صورتی که باعث ترویج فرهنگ بیگانه شود جایز نیست.

شبیه شدن مسلمان به بیگانه از نظر ظاهری و فرهنگی

- س ۱ - پوشیدن لباس زنانه توسط مردان و بالعکس در مجامع عمومی و نیز در موارد خاصی مثل تعزیه و نمایش چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۱ - در مواردی که صدق تشبیه کند جایز نیست ولی در مواردی که صدق تشبیه نمی‌کند مثلاً مردی دمپایی زن را برای چند لحظه استفاده می‌کند اشکال ندارد.
- س ۲ - سگ بازی و آوردن آن به خانه‌ها و ماشینها و خیابانها که نوعی تقلید از بیگانگان است چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲ - حرام است.
- س ۳ - استفاده از کراوات در محافل و مجالس داخل کشور و خارج از کشور چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۳ - چون از مظاهر فرهنگ غرب است حرام است.
- س ۴ - پوشیدن لباس و آرایش به نحوی که شبیه یکی از گروههای منحرف غیر مسلمان باشد چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۴ - حرام است.
- س ۵ - پوشیدن لباس آستین کوتاه برای مردان چگونه است و آیا نسبت به افراد جوان و مسن تفاوتی دارد؟
- ✓ ج ۵ - حرام نیست ولی شایسته است مردان از پیراهنهای آستین بلند استفاده نمایند.
- س ۶ - پوشیدن زیر پیراهن برای آقایان در انظار مردم چگونه است؟
- ✓ ج ۶ - پوشیدن زیر پیراهن برای مردان حرام نیست ولی شایسته است که در انظار، اینگونه ظاهر نشوند.
- س ۷ - استفاده از ریش پرفسوری برای آقایان چگونه است؟
- ✓ ج ۷ - اگر دو طرف صورت را بتراشند حرام است و اگر طوری با ماشین کوتاه می‌کنند که مثل تیغ نباشد اشکال ندارد.

س ۸ - بلند گذاشتن موی سر برای آقایان به چه نحو است؟

✓ ج ۸ - منع شرعی ندارد.

س ۹ - استفاده از مدل‌های غربی برای جوانان ایرانی چگونه است آیا کسی که موهای خود را بطور غربیها در می‌آورد مرتکب گناه می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۹ - هر چه که از مظاهر غربی است و موجب وهن مسلمین می‌شود حرام

است.

شبیه شدن مرد به زن و بالعکس

س ۱ - بعضی از پسران بر صورت و ابروها بند می‌اندازند مثل زنها چه حکمی دارند؟

✓ ج ۱ - تشبیه مرد به صورت زنانه حرام است.

استمناء

س ۱ - استمناء از نظر شرعی چه حکمی دارد و دلیل آن چیست؟

✓ ج ۱ - استمناء از نظر شرعی از محرمات مسلمه است و به نظر ما از گناهان کبیره

به شمار می‌رود و از جمله فواحش است و نص صریح روایت امام صادق ع است

که گناه بزرگ است.

س ۲ - استمناء یا خودارضائی زنان از گناهان کبیره است یا صغیره؟

✓ ج ۲ - استمناء زن حرام است و باید ترک نماید و تکرار آن قطعاً گناه کبیره

می‌باشد.

اهانت و آزار و اذیت مؤمن

س ۱ - توهین نمودن به هر مجتهد جامع الشرائطی یا لعنت نمودن ایشان عالما و عمداً (نعوذ بالله) چه حکمی دارد و آیا موجب خروج از دین اسلام (کافر شدن) می‌شود و حد اسلامی این کار زشت چه می‌باشد؟

✓ ج ۱ - اهانت به مراجع دینی حرام است و اگر اهانت او موجب انکار دین و یا

ضروری دین شود و این مسئله در نزد حاکم شرع ثابت شود امکان تحقق ارتداد

وجود دارد.

س ۲ - کشیدن کاریکاتور اشخاصی در صورتی که موجب اذیت و آزار آنها شود چه صورت دارد و اگر آن افراد راضی به کشیدن کاریکاتور آنان باشند چگونه است؟

✓ ج ۲ - اگر موجب آزار و نارضایتی باشد، حرام است و اگر رضایت داشته باشد، اشکال ندارد آن هم در صورتی که هتک به مقام صنف خاصی نباشد.

س ۳ - لطیفه‌های رایج در کشور که حالت تمسخر قشر، قوم یا مناطقی از مردم کشور را در بر می‌گیرد چه حکمی دارد و شنیدن آن چه صورت دارد؟

✓ ج ۳ - در صورتی که موجب آزار و اذیت اقوام مختلف باشد جایز نیست.

متفرقات افعال محرّمه

س ۱ - اگر فردی که چشمش، اثر در جانها و اشیاء دارد، هر وقت اراده کند به ضرر یا نفع می‌تواند اعمال کند در صورت اتلاف مال کسی، آیا ضامن است یا خیر؟ و آیا عملش جایز است؟

✓ ج ۱ - اگر اعمال کند، فعل حرام انجام داده است ولی حکم به ضمان کردن مشکل است و لذا بهتر آن است که از صاحب مال حلالیت بطلبد.

س ۲ - هیپنوتیزم و آموختن آن جایز است؟

✓ ج ۲ - خالی از اشکال نیست.

س ۳ - رفتن نزد فردی که در آئینه نگاه می‌کند و دزد را پیدا می‌کند چگونه است و پول دادن برای چنین کاری، آیا اعانت بر اثم است؟

✓ ج ۳ - از نظر اسلام خالی از اشکال نیست و ترویج اینگونه اعمال و معاونت بر آن مذموم است.

س ۴ - آیا خریدن تاج گل برای مجالس ترحیم که پس از مدتی از بین می‌رود، اسراف محسوب می‌شود؟

✓ ج ۴ - در بسیاری از موارد اسراف است و مؤمنین باید از اینگونه کارهای بیهوده پرهیز نمایند.

س ۵ - حکم لطیفه‌هایی که در آن از قومیت خاصی نام برده می‌شود چیست؟

✓ ج ۵ - اگر مشتمل بر محرّماتی از قبیل تهمت و غیبت نباشد، اشکال ندارد ولی شایسته است که مؤمنین از اینگونه مطالب پرهیز کنند.

- س ۶ - حکم مسابقات اسب سواری زنان چگونه است؟
✓ ج ۶ - اسب سواری و مسابقات در معابر و مجامع عمومی برای زنان جایز نیست.
- س ۷ - در مسابقات اسکی تشابه در لباس به حدی است که شناختن مرد و زن ناممکن است، حکم اینگونه مسابقات برای زنان چیست؟
✓ ج ۷ - اینگونه مسابقات و اسکی بازی، برای زنان در مجامع عمومی جایز نیست.
- س ۸ - آیا پرداختن به خدمات فرهنگی به منظور جمع‌آوری ثروت، شهرت و جاه‌طلبی جایز است؟
✓ ج ۸ - ارائه خدمات فرهنگی به منظور جمع‌آوری ثروت و شهرت و جاه‌طلبی عملی مذموم است و بهتر آن است که انسان کارهای فرهنگی را برای خدا انجام دهد.
- س ۹ - آیا خروج از رعایت انصاف و عدالت، در مباحث علمی که منتشر می‌گردد جایز است؟
✓ ج ۹ - در تمامی کارها انسان نباید از حد انصاف خارج شود مخصوصاً مسائل علمی که از مسائل ماندنی و جاویدان است، و مسائل اخلاقی را باید بیشتر مراعات کرد.
- س ۱۰ - برای تشخیص بچه‌دار شدن از مرد منی خواسته می‌شود تا آزمایش گردد و این هم با استمناء امکان پذیر است، حکم چیست؟
✓ ج ۱۰ - استمناء حرام است و لذا اگر همسر او باشد باید او طلب منی کند و در فرض مذکور ضرورتی نیست که بتوان حکم به جواز استمناء کرد.
- س ۱۱ - شرط بندی در فوتبال و امثال آن سر پول چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۱ - کلا شرط بندی در هر نوع بازی که در آن جنبه برد و باخت باشد حرام است.
- س ۱۲ - گوش دادن به اخبار رادیوهای بیگانه و نقل اخبار آنها در جامعه چه صورت دارد؟
✓ ج ۱۲ - اجتناب گردد، مگر کسانی که از نظر سیاسی و شغلی لازم باشد اینگونه خبرها را استماع کنند.
- س ۱۳ - شخصی به شغل قلم زنی مشغول است اگر تصویر انسان را قلم زنی کند آیا این کار حرام است و اجرت آن چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۱۳ - در صورتی که تصاویر بصورت مجسمه باشد حرام است و اجرت در مقابل آن را هم مالک نمی‌شود.
- س ۱۴ - آیا شخصی که ربا می‌گیرد یا می‌دهد بر او حکم وضعی است یا تکلیفی؟
- ✓ ج ۱۴ - کسی که ربا می‌گیرد باید پول اضافی را به صاحبش برساند یا رضایت او را تحصیل نماید و از گناهان کبیره است و کسی هم که ربا می‌دهد اگر واقعا ناچار نباشد و مضطر شرعی نباشد گناهکار است.
- س ۱۵ - شخصی مدتی دروغی به کسی می‌گفت طریقه توبه از این عمل زشت چگونه است و آیا باید از وی حلالیت طلبید؟
- ✓ ج ۱۵ - اگر موجب ضرر نشده توبه کند و کفایت می‌کند ولی اگر موجب ضرر و زیان برای شخص مورد نظر شده باید حلالیت هم بطلبد.
- س ۱۶ - آیا زوج می‌تواند بعد از فوت زوجه‌اش با او واقعه نماید؟
- ✓ ج ۱۶ - زنا نیست ولی اجتناب شود.
- س ۱۷ - کبوتر بازی چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۱۷ - کبوتر بازی کار پسندیده‌ای نیست و اگر موجب نگاه کردن به خانه همسایگان گردد حرام است.
- س ۱۸ - عروسی در روز عاشورا چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۱۸ - انجام نگیرد.

مسائل موسیقی و فیلم و نمایش

موسیقی و غنا

- س ۱ - استفاده از موسیقی چه صورت دارد؟
✓ ج ۱ - موسیقی مطرب حرام است و در مشکوکات اشکال ندارد.
- س ۲ - شنیدن آواز زن و مرد با موسیقی چه حکمی دارد؟
✓ ج ۲ - اجتناب شود، زیرا مصداق غنا است.
- س ۳ - آوردن و اجرت دادن به افرادی که در عروسی ساز میزنند و هم چنین تماشا کردن آنها، چه حکمی دارد؟
✓ ج ۳ - در رابطه با ساز حرام، هر نوع کاری که در مساعدت این عمل باشد حرام است، در نتیجه گرفتن اجرت و پرداختن آن نیز حرام می‌باشد و شرکت در چنین مجلسی جایز نیست.
- س ۴ - آیا دهل و ساز زدن در مراسمات جشن عروسی که صرفاً برای سرگرمی جوانان می‌باشد، جایز است؟
✓ ج ۴ - استفاده کردن از دهل و ابزاری که در مجالس لهو و لعب بکار برده می‌شود، حرام و غیرمشروع است چه برای سرگرمی باشد یا غیر آن.
- س ۵ - آیا دایره زدن هنگام عروسی که فقط زنان در خانه هستند جایز است؟
✓ ج ۵ - انتظار می‌رود خواهران دینی حتی المقدور از این گونه آلات استفاده نکنند.
- س ۶ - در منطقه ما رسم است که هنگام اصلاح صورت داماد زنان و مردان جمع شده دایره می‌زنند و ریش داماد را با تیغ می‌زنند آیا جایز است؟
✓ ج ۶ - مسلماً حرام است.
- س ۷ - استفاده از موسیقی که در آن مدح پیامبر ۹ و اهل بیت ۷ شده باشد، آیا جایز است؟

✓ ج ۷ - استماع موسیقی که مناسب با مجالس لهُو باشد، حرام است و لو در او مدح ائمه ۷ خوانده شود.

س ۸ - آیا شنیدن صدای زنی که اهل بیت را مدح می‌نماید جایز است؟
✓ ج ۸ - بهتر آن است که از استماع صدای زنان اجنبیه خصوصاً اگر تک‌خوانی باشد، اجتناب شود.

س ۹ - استفاده از طبل و سنج و شیپور و نی در مراسم سینه‌زنی و زنجیرزنی چه صورت دارد؟

✓ ج ۹ - بر مؤمنین و عزاداران است که از آلات و ابزارهای که چه بسا در مجالس لهُو و لعب از آنها استفاده می‌شود که بعضاهم حرام است اجتناب بنمایند و حرمت مجالس عزاداری را حفظ کنند.

س ۱۰ - موزیک کلاسیک و موسیقی که از رادیو و تلویزیون پخش می‌شود چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۰ - هر نوع موسیقی که مناسب با مجالس لهُو باشد، شنیدنش حرام است.

س ۱۱ - سرود خواندن چه حکمی دارد و اگر همراه با آن موزیک باشد، چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۱ - اگر مناسب با مجالس لهُو باشد اشکال دارد، و در صورت مشکوک بودن مانعی ندارد.

س ۱۲ - آیا دست زدن مردان به صورت دسته جمعی جایز است هم چنین دست زدن در مجلس و غیر آن اگر موجب تحریک بعضی شود، چگونه است و آیا دست زدن زنان در مجلس زنانه چه صورت دارد و حکم زدن روی قابلمه و امثال آن که آلت لهُو نمی‌باشند، چیست و مولودی خوانی در مجالس مولودی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۲ - دست زدن نزد ما مطلقاً جایز نیست چه از طرف مردان باشد یا زنان و چه در مجالس و غیر آن و بنابر احتیاط از زدن روی قابلمه هم اجتناب شود و مولودی خوانی اگر مناسب مجلس لهُو نباشد و یا مشکوک باشد، اشکال ندارد و در غیر این صورت جایز نیست.

س ۱۳ - آموزش دیدن بچه‌ها و نواختن موسیقی چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۳ - حرام است.

- س ۱۴ - پخش موسیقی شاد بمناسبت میلاد ائمه ۷ از مسجد چگونه است؟
✓ ج ۱۴ - به نظر ما جایز نیست.
- س ۱۵ - در خصوص موسیقی ملاک و میزان در طرب‌انگیز بودن آن است یا اینکه انسان از حالت خودش خارج شود؟
✓ ج ۱۵ - ملاک طرب بودن است.
- س ۱۶ - فرق رقص و غنا چیست؟
✓ ج ۱۶ - رقص از مقوله حرکت است ولی غنا از مقوله صوت است یعنی رقص حرکات موزون بدنی را می‌گویند ولی غنا، خواندن با ترجیع را می‌گویند.
- س ۱۷ - حکم زدن و گوش دادن دف، دایره، تنبک و ارگ چیست و آیا رقص محلی (ترکه بازی) با نی حماز چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۷ - زدن آلات مذکور جایز نیست و گوش کردن به آنها اگر مصداق موسیقی مطرب است حرام است و الا اشکال ندارد و رقص هم حرام است.
- س ۱۸ - نظر شما درباره معنای غنا و موسیقی و حکم آن چیست؟
✓ ج ۱۸ - به نظر ما آنچه مبنای حرمت است غنا است که بعضی از مصادیق موسیقی را شامل می‌شود و لذا موسیقی غیر مطرب حرام نیست و حتی مشکوک آن هم اشکال ندارد و به نظر ما غنا از مقوله لهو و آهنگ است نه از مقوله لفظ و کلام پس هر لحن و آهنگی که موجب شود خفتی در نفس ایجاد گردد، به نظر ما حرام است.
- س ۱۹ - طشت زدن، دایره زدن، همراه با کف زدن و شعر خواندن در عروسی در صورتی که تحریک کننده و مفسده‌انگیز نباشد چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۹ - بعید نیست در شب زفاف و عروسی امور مذکوره برای خانمها اشکال نداشته باشد گر چه ترک آن توصیه می‌شود البته اگر همراه با آلات ساز و آواز و یا امور حرام دیگر باشد حرام است.
- س ۲۰ - حضرتعالی لهو را چگونه معنی می‌کنید؟
✓ ج ۲۰ - مراد از لهو هر چیزی است که انسان را از یاد خدا غافل کند بطوری که از انجام گناه هیچگونه ابایی نداشته باشد.
- س ۲۱ - گوش دادن به موسیقی ایرانی که از خارج از ایران به ایران فرستاده می‌شود (خواننده زن باشد یا مرد) چه حکمی دارد؟

✓ ج ۲۱ - به اینگونه آوازاها و موسیقیها گوش داده نشود زیرا بیشتر آنها جز موسیقی و غنای محرم است.

س ۲۲ - گاهی اوقات مذاحان اشعار خود را با چه چه می خوانند حکم آن چیست؟
 ✓ ج ۲۲ - اگر صدق غنا کند و بطوری که معمولاً در مجالس لهو و لعب عمل می شود، خوانده شود حرام است و همچنین اگر همراه با چه چه باشد خالی از اشکال نیست و فرقی بین مضامین نمی کند ولی اگر یقین به غنا نباشد و مشکوک باشد حرام نیست.

س ۲۳ - اگر تحت تأثیر شنیدن نوار یا آواز یا موسیقی به تنهایی، شخص به حالت گریه و حزن یا خنده و شادی (حالی به حالی شدن) بیفتد آیا این حکم غنا را دارد؟
 ✓ ج ۲۳ - یکی از تعاریفی که برای غنا شده است همین است که شخص از حالت طبیعی خارج شود و لذا باید اجتناب شود.

س ۲۴ - آیا استعمال آلات و ابزار موسیقی بطور کلی و مطلق جایز نیست؟
 ✓ ج ۲۴ - آن قسم از آلاتی که فقط در موسیقی حرام استفاده می شود، استعمال آنها حرام است ولی قسمی که هم در موسیقی حرام و هم در موسیقی حلال یا مشکوک استفاده می شود بستگی به نحوه استفاده از آن دارد اگر در حرام استفاده می شود حرام و الا حلال است.

س ۲۵ - گوش کردن صدای تَلْک خوانی زن، جمع خوانی زن و گروه های کر مختلط چه حکمی دارد و آیا تمامی نوارهایی که وزارت ارشاد به آنها مجوز تکثیر می دهد محکوم به حلیت است؟
 ✓ ج ۲۵ - گوش دادن به تک خوانی زن حرام است ولی بقیه موارد اگر مصداق غنا و مستلزم حرام نبوده و مفسده ای نداشته باشد، اشکال ندارد و مجوز وزارت ارشاد دلیل بر حلیت نیست.

فیلم و نمایش

س ۱ - نشان دادن چهره کامل چهارده معصوم ۷ در حالات زیر چه حکمی دارد :
 الف - نشان دادن چهره کامل بدون هیچ گونه تغییر در چهره پردازی؟
 ب - نشان دادن چهره کامل همراه با گریم بگونه ای که بیننده با کمی دقت مصنوعی بودن را بفهمد؟

ج - استفاده کردن از اشخاصی که در تمام مدت بازیگری خود، فقط نقش ائمه را بازی می‌کنند؟

د - استفاده از بازیگرانی که فقط نقشهای مثبت را بازی می‌کنند؟

✓ ج ۱ - به نظر ما به تصویر کشیدن و نشان دادن چهره ائمه اطهار ۷ و انبیاء عظام و

حضرت زهرا (س) در تمام موارد فوق جایز نیست و اشکال مختلف که در سؤال

آمده است در حرمت و عدم جواز تفاوتی نمی‌کند.

س ۲ - میزان و ملاک جهت ارتباط همکاری زنان و مردان در رادیو و تلویزیون در هنرهای تصویری و نمایشی چیست؟

✓ ج ۲ - به نظر ما اینگونه ارتباطات جایز نیست، مگر ضرورتی ایجاب کند که

وجود آن هم در اینگونه موارد مشکل است.

س ۳ - آیا زن و مرد می‌توانند به جای یکدیگر نقش بازی کنند؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

س ۴ - بازیگرانی که نقش زن و شوهر یا مادر و فرزند را در فیلمهای خانوادگی بازی می‌کنند، برای ابراز احساسات عاطفی از کلماتی مانند عزیزم و جانم و دوستت دارم استفاده می‌کنند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - به نظر ما اینگونه ارتباطات جایز نیست مگر در مقام ضرورت باشد.

س ۵ - نشان دادن زنان معصوم و مقدس با نقاب یا بدون آن چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - با نقاب اشکال ندارد و اما بدون نقاب اگر مثل حضرت زهرا (س) نشان داده

شود، جایز نیست اما سایر بانوان مقدس در صورتی که نشان دادن آنها موجب

هتک حرمت نباشد، اشکال ندارد.

س ۶ - آیا می‌توان چهره بزرگانی چون حضرت عباس ۷ و حضرت زینب (س) را نشان داد؟

✓ ج ۶ - در غیر معصومین اگر موجب هتک حرمت نباشد، اشکال ندارد ولی در

معصومین جایز نیست.

س ۷ - سخن گفتن به جای معصومین ۷ در فیلم چه حکمی دارد؟

✓ ج ۷ - اگر موجب هتک حرمت نباشد اشکال ندارد.

س ۸ - چنانچه سوژه یا موضوع فیلم اقتضا کند که بازیگران زن مسلمان یا غیر مسلمان حجاب کامل یا اصلاححجاب را رعایت نکنند، ساخت نمایش و تماشای چنین فیلمی چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۸ - در زن غیر مسلمان اگر جاهائی از بدن که معمولاً آنان نمی پوشانند مشخص باشد، اشکال ندارد اما در زن مسلمان اگر فیلم بصورتی است که منجر به نظر حرام و امثال آن می شود برای خود زن و دیگران که به او نگاه می کنند، حرام است و ساخت آن هم خالی از اشکال نیست و اما تماشا و نمایش آن فیلم، اگر بینندگان، زن رامی شناسند و یا به صورت مستقیم است، نگاه کردن حرام و در غیر این صورت اشکال ندارد.
- س ۹ - در آغوش گرفتن دختر یا پسر ممیز توسط نامحرم در صورتی که نقش محارم را ایفاء کند، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۹ - از آغوش گرفتن بچه ممیز اگرچه موجب فتنه و تحریک نگردد، خوب است اجتناب گردد.
- س ۱۰ - تظاهر به کارهای حرام در صورت ضرورت نقش در فیلم چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۰ - در صورتی که باعث ترویج اینگونه اعمال نگردد و فتنه‌ای بر آن بار نشود اشکال ندارد.
- س ۱۱ - حکم به نمایش گذاشتن تصاویر ابزار ساخت شراب و هروئین چیست؟
- ✓ ج ۱۱ - در صورتی که باعث ترویج مسائل منکر گردد جایز نیست.
- س ۱۲ - نمایش زنانی که حد پوشش شرعی را رعایت نمی کنند و نقش آنان چنین حالتی را اقتضاء می کند، چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۲ - در مواردی که ضرورت ایجاب نکند، باید اجتناب گردد.
- س ۱۳ - نظر شما در مورد ارتباطات جمعی مانند هنر، سینما، صدا و سیما و چیست؟
- ✓ ج ۱۳ - از آنجا که اسلام و معارف حقّه ائمه طاهرین علیهم السلام بهترین و کاملترین دستورات و سیره زندگی را به ما می آموزد و آنچه که در روایات در مورد سؤال به آن پرداخته شده است استقبال از تمدن و مظاهر آن است بگونه‌ای که هرچه می تواند مردم را به معارف دینی و مبانی قرآن و اهل بیت علیهم السلام نزدیک کند در اسلام ممدوح و پسندیده است و بدان تشویق گردیده است و هر چه که انسان را از هدف نهائی خلقت که همان عبادت و کمال انسانی است، دور می سازد ممنوع و مذموم و نهی گردیده است و لذا سینما و فیلم و صدا و سیما و شعر و هنر اگر در راه خدمت به

معارف اسلام و قرآن و اهل بیت علیهم السلام قرار گیرد مورد تأیید است ولی آنچه که اکنون در ممالک غربی به آن دامن زده می‌شود، ترویج بی‌بند و باری و دور کردن اذهان و قلوب مردم از خدا و دین است که جایز نیست و هرگونه فعلی که باعث تقویت اینگونه برنامه‌های فاسد گردد حرام و در آن دنیا موجب سرافکنندگی و خسران خواهد بود.

س ۱۴ - به منظور تنبیه و توجه تماشاچی به نتیجه اعمال، آیا می‌توان صحنه‌های روز قیامت را به تصویر کشید و از آنجا که نمایش این صحنه مستلزم نمایش چهره فرشتگان عذاب و رحمت است بازی هنرپیشگان در نقش فرشتگان چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱۴ - در صورتی که هتک نباشد اشکال ندارد به شرط آنکه موجب ترویج

خسونت و بد جلوه کردن مسائل قیامت نشود.

س ۱۵ - نگاه کردن به فیلم زنان بی حجاب چه حکمی دارد و آیا در این مسئله بین مسلمان، کافر و بین فیلم مستقیم و غیر مستقیم فرقی هست؟

✓ ج ۱۵ - اگر زنان مسلمان هستند و آنها را نمی‌شناسند و مفسده‌ای هم بر آن مترتب

نیست، نگاه کردن اشکال ندارد و در زن غیر مسلمان هم به شرط آنکه مفسده‌ای نباشد، اشکال ندارد ولی در فیلمهایی که بازیگران آن مسلمان هستند، در فیلم زنده و مستقیم اگر آنان بدحجاب هستند اجتناب شود.

س ۱۶ - آیا زن می‌تواند با کلاه گیس بطوری که موهای خودش کاملاً پوشیده باشد نقش زنان بی حجاب را بازی کند و آیا در این مسئله بین موی انسان، موی حیوان و موی مصنوعی تفاوتی هست؟

✓ ج ۱۶ - به نظر می‌رسد که تفاوتی بین موی خود و موی مصنوعی نباشد زیرا در

تأثیر تفاوتی نمی‌کند.

س ۱۷ - در صورتی که زنان غیر مسلمان بدون مراعات حجاب اسلامی به ایفای نقش بپردازند اولانگاه کردن عوامل تولید به این زنان چه حکمی دارد؟ ثانیانگاه کردن تماشاچیان به فیلم آنها چه حکمی دارد؟ ثالثاً در صورت جواز تا چه حدی از بدن ایشان را می‌توان نمایش داد آیا جواز منحصر به موی سر است یا شامل سایر اعضای بدن مثل پا و دست و بازو نیز می‌شود و در صورت دوم آیا عورتین را نیز شامل می‌شود یا خیر؟

✓ ج ۱۷ - ج اول: اشکال ندارد با شرایط مندرجه در جواب سؤال سوم.

✓ ج دوم: اشکال ندارد با شرایط مرقومه در جواب سؤال سوم.

- ✓ ج سوم: مقداری از بدن را که معمولاً اهل کتاب در بین خود باز نگه می‌دارند اگر قصد ریه نباشد، اشکال ندارد.
- س ۱۸ - آیا زن و مرد محرم مثل زن و شوهر می‌توانند در فیلم همدیگر را لمس کنند، ببوسند یا در آغوش بگیرند و آیا حکم این مسئله در صورتی که زن و مرد محرم نقش دو محرم یا دو نامحرم را بازی کنند متفاوت است؟
- ✓ ج ۱۸ - به طبع اولی اشکال ندارد ولی چون موجب تحریک و چه بسا سؤ ظن و یا ریه خواهد بود، جایز نیست.
- س ۱۹ - دیدن اینگونه روابط (با فرض سؤال بالا) برای بیننده فیلم چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱۹ - در صورتی که موجب ریه و تحریک نگردد اشکال ندارد
- س ۲۰ - رعایت حجاب بر دختران نابالغ در فیلم و غیر فیلم تا چه حد لازم است؟
- ✓ ج ۲۰ - چون ممکن است بد آموزی داشته باشد باید در حد امکان پوشیده باشد.
- س ۲۱ - لمس کردن دختران نابالغی که در نقش زنان بالغ بازی می‌کنند برای مردان نامحرم و لمس پسران نابالغی که در نقش مردان بالغ بازی می‌کنند برای زنان نامحرم چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۱ - در صورتی که تشخیص بد و خوبی را ندهند و ریه‌ای در کار نباشد اشکال ندارد.
- س ۲۲ - ساختن فیلم در ارتباط با آموزش مسائل جنسی چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۲ - خالی از شبهه نیست بلکه باید اجتناب شود.
- س ۲۳ - بازی کردن مرد در نقش زن و زن در نقش مرد چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۳ - اجتناب گردد.
- س ۲۴ - نمایش زنان بی‌حجاب با هنرپیشه‌های مصنوعی (نقاشی متحرک و تصاویر کامپیوتری) چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۴ - در صورتی که موجب تهییج و ریه گردد حرام است.
- س ۲۵ - مونتاژ بدن برهنه زنان کافر با چهره هنرپیشه‌های مسلمان بوسیله کامپیوتر بطوری که خیال شود همان زن است که برهنه شده چه حکمی دارد و اگر به جای بدن زن کافر با تصاویر کامپیوتری مونتاژ شود چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۵ - جایز نیست.
- س ۲۶ - به تصویر کشیدن تخیلات و داستان‌هایی که دستمایه آنها تخیل و اوهام می‌باشد چه حکمی دارد؟

- ✓ ج ۲۶ - صرف تخیل اشکال ندارد ولی اگر موجب بدآموزی باشد اشکال دارد.
- س ۲۷ - نمایش محرّمات بدون اینکه در واقع حرامی انجام شود (مثل نمایش شرب خمر بوسیله آب یا نمایش قمار بدون شرط بندی و قصد بازی) چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۷ - در صورتی که موجب بدآموزی شود اشکال دارد.
- س ۲۸ - نمایش رقص بر فرض اینکه اصل رقص را حرام بدانیم در فیلم چه حکمی دارد و آیا بین رقصهای آیینی و غیر آیینی تفاوتی هست؟
- ✓ ج ۲۸ - از اینگونه نمایشها در بین مسلمانان اجتناب گردد زیرا موجب بدآموزی است.
- س ۲۹ - ساخت فیلمهای ترسناک برای سرگرمی چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲۹ - در صورتی که موجب فساد باشد حرام است.
- س ۳۰ - نمایش صحنه‌های ترسناک یا صحنه‌های فجیع کشتار و شکنجه در فیلم به عنوان بخشی از داستان و ماجرای يك فیلم چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۳۰ - در صورتی که موجب فساد باشد حرام است.
- س ۳۱ - نمایش مجامعت حیوانات در فیلمهای مستند چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۳۱ - در صورتی که موجب فساد و ریبه و تهییج باشد حرام است.
- س ۳۲ - گوش دادن به صدای زن خواننده برای مردان چه حکمی دارد (در صورتی که آواز از باب غنا حرام نباشد) مونتاز اینگونه تصنیفات بر روی فیلم یا تصویر خود خواننده چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۳۲ - در صورتی که مهیج باشد حرام است.
- س ۳۳ - زنهایی که در بعضی فیلمها در نقش همسر با افراد گوناگون بازی می‌کنند، از نظر شرعی چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۳۳ - به نظر ما جایز نیست.
- س ۳۴ - آیا مشاهده تصاویر و صدای مردان و زنان نامحرم از تلویزیون، که بعضاً حجاب را بطور کامل رعایت نمی‌کنند برای بینندگان و شنوندگان جایز است و آیا در این خصوص تفاوتی میان فیلمهای ایرانی و خارجی و هم چنین پخش مستقیم و غیر مستقیم وجود دارد؟
- ✓ ج ۳۴ - حکم دیدن تصاویر از تلویزیون حکم دیدن عکس را دارد البته دیدن زنهای غیرمسلمان، اگر وضع حجاب آنها بگونه‌ای نباشد که هیجان انگیز باشد حکم دیدن اشکال ندارد و اما در فیلمهای مستقیم دیدن نامحرم خالی از اشکال نیست خصوصاً اگر زنهای ایرانی و مسلمان باشند.

س ۳۵ - دیدن فیلمهای خارجی در تلویزیون که زنها بدون حجاب در آنها نقش بازی می‌کنند، مخصوصاً برای جوانان، که چه بسا تحت تأثیرات اخلاقی سوء قرار بگیرند، چه صورت دارد؟

✓ ج ۳۵ - البته مؤمن اگر از دیدن چنین فیلمهایی اجتناب نماید خوب است خصوصاً اگر جوانان باشند، بلکه اگر احتمال دهد دیدن آن موجب وقوع در فتنه و فساد می‌شود، در این صورت دیدنش حرام است

س ۳۶ - نگاه کردن به تلویزیون در حالی که کشورهای خارجی را می‌گیرد چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳۶ - در صورتی که مشتمل بر فیلمهای مبتذل یا آهنگ مناسب مجالس لهو و لعب و غنا باشد دیدن و شنیدن آن حرام است.

به تصویر کشیدن چهره معصومین ۷

س ۱ - نظر شما با استناد به متون دینی اسلام (قرآن و احادیث) در مورد به تصویر کشیدن چهره پیامبر چیست؟

✓ ج ۱ - به نظر ما به تصویر کشیدن چهره حضرت رسول اکرم ۹ جایز نیست.

س ۲ - نظر اسلام در مورد به تصویر کشیدن چهره همه پیامبران (اولوالعزم و سایر پیامبران تبلیغی) چیست؟

✓ ج ۲ - خالی از شبهه نیست مخصوصاً اگر موجب هتک باشد حرام است.

س ۳ - نظر اسلام در مورد به تصویر کشیدن چهره امامان چیست؟

✓ ج ۳ - جایز نیست.

س ۴ - نظر اسلام در مورد استفاده از يك شخص در نقش پیامبر و امامان در سینما و تلویزیون چیست؟

✓ ج ۴ - بازی نمودن نقش پیامبران و ائمه اطهار ۷ و حضرت زهرا (س) بصورت کامل جایز نیست.

س ۵ - اخیراً بطور گسترده دیده می‌شود چهره معصومین ۷ نقاشی شده و با شکل‌های مختلف که مناسب با شأن آنها نیست در بازار عرضه و به فروش رسانده می‌شود که بعضاً پاره و در زیر پا ریخته می‌شود خرید و فروش و نگهداری و از بین بردن آنها چگونه است؟

✓ ج ۵ - چون نسبت این عکسها به معصومین ۷ صحیح نیست و در بسیاری از موارد

موجب هتک می‌گردد، از مؤمنین درخواست می‌گردد اینگونه عکسها را ترویج نکنند و از خرید آن بپرهیزند.

س ۶ - در صورتی که نمایش زندگی و چهره معصومین در فیلم مستلزم هیچگونه اهانتی به ساحت مقدس آن حضرات نباشد و مردم را به تاسی و الگوپذیری از روشها، منشاها و اخلاقیات آن بزرگواران ترغیب نماید :

اولاً: بازی هنرپیشگان در نقش معصومین چه حکمی دارد؟

ثانیاً: نشان دادن چهره هنرپیشه به جای چهره معصوم و نمایش حرکات و سکنات معصوم مثل راه رفتن، نشستن، برخاستن، غذا خوردن و خوابیدن چه حکمی دارد؟

ثالثاً: آیا می‌توان به منظور آب و تاب دادن و جذابیت بخشیدن به داستان سخنانی را که از معصومی صادر شده از زبان معصوم دیگری بیان کرد؟

رابعاً: آیا می‌توان برای به تصویر کشیدن مواضع فکری معصوم واقعه‌ای را به تصویر کشید که اتفاق نیفتاده مثلاً می‌دانیم که همه معصومین در مقابل ستمگران محکم و استوار بوده‌اند حال اگر فرض کنیم در زندگی یکی از معصومین اتفاقی نیفتاده که حضرت معصوم در مقابل ستمگری ایستادگی کند یا تاریخ آن را برای ما نقل نکرده باشد آیا می‌توان داستانی را ساخت و تصویر کرد تا روحیه ظلم ستیزی معصوم ۷ نمایش داده شود؟

✓ ج ۶ - اول و دوم : با فرض مرقوم اشکال ندارد ولی از نظر ما اشکال موضوعی دارد که کمتر می‌توان احراز نمود که بر نمایش گذاشتن چهره معصومین ۷ هتک حرمت نباشد.

✓ سوم : در صورتی که قطعاً از معصومی مشخص نقل شده و از معصوم دیگر نقل نگردیده نسبت دادن صحیح نیست ولی اگر نقل شده ولی به معصوم مشخصی نسبت داده نشده و یا نمی‌دانید که از کدام معصوم نقل شده می‌توان به هر کدام از معصومین نسبت داد و تفحص هم لازم نیست.

✓ چهارم : جایز نیست زیرا نسبت دادن به معصوم است در کاری که انجام نشده.

دیدن فیلمهای ناهنجار

س ۱ - آیا دیدن فیلمهای سکسی و مبتذل حرام است؟

✓ ج ۱ - جایز نیست.

دیدن زنهای بی‌حجاب در فیلمها و عکسها

س ۱ - دیدن عکس نامحرم بدون ریه چه صورت دارد و فرقی بین آشنا و ناشناس وجود دارد یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر زن را نمی‌شناسد و بدون ریه باشد حرام نیست ولی اگر آن را می‌شناسد

جایز نیست.

- س ۲ - دیدن زنه‌ای بی‌حجاب آرایش کرده در فیلمها در صورتی که بازیگر مسلمان یا غیر مسلمان باشد چه صورت دارد؟
- ✓ ج ۲ - بازیگران مسلمان زن در صورتی که آنها را می‌شناسند جایز نیست ولی در بازیگران زن غیر مسلمان اگر خوف وقوع در حرام نباشد اشکال ندارد.

استفاده از ماهواره

- س ۱ - استفاده از ماهواره برای برنامه‌های علمی چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۱ - برای استفاده در مواردی که منفعت محله دارد اشکال ندارد اگرچه با شرایط روز امکان استفاده صحیح از آن برای همگان میسر نیست.
- س ۲ - استفاده از ماهواره چگونه است و آیا آزاد نمودن آن جایز است؟
- ✓ ج ۲ - با توجه به مقتضیات زمان و برنامه‌هایی که از ماهواره‌ها پخش می‌گردد که معمولاً برای از بین بردن فرهنگ اصیل و مبانی اسلام عزیز است به نظر ما آزاد نمودن آن جایز نیست.

استفاده از برنامه‌های رادیو و تلویزیون

- س ۱ - آیا استماع تمام برنامه‌های صدا و سیما از نظر شرعی جایز است؟
- ✓ ج ۱ - نمی‌توان تأیید کلی کرد.
- س ۲ - نگاه کردن خانمها به فیلمهای ورزشی که از تلویزیون پخش می‌شود در حالی که مردان پوشش کافی را ندارند چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۲ - در غیر فیلمهای مستقیم و زنده حکم عکس را دارد و لذا اگر او را می‌شناسد نگاه کردن جایز نیست و الا اشکال ندارد ولی در فیلمهای مستقیم و زنده، اگر ورزشکاران مسلمان هستند اجتناب شود و همه این موارد در صورتی است که مهیج و فسادانگیز نباشد و الا نگاه حرام است.
- س ۳ - اخیراً در فیلمها فحاشی و الفاظ رکیک مشاهده می‌شود آیا اشکال ندارد؟
- ✓ ج ۳ - اگر موجب ترویج فحاشی و خدشه‌دار شدن عقّت عمومی و ادب جامعه گردد حرام است.
- س ۴ - نگاه کردن دختران به بازی فوتسال پسران بطور مستقیم و یا از تلویزیون چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۴ - بطور مستقیم جایز نیست ولی اگر غیر مستقیم باشد و ریه‌ای هم نداشته باشد اشکال ندارد.

هنر

- س ۱ - آیا می‌توان هنر را رده‌بندی فقهی (حلال و حرام، مکروه و مباح) کرد؟
✓ ج ۱ - مصادیق هنر به حرام و مکروه و مباح تقسیم می‌شود حرام مانند موسیقی لهوی، مکروه مانند نقاشی ذی روح، مباح مانند صنایع دستی.
- س ۲ - سابقه این رده‌بندی چگونه است؟
✓ ج ۲ - این تقسیم به صدر اسلام بر می‌گردد گرچه تحت عنوان هنر بحث نشده باشد.
- س ۳ - دلایل شرعی بر حرمت هنر چه می‌تواند باشد؟
✓ ج ۳ - دلایل مختلفی دارد که هر کدام تحت عناوین خاصی باید بررسی گردد که در این مختصر نمی‌گنجد.
- س ۴ - تطوّر زمانی و تغییر مکانی در شریعت هنر چه نقشی را بازی می‌کند؟
✓ ج ۴ - به نظر می‌رسد تطوّر زمانی کمتر نقش داشته باشد.
- س ۵ - آیا دلایل حرمت یا حرمت در گذر زمان دچار قبض و بسط می‌شوند، تغییر در این دلایل چگونه است؟
✓ ج ۵ - پاسخ این سؤال در جواب سؤال چهارم مشخص شد که زمان نمی‌تواند تغییری حاصل کند مگر آنکه در مصادیق خاصّ از روایات شرائط خاصی استفاده گردد که زمان بتواند تغییری حاصل کند و یا زمان، موضوع را تغییر دهد که حکم هم تغییر پیدا کند.
- س ۶ - شریعت هنر اطلاق بر معنا دارد یا قالب و یا هر دو؟
✓ ج ۶ - هنر بمعنای عام هم در قالب و هم در معنا و یا هر دو مصداق دارد ولی در مصادیق متفاوت است.
- س ۷ - فلسفه تحریم برخی از گونه‌های هنری در فقه چگونه ارزیابی می‌شود؟
✓ ج ۷ - هر کدام تحت عناوین خاصی قرار می‌گیرند و ادله حرمت هر کدام مخصوص به خود آن می‌باشد مثل لهوی بودن و حرمت تجسیم و عناوین دیگر.
- س ۸ - آزادی هنر و هنرمند در شریعت چگونه لحاظ می‌شود؟
✓ ج ۸ - آزادی بمعنای مطلق در اسلام وجود ندارد بلکه تمام افعال انسان از نظر اسلام محدود به حدود خاصّ و معینی است که در همان محدوده، انسان آزاد است که هنر و هنرمند هم از این قاعده مستثنی نیست.

س ۹ - آیا موضع فقه در برابر هنر فقط محدود به داوری است یا شامل هدایت آن و در مقیاس وسیعتر مشتمل بر ارائه چهارچوبی معین برای هنر با جهت‌گیری دینی نیز هست؟

✓ ج ۹ - اسلام در برابر هنر، ارائه دهنده چهارچوب معینی است که داوری بعد از آن ارشادها و هدایتها قرار دارد.

س ۱۰ - آیا تغییر معرفت دینی يك فقیه موضع فقه را نیز در قبال هنر دچار تغییر و چالش می‌کند؟ اگر چنین است آیا این بدین معنی خواهد بود که فقه داوری ثابتی درباره هنر ندارد؟

✓ ج ۱۰ - این مطلب به نظر ما صحیح نیست مگر آنکه تغییر موضوع حاصل شود که فقیه روی آن تغییر، حکمی را تغییر دهد.

س ۱۱ - آیا فقه طالب و طرفدار نوعی هنر ایدئولوژیک است؟ و آیا هنر دینی همان ایدئولوژیک است؟ ساختار و ویژگیهای آن دو چگونه است؟

✓ ج ۱۱ - هر هنری که تحت ضوابط ارائه شده از جانب فقه باشد مورد تأیید است گرچه عنوان ایدئولوژیک صدق نکند.

لباس روحانیت و فیلم

س ۱ - آیا در سریالها و فیلمها به عنوان يك روحانی و ملبس ایفای نقش نمودن برای اینجانب را با حفظ مراتب شرعی و شئون روحانیت اجازه می‌فرمائید؟

✓ ج ۱ - اگر شئون روحانیت کاملاً حفظ می‌شود و موجب استخفاف روحانیت و لباس او نمی‌گردد، اشکال ندارد و مسئولیت این عمل به عهده خود شخص است.

س ۲ - ایفای نقش سازنده و مثبت در جهت تنویر افکار نسبت به حدود و معارف و اخلاق اسلامی با حفظ حدود شرعی بدون لباس روحانی را اجازه می‌فرمائید؟

✓ ج ۲ - اگر باعث نشود که عدم تقیید شخص به لباس روحانیت در بین مردم رواج پیدا کند، اشکال ندارد.

س ۳ - با توجه به اینکه از نعمت صوت حسن برخوردار هستم خواندن اشعار مدایح و مصائب و موعظه با حفظ حدود شرعی و انتشار آن به صدا و سیما با لباس روحانی و بدون لباس روحانی را اجازه می‌فرمائید؟

✓ ج ۳ - با شرایط فوق اشکال ندارد.

س ۴ - آیا بازیگری هنرمندان غیر طلبه با لباس طلبگی چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - چون در بسیاری از موارد موجب هتک است اجتناب نمایند گرچه اگر هتک نباشد اشکال ندارد.

مسائل موسیقی و فیلم و نمایش

۵۸۳

مسائل امداد رسانی

امداد رسانی به نامحرم در صورت اضطرار

س ۱ - بعضا اتفاق می افتد که با مصدومی مواجه می شویم که دچار ایست تنفسی یا قلبی گردیده است و نیاز به تنفس مصنوعی و ماساژ قلبی دارد : (اگر مصدوم مرد و امدادگر زن و یا بالعکس بود) تکلیف شرعی چیست؟

✓ ج ۱ - در صورت ضرورت مماثلت لازم نیست و باید به مصدوم امداد رسانی شود.

س ۲ - در برخی مواقع اتفاق می افتد که با مصدومی مواجه می گردیم که جهت مداوا نیاز به گرفتن فشار خون و نبض و ملزم به بالا زدن آستین و لمس دست وی می باشد (اگر امدادگر مرد و مصدوم زن باشد و یا بالعکس) تکلیف چیست؟

✓ ج ۲ - اگر مماثل نباشد و لزوم فشارگیری خون و نبض در همان لحظه باشد اشکال

ندارد و چه بسا واجب است.

س ۳ - اگر با مصدومی مواجه شدیم که از قسمتهای قفسه سینه و یا اندامی که نگاه کردن نامحرم به آن حرام می باشد دچار آسیب دیدگی شده باشد (و امدادگر زن و مصدوم مرد و یا بالعکس بود) و چاره ای جز نگاه کردن و یا لمس نمودن برای مداوا نبود تکلیف چیست؟

✓ ج ۳ - در صورت ضرورت، بقدری که ضرورت هست می تواند نگاه کند و اگر با نگاه

هم امکان امداد رسانی نیست، بقدر ضرورت لمس نمودن هم اشکال ندارد.

س ۴ - در مواقع ضروری که جان مصدوم در خطر است و نیاز به مداوا دارد و جهت مداوا ملزم به حمل می باشد (اگر امدادگر مرد و مصدوم زن و یا بالعکس باشد) مصدوم باید چه شرایطی داشته باشد؟

✓ ج ۴ - به هر صورت که ضرورت اقتضاء می کند، جایز است ولی بیش از ضرورت

باید احتیاط نمود.

س ۵ - در سؤال قبلی اگر امدادگر برادر جهت نجات غریق ملزم به کمک گرفتن از امدادگر خواهر حاضر در صحنه شود و مجبور به گرفتن دست و یا بدن امدادگر خواهر گردد و در غیر این صورت نجات میسر نباشد تکلیف چیست؟

✓ ج ۵ - با فرض سؤال اشکال ندارد و اگر جز این راهی میسر نیست واجب است.

س ۶ - بعضاً اتفاق می افتد که جهت نجات خانمی که در آب غرق می شود امدادگر نجات غریق زن آشنا به فنون شنا در دسترس نیست و امدادگر مرد ملزم به نجات می گردد و ناچار به لمس بدن مصدوم و حمل ایشان به بیرون از آب می گردد شرایط نجات غریق فوق چگونه است؟

✓ ج ۶ - با فرض سؤال اشکال ندارد بلکه واجب است.

شرکت زن و مرد در امداد رسانی و کلاس آموزش

س ۱ - شرکت دختران و بانوان امدادگر با مردان امدادگر در مأموریت های ویژه و امداد رسانی بصورت مشترك و انجام امور محول که گاه ناچار به برخورد و یا تماس با هم می باشند مشروع است یا خیر؟

✓ ج ۱ - اگر امکان استفاده از امدادگران ممتثل هست باید از ممتثل استفاده شود و

اگر امکان ندارد و ناچار باید امدادگران زن هم در مأموریت های امدادی که ایفاء

وظیفه می کنند، سعی نمایند مراتب عفاف و حجاب را رعایت کنند و اگر ناچار به

برخوردهایی در زمان امداد رسانی هستند که راهی جز آن نیست، در حد ضرورت

اشکال ندارد.

س ۲ - حضور دختران و پسران امدادگر در مجلس تحقیق و آموزش امداد و کمک های اولیه بصورت مختلط چگونه است؟

✓ ج ۲ - با رعایت مراتب عفاف و حجاب اشکال ندارد.

گرفتن اجرت در مقابل امداد رسانی

س ۱ - ماده ۱۷۴ اجرت كمك و نجات : به هر نوع عمل كمك و نجات که دارای نتیجه مفید باشد اجرت سالانه تعلق خواهد گرفت اگر عمل كمك یا نجات نتیجه مفید نداشته باشد هیچگونه اجرتی به آن تعلق نخواهد گرفت و در هیچ مورد مبلغ پرداختی بیش از ارزش نجات یافته نخواهد بود.

ماده ۱۸۱ اجرت نجات اشخاص : اشخاصی که جان آنها نجات یافته است ملزم به پرداخت هیچگونه اجرت نخواهد بود نجات دهندگانی که در عملیات كمك یا نجات مربوط به يك حادثه خدماتی برای نجات اشخاص انجام داده اند مستحق دریافت سهم متناسبی از اجرت پرداختن به نجات دهندگان کشتی و بار و سایر متعلقات آن هستند.

۱ - این دو ماده در قالب چه نوع عقدی از عقود اسلامی هستند؟

- ۲ - این دو ماده کدامیک از قواعد فقهیه را در بر می‌گیرد؟
- ۳ - مستدعی است این دو ماده را با توجه به مبانی فقهی تجزیه و تحلیل بفرمائید؟
- ✓ ج ۱ - از نظر شرعی هرگونه فعل شخص مسلمان قابل تقدیر است و ایجاد حق می‌کند و بدون اجرت نمی‌ماند و لذا اگر شخصی کمکی نماید و کسی را نجات دهد، مستوجب حقی است که می‌تواند در مقابل خدمتی که کرده اجرتی بگیرد ولی اگر با این قصد و نیت کمکی و خدمتی می‌کند و با در نظر گرفتن این قانون اقدام به کمک می‌کند و از آن طرف شخص کمک شونده هم این قانون را می‌داند و راضی به این عمل هست این خدمات از قبیل جعاله خواهد بود.

متفرقات

- س ۱ - اگر اتفاق بیفتد که امدادگر خواهر و امدادگر برادر اجبارادر مکانی خلوت مانند جنگل و یا کوه و ... به تنهایی به امر امدادسانی بپردازند تکلیف شرعی همکاری آنها با توجه به اینکه خلوت دو نامحرم حرام است چیست؟
- ✓ ج ۱ - تا امکان دارد سعی شود این اتفاقات صورت نگیرد ولی اگر چاره‌ای نباشد مانعی ندارد.
- س ۲ - آیا پوشیدن لباسهای یونیفرم و آرم‌دار هلال احمر در مراسمات عادی به دلیل انگشت نما بودن، لباس شهرت محسوب می‌شود یا خیر؟
- ✓ ج ۲ - برای اعضای هلال احمر اشکال ندارد.
- س ۳ - بعضاً اتفاق می‌افتد که مداحان در برخی مراسم میلاد و جشنها حضار را به کف زدن و سوت زدن بصورت مهیج دعوت می‌نمایند نظر حضرتعالی راجع به شرکت امدادگران در مراسم فوق جهت پوشش امدادی مراسم چگونه است؟
- ✓ ج ۳ - به نظر ما کف زدن مطلقاً حرام است و اگر شرکت در چنین جلساتی موجب تقویت حرام می‌شود، جایز نیست.
- س ۴ - با توجه به عدم وجود نیروی متخصص برای آموزش مباحث امدادی از قبیل: چادر زنی، آتش نشانی و ... ویژه خواهران، حضور مربیان برادر چه حکمی دارد؟
- ✓ ج ۴ - با رعایت اصول حجاب و عفاف اشکال ندارد.

مسائل شهریه

گرفتن شهریه

س ۱ - آیا جایز است با شهریه امام عصر (عج) جهت دیدن فیلم به سینما رفت؟
✓ ج ۱ - احتیاط آن است که سهم امام^۷ در اینگونه موارد مصرف نگردد مگر آنکه موجب ترویج و تبیین شعائر الهی و احکام اسلامی گردد.

س ۲ - اخذ شهریه برای طلابی که تمام درسهای خارج را از نوار استفاده می‌کنند چگونه است؟

✓ ج ۲ - به نظر ما درس خواندن فقط از روی نوار محل اشکال است و شهریه گرفتن آن هم اشکال دارد.

س ۳ - برای طلابی که قصد ملبس شدن به لباس مقدس روحانیت را ندارند یا کسانی که برای فرار از سربازی به حوزه می‌روند آیا استفاده از شهریه و امکانات حوزه جایز می‌باشد؟

✓ ج ۳ - بستگی به نظر شهریه دهنده دارد.

س ۴ - گرفتن شهریه برای طلابی که در کارهای فرهنگی مشغول و درس و بحث حوزوی ندارند و از نظر مادی هم تأمین نمی‌شوند چه صورت دارد؟

✓ ج ۴ - البته در بسیاری از موارد بستگی به نظر علماء و مراجع شهریه دهنده دارد

ولی در صورتی که از نظر مادی تأمین می‌شود، نباید شهریه بگیرد و اگر تأمین

نمی‌گردد و کارهای طلبگی انجام می‌دهد گرفتن شهریه اشکال ندارد.

لباس روحانیت

س ۱ - اگر کسی سواد حوزویش کم باشد و دروس حوزوی را بصورت مستمع آزاد می‌خواند و ملبس به لباس مقدس روحانیت شود آیا اشکال دارد؟

✓ ج ۱ - اگر بتواند شئون لباس روحانیت را حفظ نماید و هر چه را که از او سؤال نمایند در صورتی که نمی‌داند، بگوید نمی‌دانم، لباس پوشیدن اشکال ندارد.

حقّ الوعظ

س ۱ - هیئت امنای مساجد و حسینیه در دهه اول محرم و ماه مبارک رمضان به قصد و نیت حقّ الوعظ از مردم پول جمع آوری می‌نمایند و مردم نیز به همین نیت وجوهی به عنوان حقّ تبلیغ روحانی در اختیار آنها قرار می‌دهند هیئت امناء وجه جمع آوری شده را مبلغ کمی به سخنران می‌دهند و باقیمانده وجه را جهت خرید قند و چای و برنج و روغن آن حسینیه و مسجد مصرف می‌نمایند آیا وجوهی که به نیت حقّ تبلیغ جمع آوری شده می‌توانند در جای دیگر مورد نیاز مسجد و حسینیه مصرف نمایند یا خیر؟

✓ ج ۱ - آنچه که به عنوان حقّ الوعظ و جهت روحانی از مردم جمع آوری می‌شود، نمی‌توان در موارد دیگری که مثال زده شده مصرف نمود مگر آنکه در هنگام جمع آوری، دهندگان وجه را از این موضوع که در مواردی غیر از حقّ الوعظ مصرف می‌شود مطلع سازند تا در هنگام پرداخت با این نیت پرداخت کنند و الا فقط در همان مورد که جمع آوری شده می‌توان مصرف کرد مگر آنکه با اجازه آن روحانی که برای او جمع آوری شده در موارد مذکوره مصرف شود.

مسائل دعا

دعاها

س ۱ - خواندن زیارت جامعه کبیره در حرم حضرات معصومین یا در غیر آنجا (مثلاً در مسجد یا در منزل یا در حرم امامزادگان) به قصد ورود یا رجاء چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱ - زیارت جامعه را در هر مکان و خطاب به ائمه معصومین ۷ به قصد رجاء

بخوانید.

س ۲ - انتساب زیارت معروف به «زیارت ناحیه مقدسه» به امام زمان (عج) چقدر صحت دارد؟

✓ ج ۲ - مقرون به صحت است و در روایات متعدده وارد شده.

س ۳ - آیا خواندن ادعیه زیر در زمانهای زیر به قصد ورود یا رجاء مستحب است؟

الف - دعای کمیل در شب جمعه و شب نیمه ماه شعبان

ب - دعای توسل در شب چهارشنبه

ج - دعای ندبه در روز جمعه و در اعیاد مبارک فطر، قربان و غدیر خم

د - دعای سمات در عصر روز جمعه

ه - دعای عرفات در عصر روز عرفه

ی - دعای جوشن کبیر و صغیر در شب نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم ماه مبارک رمضان

✓ ج ۳ - اگر به قصد ورود آورده شود هم اشکال ندارد البته دعای توسل اختصاص به شب

معینی ندارد و لذا هر زمان که خوانده شود به قصد ورود انجام می گیرد.

س ۴ - در دعای معروف آمده «و السر المستودع فیها» حال مرجع ضمیر فیها چیست؟

✓ ج ۴ - حضرت زهرا (س) مرجع ضمیر است.

کرامات

س ۱ - سالهاست که موضوع کرامات و کارهای خارق العاده امامزادگان گرامی و علمای گرام و سادات معظم نقل مجالس عوام و خواص است و عده زیادی از مردم

به آن سخت معتقدند اما عده کمی هم هستند که متأسفانه به این مسائل اعتقاد ندارند لطفاً حکم مسئله را بیان فرمائید؟

✓ ج ۱ - کرامات امامزادگان و علماء قطعاً انجام شده و در بسیاری موارد شاهد

اینگونه کرامات هستیم و لذا نباید این کرامات نفی گردد گرچه ممکن است همه کرامات نقل شده صحیح نباشد.

س ۲ - آیا معجزه فعل خداست یا فعل امام؟

✓ ج ۲ - فعل امام است ولی با اذن خدا.

س ۳ - احتراماً همانگونه که مستحضرید در زرآباد قزوین درختی وجود دارد که هر سال در روز عاشورای حسینی از آن درخت خون جاری می‌شود با عنایت به اینکه تاکنون در خصوص این درخت مطالب مختلفی شنیده شده است خواهشمند است در رابطه با عدم حقیقت یا حقیقت وجودی این درخت و در صورت صحت و واقعیت موضوع در رابطه با پاک یا نجس بودن این خون نظر مبارک را مرقوم فرمائید؟

✓ ج ۳ - اینگونه کرامات از خاندان عصمت و طهارت ۷ بسیار دیده شده و در روایات

متعددی به این مسئله تصریح دارد که در هنگام شهادت حضرت امیرالمؤمنین ۷ از زیر سنگ خون جاری شد و یا آسمان و زمین در هنگام شهادت امام حسین ۷ خون گریست و لذا اینگونه مسائل هیچ استبعادی ندارد و این درخت فوق الذکر را بسیاری از علماء از نزدیک مشاهده نموده و شهادت به وجود خونباری این درخت در روز عاشورا داده‌اند که مورد وثوق و قبول و اطمینان است و خونی که از آن جاری می‌شود پاک و بعضی از اجله ذکر کرده‌اند که بسیار معطر هم می‌باشد.

اهل بیت ۷

س ۱ - دلیل قیام امام حسین ۷ از نظر شما چیست؟

✓ ج ۱ - دلیل قیام امام حسین ۷ توسط خود آن حضرت بیان شده که مبارزه با ظلم و

فساد و اجرای امر به معروف و نهی از منکر و اصلاح امت جدش پیغمبر اکرم ۹ است.

س ۲ - آیا اعتقاد به موضوعی به عنوان دلیل سیدالشهداء ۷ برای قیام ، امری تقلیدی است یا می‌توان به شنیده‌ها اکتفاء نمود و یا آنچه را که عقلانی‌تر تشخیص دادیم دلیل قیام بدانیم؟

✓ ج ۲ - با توجه به جواب و سؤال فوق مشخص می‌شود که دلیل قیام امام حسین ۷ از جمله چیزهایی است که شهادت تاریخ و قرائن عقلیه بر آن دلالت می‌کند زیرا قیام شخص در برابر ظلم امری عقلانی است.

س ۳ - آیا امام هرگاه اراده نماید علم برایش حاصل می‌شود و به جزئیات زمان و مکان و فوت خود آگاه است و ثبوت این مسئله کلامی می‌باشد یا روایی؟

✓ ج ۳ - هرگاه اراده کند آگاه است و ثبوت آن هم، هم کلامی است و هم روایی.

س ۴ - آیا احادیثی که لعن به ظالمین و غاصبین در حق ائمه ۷ را دارای ثوابی بیش از ذکر صلوات بیان نموده‌اند در نظر حضرتعالی صحیح دارند؟

✓ ج ۴ - در بعضی موارد، قضیه به همین صورت است.

س ۵ - در مورد پرسش قبلی سب ظالمین و غاصبین در حق ائمه ۷ با رعایت ضوابط تقیه چه حکمی دارد؟

✓ ج ۵ - سب ظالمین در موارد تقیه جایز نیست.

س ۶ - در روایتی آمده که اهل بیت پیامبر ۹ روز اربعین از شام به طرف مدینه حرکت کرد ولی ورود اهل بیت به کربلا در روز اربعین را علمائی مانند علامه مجلسی در زادالمعاد، فاضل بیرجندی در وقایع العصور محدث قمی در منتهی الامال و دکتر آیتی در بررسی تاریخ عاشورا رد فرموده‌اند نظر حضرتعالی در این باره چیست؟

✓ ج ۶ - به نظر ما استبعادی ندارد که در اربعین اول اهل بیت به کربلا رسیده باشند.

س ۷ - لعن و ناسزا گفتن به فرزندان ائمه مانند جعفر کذاب و یا به همسر پیامبر مانند عایشه چه صورت دارد؟

✓ ج ۷ - لعن و ناسزا به فرزندان ائمه ۷ جایز نیست.

س ۸ - دلایل عصمت حضرت زهرا (س) چیست؟

✓ ج ۸ - آیه تطهیر و بسیاری از ادله دیگر که برای استفاده می‌توانید به کتاب زهرای

اطهر (س) مرحوم علامه امینی ۶ مراجعه فرمائید.

س ۹ - آیا در قرآن آیه‌ای برای اثبات امامت حضرت علی ۷ و فرزندان علی ۷ داریم یا خیر؟

✓ ج ۹ - آیات دال بر اثبات امامت بعضی تصریح دارد مثل آیه انما ولیکم الله و رسوله

... (سوره مائده آیه ۵۵) و بعضی هم به این شکل صراحت ندارد.

س ۱۰ - شرایط ظهور امام زمان (عج) چیست؟
 ✓ ج ۱۰ - شرایط ظهور بر دو قسم است: یک قسم مربوط به حضرت حق تعالی است که به حسب مفاد بعضی از اخبار هرگاه که مشیت حضرت حق به ظهور امام تعلق گرفت، شمشیر ذوالفقار به قدرت الهی به سخن می آید و حضرت را دستور به قیام می دهد و اینکه در چه هنگام این واقعه عظیم اتفاق می افتد کسی نمی داند جز ذات باری تعالی - نوعی دیگر مربوط به ملت است که باید زمینه ظهور از نظر تقوی و تهذیب نفس و تزکیه اعمال و افعال فراهم گردد تا با آمدن آن بزرگوار همه تحت فرمان صاحب الامر بوده و در انتظار صدور فرمان باشیم.

س ۱۱ - چگونه برای ظهور آن حضرت آمادگی پیدا کنیم؟

✓ ج ۱۱ - پاسخ این سؤال از قسمت دوم جواب بالا روشن می شود.

س ۱۲ - از لحاظ وضعیت جهان و جهانیان (چه از نظر اقتصادی و مادی و چه از نظر معنوی و حکومتی و ...) چه فرقی بین قبل از ظهور امام زمان (عج) و بعد از ظهور ایشان وجود دارد؟

✓ ج ۱۲ - فرق فاحشی بین زمان قبل از ظهور و بعد از آن وجود دارد چه از نظر علمی

که در روایت است که علم ۲۷ جزء است که تا هنگام ظهور دو جزء آن برای مردم کشف می شود و ۲۵ قسم آن در زمان حضرت رشد پیدا می کند و چه از نظر اقتصادی که در حد اعتدال در سراسر جهان و بین تمامی طبقات بشر بوجود خواهد آمد بگونه ای که همه نسبت به هم مهربان و زندگانی در بین مردم بدون هیچ اجحاف و زورگوئی تحقق می یابد زیرا تمامی حرکات مردم برخاسته از رشد فکری، علمی و تعقلی می باشد و عدل و داد در سراسر عالم حکم فرماست البته زیر نظر حاکم مطلق، مجسمه عدل و داد، حضرت حجّت (عج) که نه قلم، قدرت نوشتن و نه زبان، توان توصیف و نه عقل می تواند آن وضع را درک کند انتظار داریم تا حضرتش ظهور و لیاقت درک محضرش را خدا به ما مرحمت فرماید.

س ۱۳ - چگونه می توان دیگران را نسبت به امام زمان (عج) و ظهور ایشان آگاه کرد؟

✓ ج ۱۳ - بوسیله توجه دادن به روایات و انجام اعمال منتظر واقعی، می توان در این

خصوص رسالت واقعی را انجام داد.

س ۱۴ - با توجه به ظلم و ستم و فساد و تباهی که هر روز در جهان بیشتر و بیشتر می شود و همینطور با توجه به رشد فکری جهانیان نسبت به اسلام واقعی و با به

وقوع پیوستن اکثر علامات غیر حتمیه که در مورد ظهور امام زمان (عج) آمده است آیا احتمال ظهور امام در عصر کنونی می‌رود یا خیر؟

✓ ج ۱۴ - بر حسب دستورات ائمه ۷ که برخواستند و نشأت یافته از منبع وحی است ما موظفیم در هر عصر و زمان منتظر ظهور حضرت باشیم و احتمال و امید فرج را داشته باشیم زیرا این امید و انتظار است که دلها را شاد و اعمال ما را جهت و جامعه را حیات می‌بخشد.

فرق ضالّه

س ۱ - نظر مبارك را در مورد صوفیه بیان فرمائید؟

✓ ج ۱ - بعضی از فرق صوفیه مسائلی دارند که به اثبات رسیده، فرقه‌های خطرناکی هستند ولی بعضی فرق دیگر هم که اینگونه مسائل را ندارند، همین مقدار که در مقابل عموم مردم مسلمان برنامه‌هایی خارج از برنامه‌های عادی مسلمانان مانند خانقاه و برنامه‌های آن دارند، مورد تأیید نیستند و به جوانان و مردم متدین و مؤمن توصیه می‌گردد که با این فرقه‌ها همکاری نمایند که چه بسا موجب پشیمانی در دنیا و آخرت خواهد بود.

س ۲ - اگر فردی بهائی بمیرد و برای او در مسجد مسلمانها ختم بگیرند و برای او طلب عفو و بخشش کنند و برایش قرآن بخوانند حکمش چیست؟

✓ ج ۲ - اگر در حالی که معتقد به اعتقادات بهائیت است بمیرد، مسلمانان نباید برای آنها در مساجد مجلس ختم برگزار نمایند و طلب عفو و بخشش هم برای آنها نگردد.

س ۳ - لطفانظر خود را در مورد مکتب شیخیه بیان و بفرمائید ازدواج با آنان چگونه است؟

✓ ج ۳ - کتب این فرقه مورد تأیید نیست و اشکالات مختلفی به اصل مکتب و فرقه آنها وارد است و از ازدواج با آنها خودداری گردد.

استخاره

س ۱ - آیا استخاره با قرآن یا تسبیح یا انواع دیگر آن صحیح می‌باشد و در صورت صحت، کدامیک بر دیگری اولی می‌باشد؟

- ✓ ج ۱ - استخاره انواع مختلف دارد مثل استخاره ذات الرقاع با تسبیح و یا استخاره با قرآن و همه صور آن صحیح است که می‌توانید به کتاب شریف مفاتیح الجنان مراجعه نمائید.
- س ۲ - آیا حضرات معصومین ۷ برای خود یا دیگران استخاره نموده‌اند یا خیر و اگر خیر چرا؟
- ✓ ج ۲ - غالب روایات استخاره در مورد به جا آوردن نماز استخاره و یا طلب خیر از خداوند و خواندن ادعیه خاص است اما در برخی روایات نیز استخاره اهل بیت علیهم السلام به قرآن نیز وارد شده است
- س ۳ - اگر کسی کثیرالاستخاره می‌باشد آیا عمل او به استخاره‌ها صحیح است؟
- ✓ ج ۳ - مورد استخاره در جایی است که انسان بعد از مشورت و تفکر و تعقل در کارها باز مردّد می‌شود که در آن مورد باید استخاره نماید.
- س ۴ - چرا اگر جواب استخاره بد شود حتماً باید آن عمل را ترک نمود ولی اگر خوب باشد انسان می‌تواند به آن استخاره عمل نکند؟
- ✓ ج ۴ - سزوار است که مطابق استخاره عمل شود چه خوب و چه بد آید ولی معمولاً استخاره‌ها با این نیت انجام می‌شود که اگر خوب آمد بتوانیم عمل کنیم و چون با این نیت انجام می‌شود پس ترک آن هم مانعی ندارد.
- س ۵ - آیا عمل به استخاره (با شرایط صحیح آن) واجب است؟
- ✓ ج ۵ - عمل به آن وجوب ندارد ولی سزوار است که عمل شود.
- س ۶ - فرق استخاره و قرع‌های که همراه با طلب خیرخواهی نمودن از خداوند است چیست؟
- ✓ ج ۶ - خیلی تفاوتی ندارند.
- س ۷ - آیا تکرار استخاره در موضوعی صحیح است، یعنی استخاره بد بیاید و انسان دوباره استخاره نماید و یا به عکس؟
- ✓ ج ۷ - تکرار استخاره صحیح نیست مگر شرایط تغییر کند.
- س ۸ - استخاره يك فرد برای دیگری صحیح است یا خیر، چرا؟
- ✓ ج ۸ - به نظر می‌رسد اشکالی نداشته باشد در صورتی که با اجازه او باشد.
- س ۹ - استخاره در مورد واجب و مستحب و مباح و مکروه و حرام چه صورتی دارد؟
- ✓ ج ۹ - استخاره در مورد حرام، صحیح نیست و در مورد واجب هم اگر در اصل فعل و ترک خواسته باشد استخاره کند، صحیح نیست.

- س ۱۰ - آیا اگر فاعل استخاره شخصی سید باشد اولی بر عام است یا خیر چرا؟
 ✓ ج ۱۰ - به نظر نمی‌رسد از این جهت تفاوتی داشته باشد.
- س ۱۱ - اکثر مردم عوام هستند، آیا مطرح نمودن استخاره از طرف دین مبین اسلام، زمینه‌ای برای جلوگیری از فکر و عقل در بین مردم نمی‌شود، چرا؟
 ✓ ج ۱۱ - خیر زیرا همانطور که ذکر شد استخاره بعد از مشورت و تعقل و تفکر انجام می‌شود یعنی چنانچه بعد از استشاره و تفکر و تعقل به جایی نرسید آن وقت نوبت به استخاره می‌رسد.
- س ۱۲ - برای اینکه انسان به استخاره‌ای که نموده عمل نکند باید چه کاری انجام دهد تا مورد غضب خداوند واقع نشود؟
 ✓ ج ۱۲ - در هنگام نیت عزم انجام و یا فعل آن را نکند یعنی اینکه بعد از انجام استخاره اگر بخواهد، بتواند خلاف آن را انجام دهد.
- س ۱۳ - استخاره نمودن زنان چه صورتی دارد، چه فاعل استخاره و چه مفعول باشند؟
 ✓ ج ۱۳ - اشکال ندارد.
- س ۱۴ - استخاره برای ازدواج چه مقدار حجت شرعی دارد و انسان باید با چه نیّتی برای ازدواج استخاره نماید؟
 ✓ ج ۱۴ - البته تذکر داده شد که استخاره بعد از مراحل دیگری است خصوصاً مورد ازدواج که احتیاج به تحقیق و بررسی درباره فرد مورد نظر نیز دارد و اگر بعد از این هم تردید وجود داشت، با این نیت که آیا با فرد مورد نظر ازدواج نمودن صلاح است، استخاره شود.
- س ۱۵ - اگر استخاره خوب بیاید و بعداً انسان در مورد آن سختی و مشکلات و ضرر ببیند می‌گویند خیر و صلاح شما در همان بوده، خب در این صورت استخاره چه معنا دارد، چون در حالت عادی نیز هر امری برای انسان مؤمن واقع می‌شود خیر و صلاح او می‌باشد؟
 ✓ ج ۱۵ - در روایت داریم که فرموده‌اند اگر انسان در کاری مردّد شود و با نیت خیر از خداوند طلب خیر نماید خداوند آنچه خیر و صلاح شخص است مقدر می‌فرماید ولی خیلی معلوم نیست که در حالت عادی هر امری برای انسان مؤمن پیش بیاید همان خیر است.
- س ۱۶ - کسانی که می‌گویند «مطالب قرآن بسیار عمیق است و به سادگی فهمیده نمی‌شود» پس با این توضیح چگونه می‌شود خوبی و بدی حاجتی را از قرآن به سادگی متوجه شد؟

✓ ج ۱۶ - به عمق قرآن نمی‌توان پی برد ولی به مقدار استفاده استخاره می‌توان از آیات مطلب فهمید.

س ۱۷ - کسانی که مرتباً برای همه کارهای خود، اعم از کوچک و بزرگ (مثل چای خوردن) استخاره می‌کنند چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۷ - نباید استخاره را بازیچه قرار داد.

س ۱۸ - در مورد استخاره با قرآن می‌گویند باید قرآن کامل باشد، خب قرآن کامل در قطعها و اندازه‌های مختلف موجود است قرآنی که تنها ۵ صفحه دارد و قرآنی که ۶۰۰ صفحه دارد در آن یکی هر بار که قرآن را برای استخاره باز می‌کنیم یکی از ۵ آیه ابتدای صفحه نمایان می‌شود و در دیگری یکی از ۶۰۰ آیه ابتدای صفحه نمایان می‌شود استخاره با کدام يك صحیح است و ملاک آن چیست؟ و با فرض مطالبی که گذشت چرا با قرآن ناقص نمی‌توان استخاره نمود؟

✓ ج ۱۸ - باید قرآن کامل باشد تا اطمینان به صحت استخاره بیشتر باشد و در قرآن

پنج صفحه‌ای نیز اشکال ندارد ولی احتمال صحت آن به همان مقدار کم می‌شود.

س ۱۹ - کسی که خیلی دقیق به معانی قرآن واقف نیست اگر استخاره برای مردم نماید چه حکمی دارد؟

✓ ج ۱۹ - به مقداری که بتواند از قرآن جهت استخاره استفاده کند، کفایت می‌کند.

س ۲۰ - نظر کلی حضرتعالی راجع به استخاره چیست و برای اطلاع بیشتر به چه منابعی باید رجوع نمایم؟

✓ ج ۲۰ - استخاره طلب خیر نمودن از خداوند است و به حد متعارف و بعد از

مشورت و تفکر و تعقل هم اشکالی ندارد و چه بسا در بسیاری از موارد بسیار

مناسب خواهد بود.

کتاب الاستخاره من القرآن المجید و الفرقان الحمید از مرحوم کلباسی اصفهانی. متفرقات اعتقادی

س ۱ - در قرآن قابض الارواح سه نفر معرفی شده‌اند اول : خدا دوم : ملك الموت و سوم : عده‌ای از ملائکه، حال در قرآن آمده که «اللّٰهُ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم» حال بفرمائید که خداوند جان انسانهای بد را می‌گیرد یا انسانهای خوب؟

✓ ج ۱ - در مورد افراد بد، ملائکه جان را می‌گیرند الذين يتوفاهم الملائكة ظالمی انفسهم.

س ۲ - بفرمائید شب قدر و جمعه و شبهای اعیاد و وفيات و عید قربان و عید فطر و شب عاشورا و امثال آن از کی آغاز و تا کی ادامه دارد؟

✓ ج ۲ - از نظر شرعی مقدار آن از اول مغرب تا اذان صبح شبهای مورد نظر مانند شب

قدر و یا شب جمعه است مثلاً روز پنجشنبه هنگامی که اذان مغرب گفته می‌شود

- شب جمعه آغاز می‌شود و تا اذان صبح ادامه دارد و مثلاً شب قدر از اذان مغرب روز بیست و دوم ماه رمضان آغاز و تا اذان صبح روز بیست و سوم ادامه دارد و روز بیست و سوم تا اذان مغرب شب بیست و چهارم می‌باشد و لازم به ذکر است که اذان، موضوعیت ندارد بلکه دخول مغرب و یا غروب خورشید منظور است.
- س ۳ - کیفیت قبض روح حیوانات از نظر روایات به چه صورت ذکر شده؟
 ✓ ج ۳ - به تصریح و بالخصوص در این زمینه چیزی دیده نشده است.
- س ۴ - اینکه در السنه معروف است که انسان اشرف مخلوقات است آیا حدیثی موجود هست یا خیر؟
 ✓ ج ۴ - از روایات و آیات قرآن بطور وضوح می‌شود این استفاده را کرد.
- س ۵ - آیا عکس در حال جوانی پیامبر که در دست مردم است صحت دارد یا خیر؟
 ✓ ج ۵ - نسبت آن به پیامبر ۹ ثابت نیست ولی نباید بی احترامی هم به عکس مذکور گردد.
- س ۶ - از نظر فقهی در حال حاضر مفهوماً منافق به چه کسی گفته می‌شود؟
 ✓ ج ۶ - منافق کسی است که مبانی اعتقادی او با عملکردش متفاوت است و اعتقادی ندارد ولی خود را مؤمن وانمود می‌کند.

مسائل عیدالزهراء

عید الزهراء

س ۱ - عیدالزهراء چه روزی است و آیا کف زدن و شادی کردن در این روز وارد شده است؟

✓ ج ۱ - روز نهم ربیع الاول است و شادی کردن نیکوست.

س ۲ - آیا روز نهم ربیع الاول شرعاً عید می‌باشد و در صورت امکان دلیل آن را بیان فرمائید؟

✓ ج ۲ - در بعضی از روایات عید بودن این روز وارد شده است.

جشن در اعیاد اهل بیت

س ۱ - آیا برپائی جشن با رعایت ضوابط شرعی در موالید حضرات ائمه ۷ مبعث و عید غدیر جایز است؟

✓ ج ۱ - با رعایت ضوابط شرعی و پرهیز از برنامه‌های لهو و لعب اشکال ندارد و بسیار نیکوست.

حجیت خواب

س ۱ - آیا خواب حجّ شرعی دارد خصوصاً خوابهایی که در مورد ائمه اطهار ۷ دیده می‌شود؟

✓ ج ۱ - حجّ شرعی ندارد ولی خوابهایی که در مورد ائمه ۷ دیده می‌شود طوری نشود که به آن بی‌احترامی گردد.

عید نوروز و نظر اسلام

س ۱ - با توجه به اینکه در اسلام فقط چهار عید داریم (فطر، قربان، غدیر و جمعه) آیا اسلام عید نوروز را تائید می‌کند؟

✓ ج ۱ - از روایات استفاده می‌شود که در نوروز وقایعی اتفاق افتاده مثل مقارنت نوروز با غدیر و تعبیر عید به نوروز هیچ اشکالی ندارد و از نظر اسلام این عید مورد اشکال قرار نگرفته بلکه روزه آن روز مستحب می‌باشد و دعاهائی نیز درباره آن روز از طریق ائمه ۷ وارد شده است.

س ۲ - آیا عید داشتن نوروز بدعت در دین محسوب می‌شود؟

✓ ج ۲ - بدعت در دین نیست زیرا به دین نسبت داده نمی‌شود.

س ۳ - آیا گذاشتن سفره هفت سین جایز است و اگر پدر و مادر امر کنند که کنار سفره مربوطه بنشینیم آیا بر من واجب است کنار سفره بنشینم؟

✓ ج ۳ - به نظر ما هفت سین مرسوم اعتباری ندارد ولی در کنار سفره آن نشستن با

ضوابط شرعی و دینی اشکال ندارد و اگر پدر امر کند واجب است عمل نماید ولی

بہتر است کہ بہ ہفت سین قرآنی کہ حضرت علی ۷ دستور دادہ اند عمل شود.

سوزاندن ابلیس در آتش و حال آنکہ خود از آتش است

س ۱ - خداوند متعال ابلیس را چگونه بہ آتش عذاب می‌کند در حالی کہ خود او از جنس آتش است؟

✓ ج ۱ - بسیاری از اشیاء از جنس ہمدیگر ہستند ولی از جنس خود صدمہ می‌بینند

لذا هیچ مشکلی نیست کہ ابلیس با آتش عذاب شود مانند شیشہ و سنگ و یا

انسان و خشت گلی.

رعایت بیت المال

س ۱ - برخی افراد از وسایل بیت المال بطوری استفادہ می‌کنند کہ گویی اموال شخصی آنہاست بفرمائید حکم استفادہ از وسایل بیت المال چیست و آیا مسئول يك اداره حق دارد چنین اجازہ‌ای بہ برخی پرسنل را بدهد یا خیر؟

✓ ج ۱ - وسائل متعلق به بیت المال متعلق به مردم است و حق استفاده شخصی در آن نیست مگر در حدی که قانون مجاز بدانند.

زمان ولوج روح

س ۱ - ولوج روح چه زمانی است؟
✓ ج ۱ - بعد از گذشت ۴ ماه و ۱۰ روز غالباً روح در جنین دمیده می‌شود.

اسامی روز جمعه

س ۱ - آیا روز جمعه اسامی دیگری هم دارد؟
✓ ج ۱ - اسامی دیگر مانند افضل الايام، عيد الامة، يوم العتق، يوم المغفر، يوم المزيد و يوم الشاهد وارد شده است.

دست دادن بعد از نماز

س ۱ - آیا دست دادن مأمومین با یکدیگر بعد از نماز استحباب دارد؟
✓ ج ۱ - دست دادن مؤمن به مؤمن دیگر پسندیده است ولی در خصوص بعد از نماز چیزی وارد نشده است.

وجوب شرکت در انتخابات

س ۱ - آیا شرکت در انتخابات جمهوری اسلامی ایران جایز است؟
✓ ج ۱ - بله و در بعضی از موارد لازم و واجب است.

اهمیت در انتخاب اشخاص مؤمن

س ۱ - رأی دادن به نمایندگانی که برای دفاع از اصول و معیارهای اخلاقی و ارزشی جامعه بر نمی‌خیزند و متأسفانه در برخی از موارد به منافع شخصی و گروهی خود می‌اندیشند چه صورت دارد؟
✓ ج ۱ - به اینگونه افراد که نظرشان منافع شخصی و گروهی است و برای اعتلاء ارزشهای اسلامی همت نمی‌گمارند و یا کمتر در صدد اعتلای اصول و ارزشهای

اسلامی هستند، نباید رأی داد بلکه به افرادی رأی دهید که اهتمام فراوانی در راه اعتلای کلمه حق و معیارهای اخلاقی و ارزشی جامعه دارند.

پوشیدن لباس سیاه

س ۱ - پوشیدن لباس سیاه برای فوت بستگان چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱ - در صورتی که صدق تعظیم شعائر اسلامی نکند مکروه است.

ورزش

س ۱ - اتلاف وقت در حد بسیار در امور ورزش برای يك مسلمان چه حکمی دارد؟
✓ ج ۱ - به حد لزوم اشکال ندارد ولی بیش از آن اجتناب گردد.

مسائل متفرقه

س ۱ - در خیلی از شهرها و روستاها امامزاده‌هایی است که بعضا شجره‌نامه آنها معلوم نیست، بفرمائید: آیا رفتن به زیارت آنها و هم چنین نسبت دادن آنها به امام معصوم جایز است یا خیر؟

✓ ج ۱ - رفتن به زیارت آنها اشکالی ندارد و نسبت دادن به ائمه ۷ بعنوان این که شاید فرزندشان باشد و لو مع‌الواسطه بصورت احتمال اشکالی ندارد.

س ۲ - آیا روزی دادن و موت و حیات و شفاء مریض و غیره از افعال محمد و آل محمد ۹ می‌باشد یا خیر؟

✓ ج ۲ - حضرات ائمه ۷ واسطه در فیض هستند و به اذن الله کاری را انجام می‌دهند.

س ۳ - صحبت کردن در اثناء قرائت قرآن چه حکمی دارد؟

✓ ج ۳ - کار خوبی نیست، بلکه در قرآن دستور به سکوت و استماع داده شده است و هرگاه خواننده قرآن، می‌خواهد صحبت کند، قرآن را ببندد که بی حرمتی نشود.

س ۴ - آیا می‌توان با حفظ حجاب اسلامی از لباسهای دارای رنگ شاد استفاده نمود؟

✓ ج ۴ - اشکال ندارد.

س ۵ - تلاش در راه حفظ فرهنگی ملی و اغنای آن چون آداب و رسوم، زنان و لباس اعیاد چه صورت دارد؟

✓ ج ۵ - تلاش در راه حفظ فرهنگ ملی که مغایر با اصول اسلامی نباشد اشکال

ندارد اگرچه بهتر است سعی شود که فرهنگ اسلامی ترویج شود.

س ۶ - همانطوری که مستحضرید، یکی از سنتهای ملی ملت ایران برپائی عید نوروز است که پیرایه‌هایی نیز برای آن قرار داده شده که از جمله چهارشنبه سوری و سیزده به در است که در طول سالهای اخیر برپائی این مراسم علاوه بر بجا گذاشتن تلفات و خسارات جانی و مالی، موجب هتک حرمت مسائل شرعی شده و به ویژه در روز سیزده به در در صحراها و بیابانها، برخی علاوه بر اختلاط محرم و نامحرم به رقص و پایکوبی و انجام برخی محرمات دیگر می‌پردازند، از آنجائی که متأسفانه روز به روز اینگونه سنتها در حال رواج است خواهشمند است نظر مبارک را بیان فرمائید؟

✓ ج ۶ - نوروز یکی از اعیادی است که فی الجمله مورد تأیید در روایات ائمه معصومین ۷ می‌باشد و کارهایی که در این ایام انجام می‌شود مثل صلح‌رحم و دید و بازدید، بسیار پسندیده است ولی چهارشنبه سوری و سیزده به در، یکی از سنتهای غلط است و حتی از نظر عقلی هم هیچ جایگاهی ندارد و لذا شایسته است مؤمنین از برپائی اینگونه مجالس مثل چهارشنبه سوری و سیزده به در، مخصوصاً اگر مشتمل بر محرمات باشد، حذر نمایند.

س ۷ - ملاک اصلی اسراف و تجمل‌گرایی چیست؟

✓ ج ۷ - هر چیزی که از حدش تجاوز کند، اسراف است خصوصاً در خوردنیها و آشامیدنیها که در آیه نیز بدان اشاره شده است، ولی تجمل‌گرایی غیر از اسراف است و ممکن است با هم نیز جمع شوند و تجمل‌گرایی استفاده نمودن از ابزار و آلات آرایشی و لوکسی است که خارج از شأن و زندگی انسان باشد.

س ۸ - اگر در رادیو و تلویزیون، توسط گوینده‌ای مسئله‌ای بیان شود از نظر شرع چه مقدار می‌توان به آن اطمینان داشت و عمل کرد؟

✓ ج ۸ - شخصی که در رادیو یا تلویزیون مسئله می‌گوید در صورتی می‌توان حرف او را قبول نمود که او را از نظر علم و تقوی بشناسد، و الا اعتماد به گفته او مشکل است.

س ۹ - آیا رجعت یکی از ضروریات دین است که منکر او مرتدّ شود؟

✓ ج ۹ - ارتداد با انکار ضرورت در دین محقق می‌شود و رجعت از ضروریات مذهب است مگر انکارش با اعتقاد به ضرورت بودن آن در دین باشد که برگشت به انکار نبوت کند، که در این صورت هم مرتدّ می‌شود.

س ۱۰ - تقیه کردن در چه مواردی جایز است؟

✓ ج ۱۰ - هر جا كه تشخيص دهد اگر عمل بر خلاف آنچه را كه مخالف انجام مي‌دهد، صورت بگيرد، موجب ضرر به نفس يا عرض يا مال معتنى به باشد و راه چاره‌اي بجز هماهنگي با آنان نداشته باشد، تقيه جايز است.

س ۱۱ - آيا استمداد از حضرات انبياء و ائمه معصومين ۷ بطور مستقيم امكان دارد؟
✓ ج ۱۱ - خداوند تبارك و تعالي انبياء و ائمه را واسطه در فيض قرار داده پس مي‌توان آنها را واسطه بين خود و خانه خدا قرار دهيم و حاجت خود را از خدا بخواهيم.